

**DAĞLARA
VE
DERYALARA**

Diyar KOYDU

***Babam ve yoldaşım Şehit Mehdi KAYDU,
Şehit Baran GÜNANA ve
Şehit Botan FARQÎN (Veli TAŞKIRAN) arkadaşlara***

ve

***İkinci kurtuluşu karşılayan Şehit Alişer KONYA,
Şehit Çekdar AMED, Şehit Azad FARQÎN ve
Şehit Azad SÎSER yoldaşlara atfedilir.***

***Özgür ülkemiz sizin düşleriniz üzerinden
yükseliyor!...***

“Burada diyorum size, insan soyunun kurtuluşu için tam da burada çalışmalıyız. Bonapart’ın kılıcı altında, Cizvitlerin dayak sopası ve polisin gözetimi altında. Bizim için daha uygun bir gökyüzü, daha verimli bir toprak yoktur.”

(M. Prudhon)

ÖNSÖZ

İNSANLIĞIN EN BÜYÜK ARAYIŞI

Zindan ve özgürlük arayışı! Her ne kadar uzlaşmayan iki kavram, çelişkilerle dolu bir olgusal birliktelik gibi görünse de ontolojik olarak birbirini koşullayan gerçekliğin birer farklı kutbu oluyorlar. Bir spekülasyon alanı haline çevrilen tarih biliminden de biliyoruz ki özgürlük arayışı tarihin her döneminde ezilen halkların, kölelerin, kadınların kendini ifade ve var olma alanı olagelmıştır. Ve hatta yazılı-resmi tarih öncesi dönemlerde bile özgürlük algısı ve arayışı insanlığın temel yaşam alanı olmuştur.

Gerçeklik tek yönlü ve tek renkli değildir. Hiçbir olgu veya düşünce karşıtı olmadan kendisini ifade edemez ve varlığının derin anlamına varamaz. Aydınlik olgusu karanlık olmadan ne olurdu? Nasıl kabul edilirdi? Kötülük olmayınca iyilik parametremiz ne olurdu? Veya tutsaklık ve kölelik olmadan özgürlük arayışı, sadece maddi anlamda bile olsa neye karşı verilirdi? Özgür düşüncenin pratiği olmadan özgürlüğe ulaşmak mümkün müydü?

Zindanı ortaya çıkaran fikir neydi? Bir insanı veya toplumu hatta bir hayvanı veya bitkiyi esaret altına almaya kadar götürecektik olan fikrin alt yapısı neydi? İnsan nasıl ne zamandan beri bu kadar korkak ve kontrol delisi oldu ki kendine karşı tehlike olarak gördüğü her varlığın hareket ve yaşam alanını kendisi

çizme hakkı ve cüretini kendinde bulmaya başladı? Şüphesiz burada konu yine özgürlük arayışı ve mücadelesinde kilitleniyor.

Zindan, egemenlerin elinde bin yıllardan beridir özgürlük arayışına karşı kullanılan temel araçlardan bir tanesidir. Var olma sebebi de bireydeki özgürlük algısını yıkmak, 'rehabilite edilmiş, uslanmış bireycikler' yaratmaktır. Kimi örneklerde başarılı olsa da çoğunlukla kaybeden zindan, kazanan ise özgürlük arayışı olmuştur. Spartaküs'ten Sokrates'e, Bruno'dan Campamanel-la'ya, Şeyh Bedrettin'den Cem Sultan'a, K. Marks'tan Mande-la'ya, Mahir ÇAYAN'dan Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCA-LAN'a kadar tüm devrimci toplum önderler, filozoflar, peygamberler, sistem karşıtı liderler ve ardılları zindan ile tanışmış ve muhakkak ki zindan olgusunda sistemi sınamış, kazanmış ve tarihe mal olmuşlardır.

Kölecî zamandan ortaçağa ve modern zamana kadar zindan, değişen yapısı fakat değişmeyen rolü ve işlevi ile varlığını sürdürmüş, günümüzde de sistem karşıtı devrimci hareketlerin esir düşmüş kadroları ve sempatizanları için bir mücadele alanı haline gelmiştir.

Kürt Özgürlük Hareketi ve Kürt halkı için de zindan gerçekliği yabancı olunan bir mekan olmuştur. Öyle ki Kürt Halk Önderi Abdullah Öcalan özgür Kürdistan yolculuğuna altı aylık Maltepe cezaevi tutsaklığından sonra başlamıştır. Yine PKK'nin öncü kadrosu ve kurucularından olan Kemal PİR, M.Hayri DURMUŞ, Mazlum DOĞAN, Ferhat KURTAY ve yoldaşlarının benzersiz zindan direnişleri ve özgürlük adına tutsak koşullarda başardıkları, hem PKK'nin silahlı özgürlük mücadelesinin başlamasında hem de Kürt halkının yeniden uyanmasında ateşleyici rol oynamış özgürlük arayışına rengini vermiştir. Bu gün yiğit bir halkın kimlik-özgürlük savaşı uğruna kırk yıldır yiğit oğullarını ve özgürlük aşığı kızlarını dağlara yolcu edip özgür yaşam adına feda etmelerinde bu büyük özgürlük arayışlarının kesinlikleri izleri vardır.

PKK'nin kadroları için zindanın mücadele alanı haline gelmesi 1970'li yılların sonuna denk gelmektedir. PKK'nin öncü kadroları 12 Eylül 1980 faşist cuntası öncesi Türk devletince esir alınmış, zindanlara hapsedilmişlerdir. Ama asıl zindan mücadelesinin hissedilir hale gelmesi darbe sonrası döneme denk gelir. Özellikle Diyarbakır 5. no'lu zindanı hem işkencenin, vahşetin ve katliamın hem de direnişin ve özgürlüğün mekanı haline gelmiştir. Burada yürütülen özgürlük mücadelesi, 12 Eylül faşist cuntasının yenilgisine giden yolu zindanda başlatmıştır. 1980'li yıllardan sonra 1990'lı yıllar dışarıda Kürdistan dağlarında yürütülen mücadelenin ve amansız savaşın yansımaları zindanda korkunç bir biçimde bulduğu ve işkence ile kötü muamelenin gündemde olduğu yıllardır. Direniş tüm sıcaklığı ile devam etmektedir. 1990'lı yılların sonunda TC cezaevi sisteminde değişikliklere gitmiş, bu sefer de yoğun bir tecrit ve yalnızlaştırma politikası ekseninde kurgulanan F-Tipi vb. hücre tipi cezaevlerine geçmek istemiştir. Buna karşın özelde Türkiye sol sosyalist devrimci hareketlerinin başlattığı uzun süreli ölüm oruçları ve devletin bunlara karşı bir cevap olarak uyguladığı bastırma yöntemi ve katliamlar Bayrampaşa Cezaevi olmak üzere birçok zindanda yüzlerce devrimci tutsağın diri diri yakılarak veya işkence edilerek öldürülmesine yol açmış, bu durum da Türkiye toplumunda büyük bir sosyal travma ve kırılmanın yaşanmasına sebep olmuştur.

2000'li yıllar ve sonrası dönem Kürdistan halkı ve demokratik Türkiye hareketleri için bambaşka bir dönemdir. Çünkü Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN, ABD, İsrail, Mısır, İngiltere, Yunanistan, Rusya ve İtalya gibi sömürgeci güçlerin yürüttüğü ve ortak olduğu NATO bir gladyosu operasyonu ile uluslararası boyutları olan bir komplo sonucu yakalanmış TC devletine teslim edilmiştir. Bir halkın Önderi zalimce bir planla İmralı tek kişilik cezaevinde altı metre karelik bir hücreye hapsedilmiştir. Artık Kürtlerin iradesi esaret altındadır ve dört tarafı deniz ile çevrili, daha önce birçok Kürdün adını bile duymadığı korkunç

bir zindan adasına kilitlenmiştir. Bu yüzden yüzlerce Kürt genci karanlığı aydınlığa çevirmek, kaybolan güneşlerine tekrar yüzünü dönüp yaşam bulma adına bedenlerini diri diri ateşe vermiş, sonsuzluğa yol almışlardır.

İşte zindan budur! Tarihte ve Kürdistan’da taşıdığı anlam her zaman zalimliklerdir. Yüreği yanmış her Kürt anasının herhangi bir zindanın önünden geçtiği sırada “deriyê we mor bibe!” (Evinize mühür vurulsun, ocağınız sönsün) diyerek tülbentlerini ağızlarına götürerek beddua okumaları bu sebeptir. Orası, Kürt anası için yavrusunun, yiğit evladının tutsak edildiği, bağrından koparıldığı, işkenceye uğradığı, katledildiği, lanetli ve şeytani mekanlardır. Orayı inşa eden İblis’tir ve orada mazlumlar tutsaktır. Bu yüzden imdada Allah, Muhammed, Ali çağrılır. Çünkü İblisin zulmünü ancak Muhammed’in ilmi, ağız salyalı askerini ancak Ali’nin Zülfikar’ı yenebilir bir Kürt anası için.

Benim anam için de öyleydi. Kocasını 10 yıl zindanlarda tutsak edilmişti. Zindandan çıktıktan sonra özgürlük mücadelesinde can vermiş, yine sırasıyla oğulları, kızı ve akrabalarının bir çoğunu demir parmaklıkların ardında görmüş ak tülbentli bir anaydı. Çocukken onunla abimin veya amcalarımın görüşlerine gittiğimde gördüğü her kapıya “tu xirab bibî” (yıkılasın), her gardiyana veya askere “tu bibelqitî” (kahrolasın) demesini ve mahkeme salonları önünde hakim ve savcılarının ağızlarını bağlıyorum diye çok saf bir yürek ile ailenin diğer kadınlarının da işbirliği ile tülbentine attığı düğümleri zindana girdiğim yıllarda hatırlayacak ve onun anısına dudağıma özlem dolu bir tebessüm ile konduracaktım. O görmese de geriye kalan Kürt anaları zindan kapılarının “yıkılıp yerle yeksan olduğunu” gardiyan ve asker kılıklı zebanilerin kahrolduğunu görecektir.

Tabii PKK’li tutsaklar için sadece zindan yoktur. PKK’nin ve Apocu felsefenin olduğu her yerde sömürgeci sistemin anti tezi, alternatifi muhakkak vardır. Bazen inanılmaz yaratıcılık ve akıl almaz bir azimle açığa çıkarılır ve bu alternatif ade-

ta yaratılır. Zindan koşullarında esaret karşısında ortaya çıkan bu özgürlük yolu zindanın en ücra köşelerinde, zulaların sağlam olduğu hücrelerde veya koridorlarda sessiz sessiz konuşulur.

Zindan koşullarının PKK direniş geleneğinin bir sonucu olarak birer mücadele mevziisi haline gelmesi bu esaret koşullarının zihinde ve ruhta parçalanışdır. Ama azimle bilenen özgürlük arayışı bazen yetinmez bununla. Kafasında tasarılar yapar. Rüyasında kanatlanıp uçan olur, görünmez olup kaçır. Çünkü onun için en değerli şey özgürlüktür. “Dağları, deryaları” düşünür. Bir de kahramanı vardır onun. Asaletin ve devrimci duruşun timsali olan Kemal Pir’in kaçış hikayeleri vardır aklında. Sakine Cansız’ın başarısız da kalsa yaptığı kaçış girişimleri ve özgür yaşamdaki kararlılığını örnek alır. Bir de Mahir Çayan’ın, Hüseyin Cevahir ve Ömer Ayna ile Maltepe cezaevinden kaçışları süsler hayallerini. Bunun başarılı pratikleri de mevcuttur. 1996’da Nevşehir’de TİKKO, PKK ortak yapımı bir tünelden toplam yirmi dört devrimci tutsak firar etmiştir. Yine 1997’de İskenderun cezaevinden tünel ile firar etmek isteyen PKK’li devrimcilerin tünelin deşifre olması sonucu yakalanmaları, bazılarının kurtulmaları ve savaşta şehit düşmeleri hep sohbet konusudur. Bu tünelden kurtulan en son devrimci Haki Amed de 2015 yılında şehit düşmüş ve ardında koca bir miras bırakmıştır. Bunların dışında deşifre olan, bitirilen fakat çıkılamayan onlarca tünel vardır. Yeni tutuklanan ‘çaylak’lara hep bu hikayeler anlatılır. Ama artık cezaevi sisteminin değiştiği, tünel kazmanın veya başka bir biçimde kaçmanın imkansız olduğu tekrar tekrar söylenir.

İşte bu imkansızlığın içinden sıyrılıp gelen bir hikaye vardır. İmkansız denilen şey üç yıl içinde iki defa aynı kişilerce başarılmıştır. Şimdi elinizdeki bu kitapta bunun hikayesini okuyacaksınız.

Diğer KAYDU

-1-

2012, Aralık ayının sonları;

Türkiye ve Kuzey Kürdistan'daki cezaevleri, mevsime tezat olarak sert bir sıcağı yaşıyordu. Büyük açlık grevi eylemleri nispeten de olsa başarılı olmuş, Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN'dan grevdeki tutsaklar için mektup gelmiş ve mektubun muhatapları Önderliklerinin vurguladığı "Eylemi sonlandırın" çağrısına tartışmasız uymuşlardı.

Öcalan'ın üzerinde uygulanan tecridin kaldırılması ve mahkemelerde anadilde savunma yapma hakkının tanınması bu açlık grevlerinin taleplerinin esasını oluşturuyordu. Bu amaçla bazı cezaevlerinde altmış sekiz gün, ikinci gruplarda kırk altı gün, üçüncü gruplarda otuz beş gün sürmüş ve son on beş günde ise cezaevlerinde bulunan tüm PKK'li tutsaklar açlık grevine katılmıştı. Bu eylem hem Kürdistan halkında bir ayağa kalkış yaratmış, milyonlarca insan her gün ayrı ayrı cezaevlerinin önünde toplanarak AKP-Erdoğan rejimi karşıtı gösteriler düzenlemişlerdi. Ayrıca Türkiye kamuoyu ve demokratik çevrelerde de tutsakların haklı talepleri ve sağlık durumlarından duyulan kaygı nedeniyle bir duyarlılık oluşmuş, eylemin yankıları ülke dışında da kendisini hissettirmişti. Kritik aşamada bulunan tutsaklar ey-

lemi ölüm orucuna çevirme kararı almış ve bunun hazırlığı içerisine girmişken Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN'dan gelen mektup tüm kaygıları ve eylemi sona erdirmeye yetmişti.

Açlık grevi eylemine katılmış olan tutsaklarda Önderliklerinden aldıkları mektubun büyük sevinci ve coşkusu olsa da birçok tutsak dışa pek yansıtılmamaya özen gösterdikleri bir burukluk yaşıyordu. Çünkü yüzlerce tutsak Önderliklerinin özgürlüğü için bu eyleme başladıklarını kamuoyuna açıklamış, özgür Önderliğe dokunana kadar eylemden vazgeçmeyeceklerini ve ölüm orucuna başlayacaklarını bildirmişlerdi. Bu tutsakların hayallerinde ve amaçlarında Kemal PİR, M.Hayri DURMUŞ, Ali ÇİÇEK ve Akif YILMAZ gibi özgürlük yolunda bedenlerini eritmek vardı. Özgürlük, bir anlamda maddeyi aşmak, bedenin dışındaki dünyayı hissetmek değil miydi? Bir çeşit çilecilik değildi bu. Fakat bedenlerinde tutsak olan ruh ve enerjilerini yine zindanda tutsak olan bedenin dışındaki hakikat dünyasına ulaştırarak Kürdistan'ın uçsuz bucaksız dağlarına, okyanuslara, denizlere oradan İmralı adasında tutsak olan Önderliklerine ulaştırmak niyetindeydiler. Kemal PİR'in "Direnmek ne kadar güzelmış" sözlerinin anlamına varmak, onu hissetmek istemişlerdi.

Velakin Önderliklerinden gelen mektup netti. Kesin bir dille eylemi sonlandırmaları istenmişti. Bu mektupta belirtilenler onlar için tartışılmayacak bir husustu. PKK ideolojik-politik bir hareketti. Aynı zamanda bireyin iradesi de toplumsal iradenin bir parçası olarak önem taşıyordu ve insan en büyük değerdi. Bunun da ötesinde Önderliklerinin talepleri her şeyin önündeydi. Bunu reddetmek için hiçbir gerekçe yeterli bir sebep sayılamazdı. Önderliklerinin sözü onlar için son sözdü ve dışına çıkılamazdı.

Böyle bir ortamda açlık grevi eylemleri sona ermişti. Ölüm orucuna girmek isteyen tutsaklarda yaşanan burukluğun yanında tüm Kürdistan ve Türkiye kamuoyunu memnun eden bir sonuç çıkmıştı. Bazı tutsaklarda oluşan sağlık sorunlarının dışında eylemin kimsenin hayatını kaybetmeden sonlandırılması, Er-

doğan hükümeti dışında herkesi memnun eden bir sonuçtu. Çünkü verilen sözlerin tutulması, açlık grevi eylemi talepleri ekseninde gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerekiyordu.

Tarihin nice acı tecrübelerinden süzülerek gelen şu sözler bir hakikati yansıtır. “Osmanlı’da oyun bitmez!” Bu söz bir kez daha Erdoğan rejiminin sayesinde tasdik edilmişti. Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN üzerindeki tecrit 27 Temmuz 2011 tarihinden beri aralıksız sürmüştü. Bu süreç içerisinde avukatları ile yapacağı görüşmeler “Koster bozuk!” veya “Hava muhalefeti var...” gibi sudan gerekçeler ile engellenmişti. Avukat görüşmeleri açlık greviden sonra da verilen sözlerin aksine engellenmeye devam etti. Dostlar alışverişte görsün misali ailenin görüşlere gitmesine izin verildi. Daha sonraki süreçte milletvekillerinden oluşan heyetlerin İmralı adasına gitmelerine müsaade edilmişti. Bu heyetler, 2015 yılı yazının sonlarına kadar görüşmelere devam ettiyse de aslında Öcalan’ın üzerindeki tecride hiçbir zaman son verilmedi. Yasal bir hak olan avukat görüşmeleri engellendi. 2015 yılında tekrar başlayan çatışma ortamı ile beraber milletvekillerinden oluşan heyetlerin de İmralı adasına götürülmelerine son verildi ve daha ağır bir tecrit ve izolasyon dönemi başladı.

Açlık grevi eyleminin taleplerinden biri de doğal olarak mahkemelerde anadilde savunma yapma hakkının tanınmasıydı. Bu talebi kabul eden Erdoğan rejimi, çıkardığı yasa ile mezardaki ölüyü bile güldürmeyi başardı. Çıkarılan yasaya göre “Meramını Türkçe olarak anlatabilecek kadar Türkçe bilenler” bile Kürtçe dilinde savunma yapamayacaktı. Hiç Türkçe bilmeyenler ise tercüman ücretini karşılamak kaydı ile kendi anadillerinde özgürce savunma yapabileceklerdi! Ne de olsa Türkiye Cumhuriyeti laik, demokratik bir hukuk devletiydi!

Açlık grevi eylemlerinin sona ermesinden sonra ortaya çıkan kısmi olumlu tablo Erdoğan rejiminin bu oyunları ile dağılmış, özellikle zindandaki devrimci tutsaklarda ve Kürt halkında büyük bir tepkiye neden olmuştu.

Tabi bu arada devrimciler işbaşındaydı. “Ne olursa olsun bu baharda dağa döneceğiz, tünele devam!” Bu ses, Bingöl M-Tipi Kapalı Cezaevinin gri, kirli ve sıvasız duvarlarının içinde sessizce bir şekilde yankılanıyordu. Mayıs 2012’de başlayan tünel, açlık grevlerinden dolayı üç aylık aradan sonra tekrar başlama arifesindeydi...

Yatağından dayanılmaz bir acı ile fırlayan Diyar bir hata yaptığını biliyordu. Çünkü midesindeki acının sebebinin yediği acı biber olduğunun farkına varması uzun sürmemişti.

Diyar'ın açlık grevi eylemi sebebiyle onlarca gün mide-sinden bir şey geçmemiş, grev sona erdikten sonra da diyet programına göre sadece tavuk çorbası veya balık yemişti. Fakat önceki akşam kendisiyle aynı odada bulunan Selahattin'in yaptığı acı biber turşusunun tadına bakmıştı. Ülser hastası olan Diyar bir yandan mide ağrısı çekerken diğer taraftan kendisine kızıyordu. Bu halde mahkemeye nasıl gidecekti? Sabah saat altıda hazır olması gerekiyordu. Çünkü Diyarbakır'da görülecek olan mahkemeye gitmek için tam dört saat boyunca ring yolculuğu yapmak zorundaydı. Diyar'ın bırakalım ringe binmesi, bu aracı görmesi dahi ıstırapla dolu bir mide bulantısı yaşamasına yetiyordu.

Cezaevlerindeki tutsakların taşınması için kullanılan ring araçları genelde mavi renkliydi. Tutsaklar için itici bir yaratığa dönüşen bu araç iki kabinden ve askerlerin beklemesi için bırakılan 'L' şeklindeki dar bir koridordan oluşuyordu. Koridor mahkumlar için yapılan kabinlerden daha ferahtı. Büyük ve açılabilir bir penceresi ile nispeten küçük hava ve gözetleme delikleriyle

tutsakları götürüp getiren askerlere konfor sağlıyordu. Tutsakların bırakıldığı kabinler ise yolculuk için değil adeta işkence için yapılmıştı. Tamamen havasız olan bu metal hücreler iki katlı camdan oluşan, dikdörtgen biçimindeki tek penceresi, içeriye ses ve hava girmeyecek biçimde tasarlanmıştı. Her kabinde ard arda dizilmiş iki sıra oturma yerleri yapışık üç plastik koltuktan oluşuyordu. Teorik olarak kabin altı kişilikti. Fakat bu kabinlere çoğu kez yedi veya sekiz tutsak koyuluyor, mahkeme süreci böylelikle bir işkenceye dönüştürülüyordu. Tabi ya devlet teröristleri besliyor da yetmiyor muydu, bir de krallar gibi yolculuk mu yaptırıyordu?

Tutsaklık bu ringe binilmesi ile yeni bir aşama kazanıyordu. Elleri kelepçeli halde burada tutulan tutsaklar, kış ortasında bile terden sıırılsıklam oluyor, yol boyunca bayılmalar ve kusmalar birbirini izliyordu. Yaz günleri düşünülünce iş daha can sıkıcı hale geliyordu. Tüm bunların yanında tutsaklarla aynı ringedeki ferah koridorda yolculuk yapan askerlerin birbirlerine savurdıkları küfürler ve her küfürden sonra hepsinin zafer kazanan asker edasıyla patlattığı kahkahalar işkencenin tuzu biberi gibiydi.

Diyar, bir yandan çektiği acı ile kıvrılırken diğer yandan yapacağı yolculuk aklına gelince ringin koyu maviliği midesinin bulanmasına yetmişti. Yataktan çıkıp lavaboya güç bela ulaştı. Rahatlamak istercesine kendini zorlayarak açlık grevi sonrası midesine giren azıcık besini de atıvermişti. Mide dolu iken kusmak insanı fazla yormuyordu. Fakat boş mide ile kusan insan midesinin dışarı çıkacağı hissine kapılıyordu. Bunu açlık grevi deneyimlerinden öğrenmişti Diyar. En son midesinden gelen kanı görünce açlık grevlerinden sonra yaşamını yitiren yoldaşlarının hikayelerini anımsadı ve odada uyumakta olan Selahattin'i çağırdı. Selahattin, açık öğretimden sosyoloji bölümünü okuduğu için Diyar ona çoğu zaman "sosyolog" diye seslenirdi.

Güç bela sesini yükselterek Selahattin'den yardım istedi.

Diyar'ın yattığı ranzanın üst katında yatan Selahattin, ranzadan atlayıp yanına, mutfığa gitti. Biraz endişelenmişti.

“Ne oldu Diyar, neyin var?”

Diyar:

“Midem çok kötü. Sen de turşu değil, zehir yapmışsın sosyolog” diyerek şaka ile karışık Selahattin'e yüklenmeye çalıştı.

Diyar'ın diyeti ile genelde Selahattin ilgileniyor ve yiyeceği yemekleri kendisi hazırlıyordu. Diyar'ın acı biber yediğini öğrenince biraz kızarak biraz da korkarak, “Ne! Biber mi yedin? Daha diyet süresi dolmadı. Ne var bu acı biberde. Dayanamayıp yemişsin hemen. Urfalı mısın sen?” dedi.

Diyar:

“Urfalı değilim ama Urfa'da okudum. Bir de acı sadece Urfa'ya özgü bir tat değildir. Diyarbakırlılara haksızlık yapıyor-sun” diyerek o halde bile espri yapmaya çalıştı.

“Saat sabahın üçü ve miden altüst olmuş. Ama bu halde bile lafını sakınmıyorsun. Pes doğrusu Diyar, seni takdir ediyorum.”

“ ‘İlk söz vardı.’ diyor Kitab-ı Mukaddes. Söyleyecek sözümüz olmaz ise varlığımızın da bir anlamı kalmaz değil mi?”

“Yine başladı genç filozofumuz” diyen Selahattin sözünü sakınarak:

”Tamam, yüzünü yıkayalım, kendine gelirsin. Zaten hiçbir şeyin yok. Yoksa bu kadar konuşamazdın” dedi.

Selahattin Diyar'ın yüzünü biraz suyla ıslatıp ardından havlusunu getirdi ve yüzünü kurulaması için ona uzattı.

Havluyu alan Diyar gülerek, “Ölecek miyim sosyolog? Doğruyu söyle” dedi.

Selahattin:

“Evet, öleceksin. Sonra toprak olacaksın, sonra çiçek...” diyerek bir an sustuktan sonra “Eee beni de kendine benzettin sabah sabah. Merak etme eğer ölürsen cezaevinden tahliye olursun en azından. Yatay geçişle dışarı çıkarsın” dedi gülerek.

Selahattin’in bu sözü ile Diyar’ın gözlerindeki gülümseme donakalmıştı. Bir anın tadını çıkarmak istercesine gözleriyle bir noktaya odaklanmış, yüzüne garip bir mutluluk asmış gibiydi. “Dışarı” sözcüğü onun aklına hep dağları, deryaları getirirdi. İçten içe Selahattin’e kızmaya başlayan Diyar, onu da kızdırmanın yolunu çok iyi biliyordu.

“Sosyolog!”

“Buyur Heval.”

“Sen Durkheimci misin yoksa Weberci mi? Yoksa Giddens mi senin ekolün?”

Diyar’ın yapacağı her saldırıya karşı hazırlıklı olan Selahattin, ”Ben, Selocuyum. Kendi ekolüm var bilmiyor musun?” diye cevap verdi.

“Hayır hayır, senden olsa olsa Marksist olur. Ama Marksizm’in en dogmatik akımından.”

“Beni kızdıramazsın Diyar. Boşuna uğraşıyorsun. Hem senin bugün mahkemen yok muydu? Bu halde mahkemeye nasıl gideceksin? Bence doktor raporu al bugün. Mahkemeye gitme.”

Diyar:

“Hayır, gideceğim sosyolog. Bu sefer çok kararlıyım. Ceza alıp geri döneceğim. Gelip aldığım ceza ile sana hava atmak var işin ucunda” dedi gülerek ve “Sen topu topu otuz yıl ceza almışsın. Şunun şurasında on yılın kalmış. Ben bugün birkaç tane ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alıp geri döneceğim” diyerek Selahattin’in hazırladığı çorbadan içmeye başladı.

Diyar, gerçekten de bu sefer ceza almak için mahkemeye gitmek istiyordu. Zaten kesin olarak ceza alacağını bildiği için her defasında Bingöl'den Diyarbakır'a dört saatlik bir ring yolculuğu yapmak istemiyor, mahkemesinin bir an önce sonuçlanmasını bekliyordu.

Selahattin:

“Tamam, hayırlı cezalar. Ceza almadan gelme!” diye karşılık verdi.

Ring binmeden önce bir duş almasının iyi olacağını bilen Diyar, “Heval Selahattin, sıcak su saat yedide geliyordu değil mi?” diye sordu.

“Evet.”

“Bir duş alabilseydim iyi olurdu.”

“Maalesef, alamazsın. Saat altıda çıkacaksın.”

“Soğuk su ile yapsam olmaz mı? Ringde çok kötü oluyorum. Bir duş alırsam en azından yolculuk sırasında dinç kalırım.”

“Delirme yine. Saat sabahın dördü ve kışın ortasındayız. Bu sefer mide krampından gidersin.”

Diyar, Selahattin'in sözünün bitmesini beklemeden banyoya girdi ve suyu açtı. Selahattin onu engellemeye çalışmanın faydasız olduğunu bildiği için yüzünde ince bir tebessüm ile çay semaverinde yaptığı çorbadan içmeye başladı.

Devrimcilik, bir anlamda eldeki kısıtlı imkanları toplum ve bireylerin yararı için azami oranda değerlendirebilme sanatıdır. Cezaevinde yemek pişirmek yasak olduğu için yemek pişirmekte kullanılabilecek araç gereçler de yasaktı. Bu yüzden tutsaklar, çelikten yapılmış olan elektrikli çay semaverlerini tencere olarak kullanırdı. Bu semaverin içinde türlüden çorbaya, sütlaçtan pastaya kadar envai çeşit yemekler yapıyordu. Selahattin de bu semaverde çorba yapma işine girişmiş, iki yoldaş o soğuk Bingöl kışının sabahında sıcak bir çorba içebilmişlerdi.

Banyodan çıkan Diyar, “Dondum. Bu Bingöl’ün suyu havasından daha soğuk” dedi “Neyse ki insani sıcak.”

Halen mutfakta olan Selahattin imalı bir tonla, “Bırak da yargılama işini yüce Türk hakimleri yapsın. Saat beş. Hazırlan! Gardiyanlar birazdan çağırırlar seni.”

Diyar:

“Hazırım. Şu çorbadan birkaç kaşık daha içersem hazırlığım tamamlanır” diyerek giyinmeye başladı.

Açlık grevinden çıkalı on gün olan Diyar, yavaş yavaş toparlanmaya başlamıştı. Grevde on iki kilo kaybetmişti. Fakat enerjisi yerindeydi. Söylediği gibi çorbadan birkaç kaşık daha içtikten sonra midesinin tekrar ağrımamasından korktu ve kaşığı bırakıp odanın alt katına indi. Odanın giriş kapısının önündeki aralıkta volta atmaya başladı. İçtiği sigarayı bitirmek üzereyken ana maltadan demir kapının sesini duydu. Gelmekte olanın gardiyan olduğunu bilerek ayaklarındaki terlikleri çıkardı ve ayak-kabısını giydi.

Kapının önüne gelen gardiyan bağırarak. “Diyar! Diyar mahkemeye gideceksin” diye seslendi.

Diyar, “Bağıрма hoca buradayım. Arkadaşlar uyuyor” dedi.

Bu arada aşağıya inen Selahattin, “Diyar ringe binmeden önce bu ilaçları al” diyerek yanında getirdiği ilaçları Diyar’a verdi.

Diyar odanın kapısından çıkarken midesindeki ağrının azaldığını hissetti ve içinden “Umarım başka kimsenin mahkemesi yoktur” diye umut etti. Çünkü ring dolu olduğunda midesi daha kötü oluyordu.

Cezaevi kapısına geldiğinde mahkemeye gidecek başka arkadaşının olmadığını görünce rahatladı ve Selahattin’in verdiği ilaçları içtikten sonra arama için X-Ray cihazı olan kapıya doğru

yürüdü. Burada parkası ve kemeri ile beraber ayakkabılarını da çıkararak kapıdan geçti. X-Ray'dan sonra askerin detektör ve elle aramasından geçip parkasını, kemerini ve ayakkabılarını tekrar giyerek dışarı çıktı.

Cezaevi kapısına çıkar çıkmaz Bingöl'ün eşsiz havası, sabahın ince soğuğu ile yüzüne vurunca gözlerini kapatıp derin bir nefes aldı ve bahçeden görünen Bingöl'e bağlı Genç ilçesinin kar tutmuş dağlarını, Bingöl ovası ve şehri ile beraber seyre daldı. Karlı dağlardaki ağaç yaprakları dökülmüş, manzara insana gri ve beyazın eşsiz bir uyumunu yansıtıyordu. Yağmur yağacaktı birazdan.

Birden arkasından kelepçeleri takmayı unutmuş, uzun suratlı, kırmızı yüzlü, suratına uygun büyüklükte kocaman bir çenesi olan ve nereden bakılırsa bakılsın İç Anadolulu olduğu anlaşılan, telaşlı askerin sesini duydu.

“Kardeş, kelepçeni takalım komutan görmeden.”

Arkasındaki askere doğru dönen Diyar, “Evet. Gel tak komutan görmeden. Yoksa maazallah askerliğin yanar” dedi.

Asker Diyar'ın sözlerindeki ironiyi anlayamadan suratına şaşkın biçimde bakarak ellerine kelepçeleri taktı ve Diyar kelepçeleri açamasın diye kilitledi. Diyar'ın koluna girerek ringe doğru yürümeye başladı. Diyar istemeden de olsa ringe doğru yürürken içinden “Sen kilitle bakalım kelepçeyi. Anadolu'nun dışsiz kaplanı. Ben onu yine sana açtırmasını bilirim” dedi.

Ringe binen Diyar için dört saatlik zorlu yolculuk başlamıştı. Ama ellerini kelepçeleleyen askeri kafasına takmıştı ve bir şekilde askere kelepçeyi açıtırıp tekrar kilitlemeden taktırması gerekiyordu. Bu şaşkın askerin kelepçeyi bir defa açtıktan sonra tekrar kapatırken kilitlemeyi unutacağından emindi. Kabindeki sıcaklık da birazdan yükselmeye başlayacaktı. Bu yüzden parkasını çıkarmak iyi bir gerekçe olabilirdi.

Yüzünde belirsiz bir ifade ile askeri çağırdı.

“Asker, asker. Buraya bakar mısın?”

Asker:

“Evet, ne istiyorsun?”

“Burası sıcak. Parkamı çıkaracağım. Kelepçeyi açman gerekiyor.”

“Parkayı şimdi giydin hemşerim. Eğer çıkaracaksan neden giydin?”

Sabahın altısında daha kendine gelememişken asker ile tartışmaktan üşenen Diyar, “Giydiğimde hava soğuktu. Şimdi ise sıcak. Sen aç kelepçeyi” diye cevap verdi.

Kendisi de tartışmaya niyetli olmayan kırmızı yüzlü asker, kelepçeleri açtı ve Diyar’ın parkasını çıkarmasını bekledikten sonra kelepçeleri tekrar takarak kabinin kapısını kilitledikten sonra uykulu gözler ile ringden uzaklaştı. Diyar’ın da beklediği gibi kırmızı yüzlü asker, kelepçeleri kilitlemeyi unutmuştu.

Diyar gülmeden edemedi ve Diyarbakırlıların deyimiyle askere son sözünü söyledi. ”ewêl.” (aval).

Bu kez ring yolculuğu güzel geçiyordu. Yanında kimse yoktu. Bu neden ile ne havasızlık çekecekti ne de pencereyi kimse ile paylaşmak zorunda kalacaktı. Ring yolculuklarında hiç oturmazdı Diyar. Hep ayakta durup mavi ringin buğu tutmuş iki katlı camından dışarıyı seyrederdi. Oturunca midesi bulanırdı. Bir de Bingöl dağlarını, keskin virajlı Maden yollarını, Ergani’nin uçsuz bucaksız ovalarını, gerillaya katılmadan önce birkaç defa gelip yüzdüğü Hazar gölünü seyretmemek olmazdı onun için.

Diyar’ı taşıyan Mavi ring dört saatlik uzun ve yorucu bir yolculuğun ardından nihayet Diyarbakır’a ulaşmıştı. Askerler Diyar’ı, tutsakların mahkemeye çıkmadan önce bekletildikleri ve zemininde kirli su birikintilerinin oluştuğu hücreye aldılar.

Yaklaşık dört saat sonra mahkemeye çıkarılan Diyar alı-şıldık mahkeme mizansenlerinin ardından beklediği konuşmayı işitecekti.

Mahkeme başkanının “Sanık Diyar KAYDU’nun” diye başlayan konuşması, savcının istediği tün cezaların verilmesini öngören bir şekilde sonuçlandı ve mahkeme salonunda bulunan akrabaların yuhalama ve tepki seslerinin arasından üç kez tekrar-lanan ve diğer tüm sesleri bıçak gibi kesen iki cümle yankılandı.

“Bijê Serok Apo, Bijê Serok Apo, Bijê Serok Apo!”

“Kahrolsun sömürgecilik, kahrolsun sömürgecilik, kahrolsun sömürgecilik...”

Bingöl M-Tipi Kapalı Cezaevi, Bingöl şehrinin Kuzeydoğusunda bulunuyor ve bu cezaevinin yapılması ile büyüyen bir kenar mahallenin içinde yer alıyordu. Cezaevinin ön cephesi Bingöl ovası, Genç ve Lice dağlarını görüyor, arka cephesi ise Bingöl'ün Kuzey dağlarına dayanıyordu. Dağın eteklerine kurulmuştu. Doğusunda Muş ovası, batısında ise Elazığ, Yayladere ve Dersim dağlarına kadar uzanan bir dağ şeridi vardı.

Cezaevi, TC. devletinin eski cezaevi sistemine göre 1992 yılında koğuş sistemi olarak düzenlenmişti. 2000'li yıllardan sonra gerçekleşen sistem değişikliği ardından koğuş ve havalandırmaların içine dikilen duvarlar vasıtası ile oda sistemine dönüştürülmüştü. Böylece yeni sisteme 'uydurulmuştu.' Cezaevi iki katlı oluyordu. Alt katlarda tutsak odaları, mutfak, ortak alan salonları ve kapalı görüş salonu, üst katın bir bölümünde ise yine tutsak odaları, idare bölümleri, konferans salonu, el işi atölyesi ve kütüphane mevcuttu. İkinci kattaki tutsak odalarının girişleri birinci kattaydı ve merdivenle odaya çıkılıyordu. Ana malta cezaevini tam ortadan ikiye bölüyor, sağ ve sol kanatlarında ise bloklara göre konumlandırılmış karşılıklı koridorlar bulunuyordu.

Bingöl Cezaevine Diyarbakır Cezaevinden getirilen 35 devrimci tutsak ile beraber Bingöl Cezaevindeki PKK’li tutsak sayısı iki yüzün üzerine çıkmıştı. Diyarbakır’dan gelen tutsakların çoğu ağırlaştırılmış müebbet ile yargılanan PKK kadrolarıydı. Bu kadroların bazılarının Bingöl Cezaevine gelmelerinin çok önemli bir sebebi vardı. Fırar!

Tünel kazmanın uygun olduğu düşüncesiyle kendi istekleri sonucu sevk isteyip oraya gelmiş olan tutsakların sayısı epeyce çoktu. Bu tutsaklar Bingöl cezaevine gelir gelmez, burada bulunan ve Diyarbakır’dan beraber geldikleri yoldaşları ile beraber kazılacak tünel için tartışma ve sohbetler yapıyordu. Herkes kendi açısından tünel çalışmasını örgütleme ve Bingöl cezaevi yönetiminde bulunan yoldaşlarını ikna etme çabası içerisindeydi.

Doktor Orhan, 2010 yılından beri cezaevinde olan bir PKK kadrosuydu. Harıl harıl çalışıyor, belirlediği arkadaşları ile tünel konusunu tartışıyordu. Tünele başlamalarının gecikmesi yüzünden sinirli bir şekilde ortak alan denilen salonda volta atan Doktor’un karşısına ilk çıkan şanslı 2009 yılında cezaevine girmiş olan Devrim oldu.

Doktor, Devrim’i ortak alan salonunun kösesine çekerek sinirli bir ses tonu ile: “Devrim, biz bu Bingöl’e boşuna mı geldik Heval? Neden kimse bir şey söylemiyor?” diye sordu ve “Az zamanımız var. Şu tünele başlayalım yoksa ben Diyarbakır’a geri döneceğim” dedi.

Doktorun tez canlılığına alışkın olan Devrim, “Yine hey-heylerin üstünde Doktor. Dur, sakın ol biraz. Bu mesele aceleye gelmez. Uluorta konuşmak da yanlış olur” diyerek ilk önce onu sakinleştirmeye çalıştı ve “arkadaşların karşısına sağlam bir planlama ile çıkmalıyız. Yoksa tüm söylediklerimiz havada kalır ve maceracılık ile yaftalanır, biliyorsun” dedi.

O sırada yanlarına gelen Lokman da konuşmalarına dahil olarak: “Ee Doktor ne zaman kaçıyoruz, bir fare deliği bulmadın mı hala?” diyerek Doktor’a takılmaya çalıştı.

Zaten gergin olan Doktor: “Bu işte ciddiyet bırakmadınız” diye cevap verdi ve uzaktan gelen Ozan’ı görünce “Ben Ozan’ı çağırıyorum” diyerek onu da yanlarına çağırdı.

Sohbet salonunda otuza yakın tutsak toplanmış, bazıları üç-dört kişilik gruplarla bir köşede oturmuş sohbet ederlerken bazıları da voltaya dalmıştı. Doktor’un seslenmesi üzerine yanlarına gelen Ozan, ”Hayırdır Devrim arkadaş, Doktor yine kızgın gibi. Kim kırmızıya boyadı bunun yüzünü?” diyerek üçlüye dahil oldu.

Ozan’ın kendisine takılmasına aldırmayan Doktor, “Bak Ozan, biz buraya tünel için geldik. Sadece biz değil, diğer arkadaşlar da bu maksat ile buraya geldi. Böyle bekleyeceğimize gidip arkadaşlarla konuşalım bu işi. Yoksa buraya boşuna gelmiş olacağız” dedi.

Ozan:

“Tamam gidip konuşalım. Eğer imkan var ise Mervan arkadaşın bu işe olumsuz yaklaşacağını sanmıyorum” diye cevap verdi ve “Gerisi bizim işi iyi örgütlememize bağlı” dedi. Bunun üzerine Ozan ve Doktor, sohbet salonunda diğer tutsaklar ile sohbet eden Mervan’ın yanına gittiler.

Mervan, uzun yıllar dağda gerilla saflarında kaldıktan sonra yakalanmış ve uzun zamandır cezaevinde olan bir tutsaktı ve örgüt yönetimini temsilen Bingöl Cezaevinde bulunuyordu. Sadece örgütsel konumundan dolayı değil, yoldaşları ile içten ilişki biçimi, mütevazı ve örgütlü duruşu sebebi ile her tutsağın saygısını kazanmış bir yoldaştı. Dolayısıyla tünel kazmaya niyetli olan tutsaklar ancak onun isteklerine cevap olabileceğinin bilincindeydiler.

Mervan'ın yanına giden ikiliden Doktor söze başladı.

“Heval Mervan senle paylaşmamız gereken bir konu var. konuşabilir miyiz?” dedi.

Doktor ile Ozan'ın neyi konuşmak istediklerini az çok tahmin eden Mervan, “Hayırdır Doktor çok heyecanlı görünüyorsun, bir sorun mu var?” diye sordu.

Doktor:

“Hayır bir sorun yok. Kusura bakma Heval doğru biraz heyecanlıyım” diye cevap verdi ve “Konuşmak istediğimiz konu biraz hassas, o yüzden” dedi.

Mervan:

“Anladım. Buyurun anlatın” derken iki kolunu yana açtı.

Mervan'dan sonra hemen konuya girmeyi uygun bulan Doktor Orhan, “Biz, Amed'ten gelen arkadaşlar olarak burada bir tünel çalışması yapmak istiyoruz. Burası tünel kazabilmek için en uygun yer. Senin de bu konudaki görüşlerini öğrenmek ve daha doğrusu izin istemek için geldik” dedi ve derin bir nefes çekti.

Tahmininde yanılmadığının anlayan Mervan, ”Evet anlaşıldı. Ama kaçırdığınız bir konu var” diye cevap verdi. Doktor ile Ozan'ı süzdükten sonra “Bu konu benim tek başıma karar vermeyeceğim kadar önemli bir konu” diyerek sağ elini çenesine götürüp “Örgüte danışmak gerekir. Yani zaman istiyor. O yüzden acele etmeyin diyorum ben” dedi.

Doktor, “Heval Mervan ben iki yıldır içerdeyim. Dağa dönmem lazım. Tamam cezaevi de bizler için bir mücadele sahası, fakat ben bu mekanı kabullenemiyorum” dedi.

Doktor'u anlayış ile karşılayan Mervan “Doğru hiçbir devrimci zindanı kabul etmemeli ve çıkmak için çaba sarf etmeli. Fakat içinde bulunduğumuz reel koşulları biliyorsunuz” diye karşılık verdi. Havalandırmada göz gezdiren Mervan devam etti:

“Düşmanın gözü üzerimizde. Bir de siz de biliyorsunuz ki bu iş öyle ha! deyince olmuyor. Bence siz benden haber bekleyin” dedi.

Doktor ve Ozan çabalarının boşa gittiğini düşünerek başlarını öne eğip “Tamam” demek ile yetindiler.

Mervan:

“Ayrıca bu konunun uluorta da konuşulmaması gerekir. Ortada hiçbir şey yok iken düşmana en ufak bir bilgi yansırса sürgün olursunuz. Dikkat edin! Diğer arkadaşları da uyarın” dedi. Doktor ve Ozan gitmeye hazırlanırken “Doktor sen kal seninle konuşmamız gereken bir konu var” diyen Mervan Ozan’ın gitmesini bekledi.

Doktor, umduğunu bulamadığı için hem kırılmış hem de kızmıştı. İçinden “buraya neden geldim ki? Bu iş olmayacak. Diyarbakır Cezaevinde kalsaydım belki daha iyi bir fırsat bulurdum” diyerek kendine kızılıyordu.

Doktorun yaşadığı içsel hesaplaşmayı fark eden Mervan, onu daha fazla zorlamamak adına konuyu uzatmadı. “Doktor, sen tünel kazabilir misin?” diye sordu.

Bu soru karşısında birazda şaşırان Doktor, erken toparlandı ve “Tabi ki kazabilirim. İşin ucunda tekrar dağa dönmek var ise her şeyi yaparım” dedi heyecanla.

“Kazalım diyorsun yani?”

“Kazalım diyorum!”

İki defa öksürerek sır dolu sözcüklere sesini hazırlayan Mervan, “Şimdi sana meseleyi anlatacağım” dedi. Bunu söylerken Doktor’un heyecanla dolmuş gözlerine baktı keyif ile “Fakat sana vereceğim isimler dışında kimse ile bu konuyu konuşmayacaktır.”

Doktor’u etkisi altına almış olan heyecan dalgası artarken gözlerine umut dolu çelik bir ışıltı yerleşmişti. Görünen o ki

Mervan, tünel konusunu ciddiye alıyordu. Doktor soruya karşılık Mervan'ın konuşmasının sonunu bir an önce duymak istercesine "Tamam" dedi.

Mervan:

"Bak Doktor, tünel işine başlayacağız. Bu işin örgütsel sorumluluğunu ben alıyorum. Yani olumsuz bir durum ile karşılaşacak olursak ben hesap vereceğim. Ama sizden de yardım istiyorum" dedi.

Konunun taşıdığı riskleri ve örgütsel anlamdaki önemini anlayacak düzeyde olan Doktor, "Ben bu işe bütün varlığımı koyarım" diyerek Mervan'ı rahatlatmak istedi.

"Biliyorum. Bildiğim için de bu konuyu seninle paylaştım" diye karşılık veren Mervan, derin bir nefes aldıktan sonra, "Neyse bu hafta tüneli kazacağınız odaya geçeceksiniz. Şimdilik bu işte yer alacak sadece sekiz arkadaş var. Bu arkadaşların dışında kimseye bir şey fark ettirmemeye dikkat edin. Tünel ilerledikçe diğer arkadaşları da çalışmaya dahil edeceğiz" dedi.

Doktor'daki heyecan, yerini büyük bir sevinç dalgasına bırakmıştı. Dağı düşündü. Dağları, ormanları, gerillaları, gerilla ateşini, tekrar eline alacağı ve Kürdistan'da kaçınılmaz olarak devrimin önemli bir teminatı olan silahını ve tabii ki gerilla üniformasını. Dudağı kurudu ve sadece iki kelimelik bir cümle dö-külebildi dudaklarından.

"Hangi oda?"

"A-6 odası."

Tünel kazımı planlaması için o hafta A-6 odasına sekiz tutsak yerleştirildi. A-6 odası cezaevinin birinci katında bulunuyordu. Odanın yatakhane bölümü yirmidört metrekaare genişliğindeydi ve odanın giriş kapısı direk yatakhaneye açılıyordu. Havalandırmaya açılan kapı ise giriş kapısının karşısındaydı. Bu kapıdan sonra bir metre yükseklikteki merdivenden inilerek üç metre genişliğinde ve sekiz metre uzunluğunda dar bir havalandırmaya çıkılıyordu. Dört tarafı da yedi metre yüksekliğindeki duvarlar ile çevrili olan bu havalandırma daha çok bir mezarı andırıyordu. Kış aylarında bu havalandırma hiçbir şekilde güneş görmez ve tutsaklar, güneşi görmek için bazen sandalyelerin üzerine çıkarlardı. Sandalye aracılığı ile de olsa güneşin çocukları, güneşe ulaşmasını bilirlerdi. Odanın giriş kapısının solunda yer alan kapıdan mutfığa geçilirdi ve mutfak da, içinde yer alan banyo ve tuvalet ile beraber yirmi dört metrekaare genişliğindeydi.

İlk tünel grubu, A-6 odasına geçer geçmez tünel çalışmasına başladı. Bunun için ilk yapılması gereken tünelin giriş kapısının nereden açılacağının netleştirilmesi idi. Daha önceki dönemlerde farklı cezaevlerinde kazılan tünellerin giriş kapakları, bazen havalandırmalardan bazen pencere diplerindeki duvarın

oyulması ile bazen kolonların içleri boşaltılarak kolon içinden bazen de tuvalet taşının altından kazılmaya başlanmıştı. Fakat bu yöntemlerin çoğu deşifre olmuştu. Üstelik Bingöl cezaevinin yapısı bu örnekler için uygun değildi.

Kapağın nerede açılacağı ile ilgili tartışmayı yürüten ve tünel çalışmasının başında bulunan Çetin, daha önce farklı cezaevlerinde kazılan tünel çalışmalarında yer almış, hatta tünelden kaçmak isterken yakalanmış, uzun yıllardır cezaevinde olan bir tutsaktı. Soruyu ortaya ilk atan da oydu:

“Kapağı nereden açabiliriz?”

Doktor:

“Aramızdaki en tecrübeli arkadaş sensin. Sen karar ver” dedi.

Çetin, sessiz kalınca en az onun kadar tünel tecrübesi olan Yener, fikrini söyleme gereği duydu ve “Bence havalandırmadan açabiliriz” dedi.

On yıldır cezaevinde olan Bîranîn, “Bence mutfaktaki buzdolabının altından açabiliriz. Böylece hem buz dolabını kapağın üzerine bırakabilir hem de daha iyi kamufle edebiliriz” dedi.

Zindandaki devrimci tutsaklar, tartışmayı severdi. Çok fazla okumanın ve yazmanın bir sonucu mudur bilinmez ama her konuda hemen herkesin bir fikri vardı. Bu fikirler bazen birbirleri ile örtüşür bazen de tezatlık arz eder böylece tartışmalar gecenin geç saatlerine kadar sürer ve derin sohbetlere dönüşürdü.

Tünel kapağını nereden açılacağı konusunda da uzun bir tartışmanın ardında nihayet sonuca varılmıştı. Kapağın mutfaktaki buzdolabının altından açılması ile çalışmalara başlanacaktı.

Fakat tutsakları zorlayan önemli bir sorun vardı. Kapağın rahat ve iyi kamufle edilebilmesi için zemindeki betonun düzgün kesilmesi gerekiyordu. Betonu kırmak nispeten daha kolay olurdu, fakat bu sefer de hem çok ses çıkmasına dolayısıyla erken bir

deşifrasyna hem de kapağın kamuflajının zorlaşmasına neden olurdu. Her gün açılıp kapanacak olan kapağın hem kullanışlı olması hem de olası bir arama veya baskın ihtimaline karşı erken kapatılıp kamuflle edilebilir olması gerekiyordu. Ayrıca asker veya gardiyanların aramalarda buzdolabını kaldırıp altını kontrol etmeleri olasılığına karşılık kapağın hemen fark edilmeyecek şekilde yapılması şarttı. Bunun dışındaki bir seçenek tünelin ömrü daha bir ayını doldurmadan deşifre olur ve özgürlük hayalleri suya düşerdi.

Mutfağın zemini yirmi santimetre kalınlığındaki dökme betondan oluşuyordu. Betonun üstünde ise beş santimetre kalınlığındaki mozaik betonu. Kapağın düzgün açılabilmesi için en üstteki mozağin dikdörtgen biçiminde kesilerek çıkarılması ve alttaki betonun da oyularak açılması kararı alındı.

Odaya gelişlerinin ilk gününde tüm ayrıntıları tartışan tutaklardan on beş yıldan beri cezaevinde bulunan ve Rojava'lı olan Berat beton mozağı ne ile keseceklerini sordu. Diğer tutsaklar bu konu üzerinde fikir belirtmeye başladılar.

Çetin:

“Bıçak ile keseceğiz, cezaevi idaresinin verdiği meyve bıçakları ile. Elimizde başka malzememiz yok” dedi.

2009 yılından beri cezaevinde olan Agit, “Heval Çetin senin söylediğin şey imkansız bir şey. Elimizde sadece idarenin her odaya birer tane verdiği, uçları kesilmiş, on santimetre uzunluğundaki, küçük, teneke gibi bıçaklar var” dedi ve “Bunlar ile o sert mozağı nasıl keseceğiz?” diye sordu.

Doktor:

“Bu işte mantığı ve tekniği zorlayacağız. Daha işin başındayız. Başka malzememiz yoksa bu işi elimizdeki malzemelerle yapacağız” diyerek araya girdi.

Bıçak konusunda çok da umutlu olmayan Agit, “Peki, ama bu bıçaklar betonu kestikçe eriyecek, küçülecek hatta kırıla-

caklar. Cezaevi idaresi ise her odaya sadece birer tane bıçak veriyor ve yenisini vermek için de eskisini geri istiyor. Bıçak bulmak zor olmaz mı?” dedi.

Çetin gülerek, “Siz o işi düşünmeyin. Ben size istediğiniz kadar bıçak getireceğim” diye yanıtladı.

Tutsaklar, ertesi gün zaman kaybetmeden kapağın açılması için zemindeki mozaïği bıçak ile kesmeye başladılar. Beş santimetre kalınlığındaki sert beton mozaïği bıçak ile kesmek dile kolaydı tabii ki. Tutsakların büyük bir heyecan ve şevk ile başladıkları tünel, aradan geçen on gün sonra adeta bir irade testine dönüşmüştü. Beton mozaïği küçük meyve bıçağı ile kesmek tutsaklar için dünyanın en zor işi gibi geliyordu. Her tutsak gelip kapağın önüne oturuyor ve üç-dört saat boyunca bıçağı beton mozaïğe sürterek kesmeye çalışırken odadaki diğer tutsaklar da bıçak sesinin dışarıya gitmemesi için televizyonun sesini sonuna kadar açıyordu.

Bingöl Cezaevindeki devrimci tutsaklar akşam saatlerinde genel olarak kitap okur veya yazı yazarlardı. Dolayısıyla tüm tutsaklar aşırı gürültü çıkarıp diğer yoldaşlarını rahatsız etmemek için azami dikkat gösterirlerdi. Fakat tüm odalar derin bir sessizlik içinde iken tünel kazılmaya başlanan A-6 odasından yükselen televizyon sesi yüzünden çok geçmeden diğer odalardan eleştiriler yükselmişti.

Tünel kazıldığından habersiz olan diğer odalardaki tutsaklar, A-6 odasını topa tutmakta geç kalmamışlardı ve daha şimdiden dört bıçak erimiş veya kırılmıştı. Bıçak bulmak için görevlendirilen arkadaşları da artık diğer odalardan bıçak araklama işinde uzmanlaşmışlardı.

Beton mozaïği kesmek ile uğraşan ve haziran ayının sıcaklığı ile terden sıırılsıklam olan Agid, bir yandan çalışıp diğer yandan kendi kendine konuşurken başında bekleyen Doktor’u gördü ve şaşırdı.

Doktor:

“Hayırdır Agid arkadaş, şarkı söylemeye mi başladın?” diye sorduktan sonra elini Agit’in omuzuna koyup “Nasıl gidiyor firar işleri?” diyerek güldü.

Agit:

“Çok ağır gidiyor Doktor. Kapağı açmak böyle ise daha mesafesini bilmediğimiz bir tüneli nasıl bitireceğiz bilmiyorum” dedi ve “Kaç metre kazacağız? Yirmi mi, otuz mu, elli mi?” diye sordu.

Agit’i rahatlatmak isteyen Doktor, “Ne kadar gerekli ise o kadar kazacağız. Ama ben mesafenin fazla uzun olacağını zannetmiyorum” diye cevap verdi ve “Arkadaşlar netleştirmeye çalışıyorlar” dedi

“Umarım senin tahminin doğru çıkar!”

“Biliyor musun Heval Agit, sonbaharda buradan çıksaydık iyi olurdu. Dışarıda yoğun bir savaş var. Önderlik üzerinde de ağır bir tecrit var. Sonbaharda çıkıp savaşa dahil olmak ne iyi olurdu değil mi?”

“Güzel olurdu tabi. Ama sonbahar zor görünüyor. Önümüzdeki bahar ayları olabilir belki.”

Tutsakların çıkış hayalleri yavaş yavaş olgunlaşmaya başlamış iken mozağin kesilmesi bir aydan fazla sürdü. Mozağin altındaki betonun oyularak delinmesi ile beraber ise kapağın açılması kırk beş günü almıştı. Buna rağmen kapağın istenildiği gibi açılmış olması herkese moral kaynağı olmuştu.

Bu moralle keyiflenen Çetin tüm tutsaklar odada oturmuş sohbet ederken içinden geçenleri söyledi.

“Bu iş bitmiştir arkadaşlar!”

Çetin bu iyimserliğinde haksız olmayabilirdi. Fakat tutsakların önünde iki önemli sorun vardı. Birincisi; kapaktaki oyulan beton bölümü çok dardı ve içinden sadece Doktor ve Be-

rat'dan başka kimse geçemiyordu. Yine de bu sorun ilerleyen zaman içerisinde kapağın biraz daha genişletilmesi ile aşılabildi. Fakat ikinci sorun olarak, toprağın ne yapılacağı konusu halen bir muammaydı. Bu konuda ilk akla gelen çare toprağın tuvalette eleğe vurularak eritilmesi ve topraktan çıkacak olan taşların da tekrar tünele gömülmesiydi. Ama bu yöntem geçmişte birçok tünelde denenmiş ve bu örneklerin büyük bir kısmı da başarısızlık ile sonuçlanmıştı. Yine Türk devleti buna önlem olarak lağım borularının belirli yerlerinde borudan daha alçakta olan havuzlar yapmıştı. Eğer lağım borularına toprak, taş, vb. materyaller atılır ise havuzların daha alçak olan zeminlerinde toplanacaktı. Cezaevi idareleri de bu havuzları her ay düzenli olarak kontrol ederdi. Dolayısıyla bu havuzlar nedeniyle birçok tünel deşifre olmuştu. Tutsaklar da bu durumu bildikleri için toprağı eritip lağım borusuna atma yöntemi onlar açısından ancak en son çare veya kısmi olarak uygulanabilecek bir yöntem olabilirdi. Ne de olsa işi şansa bırakmak akıl karı değildi.

Toprağın ne yapılacağı konusundaki tartışmalar uzun sürdü. Bu arada da kapak açıldıktan sonra bekleyip zamanın boşa harcanmaması için ve en azından toprağın ne yapılacağı konusu netleştirilene kadar doldur-boşalt yöntemi uygulanacaktı. Bu yöntemde tüneldeki toprak kazılacak ve tünelden çıkarılacaktı. Kapak kapatılmadan önce de çıkarılan toprak tekrar tünele yerleştirip sıkıştırılacaktı. Aslında bu bir kısır döngüydü. Kısa mesafeli tüneller için çare olarak uygulanabilirdi, fakat tünel mesafesinin on metrenin üstüne çıkması durumunda tüneli boşaltıp ilerlemek ve toprağı tekrar tünele yerleştirmek günler alırdı. Dolayısıyla böylesi bir yöntem, her gün sayım yapılan cezaevlerinde başarısızlığa mahkum bir yöntemdi.

Tutsaklar, bu duruma çare bulmak için tartıştıkları bir gün, Çetin sevinçli bir yüz ifadesi ile iş atölyesinden odaya döndü. Tutsakların söylediği her şeye gülerek cevap veriyor, bu da doğal olarak diğer tutsaklardaki olumsuz havanın dağılmasına

neden oluyordu. Böylece odadaki diğer tutsakları pek de anlam veremedikleri bir keyif sardı.

Herkes Çetin'in yeni ve olumlu bir haber getirdiğini tahmin edebiliyordu. Metin yoldaşlarının merakını görünce söze girdi ve "Arkadaşlar, toprak meselesi için bir çözüm bulduk" dedi ve elini alnına götürüp kaşımaya başladı. "Bizleri biraz uğraştıracak ama kesin ve sağlam bir çare bu. Bunun için uğraşmaya geçecek."

Bîranîn:

"Nasıl bir çare? Toprağı saklayacak mıyız?" diye sordu.

"Öyle sayılır. Aldığımız bilgiye göre cezaevinin altında bazı boşluklar varmış. Bu boşluklara ulaşabilirsek toprağı oralara bırakabiliriz" diye cevap veren Çetin, Doktor'a bakarak, "Şimdi yapmamız gereken şey bu boşluklardan birini arayıp bulmak" dedi.

Doktor:

"Sözünü ettiğin boşluğu ararız. Fakat bulana kadar çıkan toprağı ne yapacağız?" diye sordu.

Çetin:

"Tek çaremiz var. Doldur-boşalt yapacağız. Fazla kalan toprağı da risk alıp tuvalette eriteceğiz."

Yener:

"Eritme konusu çok riskli. Lağım borusunda havuzlar var. Bu havuzlarda toprak birikirse cezaevi idaresi işi anlar. Başka bir yolu yok mu?"

Çetin:

"Bunların hepsini diğer arkadaşlarla da konuştuk. Ya bu riskleri göze alıp devam edeceğiz ya da durup bekleyeceğiz."

Şeref:

“O halde hemen boşluğu aramaya başlayalım. Kaybedecek fazla zamanımız yok.”

Başka bir çareleri olmadığını gören tutsaklar, sözü edilen boşluğu bulmak adına büyük bir umut ile çalışmaya başladı. Çalışma sırasında akşam sayımından sonra saat sekizden on ikiye kadar birinci grup, gece on iki ile sabah beş arasında ise ikinci grup tünele giriyordu. İki kişilik gruplar halinde çalışıldığı için her gece dört tutsak tünele girer diğer dört tutsak ise odadaki günlük işleri yapar ve dinlenirlerdi.

Cezaevinin altında olduğu söylenen boşluğu arama çalışması on beş günden fazla sürdü, fakat odanın dört tarafına da bakılmasına rağmen boşluğa rastlanmamıştı. Ayrıca tünelin boyu uzadıkça toprağı boşaltıp tekrar tünele doldurmak hem yorucu oluyor hem de çok fazla zaman alıyordu.

Cezaevlerinde gerçekleşen rutin aramalar tünel çalışması için risk oluşturan ve atlatılması gereken çok önemli sınav günleri gibiydi. O gün aylık arama günüydü ve sayımdan iki saat sonra bu sefer de asker ve gardiyanlar hep beraber odaya doluşmaya başladılar. Aylık rutin bir aramaydı. Bu aramalar bazen gergin bazen de sakin geçiyordu. Aramayı yöneten komutana bağlı olarak bazen tansiyonun yükseldiği anlar oluyor, bu aramalarda tutsakların şahsi dolapları, ranzaların altı, mutfak ve havalandırma detaylı olarak aranıyordu. Bazen tutsakların çoraplarının içine kitapların arasına bile bakılırdı.

Bu aramaların vazgeçilmez uygulaması zemin kontrolüydü. Bu kontrol tünel araması anlamına geliyordu. Elinde uzun bir şiş olan asker odanın zemininin tamamına şiş ile vurarak kontrol ediyor ve sanki çok büyük bir iş yapıyormuş gibi tutsakların yanında kasınıp duruyordu. Bu yaman asker ne de olsa komutanının biricik şişçi başıydı!

O günkü arama esnasında her zamanın aksine tutsaklarda bir gerginlik vardı. Çünkü tünel kapağının kamuflajı tam istenildiği gibi yapılamamıştı. Kamuflaj yapılırken kapağın dört tarafındaki açık çizgiyi kapatmak için çizgideki boşluğa beton dökülür ve mozaik taşlarla aynı görüntüyü vermesi için beyaz resim boyası damlatılarak üzerinden bir defa süngerle geçilirdi. Böylece tek parça mozaik görüntüsü oluşturulurdu. Çoğu gerilla saflarında kalmış olan tutsaklar, kamuflaj sanatında bir hayli tecrübeliydiler. Fakat o gün toprağı erken eritme adına acele ettikleri için yaptıkları kamuflajın kalitesinden tam olarak emin değillerdi. Bu yüzden tedirgin olmak için iyi bir sebepleri vardı. Fakat şans o ki bu sefer askerler buzdolabını kaldırıp altına bakmamışlardı.

Arama sorunsuz bittikten sonra rahatlayan tutsaklar vakit kaybetmeden işe devam etmenin yollarını aramaya başladılar. Çünkü cezaevinin altında boşluk olduğu bilgisi fiyasko ile sonuçlandığı için tünel çalışması durma noktasına gelmişti. Bu yüzden acil olarak toprağın ne yapılacağı konusuna bir çözüm bulmaları gerekiyordu.

Derken akıllarına kaldıkları odanın üst katında bulunan A-5 odasının tavanındaki çatıya açılan kilitli demir kapak geldi. Bu kapak, cezaevinin ilk inşa edildiği dönemde gardiyanların veya askerlerin çatıya çıkmaları için yapılmış fakat daha sonra üzerine hem asma kilit vurulmuş hem de çatının içinden elli kiloluk iki tane kum torbası üzerine konularak sabitlenmişti.

A-5 odasında alt kattaki giriş kapısından sonra merdiven ile ikinci katta bulunan yatakhane ve mutfığa çıkılırdı. Bu odada da toplamda 10 tutsak kalmaktaydı. Burada kalan Lokman, Kekê, Kalê ve Mervan dışındaki diğer tutsakların tünel çalışmasından haberleri yoktu.

Üst kattaki A-5 odasında kalan Mervan, tünelden çıkan toprağı ne yapılacağı konusunu tartışmak üzere tünel kazılan odaya gelmişti. A-5 odasındaki çatıya çıkan kapağın açılarak çıkacak olan toprağın çatıya çıkarılması yönünde ortak bir görüş

olduğu için A5 odasının da tünel çalışmasına katılması gündemlerindeydi. Bu şekliyle sayı on sekiz kişiye çıkıyordu. Bu durum çalışmanın hızlanması açısından avantaj sağlarken sayının fazla olması güvenlik açısından risk taşıyordu.

Pratik konular hakkındaki karar alma inisiyatifini daha çok tüneli kazmakta olan tutsaklara bırakmış olan Mervan, “Arkadaşlar, biliyorsunuz toprak konusu şu an çalışmamızın önündeki en büyük engel olarak durmakta. Son çare olarak A-5 odasındaki çatı kapağını açıp çatıya çıkmak kalıyor” dedi ve “Toprağı çatıya saklayabilir miyiz? Bu uygun olur mu?” diye sordu.

Çetin:

“Düşman çatıyı kontrol ederse toprağı bulabilir.”

Mervan:

“Doğru söylüyorsun. Fakat çatıya çıkabilirsek cezaevinin her yerine ulaşabiliriz. Bu da toprağı saklamak için çok geniş bir alan kazanacağımız anlamına geliyor. Eğer toprağı iyi kamufle edebilirsek sorun olacağını sanmıyorum.”

Doktor:

“Peki toprağı nasıl saklayacağız?”

Çatıya ulaşmanın kalan son çareleri olduğuna inanan Mervan, “Çatının zeminin de izocam var. İzocamı kaldırıp toprağı yere serdikten sonra üzerine tekrar izocamı serersek saklayabiliriz. Böylece gardiyanlar çatıya çıksalar dahi izocamı kaldırmadan toprağı göremezler. Hem çatı karanlık olduğu için her yeri kontrol edebileceklerini sanmıyorum. Ayrıca çatıya destek için yerleştirilen beşe on kalasların içinden çatıyı gezip kontrol etmek için yere çömelerek yürümeleri gerekiyor” dedi ve hafifçe gülmüşedikten sonra “Bu şekildeki bir çatıyı detaylı bir şekilde aramaları olanaksız değil mi?” diye sordu.

Çatı önerisi, kafasına yatan Bîranîn, “Eğer çatı söylediğin gibi ise toprağı saklamak için bence de en uygun yer orası” diye

karşılık verip iki elini ovuşturarak, “Bana sorarsanız tünelimiz yavaş yavaş rayına oturuyor arkadaşlar. Bende bu iş olacaktı gibi bir his var. Özgürlüğün kokusunu, Şerefeddin yaylalarının temiz havasını şimdiden burnumda hissediyorum” dedi gülerek.

Sağ eliyle Bîranîn’in omuzuna dokunan Doktor, “Tabii ki bu iş olacak Bîranîn arkadaş. Emeklerimiz boşa gitmeyecek” dedi.

Bunun üzerine A-5 odasında tünelde çalışmak üzere gelecek olan tutsaklar için bazı değişiklikler yapıldı. Lokman, Kekê ve Kalê’nin dışındaki tüm tutsaklar odadan çıkarılarak yerlerine tünelde çalışacak olan tutsaklar getirildiler. Mervan da, idarenin A-5 odasından şüphelenmemesini engellemek için odasını değiştirerek B-13 odasına geçti. Mervan’ın gittiği bu odada da çatıya açılan bir kapak vardı ve tünelin başarılı olması durumunda Mervan ve çıkmaları için B-13 odasına yerleştirilecek olan diğer tutsaklar bu odadan çatıya çıkarak diğer iki odadaki yoldaşlarına ulaşacaklardı.

Yeni planlamaya göre işe koyulan tutsaklar hem A-5 odasından çatıya açılan kapağı açmak, hem de alt kattaki A-6 odasının tavanından A-5 odasının zeminine açılacak olan delik ile bağlantı kurmak için kolları sıvadılar.

Bu kez ortada belirsiz olan hiçbir şey yoktu. Tünelden çıkan toprak odanın tavanında açılan delikten geçirilerek A-5 odasına oradan da çatıya aktarılıp saklanacaktı. Zor da olsa A-6 odasının tavanındaki delik açıldı. Fakat bir insanın geçebileceği genişlikte değildi. Şimdilik sadece toprağı üst kattaki odaya aktarmak için kullanılacaktı. Tünelden çıkarılan toprak, yatak çarşafı ve eski elbiselerden dikilerek yapılan ve içine beş kilo kadar toprak koyulabilen küçük torbalara doldurulduktan sonra iki oda arasında açılan delikten geçirilecek üst kattaki A-5 odasına, oradan da çatıya aktarılacaktı.

A-5 odasındaki çatıya açılan kapağı açmak bir hayli zor görünüyordu. Çünkü hem kapağın üzerindeki asma kilidin açılması hem de kapağın çerçeveye kaynaklanmış kaynak yerlerinin kırılması gerekiyordu. Kilidi açmak tutsaklar için zor olmadı. Fakat kapağın çerçeveye kaynaklanmış yerlerini kırmak zor bir işti. Çünkü tabana olan yüksekliği üç metre olan tavandaki demir kapağa kuvvet uygulayarak kaynaklı yerlerini kırmaya çalışmak herkesin yapabileceği bir iş değildi.

Bunun için tutsakların deyimi ile bir yiğit gerekiyordu ve çok geçmeden de aranan yiğit bulundu. Şeref! “Bavê Diren”(Diren’in babası). Kızının ismi Diren olan Şeref, genç yaşta evlenmiş, daha önce gemi nakliyatçılığı gibi işlerde çalışmış, emekçi bir insan olduğu için güçlü bir fiziksel yapıya sahipti.

Kapaktaki kaynakları kırma görevini başarı ile yerine getiren Şeref’in önünde başka bir görev daha duruyordu. Kapağın üstüne çatının içinden yerleştirilmiş olan kum torbalarını kaldırmak! Şeref, üstündeki kum torbalarının ağırlığı ile beraber toplamda yüz yirmi kilo ağırlığındaki kapağı yere dik koyulan ranzaya çıkarak kaldıracak, diğer arkadaşları da o kapağı kaldırırken kapakta oluşan boşluktan ellerini çatının içine uzatarak kapağın üzerindeki kum torbalarını çekerek kaldıracaklardı.

“Olmaz” oldu. Kapak açıldı ve üzerindeki ağır torbalar çatının zeminine yuvarlandı. Tabi bu arada Şeref ağrıyan sırtını tutup Devlet-i Âli Osman’a bildiği tüm küfürleri saydırarak bir istisna olarak devrimci üslubun dışına çıkmadan edemedi. Hazrolu olan Şeref bu konuda yetiştigi toprakların hakkını vermişti.

*“Dünya korkutamazsın beni, ne yapsan,
ölürüm de korkmam, er geç ölür insan.
Ölmek elimizde değil ki bizim,
iyi yaşamamaktır beni korkutan...”*
(Ö. Hayyam)

Tutsakların iyi yaşamama kaygısı belki Hayyam’ınki gibi yaşamın zevklerinden mahrum kalma korkusu değildi. Fakat iyi yaşamın nerede ve nasıl olabileceğini de iyi biliyorlardı.

Zindan, insana yapılmış en büyük kötülük ve hakaretti onlara göre. İnsan varlığı, bedeni, düşüncesi ve duyguları ekseninde evrimleşip ve kendinde evrensel özgürlük amacını somutlaştırma yolunda ilerlerken zindan gibi bir özgürlük karşıtlığının yaratımı olan bir mekana hapsedilmesi yaşamın doğal akışına aykırıydı. Hele ki bu zindana hapsedilmiş olanlar özgürlük davası adına mücadele edenler olsun! Bunun bilincinde olan tutsakların bütün bu çabaları, işte bu iyi yaşama ulaşma, özgürlük yolculuğuna kaldıkları yerden devam etme, dağlara, deryalara tekrar ulaşma adınaydı. Ve istediklerine ulaşmak için gerekli olan ne ise

o yapılacaktı. Nefessiz kalmayı, soğukta tir tir titremeyi, cehen-nem sıcağında yalım yalım yanmayı göze almışlardı. Amaç net ise yapılması gerekenler de ortadaydı ve gereği neyse o yapılacaktı.

Çalışma süresince atlatılan bir kaç badirenin ardından tut-saklar güvenlik tedbirleri üzerinde geniş tartışmalar yürüttü ve yani kararlara gitti. Bundan böyle artık tünel kapağı açılır açıl-maz her iki odada da birer nöbetçi sabaha kadar odaların kapısı-nın önünde nöbet tutacaktı. Ne oda içerisinde ne de havalandır-mada lüzumsuz yere tünel bahsi açılmayacaktı. Cezaevinde bulu-nan diğer tutsakların da geldiği ortak alan salonlarında ve spor faaliyetleri gibi yerlerde tünel konusunu açmak yasaktı. Gece saat on ikiden sabah beşe kadar çalışacak olan vardiyadaki tut-saklar ise sabah sayımı gelmeden uyumayacaklardı ve sayım saa-tinde hazır olacaklardı. Çünkü gündüz saatlerinde tüm koğuşlarda eğitimler yapılıyor ve kimse uyumuyordu. Eğer diğer tutsaklar veya gardiyanlar tünel çalışması yürüten iki odadan birilerinin uyuduğunu görürler ise şüphelenebilirlerdi. Ayrıca tünelde ça-lışmaktan dolayı elleri çatlayan tutsaklar, düğer arkadaşları ile tokalaşmamaya özen göstermeli ve koğuş dışına çıktıkları zaman ellerini ceplerine koymalı, kışın ise eldiven takmalıydı. Çünkü o cezaevinde bulunan eski tutsakların çoğu, daha önce başka ceza-evlerinde tünel çalışmalarında yer almış tecrübeli tutsaklardı. Herhangi birinin çatlamış ellerinin fark edilmesi durumunda şüp-heler oluşabilirdi.

Bütün bu tedbirlerin yanında bir de tünel çalışması ile il-gili taş, toprak, toprak torbası, toprağı kazmakta kullanılan şişler, kum, çimento vb. gibi sözcükler için şifre kullanılacaktı. Doktor Orhan, hemen şifreleri hazırlamış ve odada hazır olan arkadaşla-rına okumaya başlamıştı.

“Arkadaşlar, şifreleri hazırladık. Eğer dinlerseniz okuya-cağım.”

Odada tünel ile ilgili hararetli tartışmalar ve firar ile ilgili kurgular yapılır iken Doktor tüm dikkatleri üzerine çekmişti. İsteddiği de buydu. Elindeki şifrelerin yazılı olduğu kağıdı iyice düzeltip gözlerini kıstıktan sonra okumaya başladı.

“Tünel şifremiz şu şekildedir arkadaşlar:

Tünel kapağı: Radyo,

İki oda arasındaki bağlantı kapağı: Televizyon,

Toprak: Yoğurt,

Toprak torbası: Pil,

Şiş: Kalem,

Taş: Elma,

Çimento: Lokum,

Kum: Şeker,

Derz dolgu (beyaz çimento): Sakız.

Evet arkadaşlar, şifrelerimiz bu şekildedir. Tünel mesafesi uzadıkça yeni şifreler de ekleyeceğiz. Şimdi her arkadaş bunları yanına yazsın ve ezberledikten sonra yaksın.”

Çetin:

“Evet arkadaşlar, büyük bir tehlike atlattık. Ama aldığımız riske değecek kadar da iş yaptık. Hem ‘Radyo’yu genişlettik hem de ‘televizyonları onardık. Bundan böyle üst odadaki arkadaşlar da gelip ‘Radyo’da çalışabilecekler. Bu şekilde daha az yorulur ve daha fazla iş çıkarabiliriz” dedi. Çetin’in yüzünde şifreyi ilk kez kullanıyor olmanın büyük bir memnuniyeti vardı.

...

Temmuz ayının en sıcak günleriydi. Bingöl genelde serin havasıyla bilinmesine rağmen cezaevinden mi kaynaklıdır bilinmez ama zindanda çekilmez bir sıcak vardı. Özellikle 2012 yazı Bingöl Cezaevinde çok sıcak geçiyordu ve bu sıcaklık tünelin

içerisinde iki katına çıkıyordu. Buna rağmen tünel çok iyi ilerlemiş ve ana binanın son duvarına ulaşmıştı.

Çalışmalar ısıcağa aldırış etmeksizin sürüyordu. Odada bu duvarın nasıl aşılacağı ile ilgili tartışmalar yapılırken tecrübeli olan Yener, “Bu duvarın yerin altına doğru bir buçuk metre kadar inmesi gerekiyor. Biz ise şu an bir metre derinlikte ilerliyoruz. Dolayısıyla elli santimetre veya bir metre daha aşağı inerek duvarın altına ulaşır ve altından geçebiliriz” dedi.

Çetin:

“Zaten başka çaremiz yok. Duvarı delmek çok fazla zamanımızı alır” diye cevap verdi ve “Tünelde böylesi ani kırılmalar ilerde oksijen sorunu yaratacaktır. Fakat belli bir süre çalışabileceğimiz oksijeni içeri aktarabiliriz.”

Doktor:

“O zaman duvarın altına inelim. Duvarı delmek bence de çok fazla zamanımızı alır. Artık beton delmek istemiyorum. Çok yorucu bir iş” dedi bezgin bir tavır ile.

Tutsaklar o gece duvarın dibindeki zemini kazmaya başladılar. Kazı yaptıkları araç, inşaatlarda kullanılan demir bir şişti. Uzunluğu yaklaşık altmış santimetre olan bu şişi mutfak tezgahının altından çıkarmışlar ve şişi çıkardıkları yeri tekrar çimento ile kapatmışlardı. Şişin bir ucunu yere sürterek sivriltiyor bu şekilde toprağı kazıyorlardı.

Ana binanın duvarını aşmak sembolik de olsa bir öneme sahipti. Çünkü bu cezaevinden yarı yarıya da olsa çıkış anlamına geliyordu. Duvardan sonra kazı yapacakları yer, askerin denetiminde bulunan cezaevi bahçesiydi. Tutsaklar bunun bilincinde olarak duvarı geçmeye çalışıyorlardı. İlk vardiyada çalışmış olan Berat, uzunlamasına bir buçuk, derinlemesine de yarım metrelik bir kazı yapmıştı. Bu oran dört saatlik bir çalışma için hiç de fena değildi.

Bunu gören Doktor, “Daha fazla kazacağım” diyerek çıkıştı. Belli ki Berat ile aralarında devrimci bir rekabet oluşmasını istiyordu.

Doktor, kısa boylu, tıknaz ve güçlü bir fiziğe sahipti. Ayrıca uzun yıllar gerilla alanlarında kalmış, bu yüzden ağır pratik işlerin hakkından gelebilen emekçi bir insandı. Kendisi gerillada Doktorluk yapıyordu. Fakat sürekli çalışmaktan nasır tutmuş ellerindeki tombul parmaklarını görenlerin en son isteyecekleri şey yaralarının Doktor Orhan tarafından dikilmesi idi.

Doktor Orhan düşündüğü gibi yaptı ve o gece Berat’tan daha fazla kazarak duvarın dibine ulaştı. Daha çalışma saatinin bitmesine bir saat kaldığından dolayı bu sefer de duvarın altında geçecekleri yeri kazmaya başladı. Fakat kazıdıkça toprağın yumuşayıp nemlendiğini gördü. İlk başta çok ciddiye almadığı bu nemliliğin, on santimetre daha kazdıktan sonra ciddiye alınacak hatta kaygılanacak bir durum olduğunu anlamıştı. Hemen geriye doğru döndü ve arkasında toprağı çekmekle uğraşan Cihat ile beraber tünelden çıktı.

Doktor’un ağzından kötü haber bir çırpıda dökülürmüştü. “Su çıktı!”

“Ne oldu!” diye soran Çetin aslında Doktor’un ne dediğini anlamış ama istemediği bir şeyi işiten çoğu insanın yaptığı gibi yanlış duymuş olabilir diye umut etmişti.

Fakat duyduğu doğrudu ve Doktor tekrar, “Su çıktı” dedi.

“Deme! Çok kötü, çok kötü!” diye karşılık veren Çetin, “Durum tam olarak nedir peki? Su nasıl, nerde çıktı? Tünelde hiç ıslaklık yoktu. Nasıl olur?” diye üst üste sorular sormaya başladı.

Korktuğu şeyin başlarına gediğini anlayan Çetin, “Evet. Ben de bundan korkuyordum zaten. Elimizde bu cezaevinin bataklik üzerine kurulduğu ve altının su ile dolu olduğu yönünde bir bilgi vardı” diye karşılık verdi. “Fakat kurumuştur diye umuyor-

duk. Daha önce burada tünel kazmaya niyetlendik, ama bu yüzden başlamadık” dedi.

Doktor:

“Ee, ne olacak şimdi ne yapacağız?”

Umutları tükenmiş olan Çetin ellerini iki yana atarak, “Korkarım pek yapacak bir şey yok. Bu iş buraya kadar!” dedi.

Çetin’in bu kadar erken “son” demesine şaşırان Doktor, “Nasıl yapacak bir şey yok? Olmazsa duvarı deler geçeriz” dedi omuzlarını silkerek.

“Duvarı delsek bile duvardan sonra yine aşağı inmeliyiz” diyen Çetin üzgün görünüyordu. “Çünkü zeminden en az üç veya dört metre aşağı inerek tüneli kazmaya devam etmeliyiz. Şimdiye kadar üstümüzde beton olduğu için yüzeye yakın ilerliyorduk. Ama duvardan sonrasının zemini toprak olduğundan dolayı çökme olmaması için daha derinden gitmemiz gerekiyor. Eğer duvarın hemen dibinde su çıkmış ise, duvardan sonraki bahçede bir metre bile aşağı inersek yine su çıkacaktır.”

“Sen de iyice umutsuzluğa bağladın” diyen Doktor, hem üzgün hem de beklenti içerisindeydi.

“Bu işin kanunu bu Doktor. Şimdiye kadar su çıkan hiçbir tünel bitirilememiştir. Ya deşifre olmuş ya da kazıdan vazgeçilmiştir. Çünkü hem suyu tahliye edip hem de kazacak imkanımız olmamıştır hiçbir zaman.”

“Su hayatın kaynağıdır denilir. Ama burada lanetin kaynağı oldu!” diye kendi kendine söylendi Doktor.

Bir yolunu bulup cezaevinden çıkarak tekrar özgür dağlara dönme kararlığından hiçbir zaman vazgeçmeyen Doktor, “O zaman biz de zindanı alt üst eder, yine de yaparız bu işi, olmaz mı? Buraya kadar nasıl geldiğimizi sen de çok iyi biliyorsun” dedi

“Biliyorum. Biliyorum ama sana mevcut durumu anlatmaya çalışıyorum” diyen Çetin tünel konusunun artık bittiğın konusunda kendini ikna etmiş gibiydi. “Neyse sen moralini bozma. Elbiselerini değıştir. Biz de ‘Radyo’yu kapatalım. Bugün arkadaşları toplan ne yapacağımıza karar veririz. Belki bir çare buluruz.”

Geçen her gün Doktor Orhan “Umut zaferden değerlidir” diyordu. Yalnızca umut etmemeyi, umut ettiği şeye ulaşmanın gereğini yapmak için de insanın tüm hücreleri ile ruhu ile, beden ve düşüncesi ile, Kürt halkının ve tüm ezilen insanlığın umudunu yok etmek isteyen düşmanları ile amansız savaşın gerekli olduğunu salık veren bir hareket ve Önderliğin öğrencisiydi. Bu yüzden Doktor, “Bu tüneli kapattırmayacağım” diyerek duruyordu.

Tünelde su çıktığı gecenin sabahında çalışmada yer alan on beş tutsak, ayrıca cezaevi yönetiminde yer alan iki arkadaşları ve Mervan’ın katıldığı bir toplantı için ortak alanın salonunda toplanmış, ne yapacaklarını tartışıyorlardı. Tutsakların bu sohbetleri akşam saatlerinde herkes odasına dağılana kadar devam etti. Her tutsakta su mevzusundan dolayı belli bir kaygı olsa da toplantıda açığa çıkan kararlılık düzeyi, hepsinin moralinin düzelmesine sebep olmuştu.

Odaya dönen tutsaklar o gece duvarı delmeye başlayacaklardı. Bunun için de tartışmalar erkenden başlamıştı. Agit, ranzasında oturmuş olan Doktor’un yanına oturarak sordu:

“Duvarı nasıl deleceğiz?”

Doktor:

“Bıçak ile kesmek olmaz. Duvarın yirmi santimetre kalınlığı var. Ancak ‘Kalem’ (şış) benzeri sert bir şeyle oyabiliriz” diye cevap verdi.

İkilinin konuşmalarına kulak misafiri olan Bîranîn araya girerek, “‘Kalem’ olmaz. Elimizdeki ‘Kalem’ betonu oymak için çok kalın. İnce ve sağlam olması için çelikten yapılmış olan bir malzeme olmalı. Bende çelik vida var. Onunla delebiliriz” dedi.

Doktor:

“Peki vidayı nasıl tutacağız.? Vida çok küçük. Elde tutmak zor olur. Küçük vidalar ile duvara yeterince kuvvet uygulamayız” dedi.

Her şeyi daha önce kafasında tasarlamış olan Bîranîn biraz da böbürlenerek cevap verdi:

“Merak etmeyin ben onu da düşündüm. Çekpas sapından bir karış uzunluğunda bir parça keseceğiz ve bu çekpas sapı parçasının bir ucunun içini oyarak vidayı oraya yerleştireceğiz. Sonra vidayı çekpas sapına yapıştırmak için aralarına soğuk yapıştırıcı dökeceğiz. Sanırım böylece sağlam bir kazı aracımız olabilir”

Doktor:

“Birazdan havalandırma kapıları kapanınca çalışmaya başlayacağız. Senin dediğini yapalım o zaman. Çalışma saatine kadar hazır olsun” dedi.

Üç arkadaş, bir çekpas sapını getirip bir karış uzunluğunda bir parça kestikten sonra bir ucunu içini vida ile oyarak boşaltmaya başladılar. Boşaltılan uca çelik bir vida yerleştirdikten sonra da üzerine soğuk yapıştırıcıyı döküp kuruması için beklemeye bıraktılar. Yarım saat sonra kontrol ettiklerinde adeta yeni bir silah icat etmişler gibi sevinerek bu buluşlarını odada bulunan diğer arkadaşlarına da göstermeyi ihmal etmediler.

Çetin vidayı kontrol ettikten sonra, “Vida çok iyi olmuş. Sende böyle yetenekler var mıydı Bîranîn? Nasıl akıl ettin bunu?” diye sordu.

Bîranîn:

“Elimizdeki imkanları kullanarak yaptık” diye cevap verdi.

Çetin bir kaç defa daha “İyi olmuş, iyi olmuş” diye tekrarladıktan sonra “Bu akşam ilk vardiya veya ikinci vardiya çıkarmaya gerek yok. Zaten sadece duvar delineceği için hiç toprak taşınmayacak. Tek kişilik bir iştir. İki saatte bir dönüşümlü olarak çalışırız” dedi ve “İlk kim başlamak ister?” diye sordu.

Doktor:

“Ben başlayacağım” diye cevap verdi.

Çetin:

“Tamam. Ama ses çıkmaması için çok dikkat etmelisin. Asker ve gardiyanlar çoğu zaman yerleri ve duvarları dinliyor. Çalışırken ses dışarıdan duyulabilir. Bu yüzden çok yavaş ve sessiz çalışmalıyız” dedi.

Doktor:

“Vidayı betonun içinde döndürerek oymaya çalışacağız. Bu duvar dökme beton olduğu için içinde küçük taşlar vardır. Bunları vida ile çıkararak ilerleyeceğiz.”

Ses konusu gerçek anlamda ciddiye alınması gereken bir konuydu. Çünkü tüm cezaevlerinde, orada tünel kazılabileceği ihtimaline karşın gecenin en sessiz saatlerinde, asker ve gardiyanlar tarafından zemin ve duvarlar dinleniyordu. Bunun farkında olan tutsaklar gerekli hassasiyeti gözeterek çalışmak zorundaydılar.

Akşam havalandırma kapıları kapandıktan sonra Doktor Orhan, çalışma elbiselerini giyerek tünele girdi. Su çıkan zeminin üzerine suntadan yapılmış bir tahta parçası yerleştirdikten sonra

üzerine toprak atıp kapattı ve duvarı delmeye başladı. Fakat beton duvar tahmin ettiğinden çok daha sertti ve ses çıkarmamaya dikkat etmek zorunda olduğu için hemen hemen hiç ilerleyemiyordu. İki saat boyunca çalışıp terden sıırılsıklam kalmasına rağmen sadece bozuk para çapında iki taş çıkarabilmişti. Gerçek anlamda iğne ile kuyu kazmak olan duvarı delme işlemi anlaşılan günler değil aylarını alabilirdi.

Sabır, dikkat ve ciddi bir emek isteyen duvar delme işlemi, gün geçtikçe tutsakların fiziksel açıdan yıpranmalarına neden oluyordu. Hemen hepsinin avuç içleri patlamış ama daha bir arpa boyu yol alamamışlardı. Bunun üzerine bir de Temmuz ayının dayanılmaz sıcaklığı eklenince bu çalışma iyice dayanılmaz bir hal alıyordu. Duvar dibinde elinde vida ile duvarı delmek ile uğraşan her tutsağın altında terden bir göl oluşuyor, elbise ve bedenleri sağanak yağmurun altında kalmışçasına ıslanıyordu.

İlerleyen günlerde tutsaklar, duvarı iyiden iyiye aşındırmış, ve duvarın diğer tarafına doğru on yedi santimetreye yakın ilerlemişlerdi. Duvarın kalınlığına bakıldığında önlerinde fazla bir iş de kalmamıştı. Akşam olunca tünele ilk girecek olan Şeref, çalışma elbiselerini giyerken şöyle demişti, “İçimden bir his bu gece duvarı deleceğimizi söylüyor.”

Bîranîn:

“Dediğin gibi olursa iyi olur. Bugün duvarı delmeye başlayalı kırk gün oldu. Önümüze çıkan her engelde bu kadar zaman harcarsak bu tünel üç yılda bitmez.”

Doktor:

“Olumsuz bakma Bîranîn arkadaş. Bu son beton delme faslı olacak. Bundan sonra sadece toprak kazacağız. Eğer kısa sürede bitirebilirsek belki önümüzdeki kış aylarında bile dışarı çıkabiliriz.”

Şeref çok vakit geçirmeden hızla tünele girdi ve duvarı delmeye başladı. İddiasını gerçekleştirmek istiyormuşçasına yap-

tığı işe odaklanmıştı. En son taş parçasını çıkarttığında duvarın diğer tarafından içeriye toprak döküldüğünü görünce tünelden çıkıp diğer arkadaşlarına müjdeyi verdi.

“Doktor, Heval Çetin! Buraya gelin!”

Şeref’in sesini duyan tutsaklar duvarın delindiğini tahmin ederek hepsi birden mutfağa gittiler.

Şeref sevinçli bir şekilde, “Tamamdır! Duvar delindi. Geriye biraz duvarı genişletmek kaldı. Ama o iş kolay. Bitti artık” dedi.

Delinen duvarın ardından geçen iki gün içerisinde açılan delik Doktor, Botan ve Bilal’in geçeceği ölçüde genişletildi.

Tutsaklar bundan sonraki günlerde hiç zaman kaybetmeden delinen duvardan sonraki toprağı kazıp çıkarmaya başlamıştı. Daha ilk gecede bir metreden fazla bir mesafeyi katetmişlerdi bile. Toprağın nemli olması kazı işini kolaylaştırmış, fakat tutsakların vücutlarının bir bölümü duvar deliğinde kalacak biçimde duvarın diğer tarafındaki toprağı kazmaya çalıştıkları için kısa süre sonra oksijensizlik baş göstermişti. Bu yüzden oksijensiz kalan tutsakların göğüs kafesleri bir körük gibi inip kalkmaya başlıyordu. Hal böyle olunca tutsaklar on dakikada bir tünelden çıkıp hava almak durumunda kalıyorlardı.

Tüneldeki oksijensizlik ilk defa tutsaklar için ciddi sıkıntı yaratmaya başlamıştı. Bu durum fiziki yorgunluktan katbekat daha fazla enerji tüketip takatsiz kalmalarına sebep oluyordu.

Duvarda açılan delikten iki metre sonra tutsakların önüne bu kez de molozlar halinde cezaevi bahçesine gömülen beton bloklar çıkmıştı. Bu beton bloklar toprağa gelişi güzel gömülmüştü. Ve bu beton bloklardan bir tanesi tam tünelin gittiği istikameti kapatıyordu. Ya bu beton blok da delinerek geçilecek ya da etrafından dolaşarak devam edilecekti. Beton bloğun etrafını dönmek tünelde viraj oluşturacağı için hem gidilen yönde bir sapmanın oluşmasına hem de ilerde ciddi bir oksijen sorununun

çıkmasına neden olacaktı. Bunun yanında beton bloğu delmek ise belki iki aydan fazla zamanlarını alacaktı.

Tünel çalışmasındaki tutsakların en genci olan Botan, “Ne yapacağız? Beton blokları delemek miyiz yoksa etraftan dolaşarak mı geçeceğiz?” diye sordu.

Agit:

“Ben bir daha beton delmem. Bu blokların yeri de çok kötü. Çalışmak için uygun değil. Ayrıca oksijen sorunu var. Üç ayda bile delip geçemeyiz o beton blokları” derken içinde bulundukları durumdan dolayı bir hayli gerildiği görülüyordu.

Doktor:

“O kadar zamanımız yok. Etrafından dolaşarak geçeceğiz. Yönü yine düzeltebiliriz. Oksijen sorunu zaten var ve ilerde de çıkar. Çok fazla sorun yapmaya gerek yok” dedi.

Çetin:

“O zaman etraftan dolaşalım. Zaten diğer türlü ne zamanımız ne de gücümüz yeter” diyerek Doktor’a katıldığını söyledi.

Tutsaklar, beton bloğun sağ tarafına doğru dönerek geçmek istediler. Fakat beton blok burada aşağıya doğru iniyor ve sağa doğru devam ediyordu. Anlaşılan cezaevi yapılırken cezaevi bahçesine, temele moloz ve beton yığınları gömülmüştü. Tutsaklar, orayı kapatıp bu sefer de beton bloğun sol tarafını kazmaya başlayınca otuz santimetre sonra beton bloğun sona erdiğini görüp kazmaya devam ettiler. Böylece beton bloğu geçip bir metre kadar ilerledikten sonra tünelin geride kalan taraflarını göremedikleri için el yordamı ile sağa doğru dönüp tünelin yönünü düzeltmeye çalıştılar. Yönü düzeltme işini Doktor Orhan üstlenmiş ve tünelde herhangi bir yön sapması olmadığını savunmuştu.

2012 yılının Ağustos ayının sonları, Türkiye ve Kürdistan'ın gündemi yaz mevsiminden daha sıcaktı. Hem askeri hem de siyasi alanda gerilimli günler yaşanıyordu. Gerilla güçleri, Kürdistan dağlarında düzenledikleri askeri eylemler ile özellikle de Zağros dağlarında yürüttükleri devrimci operasyonlar ile Türk devletinin faşist ordu güçlerine ağır darbeler vurmuş ve yürütülen savaşta psikolojik ve taktik üstünlük PKK gerillalarının eline geçmişti.

Buna karşın olarak faşist Erdoğan rejimi, Türk devlet geleneğinin bin yıllık taktiğini uygulayarak yine hep yaptığı gibi savaş ve hukuk kurallarının dışına çıkmıştı. Savaş alanında ciddi kayıplar veren Erdoğan rejimi, Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN üzerindeki tecrit ve izolasyon uygulamalarını daha da yoğunlaştırarak savaş ahlakını hiçe saymış, elinde esir tuttuğu bir halk önderine yönelmişti.

Cezaevindeki devrimci tutsakların, bu sıcak savaşın dışında kalmaları elbette ki düşünülemezdi. Belki ellerinde silahları yoktu. Fakat mücadeleye yatıracakları özgür iradeleri, bedenleri ve yürekleri vardı.

Savaşın yoğun olduğu bu dönemde Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN üzerinde yürütülen tecride son verilmesi ve mahkemelerde anadilde savunma yapma hakkının tanınması taleplerini içeren açlık grevlerinin başlatılması gündemdeyken cezaevlerindeki birçok tutsak bu eylemlere katılmak yönünde önerilerini sunmuştu. Türkiye ve Kürdistan'daki cezaevlerinde bulunan PKK'li tutsaklar adına kamuoyuna yapılan açıklamada 12 Eylül 2012 tarihinde süresiz dönüşsüz açlık grevlerinin başlayacağı duyurulmuştu. Bingöl Cezaevindeki tutsaklar da ilk etapta sekizi erkek biri kadın tutsak olmak üzere bu eyleme dahil olacaktı.

Cezaevinin gündemine oturan bu süreçle birlikte firar girişimine ara verilmek zorunda kalınacaktı. Bu koşullarda çalışmayı sürdürmek mümkün olamayacağı gibi güvenlik açısından da çok riskliydi.

Açlık grevi eylemleri en kritik aşamasındayken Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN'dan eylemin sonlandırılmasını isteyen bir mektup gelmiş, yaşanan çatışmaların yoğunluğu azalmıştı. Gelen mektubun ardından açlık grevi eylemine tartışmaksızın son verilmişti. Açlık grevi eylemi bazı cezaevlerinde altmış sekiz gün, bazılarında kırk altı gün, bazılarında ise otuz beş gün sürmüştü. Bingöl Cezaevi'nde kırk altı gün süren eyleme katılan tutsaklar eylemin sonlandırılmasından sonra, önceden kaldıkları odalara dağılmış ve tedavilerine başlanmıştı.

Tünel grubundan açlık grevi eylemine katılan Agit ise açlık grevi süresince odasından alındığı için tekrar tünel odasına dönmemiş ve A-4 odasında kalmıştı. Bu arada tünel çalışması yürütülen her iki oda olan A-5 ve A-6 odalarına da yeni düzenlemelerin yapılması gündemdeydi. Daha önce bu iki odada bulunan bazı tutsaklar odadan çıkarılıp yerlerine farklı tutsaklar getirilecekti ve yapılacak olan yeni düzenlemelerden sonra tünel çalışmasına kalındığı yerden devam edilecekti.

Tünel çalışmasına yeni katılacak olan tutsakların belirlenmesi için uzun süren tartışmalar yapılmış ve isimler belirlenmişti. Buna göre tünel odasına diğer odalardan Ozan, Diyar, Baran ve Cemil gelecek ve çalışmaya dahil olacaklardı. Bu isimler tünelde çalışan tutsakların önerileri doğrultusunda belirlenmişti.

İki aydır kapalı olan tünel yeni düzenlemeler yapılana kadar açılmayacağı için, tünelde çalışan tutsakların tümü yeni düzenlemelerin bir an önce gerçekleşmesini bekliyor ve tekrar tünele başlamak için sabırsızlanıyorlardı.

Aralık ayının son cuma günü gelip çatmıştı ve takvimler 28 aralık 2012 tarihini gösteriyordu. O gün yapılacak olan oda değişiklikleri için hemen hemen tüm tutsaklar cezaevinin ana koridoruna çıkmışlardı. Bir yandan odaları değişecek olan yoldaşlarının eşyalarını gidecekleri odaya taşırken, öte yandan ise koridorda karşılaştıkları yoldaşları ile konuşup sohbet ediyorlardı. Bu açıdan oda değişiklikleri Bingöl Cezaevinde en çok sevilen günlerden biriydi. Çünkü tutsaklar, tüm odaların kapıları yapılacak olan değişiklikler sebebiyle açık bırakıldığı için istedikleri odaya gidebiliyor veya koridorda dolaşabiliyorlarken, gardiyanlar ise çaresiz oda değişikliklerinin bitmesini bekleyerek köşelerine çekilirlerdi.

Tünel odasına geçecek olan Diyar da, büyük bir heyecan ile eşyalarını toparlamış ve A-6 odasına doğru yürüyordu. Diyar, tünel odasına geleceği bugüne kadar odasından hiç çıkmamış, sohbet salonuna bile uğramamıştı. Sadece bir iki defa Çetin'in çağırması ile el işi salonuna çıkıp Çetin, hemşerisi ve akrabası olan, yirmi yıldan fazladır cezaevinde olan Hanifi ile bir süre sohbet etmişti. Onun dışında kimse ile tünel konusunu konuşmamıştı. Sadece Doktor Orhan ve Devrim'i gördüğünde onlara,

“Daha sonra hesaplaşacağız” demişti ve başka bir şey konuşmamıştı. Onların tünelden haberdar olmalarına karşın neden kendisine bir şey hissettirmediklerine aslında anlam veriyor, fakat yine de onlara için için kızmaktan kendini alamıyordu.

Eşyaları ile beraber A-6 odasına girince odanın kalabalık olduğunu gördü ve tekrar koridora çıktı. Tünel odası ile bağlantılı olan A-5 odasında Botan’ı görünce yanına gitti. Botan ile dağda gerilla iken bir dönem beraber kalmışlar ve Diyarbakır Cezaevinden de Bingöl Cezaevine beraber gelmişlerdi.

Botan’ın yanına giden Diyar, “Ne yapıyorsun?” diye sordu.

Botan:

“Ne olsun? Seni bekliyordum ben de. Bizim odaya da Erdal ve Cemil arkadaşlar geldiler. Sen eşyalarını odaya bıraktın mı?”

“Bıraktım ama oda çok kalabalık. Daha yerleşmeden çıktım odadan.”

“Alt odaya senin dışında kimler geldi?”

“Bildiğim kadarı ile Ozan gelmiş. Bir de daha önceden Hasan arkadaş, Çetin’in yerine oraya gelmişti.”

“Biliyorum” diyen Botan, Diyar’ın koluna girerek “Hadi gel havalandırmaya çıkalım” dedikten sonra ikisi beraber havalandırmaya çıktılar.

Diyar, “Vcdansız! Bu konudan haberiniz vardı da neden daha önceden bana hiçbir şey söylemediniz? Kaç aydır burada kendimi paraladım” diyerek Botan’ın kafasından tutarak kollarının arasına aldı.

Kafasını kurtaran Botan gülerek, “Ne yapayım? Örgütsel-lik bunu gerektiriyordu” diye cevap verdi.

Diyar:

“Vaay be bizim Botan’a bak sen. Bir de bana örgütsellik taşıyor” diye güldükten sonra “Neyse ben sizden intikamımı nasıl olsa alırım” dedi.

O sırada odanın üst katındaki yatakhane penceresine çıkıp havalandırmaya bakan Mervan, Diyar’a seslendi ve “Hayırlı olsun Diyar. Sana piyango çıkmış” diyerek imada bulundu.

Mervan’ın bu sözü karşısında gülen Diyar, “Öyle oldu Mervan Heval. Örgüt sağolsun” diye cevap verdi.

“Bir ihtiyacın veya isteğin var mı?”

“Yok sağol Heval. Zaten birazdan odaya yerleşeceğim.”

Mervan:

“Tamam. Görüşürüz o zaman. Kendine iyi bak.”

“Görüşürüz Heval.”

Botan ile Diyar’ın havalandırmadaki sohbetleri, odaları değişecek olan tüm tutsakların eşyaları taşınıp gardiyanların herkesi odalarına almasına kadar devam etti ve Botan kendi odasında kalırken Diyar yeni odasına geçti.

Diyar, yeni odasına girer girmez tünel sebebi ile duyduğu merak ile etrafına göz gezdirdikten sonra odadaki arkadaşlarını seyretmeye başladı. Bu odada beraber kalıp tünel kazacağı yoldaşları şunlardı: Doktor Orhan, Hasan, Behzat, Bîranîn, Şeref, Bilal ve Ozan. Bu tutsaklardan Doktor Orhan, Şeref ve Ozan ile daha önce Diyarbakır Cezaevi’nde iken beraber kalmıştı. Diğer tutsaklarla ise ilk kez aynı ortamda kalacaklardı. Fakat Bingöl Cezaevine geldiği sekiz aylık süreç içerisinde bu tutsaklarla da tanışma ve konuşma fırsatı bulabilmişti.

Tünel odasına geldiği için o sırada içinde büyük bir coşku ve heyecan hissediyordu. Bu yüzden çok fazla konuşmuyor, sadece etrafını gözlüyordu. Dışarıdan bakan biri için şaşırılmış biri olarak da görülebilirdi.

Onun bu halini gören Doktor Orhan, “Pusu yemiş asker gibisin Diyar” diyerek gülerek “Biraz rahatla, sürekli kaçalım da kaçalım diyen sen değil miydin?” diye sordu.

Diyar:

“Yok, aslında rahatım, ama sadece biraz heyecanlıyım” diye cevap verdi.

Hasan:

“Heyecanlı olman çok doğal. Daha yeni bilmem kaç yüz yıl ceza aldıktan sonra tünel kazmak için buraya geldin ve kısa süre sonra dışarıya çıkacaksın” dedi ve kendisi de durumun ilginçliğini tebessüm ile karşıladı. “Ne sıra dışı bir durum değil mi?” Diyar kısa bir süre önce çıktığı mahkemece müebbet hapis cezası almış bu cezanın ardından Bingöl’deki firar eylemine tünelin kazılmaya başlandığı odalara geçerek katılmıştı.

...

Gardiyanlar, akşam sayımını almak için odaya geldi ve akşam sayımını alıp odadan çıkmalarının ardından tutsaklar hemen mutfağa geçtiler.

Diyar ilk gününde aceleyle tünelde çalışmak için öneri yapmıştı. Odada bulunan arkadaşları, daha gelişinin ilk günü olması sebebi ile Diyar’ın tünele girmesine karşı çıksalar da Diyar, o gece tünele girip çalışmak için Hasan’ı ikna etmiş ve elbiselerini değiştirmişti bile. Berat ile beraber ilk vardiyada çalışacaklardı.

Bilal ile beraber tünele girerken Diyar’ın heyecan ile çarpan kalbinin atışları hissedilebiliyordu. Çok istediği tünel kazımına gerçekten başlanmış ve kendisi de bu çalışmaya dahil edilmişti. Onun için müthiş bir andı. Her şey bir yana zindana girdiği üç yıldan sonra ilk defa toprağa dokunabilecekti. Bu duygularla tünele girmişti. Beklediğinin aksine tünelin ilk yirmi metresi ferah ve hiç oksijen sorunu yok gibi görünüyordu.

Çalışmaya başlamalarının üzerinden epeyce bir zaman geçtikten sonra Berat Diyar'ın yanına geldi ve tünelden çıkacaklarını söyledi.

Diyar:

“Daha erken değil mi?”

“Saat on iki.”

“O kadar oldu mu?”

Yanında saat olmayan Diyar, zamanın bu kadar çabuk geçmiş olmasına şaşırmişti. Tünelden çıktıklarında ilk olarak kendisi banyoya girdi. Önce tünelde giydiği elbiselerini yıkadı. Bundan böyle tünele her girdiğinde o elbiseleri giyecek ve tünelden çıktıktan sonra da yıkayacaktı. Dizlerinin altına gelen ve kapri denilen şort ile bir de uzun kollu tişört giymişti.

Doktor Orhan, Berat ve Diyar için yemek hazırlarken üst odadan Baran ve Botan ikinci vardiya olarak tünelde çalışmak için alt odaya indiler. Baran, çok sıcakkanlı, etrafı ile rahat ilişki kurabilen, Apocu Yaşam Felsefesinde teorik olarak belli bir birikime sahip olan bir devrimci tutsaktı. Harran Üniversitesi Veterinerlik Fakültesinde okurken dahil olduğu siyasi ve örgütlenme çalışmaları sebebi ile tutuklanmış ve Urfa Cezaevinde kaldığı koğuştaki ateşe verdiği için Bingöl Cezaevine sürgün edilmişti. Diyar ile açlık grevlerinde beraber kalmış ve bu süreç içerisinde çokça ortak duygu ve düşüncelere sahip oldukları için aralarında sıcak ve samimi bir yoldaşlık bağı oluşmuştu. Yine Baran, yemek yemeyi çok seven ama çok yemesine rağmen bir türlü kilo almayan ince ve uzun boylu bir Serhat delikanlısıydı. Babası Kürt, annesi ise Türk olan Baran, Kars-Susuzluydu. Ailesinde PKK'ye herhangi bir yakınlık olmamasına rağmen kendisi üniversite okurken PKK'ye sempati duymuş ve çok geçmeden PKK saflarında devrimci yaşam kararı almıştı.

Botan ve Baran ikilisi her zamanki güler yüzleri ve moralli halleri ile mutfağa girdiler ve Baran. “Oo, Diyar. Bu akşam açılışı yapmışsın bile. Hayırlı olsun” dedi gülerek.

Diyar:

“Sağol yoldaşım. Gel yemek yiyelim” diye cevap verdi.

Doktor Orhan’ın hazırlamış olduğu peynir, yoğurt ve meyve suyundan oluşan yemeği Diyar ile beraber Baran da her zamanki gibi iştahla yemeye başlarken ekledi. “Ben de bu akşam açılışı yapacağım. ‘Ya Allah, bismillah’ mı desem. Ne desem?”

Diyar:

“Bence ‘Bindik bir alamete, gediyoğ gıyamete de” dedi gülerek.

Mutfakta Baran’ın yemek yemesini bekleyen Botan, “Ben tünele giriyorum. Baran bir saat sonra ancak kalkar” dedi.

Diyar:

“Sen git. Zaten Baran toprak çekecek. Sen torbaları doldurana kadar işi yok orada. Boşuna beklemesin” dedi.

Botan gülerek, “Ben sizi bu esaretten ve zindandan kurtarmaya gidiyorum. Hayır duanızı eksik eylemeyin gardaşlar” diyerek tünele girdi.

Baran’ın temennisi ise tatlı gülüşmelere sebep oldu:

“Gazan mübarek olsun yiğidim. Şişin sivri, toprağın yumuşak olsun.”

Tünel çalışmasının yeniden başlamasının üzerinden iki gün geçmiş iken ikinci akşam Doktor Orhan ilk vardiyada çalışacak ve ona yardım edecek olan Avareş de tünelden çıkacak olan toprağı çekecekti. Avareş, çocuk yaşta gerillaya katılmış ve doksanlı yılların ortalarında esir düşmüştü. Zindanın çürütücü etkilerine en çok da manevi olarak direnmiş, yüreğindeki temizliği ve saflığı kaybetmemiş, her zaman moralli olan bir devrimci tutsaktı. Bazen Diyarbakır'a dış tedavisi görmek için gider bu tedavi sırasında iki veya üç ay Diyarbakır Cezaevi'nde kalırdı. Diyar'ı da Bingöl Cezaevi'ne gelmeye teşvik eden Avareş'ti. 2011 yılının kışında Diyarbakır Cezaevinde yaklaşık üç ay aynı odada kalmışlardı ve bu süreç içerisinde Diyar'ın firar konusundaki düşüncelerini ona anlatması ile beraber, ona Bingöl Cezaevi'ne sevkini istemesini ve orada firar için bir fırsat yakalayabileceğini söylemişti. Söylediği gibi de olmuştu. Şimdi ikisi Bingöl Cezaevi'nde beraber tünel kazıyorlardı. Bu yüzden Diyar, Avareş'e büyük minnet duyuyor, kendini ona karşı borçlu hissediyordu.

Avareş, tünelde diz üstü biçimde öne doğru ilerlerken Doktor'un acele ile geri döndüğünü görünce bir sorun olduğunu anlayıp tünelden çıktı. Ondan hemen sonra doktor da tünelden

çıkılmış ve heyecanlı bir şekilde nefes nefese, “Betonda açılan geçidin sol tarafındaki duvar çökmüş. Önü de toprak ve taşlarla kapanmış” dedi

Biraz nefes aldıktan sonra Doktor Orhan devam etti:

“Ayrıca sekizinci odanın zeminindeki beton çatlamış ve betonda yarık oluşmuş. Hemen müdahale etmezsek orası çökecek. Kadın arkadaşların odasının ortasından çıkacağız!” dedi.

Doktor Orhan’ın anlattıklarının ardından Şeref, yatakhaneye girip diğer tutsakları çağırdı ve mutfığa gelen yoldaşlarına durumu aktaran Doktor Orhan, acilen müdahale edilip sekizinci odanın zeminine destek yapmaları gerektiğini söyledi.

Hasan:

“Destegi nasıl ve ne ile yapacağız?”

Diyar:

“Duvar örsek olmaz mı?”

Doktor:

“Hayır. Taşlar birbirini tutmaz. Onun için çimento gerekiyor. Ama elimizde o kadar çimento ve kum yok” dedi.

Şeref:

“Benim bir fikrim var. Ama nasıl olur bilmiyorum.”

Hasan:

“Sen fikrini söyle bakalım da olup olmayacağına karar veririz.”

Doktor:

“Çatıdaki demir sacları sabit tutmak için çatının içine çamdan yapılmış, üç metre uzunluğunda, beşe on kalas kullanmışlar. Ben diyorum ki, bunları çatıdan söküp getirerek destek için kullanabiliriz.”

Diyar:

“Peki o kalasları nasıl keseceğiz? Eğer uzunlukları üç metre ise tünele yerleştiremeyiz.”

Bîranîn:

“Duvarı delmek için kullandığımız vidalar ile kesebiliriz. Biraz zamanımızı alacaktır ama testeremiz yok. Ancak bu vidalar ile kesebiliriz” dedi.

Durumun aciliyetinin farkında olan Hasan, Şeref’in bu önerisini çok fazla düşünmeden, “Tamam o zaman. Şeref sen üst odaya çık. Botan ile beraber çatıya çıkıp kalasları getirin. Doktor benle sen de tünele girip duruma bakalım” dedi.

Bîranîn:

“Heval ben de sizinle beraber tünele gireyim. Desteği ben yapabilirim.”

Hasan:

“Tamam. O halde sen de hazırlan.”

Şeref, tutsakların adına ‘Televizyon’ dedikleri iki oda arasındaki bağlantı deliğinden geçerek üst kattaki odaya çıktı ve yanına Botan’ı alarak kalasları çıkarmak için üst kattaki odadan çatıya açılan kapaktan geçip cezaevinin çatısına çıktı. Dar olan çatıda hareket etmek çok zordu. Çünkü demir sacları çatıya sabitlemek için çatının içerisinde çok sayıda beşe on kalas yerleştirilmişti. Bu kalaslar birbirlerine uzak yerlerden söküldüğü takdirde çatıya hiçbir zarar verilmeden kullanılabilirlerdi. Şeref ile Botan, iki kalası sessizce yerlerinden söktükten sonra kapağın altında bekleyen arkadaşlarına uzattı. Kalasları destek yapmaya yarayacak biçimde hangi ölçülerde kesmeleri gerektiğini netleştirdikten sonra tıpkı beton delerken kullandıkları ucuna vida monte edilen bir aparatla kalasları kesmeye başladılar.

Yirmi dakika sonra kalaslar istenilen ölçülerde kesilmiş ve hazırlanmışlardı. Kesilen kalasları teker teker tünel kapağının

altında bekleyen Doktor'a uzatıp mutfakta Doktorun bu krizi aşır aşamayacağını merakla beklemeye başladılar.

Odada bu bekleyiş sürerken tünelin içerisindeki Doktor Orhan, Hasan ve Bîranîn ise çatlayan duvarın altına destek yapmayı başarmıştı.

Ucuz atlatılan çökme tehlikesinden sonra tutsaklar çalışmalarını sürdürdüler. Fakat tünelde çıkan sorunlar devam ediyordu. Ve tutsaklar, her gün başka bir kötü sürpriz ile karşılaşılıyorlardı. Çökme olayından dört gün sonra Bülent ile Devrim ilk vardiyada çalışmak üzere tünele girdi. Fakat girip çıkmaları bir oldu. Tünelden çıkan Bülent, hemen Hasan'ı mutfağa çağırdı. Tabi yine bir sorun yaşandığını anlayan diğer tutsaklar da Hasan ile beraber mutfağa gittiler.

Arkadaşlarının geldiğini gören Bilal, “Su çıktı Heval!” dedi sadece.

Hasan:

“Nasıl su çıktı? Ön taraftan mı su çıktı? Yoksa kazarken mi çıktı?” diye üst üste sorular sordu. “Tünele daha yeni girmiştiniz.”

Berat:

“Biz girerken zaten su vardı. Beton duvardan sonrası su ile dolmuş. İçeri giremedim. Sonrası karanlıktı. Sanırım sudan dolayı ampuller de patlamış olmalı.”

Hasan:

“Peki ne yapacağız şimdi?”

Doktor Orhan:

“Suyu pet şişelere doldurup buraya getirelim. Burada tuvalete dökeriz.”

Behzat:

“İyi ama tünel uzadıkça ne yapacağız? Örneğin beton duvardan on metre daha uzaklaşırsak oraya girecek olan suyu boşaltmak bile en az bir gecemizi alır. Diğer geceye kadar tünel yine su ile dolar. Bu şekilde sadece su çekmek ile uğraşacağız” diyerek durumun içinden çıkılamaz bir halde olduğunu anlatmaya çalıştı.

Diyar:

“Doğru. Ama şu anda elimizden başka bir şey gelmez. En azından tünelin çökmemesi için suyu boşaltmak durumundayız. Fakat iki arkadaş ile olacak iş değil bu. En az dört arkadaş suyu çekmeliyiz. Tünelin içinde ard arda durarak pet şişeleri elden ele uzatıp mutfığa kadar getirebiliriz” dedi.

Hasan:

“Evet. Suyu hızlı boşaltmak için en az dört-beş arkadaş çalışmalı” diyerek mutfakta toplanan yoldaşlarına baktı. “O zaman daha fazla oyalanmanın anlamı yok. Üç arkadaş daha hazırlansın. Suyu çekeceğiz. Su çekildikten sonra ikinci vardiyada Diyar ve Baran arkadaşlar kazmaya devam ederler.”

Berat bu planlamanın ardından tünele girmiş, beton duvarı geçip orada toplanmış olan suyu pet şişelere doldurup Şeref’e vermeye başlamıştı. Şeref de bunları arkasında bulunan Devrim’e uzatıyor ve şişeler Devrim’in arkasında bulunan Hasan ve Bîranın’dan sonra mutfakta tünel kapağının önünde bekleyen Behzat’a veriliyordu. Behzat ise su dolu pet şişeleri tuvalete bo-

şalttıktan sonra boşalan şişeleri tekrar tüneldeki tutsaklara uzatıyordu.

Tutsakların bu su taşıma çalışması, gece saat on ikiye kadar devam etti. Özellikle Berat'ın kış ortasında, ocak ayının başında Bingöl Cezaevi gibi kış mevsiminin çok soğuk geçtiği bir mekanda dört saat boyunca suyun içinde uzanarak pet şişelere su doldurduğu için soğuktan dişleri kırılacakmışçasına birbirine çarpıyordu.

Bingöl'ün kışları uzun ve soğuk geçerdi. Tam da o günlerde dışarda bir metreye yakın kar yağmıştı. Cezaevindeki bir çok havalandırma buz tutmuş iken tünelde birikmiş olan su buzdan farksızdı. Bu durum tutsakları kısa zamanda hasta edebilir ve güçten düşürebilirdi.

Tüneldeki suyun hepsi çekildikten sonra Diyar ile Baran tünele girdi. Diyar önde kazı yapmaya başlarken Baran da çıkan toprağı çekiyordu. İki odadaki on sekiz tutsakta da tünelde çıkan su sebebi ile bir moralsizlik yaşıyordu. Bu moralsizlik tünelde çalışmakta olan Baran ve Diyar'da da kendini göstermişti.

Diyar, beton duvarı geçtikten sonra kazı yapmak için uzandığında altındaki ıslaklığı hissetti ve soğuk iliklerine kadar işledi. Ama içerisinde bulundukları durumu değiştirecek bir olanağa sahip değildi. Bu yüzden bedenini yavaş yavaş etkisi altın almaya başlayan soğuğu düşünmemeye çalışarak kazmaya devam etti. Tünelin bittiği ve dağlara döndükleri günü hayal etmeye çalıştı. Dağlarda yakacakları ateşleri ve ateşin etrafında yoldaşları ile otururken yudumlayacakları sıcak çayı düşündü. Düşünsel olarak soğuğu kafasından atabildiyse de bedeni keskin soğuğu hissetmeye devam ediyordu. Soğuk ile inatlaşarak çalışmaya devam etmekten başka çaresi olmadığının bilincindeydi.

Berat, dört saat boyunca soğuk suyun içinde beklemişti ve Diyar'ın da bulunduğu yerde yavaş yavaş su birikmeye başlamıştı bile. Ama en azından vücudunun tamamı suyun içinde değildi

henüz. Bunun pek de insanı neşelendirecek bir teselli olmadığını düşünerek kendi kendine güldü. Bedeni uyuşmaya başladığı için artık soğuğu ilk başlardaki gibi hissetmiyordu. En azından soğuk insanın tenini bıçak gibi kesmiyordu.

Beton duvarın önünde bekleyen Baran'ın da durumu Diyar'dan pek farklı değildi. Belki onun beklediği yer kuruydu ve kendisi ıslanmamıştı ama tüneldeki soğuk, onun da oturduğu yerde titremesine yetiyordu.

Diyar, kazıp çıkarmış olduğu toprak dolu on torbayı getirip beton duvarda açtıkları deliğin öte tarafında bekleyen Baran'a verdikten sonra dönerek kazmaya devam etti. Bu arada tünelde biriken su, yavaş yavaş yükselmeye başlamıştı ve hissedilen soğuğun da artmasına neden olmuştu. O aşamada su ile uğraşmak nafile bir çaba olurdu. Bu yüzden Diyar kazabildiği kadar toprağı kazıp çıkacaktı. Böyle bir vaziyette sabaha karşı saat üçe kadar çalışan Diyar ve Baran, tünelden çıktıklarında elleri başta olmak üzere vücutlarının bazı bölümlerini hissedemeyecek duruma gelmişlerdi.

Tutsaklar için ertesi gün de enerjilerinin tümünün suyun boşaltılması ile geçen bir gün olmuştu. Ondan sonraki gün de, ondan sonraki gün de... Sabır zorlanıyordu.

Akşam ilk vardiyanın tüneldaki suyu çekmesinden sonra Doktor Orhan, zar zor da olsa biraz kazı yapabilmiş ve tünelin zemininde, yirmi beş santimetre kalınlığında bir beton lağım borusuna denk gelmişti. O anda Doktor'un aklına bir fikir gelmiş ve su sorununa bir çare olabileceği düşüncesi ile ertesi sabah, kahvaltıdan sonra düşüncesini diğer arkadaşlarına da aktarmak istemişti.

“Arkadaşlar, sanırım su meselesine bir çare bulduk” dedi.

Doktor'un bu sözleri karşısında heyecanını gizleme gereği duymayan Hasan, yatağından çıkarak Doktor'un karşısına oturdu ve “Nasıl bir çare?” diye sordu.

“En iyisi meseleyi en baştan anlatayım” diye söze başlayan Doktor oturduğu sandalyenin üzerinde ellerini masaya koydu ve “Dün gece ilk vardiya tüneldaki suyu çektikten sonra ben de bir miktar kazı yapma fırsatı buldum. Kazı yaptığım sırada, tünelin zemininden geçen bir lağım borusu olduğunu fark ettim. Eski bir boruya benziyor. Diyeceğim o ki bu boruyu delelim ve tüneldeki suyu oraya yönlendirelim. Böylece tünelde hiç su birikmez. Biz de rahatça kazmaya devam ederiz” dedi.

Behzat:

“Ama bu boru delinir ise içinden su çıkabilir. Belki de lağım borusu değil de su borusudur” dedi.

Doktor:

“Orasını bilemem. Ama şansımızı deneyelim diyorum ben.”

Behzat:

“Eğer o borunun içinde basınçlı su varsa tüneldeki suyu çekmeyi bir tarafa bırakalım tünele daha fazla su girmesine sebep olabilir ve bu ihtimalde tünel işi hepten yatar” diyerek kaygısını söyledi.

Hasan:

“Anlaşıldı. Bu konuyu ancak ortak bir karar alarak netleştirebiliriz. Tüm arkadaşların katılacağı bir toplantı yapalım” diye yanıt verdi ve “Bir de o boruyu delmek için çok acele etmeden biraz daha bekleyelim. Çünkü eğer gerçekten boruda basınçlı su varsa boruyu delmemiz halinde altından kalkamayacağımız bir hata yapmış olabiliriz” dedi.

Tutsaklar, ondan sonraki beş günde de su taşıdılar ve sadece üşümeleri ile kalarak hiç ilerleyemediler. Bu sırada hastalanıp yatağa düşenler de işin cabasıydı. Doktor Orhan, her fırsatta boruyu delmeleri gerektiğini söylüyor. Bazı arkadaşları onu bu fikrine destek verir iken bazıları da boruyu delmenin çok riskli olduğunu söyleyerek ona karşı çıkıyorlardı. Tutsaklar, toplamda yirmi gün boyunca sadece suyu çekmek ile uğraşmış ve soğuk suyun içinde çalışmaktan dolayı sürekli hastalanıp durmuş ve hiç ilerleme olmadı denilebilecek kadar az ilerlemişlerdi.

Doktor Orhan’ın ısrarcı tavrı sonucunda tutsaklar, lağım borusun delinip delinmemesini kararlaştırmak için bir toplantı düzenlemişlerdi. Tünel odasına havalandırma kapıları kapanıp akşam sayımları alındıktan sonra, üst kattaki odada nöbet tutacak

olan Kekê dışındaki tüm tutsaklar da toplantı için alt odaya indiler.

Toplantıda ilk sözü alan Hasan, “Arkadaşlar, şu anda önümüzde iki seçenek var. Ya suyu taşımaya devam edeceğiz ya da tünelin içini daha fazla su basması riskini de göze alarak lağım borusunu delip şansımızı deneyeceğiz” dedi.

Behzat:

“Eğer şansımızı deneyeceksek bence kalsın. Çünkü bizde şans yok” dedi gülererek. “Ben kesin olarak söylüyorum ki eğer boru delinir ise içeriği daha fazla su basma ihtimali çok yüksek ve eğer tünele basınçlı su girer ise o su gelir mutfaktan çıkar. Tünel de çöker ve deşifre olur. Bence şimdiye kadar yaptığımız gibi suyu çekmeye devam edelim ve başka bir çözüm yolu bulalım.”

Doktor Orhan:

“Tüneli zaten su basmış durumda. Şu anda tek yaptığımız şey boşa kürek sallayıp yerimizde saymak. Yirmi gündür bir metre dahi ilerleyemedik. Bu hızla gidersek bu tüneli on yıl sonra ancak bitirebiliriz. Şu anda sadece tünelin su ile dolup çökmemesi için her gece suyu boşatıyoruz” dedi yüzünde acı bir tebessüm ile. “Tam bir kısır döngü yaşanıyor. Evet o boruyu delmenin riskleri var ama şu an önümüzde başka seçenek de yok. Bence hiç zaman kaybetmeden bu akşam boruyu delelim.”

Hasan:

“Peki boruyu deldik ve umduğumuz gibi çıkmayarak tünelin içine su girdi diyelim. Bunun sorumluluğunu alabiliyor musun?” diye Doktor’a sordu.

Diyar:

“Doktor arkadaş, sorumluluğu üslenmek istese de üstlenemez zaten. Sorumluluğu aldı diyelim. Ama tünele daha fazla su girdi ve tünel çöktü. Deşifreyona uğradıktan sonra nasıl hesap

verecek? Veya vereceği hesabın tünel deşifre olduktan sonra bizlere ne faydası olacak? İpe un sermenin anlamı yok bence. Bana göre karar da sorumluluk da ortak olmalı. Çünkü istişare yapıyoruz. Her arkadaş fikrini söylemelidir ve ona göre bir karar alınmalıdır” dedi. Bir an için arkadaşlarına baktıktan sonra konuşmaya devam etti. “Ben Doktor’a katılıyorum. Bu şekilde su taşımak ile bu tüneli bitirmemiz imkansız. İş uzadıkça da tünelin güvenliğinin tehlikeye girdiğini bilmemiz gerekiyor. Benim bildiğim kadarı ile hiçbir tünel çalışması, sekiz veya dokuz aydan uzun sürmemiş. Biz şu an sekizinci aydayız ve daha işin başındayız. Onun için kaybedecek zamanımızın olmadığını da düşünerek boruyu delelim diyorum.”

Ozan:

“Ben de katılıyorum. Konuyu daha fazla uzatmanın bir anlamı yok. Risk yoksa ödül de yok derler. Boruyu delelim.”

Cemil:

“Ben, Behzat arkadaş’a katılıyorum. Boşuna risk almaya gerek yok. Aynı şekilde devam edelim. Belki zamanla başka bir yol bulabiliriz.”

Devrim:

“Yolu bizlere birileri göstermeyecek arkadaşlar! Yolumuzu kendimiz bulacağız. Beklemek ile olacak işe değil bu. Daha fazla kaybedecek bir saniyemiz bile yok. Boruyu delelim.”

Baran:

“Ben de borunun delinmesinden yanayım.”

Lokman:

“Baran arkadaş’a katılıyorum.”

Bundan sonra söz alan tutsakların tümü lağım borusunun delinmesinden yana fikir belirttiler. Ortak karar olarak borunun delinmesi kararı çıkınca Doktor Orhan’ın morali düzelmeye ve hareketlenmeye başladı.

Toplantı dağıldıktan sonra Doktor'un bu halini gören Hasan, pratikte de olsa sorumluluğu Doktor'a yüklemek isteyerek, biraz da onu motive etmek adına, "Doktor öneriyi sen yaptın. O zaman boruyu delme işi de sana ait. Yanına bir arkadaşı da al ve tünele gir bakalım. Umarım yaş tahtaya basmamışızdır. Zaten yirmi gündür ıslak ıslak çalışıyoruz" dedi gülerek.

Doktor:

"Tamam ben giderim. Merak etme Hasan arkadaş, ben sorun çıkacağına inanmıyorum. İçimde öyle bir his var. Birazdan dönüp size müjdeli haberi vereceğim" dedi.

"Kim gelecek seninle?"

"Diyar gelsin. Zaten önceden konuşmuştuk. Boruyu delmek için ikimiz gideceğiz."

"Toplantı filan, dostlar alışverişte görsün diyeymiş demek. Sizler önceden her şeyi ayarlamışsınız zaten" diyen Hasan'ın kızıp kızmadığını kestirmek zordu. "Ahbap-çavuşluğunuz örgütsel sınırlara dayanmış durumda. Haberinizi olsun" diyerek gülünce Doktor da rahatladı.

"Hayır öyle değil Hasan arkadaş. Ahbap-çavuşluk yok. Sadece biraz yakınız."

"Ne yakınlığı? Sen, Diyar, Devrim, Botan ve Lokman, çete olup çıkacaksınız bu tünelden. Ayağınızı denk alın yoksa şişlerim sizi Allah aşkı için" diyerek Doktor'a sarıldı.

"Kul aşkı için öyle değil Heval yanılıyorsun. Ne yapıyorsak Devrim için."

"İhtilal anlamındaki Devrim için mi yoksa şu an karşımda oturan Devrim için mi?" diye soran Hasan, çenesi ile Devrim'i işaret etti.

Devrim, Hasan ve Doktor'un ne konuştuğunu duymuş ve evet anlamında kafasını sallamıştı. "Evet. Bu Devrim için."

Doktor.

“Tabii ki ihtilal anlamındaki Devrim için Hasan arkadaş. Böyle soru da sorulur muymuş bize hiç?”

Hasan, onların tünel için yaptıkları çalışma ve çabaya büyük değer veriyor, tez canlılıkları ve sabırsızlıklarına kızsada onlara büyük bir güven duyuyordu. Doktor’u biraz kızdırmak için konuyu açmış, fakat zararlı çıkacağını görünce konuyu kapatmıştı.

Doktor ile Diyar, hemen hazırlanıp birer kahve içtikten sonra tünele girdiler. Diyar’ın tünelde sürekli midesi bulandığı için tünele girmeden önce kahve içmeyi adet edinmiş, Doktor’u da buna alıştırmıştı. Daha sonra Baran ve Devrim de ‘ehl-i kahve’ye katılmışlardı.

Doktor önde Diyar arkada ikisi tünele girdiler. Boruyu küçük bir şiş parçası ile delmeye çalışacaklardı. Ayrıca borudan su çıkması ihtimaline karşılık, yanlarında kauçuktan yaptıkları iki de tıpa götürmüşlerdi.

“Beton duvarda açılan deliğin önüne geldiklerinde Doktor:

“Diyar, eğer su çıkarsa yandık bilmiş ol” dedi, gülererek “Bizi aforoz ederler. Rezil oluruz vallahi. Bu yüzden eğer borudan su çıkarsa bu görmüş olduğun suyun içinde ilk önce beni boğ. Söz, hiç direnmeyeceğim. Sonra da kendini boğ.”

Doktor’un söyledikleri karşısında kendini tutamayarak gülen Diyar, “Seni boğmak kolay da Doktor, kendimi boğamaya bilirim. Ya sonra tatlı canıma acır, iradem zayıflar da kendimi halka ve biricik ablama bağışlar isem sen de boğulmanla kalırsın. Bence önce sen beni boğ. Ben direnebilirim” eliyle kafasını yana eğdikten sonra, “Kafama bastın mı hareket edemem artık ve bu iş de biter” dedi.

Doktor:

“Neden korkuyorum. Biliyor musun?”

“Neden. Su çıkmasından mı?”

“Bu tünel bitene kadar bizlerin birer deliye dönüşmesinden.”

Doktor, kendini tutamayıp, biraz da bilinçli olarak sesini yükselterek yüksek sesle güldükten sonra su ile dolan bölüme girdi.

Diyar:

“Aman Doktor! Sessiz ol. Asker sesini duyarsa yanarız. Ya da kadın arkadaşlar duyabilir. Onların sesi rahat geliyor” diyerek Doktor’u uyardı.

Doktor, diğer tarafa geçtikten sonra cevap verdi. “Pardon. Kendimi tutamadım.”

Doktor’un ardından Diyar da beton duvarı geçip su ile dolmuş olan bölüme geçti. İçerisi su ile dolmuş fakat berrak suyun altındaki boru rahat görülebiliyordu. Doktor suyun içinde uzanıp elindeki şiş ile boruya baskı uygulayıp şişi döndürerek delmeye çalıştı. Boru eski olduğu için beş dakika sonra parmak kalınlığında bir delik açıldı.

Bu arada Diyar, Doktor’un arkasında suyun içinde uzanmış, ona destek olmak istercesine ayakkabısını elleri ile tutarken diğer taraftan da borunun içinden su çıkmamasını umuyordu.

Doktor Orhan, delinen borudan ilk olarak hava kabarcıklarını çıkarttığını gördü. Bu iyiye işaretti. Eğer hava kabarcığı çıkıyorsa tüneldeki su boruya akıyor olmalıydı. Daha sonra tüneldeki su bir huniye boşalırcasına daireler çizerek borunun içine akmaya başladı.

Bunu gören Doktor, “Müjde Diyar, müjde! Su gidiyor” dedi sevinç dolu bir sesle.

Diyar:

“Gerçekten mi? Çekil de ben de göreyim” diyerek öne doğru yönelip boruya akan suyu görmeye çalıştı.

Diyar da suyun daireler çizerek borunun içine boşaldığını gördü. Sadece beş dakika içerisinde tünelde birikmiş olan suyun tamamı borunun içine akarak gitmişti ve sadece tünelin içinde borudan daha alçak olan yerlerde su birikintileri kalmıştı.

Diyar, tarif edilemez bir sevinç içerisinde, “Doktor, seni kutlarım” dedi gülerek. “İyi ki bu boruyu delmek için o kadar ısrar ettin. Yoksa şu anda yine su taşıyor olurduk. Bu beladan da kurtulduk. Artık önümüz açık.”

“Bu boruyu ilk gördüğümde işe yarayacağını hissetmiştim. O yüzden bu kadar ısrar ettim.”

“İlk görüşte aşk ha Doktor” dedi, Diyar gülerek.

Doktor:

“Tamam. Sulandırma işi” dedi kaşlarını çatarak. “Gel de bu ıslanma işine de kalıcı bir çözüm bulalım.”

“Ne yapacağız?”

“Şu anda su boruya akıyor olabilir ama, halen tünelde su birikintileri var. Tünelin kenarına kanal yapalım. Sonra da borunun etrafını ve altını genişletip havuz yapalım. Elimizde tahta plakalar var. Onları da kanal ve havuzun üzerine koyarız. Böylece su olduğu gibi kanallardan havuza oradan da boruya boşalırken zemine koyacağımız tahtalar sayesinde bizler de buradan ıslanmadan geçebiliriz. Artık ıslanmak istemiyorum. Bu kış ortasında resmen balığa döndük. Kemiklerim bile buz tuttu.”

Diyar:

“Tamam o zaman. Sen kanalı açmaya başla. Ben tahtaları getiririm.”

“Tamam zaten toprak sert değil. Hepsi çamur. Kanal ile havuzu kısa sürede açarım ben.”

Su çekildiği için tünelin içerisi çamur ile dolmuştu. Doktor ilk olarak tutsakların “Pıl” dedikleri ve tünelden çıkan toprağı içine koydukları küçük torbalardan birini eline alarak elleri ile

tünelin zeminindeki cıvık çamuru toplayarak torbalara doldurdu. Doktor, toplamda yedi tane torbayı çamur ile doldurup zemini temizledikten sonra tünelin kenarına kanal yapmaya başladı. Bu sırada Diyar da elinde kırk santimetre genişliğinde ve bir metre uzunluğundaki dört tane tahta plaka ile geri döndü. Onları beton duvardan geçirirken baya zorlanmıştı.

Doktor, Diyar’a getirmiş olduğu tahtaları kanalım üzerine yerleştirmesini söyledi. Diyar da üç metre uzunluğundaki kanalın üzerini tahta ile kapattıktan sonra kalan bir tahtayı havuzun üzerine koymak için Doktor’un yanına götürdü. Doktor, havuzu kazdığı sırada Diyar, suyun yavaş yavaş borudan akıp gitmesini izliyordu. Daha sonra o boru sayesinde su sorununu çözmüş olmalarından duyduğu sevinç ile iki kez boruyu öptü.

Diyar’ın boruyu öptüğünü gören Doktor gülerek, “Bana ilk görüşte aşktan söz edene bak. Kara sevdaya tutulmuşsun sen” dedi.

“Ne yapayım Doktor? Sevinçten ne yapacağımı bilemiyorum” diyen Diyar, bir daha öptü boruyu.

Yüzünü ekşiten Doktor, “Öpme şu pis boruyu Diyar. Kim bilir kaç yıllıktır bu. Her şeyden miden bulanır ama gelir bu pis boruyu öpersin. Nasıl bir şeysin anlamadım ki arkadaş” dedi.

“Denize düşen yılana sarılır Doktor’um. Ben de zindana düştüm lağım borusuna sarılıyorum. Suç mu, günah mı?” diye sordu ironik bir yakınma ile.

Doktor, Diyar’ın zayıf karnını biliyordu ve onunla uğraşmayı seviyordu.

“Peki. Sana bir şey sorayım. Boru aşığı” dedi.

“Sor mirim sor” diye karşılık verdi Diyar.

Doktor hızlıca:

“Bu borunun üzerinden bir fare geçtiğini bilsen yine öpebilir miydin?” diye sordu.

Bu soru karşısında yüzü sararıp bir an duraksayan Diyar, kusma hissi duyarak bir kaç defa ağzını tuttuktan sonra üst üste tükürerek dudaklarını silmeye çalıştı. Sonra geriye doğru çekilerek kafasını eğdi.

Diyar'ın fareler ile arası hiç iyi değildi. Daha doğrusu herhalde evrendeki tüm mahlukatların içinden bir tek fare gördüğünde veya ismini duyduğunda midesi bulanır, tiksindir ve kendine de itiraf etmekten korkardı. Bir de fareye benzedikleri için yarasa, kirpi ve köstebekleri de sevmeydi. Ama fare ilk sıradaydı. Onun ismini bile duyduğunda bulunduğu ortamı terk eder ve giderdi. Kusma hissi geçip unutulmaya kadar dönmezdi. Gerillada özellikle kışın kaldığı sığınaklarda bolca fare bulunduğu için bu fobisini biraz dengeleyebilmiş ama zindanda bu fobi tekrar depremişti.

Doktor ileri gittiğini anlayarak onu sakinleştirmeye çalıştı.

“Tamam. Sakin ol. Kusura bakma. Sanırım biraz abarttım.”

Doktor'a çok kızmış olan Diyar:

“Doktor, ben bunun hesabını sana sorarım” dedi.

“Tamam. Sorarsın. Ama şimdi kendine gel. Gerçekten özür dilerim.”

Biraz rahatlayan Diyar, “Zaten en büyük korkum, bir gün bu tünelde o yaratık ile karşılaşmak. Bir daha tünele girmem ben. Beni buraya ancak bayılıp sokarsınız” dedi.

“Korkma buraya girmezler. Burada oksijen çok az. Onlar oksijenin az olduğu yerlere girmezler” diyen Doktor, Diyar'ı rahatlatmaya çalıştı.

“Gerçekten mi? Hiç girmezler mi?”

“Kesin bir şey değil. Ama girmezler. Rahat ol.”

Gerçekten de tünelin kazıldığı on sekiz ay boyunca Diyar, bir kere bile tünelde fare görmemişti. Diyar bu olaydan sonra biraz tereddüt yaşadı. Fakat belli bir süre sonra tünele hiç fare girmediğini görünce Doktor'un söylediklerine de inanarak tünelde rahatça çalışmaya devam etmişti.

Doktor ile Diyar, tüneldeki işlerini bitirip çıkmaya hazırlanırken Doktor, odadaki arkadaşlarını işletmek için yaptığı planı Diyar'a anlatmaya başladı ve "Diyar, gel de şu arkadaşları biraz işletelim" dedi.

"Düşündüğüm şey mi?" diye gülerek soran Diyar, "Hasan'ın kalbine iner vallahi" dedi.

"Evet tam da bunu söyleyecektim. Bizimle uğraşmanın ne demek olduğunu öğrensin" diyen Doktor'un yüzünde muzur bir gülümseme vardı. "Bugün bizim için 'ahbap-çavuş' diyerek duruyordu o ihtiyar."

Diyar:

"Haşa Doktor. Biz sadece biraz daha samimiyiz. Söylemedin mi ona?" dedi şaşırmış gibi bir yüz ifadesi ile.

"Söyledim. Söyledim ama dinleyen kim garındaşım. Biz öldükten sonra anlaşılacağız ne yazık ki."

Diyar, eliyle Doktor'un omuzuna vurarak gülmeye başladı.

Doktor:

"Neyse, sen önden git ve içeridekilere ikimizin boruyu delmeye çalışırken patlattığını ve tünelin içerisine su dolmaya başladığını söyle. Tüneli hemen kapatmamız gerektiğini de ekle. Ben mutfağa gelince hiç konuşmadan, suç işlemiş biri gibi kafamı öne eğip susacağım."

"Güzel plan yapmışsın. Ama ben önden gidip konuşmam. Biliyorsun Doktor, ben kendimi tutamaz, kesin gülerim. Hem kurnaz Devrim de, şimdi bizim odadadır. Şaka yaptığımı

anlayacaktır. Sen önden git. Konuşup durumu anlattıktan sonra yine susarak ‘suçlu’ gösterini yaparsın.”

“Oyunbozanlık yapma Diyar. Her şeyi ben yapıyorum zaten. Düşünen ben, yazan ben, oynayan da ben. Bu parlak beyni bu kadar yıpratmayın” dedi göğsünü şişirip işaret parmağını kafasına götürerek.

“Ben yapamam Doktor. Beni tanıyorsun hemen çuvallarım ben. Senin senaryo da güme gider.”

Başka çaresi olmadığını anlayan Doktor, “Neyse, PKK’de komutanlar önden gider. Sen komutanını takip et” diyerek öne geçerek tünelden çıkmaya başladı.

Mutfakta bekleyen tutsaklar, tünelden gelen sesleri duyunca Doktor ve Diyar’ın geri döndüklerini anlamış ve sadece alt odadakiler değil, üst odadakiler de tutsaklar da mutfağa dolmuşlardı. Hepsi, heyecanla tünelden çıkacak olan Doktor ve Diyar’ı bekliyor ve ne haber getireceklerini merak ediyorlardı.

Önden Doktor Orhan arkasından da Diyar, üst başları yüzlerine kadar çamur içinde, üzgün ve perişan bir şekilde tünelden çıktılar. Doktor, mutfaktaki arkadaşlarına şöyle bir göz gezdirdikten sonra başını öne eğerek sustu. Diyar ise, kendini tutamayıp güleceğini bildiği için arkadaşlarını görmemek İçin Doktor’un arkasına saklanmak istiyordu.

Ozan, daha fazla dayanamayarak sordu. “Ne oldu Doktor? Konuşsanıza.”

Doktor üzgün bir ifade ile Ozan’ın yüzüne bakarak, “İyi biz boruyu deldik. Fakat borunun içinde su vardı ve o su tünele akmaya başladı” diye cevap verdi ve elinde tuttuğu tıpaları göstererek, “Bunlarla deliği kapatmaya çalıştık. Ama bir süre sonra boru suyun basıncına dayanamayarak çatladı ve kırıldı” dedi son derece iyi rol yaparak. “Şu an tünelin içine su doluyor. Tüneli kapatmamız lazım. Yoksa birazdan su mutfağa kadar gelecek” dedi.

Hasan:

“Eğer suyun basıncı o kadar yüksek ise tüneli kapatsak bile suyun mutfığa gelmesini engelleyemeyiz. O basınç tünelin kapağını da kaldırır” dedi, pes etmiş bir ruh hali ve düşmüş omuzlarla.

Behzat:

“Ben böyle olacağını söylemiştim ama!” diyerek iki kolunu havaya kaldırdı ama başka bir şey söylemedi.

Bu arada Devrim, Doktor’un arkasında saklanmaya çalışan ve onlardan gözlerini kaçırın Diyar’dan şüphelenmişti.

Lokman:

“Tamam Heval. Hepimiz bu işin riskli olacağını biliyorduk ortak bir karar alarak bu riski aldık. Kimseyi suçlamaya gerek yok” dedi.

Bîranîn:

“Doğru. Yapacak bir şey yok. Ama bari şu tüneli kapatalım Heval. Belki de su mutfığa kadar gelmez. Tünel kesin çökecektir. Ama en azından su buradan atmaz ise düşman tünelin kazıldığı yeri öyle kolay bulamaz. Böylece pazarlık yapabiliriz belki.”

Bîranîn’in bu sözleri, herkesin sessizleşmesine neden olmuş ve tutsaklar sırtlarını duvara yaslayıp çömelmişken Doktor, üzgün ve mahcup bir ifade ile kıpırdamadan, başı önde, aynı yerde bekliyordu.

O sırada Devrim, bir an için Diyar’ın gözlerini yakaladı ve dudaklarındaki ince gülüşü gördü. Diyar’ın stratejisi yanlıştı. Doktor’un kısa boyu saklanmasına yetmemişti. Bunu görmeyerek Doktor’un arkasına saklanmaya çalışmış fakat muvaffak olamamış ve Devrim’e yakalanmıştı.

Diyar'ın halinden onun Doktor ile beraber kendilerine şaka yaptıklarını anlayan Devrim, "Size iddia ediyorum ki bunlar şaka yapıyor arkadaşlar" dedi.

Diyar, Devrim'in bu sözlerini duyunca daha fazla kendini tutamayarak gülmeye başladı.

Bir yandan şaşırın ve öte yandan sevinen Hasan, Doktor'a yaklaşıp "Doktor!" dedi. "Doğru söyle şaka mı yaptınız?"

Doktor, planının deşifre olduğunu anlayıp Diyar'a sert bir bakış attıktan sonra "evet" dedi. "Hiçbir sorun yok. Boruyu delik ve tüneldeki su o delikten geçerek dışarıya aktı."

Doktor'un bu cevabından sonra tutsaklar, ilk defa tedbiri elden bırakıp, bağırmaya ve çamur içinde kalmış Diyar ile Doktor'a sarılmaya başlamışlardı. Onların da üst başları bu yüzden çamura bulanmıştı. O ortamda o anda çamura bulanmamak veya temizlik en basit meseleydi. Özgürlüklerinin önünde dikilmiş olan koca bir engel ortadan kaldırılmıştı artık.

O güne kadar hangi tünelde su çıkmış ise o tünel kapatılmış iken, Bingöl Cezaevinde su yenilgiye uğratılmıştı. Olmaz denilen olmuştu. Belki lağım borusuna rastlamaları bir şanstı. Ama o boruya rastlayana kadar yirmi gün boyunca sadece su taşınmış ve pes edilmemişti. Özgürlük iddiasında sonuna kadar ısrar edilmiş ne yorgunluk, ne soğuk, ne de hastalığa karşı iradeleri zayıflamamış ve sonunda kazanmışlardı.

O anda tüm tutsakların en büyük istekleri, onlara bu müjdeyi getiren iki yoldaşlarına sıkıca sarılmak ve onların üstüne bulaşmış olan çamur ile kirlenip belki de çocuklar gibi oynamaktı. Çoğu otuzlu, kırklı yaşlarda insanlardı ve dünyadaki zulmün hükümrانlığına karşı çıkıp devrimcilik gibi büyük bir işe soyunmuşlardı belki. Ama çoğu çocukluluğunu asker ve polis korkusu içinde yaşamış, katledilen babalarının, abilerinin, ablalarının, amcalarının veya başka akrabalarının yokluğundan duydukları acı ve devlete olan öfke içinde büyümüş, çocuklukları yürekleri-

nin içinde yaşanmamış bir hayal olarak kalmış Kürt çocuklarıydı.

İlk şoku atlatıp sevincini kontrol altına alan Hasan, “Peki Doktor, şu anda tünelde durum nedir? Kazmaya başlayabilir miyiz?” diye sordu.

Doktor:

“Tabi” diyerek güldü. “Başlayabiliriz. Orası artık temiz. Tünelde suyun geldiği taraftan kanal yaptık. Borunun da yanına küçük bir havuz yaptık. Su kanallardan havuza oradan da boruya akıp gidiyor. Kanal ve havuzun üzerine tahta yerleştirdik. Bundan böyle oradan geçerken ıslanmayacağız da. Ön taraf biraz nemli ama su yok.”

Hasan:

“Ooo döşeme de yapmışsınız. Sizi keyfiyetçiler sizi” diyerek tekrar Doktor’a sarıldı.

“Keyfiyetçilikten değil Heval. Arkadaşlar ıslanmasın diye...” dedi Doktor ve gülerek devam etti.

“Bir sigara içelim. Benle Diyar gider kazmaya başlarız” dedi.

Hasan:

“Hayır. Siz yoruldunuz. Hem ıslanıp üşümüşsünüz belli. Daha su sıcakken banyo yapıp temizlenin. Bugün ben kazmaya gideceğim. İlk vardiya benim.”

Doktor’un itiraz edeceğini gören Diyar, “Doktor bırak. İhtiyar gitsin de çalışsın biraz” dedi Hasan’a bakıp gülerek, “Biz de güzel bir banyodan sonra bir yemek yiyip bu akşam ahabp-çavuşluğun namına yakışır biçimde laflayalım.”

Hasan:

“Ben aranızdaki ilişki tarzının ne olduğunu söylemiştim zaten.”

Diyar:

“Yanılıyorsun Hasan arkadaş. Eğer inanmıyorsan Devrim de senle gelip tünelde çalışsın.”

Diyar’a ters ters bakan Devrim, “Ben bugün çalışamayacağım Heval” dedi. “Sevinçli iken çalışamıyorum ben. Hem ben de acıktım. Bu ikisi ile yemek yiyeceğim.”

Botan, Devrim’i kurtarmak için araya girdi, “Heval Hasan ben seninle geleyim. Hem önde dönüşümlü olarak çalışırız” dedi.

Hasan:

“Ben yine de iddiamın arkasındayım. Ahbap-çavuşlar!” dedi. Ahbap-çavuşlar sözünü üzerine basarak ve yüksek sesle söylemişti. “Neyse, Botan gel. Sanırım sadece senin hakkında yanılmışım” diyerek Botan’ın başını okşadı. “Sen de benle ahbap-çavuş olursun. Olmaz mı?”

Botan ve Hasan, elbiselerini değiştirdikten sonra tünele girip çalışmaya başladılar.

Tutsaklar o gece su sorununun çözülmüş olmasından dolayı yaşadıkları sevinç ve moral ile gece geç saatlere kadar beraber oturmuş ve sohbet etmişlerdi. Kimse uyumak istememiş, Hasan ve Botan da tünelden çıktıktan sonra onlara katılmışlardı. Geçen yirmi gün içerisinde yaşadıkları sıkıntı ve sorunlardan intikam alır gibiydiler...

Tüneldeki su sorununa kalıcı olarak çare bulunması ile tutsakların önü açılmış, yumuşak toprakta bazen gecede bir metreden daha fazla ilerleyebiliyorlardı. Bu durum da geride bırakılan sıkıntılı zamanları unutturuyordu. Adeta tünele yeni başlamış gibi çalışan tutsaklar, ıslanmadan ve soğuk iliklerine kadar işlemeden çalıştıkları için eski enerjilerine kavuşmuş, hastalananlar ayaklanmış ve çalışmaya dahil olmuşlardı.

Son üç gün içerisinde hızlı ilerleyen tünel beton duvardan sonra on beş metreye yakın bir mesafe katedilerek cezaevi bahçesinin dış duvarına ulaşılmıştı. Ama duvarın dibi, tünel zeminin altında kaldığı için görünmüyordu. Tutsaklar, duvarı delmek mi daha iyi olur yoksa altından geçmek mi diye bir tartışma sürdürüyorlardı.

Botan:

“Bu duvar öncekinden daha kalın görünüyor. Bunu delmeye çalışmak zor olacak. Ama toprak halen nemli ve tünelin kenarlarından su akmaya devam ediyor. Tüneldeki su, şu anda kanallardan boruya akıyor. Ama eğer duvarın altından da geçmek istersek tünelin zemin yüksekliği düşeceği için su boruya akmaz

ve tünelin ön tarafında toplanır. Bu yüzden ne yapacağımızı iyi düşünüp karar vermeliyiz” dedi.

Berat:

“Bence yine duvarı delelim. Eğer cezaevi ana binasının dış duvarında olduğu gibi bu duvarın da altında su çıkabilir. Eğer buradan da su çıkarsa tünel seviyesi alçalacağı için su boruya da gitmez.”

Hüseyin, ilk önce bundan böyle lağım borusu için “Menfez” şifresinin isim olarak kullanılacağını söyleyerek yürütülen tartışma hakkındaki fikirlerini paylaştı. “Bizim bir duvar daha delecek kadar zamanımız yok. Hem bu aşamadan sonra biraz daha derine inmemiz gerekecek. Çünkü bu duvardan sonra artık üzerimizde beton olmayacak. Üzerimizde sadece toprak olacağı için de yüzeye yakın bir şekilde ilerlemeye devam edersek tünel çökecek. Buna engel de olamayız” dedi. “Yüzeye çok yakın olduğumuz için askerler cezaevi bahçesinde yürüdüklerinde bile onların ayak seslerini çok rahat bir şekilde duyuyoruz. Ayrıca onlar da bizim sesimizi duyabilirler. Bu durumda daha fazla derine inmemiz gerekiyor. Bu yüzden ben duvarın altından geçelim diyorum.”

Lokman:

“Önceki duvarda olduğu gibi bu duvarın altından su çıkmadı diyelim. Ama eğer daha fazla derine inersek, şu anda tünele sızan su ‘Menfez’e değil tünelin ön tarafına akarak orada toplanacaktır. Bu durumda ne yapacağız peki?” diye sordu.

Doktor:

“Bence de duvarın altından geçelim. Eğer tünele sızan suyun bir bölümü ön tarafa gelirse de duvarın altında bir havuz daha yaparız. Böylece sızan su o havuzda toplanıp ön tarafın hepsine yayılmaz. Bizde o suyu, tünele her girdiğimizde kovayla alıp kanala boşaltarak ‘Menfez’e akmasını sağlarız. Su ne kadar toplanırsa toplansın havuzu en fazla on dakikada boşaltabiliriz.

Tünele çalışmaya giren her vardiya, ilk önce bu havuzu kontrol edip boşalttıktan sonra işine devam eder. Şu anda çok aşırı su sızıyor. Eğer havuzu biraz derin yaparsak bir günde ancak dolar” dedi.

Ozan:

“Bence de en mantıklısı bu olur. Doktor’a katılıyorum.”

Tutsaklar, bu tartışmadan sonra duvarın altından geçmeye karar verdiler ve akşam ilk vardiyada Diyar ile Hasan, tünele girmek için hazırlanmaya başladılar.

Diyar ve Hasan uzun bir çalışmanın ardından duvarın altında geçmeyi başarmıştı. Üstelik korktukları gibi derine indikçe su sorunu ile de karşılaşmamışlardı. Ancak tutsakların başından eksik olmayan şansızlık türlü kılıklarda devam edecekti.

Ertesi sabah, tünel odasındaki tüm tutsaklar kahvaltılarını yapmış, yataklarında oturmuşlardı. Gardiyanların sabah sayımı almasından sonra temsilci olan Edip ve Sait, kapıya gelip cezaevinde sürgünlerin olacağını söylediler. Tutsakların tümü kapı mazgalına gelmiş olan temsilcilerle konuşmak için kapının önünde toplandılar.

Kapı mazgalının oda tarafından Edip ile konuşan Ozan, “Kimler sürgün olacak?” diye sordu.

Edip:

“Kadın arkadaşlar” diye cevap verdi.

Hasan:

“Kaç kişi sürgün olacakmış peki?”

Edip:

“Maalesef kadın arkadaşların tümü” diye cevap verdi.

Doktor Orhan:

“Peki nereye sürgün olacaklarmış. Hangi cezaevine?”

Sait:

“Gebze Cezaevine gönderilecekler.”

Cezaevinde sürekli olan sürgünler ile Türk Devletinin tut-sakları yıldırma politikası uyguladığının bilincinde olan Bîranîn, “Alçaklar! Yine sürgünlere başladılar” dedi.

Behzat:

“Peki bu sürgünlerin devamı olacak mı? İdareden bu konu ile ilgili bir şey öğrenemediniz mi?” diye sordu.

Sait:

“Bu konuda onları sıkıştırmaya çalıştık ve hatta sürgünler karşısındaki tavrımızı da ortaya koyduk. Ama idare bu sürgünlerin, bakanlığın genelgesi ile yapıldığını söylediler. Anladığımız kadarı ile Kürdistan’daki cezaevlerinde kalan kadın arkadaşların bir çoğunu Gebze gibi batı cezaevlerinde toplamak niyetindeler. Sürgünler devam eder mi diye sorarsanız, cezaevi idaresi gündemlerinde böyle bir şeyin olmadığını söylüyor. Ama her an yeni sürgünler de olabilir” diye cevap verip koridorda göz gezdirdikten sonra kısık bir ses ile “Elimizi daha çabuk tutmalıyız” dedi.

Bu sürgünler, hem sürgün edilen kadın tutsaklar için hem de tünel kazmakta olan yoldaşları için sıradan ve artık zindanlarda olağan hale gelmiş olan bir sürgün değildi sadece. Tünelin başarılı bir şekilde bitirilmesi durumunda sürgüne gönderilecek olan bu kadın tutsakların bir bölümü de firara iştirak edeceklerdi. Yapılan planlamaya göre tünelin kazıldığı A-6 odasından sekiz tutsak, bu odanın üstünde yer alan A-5 odasından on, diğer koridorda bulunan ve A-5 odası ile çatıdan bağlantı kurulacak olan B-13 odasından on ve kadınların kaldığı odadan ise en az dört olmak üzere, otuzu aşkın PKK’li devrimci tutsak bu tünel sayesinde firar edecek ve özgürlüklerine kavuşarak dağlarda yürütülen mücadeleye daha aktif bir biçimde katılma fırsatı yakalayacaklardı.

Böylesi bir firar hem sayı bakımından hem de kadın tutsakların eyleme katılacak olmalarından dolayı bir ilk olacaktı.

Tünelde çalışmakta olan tutsakların en büyük motivasyon kaynağı da buydu zaten. Fakat cezaevlerinde keyfi bir hal alan sürgünler hesaba katılmamıştı ve bu durumda ellerinden gelebilecek olan bir şey de yoktu. Tünelde cezaevi avlusunun dış duvarını daha yeni geçmişlerdi. Fakat henüz hedefledikleri mesafeyi kat etmemişlerdi ve önlerinde geçmeleri gereken etrafı tel örgülerle sarılı, askerin denetiminde bulunan bir bahçe daha vardı. Bu sebeplerden dolayı o sırada çıkmaları olanaksızdı. Çıkmak isteseler dahi, sürgüne gidecek olan tutsakların hazırlanması için cezaevi idaresince tanınan üç günlük süre içerisinde ne dış kapağı açabilirler ne de o kış aylarında çıkışı ve dağa ulaşmak için dışarıdaki gerekli hazırlıkları tamamlayabilirlerdi.

Tutsaklar, için yapılabilecek olan tek şey, sürgün olacak olan arkadaşlarına güç ve destek olmaktı. Kadın tutsakların bazılarının tünelden haberleri yoktu. Tünelden haberdar olmayanlar, Kürdistan'dan, ailelerinden ve Bingöl Cezaevinde bulunan yoldaşlarından uzak kalacak olmanın burukluğunu yaşıyorlardı. Fakat bu sürgün, tünelden haberdar olup çıkış hayalleri kuran kadın tutsaklar için çok ağır bir darbe mahiyeti taşıyordu. Sadece Kürdistan'dan değil yıllar sonra yakalamış oldukları özgürlük fırsatından da uzaklaşacaklardı. Belki de ömürleri boyunca ilk defa yakalamış oldukları böylesi bir fırsatı bir daha yakalayamayacaklardı. Yine de onlar için asıl önemli olan, tünelin başarılı bir şekilde bitirilmesi ve geriye kalan yoldaşlarının çıkmalarıydı. Çünkü bu basit bir firar olmayacaktı sadece. Aynı zamanda sömürgeci Türk Devletine ve Faşist Erdoğan yönetimine karşı yapılacak olan devrimci bir eylem olacaktı. Bu yüzden bireysel olarak kimlerin çıkacağı onlar açısından önemli değildi. O durumda önemli olan tek şey eylemin başarılı bir şekilde sonuçlandırılmasıydı.

Kadın tutsaklar sürgüne gidecekleri günün öncesinde diğer yoldaşlarının kaldığı odaların önüne giderek, onlarla vedalaşmaya başlamışlardı. Bu sebeple kadın tutsakların kaldığı A-7 ve A-8 odalarının kapıları o gün akşama kadar açık bırakılmış,

kadın tutsaklar da cezaevi koridorlarında diğer yoldaşlarının bulunduğu tüm odaların önüne giderek gönüllerince dolaşmışlardı. Özgürlükleri ellerinden alınan insanlara cezaevi idaresince tanınan koridorda dolaşabilme özgürlüğü tanınmıştı o gün. Cezaevi müdürünün gösterdiği sözde lütufkar tutumdu bu!

Tünel kazımından haberdar olan kadın tutsaklar, en çok tünelin kazılmakta olduğu odada bulunan arkadaşları ile konuşup vedalaşma gayreti içerisindeydiler. Odada bulunan tutsaklar da zaten cezaevinden çıkacaklarını düşündükleri için de ellerinde ne var ne yoksa sürgüne gidecek olan arkadaşlarına anı olarak verme telaşını taşıyorlardı.

Feride ana, bir oğlu dağda gerilla olan, Dersimli, yurtsever bir tutsaktı. Bingöl Cezaevindeki tutsakların hem yoldaşı hem de analarıydı. İlk olarak kapıya o geldi.

Diyar, onun geldiğini görünce, mutfakta olan Doktor'un yanına giderek, "Doktor, Feride ana bizimle vedalaşmaya geldi" dedi gülerek. "En geç beş dakika sonra ağlayacağına bahse giririm."

Doktor:

"Nerden biliyorsun ağlayacağını?"

Diyar:

"Biliyorum. Biz açlık grevindeyken de sürekli odanın kapısına gelerek bizi ziyaret ederdi. Bir keresinde onu görmek için odanın merdivenlerinden inip kapıya doğru gittiğim sırada 'Bu dünya güzeli çocuklar, açlıktan eriyor!' diyerek ağlamaya başlamıştı" dedi yüzünde Feride anaya duyduğu sevgi dolu gülümsemesiyle.

"Ben o kapıya gittiğime gideceğime pişman olmuştum o gün. Feride Ana'nın ağlamasını durdurmak hiç de kolay olmamıştı."

Doktor:

“Sanırım bizi görünce dağdaki oğlunu hatırlıyor. O yüzden kendisini tutamıyor” dedi.

“Evet öyle. Ama Feride Ana’ya da anı olarak bir şeyler vermek gerek. Ne versek acaba?”

Biraz düşünen Doktor, “Elimizde pek bir şey yok zaten. Senin radyoyu ver” dedi.

“İyi akıl ettin. Tamam o zaman gel de kapıya gidelim. Hem halini hatırını sorar hem de radyoyu veririz.”

İkisi mutfaktan çıkarak kapıda bekleyen Feride Ana’nın yanına gittiler.

Diyar, kapı mazgalından ona elini uzatarak, “Merak etme Feride Ana devrim yakındır. Hep beraber bu zindanlardan çıkacağız” dedi. “Düşman, biz ellerinde esir olduğumuz sürece sürgün de yapar katliam da. Üzülme sen.”

Gözleri dolmak üzere olan Feride Ana, “Hayır. Ben sürgün olduğuma üzülmiyorum. Sadece sizden ayrılacağımız için üzülüyorum. Yoksa düşmanın yaptığı düşmanlıktır zaten. Ona üzülmem ben” diye cevap verdi kararlı bir sesle.

Diyar:

“Ben de öyle düşünüyordum zaten” diyerek elindeki radyoyu kapı mazgalından Feride Ana’ya uzattı. “Al Ana, bu Doktor ile benim sana hatıramız. Sende kalsın.”

Feride Ana, bir Diyar’a, bir Doktor’a baktı. Önce dudakları titredi. Sonra gözlerinden akan yaşlar, yanaklarında süzülerek Bingöl Cezaevinin soğuk beton zemininde dağıldı. Tutsaklar, onun bu gözyaşlarına yüzlerindeki içten gülümsemelerle karşılık verdiler.

Feride Ana, tutsaklar ile vedalaşıp gittikten sonra kapıya Rengin ile Dilar geldiler. Odada bulunan tutsaklar da, onlarla vedalaşıp anı olarak bir şeyler verdiler. Bunun üzerine iki kadın

tutsak da onlara anı olarak bir şeyler vermek istediler. Fakat tünel odasındaki arkadaşları, onları beraberlerinde dışarıya çıkaramayacaklarını söyleyerek almadılar. Onlardan sonra odanın kapısına gelen Züleyha, sürgünün ve tünelde çıkamayacak olmanın üzüntüsünü en derinden yaşayanlardan biri olarak, dayanamayıp bu üzüntüsünü yoldaşları ile paylaşmıştı.

Züleyha:

“Kaç senedir zindandayım. Karşımıza böylesi iyi bir fırsat çıkmıştı ama yine de bu zindandan çıkıp sizlerle beraber dağlara dönemeyeceğim” demiş ve onun da gözleri yaşlarla dolmuştu. Züleyha, hasta bir tutsak olmasına rağmen devlet, tüm devrimci tutsaklara karşı olduğu gibi ona karşı da düşmanca bir tavır içerisine girerek cezaevinden çıkıp dışarıda yürütülmesi gereken tedavisini görmesine engel oluyordu. Sadece onun yürüteceği mücadeleden değil, esasta onun ve onun gibi devrimcilerin varlığından ve özgür olmalarından korkan bir devletin eline esir olarak düşmenin bir sonucuydu bu onun için. Sömürgecilik ve faşizm, devrimcinin, devrimciliğin ve devrimin olacağı bir mekan ve zamanda kendisinin var olamayacağını biliyordu. Bu yüzden kendisinin hükümrân olduğu bir sistemde boşluk bırakmak istemiyordu.

Ertesi günün sabahında, saat altıda kadın tutsakların tümü, yanlarında götürecekleri eşyaları ile beraber ring araçlarına bindirilerek Gebze’ye doğru yola koyuldular. Geride bıraktıkları yoldaşlarını ve firarla gelecek özgürlük umutlarını Bingöl Cezaevinin gri ve soğuk duvarlarının ardında bırakarak...

Tünel çalışması, toprağın sertliği ve tünelden çıkan büyük taşlardan dolayı ağır aksak da olsa ilerlemeye devam ediyordu. Bir hafta içerisinde ‘Bîranîn’in noktası’ndan itibaren bir buçuk metre daha mesafe kat etmişlerdi. Tünelin geldiği yeri tutsaklar böyle adlandırıyordu. Kısa bir süre önce tünele en önde çalışmak için giren Biranın tünelde ilerlemek yerine cüssesine uygun bir genişlik yaratmak istemiş, tüneli risk yaratacak şekilde büyütmüş arkadaşlarının eleştirisini almıştı. Buna rağmen yapılan şakalarla Biranın’in gönlünü alan arkadaşları yaptıkları hoş sohbetin ardından buraya ‘Biranin noktası’ demeye karar vermişlerdi. Fakat bu kez de ‘Bîranîn noktası’ geniş olduğu için oradan itibaren tünelin yönü hafif bir şekilde sağa doğru kaymıştı.

Diyar, bu sapmayı fark etmiş ve konu hakkında Ozan ve Doktor Orhan ile tartışmaya başlamış, “Tünelde sapma var. düzeltmemiz gerekiyor” diye tartışmaya giriş yapmıştı.

Doktor:

“Nerede sapma var?”

“ ‘Bîranîn’in noktasından sonraki bir buçuk metre sağa doğru kaymış. Çok bariz bir sapma değil. Zaten bu yüzden tam dikkat edilmez ise fark edilmiyor.”

Ozan:

“Eğer o kadar az bir sapma ise sorun olmaz.”

Diyar:

“Hayır. Çok az bir sapma bile olursa ilerde bizim için sorun olur” diyerek ısrar etti. “Varmak istediğimiz yer yakın olsa doğru önemli bir sorun olmayabilir, ama mesafe uzadıkça sapmanın oranı da artacaktır. Zaten kalan mesafeyi halen netleştirememiş durumdayız. Ayrıca beton duvardan sonraki virajda da sapma var. Orada da tünel sağa doğru kaymış. Yani sonuç olarak tünelin iki ayrı yerde sağa doğru saptığını söyleyebilirim. Bu da ilerde yön konusunda bize ciddi sorunlar çıkarabilir.”

Tünelde herhangi bir sapma olmadığını düşünen Ozan, “Doğru. Beton duvardayken insan arka tarafı göremiyor. Ama benim bildiğim kadarı ile oradaki molozlar geçildikten sonra arkadaşlar yönü düzeltmişlerdi” dedi.

Diyar:

“Hayır. Benim baktığım kadarı ile düzeltilirken sağa doğru yapılan dönüşten daha az oranda sola doğru dönülmüş. Yani sağa altmış derece dönmüş ise düzeltirken ancak kırk beş derece ile sola döndürülmüş. Aradaki bu farka ‘Bîranîn’in noktasından sonraki sapma da eklenince bayağı artıyor” dedi.

Doktor Orhan da, tünelde sapma olmadığını düşünüyordu ve “Bence gerek yok Diyar Heval. Çünkü beton duvardan sonraki bölümü Yener düzeltmişti ve sorunun kalmadığını söylemişti. Onun bu konularda daha fazla tecrübesi var. Bence tünelde sapma yok” dedi.

Onları ikna edemediği için daralan Diyar, “Doktor, gözle gördüğümüz bir şey bu. Bu işte en fazla tecrübe sahibi olan arka-

daş da tünelde sapma yok derse beni ikna edemez” dedi. “Orada ciddi bir sapma var.” Bir an sustu ve düşündü. “Peki bir pusula bulamaz mıyız? Eğer pusula bulursak ne kadar sapma olduğunu görebiliriz.”

Ozan:

“Mervan arkadaşın yanında pusula var.”

Doktor:

“O pusulayı daha önce kullanmıştık. Yanlış gösteriyor, bozuk” dedi.

Diyar:

“Neyse Heval. Ben uyarımı yapayım. Sonra bu kadar emeğin boşa gitmesinden korkuyorum ben. Eğer benim tahmin ettiğim oranda bir sapma varsa kazmamız gereken mesafeyi boşuna uzatmış oluruz.”

Onlara kulak misafiri olan Hasan da tartışmalarına katıldı. Fakat birbirlerini ikna edemeyince konuyu değiştirdi ve “Sapma konusu neyse de toprağın sertliği başımıza bela oldu. Çok yavaş ilerliyoruz” dedi.

Doktor:

“Bak işte sen kendin söyledin. O kadar derine inmemize bence hiç gerek yoktu” dedi.

Hasan:

“Ne yapalım indik artık. Zaten bu aşamadan sonra daha fazla aşağıya inmeyeceğiz. Toprak çok sert olduğu için arkadaşlar erken yoruluyorlar” derken tünelin istenilen sürede bitirilemeyeceği kaygısını yaşıyordu. “Acaba çalışma saatlerini kısaltıp vardiyaları üçe mi çıkarsak?”

Doktor:

“Gerek yok. İki vardiya olunca iki üç günde bir dönüşümlü olarak dinlenme fırsatı bulabiliyoruz. Üç vardiya olursa sayı-

mız yetmeyeceği için her gece çalışmak durumunda kalacağız. Bu daha yorucu olur.”

Tünelin yarattığı yorgunluk yüzünden arkadaşlarının halsiz düşüp çalışmadıklarını gören Bîranîn, “Yine bana ihtiyacınız var değil mi?” diye sordu gülerek. “O halde bu gece ilk vardiya benim. Önde çalışacağım.”

Doktor:

“Aman Bîranîn, sen tünele girmesen daha iyi olacak. İkinci bir ‘Bîranîn noktası’ istemiyoruz” dedi.

Bîranîn:

“Bu sefer sadece önde çalışacağım söz. Merak etmeyin” diyerek Doktor’u ikna etmeye çalıştı.

Hasan:

“Bence bu gece Bîranîn çalışsın. Geçen seferden ders çıkarmıştır muhakkak.”

Doktor:

“Ama yanında önde çalışmayı bilen biri gitsin. Eğer Bîranîn tüneli çok fazla genişletirse en azından müdahale eder.”

Diyar:

“Ben giderim. Hem Bîranîn yorulduğunda ben öne geçer çalışırım.”

Hasan:

“Tamam. En iyisi zaten senin Bîranîn ile berber gitmen olur” dedi.

Akşam sayımından sonra Bîranîn ile Diyar, tünele girdiler. Beton duvara ulaştıklarında Bîranîn duvarı geçip içeri girdi. Diyar da tam geçeceği sırada Bîranîn’in hızlı hızlı geri geldiğini gördü.

Bîranîn, tedirgin ve şaşırılmış bir şekilde, “Diyar tüneli su başmış” dedi.

Bu haber üzerine Diyar içeri geçti. İki metre ilerdeki virajı geçtikten sonra tüneldeki manzarayı görünce Bîranîn'in haklı olduğunu anladı. 'Menfez'de (lağım borusu), tüneldeki suyun dışarı akması için delik açılmasına rağmen tünelde yine su birikmişti. Yani 'İkinci menfez'den on üç, on dört metrelik mesafede tünel ağzına kadar su ile dolmuştu.

Diyar etrafı incelemeye koyulunca üzeri su ile kaplanan borudan dışarıya su gitmediğini gördü. Aksine boruda açmış oldukları delikten tünelin içine su akıyordu. İşin daha da kötüsü borudan tünele akan su kirli lağım suyuydu. Kirli suyu gören Diyar, tüneldeki kötü kokunun nedenini de anladı ve hemen Bîranîn'in yanına döndü.

Diyar şimdiden o suya nasıl bir çare bulabileceklerini düşünürken Bîranîn'e seslendi. "Neyse tünelden çıkalım. Durumu arkadaşlara bildirmemiz gerekiyor."

İkisi beraber tünelden çıkarak mutfağa girerken Diyar, suda sırlıklam olmuş ve tüneldeki koku yüzünden midesine ağrılar girmişti. Mutfakta oturmakta olan Behzat'a diğer arkadaşlarını çağırmasını söyledi.

Mutfağa ilk giren Doktor Orhan, "Ne oldu Diyar, bir sorun mu var?" diye sordu.

Diyar üzgün bir ifade ile "Evet hem de çok büyük bir sorun var" diye cevap verdi. "Tünel yine su ile dolmuş."

Diyar'ın söylediklerine belki de inanmak istemeyen Doktor, "Şakanın sırası değil" dedi.

"Acaba neden böyle sırlıklam oldum Doktor" dedi gergin bir şekilde. "Şaka yapmıyorum. Tünel su ile dolmuş."

Hasan:

"Peki su nereden gelmiş? İçerde ne kadar su birikmiş?" diye sordu.

Diyar:

“İşin kötüsü de o zaten. Deldiğimiz borudan yani ‘menfez’den içeriye su akıyor. Hem de lağım suyu. Bu yüzden içeride çok kötü bir koku var. Tünelin içinde durulamıyor” diye cevap verdi.

Hasan, tüm umudunu kaybetmişçesine yere çömelerek oturdu ve “İşte şimdi hapı yuttuk” dedi. “Ne yapacağız şimdi biz?”

Doktor:

“Yapabileceğimiz şey açık. Tüneldeki suyu yine buraya çekip boşaltacağız. İçerde daha fazla su birikmesini önlemek için de ‘Menfez’deki deliği de tıpa ile kapacağız” dedi.

Ozan:

“Başka çaremiz yok. Yine her gece suyu çekip boşaltmalıyız. En azından kalıcı bir çare bulana kadar tünelin tamamen su ile dolup çökmesini engellemiş oluruz.”

Diyar:

“Tamam o zaman. İki arkadaş daha hazırlanıp bize yardıma gelsin de suyu çekmeye başlayalım. İçerde tonlarca su var. ‘İkinci menfez’den sonrası tamamen dolu. Sabaha kadar bile bu suyu çekemeyebiliriz” dedi.

Tüneldeki suyu boşaltmak için Doktor ve Devrim de hazırlandılar ve Diyar ile Bîranîn beraber tünele girdiler. Tünele önden giren Diyar delmiş oldukları lağım borusunu üzerine gidecek yine kontrol etti. Bu sırada artık tünelin içerisine borudan su akmadığını ve tekrar tıpkı eskisi gibi içerdeki suyun da borudan geçerek dışarıya aktığını gördü. İkinci menfeze kadar olan su borudan akıp gitmişti. Ama ikinci menfezden sonraki bölüm alçakta kaldığı için oradaki suyun hepsi yerinde duruyordu.

Diyar, arkasından gelen Doktor’a dönerek, “Doktor, sana iyi bir haberim var. Şu anda menfezden içeriye su akmıyor. İkinci menfeze kadar olan su da çekilmiş” dedi.

Doktor:

“Gerçekten mi?” diye sordu heyecanla. “Çok iyi o zaman. Eğer menfezden dışarıya su akıyorsa içerdeki suyu mutfığa kadar taşımamıza gerek kalmadan menfeze dökeriz. Böylece tüneldeki suyu daha çabuk boşaltabiliriz. Borudan tünele su gelmesin de gerisi sorun değil.”

Diyar:

“Evet, eğer menfezden içeriye su akmaz ise işimiz kolay” dedi gülerek. “İki kova getirin de aşağıdaki suyu boşaltmaya başlayalım.”

Tutsaklar, on litrelik iki yoğurt kovasına suyu doldurup elden ele uzatarak borunun yanındaki havuza boşaltmaya başladılar. Fakat tüneldeki inanılmaz derecede kötü olan koku, onları hem oksijensiz bırakıyor hem de midelerinin bulanmasına sebep oluyordu. Ayrıca tünelde buhar oluşmuş ve nefes alışverişleri zorlaşmıştı. Diyar, daha fazla dayanamayarak kusmuş ve tünelden çıkmak zorunda kalmıştı. Geriye kalanlar ise, gece saat on ikiye kadar ancak tüneldeki suyun yarısını boşaltabilmişlerdi. Onlardan sonra ikinci vardiyada tünele giren dört arkadaşları, sabaha karşı saat beşte tünelden çıktıklarında, tüneldeki suyun tamamını boşaltmışlardı.

Ertesi akşam Doktor, bir umutla “tünele su girmemiştir” diye düşünerek, ilk vardiyada yanına Baran’ı alıp çalışmak üzere tünele girmişti. Fakat beton deliği geçtikten sonra yine tünelin önceki akşam olduğu gibi su ile dolduğunu görmüş, tünelden çıkmıştı. Mutfığa gelip durumu arkadaşlarına bildirdikten sonra yanlarına Ramazan ve Şeref’i de alarak tünele girmiş ve suyu boşaltmaya başlamışlardı.

Tutsakların anlayamadıkları ve ilginç olan şey, o sırada lağım borusundan tünelin içine su akıyor, aksine havuza boşalttıkları su rahatça borudan akarak dışarıya gidiyor olmasına rağmen tünelin içine nasıl bu kadar suyun birikiyor olduğuydu.

O gece yine iki vardiya sabaha kadar çalışarak tüneldeki suyu boşaltıp tünelden çıktılar. Ondan sonraki gecede yine aynı durum yaşanmış ve tutsaklar sabaha kadar tüneldeki suyu boşaltmak ile uğraşmışlardı.

Bu durum, tünelin ilerleyemiyor olmasının yarattığı moralsizliğin yanında, yine tutsaklarda aşırı bir yorgunluğun ve hastalanmaların sebebi olmuştu. Saatler boyunca soğuk ve kirli lağım suyunun içinde kalmak sürekli bir hal alan ağır bir halsizliğe neden oluyordu.

Tünelin su bastığı ilk gecenin dışında, tünelde çalıştıkları zamanlarda, lağım borusundan tünelin içine su aktığına hiç şahit olmamışlardı. Bu sebeple tünelde neden su biriktiğini anlamak için odada bulunan tutsaklar, yatakhane oturmuş içinde bulundukları durumu tartışıyorlardı.

Ozan:

“Kaç gündür tünelde biriken suyu menfeze boşaltıyoruz. Su borudan sorunsuz bir şekilde geçerek dışarıya akıyor. Ama ertesi gün yine tüneli su basıyor. Bu işte bir tuhafılık var” dedi.

Behzat:

“Suyun menfezden içeri aktığı kesin. Çünkü başka bir yerden lağım suyunun gelebilmesi imkansız.”

Doktor Orhan:

“Bence menfezde yani boruda bir sorun var. Tünele lağım suyu giriyor. Şimdiye kadar olduğu gibi temiz su değil. Bu yüzden suyun borudan tünele aktığı kesin.”

Diyar:

“Tünelin su ile dolduğu ilk gece borudan içeriye su geldiğini görmüştüm. Hatırlarsanız size de söylemiştim. Ama o geceden sonra hiç borudan tünelin içine su aktığını görmedik. Buna rağmen tüneli her açtığımız gece içerde su ile karşılaşırız. Bence gündüz saatlerinde borudan içeriye su akıyor olmalı.”

Doktor:

“Bence de öyle, ama tünele hangi saatlerde su aktığını bilmiyoruz” dedikten sonra bir süre susarak düşündü ve “Odalara sıcak suyun verildiği saatlerde ve yemek saatlerinde olabilir. Çünkü sıcak su aktığında ve yemeklerden sonra bulaşıklar yıkan-
dığında kanalizasyona normalden fazla su gidiyor. Borulardaki suyun basıncı artınca tünele akıyor olabilir” dedi ve devam etti:

“Bence bugün öğle yemeğinden sonra tünele girip kontrol edelim. Eğer tahmin ettiğimiz gibi gündüz saatlerinde borudan tünele su akıyorsa gündüzleri borudaki deliği bir tıpa ile kapatır, geceleri tünelde çalıştığımız sırada yine açarız. Daha önceden tünele sızan su yine tünelde birikecektir. Ama en azından borudan tünele su akmayacağı için çok daha az su birikir ve tünel ‘İkinci menfeze kadar su ile dolmaz. Böylece sadece ilk vardiya suyu boşaltabilir ve ikinci vardiya ise tüneli kazmaya devam eder.”

Hasan:

“Doğru söylüyorsun. Ama gündüz saatlerinde tüneli açıp kontrol etmek riskli olur. Gündüz saatlerinde odaya çok fazla gidiş, geliş oluyor. Hem gardiyanlar hem de diğer arkadaşlar geliyor. Onlardan biri tünel açık iken içeri girerlerse ve o sırada biri tünelde olan arkadaşı görmek isterse ne cevap vereceğiz?”

Doktor:

“Görmek istedikleri arkadaşın banyoda olduğunu söyleriz ve tünelde olan arkadaşına da ‘acil çık’ işareti veririz” diye cevap verdi.

Tutsaklar, tünelde çalışan arkadaşları tünelde iken odada acil bir durum ile karşılaştıklarında tüneldekilere haber vermek için bir alarm sistemi geliştirmişlerdi. Buna göre; eğer içerdeki lambalar bir defa sönüp tekrar yanarsa bu “tünelden çık!” anlamına geliyordu. Yani bir sorun yok, ama tünelden çıkılması gerektiği anlaşılıyordu. Işık iki defa sönüp yandığında ise, bu “acil

çık” anlamına geliyordu ve içerdeki kişinin mümkün olan en kısa sürede hızlıca tünelden çıkmasını gerektiriyordu.

Hasan, Doktor’un önerisi üzerinde bir süre düşündükten sonra “tamam” dedi. “Ama sana ‘acil çık’ işareti verirsek, hiç zaman kaybetmeden tünelden çık ve banyoya gir.”

Öğle yemeğinden sonra Doktor, tünele girdi. Lağım borusunun bulunduğu yere yettiğinde, düşündüğü gibi borudan tünelin içine su aktığını gördü. Tutsakların tahminleri doğru çıkmıştı. Bulaşıkların yıkandığı ve sıcak suyun aktığı saatlerde borudan tünelin içine su akıyordu. Doktor, çok fazla oyalanmadan borudaki deliği daha önce hazırladığı bir tıpa ile kapatıp tıpanın etrafına da pencere camlarının kenarlarına yapıştırılan macunu bastırdıktan sonra tünelden çıktı.

O sırada onu mutfakta bekleyen Hasan’a, “Düşündüğümüz gibi çıktı” dedi. “Borudan tünele su akıyordu. Borudaki deliği kapattım. Akşama kadar sadece tünelin kenarlarından sızan su içerde birikir.”

Hasan:

“Ne yapalım, böylesi hiç yoktan iyidir. En azından ikinci vardiya kazı yapabilecek. Bu da şimdilik bizim için iyi olur” dedi.

O gece, ilk vardiyada çalışan tutsakların tünelde birikmiş olan suyu boşaltmasından sonra, ikinci vardiyada çalışanlar tüneli kazmaya devam ettiler. Bu sefer tünelde daha az su birikmişti. Tutsakların tek yapabilecekleri buydu. Bunun dışında teknik olarak başka bir çare üretme durumları yoktu. Bu duruma alışmaları gerektiğini düşünüyorlardı. Çünkü bundan böyle her gece ilk vardiya ancak tünelde birikmiş olan suyu boşalttıktan sonra ikinci vardiyada çalışacak olanlar kazı yapabileceklerdi. Toprağın sert olmasından dolayı, zaten çok yavaş ilerleyen kazı işi böylece yarı yarıya daha da yavaşlamış oluyordu ve ilerleme hızı santimetrelerle ölçülüyordu.

Baharın gelmesi ile beraber, cezaevi dışından duyulan ot ve ıslak toprağın cezbedici kokusu, doğanın yeniden uyanışını haber veriyordu. Bu uyanışa ve yeniden doğuşa dışarda özgür koşullarda, hele ki Kürdistan dağlarında şahitlik etmek onlar için paha biçilmezdi. Öyle ki, zindanda olan bir tutsak için en zor ve katlanılmaz dönemler bu yüzden bahar aylarıydı. Baharda doğa ile beraber yeniden uyanıp yeni bir yıla başlayamamaktı. Erimeye başlayan kardan demlenen sıcak çayı içmemek, dağları saran reyhan kokusunu alamamaktı...

Mart'ın ilk haftasında perşembe gününün sabahı tutsaklar kahvaltı masasında otururken Sait, kapı mazgalına gelerek odadaki arkadaşlarını kapıya çağırdı. Sait'in yüz ifadesindeki kaygı ve keyifsizlik yine olumsuz bir durumun habercisiydi.

Kapıya ilk gelen Hasan, hal hatır sorma faslını geçtikten sonra Sait'e, "Moralsiz gibisin. Hayırdır bir sorun mu var?" diye sordu.

Sait, kelimeler boğazına takılarak "Evet sürgün var" dedi ve "Toplamda altmış arkadaş sürgün edilecek" diye ekledi.

Aslında sürgün kavramı ve olgusu, zindanlardaki devrimci tutsaklar için sıradanlaşan ve kendilerine düşman olan devletin, yıldırma ve ezme politikasının rutin bir uygulamasıydı. Tutsaklar için üzülecek bir durum değil, mücadelelerini güçlendirecek bir gerekçe olma mahiyeti taşıyordu. Ama Bingöl Cezaevindeki tutsaklar açısından kazılan tünelden ve özgürlük şansından uzaklaşmak anlamına da geldiği için bu en son istenilecek şeydi.

Sürgün sözünü duyan ve kapıya gelen Bîranîn, sadece “Kimler?” diye sorabildi.

Sait, bir süre bekledikten sonra cevap verdi. “Bilmiyorum. Daha cezaevi idaresinden isimleri almadık.”

Sait’in sürgün edilecek olanların ismini söylemek istemediğini düşünen Hasan, “Biliyorsan söyle. Bizim için sorun olmaz” dedi. “Kimler gidecek?”

Sait:

“Gerçekten bilmiyorum. Sadece altmış arkadaşın, on beşer kişilik gruplar halinde Karaman, Yozgat, Amasya ve Çankırı cezaevlerine gönderileceklerini biliyorum” diye cevap verdi.

Doktor Orhan:

“Peki isimleri ne zaman öğrenebilirsin?”

Sait:

“Bugün öğreniriz” diye cevapladı ve “Ben şimdi yine cezaevi müdürü ile görüşmeye gideceğim. Dönüşte size de uğrarım” dedikten sonra kapıdan ayrılarak idare odasının yolunu tuttu.

Sait, kapıdan ayrılırken tünel odasındaki tutsaklar buz kesilmişçesine konuşmadan beklemeye başladılar. Kadın yoldaşlarının sürgününden sonra yaklaşık yüz elli kişi kalan devrimci tutsaklardan altmış kişi daha Bingöl cezaevinden sürgün edileceklerdi. Bu da tünel grubundan bir çok kişinin sürgüne gitme

ihtimali olduğunu gösteriyordu. Herkesin kafasındaki soru sürgüne gidecek olan isimlerin kimler olduğuydu.

Sessizliği ilk bozan Doktor Orhan oldu ve “Bence bu normal bir sürgün değil. Acaba tünelden şüphelenmiş olabilirler mi?” diye sordu.

Hasan:

“Sanmam. Ama gerçekten şüphelenmişlerse veya bir şekilde bilgi almışlar ise bazı arkadaşları buradan sürüp sayımızı azalttıktan sonra müdahale etme niyetinde de olabilirler. Her şeye hazırlıklı olmamız gerekiyor” diye cevap verdi.

Ozan:

“Bu durum çok kötü oldu. Umarım en azından bizim gruptan fazla arkadaş sürgün olmaz.”

Tutsakların konuşmaları, bu şekilde devam ederken Sait tekrar odaya döndü ve içeriye girmeden kapı mazgalında durarak sürgüne gidecek olan arkadaşlarının isimleri ile beraber gidecekleri yerleri okudu ve sürgüne gidecek olan isimleri okuduktan sonra beklemeden kapıdan ayrılarak gitti. Konuşacak durumda olmadığı görülüyordu. Çünkü tünel odasındaki arkadaşlarına sürgüne gidecek olanların isimleri ile beraber kendi ismini de okumuştı. Ayrıca onunla beraber cezaevinde temsilci olan Edip de sürgüne gidecek olanların arasındaydı.

Tünel odasında bulunan tutsakların durumları ise Sait’den iyi sayılmazdı. Çünkü tünel grubunda yer alan, iki odada kalan tutsakların hemen hemen yarısı sürgüne gönderileceklerdi. Alt odadan Hasan, Bîranîn, Berat ve Behzat, üst odadan ise Kalê, Kekê, Avareş ve Ahmet’in isimleri sürgüne gönderileceklerin arasında yer alıyordu. Böyle bir durumda Bingöl Cezaevinde kalacak olan tutsaklar, ne yapacaklarını bilmiyorlardı. Konu hakkında söyleyecek bir şey var mıydı? Onu da bilmiyorlardı. O sırada tünel kazılan odalarda bulunmayan, fakat daha önce tünelde çalışmış olan Çetin, Cihat, Yener ve Berat’ın yanı sıra, tünel-

den haberdar olup firar edecek grubun içerisinde yer alacak olan bir çok arkadaşları da sürgün listesine eklenmişlerdi. Onların hepsi de en az onbeş, yirmi yıldır cezaevinde olan ve tünelin bitirilmesi ardından tekrar dağa dönmenin düşlerini kuran tutsaklardı. Sürgüne gönderilecek olan tutsakların tümü uzun yıllardır zindanlarda olan tutsaklar oldukları için bu sürgüne rastgele yapılmış bir sürgün denemezdi. Bu durumda, Bingöl Cezaevinde daha çok 2005 sonrası yıllarda tutuklanmış olan tutsaklar kalacaktı. Bu da devletin Bingöl Cezaevindeki tutsaklara yönelik geliştirdiği özel bir uygulama olma niteliği taşıyordu.

O gün öğle yemeğinden sonra, sürgüne gidecek olan tutsakların tümü, orada kalacak arkadaşları ile vedalaşmaları için ortak alan salonuna çıkarıldılar. Bu sebeple tüm odaların kapıları açılmıştı. Cezaevi idaresi yine kabahatin kendilerinde olmadığını ve bu sürgün emrinin Adalet bakanlığından geldiğini söylemişlerdi. O günlük oda kapılarını açarak da kendilerince sürgüne gidecek olanlara son bir “kıyak” geçmişlerdi. O sıralarda idare görevlileri de tutsakların gergin olduklarını bildikleri için ortalıktan kaybolmuşlardı.

Karaman ve Yozgat cezaevlerine gidecek olan tutsaklar, ertesi gün, yani cuma günü Bingöl Cezaevinden ayrılacaklardı. Tutsakların çoğu, ortak alan salonuna çıktıkları için salon kalabalıktı. Gruplar halinde volta atan veya salonun bir köşesinde oturarak sohbet eden tutsakların tümü, sürgünler nedeni ile öfkelenmişken, bu öfkelerini sürgüne gidecek olan arkadaşlarına yansıtmamaya çalışarak, onlara moral vermeye çalışıyorlardı.

Ortak alan salonunda toplanmış olan gruplardan birinde olan Edip, yanında duran Hasan’ın koluna dokunarak “Ee Hasan arkadaş, bize yine yollar göründü” dedi hüznle karışık bir gülümsemeyle: “Baksana bizi buradan da sürüyorlar.”

Hasan, sigarasından derin bir nefes alıp ortak alan salondan bir kare biçiminde görülen mavi gökyüzüne bakarak, “Zaten yıllardır bir oraya bir buraya habire dönüp dolaşıyoruz.

Burası bizim için son zindan olacak diye düşünüyorduk ama öyle olmayacağını acı biçimde anladık” diye cevap verdi.

Edip, yüzündeki gülümsemeyi eksik etmeden “yine olmadı desene” dedi. “Bize, yine kala kala paslı ranzalar kaldı.”

Daha çok tünelin akıbeti konusunda kaygılı olan Sait, “Biz yıllardır zaten bu pasa alıştık. Benim zindanda yirmi bir yılım doldu” dedi gülerek. “Biz neyse de, burada kalacak olan arkadaşlar yarım kalan işimizi tamamlayıp çıkabilirlerse yine gam çekmem.”

Edip:

“Ben bu konuda biraz kaygılıyım ama umarım daha ciddi sorunlar çıkmaz. İşin önemli bir kısmını zaten bitirmiştik” dedi ve sanki sürgüne gideceğini yeni hatırlamış gibi dudaklarını büküp kafasını sağa sola çevirerek, “Ne olurdu yani iki üç ay daha burada kalsaydık. Bu zindanlar, ömrümüzü bitirdi arkadaş!” dedi büyük bir sitem ile.

Edip’in bu isyanına gülerek karşılık veren Hasan, “Daha fazla üzme kendini Edip arkadaş” dedi. “Şunun şurasında senin bu zindanlarda geçireceğin dokuz yılın kaldı. Yirmi bir yılda saçları ağarttın. Dokuz yıl sonra en fazla kamburun çıkar ne olacak? Sahi sen zindana girdiğinde kaç yaşındaydın?”

Edip:

“Yirmi yaşındaydım.”

Hasan:

“Benden daha şanslıymışsın. Ben yirmi yedi yaşındayken zindana girdim” dedi.

“Neden senden daha şanslıymışım?”

“Neden olacak? Ben dışarı çıktığımda elli yedi yaşında olacağım sen ise elli. Benden biraz daha genç yaşta çıkıp belki de tekrar dağlarda yürüyebileceksin.”

Akşam sayımından sonra Berat, tünelde çalışmak için hazırlanırken bunu gören Ozan, “Dur, Berat Heval ne yapıyorsun? Sen yarın yola çıkacaksın. Tünelde çalışamazsın” diyerek ona engel olmaya çalıştı.

Berat:

“Biliyorum ama bu gece son defa tünelde çalışmak istiyorum” diye cevap verdi. “Bu tünelden beklentilerim fazlaydı. Ama olmadı. Yine de son gecemde çalışmak istiyorum” diye ısrar etti.

Ozan:

“Tamam ama çalışacak başka arkadaşlar var. Sen dinlen, gerek yok” dedi.

O sırada onları dinleyen Hasan, gülerek, “Bırak çalışsın Heval” dedi. “Berat da cezaevinde değme bir romantik olmuş. Anlaşılan tünel ile vedalaşmak istiyor” dedi.

Ertesi gün sürgüne gidecek olan Berat, o geceki ilk vardiyada çalıştı. Belki o tünel onun için özgürlüğe açılacak olan kapı olmayacaktı, ama orada kalacak olan yoldaşları için özgürlüğü getirebilecekti. Bu yüzden hem onlar için son bir defa tünelde çalışmak hem de yine uzun süre ayrı kalacağı toprağa dokunmak istiyordu.

O akşam, beklenenin aksine tünel odasında moralsizlik yoktu. Doktor Orhan ile Diyar, Bîranîn’e takılıyor, kendisi hakkındaki efsanelerden birini anlatmasını istiyorlardı. Ama Bîranîn, hiç oralı olmuyor yine ranzasının kenarındaki duvara astığı dünya haritasına bakarak bir yerleri bulmaya çalışıyordu.

Bîranîn, Diyar’a dönerek, “Diyar, sen bilirsin, bu Amasya nerededir?” diye sordu.

Bîranîn’in okuma ve yazması olmadığı için yanındaki dünya haritasını Türkiye haritası zannediyordu. Bunu bilen Diyar, biraz bekledikten sonra Bîranîn’in yatağına oturdu ve haritaya bakmaya başladı. Doktor ve Hasan da onlara bakıp gülüyor-

lardı. Üst kattaki odadan gelmiş olan Baran, Devrim ve Botan da onları izliyordlardı.

Diyar, parmağını haritada Afganistan'ın üzerine götüreerek, "Bak Bîranîn, burası Bingöl" dedi ve parmağını haritanın üzerinde gezdirerek, "Şimdi buradan sol yap, sol yap, sonra aşağı inmeye başla. İn, in, in. Ah işte Amasya burası" diyerek parmağını Güney Afrika'nın üzerinde durdurdu.

Diyar'ın kendisine şaka yaptığını farkında olmayan Bîranîn, "Demek orada deniz de varmış" dedi. "Ama ben Amasya'yı daha yukarda sanıyordum. Sen aşağı in dedin."

Bîranîn'in bu sözleri ile odadaki arkadaşlarının tümü gülmeye başladılar. Arkadaşlarının neden öyle güldüklerini anlamayıp şaşırın Bîranîn'in haline daha fazla dayanamayıp ona sarılan Diyar, "Bîranîn sen de bir alemsin. Bu harita Türkiye haritası değil ki!" dedi. "Bu Dünya haritası. Yani burada Amasya'nın yerini ancak tahmini olarak söyleyebiliriz. Çünkü Türkiye burada çok küçük görünüyor baksana. Dur sana Türkiye haritasını getireyim."

Diyar, Bîranîn'in yanından kalkıp kendi defterinin arasında duran Türkiye haritasını getirip tekrar Bîranîn'in yanına oturdu. "Al Bîranîn. Bu harita sende kalsın" diyerek haritayı onun eline verdi. "Haritada Bingöl ve Amasya'nın üzerini işaretledim. Sağ alttaki yer Bingöl, sol üstteki yer de Amasya oluyor."

Bîranîn, haritaya biraz göz gezdirdikten sonra, "Şu Amasya da baya uzakmış" dedi ve Hasana dönerek, "Hasan Heval acaba kaç saatte varırız?" diye sordu.

Hasan:

"Normal bir araç ile gitseydik sanırım on sekiz veya yirmi saat arası bir sürede oraya varırdık. Ama ring ile gideceğimiz için herhalde otuz saate yakın bir zaman alacaktır" diye cevap verdi.

Bîranîn:

“Sürgün olmanın derdi bir yana ring ile yolculuk yapmanın derdi bir yana. Amasya’ya ulaşana kadar ben ringde ölmezsem iyidir. İlk defa ring ile uzun bir yolculuk yapacağım” dedi.

Hasan:

“Merak etme zaten beraber gideceğiz.”

Behzat:

“Ben de ring yolculuklarında çok zorlanıyorum. Resmen insanı taşımak için değil işkence için üretilen birer canavar bu araçlar” dedi gülerek, “Keşke at arabasının üzerinde gitseydik de o ringlerle gitmeseydik.”

Devrim:

“Bu devirde at arabasını kim kaybetmiş de biz bulalım” dedi. “Bizlere ringden başka bir araca binmek haram edilmiş bilmiyor musun?”

Botan:

“Amerikan filmlerinde tutukluları otobüsler ile taşıyorlar. Orada hem rahatça dışarıya bakabiliyorlar hem de havasız kalmıyorlar” dedi. “Türkiye’de neden öyle yapmıyorlar ki? Hem böylece daha çok kişiyi tek araç ile taşıyabilirlerdi.”

Devrim:

“Senin o dediğin zaten ancak Amerikan filmlerinde olur Botan arkadaş. Gerçek hayatta olsa bile bizim gibi tehlikeli ‘teröristleri’ o otobüslere bindirmezler” diye cevap verdi.

Ertesi günün sabahında, Karaman ve Yozgat’a gidecek olan gruplar yola çıktılar. Tünel odasında kalan Berat Karaman’a gideceği için sabah arkadaşlarınca uğurlanarak odadan ayrılmıştı. O gün günlerden cumaydı ve tutsaklar salı günü geriye kalan arkadaşları da Bingöl’den ayrılana kadar tünel çalışmasını durdurma kararı almışlardı. Yani salı akşamına kadar üç gün çalışmayacaklardı. Çünkü her iki tünel odasından toplamda altı arka-

daşları daha salı günü Çankırı ve Amasya Cezaevlerine götürüleceklerdi.

Sürgüne gidecek olan tutsaklar, kalan günlerini arkadaşlarıyla ile konuşup tartışarak ve tünel ile ilgili uyarılar yaparak geçiriyorlardı. Belki kendileri Bingöl Cezaevinden ayrılacaklardı ama bu tünel, militanları oldukları örgüt adına yapılan bir eylem niteliği taşıdığı için kendilerini bunun dışında göremezlerdi. Bingöl’de kalacak olan arkadaşları da yapılan uyarıları ve önlerindeki süreçte nasıl hareket etmeleri gerektiğini belirlemeye çalışıyorlardı.

Hafta sonu boyunca bir daha tünelin kapısı açılmadı ve çalışılmadı. Pazartesi günü de sürgüne gidecek olan tutsaklar ile görüşmek isteyenlerin gidiş ve gelişleri oldu. Odadaki tutsaklarda diğer odalarda kalan ve sürgüne gidecek olan arkadaşları ile görüşmek için diğer odaları ziyarete gittiler.

Salı gününün sabahında gardiyanlar, sürgüne gönderilecek olan tutsakları çıkarmak için odaya geldiklerinde odadakilerin hepsi yataklarından kalkmış ve hazırlanmışlardı bile. Odadaki tutsaklar da sürgüne gidecek olan arkadaşlarına cezaevi ana binasının kapısına kadar eşlik edip eşyalarını taşımaya yardımcı oldular. O gün otuza yakın tutsak Çankırı ve Amasya cezaevlerine gitmek üzere Bingöl Cezaevi’nden ayrılacaklardı.

Tek tek tutsaklar aramadan geçirilerek ringlere bindirilmeye başlandı. Son vedalaşmalar orada yapıldı. Tünel kazılan odada kalanlar, giden yoldaşlarını sımsıkı kucaklıyor, bu vedanın aslında son kez yaptıkları görüşme olduğunu biliyorlardı. Hüzünlerini kalplerine akıtırlarken, gözlerine çelik ışıltılı gülüşler yerleştirmişlerdi. Dağların çocukları, hiçbir zaman baş eğmemişlerdi. Şimdi se baş eğmiyorlar ve er ya da geç tüm haksızlıkların, zulümlerin, katliamların ve hırsızlıkların hesabının sorulacağını biliyorlardı. Özgür bir ülke adına giriştikleri savaşta yine ülkelelerinden uzağa, yabancı ve soğuk diyarlara sürgünün zamanıydı onlar için.

Sürgüne gönderilen arkadaşları Bingöl Cezaevinden ayrılmaya geriye kalan tutsaklar, kendi aralarında iki temsilci çıkarak cezaevi idaresi ile görüşmek üzere görevlendirdiler. Ayrıca yapılan sürgünlere karşı tepkilerini göstermek ve yapılan bu uygulamaya sessiz kalmamak adına odaların kapı ve mazgallarına vurmaya başladılar. En azından düşmana bir tepki gösterilmeli ve sessiz kalınmaması gerekiyordu. Tutsaklar, olanca güçleri ile kapılara vururken Bingöl Cezaevinin içinde kulakları sağır eden bir gürültü ve uğultu yayılıyordu. Cezaevi idaresi ve gardiyanlar, ürkmüş bir biçimde, “Acaba isyan ederler mi?” diye birbirlerine soruyorlardı.

Ama bu sadece bir uyarıydı. Asıl intikam, ondan altı ay sonra alınacaktı. Kapılar vurulurken, tüm cezaevinden aynı anda, hep bir ağızdan aynı sesler yükselmeye başlandı.

“Baskılar, bizi yıldırılmaz!”

“Bijî Serok Apo!”

“Bijî Serok Apo!”

“Bijî Serok Apo!”

Yaşanan sürgünlerden sonra alt kattaki tünel odasında Doktor Orhan, Ozan, Diyar ve Şeref olmak üzere sadece dört tutsak kalmıştı. Üst kattaki odada ise Devrim, Baran, Botan, Ramazan, Cemil ve Erdal ile beraber altı tutsak kalmıştı. Lokman, sürgünlerden bir ay önce başka bir odaya geçmişti.

Özellikle alt kattaki tünel odası orada kalanlar için terk edilmiş bir kent gibi ıssız ve yalnız hissediliyordu. Daha bir gün öncesine kadar, kader ve yaşam birliği yapmış oldukları yoldaşlarının yattığı ranzalar boşalmıştı. Şeref, gidenlerin yataklarının üzerinde kalan nevresim takımlarını toprak dolduracakları torbaları yapmak için toplamaya başlamıştı. Yine sürgüne gidenlerin o odada ve diğer odalarda bıraktıkları eski elbiselerde torba yapılmaları için toplanmalıydı.

Şeref, yatağında oturmuş olan Ozan'a dönerek, "Ozan Heval, temsilci arkadaşlarla konuşup, giden arkadaşların bıraktıkları elbise ve nevresimleri toplayıp bize göndermelerini isterseniz iyi olur" dedi. "Hepsini toplayıp 'Pil' (torba) yapmak için kullanmalıyız."

Ozan:

“Evet iyi ki hatırlattın. Hepsini toplatıp buraya getireceğiz” diye cevap verdi.

Doktor Orhan, sağ eliyle çenesini kaşıyarak, “Acaba tünel bitene kadar kaç tane ‘torba yapıp kullanacağız?’” diye sordu.

Diyar:

“Ben daha önce hesaplamıştım” diye gülerek cevap verdi. “Her bir metrede toplamda beş eksik on fazla iki yüz torba dolduracak toprak çıkıyor. Torbaların büyüklüklerine göre değişebiliyor bu sayı. Bu hesap ile yüz metrede yirmi bin, seksen metrede ise on altı bin torba kullanmış olacağız. Şimdiye kadar toplamda seksen bine yakın dolu torba çatıya taşınmış bulunuyoruz.”

Ozan, çatıda o kadar çok toprak dolu torbanın biriktiğini yeni anlamış gibi, “Sahi Şeref Heval, çatının durumu nedir? Toprağı iyi saklıyorsunuz değil mi?” diye sordu.

Şeref, gülerek cevap verdi. “Evet iyi saklıyoruz ama cezaevinin çatısında torbaları saklayacak başka yer kalmadı. İdare bölümü ve açık görüş salonunun üstü dahil her yerde saklamış durumdayız. Bence bundan böyle toprağı dağınık bırakalım. Çok fazla yer kaplıyor çünkü.”

Ozan:

“Peki nasıl yapabiliriz?”

Şeref:

“Çatının bize yakın ve gardiyanların sık giremeyeceği bir köşesinde torbalardan duvar örelim. Bu duvarın arkasına da torbaların içindeki toprağı boşaltalım ve kamufle edelim. Torbaları ayrı ayrı yerlere dağıtıp saklamak hem çok yorucu oluyor hem de fazla zamanımızı alıyor. Bazen dört saat boyunca çatıda çalışmak durumunda kalıyoruz. Bu da güvenlik için risk yaratıyor. Eğer dediğim gibi yaparsak, boşalttığımız bazı torbaları bir defa daha kullanabiliriz. Böylece torbalardan da tasarruf ederiz. Tünel bite-

ne kadar, bundan sonra yüz bin tane torba kullanacağımıza elli bin tane kullanmış oluruz.”

Diyar:

“Ama torbalar aşağıdan çatıya getirilene kadar yerde sü-rüklendikleri için bir defa kullandıktan sonra bir daha kullanıla-maz hale geliyorlar. Çoğu yırtılıyor. İkinci defa kullanabilecek miyiz onları?

Şeref:

“Evet kullanabiliriz. Bazıları bir defada yıpranmıyorlar. Eğer ilk seferde yıpranıp kullanılamaz duruma gelenler olursa onları boşaltmadan ördüğümüz duvarın arkasına bırakırız.”

Ozan:

“Bence de bu şekilde yaparsak bizim için daha iyi olacak. Yoksa o kadar torba yapmak için ne elimizdeki elbiseler ne de yatak çarşafları yeter. Cezaevinde eski nevresim takımı ve elbise kalmadı.”

Tünel çalışmasını yürüten tutsaklar, torba yapmak için kendi kullandıkları battaniyelerin içinde olduğu nevresim takım-larını bile kullanmışlardı. Hatta giydikleri elbiselerin bile bir kısmını bu iş için feda etmişlerdi.

Sohbet sürdüğü sırada odanın kapısı açıldı ve ismi Meh-met olan cezaevi ikinci müdürü, yanında başgardıyan Şah Yusuf ve on beşe yakın gardıyan ile beraber baskın yapar gibi odaya doluştular.

Onların odaya bu şekilde girmelerine sinirlenen Doktor Orhan, “Destur isteyin de girin” dedi ve “Bugün ne arama günü-dür ne de sizin bu şekilde odaya girmenizi gerektirecek bir sorun yaşandı. Ne istiyorsunuz?” diye sordu.

Şah Yusuf, odada bulunan tutsakları tahrik etmek isterce-sine eliyle havalandırmayı işaret ederek, “Havalandırmaya çıka-lım beyler” dedi.

Zaten gergin olan tutsaklar, bir sorun çıkıp tünelin güvenliği tehlikeye girmesin diye hemen tepki vermediler. O cezaevindeki her odadan sürgüne gidenler olmuştu. Ama cezaevi ikinci müdürü, yanındaki grup ile beraber ilk olarak onların bulunduğu odaya gelmişti. Bu bir tesadüf olamazdı. Belki de cezaevi idaresi bir şeylerden şüphelenmiş olabilir ve bu yüzden nabız yoklamaya, tutsakların bir açığını yakalamaya gelmiş olabilirlerdi.

Tutsaklar, ikinci müdür ve gardiyanlar ile beraber havalandırmaya çıktıktan sonra Ozan, ikinci müdüre dönerek, “Ne istiyorsunuz?” diye sordu.

İkinci müdür Mehmet:

“Sizi ziyarete geldik Ozan” dedi gülerek. “Ama bu arada odadaki fazla eşyaları da alacağız.”

Mehmet, bir cezaevi müdüründen çok fazla gelişmemiş bir ilkokul çocuğuna benziyordu. Boyu en fazla yüz elli santimetre civarından olan bu cep müdürü eğer takım elbise giymemiş olsaydı onu gardiyanların içinde fark etmek bile zor olurdu. Buna rağmen konuşma tarzında ve jestlerinde ne kadar kibirli biri olduğu anlaşılıyordu. Kısa boy kompleksi mi yaşıyor veya başka bir karın ağrısı mı var bilinmez ama konuşurken ikide bir ayak parmaklarının üzerinde yükselmeye çalışıyordu.

Onun bu halini gören Doktor Orhan, yanındaki Diyar’ın kulağına eğilerek, “Bu yer elması bizim ‘küçük enişte’ye (tünel kazımında kullanılmaktan epeyce kısalan şiş) ne kadar da benziyor değil mi?” diye sordu gülerek. “Acaba bunun da kafasını biraz törpüleyip sivrilirsek aşağıda kullanamaz mıyız?”

Doktor’un söylediklerine elinde olmadan gülen Diyar, “Şiiışt sus duyacaklar Doktor! Sen şimdi bu adamı boş ver de bir an önce çıkıp gitsinler” diyerek Mehmet ile Ozan’ın arasındaki tartışmayı izlemeye devam etti.

Ozan, Mehmet'in söylediklerine cevaben, "Odadan ne alacağınız varmış ki? Bizim size verecek bir şeyimiz veya borcumuz da yok" dedi.

Mehmet, daha fazla parmak uçlarına basıp yükselmeye çalışmanın faydasız olduğunu anlamış olacak ki ayakkabısını topuğu ile yere vurdu. "Burada fazla eşyalar var. Sevke giden hükümlülerden kalan fazla eşyaları, fazla masa ve sandalyeleri odadan çıkaracağız."

Ozan:

"Bu odada fazla eşya yok. Söyledikleriniz eşyalar da bizim kendi paramız ile aldığımız eşyalardır, götüremezsiniz" diye cevap verdi.

Şah Yusuf yine tutsakları tahrik etmek istiyormuş gibi, "Biz götürürüz Ozan" dedi alaycı bir tavırla: "Bundan böyle isteğimizi yaparız."

Yusuf'un bu sözleri ile tepesi atan Doktor Orhan, "Bana bak Yusuf musun, nesen sen? Sen git de kendin gibi sokak serserilerine diklen. PKK'liler ile uğraşmak seni aşar" dedi.

Yusuf, Doktor'un verdiği cevap ile iyice zıvanadan çıkarak, "Beni tehdit mi ediyorsun 'PKK'nin bombacısı?'" dedi. "Daha fazla ileri gidersen bu sabah buradan tıpış tıpış giden arkadaşların gibi seni de buradan süreriz. O zaman aklın başına gelir."

Diyar:

"Terbiyesizlik yapma Yusuf. Devlet bizimle savaşamazken sen kendini bir şey sanıp bizimle uğraşmaya kalkma" diyerek onun sözünü kesti.

Diyar'ın bu sözleri ile diğer gardiyanlar hareketlenmeye başlayınca ikinci müdür Mehmet eliyle onlara durmalarını işaret etti.

Doktor Orhan, çenesi ile gardiyanları göstererek, “Mehmet yanındaki bu güruhu neden getirdin?” diye sordu. “Bize saldırmaya mı niyetlendiniz?”

Mehmet:

“Mehmet değil, Mehmet bey veya müdür bey diyeceksin” dedi.

Doktor Orhan, Mehmet’in şekline şemailine bakıp gülererek, “Beyleri, ağaları sevmem. Hem senden bey de olmaz. Boşuna uğraşma” diye cevap verdi.

Şah Yusuf sinirli bir şekilde gardiyanlara bağırarak “Fazla eşyaları toplayın” deyince, gardiyanlar odadaki masa ve sandalyeler ile beraber sürgüne gitmiş olan tutsakların yataklarının üzerindeki çarşafı toplamaya başladılar. Bunun üzerine havalandırmada bekleyen tutsaklar da, odaya girerek onlara engel olmaya çalıştılar.

Gardiyanların odadaki fazla eşyaları almaları aslında teknik olarak bir sorun yaratmazdı. Odaya yeni arkadaşları gelince o eşyaları tekrar geri alabilirlerdi. Fakat yapılan sürgünlerden sonra cezaevi idaresinin içerisine girmiş olduğu bu tavır, o cezaevindeki tutsaklar üzerinde kendi hakimiyetlerini kabul ettirme girişimiydi. Eşyaları almalarına müsaade etmek bir anlamda idarenin bundan sonraki uygulamalarına da boyun eğmek anlamına gelecekti. Bu yüzden tünel odasındaki tutsaklar gardiyanların odalarından hiçbir şey almalarına izin vermemek zorunda olduklarını bilerek onlara müdahale ettiler.

Ozan, ikinci müdür Mehmet’in yanına giderek, “Bak Mehmet. Bu eşyaları almak istiyorsunuz, ama bu oda sekiz kişilik bir oda. Sürgüne giden arkadaşların yerine başka arkadaşlarımızı bu odaya getirdiğimizde yine mecburen bu eşyaları geri getirmek zorunda kalacaksınız” dedi. “Ama yok buraya sorun çıkarmaya gelmişseniz söyleyin de biz de ona göre davranalım.”

Mehmet:

“Sorun çıkarmak isteyen sizlersiniz. Biz işimizi yapıyoruz sadece” diye cevap verdi.

Doktor Orhan:

“Gidin işinizi yapın size karışan yok, ama bu odadan veya başka bir odamızdan herhangi bir şey alamazsınız. Diğer odalardaki arkadaşlarımız da size engel olacaklardır. Çıkın odadan” diyerek eliyle ona odanın kapısını gösterdi.

Mehmet, bir süre ses çıkarmadan bekledikten sonra, gardiyanlara eşyaları bırakmalarını söyleyerek onlarla beraber odadan çıkıp gitti. Ama başka bir odaya da girmediler. Anlaşılan tutsakların genel tavırlarını öğrenmek için ilk olarak tünel odasına gelmeyi tercih etmişlerdi ve umduklarını bulamadan çıkmışlardı.

Gardiyanlar odadan çıktıktan sonra tutsaklar, onları bu şekilde odaya gelmelerinin tünelle ilgili olmadığı düşünerek rahatlamışlardı.

Ozan:

“Son sürgünlerden sonra bizi iyice sindirmek istiyorlar. Eski arkadaşlar buradayken bu cezaevi tamamen bizim kontrolümüzdeydi. Bundan sonra kontrolü ele almaya çalışacaklar. Zaten sürgünler de bu yüzden yapıldı” dedi.

Doktor Orhan:

“Doğru, bu yüzden hiç taviz vermemeliyiz. Eğer herhangi bir yeni uygulamaya ses çıkarmadan razı olursak, gerisi de gelir. O zaman elimizdeki imkanlar azalacağı için tünelin kazımı da daha zor olur.”

Diyar:

“Her şey bir yana benim en çok katlanamadığım konu, bu gardiyanların, özellikle de Şah Yusuf denen adamın tavrı. Onu görünce ifrit oluyorum. Adamın suratının ortasına bir tane vurmamak için kendimi zor tutuyorum” dedi gergin bir biçimde.

Doktor:

“Boş ver o insan kılıklı yaratığı. Kendi halkına ihanet eden lanetli bir mahluk o. O ve onun gibiler, sonsuza kadar ihanetin laneti ile yaşamaya mahkum olacaklar ve günü geldiğinde ihanetten de ihanetçilerden de hesap sorulacak” dedi.

Tutsaklar, sayıları az olduğu için ve ortalığın biraz daha sakinleşmesini beklemek adına o akşam birer kişilik vardiyaarla, kaldıkları yerden çalışmaya devam ettiler. Tedbir için üst oda ile aralarındaki bağlantı deliğini açmadıkları için o gece üst odadan kimse çalışmak için aşağıya inmemiş, ilk vardiyada Diyar, ikinci vardiyada ise Doktor Orhan, tek başlarına çalışmışlardı.

Ertesi günün akşamında, üst kattaki tutsakların da katıldığı bir toplantı yapıldı. Bu toplantının temel konusu sürgüne gitmiş olan arkadaşlarının yerlerinin kimler ile doldurulabileceğiydi.

Odadaki tartışmanın başında Ozan, “Sayımız iyice azaldı. Her iki odaya da en az dörder arkadaşın gelmesi gerekiyor. Hem tünelde çalışabilecek hem de dışarıya çıkarmamıza uygun arkadaşları getirmeliyiz” dedi.

Doktor Orhan:

“Bu cezaevinde zaten fazla bir sayımız kalmadı. Tünelde çalışmaya uygun çok fazla arkadaş da yok. Bu yüzden iki odaya gelecek olan arkadaşları iyi düşünerek belirlemeliyiz. Yani gelecek olan arkadaşlar konusunda sonradan pişmanlık yaşamamalıyız” dedi ve bir süre düşündükten sonra, “Bence bizim odaya gelmek için Dilêr ve Orhan arkadaşlar uygundur” diyerek odaya kimlerin gelebileceği konusunda görüşlerini aktardı.

Orhan, bir yıla yakındır cezaevindeydi ve tünel odasındaki tutsakların çoğu, onun gerilla saflarında olan abisini tanıyorlardı. Dilêr ise önceki sonbahar aylarında askerlerin Bingöl Genç kırsalında yaptıkları bir operasyon sırasında yaralı olarak ele geçmişti ve yine oradaki bazı tutsaklar onu dışarıdan tanıyorlardı.

Ozan:

“Peki uygun olur mu acaba? Çünkü Dilêr arkadaş cezaevine gireli daha altı ay oldu” dedi.

Doktor:

“Evet uygun olur. Zaten Çoğumuz arkadaşları daha önceden de tanıyoruz. Bize yardımı dokunacaktır. Orhan’ı da biliyorsunuz. Güvenilebilecek bir arkadaşdır. Bence ikisi de bizim odaya gelsinler.”

Diyar:

“Ben de Doktor’a katılıyorum. İki arkadaş da bu çalışmaya katılmak için uygundur” dedi ve devam etti:

“Ayrıca Emrah arkadaş da bu iş için uygundur. Belki siz fazla tanıımıyorsunuzdur, ama onun da bu çalışmaya katkıları olur. O da gerillada kalmış bir arkadaşdır. İki yıldır cezaevinde. Herhangi bir sağlık sorunu da yok” diyerek kendi önerisini yaptı.

Devrim:

“Ayrıca Diren, Canşêr, Ali, Hemik (Ahmet) ve Rıdvan arkadaşlar da var. Önerilen arkadaşların dışında bence bu arkadaşlar da çalışmaya katılabilirler” dedi.

Ozan:

“Bu arkadaşları çalışmaya dahil edebiliriz o halde. Ama önce diğer arkadaşların da görüşlerini almak gerekecek. Ondan sonra kesin gelecek olan arkadaşları netleştirebiliriz” dedi. “Bu arada Agit arkadaş da bu odaya geri dönecek. Tünelin başlangıcında da zaten kendisi bu odadaydı.”

Perşembe günü, tünel çalışmasında yer alan her iki odaya kimlerin geleceği netleştirildi ve Ozan kimlerin hangi odalara geleceğini arkadaşlarına bildirdi. “Emrah, Agit, Dilêr ve Orhan arkadaşlar alt odaya gelecekler. Diren ve Ali arkadaşlar da üst odaya gelecekler. Üst odada iki kişilik yer daha var. Oraya gelecek olan arkadaşları da daha sonra belirleyeceğiz” dedi. “Yarın

Cuma günü olduğu için değişimler yarın yapılacak. Ama her iki odaya gelecek olan arkadaşlara tünel hakkında herhangi bir şey söylenmedi. Yani yanımıza gelene kadar kendilerine tünel hakkında bir şey söylenmeyecek. O yüzden kendi aramızda bu konuyu konuşmamaya dikkat etmeliyiz.”

Ertesi gün öğleden sonra oda değişimleri gerçekleştirildi. Tutsakların sayıları azaldığı için ellerindeki üç odayı da kapatmışlardı. Cezaevi idaresi de boşalan odalara adli tutukluları yerleştirmişti.

Alt kattaki odaya yeni gelen tutsaklardan Agit, başından beri tünelden haberdar olduğu için diğer arkadaşlarına göre daha sakindi. Dilêr, Emrah ve Orhan’a ise daha tünel hakkında herhangi bir şey söylenmemiş sadece A-6 odasına geçecekleri aktarılmıştı. Onlar da geldikleri odada daha önceden tanıştıkları arkadaşları olduğu için, bir dönem beraber kalmaları adına bu oda düzenlemelerinin yapıldığını zannediyorlardı.

A-6 odasına yeni gelenler, odada eşyalarını yerleştirip yerleşme işleriyle uğraşırken Doktor Orhan, Ozan ve Diyar da havalandırmada volta atıyorlardı. Bu arada Ozan ve Erkan isminde bir arkadaşları, sürgüne gitmiş olan Edip ve Sait’in yerine temsilci olarak seçilmişlerdi. Cezaevi idaresi ile olan görüşmeleri ikisi sürdürüyordu.

Beraber volta attıkları sırada Doktor Orhan, “Yeni gelen arkadaşlarla tünel konusunu ne zaman konuşacağız?” diye sordu.

Ozan:

“Akşam havalandırma kapıları kapandıktan sonra konuşuruz. Şimdi odaya yerleşsinler. Acelemiz yok” diye cevap verdi.

Doktor Orhan gülerek, “Bunları biraz işletmeye ne dersiniz?” diye sordu.

Diyar:

“Nasıl?” diye soru ile karşılık verdi.

Doktor:

“İlk başta tünelin varlığından bahsetmeyiz. Ama bu odaya firar etmek için bir araya geldiğimizi söyleriz. Bu konuda neler yapabilir diye sorarız. Bakalım ne diyecekler?” dedi.

Diyar, öyle bir durumda odaya yeni gelen arkadaşlarının neler söyleyebileceğini düşünürken gülmeye başladı ve “Çok ilginç fikir ve teorilerin çıkacağı kesin” dedi. “Özellikle Emrah’ın firar hakkında çılgın fikirleri olduğunu biliyorum.”

Doktor:

“O zaman resmi bir toplantı yapalım ki, inandırıcı olsun derim ben” dedi gülerek. “Ozan, sen toplantıyı yönetirsin. Diyar, sen de tutanak tutarsın.”

Ozan:

“Tamam. Bana uyar.”

Diyar:

“Bana da.”

Akşam yemeğinin ardından gardiyanlar akşam sayımını alıp odadan çıktıktan sonra tutsaklar, oturmuş odaya yeni gelen arkadaşları ile sohbet ederlerken Ozan, önemli bir uyarı yapıyormuş gibi ayağa kalkarak, “Arkadaşlar birazdan toplantıya oturacağız. Tüm arkadaşlar hazırlansın” dedi.

Agit, dışında odaya yeni gelen tutsaklar, şaşırdılar. “Acaba bu toplantı da nereden çıktı?”, “Akşam akşam toplantı mı olurmuş?” diye kendi kendilerine sordular.

Toplantı başlarken, toplantıyı yönetecek olan Ozan ve tutanak tutacak olan Diyar, masaya oturmuşlardı. Doktor Orhan da onların yanlarına oturmuştu. Diğer tutsakların hepsi kendi yatakları üzerine oturmuşlarken tünelden haberleri olmayan Dilêr, Emrah ve Orhan da masanın tam karşısındaki yatağa oturmuş biraz da şaşkın bir şekilde bekliyor, toplantının neden yapıldığını düşünüyorlardı. Onlara yapılacak olan şakadan haberleri olan diğer

arkadaşları somurtkanlığa varacak derecede bir ciddiyet ile önlerine bakıyorlardı.

Ozan, bir iki defa öksürdükten sonra konuşmaya başladı. “Evet arkadaşlar, inanıyorum ki her arkadaş bugün neden toplandığımızı merak ediyordur. Ancak başlarken önemli bir toplantı yapacağımızı belirtmek istiyorum” dedi ve etrafına bakarak, arkadaşlarının üzerinde göz gezdirdi. “Belki de bugün burada tarihi kararlar alacağız ve mücadele tarihine bir not da bizler düşeceğiz. Toplantıya başlamadan önce arkadaşların belirtmek istedikleri bir şey var mı?” diye sordu.

Kimseden herhangi bir ses çıkmadı. Yeni gelen tutsaklar, merakla konunun açılmasını bekliyorlardı.

Kimse söz istemeyince Ozan, yine öksürdü ve konuşmasına devam etti. “Evet madem kimse bir şey söylemiyor ben de asıl konumuza ve burada toplanma sebebimizi açıklamaya başlayacağım” dedi.

“Arkadaşlar biliyorsunuz ki, son dönemde bu cezaevinde altmış arkadaşımız sürgün edildi ve yakın bir zamanda bizler de buradan sürgün edilebiliriz. Ama bizim düşüncemize göre düşmana bu fırsatı vermemeliyiz.”

Ozan’ın bir tiyatrocuya taş çıkartacak biçimde rol yapması Diyar ve Doktor’u şaşırtmıştı.

“Bu sebeplerden dolayı da eğer buradaki arkadaşlar da destek verirler ise, bu zindandan hep beraber firar edeceğiz” diyen Ozan bir süre susarak arkadaşlarının tepkilerini ölçmek istercesine onlara baktı. Dilêr, Emrah ve Orhan heyecanlanmışlar ve kulaklarını dört açarak Ozan’ı dinliyorlardı. Bir yandan şaşırdıkları bir yandan da sevindikleri yüz ifadelerinden anlaşılıyordu. Üçü de “Evet. Biz de böyle bir şey istiyorduk” demek istercesine kafalarını sallıyordu.

Ozan, arkadaşlarının ne düşündüklerini okumaya çalıştıktan sonra, “Peki nasıl yapacağız?” diye sorarak devam etti. “As-

lına bakarsanız bunu ben de bilmiyorum.” O sırada tutanak tutmakta olan Diyar elinde olmadan güldü, ama diğer arkadaşlarına fark ettirmeden toparlamayı başarak başını iyice önündeki tutanak defterine gömerek yazmaya devam etti. Ozan, yine öksürüp dikkatini topladıktan sonra, “Tabii ki, nasıl gerekiyorsa öyle yapacağız!” dedi. “Bize lazım olan yol ve yöntemi arayıp bulacağız. Toplumsal hafızamız ‘arayan belasını da mevlasını da bulur’ diye boşuna söylemiyor değil mi?”

Yine onu dinlemekte olan arkadaşlarının üzerinde göz gezdiren Ozan, kimseden yanıt alamayınca devam etti. “Biz de araya araya bize gerekli olan yolu bulacağız. Bunun için arkadaşların konu hakkındaki fikirlerini dinlemek istiyoruz. Burada daha önce kalan arkadaşlarla zaten uzun tartışmalarımız olmuştu. Daha çok odaya yeni gelmiş olan arkadaşlarımızın fikirlerini öğrenmek istiyoruz. Özellikle Dilêr, Orhan ve Emrah arkadaşların düşüncelerini öğrenmek istiyoruz” diye bitirdi ve yanında oturan Diyar’a bakıp, “Bir şey diyecek misin?” diye sordu. Diyar, kafasını defterin üzerinden kaldırmaya korkarak, konuşmadan kafasını sağa sola çevirerek “hayır” dedi.

Ozan:

“Tamam o zaman. Diğer arkadaşları dinliyoruz” dedi.

İlk olarak üzerindeki şoku atan Emrah söz aldı ve “Heval. Öncelikle belirtmeliyim ki, burada çok doğru bir karar alınmıştır. Zaten firar kararını almak için bu kadar beklenmesi yanlış” dedi. “Neyse, ben konu hakkındaki görüşlerimi paylaşacak olursam; bu cezaevinden kaçabilmek için aslında birkaç yol var. Birincisi; mescidin penceresinden! Arkadaşların da bildiği üzere cezaevinin ikinci katında olan mescidin penceresi cezaevi avlusuna bakıyor. Eğer bir yolunu bulup o mescide gece saatlerinde girmeyi başarabilirsek, pencerenin parmaklıklarını yerinden söküp avluya atlayabiliriz. Oradan da bahçeyi geçip avlu duvarının yanına kadar sızdıktan sonra yanımızda götürüleceğimiz ucu kançalı ipi duvara asıp duvarı da geçebiliriz. Duvardan sonra gelen

askeri bölgede etrafı tellerle çevrili büyük bir alan var. Askerlerin nöbetçi kulübeleri ve yerdeki savunma mevzileri oradadır. Orada sürünerek tellere kadar ulaştıktan sonra tellerin üstünden atlayarak veya altından geçecek bir yer açarak cezaevinden çıkabiliriz. Telin yüksekliği sanırım iki metredir.” Bir süre düşündükten sonra devam etti. “Ayrıca benim bu söylediğim hat tamamı ile askerin denetiminde olan bir alanın içerisinde yer alıyor. Nöbetçi kulübeleri ve yerdeki savunma mevzileri sürekli askerle dolu. Yine devriye geçişleri olmalı muhakkak” diyerek ilk önerdiği kaçış fikrini arkadaşlarıyla paylaştı.

Bir süre daha bekleyip düşüncelerini topladıktan sonra devam etti. “İkinci yol ise; eğer gece saatlerinde mescide girmeyi başaramazsak denenebilecek bir yöntemdir. Bu yöntemde ilk olarak yine gece saatlerinde cezaevinin çatısına çıkmak zorundayız. Akşam, bir şekilde odanın penceresindeki parmaklıkları kırarak veya havalandırma kapısını açarak havalandırmaya çıkabiliriz. Havalandırmada pencerelere tırmanarak çatıya çıkarız ve çatının üzerinde sürünerek cezaevi avlusuna doğru gideriz. Uygun bir yerde ip yardımı ile çatıdan avluya ineriz. Ondan sonraki bölgeyi de ilk önerimde söylediğim şekilde geçer, gideriz. Ama benim söylediğim bu yöntemlerle çok fazla bir sayı çıkaramayız. Çünkü geçeceğimiz yerlerden fark edilmeden geçmek çok zor olacak. Bu yöntemlerle en fazla bir ya da iki arkadaş çıkabiliriz.”

Ozan:

“Ama biz şu an bu odada sekiz kişiyiz ve buradaki arkadaşların hepsini çıkarmak zorundayız” dedi.

Emrah:

“Onun için de bir fikrim var. Ama biraz uğraştırıcı olacak. Ayrıca parti bunu kabul eder mi? Ondan da emin değilim” diye cevap verdi.

Ozan:

“Sen anlat. Eğer uygun ise neden kabul edilmesin. Sonuçta muhakkak parti de kadrolarının zindanlarda çıkmalarını ister değil mi?” diye sordu.

Emrah:

“Cezaevine silah sokalım. Silahları içeriye nasıl koyabileceğimizi ayrıca tartışabiliriz ama içeriye iki veya üç tane kaleşnikof silah sokabilirsek bu iş tamamdır. Silahlar geldikten sonra gardiyanlara ‘hasta var’ diyerek odanın kapısını açtırırız. Kapıyı açan gardiyanları etkisizleştirdikten sonra ana maltaya çıkarız. Ana maltada da kimler varsa etkisizleştiririz. Ardından cezaevinin ana binasının çıkış kapısına gideriz. Gardiyanlara kapıyı açıtırıp askerlerin bulunduğu yere geçeriz. Orada askerlerin silahlarını gizlice alabilirsek alırız. Alamazsak da bir kaç askeri vurup silahlarını alırız ve silahsız olan arkadaşlara veririz. Cezaevi kapısına ulaştıktan sonra en az beş veya altı arkadaş önceden ayarladığımız araçlara bindirerek dağa göndeririz. Geriye kalan iki veya üç arkadaş da düşmanı oyalamak için bir süre çatıştıktan sonra tek tek dağılarak dağa ulaşmaya çalışırlar” dedi. “Benim önerebileceğim yöntemler bunlardır arkadaşlar.”

Ozan, bir süre konuşmadan bekledi. Bu arada Doktor da çok ciddi bir eda ile sandalyede otururken kollarını göğsünde birleştirmiş düşünüyor gibi yapıyordu. Şeref, odanın köşesindeki yatağında yüzünü yastığa gömmüş gülerken, Diyar ise halen tutanak defterinden kafasını kaldırmadan yazıyordu. Emrah’ın tüm söylediklerini gerçekten de tutanağa geçirmişti.

Ozan:

“Tamam anlaşıldı. Tartışılacak fikirlerin var Emrah arkadaş” dedi ve “Başka önerileri olan arkadaşlar var mı peki?” diye sordu.

Orhan, söz hakkı istedi ve “Bence Emrah arkadaşın önerileri uygun değildir. İlk önerisine göre hareket edersek bir veya iki

arkadaştan fazlasını çıkaramayız. İkinci önerisi için de eğer düş-man cezaevine erken müdahale ederse çok fazla kayıp verebiliriz. Çok riskli. Ayrıca sadece firara katılacak olanlar için değil, burada kalacak olan arkadaşların hepsini de bu şekilde tehlikeye atmış oluruz” dedi.

Ozan:

“Peki senin başka önerin var mı?” diye sordu.

Orhan:

“Var! Bence en uygun olan yöntem tünel kazıp firar etmek olur” dedi. “Ben buradaki bazı arkadaşlar ile daha önceden bu konu hakkında konuşmuştum. Tünel kazabilmek için uygun koşullara sahibiz.”

Ozan:

“Peki hangi odada tünel kazabiliriz sence?”

“Yan tarafta bulunan A-7 odası veya A-8 odası olabilir. Bu odalar ana binanın dış duvarına yakınlar.”

Ozan:

“Yedinci odada başka arkadaşlar kalıyor. Sekizinci odada ise adli tutuklu olan kadınlar var. Bu odayı bize vermezler” dedi.

Dilêr araya girdi ve “Heval bence hayalci yaklaşıyoruz” diyerek söylenenlere karşı çıktı. “Bu gibi işler, örgütün izni olmadan yapılamaz. Hem benim bildiğim kadarı ile örgüt böyle bir çalışmaya izin de vermiyormuş. Hem tünel kazmaya karar versek dahi bunun için malzeme gerekiyor. Yine imkan gerekli. Örneğin; toprağı nerede saklayacağız? Ben, firar etme kararına katılıyorum. Ama imkan dahilindeki bir yol ve yöntemle yapmalıyız bunu.”

Doktor Orhan:

“Bence tünel fikri uygundur” diyerek tartışmaya katıldı. “Dilêr arkadaş, örgüt izin vermez diyor. Neden izin vermesin? Bence iyi bir planlama yapabilirsek örgüt destek de sunar. Böyle

bir şey yok arkadaşlar. Bence tünel fikri uygundur. Toprak konusuna gelince; toprağı her yere saklayabiliriz. Mesela elbise dolaplarına koyabiliriz ya da ne bileyim yatakların altında filan saklayabiliriz. Hatta yatakların içine koyabiliriz toprağı. Sonra cebimize koyabiliriz örneğin. Toprağı her yerde saklayabiliriz.”

Doktor Orhan tünel ile ilgili ne kadar saçma şehir efsanesi varsa hepsini sıralamak istiyor gibiydi. Bu konuda sinema tarihi çokça saçma senaryo ile doluydu nasıl olsa.

Dilêr, sonunda dayanamayıp toplantı resmiyetini de bir kenara bırakarak, “He he, toprağı ağzımıza da koyabiliriz Doktor!” dedi. “Zaten düşman da ahmak ya senin söylediğin yerlere sakladığımız toprağı görmez değil mi?” diye sordu ve kafasını sağa sola, “Allah akıl, fikir versin!” dercesine sallayıp biraz sakinleştikten sonra, “Toprağı elbise dolabına saklayacakmışız. Peki Doktor, aramalarda elbise dolabını nereye saklayacağız acaba?” diye sordu. Bu soruyu sorarken akli ile dalga geçiliyormuş gibi düşündüğü için tekrar kızgınlaşmıştı.

Doktor Orhan, şaşırmış gibi yaparak sağ elini kafasında gezdirerek saçlarını karıştırdı ve “Bulдум!” dedi. “Aramalarda asker ve gardiyanların dolabın içine bakmasına izin vermeyiz. Onlara başka yeri arayın deriz.”

Dilêr, Doktor Orhan’ın bu cevabı ile daha fala kızmıştı. Yine konuşacağı sırada Ozan araya girdi ve “Bir dakika arkadaşlar. Kanarya severler derneğinde değiliz. Burada resmi bir toplantı yapıyoruz” diye çıkıştı ve “Kimse söz hakkı istemeden konuşmasın. Toplantıyı ben yönetiyorum ve ben kime söz hakkı veririm sadece o konuşabilir. Ben boşuna mı buraya oturdum?” diyerek sağ elini havaya kaldırdı. “Neyse toplantı düzenine uyulmamasına karşı tavır olarak, artık kimseye söz hakkı vermeyeceğim. Sadece ben konuşacağım ve kararı da tek başıma vereceğim. Herkes alacağım karara uymak zorunda. Artık bu işe girdiniz. İtiraz edemez ve bu odadan da çıkamazsınız!” derken absürt bir şekilde bir diktatör taklidi yapıyor gibiydi.

Dilêr, Emrah ve Orhan, şaşkın biçimde Ozan’a bakıyorlardı. Herhalde kendi kendilerine şöyle diyorlardı. “Bunlar ayrı bir örgüt mü kurmuşlar ne? Öncüleri de Ozan olmalı. Nerde görülmüş bir toplantıda tek bir kişinin konuştuğu ve tek başına kararlar aldığı?” Ortada yeni bir örgüt yoktu ve aslında Ozan, bir tiran ya da despot da değildi. Ama yaptıkları şakanın daha da absürt bir hal almasına rağmen işletilmekte olan Emrah, Dilêr ve Orhan halen durumun farkına varmamışlardı.

Ozan, kaşlarını çatarak bir süre arkadaşlarına baktıktan sonra devam etti. “Tamam. Bazı arkadaşlar fikirlerini belirttiler. Diğerlerinin fikir belirtmelerine gerek yok. Son kararımı açıklıyorum. Tünel kazacağız! Hem de hemen şimdi bu gece başlayacağız” dedi. “Kararımı oylamaya sunuyorum. Kabul edenler el kaldırsın.”

Ozan, haricinde odada bulunan tutsaklardan hiç kimse elini kaldırmadı. Emrah, Dilêr ve Orhan ise neye uğradıklarını şaşırarak, ellerini kaldırıp kaldırmama konusunda kararsızlık yaşarlarken, Ozan yüksek sesle oylama sonucunu açıkladı. “Benim evet demem yeterli zaten. Kabul edilmiştir” dedi. “Toplantıyı bitiriyorum. Haydi kalkın tünel kazmaya başlayacağız!”

Odada bulunanların tümü mutfağa gidince Orhan, Emrah ve Dilêr de şaşkın bir biçimde onları takip ederek mutfağa gittiler. Tutsakların amacı tünelin kapağını açıp arkadaşlarına sürpriz yaparak, şaka yaptıklarını açıklamaktı.

Doktor Orhan, Ozan’a bakarak, “Tünelin kapağını nerede açalım?” diye sordu.

Ozan, bir süre mutfağa göz gezdirdikten sonra, “Buzdolabının altından açalım en uygun yer orası” diye cevap verdi.

Kendilerine şaka yapılan üç arkadaşları hayret ile Doktor’a bakarlarken Doktor ve Diyar, buzdolabını yerinden kaldırarak kenara bıraktılar. Doktor, önceki gece yerlerine yerleştirip aralarını çimento ile doldurdukları fayansların arasını bıçak yar-

dımı ile açmaya başladı. Bu fayanslar, yerlerine yerleştirildiği zaman altındaki tünel kapağı görünmüyordu. Doktor, ilk önce kapağın üzerindeki fayansları kaldırdı. Sonra da tünelin kapağına yerleştirdikleri beton parçasını kaldırarak tünelin giriş kapağını açtı.

Dilêr, Emrah ve Orhan neye uğradıklarını şaşırmışlardı adeta. Her şey bir anda olmuştu. O odaya gelişleri, katlanılamayacak derecede saçma olan toplantı, Ozan ve Doktor'un akıl dışı konuşmaları, sonra mutfak, sonra fayanslar ve hazır tünel kapağı.

Şaşkınlıktan ve heyecandan ne söyleyeceğini bilemeyen Dilêr, "Doktor ne ara yaptınız bunu. Bu ne?" diye sordu.

Doktor:

"Tünel tabii ki görmüyor musun? Size şaka yaptık. Biz neredeyse bir yıldır bu tüneli kazıyoruz zaten" dedi.

Emrah:

"Çıkıyor muyuz şimdi?" diye sordu hayretle.

Diyar.

"Hayır. Daha değil. Tüneli büyük oranda kazdık. Ama daha bitmedi. Önümüzde kazacağımız yirmi metrelik bir mesafe daha var. kazmaya devam edeceğiz."

Odaya yeni gelmiş olan üç tutsak büyük bir şaşkınlık ve sevinç içerisindeydiler. Ellerini ve ayaklarını nereye koyacaklarını şaşırmış halde bazen oradaki arkadaşlarına sarılıyor bazen tünel hakkında sorular soruyorlardı.

Emrah: "Toprağı nereye saklıyorsunuz?"

Ozan: "Cezaevinin çatısına."

Dilêr: "Peki ne kadar ilerlemiş durumdasınız?"

Doktor Orhan: "Kırk veya kırbeş metre civarı olmalı. Henüz tam olarak ölçmedik."

Diyar: “Doktor, bu akşam ilk vardiyada kimler çalışacak?” diye sordu. “Ben hazırlanayım mı?”

Doktor: “Hayır. Bu gece ilk vardiyada ben çalışacağım. İkinci vardiya da Botan’ın. Yarın cumartesi, sen de yarın gündüz çalışırsın.”

Emrah: “Doktor Heval, ben de senle geleyim.”

Doktor: “Olmaz. Daha yeni geldiniz. Bu akşam misafirsiniz.”

Diyar: “Bırak seninle gelsin bence. Yoksa bu gece Emrah’ın heyecanı geçmez” dedi ve Emrah’a dönüp, “Emrah, sende fazladan pijama, kapri ve tişört var mı?” diye sordu. “Tünelde çalışırken giymen için lazım olacak.”

Emrah kafasını sallayarak, “Var, var” diye cevap verdi.

Doktor: “Tamam o zaman hazırlan” derken kendisi de tünel de giydiği elbiseleri giymeye başlamıştı.

Emrah, hemen elbise dolabından bir kapri ve bir tişört çıkarıp giyerek üstünü değiştirdi.

O sırada mutfakta bekleyen Dilêr, “O zaman ben de sizden sonraki vardiyada Botan ile beraber çalışayım” dedi.

Doktor: “Olmaz. Hepiniz bu gece çalışmayın. Sen yarın çalışmaya başlarsın” diye cevap verdi.

Diyar: “Ben yarın gündüz çalışacağım Dilêr. Sen de yarın, sabahdan öğleye kadar benimle beraber çalışırsın.”

Bu arada Doktor Orhan ve Emrah tünele girdiler ve çalışmaya başladılar. Emrah, ağır işlerde çalışmaya alışkın biriydi. Sivil hayatında nakliyatçılık yaptığı için güçlü bir fiziğe sahipti. O gece, Doktor Orhan ile beraber gece saat on ikiye kadar arı gibi çalışmış, Doktor’un karşı çıkmasına rağmen bazen ön tarafa geçip toprağı da kazmıştı. Saat on ikide ikisi tünelden çıkarken üst kattaki odadan Botan ile Devrim tünelde çalışmak üzere aşı-

ğıya inmişlerdi bile. Mutfakta oturmuş Dilêr ve Orhan' dan kendilerine yapılan şakayı dinlerken ağız dolusu gülüyorlardı.

Tünelden çıkan Doktor, Botan'a bakarak, "Yavaş gül. Düşman sesini duyacak" diye şaka ile karışık onu uyardı.

Botan, gülmeye devam ederek, "Bunları ne biçim bir dezgeye getirmişsiniz Doktor. Helal olsun vallahi" dedi.

Dilêr.

"Abartma Botan. İnsanı anlattığına pişman edersin sen" diye alingan bir karşılık verdi.

Devrim:

"Tamam. Botan'a kızmayın o daha bıyıkları terlememiş genç bir arkadaşımız" diyerek kollarını Botan'ın boynuna doladı.

Devrim'in söylediği söze alınan Botan, "Sen bir de iki yıl sonra gör beni Devrim arkadaş" diye cevap verdi. "Beş yıldır parti içindeyim. Bir de artık 19 yaşına geldim" derken ona halen "küçük arkadaş" muamelesi yapmamalarını istiyor gibiydi.

Tünel odasındaki tutsaklar, son sürgünlerden sonra yeniden toparlanmış ve kaldıkları yerden devam etmişlerdi. Toprağın sert olmasından dolayı halen ağır aksak ilerleseler de moralleri düzelmeye başlamıştı.

...

Baharın gelişi ile beraber, hem Türkiye'de hem de Kürdistan'da savaş durmuş ve yeni başlayan diyalog süreci belli bir aşama kaydetmişti. Milletvekillerinden oluşan heyetler, devlet ile Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN arasındaki diyalogun aracıları olarak dört, beş günde bir ÖCALAN ile görüşmek üzere İmralı adasına gidiyorlardı. Her iki taraftan da gelen mesajlar, toplumda yeni bir barış ümidinin yeşermesine neden olmuştu.

Newroz bayramının yaklaştığı günlerde, Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN, Newroz kutlamaları için yeni bir mesaj göndereceğini duyurmuştu. Gelişen diyalog süreci ile beraber,

hem Kürdistan hem de Türkiye toplumunun tamamında Newroz'da okunacak olan mesajın içeriğine yönelik bir merak gelişmiş, barış ümidi tamamen ÖCALAN'ın mesajında neler söyleyeceğine bağlanmıştı.

Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN, devlet ile yapılan görüşmelerde, kırk yılı aşkın bir zamandır yürütülen savaşın sona erdirilmesi için önşartsız masaya oturmuş, sadece özgür bir Kürdistan için statü değil, demokratik bir Türkiye'nin de yaratılması adına AKP ve devlet yönetimi ile amansız bir mücadeleye girişmişti. Kürt Halk Önderi'ne göre Özgür Kürdistan ve Demokratik Türkiye gerçekliği, iç içe geçmiş ve birbirini koşullayan bir gerçeklikti. Biri olmadan diğerinin anlamı ve yaşam şansı olamazdı. Fakat Erdoğan rejimi, ÖCALAN'ın bu barış ve çözüm çabasını da kendi iktidarını pekiştirmek ve halklar üzerindeki hegemonyalarını tahkim etmek için kullanma niyeti ve uğraşısı içerisindeydi.

Newroz günü gelip çatığında Bingöl Cezaevindeki tünel odasında kalan tutsaklar, hem Newroz bayramının verdiği özgürlük ve kurtuluş hissi hem de Önderliklerinin okunacak olan mektubunu dinleyecek olmanın büyük heyecanını yaşıyorlardı. Tutsaklar, odalarındaki kağıt ve karton parçaları ile birkaç eski elbise ile yaktıkları Newroz ateşinin sıcaklığı ile birbirlerinin Newroz bayramını kutlayıp kucaklaştıktan sonra, önderliklerinden gelen mesajın okunacağı saatte televizyonun önünde oturup beklemeye başladılar.

Heyecan ile bekledikleri an geldiğinde hepsi susmuş pürdikkat televizyonu izliyorlardı. Barış ve Demokrasi Partisi'nin iki milletvekili ÖCALAN'dan gelen mesajı içeren mektubu önce Kürtçe sonra Türkçe olmak üzere iki defa okudular. Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN, mektupta barışa hazır olduklarını ve hep beraber yaratılacak olan onurlu barış ortamına her türlü katkıyı yapacağı mesajını veriyordu. Bu durum, Kürdistan Özgürlük Hareketi'nin ateşkes kararının ötesinde yeni kararlar alabileceğini de gösteriyordu. Çok geçmeden Kürdistan Özgürlük Hareketi de

diyalog sürecinin önünü açmak adına, Türk Ordusunun işgal ettiği ve Türk Devletinin sömürgesi konumunda bulunan Kuzey Kürdistan'daki gerilla güçlerinin, Güney Kürdistan'a geri çekileceklerini açıklayacaklardı.

Ortaya çıkan yeni durumun, tünel çalışmasını yürütmekte olan tutsaklar için de önemli etkilerinin olacağı kesindi. Bu yüzden tutsaklar, yeni durumun firar çalışmalarını nasıl etkileyebileceğini tartışıyorlardı. Tutsakların bazıları, geri çekilme kararının, kazdıkları tünel bittiği taktirde, parti yönetimlerinin cezaevinden çıkmalarına onay vermeyeceği kaygısını taşıyorlardı. Ayrıca Türk Devletinin ve Erdoğan hükümetinin samimi olmadığını da düşünüyorlardı.

Önderliklerinin mesajının okunmasından sonra tutsaklar odada oturmuş ondan sonraki sürecin nasıl gelişeceğini düşünürlerken Ozan, "Bu aşamadan sonra geri çekilme kararı verilecektir. Ama geri çekilme kararının bizler açısından etkileri olacağı doğru. Fakat çıkış için örgütün farklı bir karar alacağına inanmıyorum" dedi.

Diyar:

"Ama onay da verilmeyebilir. 1999 yılında yapılan geri çekilmeler sırasında iptal edilen tünellerin olduğunu biliyoruz. Bitmiş birçok tünel de çıkış onayı gelmediği için, bir zaman sonra deşifre olmuştu. Örgüt diyalog sürecinin sekteye uğramaması için bu tünelden de çıkış için onay vermeyebilir.

Doktor:

"O ihtimal bizim için çok kötü olur. Bu kadar emek verdik. Boşa gitmemeli."

Dilêr:

"Sonuçta bir süreç işliyor. Bizim de bu sürecin gidişatına göre hareket etmemiz gerekiyor."

Diyar:

“Ben sürecin gidişatı ile ilgili bir şey demiyorum. Devletin samimi olmadığını düşünüyorum. Bu süreci Önderlik başlattı ve kendisi yürütüyor. Bu yüzden bizim için gelecek olan talimat ne ise zaten ona göre hareket edeceğiz.”

Doktor:

“Erdoğan, hiçbir zaman çözüm ve barış istemedi. Şimdi de istemiyor. Savaş yine başlayacaktır. Erdoğan ve AKP oldukça barış uzak bir hayal.”

Agit:

“Sürecin nasıl gelişeceğini zaman gösterecek. Bence biz tüneli bir an önce bitirmeye bakalım. Yoksa geri çekilme olursa bizim gidecek yerimiz de kalmaz” dedi gülerek.

Diyar:

“Evet bu tünel sonbahara kadar ancak biter. Eğer ciddi bir engel olmazsa geri çekilme de sonbahara kadar biter. Biz dua edelim de arkadaşlar bu geri çekilme işini biraz ağırdan alsınlar. Yoksa Bingöl dağlarında kimse kalmayacak” dedi. “Artık biz de çıktığımız taktirde koskoca Kuzey’in dağlarında tek başımıza kalırız.”

Tutsaklardaki ortak görüş, tünelin bir an önce bitirilmesi idi. Diyalog süreci nasıl ilerlerse ilerlesin çalışmaya devam edilmeli ve tünel bitirilmeliydi. Bu yüzden durmayı düşünmeden çalışmaya devam ettiler. Tek sıkıntıları tüneldeki toprağın sert olmasıydı. Ama yine de siyasi ortamdaki gelişmelerin etkisi hissedilebiliyordu.

Belki de tutsaklar, bu kaygılarında ve düşüncelerinde sonuna kadar haklıydılar ve Erdoğan’a, onun devletine hiçbir zaman güvenilmemesi gerekiyordu. Demokrasinin, özgürlüğün ve farklılıklara yaşam şansı tanıyan bir eşitliğin hakim olduğu, dolaşısıyla insanların birbirlerine güvendiği bir dünyada yaşamak,

onların en büyük idealleri ve mücadele gerekçeleriydi. Fakat ‘Bal, bal’ diyerek de ağızlarının tatlanmayacağını bilincindeydiler. ‘Düşmanıma güveniyorum’ diyerek ona kesmesi için başını uzatarak da barış sağlanamazdı. Bin yıllardır, insanı en kötü şizofrenik psikopata dönüştüren kibrin, iktidar hırsının ve hükmetme arzusunun mengenesinde sıkıştırılan insanın hakikate ermesi kolaylıkla başarılabilir bir şey değildi...

Tutsaklar, son bir haftada harcadıkları onca çabaya rağmen, sadece bir buçuk metre ilerleyebilmeyi başarmış, ayrıca sıkça oksijen sorunu ile karşılaşmaya başlamışlardı. Mart ayının son günleri tüm hızı ile geçerken tünel, kaplumbağa hızında bile ilerleyemiyordu. Özellikle uzun zamandır tünelde çalışan tutsaklarda aşırı bir yorgunluk ve kilo kaybı oluşmuştu.

Dilêr, tünel çalışmasına katılalı on gün olmuş, artık iyiden iyiye çalışma ve ortama adapte olmuştu ki, karşılaştığı kötü sürpriz, hem onun hem de diğer arkadaşlarının morallerinin bozulmasına neden olmuştu.

Sabah kahvaltısından sonra yataklarında dinlenmekte olan tutsaklara bu sefer kötü haberi getiren Ozan olmuştu. Ozan, cezaevi idaresi ile görüştüktan sonra odaya dönmüş ve idarenin kendisine aktardıklarını arkadaşlarına söylemişti. “Az önce idare ile görüştük. Heval Dilêr Amed Cezaevine sevk edilecekmış.”

Dilêr, uzandığı yataktan doğrulup otururken Doktor Orhan, “Neden? Nereden çıktı şimdi bu?” diye sordu.

Ozan:

“Biliyorsunuz Dilêr arkadaş yeni yakalandı. Mahkemesi Diyarbakır’da yapılacaktı. Mahkemenin isteği üzerine de Amed Cezaevine sevk edilecek.”

Doktor:

“İyi ama, bizim de duruşmalarımız Amed’te yapılıyor. Biz buradan mahkemelere gidip geri geliyoruz. Neden Dilêr için de böyle yapmıyorlar? İdareye bu sevki durdurup durduramayacağıımızı sormadın mı?”

Ozan:

“Söyledim. Ama bu durum cezaevi idaresinin elinde olan bir şey değil. Mahkeme, Adalet Bakanlığı’ndan istemde bulunuyor, bakanlık ya reddeder ya da mahkemenin istemi doğrultusunda hareket eder. Bakanlık Dilêr’in Amed’e götürülmesini onaylamış. Cezaevi idaresi, onu göndermek zorunda olduklarını söylüyor.

Böyle bir durumda yapacak bir şeyleri olmadığının farkında olan Dilêr, “Sorun olmaz arkadaşlar. Boşuna cezaevi idaresi ile uğraşmaya gerek yok” dedi ve “Peki ne zaman gidecekmişim?” diye sordu.

Ozan:

“Yarın!” diye cevap verdi üzgün bir şekilde.

Dilêr’in, onların yanından ayrılacak olmasına çok üzülen Doktor Orhan, “Yarın benle Şeref’in de duruşması var. Bu yüzden biz de Amed’e gideceğiz. Beraber gideceğiz değil mi?”

Ozan:

“Evet üçünüz birlikte gideceksiniz. Sen ve Şeref, mahkemenin sonra döneceksiniz, Diler ise orada kalacak.”

Doktor, kafasını sağa sola çevirerek, “Bunlar bu gidişle yanımızda kimseyi bırakmayacaklar. Dilêr, bu odaya zaten daha yeni gelmişti” dedi. “Üzülme Dilêr. Belki bir zaman sonra geri

dönebilirsin. Amed, buraya yakın. Gider gitmez tekrar buraya dönmek için sevk iste. Belki geri gönderirler.”

Dilêr:

“Üzülmedim diyemem. Çünkü bu tünel benim için de tek kurtuluş yolu anlamına geliyordu” dedi. “Ama sızlanmanın bir anlamı yok. Mecbur gideceğim. Bari siz tüneli başarılı bir şekilde bitirip çıkın da gerisi çok sorun değil.”

Ozan:

“Dilêr Heval, gerçekten kalman için çok uğraştık. Ama cezaevi idaresi de ‘bizim elimizde olan bir şey değil’ diyor. Yoksa senin kalmanı hepimiz çok isteriz” dedi.

Dilêr:

“Biliyorum. Zaten Cezaevi idaresinin elinde olsa bile yardımcı olmazdı. Onlara minnet etmekten ise gitmek daha doğru olur. Merak etmeyin benim için çok sorun olmaz” diye cevap verdi.

Tutsaklar için, en anlamlı olabilecek şey o sırada susmak oldu. Çünkü artık yapılan sürgünler hakkında söylenecek bir sözleri kalmamıştı. Ancak, “düşman düşmanlığını yapıyor. Bize de tüneli bitirip onlara en güzel cevabı vermek kalıyor” diyebilirlerdi.

O akşam, ilk vardiyada Diyar ile Ramazan tünele girip çalıştılar. Yine sert toprakta çok fazla iş çıkaramadan saat on ikide tünelden çıkmışlardı.

...

Cezaevinde ayda bir, rutin olmak üzere asker ve gardiyanların katılımı ile genel aramalar yapılır. Bu aramalar sırasında her yer detaylı olarak aranıp kontrol edildiği için, aramaların gelebileceği haftalarda tünel kazımında çalışan iki oda arasındaki bağlantı kapağı, tamamiyle kapatılır ve arama gelip geçene kadar bir daha açılmazdı. Bu süreçlerde tünelde sadece alt odadaki tut-

saklar çalışırlardı. Arama geçtikten sonra iki oda arasındaki bağlantı kapağı tekrar açılır ve diğer bir arama haftasına kadar kapak sadece yerlerine yerleştirilir, kapağın etrafı çimento ile kapatılmazdı. Çünkü bu kapağın kapatılması ve kamuflajının yapılması işlemi, herhangi birinin kapağa baktığında fark edilmemesi için çok iyi yapılması ve tavan ile herhangi bir farkının kalmaması gerekiyordu. Dolayısıyla bu işlem en az üç veya dört saat sürebiliyordu.

Özellikle alt odanın tavanına yerleştirilen kapak, tavadan bir milim bile aşağıda veya yukarıda olduğu takdirde, kolayca fark edilebiliyordu. Bu yüzden üst odada bulunan biri, o kapağa bağlanan ip yardımı ile alt odadan bir arkadaşının tarifi doğrultusunda kapağı dengelemeye ve ipi bağlayarak kapağı sabitlemeye çalışırdı. Dolayısıyla da kapağı kapatırlarken çok zaman harcarlardı. Alt odanın tavanındaki kapağı kapatma işi Diyar'a aitti. Üst odanın tabanına gelen kapağı ise Botan kapatırdı.

O gece tünelden çıkan Ramazan, üst odaya döndükten sonra diğer gün arama gelmesi ihtimali olduğu için Diyar, Botan ile beraber iki oda arasındaki bağlantı kapağını kapatmaya koyuldu. Diyar, kapağın altında olan Orhan'ın ranzasına çıkarak üst odada kapağın iplerini ayarlamaya çalışan Botan'a ipi hangi uzunlukta bağlayacağını tarif ederek yardımcı oldu.

...

Sabah altıda Dilêr, Doktor Orhan ve Şeref, odadan çıktılar. Dilêr ile vedalaşan tüm tutsaklar, ona tekrar Bingöl'e dönmesi için sevk istemesini söylediler.

Dilêr, ringin içerisinde, kabinin küçük camından giderek uzaklaşan Bingöl Cezaevine bakıyordu. Uzaklaşmakta olan kendisi miydi? Yoksa yoldaşları, belki de özgürlük umutları mıydı? Gerçekten hayat sürprizler ile mi doluydu. Bingöl cezaevinde bıraktığı yoldaşları ile günün birinde tekrar bir araya gelebilecek miydi? Yine onlar ile beraber firar hazırlığı yapabilecek ve dağla-

ra dönebilecek miydi? Bu düşünceler içinde Diyarbakır Cezaevinin yolunu tuttu. Fakat kendisinin ve yoldaşlarının umdukları gibi bir daha Bingöl Cezaevine dönemedi.

İki gün sonra Doktor Orhan ile Şeref, Bingöl Cezaevine geri döndüler. O sıralarda tünelde yine işler ters gitmeye başlamıştı. Doktor Orhan odaya girer girmez, tünelin durumunu sordu. “Nasıl gidiyor? Toprak yumuşamadı mı hala?”

Ozan:

“Nerde!” diye cevap verdi. “Önümüze kocaman bir taş çıktı. Kazıyoruz, kazıyoruz ama bir türlü sonunu göremiyoruz. Altı çıktı ama üst kısmı ile sağ ve sol tarafları devam ediyor.”

Doktor:

“Çok mu büyük?” diye sordu. “En son içerde kim çalıştı?”

Emrah:

“Ben çalıştım. Evet taş çok büyük. Altını biraz açtık fakat onun altında da bir kaç tane orta büyüklükte taş var. Esas taş kadar büyük değil ama birbirlerini kilitlemişler. İki gündür onlardan birini çıkarmak için uğraşıyoruz” diye cevap verdi.

Doktor:

“Anlaşıldı. Bu akşam ilk postada benle Diyar çalışalım. Belki bir çaresini bulabiliriz.”

Diyar:

“Doktor, sen daha yolculuktan yeni döndün. Bu akşam dinlen sen. Benle başka bir arkadaş ilk vardiyada çalışırız” dedi.

Doktor:

“Hayır bu akşam beraber çalışacağız.”

Akşam sayımından sonra Doktor Orhan, Diyar ile beraber tünele girdiler. Doktor Orhan, büyük taşın yanında bekleyerek bir süre taşı inceledikten sonra, “Bence bu taşın altından geçelim

Diyar” dedi. “Çünkü kenarları devam ediyor ve sağlam görünüyor. Bu taşı yerinden çıkaramayız. Etrafını boşaltıp çıkarsak bile yerinden kıpırdatamayız.”

Diyar:

“Ben de tam tersini düşünmüştüm Doktor” dedi. “Bence taşın üst kısmını açalım ve taşın üstünden geçelim. Şu an çok fazla derindeyiz. Böylece biraz da olsa üste çıkmış oluruz. Üste çıkarsak toprak yumuşayacaktır ve bu kadar fazla oksijensizlik de yaşamayacağız.”

Doktor:

“Hayır altından geçelim. Zaten arkadaşlar taşın altını baya bir açmışlar. Bu taşı geçtikten sonra bir kademe daha yukarı çıkabiliriz” diye cevap verdi.

Bunun üzerine Diyar, fazla ısrar etmeden, “Sen bilirsin” dedi.

İkisi, dönüşümlü olarak çalışıp büyük taşın altını açmaya çalıştılar. Bir süre sonra büyük taşın altında birbirleri kilitlemiş olan taşları çıkarmayı başarabildiler ve çıkardıkları taşları tünelin kenarlarına gömdükten sonra, saat onikide tünelden çıktılar. Onlardan sonra Emrah ve Orhan çalışacaklardı.

Doktor, Emrah’ın yanına giderek, “Büyük taşın altındaki üç taşı çıkardık. Büyük taşın altından geçeceğiz. Şu anda önümüz açıktır. Büyük taş bir köprü gibi oldu. Bu yüzden oraya ‘Köprü’ diyeceğiz” dedi.

Emrah:

“Taşın altından düz bir şekilde mi devam edelim?”

Doktor:

“Evet. Büyük taşı geçip biraz ilerledikten sonra aşamalı olarak yukarı çıkacağız.”

Ertesi gün, aylık aramalar yapıldı. Fakat asker ve gardiyanlar, yine herhangi bir şey bulamadan odadan çıktılar. Tutsaklar, bir hafta daha yüksek tempo ile çalışmaya devam ettiler.

Nisan ayının ilk haftasında Ozan tünel için alınan yeni kararı açıklıyordu. “Arkadaşlar, bu hafta tünel odasındaki arkadaşlarda bazı değişiklikler ve yeni düzenlemeler yapacağız. Yine tünele ilişkin de önemli kararlar alındı. Yeni düzenlemeler ekseminde ben ve Devrim arkadaş, başka odalara geçeceğiz. Üst odaya Hemik (Ahmet) ve Rıdvan arkadaşlar gelecekler. Orası on kişilik bir odadır. Ama şimdilik dokuz arkadaş o odada kalacaklar. Tünelin bitmesine yakın bir zamanda Devrim arkadaş, tekrar üst odaya dönecek. Ayrıca bu odaya da Dilêr arkadaşın yerine üst odada bulunan Erdal gelecek. Benim yerime de Canşêr arkadaş bu odaya geçecek.

Agit:

“Canşêr, Rıdvan ve Hemik arkadaşlar ile konuşuldu mu? Tünelden haberleri var mı?” diye sordu.

Ozan:

“Evet arkadaşlara bu konu ile ilgili bilgi verildi. Kendileri de bu çalışmaya katılmayı kabul ettiler. Bu arada Şeref arkadaş da, üst kattaki odaya çıkacak. Cemil arkadaş ise bu odaya inecek. Şeref arkadaş torbaların çatıya çıkarılması ile ilgilendiği için üst odada kalması daha uygun olur. Cemil ise bu odanın günlük işleri ile ilgilenir. Bu arada oda değişimleri yarın yapılacak.”

Orhan:

“Peki, tünel ile ilgili alınan yeni karar nedir?”

Ozan:

“Asıl konumuz da o zaten. Hem toprağın sert olması hem de oksijensizlik sıkıntısı, tünelin çok fazla derinde olmasından kaynaklanıyor. Bu yüzden yukarı çıkacağız. Hatta yüzeye çıkıp bir delik açacağız ve dışarıyı kontrol edeceğiz. Böylece nerede

olduğumuzu ve istediğimiz yere ulaşmamız için ne kadar mesafe kalmış olduğunu da öğrenmiş olacağız. Maalesef şimdiye kadar mesafe konusunu netleştiremedik.

Agit:

“Yukarıya aşamalı olarak mı çıkılacak? Yoksa tünelin yönünü direk yukarıya mı vereceğiz?” diye sordu.

Ozan:

“Dik yukarı çıkacağız ve en kısa zamanda en üste ulaşmaya çalışacağız. Dışarıyı kontrol ettikten sonra yine tüneli kazmaya devam edeceğiz” dedi ve arkadaşlarının başka sorusu olacak mı diye beklemeye başladı. Kimse bir şey sormayınca, “Tamam! Farklı bir şey yoksa, bu akşamdan itibaren yukarıya çıkmaya başlayacağız. Yine bundan itibaren tünel çalışmasının sorumluluğu Doktor arkadaşta. Bu çalışmayı Doktor arkadaş koordine edecek” dedi.

O gece, tünelin yönü yukarıya verilerek çalışmaya devam edildi. Yukarıya yapılan kazı çok daha zordu. Kazma işi ile uğraşan biri, sırt üstü uzanıp, elindeki şiş ile üstteki toprağı kazmaya çalışıyordu. Bu yüzden gözlerine toprak giriyor ve aniden yerlerinden çıkan taşlar, tutsakların kafalarına çarpabiliyordu. Kendileri, bunu pek umursamıyorlardı ama bu arada hem geride bırakmış oldukları büyük taşın altında oluşan kavis hem de direk yukarıya doğru kazmaları ile oluşan ani kırılma sebebi ile tüneldeki hava akımı tam durmuş ve oksijensizliğin en üst seviyede yaşanmasına neden olmuştu. O gece çalışan iki vardiya da oksijensizlikten dolayı çok fazla zorlanmışlardı. Tünele girdikten sadece yarım saat sonra nefes alamaz duruma gelmişlerdi. Bu yüzden çıkan toprağı taşıyacak olan ikinci kişi tünelin ön tarafına gitmiyor, avlu duvarının altında yapılan havuzun yani ‘İkinci menfezde bekliyorlardı. Orası, tüneldeki suyun dışarıya akması için delinen lağım borusuna yakın olduğundan ön tarafa göre daha fazla oksijen alıyordu.

Kışın çok soğuk geçen aylar geride bırakılmış ve Nisan ayına gelindiği için havalar ısınmaya başlamıştı. Bir de Diyar'dan önceki vardiyada çalışan Botan'ın sıcaklığı tünelin ön tarafındaki sıcaklığı iyice arttırmıştı. Bu durum oksijensizliğin etkisini daha fazla arttırıyordu ve Diyar'da boğulma hissi yaratıyordu. Diyar, oksijensizlikle boğuşurken içinden, "En azından toprak biraz yumuşak olsaydı ne olurdu!" diye geçiriyordu.

Diyar, bir saate yakın soluk soluğa çalışmış, en sonunda dayanamayarak sırtüstü uzanıp biraz soluklanmaya çalışarak, burnunu pompadan gelen hortuma dayamıştı. Havasızlık sorunundan dolayı pratik bir pompayla çare arayan tutsaklar böyle bir icat yapmışlardı. İstedikleri gibi sonuç almasa da kısmen katkısını görebiliyorlardı. Diyar biraz rahatladıktan sonra, hortumun içine doğru seslenerek kendisinden uzakta olan Emrah'a sesinin gidip gitmediğini kontrol etmek istedi. "Emrah, sesim geliyor mu? Alo!..."

Diyar'ın hortumdan gelen sesini duyan Emrah, "Geliyor, geliyor" diye cevap verdi.

Diyar:

"İyi. Ne örüyon gardaş? Orada havalar nasıl?"

"Ne öreyim? Pompaya hava basıp durum. Oraya Oksicen gelip duru mu bari?"

"Sen ne diyerek durun? Burası göyceğiz dağları gibi, çek ciğerlerine ne kadar oksicani çekebilirsen gari."

İkisi yaptıkları bu kötü de olsa şiveli diyaloglarına gül-meye başladılar.

Sonraki akşam da, ellerinden başka bir şey gelmediğinden Lokman'ın yaptığı pompa ile çalışmaya devam ettiler. Fakat ikinci gün tüneldeki oksijen yok denecek kadar azalmıştı. İlk vardiyada çalışmış olan Doktor ile Orhan, saat başı tünelden çıkmak zorunda kalmışlardı. Onlardan sonra tünele giren Emrah ve Ramazan ikilisi de oksijensizlikten dolayı çalışmamışlardı.

Bu arada o gün oda değişimleri yapılmış ve Erdal, Canşer ve Cemil alt odaya, Hemik, Şeref ve Rıdvan ise üst odaya gelmişlerdi. Devrim ve Ozan ise başka odalara geçmişlerdi. Tünelin bitmesine yakın bir zamanda tekrar geri döneceklerdi.

Oksijen sorununu çözmek adına yapılan pompa da istenilen sonucu veremeyince tünel odasındaki tutsaklar, oksijen sorununa nasıl bir yöntem ile çözebileceklerini tartışmaya başlamışlardı. Akşam saatlerinde yapılan tartışmaya üst odadan da bazı tutsaklar katılmıştı.

Tartışmaların sonucunda tünelin çeşitli yerlerine küçük vantilatör koyma fikri uygulanmış ancak bu da sonuç alamamıştı. Tünelde yaşanan havasızlık problemi bir ayı aşkın bir zaman almıştı.

Tüm bunlara rağmen, tüneldeki oksijensizlik ile boğuşarak da olsa çalışmaya devam edildi. Çünkü tünelin bitirilmesi için mola vermeden çalışmaya devam etmeleri gerekiyordu. Yukarıya doğru bir buçuk metre kadar çıkıldıktan sonra neyse ki toprak yumuşamaya başladı. Fakat bu sefer de tünelin yüksekliği arttıkça, kazdıkları yere elleri yetişmiyordu. Bu sebeple basıp yükseğe çıkarak toprağı kazabilmek için tünelin kenarlarında ayak yerleri yaptılar. Tünel yükseldikçe, ayakları ile basıp yükselerek çalıştıkları yerleri de yükseltmek durumunda kalıyorlardı. Bir metre, bir buçuk metre derken üstteki toprak yumuşadığı için, daha hızlı ilerlemeye başlamışlar ve tünelin zemini ile ayaklarını basarak yükseldikleri basamaklar arasındaki mesafe iki metreye kadar çıkmıştı.

Dışarıda kapak için yukarıya doğru kazılmaya başlanmasının üzerinden bir ay geçmiş, fakat halen kapak açılamamıştı. Toprak yumuşamış hatta yer yer çamura da rast gelmişlerdi.

Böyle bir zamanda, akşamın ilk vardiyasında çalışmış olan Erdal, daha çalışma saatinin dolmasına iki saat kala tünelden

çıktı ve o sırada mutfakta olan Agit'den Doktor Orhan'ı çağırmasını istedi.

Doktor, mutfağa girdiği sırada Erdal, sevinçli bir şekilde, “Heval üste ulaştık tamamdır” dedi.

Doktor:

“Kapak açıldı mı?” diye sordu.

Erdal:

“Hayır ama bu ‘Kalem’i üste batırdığımda ‘Kalem’ dışarıya kadar çıktı” diyerek elindeki ince şişi gösterdi.

Doktor:

“Emin misin?” diye sordu.

“Eminim” diye cevap veren Erdal, “Bir müjdem daha var” dedi. “Şiş batırdıktan sonra, tünelin içi hava ile doldu. Şimdi tünelde hiç oksijen sorunu yok.”

Tüneldeki oksijensizliğin sona ermiş olması, tutsakları asıl sevindiren haber olmuştu.

Doktor:

“İyi olmuş. Tamam o zaman yarın kapağı açarız” dedi. “Bugün kapağı açmak için geç oldu zaten. Kapağı açıp tekrar kapatmak için zamanımız yetmez. Bu yüzden şimdi bir arkadaş tünele girsin ve biraz daha yukarıya doğru kazarak ön bölümü genişletsin. Böylece yarın daha rahat çalışabiliriz.”

Diyar:

“Ben giderim” dedi.

Doktor:

“Tamam sen ve Korsan gidin ama fazla uğraşma. Sadece biraz daha yukarıya doğru kazıp genişlettikten sonra tünelden çık” dedi.

Diyar ile Ramazan, tünele girdiler ve Diyar tünelin ön tarafında oksijen varken çalışacak olmanın verdiği moral ile ön

tarafıta çalışmaya başladı. Kısa süre sonra yukarıya doğru kazılan bölgeyi iyice genişletmişti. Yukarıya doğru da biraz kazdıktan sonra yanındaki ince ve uzun şişi toprağa batırarak üstü kontrol etti. Şiş sona kadar gidince yüzeye az kaldığını düşünerek çalışmaya son verip tünelden çıktı.

Ertesi akşam Doktor Orhan, kapağı açmak için tünele girdi. Uzun süre tünelim içinde kalan Doktor, saat on iki de tünelden çıktığında diğer arkadaşları mutfakta oturmuş onu bekliyorlardı.

Diyar, Doktor'un tünelden çıktığını görünce ona, "Neden geç çıktın doktor?" diye sordu. "Kapağı açtın mı?"

Moralsiz olan Doktor, "Ne kapağı? Daha kapağı açmaya çok var" diye cevap verdi. "Dört saattir yukarıya doğru kazıyorum. Ama halen yüzeye yetişemedim. Sanırım yüzeye ulaşmaya daha var."

Diyar:

"Ama dün tüneldeki oksijenin durumu çok iyiydi. Nasıl daha çok olabilir?" diye sordu.

"Bilmiyorum. Toprak nemlendiği için de olabilir. Oksijenin durumu bugün de iyiydi. Ama yüzeye çıkmamıza daha var. Ben, ince 'Kalem'i üste batırdım. Bir yere kadar gitti. Sonra bir 'Elma'ya (taş) takıldı. Sanırım sizler dün 'Kalem'i yukarıya batırırken, önüne hiç 'Elma' çıkmadığı için 'Kalem'in dışarıya çıktığını sanmışsınız.

Tutsaklar, o gece kapağın açılacak olmasının sevincini yaşarlarken, böyle bir durum ile karşılaşmaları, onları hem şaşırtmış hem de sevinçlerini kursaklarında bırakmıştı. Tünel zemininden yukarıya doğru dört metreden fazla kazmalarına rağmen, halen yüzeye ulaşamamış olmaları da onları şaşırtan başka bir noktaydı.

Bir gün daha yukarıya doğru kazmaya devam ettiler. Sonra bir gün daha derken aradan bir hafta geçti. Bir hafta sonra

Doktor Orhan, ilk vardiyada çalışırken daha saat on olmadan tünelden çıktı ve yatakhane de televizyon izlemekte olan arkadaşlarını çağırdı. Mutfağa gelen arkadaşlarına, “Arkadaşlar, yüzeye ulaştık. Ama kapağı açamıyoruz” dedi.

Agit:

“Neden?”

Doktor:

“Sanırım yüzeye ulaştığımız yerin üzerinde taş yığılmışlar. Yani orada bir küme şeklinde taş yığılmış olabilirler. Ben, yüzeye ulaştığımda üstteki bir taşı çekerek aldım. Ama onun da üstünde aralarında toprak olmayan başka taşlar vardı. Yine kenarları da doluydu. Eğer o taşlardan bir tanesini daha çekecek olursak, hepsi birden tünelin içine düşebilirler. Öyle olursa da orada büyük bir delik açılabilir. Ayrıca askerler kendi aralarında konuşurlarken onların sesi de çok yakından geliyordu. Bu yüzden devam edemedim. Eğer taşları çekmeye devam edersek orası çökebilir. Bu da askerlerin bizi fark etmesine neden olur.”

Diyar:

“Peki ne yapacağız?”

Doktor:

“Bence bulunduğumuz yerden öne doğru biraz daha ilerledikten sonra bir kapak açalım?” diye cevap verdi.

Diyar:

“Ne kadar ilerledikten sonra?”

Doktor Orhan, bir süre düşündükten sonra, “On metre kadar gidersek iyi olur” diye cevap verdi.

Orhan:

“Ama on metreyi kazıp ilerlemek, çok fazla zamanımızı alır. Belki iki ay bile sürebilir” diyerek karşı çıktı.

Doktor:

“Hayır o kadar zaman almaz. Çünkü şu anda bulunduğumuz yerdeki toprak yumuşak. Ayrıca hiç oksijen sorunu da yok. Bu yüzden fazla zamanımızı almaz.”

Agit:

“Yüzeye yakın mı ilerleyeceğiz diyorsun?” diye sordu.

Doktor Orhan omuz silkerek, “Evet” diye yanıtladı onu.

Agit:

“Ya tünel çökerse? Yüzeye yakın gitmek çok riskli biliyorsun. Tünelde çökme olmasın diye bu kadar derine inmiştik biliyorsun.”

Doktor:

“Çökme riski olan yerlere destek yaparız” dedi heyecan ile. “Ne de olsa cezaevinin çatısında çok fazla kalas var. Onları destek yapmak için kullanabiliriz. Hatta gerekirse bu gideceğimiz on metrelik mesafenin tümünü destekleyebiliriz. Yumuşak toprağın olduğu yerde günde bir metre bile ilerleyebiliriz. İki metre ilerler, destek yapar yine devam ederiz. Daha derinden gittiğimizde, iki ayda kazabileceğimiz mesafeyi bu şekilde en fazla onbeş günde kazabiliriz.”

Diyar, Doktor Orhan’a destek vererek, “Bence de en iyisi böyle olur. Doktor’a katılıyorum” dedi. “Hem biz bu mesafeye ulaşmadan önce, ulaşmak istediğimiz yere yirmi beş metre kaldığımızı söylemişlerdi. O günden beri ancak yedi veya sekiz metre ilerleyebilmiş durumdayız. Her hâlükârda kazacağımız için önümüzdeki on metrelik mesafeyi böylece kısa zamanda kazmak bizim yararımıza olur.”

Bunun dışında kimse farklı bir şey söylemeyince Doktor, Diyar ve Canşer, tünelin çıktığı taşlı yeri desteklemek için tünele girdiler.

Diyar, kısa süre içerisinde bitirdikleri desteği kontrol ederken, tünelde uzanır halde dinlenmekte olan Doktor'a bakarak, "Burası çok sağlam oldu Doktor. Eline sağlık" dedi.

Doktor Orhan:

"Beraber yaptık. Zaten sağlam olmasa hapı yutarız" diyerek güldü.

"Burası tam bir varile benzedi. Bir metreye yakın genişliği beş metreye kadar da yüksekliği var. Bence burasının ismi 'Varil' olsun."

"Olsun. Hem burayı çağrıştırır. Hem de akılda kalır."

Sonunda bir aydır bin bir zorlukla kazdıkları yerden yüzeye çıkmışlar ve verdikleri emeklere değdiğini görmüşlerdi. Tüneldeki bol oksijenin keyfini çıkararak, amaçlarına giden yolda önemli bir adım daha atmışlardı.

Mayıs ayının sonlarına doğru tutsaklar, nihayet tüneli istedikleri düzeye getirmeyi başarmışlar ve bundan sonra yapacakları çalışmanın planlamasına koyulmuşlardı. Artık tünel ile yatıp tünel ile kalktıkları için tüm yaşamları tüneli nasıl daha çabuk ve sağlam biçimde bitirecekleri konusu üzerine kurulmuştu. Atacakları her adım hakkında ayrıntılı tartışmalar yaptıktan sonra bir karara varıyorlar ve kazıma devam ediyorlardı.

“Varıl” adını verdikleri bölgeyi destekledikleri günün ertesi akşamı, ilk vardiyada çalışacak olan Botan ile Ali, mutfakta Doktor ile bundan sonraki bölümü nasıl devam edeceklerini tartışıyorlardı.

Botan:

“Biz bundan sonraki aşamada ileriye doğru on metrelik bir mesafeyi kazacağız. Ama şu anda bulunduğumuz yer, tam bir asansör gibi olmuş” dedi ve “Nereden devam edelim? Üstümüzden yüzeye kadar ne kadarlık bir mesafe bırakacağız?” diye sordu.

Doktor Orhan:

“En alttan devam edemeyiz zaten. Çünkü o derinlikteki toprak çok sert. Bir daha iki ay boyunca tekrar yüzeye çıkmak

için uğraşamayız” diye cevap verdi. “Bu yüzden yüzeye yakın bir yerden devam edeceğiz. Hem o derinlikteki ‘Yoğurt’ da yumuşak olacak biliyorsunuz. Yüzey ile aramızda bir metrelik bir mesafe olursa kafidir.”

Botan:

“Çökme riski için ne diyorsun?”

Doktor:

“Daha önce de söyledim. Bu bölgeyi destekleyeceğimiz için çökme riski taşınması çok sorun olmaz” diye cevap verdi. “Siz elinizden geldiği kadarı ile kısa zamanda fazla mesafe katetmeye bakın gerisi sorun değil.”

Mutfağa gelip onların tartışmalarına katılan Diyar, “Bence yön konusunu da gözden geçirmek gerekiyor” dedi. “Tünelin yönünü biraz sola doğru çevirelim diyorum ben. Daha önce de söylemiştim. Tünelde sağa doğru sapma var.”

Doktor:

“Bence bunun için daha erken. Zaten on metre sonra bir kapak açıp nerede olduğumuzu kontrol edeceğiz. Eğer sapma varsa o zaman düzeltebiliriz.”

Diyar:

“Eğer tünelin yönünde sapma varsa, bu on metrelik mesafeyi boşa gitmiş olacağız. Bence şimdiden bunun için tedbir almalıyız.”

Doktor Orhan:

“Ama eğer sapma yoksa da senin dediğin gibi yaparsak on metrelik mesafeyi boşa gitmiş olacağız.”

“Ben uyarımı yaptım. Artık gerisi size kalmış. Ama şimdi en azından Botan’ın yöne dikkat etmesi gerekiyor. Çünkü tünelde çalışırken ‘Varıl’ın içine gireceği için arkasını göremeyecek ve ilk yön belirlemesini o yapacak” diyen Diyar, Botan’a bakarak,

“Aman Botan, sen de sağa filan döneyim deme. Bu sefer tam bir sağ sapma yaşarız” dedi gülerek.

Doktor Orhan:

“Evet doğru Botan. Bu yüzden yönü iyi belirle. Arada varıldan çıkıp geriye bakarak yönü kontrol etmeyi unutma” diye Diyar’ı onayladı.

Botan:

“Siz merak etmeyin. Yönde sorun çıkmayacaktır” dedi.

Diyar:

“Sen sağını, solunu bilmezsin. Bak yönünden emin olmadan kazma sakın. Yoksa orayı yine kendin düzeltirsin ona göre” diyerek bir kez daha uyardı Botan’ı.

Botan, kendinden emin bir şekilde, “Siz, bu işi bana bırakın diyorum. Sorun çıkmayacaktır” diyerek yanındaki Ali ile beraber tünele girdi.

Yüzeye doğru kazdıkları bölümün yüksekliği beş metreye yakındı. Botan, iki metre kadar yukarıya çıkarak, ayaklarını tünelin kenarlarında sabitledikten sonra, yüzeye bir metrelik mesafe kalacak biçimde ileriye doğru kazmaya başladı. Kazmaya başlamadan önce iki defa tünelin arka kısmına bakıp gideceği yönü belirlemeye çalışmıştı. Kazmaya başladıktan sonra, kazdığı yerdeki toprak çok yumuşak olduğu için yine tünelde hiç oksijen sorunu olmadığından, dört saatte yarım metreden daha fazla ilerleyebilmişti. Uzun zamandan beri saatlerce çalışarak çok yorulmasına rağmen ancak bir kaç santimetrelik bir mesafe kazabilen Botan, bu kez toprağın yumuşak olmasından dolayı, kısa zamanda uzun sayılabilecek bir mesafeyi kazabildiği için son derece moralli bir şekilde tünelden çıktı.

Botan, mutfığa geldikten sonra ondan sonraki vardiyada çalışacak olan Emrah ve Diren’e tünelin son halini anlatmaya başlamıştı. “Bak Heval Emrah, ben yüzey ile aramızda bir metre-

lik bir mesafe kalacak biçimde kazmaya başladım. Sanırım yarım metrelik bir mesafeyi de kazdım. Toprak yumuşak olduğu için çok rahat çalıştım. Sen aynen benim kazdığım istikamette devam et.”

Emrah:

“Peki içerideki oksijen durumu nasıl?” diye sordu.

Botan:

“Çok iyi hiçbir sorun yok. Sen de rahat çalışırsın. Ben çalışırken terlemedim bile. Eğer sen de iyi kazarsan bu gece toplamda bir metre kadar ilerlemiş olacağız.”

Tünelde oksijen sorunu olmadığını öğrenince sevinen Emrah, “Tamam o zaman. Ben de senin belirlediğin yönü esas alarak devam edeceğim” diyerek Diren ile beraber tünele girdi ve sabah beşe kadar çalışmaya devam etti. O gece, Botan’ın dediği gibi gerçekten de bir metreden fazla bir mesafeyi kazmışlardı. Bu yüzden hepsi, en fazla bir ay sonra tüneli bitireceklerine inanmaya başlamışlardı.

Sonraki gün Diyar ve Orhan ilk vardiyada çalışacaklardı. Diyar, tünele girdikten sonra, tünelin ön tarafına gidip kazılan yeri görünce, sinirden sesli olarak Botan’ı yermeden edemedi ve “Eh Welat ben senin sağını solunu bilmediğini söylemiştim değil mi?” dedi. Tünelin yönü, önceki gece kazılan bölüm ile beraber biraz daha sağa doğru kaymıştı. Oksijensiz kalmadan yumuşak toprağı kazacağı için o gece en az yarım metre ilerlemeyi hedefleyen Diyar, çaresiz yanlış gidilen yönü düzeltmek ile uğraşacaktı.

İlk olarak önceki gece kazılmış olan bir metre uzunluğundaki alanın sol tarafını kazarak genişletti ve o sırada kazdığı yerden çıkan taşlar ile tüneli sağ kenarına duvar örerek yönü sola doğru çevirdi. Daha sonra elleri yoğurduğu çamurla duvarı sıvadı. Kısa zaman sonra, oksijenin bol olduğu ortamda çalışmanın verdiği keyif sayesinde Botan ve Emrah’a duyduğu kızgınlık

geçmişti. Diyar, tünelden çıktığında ikinci vardiyada çalışacak olan Doktor Orhan ve Baran, yanlarında Emrah ile beraber mutfakta yemek yiyorlardı.

Diyar'ın tünelden çıktığını gören Doktor Orhan, "Tünelde durum nasıl?" diye sordu. "Bir metre ilerlemedin mi?"

Diyar:

"Nerdee? Akşamdan beri dün çalışan arkadaşların arkasını topluyorum" diye yanıtladı.

"Neden?"

"Welat yönü şaşırmış. Tünele girdiğimde yönün sağa doğru kaydığını gördüm. Ben de ancak yönü düzelttikten sonra ileriye doğru kazmaya devam ettim. Ama yine de iyi ilerliyoruz. Toprak yumuşak olduğu için kısa zamanda çok iş çıkıyor."

"Dün gece Botan'dan sonraki vardiyada kim çalıştı."

Diyar, eliyle Emrah'ı işaret ederek, "Şu anda yanında duran Emrah arkadaş çalıştı maalesef" diyerek başını sağa sola çevirdi. "Eh Emrah Heval. Hadi Botan yanlış gitti. Sen neden yönü kontrol etmiyorsun?"

Emrah:

"Botan, yönü belirlediğini söyleyince ben de doğrudur diye hiç kontrol etmedim."

Doktor:

"Zaten bizim arkadaşlar bir iş yaparlarken başlarını öne eğip çalışıyorlar. Bu yüzden de hep duvara tosluyoruz. " dedi kızarak. "Bundan böyle, önde çalışacak olan her arkadaş, önce tünelin arka tarafına bakıp yönden emin olduktan sonra çalışmaya başlamalı."

Baran:

"Toprak yumuşak olunca, rahat kazılıp mesafe alındığı için insan yönü filan unutuyor. Ama bundan böyle daha dikkat

edersek iyi olur. Yoksa bu gidiş ile tünelin yönünü cezaevine döndüreceğiz” dedi gülerek.

Doktor:

“Neyse, yarın önde çalışan tüm arkadaşları yöne dikkat etmeleri için uyaralım” dedi ve Diyar’a, “Peki içerde hava nasıl?” diye sordu.

Diyar:

“Hava çok iyi. Şimdilik sorun yok” diye cevap verdi.

O gece tünelin yönünün düzeltilmesi ile harcanan zamana rağmen yine de bir metreye yakın bir mesafe kat edilmişti.

Ertesi gün, tutsakların tümü öğle yemeğinde oturmuşken, kadın bir gardiyan odanın kapısını açtı. Kadın gardiyanın yanında altmış yaşlarında, tülbentli, esmer yüzlü bir ana duruyordu. Yemek masasında oturan Erdal yaşlı kadını görünce masadan kalktı ve kadının yanına giderek ona sarıldı. Yaşanan duruma şaşırان arkadaşları da yemekten kalkarak Erdal’a kadının kim olduğunu sordular. Erdal, annesi olduğunu söyleyince diğer tutsaklar da ona sarılarak elini öptüler. Erdal’ın annesi de kadın gardiyan ile beraber odaya girerek oturdu. Erdal’ın annesi, tutuklanmış ve onun bulunduğu cezaevine gönderilmişti.

Erdal ve Doktor Orhan, mutfağa gidip bir süre konuştuktan sonra tekrar odaya döndüler ve kadın gardiyana, Erdal’ın annesini hangi odaya götüreceklerini sordular.

Kadın gardiyan:

“Sekizinci oda şu an boş. Oraya götüreceğiz” diye cevapladı.

Doktor:

“Yalnız mı kalacak?”

Kadın gardiyan:

“Evet. Biliyorsunuz o odadaki diğer kadınları başka cezaevine gönderdiler. Cezaevinde başka kadın tutuklu yok.”

Doktor:

“Tamam o zaman. Erdal şimdi annesi ile kalacağı odaya gitsin. Yerleşmesine filan yardım eder. Akşam oda kapıları kapanmadan önce Erdal’ı geri getirirsiniz.”

Kadın gardiyan, “Tamam” diyerek ana-oğulu, tünel odasının bir diğer yanındaki A-8 odasına götürdü.

Akşama doğru Erdal odaya dönünce Doktor, “Geçmiş olsun” dedi ve “Annemi neden tutuklamışlar? Bizim ile ilgili bir konu mu?” diye sordu.

Erdal:

“Hayır siyasi bir konu değil” diye cevap verdi. “Geçen sene, köyde bizim aile ile başka bir aile arasında bir kavga yaşanmıştı. Mahkeme anneme de ceza vermişti. Yargıtay cezayı onaylamış. Sanırım bir yıl kadar cezaevinde kalacak.”

Doktor:

“Neden annene ceza vermişler ki? Kavgayı köyün erkekleri yapmıştır. Kadının suçu ne?”

“Ben de bilmiyorum. Karşı taraf şikayetçi olunca mahkeme anneme de ceza vermiş.”

“Neyse yine geçmiş olsun. En azından onu bu cezaevine getirmeleri iyi olmuş. Başka cezaevine götürülseydi daha kötü olurdu” dedi ve Erdal’ın moralinin düzelmesi için şaka ile “Artık görüşe gerek kalmadan burada bol bol görüşürsünüz” dedi.

O günlerde tünel kazımı hız kazanmış ve bir hafta içerisinde beş metreye kadar bir mesafeyi kazıp geride bırakmışlardı. Ama kazdıkları yeri sağlamlaştırmak için oraya destek yapmak zorundaydılar. Bu yüzden çatıdan dört tane kalas sökmüş ve odaya getirerek, destek yapmak için belirlenen ölçülere göre kesmeye başlamışlardı. Kazdıkları son bölümdeki toprak, çok yumuşaktı ve yer yer de nemli olduğu için her an çökme tehlikesi ile

karşı karşıyaydı. Bu yüzden son olarak kazmış oldukları beş metrelik bölümü tahkim ettikten sonra yine ilerlemeye devam ettiler.

Hedefledikleri on metrelik mesafeyi tamamlamak için geriye kalan bölümü de on gün içerisinde bitirmişlerdi. Hatta hedefledikleri mesafeyi aşmış, toplamda on üç metreye yakın bir mesafeyi kazmışlardı. Bu arada zaman ilerliyor, takvimler Haziran ayının üçüncü haftasını gösteriyordu.

Dışarıya açılacak olan ilk kapağı açmak için, akşam oda kapıları kapandıktan sonra Doktor Orhan, Lokman ve Diyar, tünele girdiler. Üçü de ilk defa dışarıya açılacak olan kapaktan dışarıyı görecekleri için heyecanlıydılar. Belki tüneli bitirmek için çok az bir mesafe kalmıştı. Belki de beklediklerinden çok fazla. Bu, tutsaklar açısından müphem bir konuydu. Mesafe konusunda kendilerine birbirini tutmayan çeşitli bilgiler gelmişti. Bilgi getirenlerden bazıları, cezaevi avlusunun duvarı ile en dışta yer alan teller arasındaki mesafe için yirmi metre, bazıları elli, bazıları seksen, bazıları yüz ve bazıları ise iki yüz metre demişlerdi. Mesafe ile ilgili bilgilerde böylesi uçurumlar varken karşılaşacakları hiçbir şey onlar için sürpriz olmayacaktı.

Üç arkadaş tünelin en ön bölümüne ulaştıklarında Doktor Orhan, “Diyar, ben kapağı açmaya başlıyorum. Ama dışarıyı kontrol ettikten sonra kapağı tekrar kapatmamız gerekecek. Kapağı kapatmakta kullanmamız için sen ve Lokman da bu arada biraz çamur toplayın” dedi.

Diyar:

“Tamam. Lokman, şimdi kapağı kapatmakta kullanacağımız kalasları getiriyor. Ben de çamuru toplamaya başlayacağım” diye cevap vererek, ‘Varil’ adını verdikleri bölümün üst tarafındaki nemli olan çamuru toplamaya başladı. Bir süre sonra Lokman da ona katıldı. İkisi topladıkları çamuru yanlarındaki beş torbaya doldurduktan sonra Doktor’un yanına götürdüler.

Onlar, Doktor'un yanına geldiklerinde Doktor, kapağı büyük oranda açmaya başlamıştı bile. Doktor, yüzeye yaklaştığını anlayınca yanındaki ince şişi toprağa batırarak dışarıya kadar çıkardı. Şişe geri çekmesi ile beraber de şişin açtığı delikten, cezaevinin çevresini aydınlatan projektör ışıkları, düz bir çizgi halinde tünelin içini doldurdu. Doktor, hemen yanındaki lambayı söndürdü ve açılan deliği genişletmeye başladı. Doktor Orhan, tünelin sonundaki kapak deliğini genişlettikçe, tutsakların yıllardır özlemini çektikleri, güneşin kurutmaya başladığı otların kokusu tünelin içerisine dolmaya başlıyordu.

Gece olmasına rağmen güneşin kokusunu aldıkları hissini yaşıyorlardı. Dışarısı ayrıca gece kokuyordu. Farklı bir kokuydu bu. Yıllardır alamadıkları eski bir dostun kokusu gibiydi. Onlara, dışardaki gerilla ve dağ yaşamını, yaz gecelerinin eşsiz serinliğinde yapılan gerilla yürüyüşlerinde, su başlarında verilen molları hatırlatıyordu. Zindandayken bu kokuyu alamazlardı. Sanki şimdiden Bingöl dağlarına çıkmışlardı bile.

Diyar, hemen Doktor'un yanında uzanmış açılan delikten yıldızlara bakma uğraşısı içerisinde iken Lokman da, Diyar'ın arkasında yüzüstü uzanmış onları seyrediyordu. Doktor, açtığı deliği kafasını geçirebilecek kadar genişlettikten sonra kafasını burnuna kadar dışarı çıkarıp etrafa bakmaya başladı. Nedense sonra, üzgün bir şekilde tekrar kafasını içeriye çekip yerinde oturdu. O sırada dışarıdaki askerlerin konuşma sesleri de çok rahat duyuluyor ve yakınlarında oldukları kestirilebiliyordu.

Diyar, sadece Doktor'un duyabileceği bir ses tonu ile, "Doktor, durum nedir?" diye sordu.

Doktor, kafasını sağa sola çevirerek, "İyi değil" diye cevap verdi. "Nöbetçi kulübesinin tam dibindeyiz. Avlu duvarından fazla uzaklaşamamışız."

Diyar:

"Duvar ile aramızda ne kadar mesafe var?"

Doktor:

“Tam olarak göremiyorum. Ama sanırım en fazla on beş metre olmalı.”

Lokman:

“Peki, dışarıdaki teller görünüyor mu?”

Doktor:

“Telleri göremiyorum. Önümde tümsekler var. Bulduğumuz yerden uzak olmalı.”

Diyar:

“Nöbetçi kulübesine ne kadar yakınız peki?”

Doktor:

“Kulübe hemen tepemizde” diye cevap verdi. “Demirden yapılmış bir kulübedir ve bizler, dört ayağından birinin yanından çıkmışız. Askerler hemen yanımızdan geçtiler zaten seslerini duymadınız mı?”

Diyar:

“Tamam. Sen geri çekil. Bir de ben bakayım.”

Doktor Orhan, kendisini yana doğru çevirip geriye doğru sürünerek Diyar’ın yanından geçti ve bu kez de Diyar, kafasını burnuna kadar dışarı çıkarıp etrafına baktı. İlk defa cezaevi avlu duvarını dışına çıkıyor olmalarının verdiği heyecan, gördüğü manzara karşısında bile değişmedi.

Oysa ki, durumları hiç de iç açıcı değildi. Çünkü nöbetçi kulübesi ile aralarında en fazla iki metrelik bir mesafe vardı. Askerler, kulübelerin duvara doğru olan tarafında yapılan bir buçuk metre genişliğindeki yolda devriye gezerken kendi aralarında konuşuyorlardı. Cezaevi avlu duvarı ile aralarındaki fark, Diyar için Doktor’un söylediğinden de az geldi. Ona göre aralarındaki mesafe en fazla on metre kadar olabilirdi. Bulundukları yerde otlar yükseldiği için duvarı ve ulaşmak istedikleri tellerin bulunduğu alanı da rahatça göremiyorlardı.

Diyar, kafasını tünelin içine çektikten sonra eliyle dışarıdan bir tutam ot koparıp koynuna doldurdu. Arkasında bekleyen Lokman'ı geçip Doktor'un yanına gitti. Dışarıya bakma sırası Lokman'daydı. O da Diyar ve Doktor ile aynı duygular ile dışarıyı seyre koyuldu.

Diyar, yanındaki Doktor'a bakarak, "Moralini bozma Doktor" diye onu canlandırmaya çalıştı. "Hiç değilse az da olsa ilerlemişiz. Bundan sonrası daha kolay olacak."

Doktor Orhan, düşünceli bir şekilde, "Neden böyle oldu?" diye sordu.

Diyar:

"Anlaşılmayacak bir şey değil Doktor" diyerek durum hakkında kendi görüşlerini anlatmaya başladı. "Tünelin yönü yanlış. Bu yüzden sağa doğru önemli oranda bir sapma yaşanmış. Avlu duvarını sağımıza alıp kuzeye doğru ilerlemişiz. Yani neredeyse duvar ile paralel ilerlemişiz. Ama çok sorun değil. Yine de geç kalmış sayılmayız ve yönü düzeltebiliriz. Sen şimdi bunları boş ver de, biz kapağı kapatalım. Odaya döndüğümüzde ne yapabileceğimizi konuşuruz."

Doktor:

"Bu kadar emek harcadık. Aldığımız sonuca bak" dedi hayıflanarak.

Diyar:

"Bu sonuç bizim eserimiz. Ama yine de ben çok kötü bir sonuç olduğunu düşünmüyorum. Bu tünel hiç olmayabilirdi de" dedi ve tünelin içine giren havayı içine çekerek, "Ne kazandık diye sorarsan da, bu havayı iyice kokla derim ben. Dağ kokuyor çünkü! Ben bu tüneli bitirip çıkacağımıza inanıyorum. Hem bak dışardan ot kopardım. Çok güzel kokuyor" diyerek elindeki ot tutamını Doktor'a gösterdi.

O akşam, Diyar’da kendisinin de çok anlam veremediği ama nedenini de çok fazla sorgulamak istemediği bir iyimserlik ve huzur vardı. Doktor Orhan ise, tünelde avlu duvarından sonra yirmi beş metreye yakın kazmalarına rağmen, dış duvardan sadece on metre uzaklaşmış olmalarının üzüntüsünü yaşıyordu.

Doktor Orhan, Diyar’ın elindeki otu alıp baktı ve kokladı. Elindeki ot basit bir çimendi. Ama kokusu, onlara o sırada başka gelmişti. Anlaşılan uzun zamandır o kokuyu almadıkları için beyinleri ot kokusunu hemen algılayabiliyordu. Güneşten hafif sararmış olan ot, hem ılık ılık bahar, hem de güneş kokuyordu.

Diyar, otu tekrar alıp koynuna soktuktan sonra Lokman’ı çağırdı. Lokman, dışarıya dalmış ve o sırada her yere bakmıştı. Üç arkadaş, açtıkları kapağı tekrar kapatmaya başladılar.

Kapağı kapatmak için yaptıkları destek bitince Diyar, desteğe bakarak, “Çok sağlam oldu doktor. Askerler buraya bassalar bile sorun olmaz” dedi.

Doktor:

“Evet sağlam oldu ama yine de umarım kimse bakmaz. Neme lazım? Kafası karışık olan şaşkın bir askerin sakarlığı yüzünden bu tünel deşifre olmasın” diye gülerек cevap verdi.

Diyar:

“Peki buraya ne isim verelim?” diye sordu.

Doktor:

“Öncekini açamadık. Ama oraya ‘Varil’ demiştik. Buna da ‘Varil’ diyelim. İsimleri karıştırmamamız için de öncekine ‘Büyük varil’, buna da ‘İkinci varil’ deriz” diye cevap verdi.

“İkinci Mahmut, bilmem kaçınıcı Louis gibi desene. Zaten bu önceki ‘Büyük varil’e de benziyor. Onun sonradan gelen ve çok parlak olmayan selefi, küçük kardeşi gibi bir şey oldu.”

Doktor Orhan, gülerек, “İlkine Bonaparte, buna da II. Napolyon mu desek acaba?” dedi.

“Hayır. Osmanlı isimleri daha güzel olur. Birinci Varilzade Büyük Abdulhamit, Varilzade Küçük Vahdettin. Haşmetlû ve de devletlû variller, velinimetlerimiz...”

Tutsaklar, gülerek tünelden çıkmaya başladılar. O sırada diğer arkadaşları da mutfığa doluşmuşlar ve merak ile onların tünelden çıkmalarını bekliyordılar.

Diyar, tünelden çıkarken elindeki otu Agit’e gösterdi ve “Bak Agit, bu senin memleketinin otu. Bugün bu ota ulaşabildik sadece, ama yarın ağaçlarının altında oturacağız” dedi.

Agit:

“Oturacağız tabi” dedi gülümseyerek ve “Kapağı açtınız mı? durum nedir?” diye sordu.

Doktor:

“Açtık. Hatta tekrar kapattık bile.”

Botan:

“Tellere ulaşmamıza ne kadar var daha?”

Doktor:

“Tellere ne kadar kaldığını boş ver de avlu duvarından ne kadar uzaklaştığımızı sor” diye cevap verdi.

Baran:

“Ne kadar uzaklaşmışız?”

Doktor:

“On. En fazla belki on beş metre!”

Botan:

“Ama nasıl olur?” diye sordu şaşkınlıkla. “Daha geçen gün tünelin içindeyken avlu duvarından itibaren ne kadar ilerlediğimizi ölçtük. Gittiğimiz mesafe yirmi yedi metreydi.”

Doktor:

“Tünelin yönünde sapma var. Duvarı sağımıza alıp ilerlemişiz” diye cevap verdi.

Agit:

“Peki dış tele ne kadar uzaklıktayız?”

Doktor:

“Ben teli göremedim. Bilmiyorum.”

Lokman:

“Ben gördüm. Tellerle aramızda otuz metreye yakın bir mesafe var” diyerek araya girdi.

Doktor:

“Biz tünelde iken telleri gördüğünü neden söylemedin?”

Lokman:

“Zaten burada söyleyecektim” diye cevap verdi ve “Ben aradaki mesafeyi otuz metre gibi gördüm” dedi.

Diyar:

“Eğer o kadar ise çok sorun değil. Çünkü toprak yumuşak. Ayrıca oksijen sorunu da yok. Eğer iyi çalışır isek bu mesafeyi otuz beş kırk gün içerisinde kazabiliriz” dedi. “Ama önce sinde tünelin yönünü sola doğru çevirmemiz gerekiyor.”

Lokman:

“Doğru. Zaten dış tel de solumuzda kalıyordu.”

Doktor:

“Tamam o zaman tünelin yönünü sola çevirip devam edeceğiz.”

Diyar, saatine baktıktan sonra, “Doktor, saat daha on ben tünele gireyim diyorum. Hem tünelin yeni yönünü de belirlerim” dedi. “Bu sefer işi Welat’a vermeyeceğim. İlk ben çalışacağım.”

Botan:

“Geçen sefer yönü çok şaşırmamıştım” diyerek kendisini savunmak istedi.

Diyar gülerek, “Evet az şaşırmıştın. Eğer düzeltmeseydik. Şimdi kesin cezaevine doğru tam dönmüş olacaktık” dedi ve Doktor’a dönerek, “Ben tünele giriyorum” dedi.

Doktor:

“Hayır sen yoruldun. Bu gece ara verelim diyorum ben. Biraz dinlenelim. Yarın diğer arkadaşlarla da konuşur öyle devam ederiz.”

Diyar:

“Ama zamanımız boşa gidecek.”

Doktor:

“Bir geceden bir şey olmaz. Bu akşam dinlenelim.”

Bunun üzerine tutsaklar, mutfakta oturup, dışarıdan getirilen otu incelemeye başladı.

Baran, otu koklayarak derin bir nefes aldı ve “Gerçekten de dağ kokusu geliyor” dedi ve “Ne olurdu yani bu gece çıksaydık bu zindandan” diyerek kafasını sağa sola çevirdi.

Doktor:

“Merak etme. Ona da az kaldı. Toprak yumuşak. Kalan mesafeyi erkenden kazıp bitireceğiz.”

Agit:

“Aman başka sorun çıkmasın da, biraz daha bekleyebiliriz. Ne olacak ki?”

Baran:

“Ne olacağı var mı arkadaş?” diye sordu. “Gerilla geri çekiliyor. Biz çıkana kadar bu Bingöl dağlarında sadece kurtlar, kuşlar, ayılar ve domuzlar kalacak bu gidişle.”

Doktor:

“Merak etme arkadaşların bizden haberleri var. Bizi almadan gitmezler.”

Gecenin ilerleyen saatlerinde Doktor uyumak için arkadaşlarının müsaadesini isterken Baran, Lokman, Botan ve Diyar, mutfaktaki sohbetlerine devam edip, dışarıdan getirilen ot ile ilgili yorumlar yapmaya devam ettiler...

Ertesi gün Baran ile Diyar, ilk vardiyada çalışıp tünelin yönünü belirlemek için hazırlanmış mutfakta beklerken diğer arkadaşları tünelin giriş kapağını açıyorlardı.

Diyar, o sırada Doktor Orhan ile beraber tünele nasıl bir yön vereceklerini konusunu tartışıyordu. “Doktor, tünelin yönünü ne kadarlık bir fark ile sola doğru çevirelim? Yani kaç derece olabilir?”

Doktor:

“Yirmi derecelik bir sola dönüş, sanırım yeterli olur.”

Diyar:

“Yapma Doktor. Tünelin yönü baya bir sağa kaymış. Ben en az kırk beş derece sola dönelim diyorum.”

Doktor:

“Olmaz yirmi derece yeterli olur.”

“Yirmi derecelik bir dönüş ile tüneldeki sapmayı düzeltemeyiz. Kazacağımız otuz metrelik mesafe, bu durumda elli metre olur.”

“Hayır, hayır sen benim dediğim gibi yap. Sorun çıkmayacaktır.”

“Doktor, bak günah benden gitti. Eğer sorun çıkarsa bunun yükü sende kalır bilmiş ol.”

“Biliyorum ama benim söylediğim miktardaki bir dönüş bizi kurtaracaktır. Sen boşuna kaygılanma.”

Diyar, daha fazla ısrar etmeden, “Tamam. Neyse, başka bir şey yoksa biz tünele giriyoruz” dedi.

Doktor:

“Hayır. Başka bir şey yok. Size kolay gelsin. Sizden sonra Emrah ile Korsan çalışacaklar.”

Diyar ve Baran, tünele girdikten sonra ilk iş olarak, önceki gece açıp kapatmış oldukları kapağı kontrol ettikten sonra çalışmaya başladılar. Diyar “ikinci varil”de bir sorun olmadığını görünce içinden, “Neyse ki, halen sakar bir asker gelip de buraya basmamış” dedi gülerek.

İlk iş olarak tünelin yeni yönünü belirlenmeliydi. Bu yüzden Diyar, ilk önce tünelde arkasına baktı ve sonra geri geri sürünerek tünelin ön tarafını kontrol etti. Tekrar tünelin en ön tarafına gelip belirlediği yeni yöne göre kazmaya başladı. Toprak yumuşak olduğu için çok rahat kazılıyordu. O bölümden sonraki toprakta çok fazla nem de yoktu. Kazılan toprak hemen dökülmeye başlıyordu.

Diyar, arkasında beklemekte olan Baran’a seslenerek, “Baran, bugün senin işin zor. Çok toprak çıkacak” dedi.

Baran:

“Merak etme sen. Senin karşında Ortadoğu’nun en hızlı torba taşıyıcısı var. Ben torbaları otuz otuz götürürüm alimallah” diye cevap verdi.

“Yine abartı, yine abartı. Sen de merak etme o zaman. Sen otuz torbayı götürüp geri gelene kadar ben de buraya kırk torba daha yığarım. O zaman görürüm ben seni.”

“Bekliyorum.”

Diyar, on tane torbayı toprak ile doldurduktan sonra götürmesi için Baran’a verdi. Baran, torbaları alıp götürdü ve kırk beş dakika sonra geri döndü. Döndüğünde Diyar iddia ettiği gibi kırk torba değilse de 18 torba toprak ve üç tane de taş çıkarmıştı.

Baran:

“Hani nerde kırk torba diye sordu.

“Hiç sorma. Ben bu işte o kadar da hızlı değilmişim. Ama bunlar şimdilik sana yeter” dedi.

“Hah şöyle! Bir daha benimle inatlaşma” diyen Baran toprak dolu torba ve taşları alarak Diyar’ın yanından ayrıldı. Diyar ise, o zamana kadar kazdığı bölüm yirmi santimetreye yaklaşınca, tekrar tünelin yönünü kontrol edip, yönü biraz daha sola doğru çevirdi. Tünelin yönünü daha fazla sola vermek istiyordu. Ama kendisine söylenildiği gibi yapmayı tercih etti.

Saat on ikide tünelden çıktıklarında, onlardan sonra çalışacak olan Emrah ile Ramazan mutfakta onları bekliyorlardı.

Emrah:

“Kolay gelsin. Yönü belirlediniz mi?” diye Diyar’a sordu.

Diyar:

“Evet belirledik. Ama senin de yöne dikkat ederek ilerlemen gerekiyor. Şu anda yarım metreye yakın bir mesafe ilerlemiş durumdayız. Birkaç metre kadar ilerleyip yönü iyice ortaya çıkarana kadar, sürekli olarak yönümüzü kontrol etmemiz lazım” diye cevap verdi.

“Tamam. Ben yöne dikkat ederim. Bu arada tüneldeki oksijenin durumu nasıl?”

“Kapağı daha yeni açıp kapattık. Şu an oradan iyi hava geliyor. Sanırım uzun bir süre boyunca hiç oksijen sorunu yaşamayacağız. Sen yöne dikkat et yeter. Bak sola kayabilirsin. Ama sakın sağa kayayım deme” diyen Diyar, gülerek, “Biz solcuyuz arkadaş. Tünelimiz sağcı olursa sonumuz nice olur?” diye sordu.

Emrah ve Ramazan da tünele girip çalışmaya başladılar ve Emrah ilk olarak tünelin yönünü kontrol ettikten sonra belirlenen yöne göre kazmaya devam etti. O akşam da bir metreye yakın bir mesafeyi kazmayı başarmışlardı.

Toprak yumuşak olduğu için yine bir hafta içerisinde beş metrelik bir ilerleme sağlamışlardı. Bu yüzden tutsaklar, geride bırakılan beş metrelik bölümün desteklenip desteklenmemesi gerektiğini tartışıyorlardı.

Akşam yemeğinden sonra hepsi oturmuş televizyondan verilen haberleri izledikleri sırada Doktor Orhan, “Bu akşam kazmış olduğumuz beş metrelik kısmı desteklememiz gerekiyor. Ama uzun bir mesafe olduğu için biraz zamanımızı alacak” dedi.

Kısa bir tartışmanın ardından katedilen mesafenin kalaslarla güçlendirilmesinde karar kıldılar.

Diyar: “Bizim çatı da bayağı zorlandı garibim. O kadar toprak çıkardık ki çatıya. Ağırlığı altında eziliyordur zavallı.”

Doktor:

“Eee tabi...! Devletin altını üstüne, üstünü de altına getirdik!”

Doktor’un ne demek istediğini anlamayan Orhan, “Nasıl?” diye sordu.

Doktor, gülerek, “Basbayağı! Cezaevinin altındaki toprağı çatıya, çatıdaki kalasları da cezaevinin altına getirdik. Yani altını üstüne, üstünü de altına getirdik” diye cevap verdi.

Arkadaşları Doktor’un bu cevabı üzerine kahkahalarla gülerken Agit, “Bu tünel bitince, cezaevi müdürünün ve buradaki

askeri komutanın suratlarının halini görmek isterdim” dedi ve “Devlet, bu fukaralara ne yapacak acaba? Tutuklanırlar mı sizce?” diye sordu.

Doktor:

“Sanmam. Rütbelerini alırlar. Hapis cezası alsalar dahi, infazı gerçekleştirmezler.”

Agit:

“Cezaevine atmasalar da analarından emdikleri sütü burunlarından getireceklerdir. Çünkü bu tünel başarıya ulaşır ve buradan çıkıp örgüte ulaşabilirsek bu Erdoğan için büyük bir yenilgi, örgüt açısından da bir başarı olur.”

Doktor Orhan bu esnada sol elini havaya kaldırarak, “Bütün iyi dileklerimiz kısa zaman sonra gerçekleşecektir arkadaşlar. Merak etmeyin” dedi.

Ağustos ayının kavurucu sıcakları, Bingöl'ü de etkisi altına almış, havadaki sıcaklık, tüneldeki çalışmayı iyice zorlaştırmıştı. Tünelin derin olan yerleri serin iken, yüzeye yakın yerleri, özellikle de tünelin en ön tarafı inanılmayacak derecede sıcaktı. Tutsaklar, gece çalışmalarında bile sıcaktan dolayı terden sıırılsıklam olmuş bir şekilde tünelden çıkarken, gündüz saatlerinde yapılan çalışmalarda tüneldeki sıcaklık iki katına çıkıyor ve tıpkı geçen yaz aylarında cezaevi ana binasının duvarını delerken olduğu gibi çalıştıkları yerde, altlarında kendi terlerinden meydana gelen bir birikinti oluşuyordu.

Tutsaklar buna rağmen kazmak istedikleri mesafeyi hedefledikleri gibi on beş gün sonrasına kadar bitiremediler. Ancak yirmi beş gün sonra, Ağustos ayının ortalarına doğru hedefledikleri mesafeye ulaşabilmişlerdi. Çünkü tünelde çalışanların tümü, hem aşırı sıcaktan etkilendikleri gibi normal zamanlarda olduğu gibi hızlı çalışamamış hem de tüneldeki havasızlıktan dolayı halsiz düşmüşlerdi. Hatta bazı zamanlar tüneldeki sıcaklık ve havasızlıktan dolayı dayanamayıp tünelden çıkarak çalışmaya ara verdikleri de olmuştu. Kazdıkları tünel, onların çöl sıcaklarını da dondurucu soğukları da tecrübe ettirmişti.

Yaşanan tüm zorluklara rağmen, ağustos ayının ortalarında nihayet istedikleri mesafeyi kazmış ve tekrar dışarıya çıkacak olan kapağı açmak için hazırlıklara başlamışlardı. O gün ayrıca Ramazan bayramının da birinci günüydü.

Her iki tünel odasındaki tutsaklar, akşam sayımı alınıp havalandırma kapıları kapandıktan sonra alt odada toplanmış, bir yandan hazırlık yaparlarken diğer yandan ise ne yapacaklarının tartışıyorlardı.

Tutsakların büyük bölümü odada toplanmışken Doktor Orhan, “Bu akşam dışarıya açılan kapağı açacağız. Telleri geçmiş olma ihtimalimiz de var geçmemiş olma ihtimali de” dedi.

Lokman:

“Eğer telleri geçtiyse, bu akşam çıkar mıyız?” diye sordu.

Doktor:

“Bu akşam çıkamayız. Çünkü bizimle çıkmaları gereken ve şu anda yanımızda olmayan üç arkadaş var. Eğer kapağı uygun bir yerden açacak olursak o üç arkadaş da (Devrim, Ozan ve Mervan) buraya gelirler. Böylece belki yarın bile çıkabiliriz” diye cevap verdi.

Agit:

“Bugün Ramazan bayramının birinci günü. Bayramda çıkabilseydik daha iyi olurdu. Şimdi bayram yüzünden askerler daha çok memleketlerini filan düşünüyorlardır ve nöbetlerde duyarsızlaşmışlardır.”

Doktor:

“Doğru ama bugün daha bayramın birinci günü. İki günümüz daha var.”

Baran:

“O zaman son hazırlıklarımızı yapalım. Belki de telleri geçmişizdir” dedi büyük bir umut ve heyecan ile.

Lokman:

“Kapağı kimler açmaya gidecek?” diye sordu.

Doktor:

“Diyar ve Botan gitsinler” dedi ve Diyar’a bakarak, “Diyar, kapağı açıp tekrar kapatabilirsin değil mi?” diye sordu.

Diyar:

“Evet, sorun olmaz” diye cevap verdi. “Ama bize yardım etmesi için bir arkadaş daha lazım. Botan ile beraber, hem kapağı kapatmamız için gerekli olan kalasları getirirler hem de çamur hazırlarlar.”

Doktor:

“Tamam, Canşêr de sizinle gelsin o zaman.”

Üç arkadaş, beraber tünele girip tünelin son kapağını açmaya başladılar. Diyar, öne geçip açacakları kapağın kenarlarını genişletirken Botan ile Canşêr de çatıdan getirilen ve kesilmiş olan kalasları tünelin içine getirip kapağı tekrar kapatmak için kullanacakları çamuru toplamaya başladılar.

Diyar, yarım saat kadar uğraştıktan sonra yanındaki ince şışı üstteki toprağa batırıp geri çekti. Şışı geri çekmesi ile tünelin içine dışardaki projektör ışıklarının girmesi bir oldu. Diyar, hemen yanındaki ampülü söndürdü ve açılan deliği genişletmeye koyuldu. Bu arada kapağı kapatmakta kullanacakları çamuru toplamış olan Botan da onun yanına gelmiş, açılan deliğe bakıyordu. Kapağı, sadece kafasının geçebileceği ölçüde genişleten Diyar, dışarıya bakmak için kafasını dışarıya çıkardı. Ama dışarıya bakar bakmaz korktuğunun başına geldiğini anladı.

Dışarıda dört tarafını iyice kontrol ettiğinde tünelin yönünün yine sağa dönmüş olduğunu ve avlu duvarına doğru geri dönmeye başladığını gördü. Ayrıca halen dış tellerle aralarında otuz metreye yakın bir uzaklık vardı. O sırada ne düşündüğünü bile bilmiyordu. Önceki kapakta nöbetçi kulübesini tam altında

çıkılmışlardı. Bu sefer kulübeden uzaklaşmışlar. Ama tellere ulaşmak yerine nerdeyse etrafı tellerle çevrili alanın içinde cezaevine doğru geri dönmeye başlamışlardı. Daha fazla dışarıya bakmadan tünelin içerisine geri dönüp olduğu yerde oturdu.

Diyar'ın bu halini gören Botan, yine olumsuz bir durumun yaşandığını az çok tahmin ederek, “Durum nedir?” diye sordu.

Diyar:

“Rezalet.”

“Neden? Tellere ulaşamamış mıyız?”

“Gel de kendin bak” diyen Diyar, tünelin içinde yan dönerek Botan'ın kapağa ulaşması için yer açtı ve onun arkasına geçti. Botan da kapaktan dışarıya iyice bakıp dört tarafı kontrol ettikten sonra tekrar tünelin içine döndü ve ve soran gözler ile Diyar'a bakıp, “Ne yapacağız?” dedi.

“Ne yapabiliriz ki? Yapacak bir şey yok” diye cevap veren Diyar, bir süre daha bekledikten sonra, “Neyse ben tünelden çıkıyorum. Sen burada bekle. Ben odaya dönüp Doktor ve diğer arkadaşlara durumu anlatayım da onlar da gelip dışarıya baksınlar. Daha sonra kapağı kapatırız” dedi ve Botan'ın yanından ayrılarak tünelden çıktı.

Diyar, tünelden çıkarken hiç acele etmek istemiyordu. Çünkü arkadaşlarının, onu mutfakta heyecan içinde beklediklerini ve onların umutlarını suya düşürecek olan durumu onlara anlatmak zorunda olduğunu biliyordu. Çoğu en fazla birkaç gün sonra o cezaevinden çıkma umudu ve inancı içerisindeydiler.

Arkadaşları, mutfakta tünelden gelecek haberleri bekleyip sohbet ederlerken Diyar, mutfığa çıktı. Onu gören doktor hemen, “Kapağı açtınız mı?” diye sordu. “Durum nedir? Nereden çıktınız?”

Diyar bir süre susup arkadaşlarına baktıktan sonra, “Durum kötü maalesef” diye cevap verdi ve “Kötü bir yerden çıkmışız. Dış teller ile aramızda en az otuz metrelik bir mesafe var.”

Lokman şaşkınlıkla, “Nasıl olur? Zaten tellere otuz metre kalmıştı. En azından tellerin yakınlarında bir yerden çıkmamız gerekiyordu” dedi.

Üzgün olan Diyar, “Tünelin yönü yanlış. Yine sağa dönmüşüz. Neredeyse cezaevine doğru geri dönmüşüz” diye cevapladı onu.

Doktor:

“Dış telleri gördünüz mü peki?” diye sordu.

Diyar:

“Evet. Zaten ben de sizi çağırmaya geldim. Sen ve Lokman da gidip bakın isterseniz. Görmek isteyen başka arkadaş da varsa sizin ile gelsin. Siz tünelden çıktıktan sonra ben ve Botan kapağı tekrar kapatırız.”

Diyar, o sırada Doktor Orhan’a çok kızgındı. Kızgınlığından dolayı da konuşmakta bile güçlük çekiyordu. Çünkü tüm ısrarlarına rağmen Doktor, onu yön konusunda dinlememiş ve tünelin yönünü sağa doğru döndürmüştü. Fakat o anlar, bu konuyu açmanın hiç sırası değildi. Çünkü herkes çok üzgün ve düşünceliydi.

Doktor ile Lokman, tünele girdikten sonra Baran, Diyar’a, “Teli gördüğüne emin misin?” diye sordu. “Gerçekten tellere daha otuz metre uzaklıkta mıyız?” Baran, Diyar’ın söylediklerine inanmak istemiyordu.

Diyar:

“Evet telleri gördüm. Halen aramızda otuz metre kadar uzaklık var. Daha fazla da olabilir ama kesinlikle daha az değil” diye cevap verdi üzgün ve biraz da kızgın bir yüz ifadesi ile.

Mutfağın duvarına sırtını dayayarak ayaklarının üstünde oturmuş olan Agit, “Bu otuz metreyi kazıp bitirmek çok zor olacak” dedi. “Bu kadar mesafeyi yine nasıl kazacağız ki?”

Diyar:

“Ben de bilmiyorum” dedi omuz silkerek, “Artık yorul-
dum ben de. Nasıl kazacağımızı bırak da o kadar zamanımız olur
mu ona bakmamız gerekecek.”

Rıdvan:

“Bu tünelde lanet mi var arkadaş? Neden hiç bir şey yo-
lunda gitmiyor?” diye sitem dolu bir soru sordu.

Baran:

“Ne laneti? Bunların hepsi bizim hatalarımız yüzünden
oluyor” diye cevap verdi.

Yarım saat sonra Doktor Orhan ve Lokman da tünelden
çıkıp mutfığa geri döndüler. Onlar da Diyar’ın söylediklerini
doğrulayınca mutfaktaki tutsakların hepsini bir suskunluk aldı.

Sessizliği bozan Diyar, “Neyse ben içeri, tünele dönüyo-
rum. Botan ile beraber kapağı kapatacağız. Canşêr’i de şimdi geri
göndereceğim. İki kişi ile kapağı kapatabiliriz” dedi ve tünele
girdi.

Kapağı kapattıktan sonra tünelden çıkarlarken diğer arka-
daşları halen mutfakta oturmuş ve karşılaştıkları durumun kriti-
ğini yapıp bundan sonra ne yapacaklarına karar vermeye çalışı-
yorlardı.

Baran:

“Çok fazla tartışılabilir bir şey yok. Durum ortada. Tü-
neli kazmaya devam edeceğiz” dedi.

Lokman:

“Doğru. Ama bu şekilde olmaz. Hep bir şeyleri yanlış ya-
pıyoruz. Oturup konuşmamız gerekecek.”

Yaşanan durum sebebi ile çok üzgün olan Doktor Orhan, “O zaman, yarın bir toplantı yapalım. Diğer arkadaşlar da toplantıya katılırlar ve ne yapacağımıza orada karar veririz artık” dedi.

Tünelin mutfaktaki giriş kapağı kapatılırken Diyar da banyoya girdi. Botan ve üst odada kalan diğer tutsaklar da kendi odalarına döndüler. O gece tutsaklardan çoğu, sabaha kadar uyumamış ve bundan sonra ne yapabileceklerini düşünmüşlerdi.

O sıralarda Bingöl zindanında yine hüznün hakimdi. Özgürlük hayalleri yine ertelenmek zorunda kalmış, toprağın altından çıkamamıştı...

Sabah saat onda alt odadaki tutsaklar ve Devrim ile Ozan'ın da katıldığı bir toplantı düzenlendi. Toplantıyı Devrim yürütüyordu ve “Arkadaşlar, tünelde yönün yanlış olmasından kaynaklı olarak ciddi bir sıkıntı yaşadık biliyorsunuz” diye söze başladı. “Tünel konusunda kritik bir aşamada olduğumuz bilinmelidir” derken yaşanan durumdan dolayı oldukça üzgün olduğu görülüyordu. “Şimdi arkadaşlar, hem bu konu ile ilgili olarak hem de genel anlamda görüş ve değerlendirmelerini sunabilirler. Ayrıca bu aşamadan sonra nasıl bir yol izleyeceğimizi de kararlaştırmak durumundayız. Bu esaslar üzerinden arkadaşlar söz hakkı alabilirler.”

Tutsaklar uzun geçen tartışmaların ardından tünelin devam edip edilmeyeceğini tartışmış, mevsim koşulları gözetilerek ertelenmesi önerileri gündeme gelmiş ama sonuç olarak ‘Tünel çalışmasına devam’ fikrinde karar kılmışlardı.

Toplantı sonrası Diyar ve Devrim de, havalandırmaya çıkıp oturdu. Devrim, Diyar’a bir sigara verip kendisi de bir sigara yaktıktan sonra

“Görüşemiyoruz ne zamandır. Sen de durumlar nasıl ne yapıyorsun?” sohbeti başlattı.

Diyar.

“Ne yapayım? Varlığımı sorguluyorum” diye cevap verdi. “Acaba gerçekten var mıyım ya da yok muyum? Gerçek miyim yoksa bir hayalin ürünü müyüm? gibi şeyler işte. Hatta bazen bulunduğum mekanı bile sorguluyorum. Mesela şu anda, ‘Benim bu arkadaşın yanında ne işim var?’ diye soruyorum” dedi gülererek.

Devrim de, ona gülererek karşılık verip, “Bir tünel seni ne hallere koymuş böyle? Zaten iyice zayıflamışsın. Bir de üstüne sanki aklını da yitirmek üzeresin” dedi.

“Evet kendime bir de huni aldım zaten.”

“Ne için?”

“Aklımı tamamen yitirince kafama takacağım. Bir de, elime bir direksiyon alıp herkes ile dalga geçeceğim.”

O sırada Doktor Orhan da, onların yanına gelip otururken Devrim, “Ooo Doktor’um seni buralarda görmek ne şeref. Neden geldin? Sizin Diyar ile aranız limoni değil mi?” diye hince bir soru sordu.

Diyar:

“Neden bozgunculuk yapıyorsun?” diye sordu. “Aramız limoni filan değil. Tünel işi ayrı bizim yoldaşlığımız ayrı. Neden araya giriyorsun Kara kedi?”

Doktor Orhan, sol elini kaldırarak, “Devrim, bak elimin tersindesin dikkat et” dedi. “Sen buraya toplantı yapmaya mı geldin? Yoksa milletin arasına nifak sokmaya mı? Örgütün verdiği bir görevi neden kötü emellerin için kullanmaya çalışıyorsun?”

Diyar da gülerek, “Neden ha neden? Çık git buradan” diyerek Devrim’in kolundan tutup çekiştirmeye başlayınca Doktor da ona eşlik etti.

Devrim kolunu kurtarmaya çalışarak, “Ben sadece sevin-cimden öyle söyledim. Toplantıdaki kararlılığınız, beni özgürlük hissiyatı ile doldurdu da cûş-u huruşa geldim yoldaşlar.”

Diyar, Doktor Orhan’a dönüp, “Doktor bu zat, zaten baş-ka bir odada kalıyor. Akşam da kendi odasına dönecek. Gel bu akşam çıkıp gidelim de özgürlük hissiyatının ne olduğunu göste-relim. İyice cûş-u huruşa gelsin de kendini duvardan duvara vur-sun” dedi gülerek.

Doktor:

“Tabii ki çıkabiliriz. Ne de olsa bizim elimizde. O da ce-zaevinde ensesini kaşıyıp durur” diye cevap verdi.

Devrim, korkmuş gibi ellerini kaldırarak, “Aman dostlar, sizler neler söylüyorsunuz böyle?” diye sordu. “Bende kalp var. Böyle şeyler söylemeyin lütfen. Gelin, gelecek güzel günlerden konuşalım. Bakın gardiyanları zorla ikna edip buraya geldim zaten. Sırf sizin için” dedi ve “Doktor, hakikaten bu yön işini nasıl yapacaksınız?” diye sorarak konuyu değiştirmeye çalıştı.”

Doktor:

“Ben bilmiyorum. Diyar nasıl yapıyorsa yapsın” diye ce-vap verdi.

Diyar şaşırarak, “Ben mi?” diye sordu.

“Evet sen. Bu akşam ilk vardiya senin. Gidip yönü belir-leyeceksin.”

“Aman Doktor, beni karıştırma. Ben, sana daha önceden yön konusuna karışmayacağımı söylemiştim. Sen git, nasıl isti-yorsan öyle yap.”

“Yapacaksın. Başka çaren yok” diyen Doktor, kararlı gö-rünüyordu.

Tünelin yönünün belirlenmesi konusuna dahil olmak istemeyen Diyar, “Başka çarem var tabi” diye cevap verdi. “Ben sadece tüneldeki kazı işini yapacağım. Bir sorun çıkarsa yine her kafadan bir ses çıkacak. Ben karışmıyorum.”

Doktor Orhan, son sözünü söylüyormuş gibi, “Bu akşam ilk vardiya senin. Yön konusunu sen belirleyeceksin. Ve bundan sonra da her gün yönü kontrol edeceksin” dedi.

Devrim:

“Bu işin bir şekilde düzeltilmesi lazım Diyar. Bence de sen yap” dedi. “Hem şimdiye kadar ‘yön yanlış, yön yanlış’ diyen sendin.”

Diyar:

“Sen de karışmasan olmaz değil mi?” diye sorarak Devrim’e baktı.

Doktor Orhan, gülerek, “Karışacak tabi” dedi. “Sonuçta biz her şeyi ne için yapıyoruz?”

Devrim, ciddi ve vakur bir eda ile “Tabii ki Devrim için!” diye cevap verdi.

Diyar, Devrim’e bakıp, sağ elini kaldırıp yana doğru çevirerek, “Senin ismini de neden Devrim koymuşlar anlamadım ki!” dedi. “Bir isim bu kadar mı istismar edilir?”

Doktor Orhan ikisine de kızarak, “Tamam. Daha fazla uzatmayın” dedi ve Diyar’a dönerek, “Tamam mı? Anlaştık mı? Bu akşam ilk vardiya senin” dedi.

Diyar bir süre düşündükten sonra, “Tamam doktor. Ama bir pusula isterim” diye cevap verdi.

“Pusulayı ne yapacaksın?” diye sordu Doktor. “Sen zaten, kapağı açarken dış telleri görmüştün. Ona göre tünelin yönünü ayarlayamaz mısın? Pusulaya ne gerek var?”

Diyar:

“Bence gerek var. Bu saatten sonra el yordamı ile iş yapamayız. Ben eşeği sağlam kazığa bağlayayım en iyisi” dedi. “Hem neden biraz da bilim ve teknikten faydalanmıyoruz ki?”

Doktor Orhan:

“Tamam ama biz bu akşam tünelin yeni yönünü belirleyeceğiz. Pusulayı nerden bulacağız?” diye sordu. “Dışarıdan istesek bile bir aya kadar ancak gelir. Hem pusulayı cezaevine sokmak da riski olur. Gelirken fark edilir ise tüm iş yatar.”

Diyar:

“Burada zaten pusula var” diye cevap verdi. “Mervan arkadaşta var ya!”

Doktor Orhan, omuz silkip gülerek, “Ben de bir şey biliyorsun zannettim” dedi. “O pusula bozuk. Onu daha önce tünele başlarken de kullanmıştık. Önce Kuzey’i, iki metre sonra Doğu’yu gösteriyor.”

Diyar:

“Hayır ben geçenlerde o pusulaya baktım. Hiçbir sorunu yok. Yönleri doğru gösteriyor. Siz kullanmasını bilememişsinizdir. Biraz karışık bir pusula o” dedi.

Doktor Orhan, bir süre düşündükten sonra, “Tamam. Pusulayı Mervan arkadaştan isteyelim o zaman” dedi ve “Ama kendisi şu anda odasındadır. Nasıl haber vereceğiz?” diye sordu.

Diyar:

“Devrim, odasına dönerken Mervan arkadaşta da uğrasın. Pusulayı aldıktan sonra getirip kapıdan bize versin.”

Bunun üzerine Devrim’e dönen Doktor, “Tamam. Devrim, artık buradan çıktığında pusulayı alıp bize getirsin” dedi.

Devrim:

“Arkadaş, ben şimdi tekrar buraya dönmek için gardiyanlara ne bahane uyduracağım?” diye sordu ve “Gel de şimdi işin yoksa gardiyanlara iki saat dil dök” dedi yakınarak.

Diyar:

“Ben gardiyanlara uyduracağın bahaneyi hiç merak etmiyorum. Sen nasıl olsa bir yolunu bulursun” dedi gülerek.

Devrim:

“Bu belayı başıma sen açtın” diyerek Diyar’ın eline vurdu. “Arkadaş, senin isteklerin de bitmiyor. Bir iş yapacaksın, ama kaptisli şarkıcılar gibi ‘Şunu isterim, bunu isterim’ diyorsun.

Diyar, omuz silkerek, “Hesabına gelirse” dedi. “Bizde işler böyle yürüyor.”

Doktor Orhan:

“Devrim, sen de ne uzattın? Bir pusula alıp getireceksin” dedi.

Devrim arkadaşlarının yanından ayrıldıktan bir süre sonra elinde pusula ile geri döndü ve pusulayı kapı mazgalından Doktor Orhan’a verdi.

Akşam sayımı alınıp havalandırma kapıları kapatıldıktan sonra Diyar ile Baran, tünele girmek için hazırlanmaya başlarken Doktor Orhan, mutfakta hazırlanmakta olan Diyar’ın yanına giderek, “Diyar, bak. Sen yine de tünelin yönüne kendine göre şekil ver. Bu pusulaya çok güvenme” diyerek pusulayı ona verdi.

Diyar:

“Sen merak etme Doktor. Ben zaten yönü kafamda belirledim. Tünelin yönünü yaklaşık olarak altmış dereceye yakın bir oran ile sola çevireceğiz. Pusulayı sadece emin olmak için kullanacağım” diye cevap verdi ve pusulayı mutfağın zeminine koyarak tellerin bulunduğu tarafın hangi yönde olduğunu belirledi.

Odanın içerisindeyken telin hangi yönde olduğu biliniyordu. Odanın duvarları ve tünelin başlangıcı, dış tellere dik bir açı ile gidiyordu. Diyar, tünelin içine girdikten sonra tünelin ön kısmında bulunan ve en son açtıkları kapaktan geriye doğru yirmi bir metre kadar arkaya geçti. Orada pusulayı yanında getirdiği bir tahtanın üzerine koyarak tellerin bulunduğu yönü belirledi. Pusulanın gösterdiği yöne göre tünelin yetmiş dereceye yakın bir kırılma ile sola dönmesi gerekiyordu. Tünelin yeni yönünü belirledikten sonra kazmaya başladı. Baran da, onun çıkardığı toprağı oradan alarak iptal etmiş oldukları yirmi bir metrelik bölüme taşıyarak orada sıkıştıracaktı. Böylece iptal edilmiş olan yirmi bir metrelik kısım da tekrar toprak ile doldurulup kapatılacaktı.

Diyar, bulunduğu yerde arada pusula ile tünelin yönünü kontrol ederek kazmaya devam etti ve kendisi tünelden çıktıktan sonra kazı işini sürdürecektir olan Emrah'a tünelin yeni yönünü tarif etti.

Emrah ile Ali tünele girdikten sonra Doktor Orhan, mutfağa geldi ve Diyar'a, "Durum nedir? Yönü belirlediniz mi?" diye sordu.

Diyar:

"Evet belirledik. Yarım metre kadar da ilerledik" diye cevap verdi. "Şu an için bir sorun yok."

Doktor:

"Yönü sola doğru ne kadarlık bir açı ile döndürdünüz peki?"

"Tam sola döndük de denilebilir. Ama net olarak yetmiş derece civarında olmalı."

"Pusula işe yarıyor mu bari?"

"Evet, işe yarıyor. Benim de tahmin ettiğim yönü gösterdi zaten. Eğer bu aşamadan sonra yine sağa veya sola sapmazsak, tam olarak dış tellere doğru kazıyoruz."

Doktor Orhan, rahatlamış gibi derin bir nefes aldıktan sonra, “İyi. Şimdiye kadar yön konusunda çok sıkıntı çektik. Umalım da, bir daha böyle sorunlarla karşılaşmadan şu tüneli bir an önce bitirebilelim” dedi.

“Merak etme. Zamanında bitireceğiz” diye cevap veren Diyar, kendinden emin bir biçimde, “Elimizden kurtuluşu yok” dedi gülerek.

“Sence kalan mesafeyi kaç günde geçeriz?”

Diyar, elini çenesine dayayıp bir süre düşündükten sonra, “Eğer, farklı bir sorun çıkmaz ise Eylül ayının ortalarına doğru, yani otuz beş veya kırk güne kadar tüneli bitiririz diye düşünüyorum” dedi. “Şu anda toprağı çatıya taşıyor iptal edilen bölüme dolduruyoruz. Bu da haliyle bize zaman açısından avantaj kazandıracaktır.”

Doktor Orhan, kafasını sağa sola çevirip üzgün bir biçimde, “Zorla kazdığımız o yirmi bir metrelik kısmı tekrar kapatmak çok zoruma gidiyor” dedi. “Orayı kazmak bir ayımızı aldı. O cehennem sıcaklığında ve oksijensiz ortamda çalışmanın çektiği işkence de çabası.”

“Olmuş ile ölmüşe çare olmaz derler” diyerek omuz silkti Diyar. “Oldu bir kere. Ben oraya harcadığımız emeğin boşa gitmesine üzmekten çok bu cezaevinden daha geç çıkacağımız için kaygılanıyorum. Eğer geri çekilmeler, Eylül’e kadar tamamlanacak olursa işte o zaman hapı yutarız. O dağlarda silahsız bir şekilde ortalıkta kalmak çok kötü olur.”

Agit de yataktan çıkıp onların yanına mutfağa gelirken Doktor, “Geri çekilmenin tamamıyla gerçekleştirileceğini sanmıyorum” diye cevap verdi.

Diyar:

“Neden?” diye sordu.

“Son günlerde bu konu zaten gündemden düşmüyor. Devlet, Önderliğin tüm çabalarına rağmen diyalogun önünün tamamen açılması için hiçbir adım atmıyor. Bizleri oyalamak niyetinde oldukları çok açık. Bu durumda örgüt geri çekilmeyi durdurabilir de.”

“Gerçekten böyle bir şey olabilir mi?” diye soran Diyar, Doktor Orhan’ın özellikle de geri çekilmenin durdurulması konusunda söylediklerinin gerçek olmasını ister gibiydi.

“Evet eğer devlet hiçbir adım atmayacak ise Kuzey’in dağlarını onlara terk etmenin ne anlamı olabilir ki?” diye soran Doktor’un da geri çekilme kararının durdurulmasını umduğu anlaşılıyordu. “Hem devlet, bu durumda bile gerillanın geri çekileceği yerlerde yeni karakollar ve askeri amaçlı barajlar yapmak istiyor. Düşmanın niyetinin ne olduğu gayet açık.”

Agit:

“Böyle bir durumda, tamamıyla geri çekilmek kendini kurbanlık koyun durumuna koymak olur” dedi. “Zaten devletin, ikide bir ‘geri çekilme yok. Örgüt tüm güçlerini geri çekmiyor’ diye yaygara koparmasının sebebi askeri karakollar ile doldurmak istediği tüm alanların boşalmamış olmasından kaynaklanıyor.”

Diyar, başını yana doğru çevirerek, “Umalım ki öyle olsun” diye karşılık verdi.

Bingöl Cezaevinde tünel kazmakta olan tutsaklar, tüm güçleri ile çalışıp en kısa zamanda tüneli bitirebilme uğraşısı içerisinde iken, tünelin yeni yönünü belirledikleri günün üzerinden geçen yirmi beş günün sonunda on sekiz metreden fazla bir mesafeyi kazarak gerilerinde bırakmışlardı. Bu durum tutsaklarda ciddi bir moral ve heyecanın ortaya çıkmasına sebep olmuştu. Fakat tünelde sorunların bitiyor olabileceği elbette ki düşünülemezdi. Bu arada tutsaklar tünelin yönünü düzelttikleri yere “Vi-raj” ismini vermişlerdi.

“Botan ile Orhan, ilk vardiyada çalışmak üzere tünele girip “Büyük varil”e ulaştıkları sırada “Büyük varil” ile “ikinci varil” arasındaki onüç metrelik kısmın bazı yerlerinde su toplandığını ve tünel duvarlarında yer yer çökmelerin başladığını gördüler. Durumu arkadaşlarına bildirmek için acele ile tünelden geri çıktılar.

Odada otururken mutfğa çağırılan Doktor Orhan, mutfğa girdiği sırada orada tünelden çıkmış olan Botan’ı görünce, “Yine bir sorun var deme Botan!” dedi ve “Hayırdır tünelden neden çıktınız?” diye sordu.

Botan, ellerini yana açarak, “Maalesef bir sorun var Doktor!” diye cevap verdi.

“Nedir?”

“Tünelde, ‘Büyük varil’ ile ‘ikinci varil’ arasındaki bölümde su damlıyor. Bazı yerlerde de su birikmiş. Ayrıca tünelin duvarlarının bir bölümü de çökmüş ve çamur yolu kapatmış. Bu yüzden ön tarafa geçemedik. Eğer hemen müdahale etmez isek tünel tamamen çökebilir.

Botan’ın sözünü ettiği bölüme daha önce destek yapılmıştı. Ama bu destek sadece üstteki toprağı tutmak amacı ile yapıp tünelin kenarlarını kapatmadığı için tünel duvarları, kenarlardan damlayan su yüzünden ıslanıp çökmeye başlamıştı.

Doktor Orhan, Botan’ın söylediklerinden sonra vakit kaybetmeden tünele girmeye hazırlanırken, “Hemen o çöken yerlere de destek yapmalıyız” diyerek Diyar’a döndü ve ona, “Diyar, sen üst odaya çık. Şeref ile beraber çatıdan dört tane kalas söküp buraya getirin ve kesip hazırlayın. Ben tünele giriyorum. Kestiğiniz kalasları Botan’a verin o içeri getirsin” dedi.

Doktor Orhan, tünele girerken Diyar da üst odaya giderek Şeref ile beraber kalas getirmek üzere çatıya çıktı. Kalasları söküp alt odaya getirdikten sonra iki koldan kesmeye başladılar ve

kestikleri kalasları Doktor'un yanına götürmesi için Botan'a verdiler.

Doktor Orhan, ilk olarak tüneli kapatmış olan çamuru toplayıp torbalara koydu. Çamurun hepsini temizledikten sonra Orhan ile beraber orada birikmiş olan suyu, yanlarında getirdikleri on litrelik yoğurt kovalarına doldurarak lağım borusunun yanındaki havuza boşalttılar. Çökmekte olan yerden toplamda beş kova su çıkmıştı.

Doktor, bu kadar su ile kurtulduklarına sevinmişti. Çünkü tüneldeki her su baskınında içeriye tonlarca su dolmuştu. Ama tünel duvarlarının bazı yerlerinin çökmesi sonucu oluşan boşluklar ciddi bir tehlike yaratmaktaydı. Tünelin bir kaç yerinden su damlıyor ve damlamayan su yüzünden çamur haline gelen toprak parça parça dökülüyordu. O bölümün üst kısmı daha önce desteklendiği için üstten hiç toprak dökülmemişti ve sadece tünelin kenarlarındaki toprak dökülmüştü. Ama çökmekte olan bölüme müdahale edilmemesi durumunda çok geçmeden tünelin tamamı çökebilirdi.

Tehlikenin farkında olan Doktor Orhan, zaman kaybetmeden tünelin kenarlarına da destek yapmaya koyuldu. Çökmekte olan ve toplamda üç metre uzunluğunda olan yerin iki kenarına, biri aşağıda biri yukarıda, birbirine yatay biçimde ikişer kalas yerleştirdi bunların üzerine de onları sabitlemek için kullandığı iki kalası da dikey olarak tünelin içine gömdü. Her iki tarafı da iyice kapattıktan sonra Doktor Orhan, tünelin duvarlarından dökülmüş olan çamur ve toprak ile desteğin arkasını doldurarak oluşan boşlukları tekrar kapattı. Hemen hemen tünelin kenarlarından dökülmüş olan tüm çamur ve toprağı, tekrar tünel duvarında oluşan boşluklara doldurdu. Uzun ve yorucu bir çalışmanın sonucunda tüneldeki desteğı bitirmeyi başardı. Ama tüneldeki su damlamaya devam ediyordu.

Doktor Orhan, yaptığı desteği bitirip tünelden çıktıktan sonra Botan ve Orhan, tünelin ön kısmına giderek kazmaya devam ettiler.

Tünelden haber bekleyen diğer tutsaklar da, mutfakta Doktor'un çıkmasını bekliyorlardı. Doktor, tünelden çıkıp mutfağa gelince Agit, "Ne yaptınız Doktor? Durum iyi mi?" diye sordu. "Çöken yerlere destek yaptınız mı?"

Oldukça yorulmuş ve saçlarına kadar çamur içinde kalmış olan Doktor Orhan, "Evet desteği yaptık" diye cevap verdi ve "Artık orada çökme riski olmaz. Ama su damlamaya devam ediyor" dedi.

Diyar:

"Peki su ne miktarda damlıyor?" diye sordu. "Çok su var mı?"

Doktor:

"Hayır çok fazla damlamıyor. Dört saatte ancak on litre kadar birikebilir" diye cevapladı onu. "Tünelin üst kısmından damlayan temiz sudur. Sanırım oralarda bir yerlerde askerler, su bırakmış veya bir yerleri sulamış olabilirler."

Emrah:

"Eğer suyu kesmezler ise her gün oradaki suyu çekmek zorundayız" diyerek hayıflandı. "Bu da, daha fazla zaman kaybetmemize neden olacak."

Doktor:

"Hayır bizim için fazla sorun olmaz. Her seferinde ancak otuz veya kırk litre kadar su birikir. Her vardiyada toplamda iki arkadaş çalışıyor. Her gün ilk vardiyada toprak taşıyacak olan arkadaş, ilk iş olarak oradaki suyu çekerek 'Menfeze boşaltabilir. Bu en fazla on beş veya yirmi dakikamızı alır. İkinci vardiyadaki arkadaş ise sabaha karşı tünelden çıkmadan önce yine o sırada

birikmiş olan az miktardaki suyu boşalttıktan sonra tünelden çıkar. Böylece o suyu kontrol altında tutabiliriz.”

Diyar, gülerek, “Bundan sonra ön tarafa geçerken biraz ıslanacağız” dedi. “Ama olsun! Zaten havalar çok sıcak serinlemiş oluruz. Nasıl olsa temiz su!”

Doktor:

“Evet oraya şansımıza temiz su damlıyor. Sanırım musluk suyu olmalı.”

Tünelde çökme riski ile karşılaşılın bölümlere erken müdahale edilmiş ve bir tehlike daha atlatılmıştı. Fakat o günden sonra, tünel bitirilene kadar da o kısımdaki su damlamaya devam etmiş ve tutsaklar bir yandan tüneli kazarken diğer yandan da biriken suyu çekmek ile uğraşmışlardı. Kaybedilen özgürlüklerini tekrar kazanmak kolay olmayacaktı. Tarihte özgür yaşam uğruna mücadele eden ezilen toplumların, kadınların ve devrimcilerin ödemiş oldukları diyetlerin farkında olan tutsaklar, bu duruma seve seve katlanmasını da biliyorlardı.

Virajdan itibaren on sekiz metre kadar ilerledikten sonra daha önce iptal ettikleri ve çıkan toprağı doldurdıkları yirmi bir metrelik kısım tamamıyla dolmuştu ve öte yandan da yine oksijen sorunu baş göstermeye başlamıştı. Odada oturmuş ve yeni durumu tartışmakta olan tutsaklar, özellikle tüneldeki oksijensizlikten dolayı zorlanıyorlardı.

Tüneldeki oksijen sorunundan dolayı ciddi biçimde zorlanan tutsaklardan biri olan Doktor Orhan, “Tünelde yine oksijen sorunu çıkmaya başladı. Ayrıca iptal ettiğimiz yirmi bir metrelik bölüm de doldu” dedi. “Bundan itibaren tünelden çıkacak toprağı yine çatıya taşımak zorunda kalacağız.”

...

Botan, Ali ve Rıdvan çalışma için tünele girmişlerdi. Ön tarafta kazı yapan Botan oksijensizlikten dolayı bitap düşmüş halde iken, ikinci vardiyada önde çalışacak olan Emrah, onun

yanına gelmişti. Orada yer değişimini yaptılar. Emrah da sabah beşe kadar çalıştığı süre boyunca bir kaç defa viraja gelip hava aldıktan sonra ancak çalışmaya devam edebildi. Tünelde üç kişi çalıştıkları için içerdeki oksijen daha erken bir sürede bitiyordu.

Botan, Emrah ile yer değiştirip tünelden çıktığında gözleri kan çanağına dönmüş şekilde ve başında feci ağrılar çektiği için gözlerini tam olarak açmakta zorluk çekiyordu. O sırada mutfakta olan Doktor Orhan, Agit ve Diyar, Botan'ın bu halini görünce tüneldeki oksijensizliğin aşırı derecede arttığını anlamışlardı.

Doktor Orhan, Botan'a doğru yaklaşp elini onun başında gezdirerek, "Botan, durumun nasıl?" diye sordu. "Nefesin kesilmiş sanki."

Gözlerini zorlayarak Doktor'a bakan Botan, uykudan yeni kalkmış gibiydi. "Hiç sorma Doktor. İçerisinin durumu rezalet. Hiç oksijen yok" diye cevap verdi. "Emrah, sabaha kadar nasıl çalışacak? Onu düşünüyorum. Tünelde düşüp bayılmamak adına kendimi çok zorladım."

Doktor:

"Belli oluyor. Gözlerinin içine kan dolmuş."

Baran, araya girerek, "Böyle devam edemeyiz" dedi. "Tüneli bitirmemiz için kazmamız gereken en az bir onbeş metrelik mesafe daha var ve ilerledikçe oksijen sorun daha da artacak. Bence dışarıya bir kapak daha açalım. Böylece tünel bitene kadar bir daha oksijensiz kalmayız."

Doktor.

"Ama ikide bir kapak açamayız" diye cevap verdi ve "Şu anda askerin denetiminde olan bir alandayız. Bu yüzden askerler, arazideki değişiklikleri fark edebilirler. Zaten iki tane kapak açtık ve bunlardan biri boşa gitti biliyorsunuz" dedi.

Diyar:

“Bence Baran haklı. Oksijen sorununu gidermek için bir kapak daha açabiliriz” diyerek araya girdi. “Hem buradaki askerler, arazideki değişiklikleri fark edecek kadar profesyonel değiller. Zaten açtığımız kapağı kapatırken deliğin açıldığı zemine taş bırakıp kamufle ediyoruz. Oksijensiz ortamda normaldeki tempomuzdan daha az iş çıkarıyoruz sen de biliyorsun.”

Agit:

“Bana göre de bir kapak daha açabiliriz. Eğer bir kapak daha açarsak yine dışarıyı da kontrol edebilir ve tünelin yönünün doğru olup olmadığına bakabiliriz. Ayrıca dış tellere tam olarak ne kadar mesafe kaldığını da öğrenebiliriz” diyerek Baran ve Diyar’a destek verdi.

Diyar:

“Doğru işimizi şansa bırakamayız. Yönü de kontrol etmemizde fayda var” dedi.

Doktor Orhan, şaşırmış bir şekilde, “Ne şansı Diyar?” diye sordu. “Tünelin yönünü sen kendin belirledin. Yönün doğru olduğundan emin değil misin yani?”

Diyar gülererek, “Eminim” diye cevap verdi ve “Eminim ama en azından kalan mesafeyi de öğrenmek için bir kapak açmamız iyi olurdu” dedi.

Doktor Orhan, bir süre düşündükten sonra, “Şu anda virajdan itibaren ne kadar ilerlemiş durumdayız?” diye sordu.

Botan:

“18 veya 19 metre” diye cevapladı onu.

Doktor:

“O zaman dört metre daha kazalım. Ondan sonra eğer halen oksijen sorunu devam ederse yeni bir kapak daha açabiliriz.

Botan:

“Zaten şu anda oksijen sorunu var. Dört metre sonra da devam edeceğini biliyorsun.”

Doktor:

“Biliyorum ama en azından yirmi metreyi aşacak olursak, dış tellere biraz daha yaklaşmış olacağız. O zaman kalan mesafeyi daha rahat görebiliriz.”

Diyar.

“Haklısın ama şu anda tünelde yaşadığımız havasızlık ile dört veya beş metre daha ilerlemek bayağı zor olacak” diye cevap verdi ve gülerek, “Ben önde çalıştığım zaman oksijensizlikten dolayı gözlerim kararıyor. ‘Küçük enişte’yi (Toprağı kazarken kullandıkları ve kazmaktan kısalmış olan inşaat şışı) bile göremiyorum” dedi.

Botan:

“Evet. Ben de şu anda bile gözlerimi tam olarak açamıyorum” dedi ve ellerini yumruk şeklinde havaya kaldırdı. “Sanki kafama bir cinnah ile vuruyorlar gibi geliyor.”

Doktor:

“Ben de aynı zorlukları çekiyorum. Ama biraz daha dayanmalıyız” diye cevap verdi ve Botan’ın kızarmış gözlerine bakınca dayanamayarak, “Ama, neyse tamam. İki metre daha ilerledikten sonra kapağı açarız” dedi çaresiz.

Bu konuşmadan üç gün sonra açılacak olan yeni kapağın heyecanı ile tüneldeki oksijensizliğe rağmen kalan iki metrelik kısmı da kazmayı başarmışlardı. Zaten o aşamadan sonra tamamen oksijensiz kalan tünelde çalışmanın yolu kalmamıştı.

Kapağı açmak için Doktor Orhan, Lokman ve Diyar, hazırlanmışlardı. O sırada tutsaklar mutfakta toplanmışlarken Doktor Orhan, “Virajdan itibaren yirmi bir metre kazmış durumdayız.

Bu akşam yeni bir kapak açacağız. Bakalım dış tellere ulaşmak için daha ne kadar mesafe kalmış” diyerek Diyar’ın kolunu tuttu ve gülerek, “Bir de bakmışız ki, hesabımız yanlış çıkmış ve dış tellere ulaşmamız için sadece iki metrelik bir mesafe kalmıştır. Ne dersiniz?” diye sordu.

Lokman:

“Sanmam” diye cevap verdi. “Tamam, kapaktan dışarıya baktığımız sırada sadece kafamızı çıkararak bakıyoruz. Yani tellere çok aşağıdan bakıyoruz. Ama eğer yanılma durumumuz varsa bile kalan mesafe daha uzak çıkacaktır bence.”

Doktor:

“Neyse gidip göreceğiz” dedi ve tünelden içeriye girdi.

Üç arkadaş, arka arkaya verip tünelin ön tarafına doğru ilerlediler. Lokman ve Diyar kapağı kapatmakta kullanacakları kalasları da içeri getirip, çamur toplarken Doktor Orhan ise en ön tarafta toprağı üste doğru kazarak kapağı açmaya koyulmuştu. Üstlerinde sadece yetmiş santimetre kalınlığında bir toprak tabakası olduğu için kısa bir süre sonra kapağı açmış ve Lokman ile Diyar yanına gelene kadar kafasını dışarıya çıkararak dışarıya bakmaya başlamıştı.

Lokman, hemen Doktor’un yanında Diyar ise Lokman’ın arkasında yere uzanmışlar ve Doktor’un tünele geri dönmesini bekleyerek ona bakıyorlardı. Bir süre sonra Doktor Orhan, kafasını içeri çekip tünelin içerisinde oturdu ve Lokman’a bakarak gülümsedi.

Dışarısının durumunu fazlasıyla merak etmekte olan Lokman, “Durum nasıl Doktor? Yönümüz doğru mu?” diye sordu.

Doktor, gülümsemesine ara vermeden, “Çok iyi” diye cevap verdi. “Tam olarak tellere doğru ilerliyoruz.”

“Peki, tellere ulaşmak için ne kadar mesafe kalmış?”

“On, bilemedin on iki metre.”

Lokman’ın arkasında onları dinleyen Diyar, “Yapma” diye seslendi heyecan ile “Bitirmişiz desene Doktor. Biz, kalan on metreyi bir kaç günde kazarız Alimallah.”

Doktor Orhan Omuz silkerek, “Kazarız tabi. Neden kazmayalım?” diye cevap verdi.

Doktor’un ağzı kulaklarında, sanki şimdiden dışarıya çıkmışlar kadar seviniyordu. Kapağın deliğinden tünelin içine yansıyan projektör ışıkları yüzündeki her ayrıntıyı gösteriyordu.

Doktor, Lokman’ın yanından geriye doğru sürünerek arkaya geçti ve Lokman da, kafasını dışarıya çıkarıp etrafa bakmaya başladı. Bir müddet sonra içeriye döndü ve Doktor Orhan’a bakarak, “Doktor, bence daha tellere onbeş metre daha var” dedi.

Doktor:

“Olabilir. On beş metre de çok uzun bir mesafe değil” diye cevap verdi ve “Ama bence en fazla on iki metredir” dedi.

Lokman ve Doktor, Diyar’ın arkasına geçtikten sonra Diyar da, öne geçip dışarıya bakmaya başladı. Dışarıda açık bir hava vardı. Diyar, eylül ayının gelmesi ile beraber serinlemeye başlayan havayı iyice ciğerlerine çekti ve uzun uzun dış tellere baktıktan sonra tünelin içine geri döndü.

Diyar da, açılan kapaktan dışarıya baktıktan sonra üç arkadaş, hemen kapağı geri kapatmaya koyuldular; Kapağın üstüne yassı bir taş, onun altına da yirmi santimetre kadar çamur, her köşeye birer kalas, onların da üstüne ikişer küçük kalas daha... Destek işlemi tamamlanmıştı!

Diyar, kapatmış oldukları kapağın desteğinin sağlam olup olmadığına bakarken, “Buranın ismi ne olsun acaba?” diye sordu.

Doktor Orhan, gülererek, “Ne olacak. Tabii ki ‘Üçünü varıl’” diye cevap verdi.

Lokman, şaka ile karışık küçümser bir ses tonu ile, “Bu ne hep varıl, hep varıl. Sizin kelime dağarcığınız mı zayıf?” diye sordu. “Başka bir isim yok mu?”

Doktor Orhan, Lokman’a alınmış gibi ona bakarak, “Neden bu kadar önyargılısın Lokman arkadaş?” diye sordu ve gülererek, “Bu isimler, bizim tünelimizin saltanatının devamlılığını simgeliyorlar” dedi.

Diyar:

“Hadi yine lafa daldınız. Sizi saltanat meraklıları sizi. Çabuk çıkalım da ikinci vardiyadaki arkadaşlar gelip kazmaya devam etsinler” dedi.

Her kapak açılışında olduğu gibi odada kalan tutsaklar, yine mutfığa gelmiş, tünelden gelecek olan haberleri bekliyorlardı. Doktor Orhan, Lokman ve Diyar, tünelden çıkarılarken onları keyifli gören arkadaşları rahatladılar ve Baran, “Keyfin yerinde gibi Doktor’um” dedi ve “Tünelden ne havadisler getirdiniz azizim?” diye sordu.

Son derece keyifli olan Doktor, “Şahane pirim, şahane” diye cevap verdi. “Bu sefer kötü bir sürpriz yok. Her şey umduğumuz gibi çıktı.”

Agit:

“Tünelin yönü doğru mu?”

Doktor:

“Evet doğru. Tellere doğru tam istikamet ilerliyoruz.”

Emrah:

“Peki, tellere ulaşmamız için ne kadar mesafe kalmış?”

Doktor:

“En fazla on iki metre kadar kalmış olmalı.”

Agit:

“Desene en fazla yirmi güne kadar dışarıdayız” dedi he-
yecan ile.

Lokman.

“Bence kalan mesafe onbeş metreden az değil.”

Baran:

“Yine de çok fazla bir fark yok. Daha Eylül ayının başın-
dayız. Ay sonuna kadar bitiririz.”

Bu konuşmalardan sonra ikinci vardiyada çalışacak olan
Botan, Ali ve Orhan tünele girerek çalışmaya koyuldular.

Tutsakların çoğu o gece sabaha kadar uyumamış ve bazı-
ları yatakhane de bazıları mutfakta sohbet ederek tünelden çık-
acakları gün ile ilgili konuşmuşlar, hayaller kurmuş ve tekrar gi-
yecekleri gerilla kıyafetleri ile ellerine alacakları silahlar hakkın-
da türlü yorumlar yapmışlardı. Aşıkların maşuka kavuşmasına az
kalmış, gönülleri dağ aşkı ile dolmuştu...

Bingöl Cezaevindeki tünel kazılmaya devam edilirken, en son açılan kapaktan itibaren iki metre sonra toprağın yapısında ilginç bir değişim yaşanmıştı. Topraktan çok, uzun süre toprak altında kalmış hayvan gübresine benzeyen bu bölümde kazıp ilerlemek çok kolayken, oradaki toprağın yapısının çökme riskine açık olması tutsakları kaygılandırmaya başlamıştı.

Lokman, ilk vardiyada çalıştığı sırada bu toprağa denk gelmişti. Ondan sonra çalışacak olan Diyar, tünelde onun yanına gelip çalışmayı devralırken Lokman, toprak çok fazla yumuşak olduğu için elindeki şışı bırakmış ve elleri ile kazmaya devam ediyordu. Torbalardan birini eline almış ve önden elleri ile çıkardığı toprağı direk torbaya dolduruyordu. Toprağın biçimi, onu kaygılandırmış olsa da dört saat içerisinde seksen santimetreye kadar ilerlemiş olması onda büyük bir moral yaratmıştı.

Kendisinin tünele girdiğini fark etmediğini gören Diyar, “Tünel çökse haberin olmayacak Lokman” dedi ve “Bu ne dalgalılık böyle?” diye sordu.

“Hiç sorma” diye cevap veren Lokman, devamla, “Burada çok ilginç bir toprak çeşidine denk geldik. Daha çok gübreye benziyor ve çok yumuşak. Çalışırken ‘Küçük enişte’yi bile kullanmadım. Sadece ellerim ile kazmama rağmen bir metreye yakın ilerledim” dedi.

Yaşanan duruma şaşırılmış olan Diyar, “O kadar yumuşak mı yani?” diye sordu. “Tünel çökmesin Lokman?”

“Çok rahat kazılıyor ama kendiliğinden düşmüyor hiç. Sağlam görünüyor ama sen yine de dikkatli ol. Eğer çökme riski görürsen tünelden çık ve Doktor’a haber ver.

“Olur ben dikkatli olurum ama sen yine de durumu Doktor’a bildir. Ben kazmaya devam edeceğim. Fırsatını yakalamışken bu gece belki iki metreye yakın ilerlemiş oluruz.”

Lokman, Diyar’ın yanından geçerek tünelden çıktı ve durumu mutfakta beklemekte olan Doktor’a anlatmaya başladı. “Tüneldeki toprağın şekli ve türü değişti Doktor!”

“Nasıl yani?” diye soran Doktor toprağın şekli ve türünün değiştiği şeklindeki habere şaşırılmıştı.

Lokman:

“Şu anda kazdığımız yer, topraktan çok yıllar önce oraya gömülmüş olan gübreye benziyor. Ama çok sıkışmış halde. Tabi içinde taş ve toprak da var ama gübre olduğu kesin. Çok rahat kazılıyor. Ben ‘Küçük enişte’yi kullanmadan elle kazdım ve bir metreye yakın ilerledim.”

“Peki çökme riski var mı?”

“Şu an öyle bir risk yok gibi görünüyor.”

“Diyar’ı dikkatli olması için uyardın mı?”

“Evet uyardım. Eğer herhangi bir tehlike görürse sana haber verecek ve destek yapacağız. Şu anda o da kazmaya devam ediyor.”

“O da, bu akşam senin gibi bir metreye yakın kazabilir mi peki?”

“Eğer bir sorun yaşamaz ise daha fazla da kazabilir. Ben yeni çıkan toprağı kontrol edip ilerlediğim için biraz zaman harcadım. Ona rağmen bir metreye yakın bir mesafeyi kazdım.”

Lokman’ın söylediklerine sevinen Doktor Orhan, “Dese-ne, bu akşam iki metreye yakın bir mesafeyi kazmış olacağız” dedi gülererek. “Umarım yeni çıkan toprakta bir sorun çıkmaz da şansımız yaver gider.”

Ertesi günün sabahında tutsaklar, kahvaltı masasında oturmuşlarken Doktor Orhan, sabah beşte tünelden çıkmış olan Diyar’a tüneldeki son durumu sordu. “Dün Lokman, içerdeki durumu anlattı. Senin vardiyada durum neydi. Toprak halen Lokman’ın söylediğı gibi mi?”

Diyar:

“Evet aynı” diye cevap verdi. “Çok ilginç bir şey. Toprak olup olmadığı da belli değil. Ama normal bir şey olmadığı kesin. Sanırım oraya gübre koyup üzerini kapatmışlar. Ayrıca içinden kırık cam parçaları da çıktı. Az daha elimi kesiyordum.”

Doktor:

“Evet orası dolgu olmalı.”

Agit:

“Nasıl?”

Doktor:

“Bu cezaevinin yapıldığı alanın, cezaevi yapılmadan önce bataklık olduğunu biliyorsunuz. Cezaevini yapmak için bataklığı kurutmak istemişler, ama tam olarak kurutamamışlar. Kapatmak için de üstüne taş, toprak, moloz ve hayvan gübresi dahil ne bulmuşlarsa atıp doldurmuşlar. Baksana Diyar, tünelden cam kırıklarının da çıktığını söylüyor. Demek ki çöp bile atmışlar” diye cevap verdi.

Agit:

“Olabilir. Bu cezaevinin çevresi, eskiden hep tarla ve bahçeydi. Buradaki evlerin çoğu cezaevinden sonra inşa edildi.”

Diyar:

“Şuan için tünelde sorun yok gibi görünüyor. Ama ilerde ne olacağı belli olmaz. Özellikle önde kazı yapacak olan arkadaşların çok dikkatli olmaları gerekiyor. İşin sonuna geldik. Eğer çökme gibi bir durum yaşanır ise tüm emeklerimiz boşa gitmiş olacak” dedi.

Doktor:

“Dün ne kadar ilerleyebildiniz peki?” diye sordu.

Diyar:

“Lokman’ın da kazmış olduğu bölüm ile beraber, toplamda iki metreye yakın ilerledik sayılır” diye cevap verdi.

Diyar’ın verdiği cevap ile heyecanlanan Doktor, “Öyle mi?” diye sordu. “Desene eğer bir sorun ile karşılaşmaz isek en geç dört veya beş gün sonra dış telleri geçebiliriz.”

“Evet. Eğer başka bir sorun yaşamazsak bir kaç güne kadar telleri geçebiliriz” diye cevap veren Diyar, “Peki, dış telleri geçtikten sonra yolun altından geçip bahçeye ulaşmak için kazmaya devam edecek miyiz?” diye sordu. “Çünkü bahçeye ulaşabilmek için en az dört veya beş metre daha kazmamız gerekecek.”

Doktor:

“Planlamamız içerisinde bahçeye ulaşma kararı var zaten. Ama biz yine de duruma göre hareket edeceğiz.”

Diyar:

“Ama şu anda yüzeye çok yakın bir şekilde ilerliyoruz. Üzerimizde en fazla bir metre kalınlığında bir toprak tabakası var ve telden sonraki yol tellere göre daha alçakta. Eğer şu anda bu-

lunduğumuz seviyeden ilerlemeye devam edersek direk yolun üstüne de çıkabiliriz.”

Doktor:

“Biraz daha ilerleyelim. Eğer teli geçeceksek tüneli bir metreye yakın derine almamız gerekecek” diye cevap verdi.

Agit:

“Ama bu konunun erkenden netleştirilmesi gerekiyor” diyerek araya girdi. “Çünkü tünel hızlı ilerliyor. Bir de bakmışız ki telin yanına ulaşmışız bile. Öyle bir durumda artık daha derine inemeyiz.”

Orhan:

“Bence yolun altından geçip bahçeye ulaşmamıza gerek yok. Telleri geçtikten sonra çıkalım. Tellerden sonraki yolu sürünerek de geçebiliriz. Ne de olsa önümüzde herhangi bir engel olmayacak.”

Diyar:

“Bence de öyle yapalım” diyerek Orhan’a destek verdi. “Yolun altından geçmemize gerek yok. Hem derine inmek zor olur hem de inmemiz durumunda bile tellerden sonraki yol şase olduğu için üzerinden arabalar geçtiğinde çökebilir. Ayrıca daha derine inip beş metre daha kazıp bahçeye ulaştıktan sonra, tekrar yüzeye çıkmak çok zamanımızı alabilir.”

Diyar:

“Bir açıdan haklısınız. Ama eğer bahçenin içinden çıkacak olursak da cezaevi ile aramızda bahçenin ot ile kaplı çitleri gireceği için ve bahçede ağaçlar olduğu için askerlerin bizi fark etmesi riskini ortadan kaldırmış olacağız. Fark ederlerse dahi bizi o bahçenin içindeki evde yaşayan birileri zannederler” diye cevap verdi. “Bu durumda tünelden çok rahat çıkar ve gideriz. Ama yine de telleri geçtikten sonra da hemen çıkabiliriz. Bu konuyu diğer arkadaşlar ile de tartıştıktan sonra bir karara bağlayacağız.”

O sırada televizyondaki haber bültenini izlemekte olan Emrah, “Durun bir dakika!” dedi. “Haberlerde Malatya Cezaevinde tünel yakalandığını söylüyor.”

Odada bulunan tutsakların hepsi susarak televizyona baktılar. Haberlerde Malatya cezaevinde siyasi tutsakların kaldığı odaların birinde kazılan bir tünelin fark edildiği ve tüneli kazmış olan tutsakların Türkiye Sol, Devrimci örgütlerden MKP (Maoist-Komünist Parti) üyesi oldukları söyleniyordu. Ele geçmiş olan tünelin uzunluğunun ise on beş metre olduğu aktarılıyordu.

Verilen haber nedeniyle, Bingöl Cezaevinde de odalara baskın yapılacağı kaygısı yaşayan Diyar, “Al işte. Bir bu eksikti!” dedi. “Şimdi her yerde tünel alarmı verecekler.”

Doktor Orhan, masadan kalkarak, “Evet, ‘Radyo’yu (tünelin giriş kapağı) iyice kamufle edersek iyi olacak” dedi. “Eğer odalara baskın yapılırsa herkes sakın olsun.”

Diyar ve Doktor Orhan, mutfığa giderek Tünel kapağının üstündeki buz dolabını kaldırıp kapağın üzerindeki fayansların aralarına kalekin doldurarak etrafını iyice sildikten sonra buzdolabını tekrar tünel kapağının üzerine bırakıp odaya geri döndüler.

Agit:

“Ben burada baskın yapacaklarına inanmıyorum” diyerek arkadaşlarını rahatlatmaya çalıştı. “Baksanıza yakalanan tünelin uzunluğu çok az. Ayrıca tüneli kazanlar, Türkiye Solundan. Bizim odalara baskın yapmazlar.”

Emrah:

“Bu tüneli kazanlar kimler?” diye sordu.

Diyar:

“MKP kadroları” diye cevap verdi. Haberde verdiği göre tüneli kazanlar da, geçen sene Dersim’de yakalanan bir grup olmalı. Onlar yakalandıkları dönemde biz açlık grevindeydik.”

Agit:

“Evet, geçen sonbaharda biz açlık grevindeyken yakalanmışlardı.”

Emrah:

“İyi olmamış.”

Doktor:

“Tünelleri neden deşifre olmuş acaba?” diye sordu.

Agit:

“Çok açık. Büyük ihtimal ile içlerinde cezaevinde tünel kazma tecrübesi olan kimse yoktur. Bir yerde hata yapıp tüneli deşifre etmişlerdir.”

Diyar:

“Büyük ihtimal ile toprak yüzünden deşifre olmuştur. Belki de çok fazla ses çıkarmışlardır.”

Doktor:

“Belki de tünel hakkında dışarıdaki arkadaşları ile irtibat kurarken tünelden haberdar olması gerekmeyen birilerine de söylemiş olabilirler. Dolaylı olarak düşmana da bilgi gitmiş olabilir.”

Diyar:

“Hepsi ihtimal dahilinde” dedi. “Ama gerçekten yazık olmuş. Bir de bu dönemde böyle bir şeyin yaşanması bizler açısından da iyi olmadı. Belki onlar, tüneli bitirip kaçamadıkları için başka yerlerde tünel baskınları yapılmayabilir. Ama cezaevi idareleri denetimleri daha sıkı tutacaktır. Bu durum nereden bakarsak bakalım bizler açısından da kötü oldu.”

Doktor Orhan, elini yana açıp, sitemli bir ses tonu ile, “Bizde de şans yok ki arkadaş!” dedi. “Tünelin sonuna kadar geldik. Ama şimdi de bu çıktı.”

Agit:

“Yapacak bir şey yok. Bizde tedbirlerimizi daha sıkı tutmalıyız. Şurada bir kaç günlük işimiz kaldı. Herhangi bir kazaya mahal vermeden işimizi bitirmeye bakalım” dedi. “Hem eğer biz, düşmana açık vermezsek hiçbir şey olmaz. Bizim düşmanımız, biz bariz bir hata yapmadığımız sürece tüneli fark edecek kadar akıl ve yetenek sahibi değil. Bunu biliyoruz.”

Emrah, gülerek, “Eğer bizim tünel de deşifre olursa, Adalet Bakanına ödül verirler” dedi.

Doktor Orhan, kararlı ve inançlı bir ses tonu ile “Ben Adalet Bakanı’nın ne karar alacağını iyi biliyorum” dedi. “Bir de böyle olumsuz şeyler söylemeyin. Tamam bu tüneli kazarken birçok sorun yaşadık. Ama on yedi ay boyunca düşmana hiç açık vermedik. Onlara tünel kazdığımızı bile söyledik, ama bize inanmadılar” dedi gülerek. “PKK’lilerin kazdığı tüneli yakalamak, öyle kolay olmayacak. Biz, çalışma tarzımıza ve aldığımız tedbirlere güveniyoruz. Eğer yeterli derecede tedbir alıp ciddi yaklaşmasaydık bizim kazdığımız tünel de şimdiye kadar çoktan deşifre olurdu.”

...

Malatya cezaevinden yakalanan tünel haberinin birkaç gün sonrası gardiyanlar, odanın kapısını açtı ve dışarıdan gelen Ozan odaya girip oturdu. Kaygılı hali gözlerden kaçmıyordu.

Bunu gören Doktor, “Hoş geldin Ozan Heval. Düşünceli gibisin. Hayırdır bir sorun mu var?” diye sordu.

Ozan:

“Yani, bizim için gerçekten sorun olur mu biliyorum. Ama ilk bakışta sorun gibi görünüyor” diye cevap verdi ve “Size bir haberim var sadece” dedi.

Meraklanan Doktor, “Ne haberi? Ne oldu ki?” diye sordu tekrar.

Ozan:

“Geçenlerde Malatya cezaevinde bir tünel yakalanmıştı. Biliyor olmalısınız.”

Agit:

“Evet. MKP’lilerin kazdığı bir tünel yakalanmıştı orada” diye cevapladı onu.

Ozan:

“Doğru. İşte o tünelin deşifre olmasını sağlayan kişi bu-
raya ikinci müdür olarak tayin edilmiş” dedi.

Bu tayinin tesadüf sayılamayacak biçimde ilginç olduğunu düşünen Diyar, “Yapma ya! Peki kaygılanmamız gerekiyor mu?” diye sordu.

Ozan, kafasını sallayarak, “Aslında biraz kaygılanmamız bizim için iyi olabilir” dedi. “Yeni gelen ikinci müdür hakkında gardiyanlarla konuştum. Dediklerine göre, adam tünel bulma konusunda eğitim almış, bu işte uzmanmış diyorlar. Adam toprağın kokusunu alıyormuş.”

Diyar:

“Yok daha neler. K-9 köpeği mi bu adam?” dedi gülerek. “Sanki gardiyanlar yine aşka gelmişler Ozan arkadaş.”

Doktor:

“Evet. Malatya’da bir tünel yakalandı diye gardiyanlar da bu adamı kahraman yapıyorlardır” dedi. “Bugünlerde Türkler, ulusal kahraman sıkıntısı çekiyorlar zaten.”

Ozan:

“Öyle de olabilir. Ama sonuçta adam Malatya Cezaevindeki tüneli yakalatmış” diye cevap verdi.

Agit:

“O tünelin yakalanması bu adamın becerisi mi? Yoksa tüneli kazanların eksikliği mi tartışılır” dedi.

Doktor:

“Evet. Biz de şimdi bir tek hata yaparsak, yeni gelen müdüre gerek kalmadan buradaki en saf gardiyan bile bir şeyler yaptığımızı anlayabilir. Bu yüzden bu adamı çok fazla abartmadan işimize devam etsek daha iyi olur” diyerek Agit’i destekledi.

Ozan:

“Haklı olabilirsiniz. Ama beni kaygılandıran konu bu adamın kendisi değil” dedi ve “Neden direk bu cezaevine gönderildiği beni düşündürüyor. Bu size de ilginç gelmiyor mu peki?” diye sordu.

Sanki daha yeni durumun farkına varan Doktor, “Buradan şüpheleniyor olabilirler mi? diye sordu.

Ozan:

“Adamın direk buraya gönderilmesi bunun bir işareti olabilir.”

Bir süre konuşmadan düşünen Doktor Orhan, “Gerçekten de bu adamın buraya gönderilmesi öyle sıradan bir rastlantı olmayabilir” dedi, kaygılı bir şekilde. “Bizden şüpheleniyor olabilirler.” Nedense sonra daha rahat bir ses tonu ile “Ama eğer bizden şüphelenselerdi odaya baskın yaparlardı. Ellerinde bir şey olmasa bile bu hamleyi yaparlardı” dedi.

Diyar, Ozan’a bakarak, “Sizler, idare ile görüştüğünüz zamanlarda hiç tünel veya tünel ile ilgili bir konuda bir şey ima ediyorlar mı?” diye sordu. “Yani cezaevi idaresinin yaklaşımlarından farklı bir şeyin olduğunu hissediyor musunuz?”

Ozan:

“Hayır her zamanki gibiler” diye cevap verdi. “Şimdiye kadar dikkatimizi çekecek bir yaklaşımları olmadı. Ama yine de bize hissettirmeden kendilerince izliyor olabilirler.”

Diyar:

“Durum pek de anlaşılır değil. Sadece yeni ikinci müdürün gelişi üzerinden bir sonuca varamayız. Bence bundan sonra ne yapabileceğimizi konuşursak daha iyi olur. Şu an bizim için en önemli olan şey tüneli bir an önce bitirip, cezaevi idaresinin dikkatini daha fazla çekmeden önce buradan çıkmak olacak” diye karşılık verdi ve Ozan’a bakarak, “Biz de, sen gelmeden önce tüneli dış tellerden sonra gelen yolun altından devam ettirip ettirmeme konusunu tartışıyorduk. Eğer tüneli devam ettirirsek daha fazla zaman kaybedeceğimiz için bir yerde hata da yapabiliriz. Bence dış tellere ulaştıktan sonra çıkalım.”

Ozan:

“Peki dış tellerden hemen sonra çıkmak riskli olmaz mı?” diye sordu.

Doktor.

“Bahçeye ulaşmamız en iyisi olurdu. Ama mevcut durumda çok da fazla zamanımızın olmadığı açık. Bu yüzden, ben de telleri geçtikten sonra tüneli kazmaya son vermek gerektiğini düşünüyorum” diye cevap verdi.

Agit:

“Elbette ki riskleri olacak. Ama bu durumda bence de başka bir şey yapamayız. Arkadaşlara katılıyorum ben de.”

Ozan:

“O zaman diğer arkadaşlarla da konuşmamız gerekecek. Eğer onlar da olur verirler ise telleri geçtikten sonra çıkabiliriz” dedi. “Aslına bakarsanız ben de bir an önce çıkmamız gerektiğini düşünüyorum.”

Tutsaklar bir an önce dış tellere ulaşabilmek için var güçleri ile çalışmaya devam ettiler. Malatya’dan Bingöl Cezaevine tayin olan ikinci müdür konusu belli bir süre daha kaygılanmalarına ve daha duyarlı bir biçimde hareket etmelerine sebep olmuş-

tu. Bir buçuk yıllık emek ve özgürlük düşlerini, basit bir hata sonucunda çöpe atıp, abartılarak şişirilen bir yeni yetme idarecinin bürokratik kariyerinin yükselmesine malzeme yapmak affedilemez bir suç olacaktı. Onların tarih karşısında böyle bir suç işlemeye hiç de niyetleri yoktu...

Tünelde, “Üçüncü varıl”den sonra da ortaya çıkan su birikmesi faslından sonra tünelin kazımına kalındığı yerden devam edildi. Her vardiyada önde çalışan tutsak, kazı yaparken diğer iki arkadaşı da, ilk önce tünelin iki ayrı bölgesinde biriken suyu boşalttıktan sonra tünelden çıkan toprağı taşıyorlardı. Fakat ‘Üçüncü varıl’den sonraki sekiz metre aşıldıktan sonra başka bir engel ile karşılaşmışlardı.

O gece ilk vardiyada Lokman, Canşêr ve Diren çalışırken, tünelin ön bölümünde kazı yapan Lokman, önünde ortaya çıkan bir moloz yığını ile karşılaştı. Cezaevi bahçesinin o bölümüne, beton duvarların yıkılması sonucu oluşan moloz parçaları gömülmüş ve üzerine toprak dökülmüştü. Lokman’ın önünde üst üste bırakılmış iki büyük moloz parçası çıktığı için içeriye doğru kazamıyordu. Lokman, hem sağ hem de sol taraflardan tünelin yönünü değiştirip kontrol etmesine rağmen, o molozları geçmek için bir boşluk bulamamasından dolayı tüneli daha fazla genişletmenin çökme riski oluşturacağını düşünerek kazmaya ara verdi. Ardından durumu arkadaşları ile paylaşmak için tünelden çıktı. Odada bekleyen tutsaklar, Lokman’ın geldiğini görünce mutfağa yöneldiler.

Lokman:

“Tünelde önümüze bir engel çıktı arkadaşlar” diyerek durumu anlatmaya çalıştı.

Doktor:

“Nasıl bir sorun?” diye sordu.

Lokman:

“Önümüze büyük molozlar çıktı” diye cevap verdi. “San-ki yıkılan bir binanın enkazındaki tüm moloz parçalarını toplayıp oraya gömmüşler. Hepsi perde betondan oluşan büyük parçalar-
dır. Tünelin yönünü değiştirip geçmeye çalıştım ama ne sağdan ne de sol taraftan geçiş imkanı vermiyor. Üste zaten çıkamayız. Alta inmek istesek de oradaki ‘Yoğurt’ sağlam olmadığı için molozların altı boşalır ise o molozların üzerimize çökme riski var.”

Doktor:

“Moloz parçaları çok mu büyük?”

Lokman:

“Arka tarafını göremedim. Ama önden bakıldığı kadarı ile bayağı büyük görünüyorlar. Sanırım uzunluk ve genişlik olarak en az iki metre civarı olmalılar. Öndeki molozların altında da bir parça var.”

Ağit:

“Cezaevi bahçesinin o bölümü, dere yatağı olmalı. Orayı doldurmak için de içine çer çöp, moloz parçaları vs. ne bulmuş-larsa atıp doldurmuş olmalılar” dedi.

Lokman:

“Evet. Şu anda kazıp ilerlemek için boşluk vermiyor” dedi ve “Ne yapalım? Ben kenarlardan kazıp devam edeyim mi?” diye sordu.

Doktor:

“Başka çaremiz yok” diye cevapladı Lokman’ı. “Sen tünele geri dön. Önce iyice kontrol et. Sonra da ya sağdan ya da soldan kazmaya devam et. Belki bir yerden yol verir. Ama eğer geçecek boşluğu bulursan molozları geçmen durumunda tekrardan tünelin yönünü düzelt ve eski haline getir. Bir de tünelin fazla genişlememesine dikkat et. Çökme riski doğarsa geri gel tedbir alalım.”

Lokman, tekrar tünele dönüp tünelin yönünü sola vererek kazmaya devam etti. Yaklaşık otuz santimetre ilerledikten sonra öndeki büyük moloz parçalarının altındaki parçanın bittiğini ve aradan geçebilecekleri kadar boşluk olduğunu gördü. Ama sol tarafta ortaya çıkan başka bir moloz parçası yüzünden tünelin o bölümü oldukça daralıyor ve iki büyük moloz parçası arasında kalıyordu. Lokman iki moloz parçasının arasını da kazıp önünün açık olduğunu görünce tünelin yönünü tekrar sağa çevirip eski haline getirdi. Böylece tünelde başka bir viraj daha oluşmuştu. Fakat bu viraj, hem çok dar hem de tünelin yönünün sola kırılmasından sadece otuz santimetre sonra tekrar sağa kırıldığı için, bir insanın oradan geçmesi veya çalışması çok zor olacaktı. Lokman’ın kendisi de dar olan virajdan yüzüstü uzanarak geçemediği için sol tarafının üzerine yatarak çalışmak zorunda kalmıştı.

Saat onikide onlardan sonraki vardiyada çalışacak olan Diyar, Lokman’ın yanına gelince sordu. “Kolay gelsin Lokman. Durum nedir?”

“Sağol.” diye cevap veren Lokman bayağı yorulmuştu ve “Durum çok parlak değil. Molozların arasından geçecek bir boşluk buldum ama çok dar. İki beton bloğun arasından geçtim. Ayrıca tünele hemen kırılan bir viraj daha eklendi. Burada çalışmak biraz zor olacak. Ama biraz öne doğru ilerlersen rahatlarsın. Ön tarafta soldaki moloz bitiyor, önümüz açık gibi görünüyor” dedi.

Diyar:

“Tamam sen geri gel de ben öne geçeyim” dedikten sonra Lokman, Diyar’ın yanından geri geri sürünerek geçtikten sonra Diyar, ön tarafa geçip tüneli kazmaya başladı.

Diyar, ilk başta Lokman’ın açmış olduğu aralığa yerleşip çalışmakta zorluk yaşasa da, sol yanının üzerine yatıp sağ eliyle toprağı kazmaya başladı. Toprak, yumuşak olduğu için çabuk kazdı ve belli bir süre çalıştıktan sonra dar olan bölümde sadece ayakları kalacak kadar ilerlemeyi başardı. Ama sabaha karşı saat dörtte kazdığı yerden de tünelin içine su damlamaya başladığını gördü.

Tünelde yine dört yerden su damlamaya başlamış, üstelik arasından geçtikleri moloz parçalarının üzerinden de tünele bol miktarda su akıyordu. Diyar sesli bir şekilde suya ve önlerine çıkan moloz yığınlarına lanet okuyarak tünelden çıktı.

Tünelde yine su çıktığı için ve beton moloz parçalarının arasındaki toprak hemen dökülüyor, her an tünelde bir çökme olabileceği kaygısı artıyordu. Diyar bu kaygısını da Doktor Orhan ile paylaşmıştı. “Doktor, dün gece, kazmakta olduğumuz bölümde de su çıktı. Orada birkaç yerden su damlıyor. Ayrıca molozlardan da tünelin içine bolca su akıyor. Bugün akşama kadar orasının su ile dolmasından dolayı toprağı eritip çökmesine sebep olmasından korkuyorum.”

Artık kendisinde çare üretebilecek hal kalmadığını göstermek istercesine omuz silken Doktor Orhan, “Çok fazla su var mı?” diye sordu.

“Evet bundan önce damlayan bölgeden daha sık damlıyor. Ayrıca molozlardan da süzülerek tünele akan su var. Moloz parçaları, üst üste ve yan yana gelecek biçimde oraya atılmışlar. Aralarından geçtik ama oluşan boşluklar ve su yüzünden tünelin o bölümü her an çökebilir.”

“Peki, sence ne yapabiliriz?”

“Bilmiyorum. Ama o bölgenin sürekli olarak kontrolde tutulup, tünele akan suyun çok fazla birikmesine müsaade etmeden suyu boşaltmamız gerekiyor. Bu durumda ciddi bir risk altındayız. Aslında moloz parçalarının altına kalas koyarak destek de yapabiliriz. Ama yeterli olur mu bilmiyorum.”

“Benim bir önerim var” diyerek Doktor ve Diyar’ın konuşmalarına katılan Agit, “Ama ne kadar yerinde olur emin değilim” dedi.

Doktor:

“Nedir? Söyle.”

Agit:

“Eğer durum bu ise Diyar’ın da söylediği gibi o bölgenin sürekli kontrolde tutulması gerekir. Dolayısı ile tünelin hiç boş bırakılmaması lazım” dedi ve aklındaki çözümü anlatmaya başladı; “Şimdiye kadar hafta sonu günlerinin gündüz saatlerinde de tünelde çalışıyorduk. Bence bundan sonra haftanın her günü, gündüz saatlerinde de tünelde çalışalım. Böylece tüneli daha kısa zamanda bitirebilir ve çökme riski olan yerleri de sürekli olarak kontrol altında tutmuş oluruz.”

Doktor:

“Peki ama, bu çok riskli olmaz mı?” diye sordu. “Hafta içi gündüz saatlerinde hem tünelden haberleri olmayan diğer arkadaşlar odaya misafirliğe geliyorlar hem de gardiyanlar avukat, görüş, revir, hastane, mahkeme vs. için odaya gelip bizden birilerini çağırıyorlar. Ayrıca hafta içi sohbete de çıkıyoruz. Örneğin bir arkadaş gündüz saatlerinde tünelde çalıştığı sırada gardiyanlar gelip onu herhangi bir şey için görmek isterlerse ne cevap vereceğiz?”

Agit:

“Öyle bir durumda gardiyanın görmek istediği arkadaşın banyoda olduğunu ve on, on beş dakika sonra çıkacağını söyleriz. Gardiyan gidince de tüneldeki arkadaş’a ‘Acil çık’ işareti vererek çağırırız. Tüneldeki arkadaş ise ‘Acil çık’ işaretini aldığı gibi hızlıca tünelden çıkar ve banyoya girer. Biz de tünelin kapağını kapatırız. Gardiyanlar tekrar gelene kadar o arkadaş bir duş alıp banyodan çıkar. Ayrıca tünelden haberdar olmayan arkadaşlar da zaten eskisi gibi başka odalara gidemiyorlar. Gelebilenler ise zaten tünel konusundan haberdar olan arkadaşlardır. Sohbet için ise, sohbete çıkan arkadaşlar çıkarlar. Odada kalanlardan sadece iki arkadaş ise tünelde çalışır.”

Diyar:

“Bana da olabilir gibi geliyor” diyerek Agit’e destek verdi. “Hem eğer böyle yaparsak tünelin kalan kısmını daha erken de bitirebiliriz. Önümüzde bir kaç metrelik bir mesafe var. Bu şekilde en fazla bir hafta sonra tüneli bitirebiliriz de.”

Orhan:

“Bence de arkadaşların dediği gibi yapabiliriz” diye onlara destek verdi.

Doktor Orhan, bir süre düşündükten sonra, “Ciddi riskleri var. Ama mevcut durum bunu gerektiriyor gibi” dedi. “Ben öğleden sonra sohbete çıkar hem üst odadaki arkadaşlar ile hem de Ozan ve Devrim ile konuşacağım. Eğer onlar da ‘tamam’ derlerse, dediğiniz gibi haftanın tüm günlerinde gündüz saatlerinde de tünelde çalışmaya başlarız. Zaten bir kaç günümüz kaldı. Bu süreçte bir sorun çıkmaz sanırım.”

Akşama doğru sohbet salonundan odaya dönen Doktor Orhan, tünel için alınan yeni kararı arkadaşları ile paylaştı. “Diğer arkadaşlarla da konuştum. Onlar da eğer tünelde çökme riski var ise yaptığımız öneriye katılıyorlar. Yani bugünden sonra artık

haftanın yedi günü gündüz saatlerinde de tünelde çalışıp tüneli sürekli olarak kontrol altında tutacağız.”

Emrah:

“Yani demek oluyor ki bu günden sonra çok daha dikkatli çalışmalıyız. Çünkü gardiyanlar mutlaka gündüz saatlerinde odaya geleceklerdir. Eğer tek bir hata yaparsak bu iş biter” diyerek arkadaşlarını uyardı.

Doktor:

“Tabii ki ilk önceliğimiz, tünelin güvenliği olacak. Artık gündüzleri de her iki odamızın kapısında birer arkadaş sürekli olarak nöbet tutup kapı mazgalından koridoru gözleyecek. Eğer gardiyanlardan biri odaya gelecek olursa onu kapıda oyalayacak. Bu arada diğer arkadaşlar da tünelde çalışan arkadaşlara tüneldeki aydınlatma sistemi aracılığı ile ‘Acil çık’ işareti verecekler. Zaten alarm sistemimizi her arkadaş biliyor. Eğer tüneldeki ampuller iki defa sönüp tekrar yanarsa bu tüneldeki arkadaşların acil olarak çıkmaları gerektiği anlamına geliyor. Böyle bir durumda tüneldeki her arkadaş, hemen elindeki işi bırakarak tüm hızıyla tünelden çıkmalı” dedi.

O akşam, ilk vardiyada çalışmak üzere Diren ve Ramazan ile beraber tünele giren Doktor Orhan, tünelin ön bölümüne yetiştiğinde gördüğü manzara karşısında şaşkına döndü. Çünkü tünelin molozlardan sonraki virajlı kısmı, tünelin arka kısımlarına göre daha alçakta kaldığı için su ile dolmuş ve yerde çökmeler yaşanmıştı.

Doktor, arkasında bekleyen Ramazan’a, “Ön taraf su ile dolmuş. Sen yanındaki boş pet şişelerini bana ver. Ben burada biriken suyu boşaltmaya çalışacağım. Sen de tünelden çık. Odayaki arkadaşlara durumu anlat ve hemen çatıdan iki tane kalas söküp getirmelerini söyle. Kalasları kestikten sonra buraya getir” dedi. “Diren de benim yanımda kalsın. Sen geri dönene kadar ben

burada birikmiş olan suyu şişelere dolduracağım. Diren de götürüp Menfeze boşaltacak.”

Ramazan, mutfığa dönerken Diren de Doktor’un yanına geldi. Ellerindeki on tane pet şişesini huni ile doldurup Menfeze götürerek oradaki havuza boşaltmaya başladılar. Onlar tünelde birikmiş olan suyu boşaltana kadar Ramazan kesilen kalaslarla beraber yanlarına dönmüştü. Doktor, ilk önce tünelin çöken ve çökme riski olan yerlerine destek yaptı. Sonrasında tünelin kenarlarındaki ve üstteki moloz parçalarını kontrol ederken en önde üstte bulunan büyük bir moloz parçasını görünce onun da altına iki kalas yerleştirerek destekledi. Üç saat boyunca tüneldeki çöken ve çökmekte olan yerlere destek yapmakla uğraşan ve oldukça yorulan Doktor, saat on ikide tünelden çıktı.

İkinci vardiyada çalışacak olan Botan, Ali ve Baran ise, tünelde neler yaşandığını bilmedikleri için onlar çıkmadan tünele girmemiş ve mutfakta beklemişlerdi. Botan, Doktor’un tünelden çıktığını görünce, “Doktor, içerisinde durumu nasıl?” diye sordu.

Doktor:

“Hiç sorma” diye cevapladı. “En önde yine su damlıyor. İçeride baya su birikmişti. Ayrıca bazı yerler de çökmüştü. Çöken ve çökme riski olan yerlerin tamamına destek yaptım. Yine iki tane moloz parçasının da altını destekledim.”

Botan:

“Şimdi durum nedir? Kazmaya devam edebilir miyiz?”

“Evet devam edebilirsiniz. Ama dikkatli olun, su damlamaya devam ediyor. Ayrıca desteklediğim beton bloklardan da su akıyor. Destek yaptım, ama yine de çökme riski taşıyorlar. Tünelin deşifre olmasını geçtim. Eğer o beton bloklardan biri, herhangi bir arkadaşın üzerine düşerse onu kurtaramayız. Risk gördüğün anda hiçbir şey yapmadan tünelden çık.”

“Merak etme dikkat ederim” diyen Botan, tünele girerek ön bölümde çalışmaya başladı. Ama orası kısa sürede yine su ile

dolmuştu. Sürekli olarak oradaki suyu boşaltmanın çok fazla zamanlarını alacağını düşünen Botan, bulunduğu yerin her tarafında üst üste moloz parçalarının yığılmış olmasından yola çıkarak molozların aralarından suyun gidebileceği bir boşluk aramaya çalıştı. Elindeki ince şişi tünelin zeminine batırıp çıkararak yoklamaya başladı. On dakika boyunca tünelin zemininde boşluk arayan Botan, elindeki şişi her seferinde tünelin zeminine batırdığında şiş başka bir beton bloğa takılıp duruyordu. Dolayısıyla Botan, varolabileceğini düşündüğü ve suyu yönlendirebileceğini varsaydığı boşluğa denk gelmiyordu.

Fakat son olarak tekrar elindeki ince şişi tünelin zeminine batıran Botan, şişin sonuna kadar zemine battığını ve herhangi bir engel ile karşılaşmadığını görünce, şişi sağa ve sola çevirerek battığı yerden çıkardı. Şiş çıkarması ile beraber de tünelin ön bölümünde toplanmış olan suyun tamamı, açılan ince delikten akararak aşağı inmeye başladı.

Belki de oyun oynamak isterken tüneldeki suyun gidebileceği bir boşluk keşfeden Botan, şaşkınlık ve sevinç duygularını bir arada yaşıyordu. Bu şaşkınlık ve sevinç ile açtığı deliğin tıkanmaması için üzerini bir tahta parçası ile kapattıktan sonra tüneli kazıp ilerlemeye başladı. Fakat aradan geçen iki saat sonunda tünelde yine oksijen sorunu baş göstermişti. Tünelde çalıştığı bölüm, son açtıkları kapaktan yaklaşık on metre kadar uzaklaştığı için ve daralan tünele keskin virajlar da eklendiğinden böyle bir sorun ile karşılaşabileceklerini farkında olan Botan, yaşanan oksijen sorununa çok da aldırılmamadan çalışarak sabah beşe kadar tünelde kazı yapmaya devam etti.

Botan tünelden çıktıktan sonra üst odada kaldığı için, odasına çıkamadan önce mutfakta nöbet tutmakta olan Ağıt'den Doktor Orhan'ı uyandırıp mutfağa çağırmasını istedi. Doktor, sağ elinin tersi ile uykulu gözlerini ovuşturup mutfağa girerken, "Doktor, müjdem i isterim. Önde biriken su artık bizim için sorun olmayacak" dedi.

Doktor:

“Nasıl sorun olmayacak? Şimdi damlamıyor mu? diye sordu.

“Su damlamaya devam ediyor. Ama ben suyun tünelden çıkması için beton molozlarının arasında bir boşluk aradım ve tünelin zemininde böyle bir boşluk buldum. Şu anda önceden tünele biriken su, o boşluktan akarak gidiyor. Bundan böyle en azından o suyu çekip boşaltmak zorunda kalmayacağız. Biliyordun orada kısa sürede çok fazla su birikiyordu.”

Botan’ın getirmiş olduğu habere oldukça sevinen Doktor, “Çok iyiymiş” diye gülerken eliyle Botan’ın omuzuna vurup, “Böyle bir şeyi nasıl akıl ettin?” diye sordu.

“Ben de bilmiyorum. Öyle aklıma geldi ve ben de dene-dim işte. Sonunda bir boşluğa denk geldim.”

“Peki oranın hemen gerisinde biriken suyu da Menfeze taşımak yerine oraya boşaltırsak olmaz mı? Biliyorsun Menfez çok uzak ve oraya kadar su taşımak çok zamanımızı alıyor.”

“Bence gerek yok. Söylediğin yerde biriken su hep çamurlu. Orası çok dar olduğu için deliği tıkatabilir. Orayı küçük ‘Kalem’ ile açtım. İçine çamur girip tıkatmasın diye genişletmeden üzerine bir tahta yerleştirdim ve bir daha dokunmadım.”

“Doğru söylüyorsun. Şansımızı zorlamayalım. Zaten en önde biriken suyu çekse dahi bizim için yeterli olur.”

Üst odaya çıkmaya hazırlanan Botan, “Neyse ben odama çıkıyorum. Ama son bir şey söylemem lazım” dedi.

“Nedir?”

“Tünelde yine oksijen sorunu başladı. İçerde havasız kaldım.”

“İnsanı çok zorluyor mu peki?”

“Her zamanki gibi. ‘Üçüncü varil’den sonra yaklaşık on metre ilerledik. Ayrıca tünelde virajlar da oluştu. Bu yüzden oksijen sorunu çıkması doğal.”

“Evet haklısın. Ama bakalım, biraz daha ilerleyelim eğer oksijen sorunu daha da ağırlaşır ise yeni bir kapak daha açabiliriz.”

Doktor’un söylediği çözüme biraz şaşırın Botan, “Zaten tüneli bitirmemiz için bir kaç metrelik bir mesafe kaldı. Yeni bir kapak açmaya gerek var mı?” diye sordu.

“Şimdi değil. Bir, iki metre daha gidelim. Eğer tele halen ulaşamazsak yeni bir kapak daha açabiliriz.”

“Anladım. Neyse, ben yukarı çıkıyorum. Yine havasızlıktan başıma ağırlar girdi.”

Botan, odasına çıktıktan sonra Agit ve Doktor, beraber tünel kapısını ve üst odaya açılan kapağı kapatıp, zaten sabah olduğu için kahvaltıyı hazırlamaya başladılar.

Tüneldeki havasızlık sorununa rağmen aralıksız süren çalışmaların ardından tutsaklar tünelde bir havalandırma kapağı daha açmaya karar vermiş böylelikle tel örgülere kaç metre kaldığını da öğrenmeleri gerektiğini kararlaştırmışlardı. Yoğun bir çalışmanın ardından dördüncü kapak açılmış içerisinin havasızlık sorunu giderilmişti. Ayrıca yeni açılan kapaktan dışarıda gördükleri şey artık tutsaklar için zaferi müjdeleyen bir görüntü olmuştu. Tel örgülere tam iki metre mesafe kalmıştı!

Kapak açıldıktan sonraki günün ertesi Botan ve Canşer, çalışmak üzere tünele girdikten sonra üst odada kalan Lokman, alt kattaki odaya indi. Doktor Orhan ile beraber cezaevinden çıkacakları günün hazırlıkları hakkında konuşmaya başladı.

İkisi Doktor Orhan'ın ranzasına oturduktan sonra Lokman, "Doktor, işin sonuna geldik. Bugün perşembe ve en fazla hafta sonuna kadar tüneli bitireceğiz" dedi. "Bizimle beraber dışarıya çıkacak olan, ama şu anda başka odalarda olan üç arkadaş, yani Devrim, Ozan ve Mervan arkadaşların bizim iki odaya gelmeleri gerekiyor. Eğer acil bir durum olursa hiç beklemeden dışarı çıkmamız gerekebilir."

Doktor:

“Çıkmak için dışardaki arkadaşlardan gelecek olan haberi bekliyoruz. Bu haber gelmeden çıkamayız biliyorsun” diye cevap verdi.

“Biliyorum, ama ters bir cevabın gelmeyeceği inancındayım” diyen Lokman tünel biter bitmez, beklenmeden çıkmaları gerektiğine inanıyordu. “Peki dışarıya haber yollandı mı?”

“Evet haber yollandı. Ama daha beklediğimiz cevap gelmedi.”

“Yine de hazırlıklı olalım. Bence bizimle beraber çıkacak olan arkadaşlar gelsinler. Beklenmedik bir durum ile karşılaşsak çıkabiliriz. Eğer o durumda bizim iki odada olmayan arkadaşlar halen gelmemişlerse sorun yaşarız. Sonuçta onları bırakıp çıkmayız.”

Bir süre düşünen Doktor, “Arkadaşlarla konuşalım. Bakalım onlar, ne diyecekler? Öğleden sonra sohbet salonuna çıkalım ve Mervan, Devrim ve Ozan arkadaşlara durumu anlatalım” dedi.

“Tamam, ama eğer bu üç arkadaş bizim iki odaya dönerlerse, şu anda bu iki odada bulunan arkadaşlardan birinin gruptan çıkması gerekecek” diyen Lokman, bu konuda ne yapabileceklerini öğrenmek istiyordu. “Şu anda üst kattaki odada dokuz kişi kalıyoruz. Orası on kişilik bir oda, ama idareyi zorlayarak iki arkadaş daha alabiliriz. Çünkü daha önce de üst odada on bir arkadaş kalmıştık zaten. Ama sizin odada en fazla sekiz arkadaş kalabilir ve şu an bu odada zaten sekiz arkadaş kalıyorsunuz. Dışarıdan gelecek olan üç arkadaştan ikisini direk bizim odaya aldık diyelim. Üçüncü arkadaşın gelmesi için yer açmak adına iki odadan birinden bir arkadaş çıkarmak zorundayız.”

Doktor:

“Bizim odada dokuz kişinin kalması için cezaevi idaresini ikna edemez miyiz?”

“Hayır, sürgünlerden sonra sayımız azaldığı için bizim diğer odaların çoğunda boş yerler var. Eğer özellikle bu odada fazladan bir arkadaş kalmasını istersek düşman şüphelenebilir. Ayrıca kabul etmezler zaten.”

Doktor Orhan, düşünceli bir biçimde, “Peki, sence hangi arkadaş grubtan çıkarabiliriz?” diye sordu.

“Bence üç seçeneğimiz var. Canşêr, Cemil veya Orhan arkadaşlardan birini çıkarabiliriz. Canşêr ve Orhan en fazla Dört veya beş yıl daha içerde kalırlar. Diğer arkadaşların hepsi ya ağırlaştırılmış müebbet ile yargılanıyorlar ya da bu cezaya mahkum olmuşlar. Cemil için de yerel mahkeme ağır müebbet cezası vermiş. Ama cezası daha Yargıtay aşamasında ve dosyasının bozulması ihtimali var. Onu da gruptan çıkarabiliriz.”

Doktor, bu konuda karar veremeyeceğini biliyordu. “Sence sorun yaşar mıyız?” diye sordu.

“Olabilir. Bu yüzden seçimi iyi yapmak zorundayız.”

“Canşêr ve Orhan bu tünelde çok emek verdiler. Onlara gruptan çıkmalarını nasıl söyleyebiliriz?”

“Mecburuz. Birinin çıkması gerekiyor.”

Doktor, belli bir süre sessiz kaldı ve sonra, “Neyse, sen odana dön. Bu konuyu da diğer arkadaşlarla konuşur ve bir karara varırız” dedi.

Öğlen saat on ikide Botan, tünelden çıktı ve çalışmak üzere Emrah ile Ramazan tünele girdiler. Öğle yemeğinden sonra Doktor Orhan ile Lokman da Devrim, Ozan ve Mervan ile görüşmek için ortak alan salonuna çıktılar. Onlar, ortak alan salonuna ulaştıklarında diğer üç arkadaşları salonun havalandırma bölümünde kendilerini bekliyorlardı. Beş tutsak, ortak alan salonuna gelmiş olan diğer arkadaşları ile tokalaştıktan sonra havalandırmanın yanındaki küçük odaya geçerek sandalyelere oturup odanın kapısını kapattılar.

İlk olarak söze başlayan Mervan, “Evet arkadaşlar, bizim ile görüşmek istemişsiniz” dedi ve “Durum nedir?” diye sordu.

Doktor:

“Heval, tüneli bitirdik sayılır. En geç hafta sonuna kadar kazım aşamasını bitireceğimizi düşünüyoruz. Bu yüzden de bizim iki odada olmayan, ama dışarıya çıkacak olan arkadaşların, yani sizlerin tünel kazılan odalara gelmeniz gerekiyor” diye cevap verdi.

Mervan:

“Tünel hafta sonuna kadar kesin bitiyor mu?”

Doktor:

“Evet çok büyük bir engel çıkmaz ise kesin bitiyor” diye yanıtladı tekrar, “Ne yapalım?” diye sordu.

Mervan:

“Eğer öyle ise sizin yanınıza dönmemiz gerekiyor.”

Ozan:

“Oda değişimleri Cuma günleri yapılıyor. Bugün perşembe. Eğer olur dersenez, ben bugün cezaevi idaresi ile konuşurum. Yarın oda değişimlerini yapabiliriz.”

Mervan:

“Sen bugün cezaevi idaresi ile konuş. Ama şimdilik sadece sen ve Devrim arkadaşın tünel odalarına geçeceğini söyle. Benim biraz daha beklemem gerekebilir.”

Devrim, gülerek, “Neden sen bizimle beraber çıkmayacak mısın?” diye sordu.

Mervan da, aynı şekilde gülerek karşılık verdi ve “Bu tüneli sadece senin için kazmadık Devrim arkadaş. Tabii ki ben de çıkacağım” dedi. “Ama daha beklediğimiz cevap gelmedi. O yüzden bir müddet daha beklemek zorunda kalabiliriz. Eğer ben şimdi o iki odadan birine gelecek olursam ve uzun süre beklemek

zorunda kalırsak, üçümüzün birden o iki odaya gitmesi düşmanın şüphesini çekebilir. Eğer acil bir durum olur da hemen çıkmak durumunda kalırsak ben yine sizin yanınıza gelebilirim zaten.”

Lokman:

“Peki, beklediğimiz cevap ne zaman gelecek?” diye sordu.

Mervan:

“Bilmiyorum. Biz tünelin bittiği ve çıkmak için onay beklediğimiz yönündeki bilgiyi daha önce gönderdik. Cevabın ne zaman geleceği belli olmaz” diye cevap verdi.

Doktor:

“Dışarısı ile olan haberleşme sistemimizin çok ağır işlediğini biliyorsunuz. Eğer beklediğimiz haber geç gelecek olursa hiç iyi olmaz. Çünkü tünelin son sekiz metresi her an çökme riski ile karşı karşıya. Bu durumda fazla bekleyemeyiz. Bir sorun çıkarsa tüm emeklerimizin boşa gitme ihtimali çok yüksek” dedi.

Mervan:

“Eğer, çok zor durumda kalırsak ve tünelin güvenliğini ilgilendiren bir sorun ile karşılaşarsak, dışarıdan beklediğimiz cevabı beklemeden çıkabiliriz. Zaten gönderdiğimiz bilgi notunda böyle bir durum yaşarsak cevabı beklemeden çıkacağımızı bildirdik. Var olan risklerin ne olduğunu da aktardık.”

Devrim:

“Her ihtimalde çıkacağız o halde” dedi ve “Peki cezaevinden çıktıktan sonra nereye gideceğiz? Kaç grup şeklide dağılacğız?” diye sordu.

Mervan:

“Çıktığımız taktirde gidebileceğimiz üç yer var. Birincisi; Ferhan (Bingöl’ün Kuzey kırsalı) bölgesi, ikincisi; Genç-Lice Bölgesi, üçüncüsü ise; Yayladere-Dersim tarafları. Üç grup halinde çıkacağız. Ayrıca saydığım bu üç bölgedeki arkadaşların

bizden haberleri var. Bu hafta sonundan itibaren her gün onlara bildirdiğimiz randevu noktalarına bakacaklar ve bizi bekliyor olacaklar. Zaten en geç bir haftaya kadar çıkmak zorundayız. Yoksa randevularımız iptal olacak.”

Doktor:

“Peki hangi arkadaşlar hangi gruplarda olacaklar?”

Aydın:

“Onu da şimdi belirleyebiliriz.”

Lokman:

“Grupları belirlemeden önce netleştirmemiz gereken başka bir konu var” diyerek araya girdi. “Bizim odalara gelecek üç arkadaş var. Ama bu durumda sadece iki arkadaş alabilecek yerimiz var. Üçüncü arkadaş da yer açmak için şu anda tünel grubunda olan bir arkadaş gruptan çıkarmalı ve başka bir odaya göndermeliyiz. Sizce odadan kimi çıkarmamız uygun olur?”

Mervan:

“Sizin bu konudaki düşünceniz nedir?”

Lokman:

“Cemil, Orhan ve Canşêr arkadaşlardan biri uygun olur” diye cevap verdi ve “Bence Cemil’i çıkaralım” diyerek kendi görüşünü söyledi.

Devrim:

“Bence de.”

Ozan:

“Olmaz Cemil ağır müebbet almış. Diğer iki arkadaşın mahkemeleri sürüyor. Canşêr, gerilla da kaldığı için fazla ceza almasa da en az beş yıl ceza alır. Ama Orhan’ın tahliye olma durumu var. Bence Orhan’ı çıkarmamız daha uygun olur” dedi.

Doktor:

“Orhan’ın bu işte çok emeği geçti. Ayrıca dışarıda mücadelede daha fazla katkıda bulunabilir.”

Mervan:

“Biz sadece cezaevinden firar etmek için bu tüneli kazmadık. Dışarıda mücadeleye katkı yapabilecek arkadaşları tekrardan örgüte kazandırmak için yapıyoruz bu işi. Bu yüzden temel referansımız çıkacak olan arkadaşların her birinin dışarıda mücadeleye faydalı olmalarıdır. Ama cezası ağır olan bir arkadaş da burada bırakmak doğru olmaz. Bu yüzden bence de hangi arkadaş en az cezayı almış veya az bir ceza alma ihtimali varsa onu bırakalım” dedi.

Doktor, üzgün bir ifade ile, “O zaman Orhan’ı bırakmaktan başka çaremiz yok” dedi.

Mervan:

“Tamam o zaman Orhan arkadaşı, başka bir odaya göndereceğiz. Doktor, artık sen uygun bir biçimde durumu Orhan’a aktarırısın” dedi ve bir süre susarak bekledikten sonra tekrar devam etti. “Devrim, sen üst odaya, Ozan, sen de alt odaya döneceksiniz. Ben de çıkacağımız zaman üst odaya gelirim. Toplamda ondokuz arkadaş çıkacağız. Evet şimdi grupları belirleyebiliriz.”

Tutsaklar, uzun bir görüş alışverişinin ardından çıkış gruplarının kimlerden oluşacağını belirlediler. Bu gruplar, gidilecek olan yerleri tanıyan arkadaşlar esas alınarak oluşturulmuştu.

Mervan:

“Grupların son şeklini aktarıyorum” diyerek elindeki kağıdı okumaya başladı.

“Birinci grup: (Genç-Lice grubu): Doktor Orhan, Ozan, Diyar, Botan, Erdal ve Hemik arkadaşlar.

İkinci grup: (Yayladere grubu): Lokman, Devrim, Ali, Baran, Rıdvan ve Cemil arkadaşlar.

Üçüncü grup: (Ferxan Grubu): Agit, Diren, Emrah, Ramazan, Şeref ve Canşêr arkadaşlar.”

Mervan tüm grupları okuduktan sonra durdu ve gülerek, “Ben de Ferxan grubundayım” dedi.

Dışarıya çıkacak olan grupları da belirlendikten sonra oturdukları odadan ayrılıp sohbet salonundaki diğer arkadaşlarının arasına katılarak volta atmaya başladılar. O sırada Ozan da, ertesi gün yapılmasını istedikleri oda değişimlerini cezaevi idaresine bildirmek için idare bölümüne gitti. Akşama doğru da herkes kendi odasına döndü.

Odaya döner dönmez gözleri Orhan’ı arayan Doktor, aldıkları kararı Orhan’a nasıl anlatacağının derdini yaşıyordu. Dağda gerilla olduğu dönemlerden bu yana yakından tanıdığı ve çok değer verdiği Orhan’a durumu anlatmak zorunda olan Doktor, çaresiz onu da yanına alarak odanın havalandırmasına çıktı.

İkisi havalandırmaya çıktıktan sonra Doktor acı bir gülümseme ile “Nasıl gidiyor Orhan? Durumun nasıl?” diye sordu.

Orhan:

“Ne olsun Doktor. Gördüğün gibi işte” diye yanıtladı onu.

Doktor daha fazla uzatmanın bir yararı olmadığını düşünüp direkt konuya girmek istedi ve “Orhan, seninle bir konuyu paylaşmalıyım” dedi.

Doktor’un ne anlatmak istediğini az çok tahmin eden Orhan, “Buyur. Seni dinliyorum” dedi.

Doktor, bir süre bekleyip hafif şekilde öksürdükten sonra, “Heval, biliyorsun tünel bitmek üzere. Dışarıya çıkmak için hazırlıklara başlamak durumundayız. Dışarıya çıkarmamız gereken ama şu anda başka odalar da olan üç arkadaş daha var biliyorsun. O arkadaşları bizim iki odaya almamız gerekecek. Ama sayımız fazla olduğu için bir arkadaşın odadan çıkması gerekiyor. Biz de arkadaşlar ile bunun için kimin uygun olacağını tartıştık. Senin

tahliye olma ihtimalin yüksek. Bu yüzden senin odadan çıkarak başka bir odaya gitmen önerildi” ve bir süre Orhan’a baktıktan sonra, “Sen ne düşünüyorsun?” diye sordu.

Orhan, fazla beklemeden, “Eğer böyle bir karar alınmış ise ben bir şey söylemiyorum Doktor” dedi. “Odanın çıkabiliyim.”

“Orhan, inan biz de çok zorlandık, ama bu kararı almak zorundaydık. Senin bu tünelin kazılmasında çok emeğin geçti, ama buradan bir arkadaşı çıkarmak zorundayız.”

Orhan gülümseyerek karşılık verdi ve “Gerçekten sorun değil Doktor” dedi. “Ben bu işe hiçbir zaman bireysel bir bakış açısı ile yaklaşmadım. Çünkü örgütün verdiği bir görevdi. Eğer üzerime düşeni yapabildiysem benim için yeterlidir. Zaten tahliye olma durumum var. Ama eğer tahliye olmasam da yine sorun değil. Çıkacak olan arkadaşlar, sağlam bir şekilde örgüte ulaşırsa sorun olmaz.”

“Üzölmöyorsun değil mi?”

Orhan, elini yana doğru açarak, “Üzölmöyorum desem doğru konuşmuş olmam. Ama ben de mevcut durumun farkındayım ve alınan karara saygı duyuyorum” dedi ve “Oda değişimi ne zaman yapılacak?” diye sordu.

“Yarın. Senin yerine Ozan, bu odaya gelecek.”

Doktor’un ne kadar üzgün olduğunu gören Orhan, onu rahatlatmak isteyerek, “Doktor, senin üzgün olduğunu biliyorum. Ama gerçekten benim açımdan sorun yok. Bundan sonra benim tek isteğim sizlerin sağlam bir şekilde çıkıp örgüte ulaşmanızdır. Bu durumda ben de en az sizinle beraber çıkmış kadar sevineceğim. Çünkü burada verdiğim emeğin boşa gitmediğini bileceğim” dedi.

Doktor, biraz toparlanarak, “Senin ne düşündüğünü biliyorum. Seni iyi tanıyorum Orhan” diye cevap verdi ve gülererek, “Neyse cezaevinden çıkınca ilk işin, beni görmek olsun” dedi.

Orhan da gülerek karşılık verip, “Merak etme nerde olacağını biliyorum” dedi.

Akşam havalandırma kapıları kapandıktan sonra Doktor, yeni alınan kararları odadaki arkadaşlarına da aktardı. Ayrıca sonraki gün oda değişimleri yapılacağı için gündüz saatlerinde çalışmayacaklarının söyledi.

O akşam, sona yaklaşılan tünelde yine çalışılmaya devam edildi. Ertesi günün sabah saatlerinde oda değişimleri yapıldı ve Devrim, üst kattaki odaya, Ozan ise Alt kattaki odaya geri döndü.

Orhan, eşyalarını toplayıp odadan çıkmadan önce Diyar ile beraber mutfakta oturdu ve ona, “Ben gidiyorum. Bir ihtiyacın var mı?” diye sordu.

“Yok. Sen iyi ol yeter” diye cevap veren Diyar. “Orhan buradan gitmene üzülüyorum. Ama yapacak bir şey yok biliyorsun. Sen de kendini fazla üzme, yakında tahliye olacağına inanıyorum” diyerek onu teselli etmeye çalıştı.

“Sen beni merak etme. Bir de dikkatli olun. Siz çıktuktan sonra her yerde operasyonlar yapılacaktır. Bir an önce arkadaşlara ulaşmaya çalışın.”

“Öğle yemeğinden sonra Diyar ile Baran, tünelde çalışırken Diyar, tünelin ön bölümünde kazı yaptığı yerin üst kısmında yaklaşık beş santim genişliğinde ve ince bir demir parçasına denk geldi. Demirin etrafını biraz daha kazıp açınca o demirin çimentonun içine koyularak yukardan yere gömüldüğünü ve cezaevi bahçesinin etrafındaki dış telleri tuttuğunu anladı. Bu, o sırada dış tellere ulaştıklarını gösteriyordu.

Akşama doğru tünelden çıkan Diyar, banyoya girip temizlendikten sonra sevinçli bir şekilde odaya girip durumu Doktor’a anlatmaya başladı. “Sana bir müjdem var Doktor!”

Doktor:

“Nedir? Söyle de sevinelim” diye cevap verdi.

“Sanırım tünelimiz şu an dış tellerin altına ulaştı.”

“Nerden biliyorsun?”

“Dış tellerin sabitlendiği demir direğin yerin altında betonlanarak gömülmüş ucuna rastladım.”

“O zaman, her an yola çıkabiliriz demektir. Değil mi?”

“Evet. Bu akşamki vardiyalardan biri bile yola ulaşabilir. Bu akşam ulaşmazsak bile yarın gündüz muhakkak yola ulaşırız.”

Diyar’ın getirdiği haberden dolayı oldukça sevindiği görülen Doktor, “Hadi bakalım. Hayırlısı” diyerek bir sigara yaktı.

O gece sabaha kadar tünelde çalışan tutsaklar, tüm çabalarına rağmen yola ulaşmayı başaramadılar. Aslında yola ulaşmaları için çok az bir mesafe kalmış olmasına rağmen bulundukları bölümde tünelin çökme riski olduğu için yavaş çalışmışlar ve kontrollü bir şekilde ilerlemişlerdi. Bu yüzden tellerden sonra gelen yola ulaşamamışlardı.

22 Eylül pazar sabahındaki ilk vardiyada bu kez Emrah, Ramazan ve Rıdvan, tünelde çalışırken saat dokuzda iş makinelerinin sesleri gelmeye başladı. O sırada odada oturmakta olan tutsaklar, hemen havalandırmaya çıkıp dışarıdan gelen sesleri dinlediler. İş makinelerinin sesleri, tutsakların tedirgin olmasına sebep olmuştu.

Havalandırmaya çıkan Doktor Orhan, “Bunlar neyin sesi? Acaba yine vidanjörler mi çalışıyor?” diye sordu arkadaşlarına.

Ozan:

“Sanmam” diye cevap verdi. “Eğer kanalizasyon borularında tıkanma olsaydı yine tüneli su basardı. Vidanjörler neden çalışsın ki?”

Doktor:

“Acaba kepçe ile bir yerleri kazıyor olabilirler mi?” diye sordu. “Gelen sesler kepçe sesine benziyor.”

Diyar:

“Evet taşlara çarpıyormuş gibi sesler geliyor. Ama arkadaşlar şu an tünelde çalışıyorlar. Eğer orada bir sorun olsaydı, tünelden çıkarlardı” dedi.

O sırada tünelde çalışmakta olan Emrah, Ramazan ve Rıdvan da dışardan gelen sesleri duyuyorlardı. İlk sesler uzaktan geldiği için tüneldeki tutsaklar, buna çok aldırmandan çalışmaya devam ettiler. Fakat saat on buçukta tünel sarsılmaya ve tünelin her tarafından toprak dökülmeye başladı.

Rıdvan, o esnada ön bölüme gelmiş, içine toprak doldurulan torbaları almış ve “Büyük varıl”e kadar götürmüştü. Sarsıntıyı hissedince tekrar öne dönüp Ramazan’ın yanına gitti.

Ön tarafta çalışan ve zaten sağlam olmayan ön bölümün toprak ve taşları üzerine dökülmeye başlayan Emrah, büyük bir paniğe kapılmış halde onların yanına geldi ve “Çabuk çıkın buradan. Sanırım üstten iş makineleri ile tüneli kazıyorlar” dedi.

Ramazan, hemen arkasındaki Rıdvan’a dönerek; “Hemen dışarı çık. Düşman tüneli buldu” dedi ve o sırada tünel yine büyük bir sarsıntı ile sallanmaya başladı.

Rıdvan, hemen tünelden çıkıp mutfağa gitti ve havalandırmada bekleyen diğer arkadaşlarını çağırdı. Arkadaşları mutfağa gelince nefes almakta zorlanan Rıdvan, “Düşman tüneli buldu. Üstümüzü kazıyorlar” dedi.

Ozan:

“Tamam. İlk önce sakın ol ve nefes al” diyerek Rıdvan’ı sakinleştirmeye çalıştı ve “Tünelin üstünü kazdıklarından emin misin? Kazdıkları yeri gördün mü?” diye sordu.

Rıdvan:

“Hayır ben görmedim. Emrah, söyledi. Ama tünelin içine çok ses geliyor ve tünel sallanıyor.”

O sırada Ramazan da tünelden çıktı. Protez takılı olan gözünün içi çamur ile dolmuştu.

Onun geldiğini gören Diyar, “Ne oldu korsan? Tünelde savaş mı çıktı?” diye sordu.

Nefes nefese kalan ve paniklediği görülen Ramazan, “Tünel sallanıyor. Emrah çıkmamızı istedi. Düşman tünelin üstünü kazıyormuş” diye cevap verdi. “Emrah bana koşarak çık deyince ben de tünelden koşarak çıktım.”

Ramazan’ın söyledikleri ve içi çamurla dolmuş protez gözleri karşısında kendini tutamayarak gülen Diyar, “Tünelin içinden nasıl koşarak çıktın Ramazan?” diye sordu.

Ramazan bir süre ne söyleyeceğini bilemeden sustu ve sonra, “Yani hızlı hızlı çıktım” dedi.

Ramazan, kendine gelmeye çalışırken Emrah da tünelden çıkınca Doktor ona, “Ne oluyor Emrah?” diye sordu. “Şu meseleyi bir de sen anlat bakalım.”

“Heval, içerde çalışıyordum. İlk önce dışarıdan sesler geldi. Bir süre sonra da tünel sallanmaya başladı ve ön taraftaki taşlar ve toprak dökülmeye başladı. Ben de, düşman, tünelin üstünü kazıyor diye düşündüm ve tünelden çıktım.”

Doktor:

“Peki tünelin üst kısmında açılan bir yer gördün mü?”

“Hayır görmedim.”

Diyar:

“Ozan, gardiyanı çağırıp dolaylı olarak dışarda ne olduğunu soramaz mısın?” diye sordu. “Sen temsilcisin. Senden şüphelenmezler.”

Doktor:

“Evet. Bence de çağır. Bakalım gardiyanlar ne diyecekler.”

Ozan:

“Tamam” diyerek odanın kapısına gitti ve kapı mazgalına vurarak gardiyanı çağırdı. O sırada Doktor da, Ozan’ın yanına geldi. Gardiyan kapının önüne gelince Ozan, “Merhaba hoca. Nasılsın?” diye sordu.

Gardiyan:

“Sağol Ozan. İyidir vallahi, ne olsun? Oturuyordum” diye cevap verdi ve “Hayırdır bir ihtiyacınız mı var?” diye sordu.

Ozan:

“Hayır ama dışarıdan gürültü geliyor. Hayırdır, cezaevinin bahçesini mi kazıyorlar?” diye sordu. “Yine kanalizasyon boruları mı tıkanmış?”

Gardiyan:

“Hayır o ses, kepçe ve silindir sesidir. Bizimle alakaları yok. Sanırım cezaevinin yanındaki şase yolu genişletiyorlar” diye yanıt verdi. “Yani korkmanıza gerek yok. Yine kanalizasyon boruları tıkanmamış.”

Gardiyanın verdiği cevaptan sonra rahatlayan Ozan, “Biz de yine kanalizasyon boruları tıkanmış sandık” dedi gülerek. “Neyse seni de rahatsız ettik. Kusura bakma hoca.”

“Yok, ne demek? Bir ihtiyacınız olursa söyleyin.”

“Olur sağolasın. Kolay gelsin sana.”

“Tamam o zaman. Hadi allahaısmarladık.”

Durum anlaşılmıştı. Tünelin çıkacağı şase yol düzeltiliyor ve genişletiliyordu. Tünelin ön bölümü de yolun hemen yanında olduğu için yoldan geçen silindir sebebi ile tünel de sarsılıyordu.

Ozan ve Doktor, mutfağa dönünce Diyar, “Gardiyan ne diyor?” diye sordu.

Ozan:

“Önemli bir şey değilmiş. Tellerin yanındaki yolu düzeltiyorlarmış. Kepçe ve silindir de orada çalıştığı için tünel sarsılıyor olmalı” dedi.

Doktor Orhan, saatine bakıp, “Saat onbir. İkinci vardiya tünele girsin mi?” diye sordu.

Ozan:

“Hayır. Bence iş makineleri gidene kadar çalışmayalım. Silindir çalışıyor. Eğer tünel sarsıntıya dayanamaz ve çökerse tüneldeki arkadaş altında kalabilir” dedi.

İş makinalarının sesi azalınca Diyar, tünele girdi ve tünelin ön bölümüne giderek çalışmaya başladı. Bu arada Ozan ile Canşêr de önceki vardiyanın tünelde bırakmış olduğu toprak dolu torbaları “Büyük varil”in önünden alıp tünelin giriş kapağının altına taşımaya başlamışlardı.

Tüneli kazarken hemen önünde otuz santimetre uzunluğunda ve on santim genişliğinde uzunca bir taş vardı. O taşın da yanında daha küçük bir taş bulunuyordu. Büyük olan taşın çıkarılabilmesi için ilk olarak küçük taşı çıkarması gerektiğinden önce onu çıkarmaya çalıştı. İki taşın arasında ancak elindeki şişin girebileceği kalınlıktaki toprakla dolu aralığa elindeki şişi batırıp sağa sola çevirerek küçük taşı çıkarmayı denedi. Küçük taşın yerinden oynayıp tünelin içine doğru düşmesi ile beraber, dışarıdaki gün ışığı ince bir çizgi biçiminde tünelin içini doldurdu.

Diyar, hemen küçük taşı tekrar ileriye doğru itip açılan boşluğu kapattı ve tüneldeki ışığın dışarıdan görünmesini engellemek için yanındaki lambayı söndürdü. Küçük taşı tekrar yerinden çekip çıkarınca bu sefer tünelin içine daha fazla ışık doldu. En sonunda, nihayet tünelin sonuna gelmişlerdi ve onsekiz aylık bir çalışmanın sonunda tünel kazımı bitmişti.

O anda Diyar, sanki dışarıya çıkmış gibi bir mutluluk ve sevinç dalgasına kapılmıştı. Tünelin içerisine dolan ışık, sadece

tüneldeki karanlığı aydınlatmak ile kalmayacaktı. Aynı zamanda kendisi ve yoldaşlarının üzerine örtülmek istenen, zindan karanlığını da parçalayacak, onlara aydınlığı ve özgürlüğü getirecekti. O an, belki de onların hayatının en önemli dönüm noktası olabirdi.

Diyar, dışarıdan tünelin içine ince bir ışığın sızdığı aralıktan dışarıya baktı. İlk gördüğü şey dışarıdaki bir ağacın yemyeşil dalları olmuştu. Güneşin sonsuz aydınlığı ile menevişlenen yapraklar ile dolu dallarda muhakkak kuşlar da olmalıydı. Çünkü Diyar dışarıdan gelen kuş seslerini duyuyor, ama kendilerini göremiyordu. Eğer gece olsaydı Diyar çoktan çıkış kapağını genişletmiş, belki de kendisini tutamayarak dışarıya bile çıkmayı denemişti. Ama gündüz saatleriydi ve tünelin çıkışının hemen yanındaki yolda iş makineleri çalışıyordu. Bu yüzden kapağı genişletmeden kapatması gerektiğini biliyordu.

Dışarıya bakarken önündeki taşın tamamını çekip çıkarmak istedi ve kendi kendine, “Şu küçük taş çıkarıp dışarıya bak-sam çok sorun olamaz herhalde. El büyüklüğünde bir taş nasıl olsa. Zaten tüneldeki ışığı da kapattım. Beni göremezler” dedi ve önündeki taşı tamamıyla çekip önünden çıkardı. O anda tünelin içi hiç olmadığı kadar aydınlandı. Şimdi bir el büyüklüğünde açılmış olan delikten bakarken dışarıyı çok daha rahat görebiliyordu. Sadece ilk gördüğü ağacı değil, ağacın içinde bulunduğu bahçeyi, bahçenin içindeki kahverengi boyalı iki katlı evi, hemen önündeki ve silindirin yeni geçtiği anlaşılan şase yolu, her şeyi görmüştü.

Aslında tünelde yapacak işi kalmamıştı artık. Tek yapacağı şey, açılan deliği tekrar kapatmak ve arkasını çamur ile besleyerek iyice sağlamlaştırmaktı. Ama o dışarıya bakmaktan kendini alamıyor. Güneşli bir günün yaşandığı dışarısını seyrettikçe dalıyor, daldıkça seyretmeye devam ediyordu.

Bir süre sonra kendini toparlayan Diyar açtığı deliği sağlam bir şekilde kapatarak bu görkemli haberi arkadaşlarına ulaştırmak için tünelden çıktı.

Tünelde dört gözle Diyar'dan gelecek haberi bekleyen Doktor onu karşılamıştı.

Diyar:

“Müjde! Dışarıya ulaştık” dedi. Bu mutlu haberden dolayı heyecanlanan tüm arkadaşları Diyar'ın devamında anlattığı hiçbir şeyi anlayamamışlardı. Doktor biraz sakinleştikten sonra Diyar'dan baştan tüm detayları her şeyi anlatmasını istedi.

Diyar:

“Ben tünele girdiğimde dışarıya ulaşmamız için pek bir şey kalmamıştı zaten. Yarım saate yakın kazdım. Taşları çıkarmaya çalışırken tünelin içine dışarıdan ışık girdi. O aralıktan biraz dışarıya baktım. Tünelin sonuna geldik” dedi.

Heyecan ile araya giren Agit, “Dışarısı nasıldı?” diye sordu. “Tellerden sonraki yolun genişliği ne kadardı? Bahçeyi gördün mü?”

Diyar:

“Gündüz olduğu için her şey çok net görülüyor. Yolun genişliği sanırım üç veya dört metre civarında olmalı. Yolun hemen yanında, tam karşımızda da bahçe var ve bu bahçenin etrafı ottan çitlerle çevrilmiş.”

Doktor:

“Tünelin çıkış kapağı direk yola mı çıkıyor?”

Diyar:

“Evet. Tüneli kazarken dümdüz ilerledim. Sonra önüm açıldı. Çıktığımız zaman çıkış kapağını on dakikada genişletip her arkadaşın çıkacağı ölçülere getirebiliriz.”

Ozan:

“Diğer arkadaşlara da tünelin bittiğini haber vermeliyiz” dedi.

Doktor:

“İyi olur.”

Tünel kazımının nihayet bittiği o anlarda tutsakların tümü, artık dışarıya çıkacaklarına tam olarak inanmaya başlamışlardı. O anlardan sonra artık herkes dışarıya çıktığında Kürdistan’ın hangi dağlarına gideceğinin hayallerini kuruyor ve bu hayallerini birbirleri ile paylaşıyorlardı.

Ertesi gün, pazartesi günü olduğu için kapalı görüş ve sohbet günüydü. Tünel odasındaki tutsaklar, kahvaltıdan sonra görüş ve sohbet salonuna çıkmak için hazırlanırlarken gardiyanlar odanın kapısını açıp Ozan'ı çağırdılar. Odadaki tutsakların tümü, eğer anormal bir durum yoksa cezaevi idaresinin sabahın bu saatinde temsilciler ile görüşmek istemeyeceğini biliyordu. Bu yüzden Ozan başta olmak üzere odadakilerin tümü kendilerini ilgilendiren bir sorun olduğunu anlamışlardı. Ozan, gardiyanları daha fazla odanın kapısında bekletmeden odadan çıktı ve idare bölümüne gitti.

Gerçekten de bir sorun vardı. Hem de tutsakları yakından ilgilendiren önemli bir sorun. Sürgün!

Odadaki tutsakların hepsi nefeslerini tutup aralarından kimleri sürgüne gönderileceğini öğrenmeyi beklerlerken Agit, “Kimler sürgün olacak?” diye sordu. “Bizim gruptan kimse var mı sürgün listesinde?”

Ozan:

“Beş arkadaş Çorum Cezaevi'ne sürgün olacaklar” diye cevap verdi. “Ve maalesef bu arkadaşların içinde Mervan arkadaş da var.”

Bu durum, onlar için hiç beklemedikleri kadar kötü bir sürpriz olmuştu ve tünelden çıkışlarını da etkileyecek kadar önemli bir sorun yaratmaktaydı. Hatta yaşanan sürgün nedeni ile çıkışları bile ertelenebilirdi.

Bu kötü habere rağmen tutsaklar Mervan adlı arkadaşları için kaçış planını o gece gerçekleştirmek istemiş, bunun için de Mervan'ı bir geceliğine de olsa tünelin kazıldığı odada kalması için yönetimle görüşmeyi planlamışlardı. İdarenin bu durumu kabul edip etmediğini anlamak için herkes görüşmeye giden Ozan'ın gelişine odaklanmıştı.

O sırada Ozan, odaya döndü. Ozan'daki keyifsiz hal, durumu ortaya koyuyordu, ama Doktor yine de bir umut sordu. “İdare Mervan arkadaş için ne cevap verdi.?”

Ozan:

“Kabul etmediler. Maalesef Mervan arkadaş bizimle beraber çıkamayacak” diye yanıtladı. Bu cevap tüm kurtuluş hayallerinin üzerine kötü bir kabus gibi çökmüştü.

Akşama doğru Çorum Cezaevi'ne sürgün olacak Mervan ve diğer dört tutsak ertesi sabah erken çıkacakları için tüm arkadaşları ile orada vedalaştılar. Tüm tutsaklar, onlar ile vedalaşıp onları sıkıca kucakladıktan sonra odalarına çekildiler. Firar eylemi içinde yer alan tüm tutsaklar da Mervan'ı arkada bırakmanın burukluğu vardı.

Bingöl Cezaevi'ndeki tutsaklar, bu gibi durumlara alışıkty. Hem dağda hem de zindanda bir çok arkadaşları ile vedalaşmışlardı ve bazen giden kendileri olmuştu, bazen de yol birliği yaptıkları mücadele arkadaşları. Gidenlerin çoğu bir daha geri dönmemişti. Ama onlar yine de hep beraber yaşayıp direnmeye ve savaşımaya devam etmişlerdi.

24 Eylül sabahı, tünel odasındaki tüm tutsaklar her zamankinden daha erken kalkmış ve kahvaltı masasına oturmuşlardı. Çoğu önceki gece heyecandan ve dışarda tekrar gidecekleri uçsuz bucaksız dağların hayalini kurdukları için sabaha kadar uyuyamamışlardı. Tutsaklar, kahvaltı yaparken gardiyanlar sayım için odaya geldiler ve sabah sayımı aldıktan sonra odadan çıktılar.

Gardiyanların odadan ayrılmaları ile beraber Doktor, “İnşallah son sayım olur” dedi.

Ozan, gülerek, “Sanırım temennin gerçekleşemeyecek Doktor” dedi. “Bugün çıkacak olsak bile gardiyanlar akşam sayımını almadan önce buradan çıkamayız.”

Emrah.

“Hakikaten biz ne zaman çıkacağız. Bugün çıkabilir miyiz?” diye sordu.

Ozan:

“Aslına bakarsan bugün netleşecek. Akşama kadar hava durumunu takip edeceğiz. Eğer önümüzdeki üç gün içerisinde yağış varsa yağışın olacağı gün çıkacağız. Ama bu üç gün içerisinde hiç yağış yoksa bu akşam çıkacağız” dedi.

Diyar:

“Umarım bu üç gün içinde yağış olmaz da bugün çıkarız” dedi gülerek.

Ozan:

“Ama eğer yağışlı bir havada çıkarsak bizim için avantaj olur ve kötü bir durum ile karşılaşma riskimiz azalır” diye karşılık verdi.

Diyar:

“Bence bu durumda çok fark etmez bizim için. Zaten cezaevinin dışına kadar çıkmış bulunuyoruz. Eğer askerler, normal havada bizi görececek olurlarsa yağışlı havada da görebilirler. Çünkü onlardan sadece yetmiş metre kadar uzakta olacağız. En kısa zamanda çıkmamız en iyisi olacak.”

Ozan:

“Sadece cezaevinden çıkış için değil, biz çıktıktan sonra başlatılacak olan operasyonların sonuçsuz kalması için de yağışın olması iyi olurdu.”

Agit, derin bir iç çekerek sıkılır gibi oldu ve “Zaman geçmiyor bir türlü” dedi.

Diyar:

“Evet geçmiyor. Ben havalandırmaya çıkıp voltaya başlıyorum” diyerek odanın havalandırmasına çıktı.

Doktor havalandırmaya çıkan Diyar’ın arkasından, “Son voltan olur inşallah!” dedi gülerek.

“Âmin!” diye karşılık veren Diyar, “Doktor, belki temenin tutar da gerçekten son voltamız olur. Gel beraber atalım” dedi.

Volta atmayı hiç sevmeyen Doktor, “Ben gelmiyorum. Voltanı yalnız at” diye cevap verdi.

Üç arkadaşın bu sohbetleri öğlen yemeği gelene kadar devam etti. Öğle yemeği getirilince Doktor ve Diyar tekrar odaya döndüler.

Yemeği getiren gardiyan, Doktor'u görünce onun yanına geldi ve tüm tutsakların içinin ürpermesine neden olan o sözcükler dökülürdü ağzından.

"Doktor dün gece rüyamda, senin cezaevinden kaçtığını, ama yine yakalandığını gördüm" dedi.

Gardiyanın bu sözü ile beraber hem Doktor hem de odadaki diğer tutsaklar üzerlerine buz gibi sular dökülmüşçesine donup kaldılar. Doktor, bir süre o gardiyanın tünel ile ilgili bir şey bilip bilmediği konusunda düşündü. Ama o gardiyan her zaman onlara yakın, samimi ve yurtsever biri olduğu için onları böylesine hayati bir biçimde ilgilendirecek kadar önemli bir konuda öyle uluorta konuşmazdı. Eğer cezaevi idaresi bir şey biliyorsa da olay patlak vermeden önce böyle bir bilgiyi o gardiyanla paylaşmazdı.

Bunları bilen Doktor, yutkunduktan sonra, gülümseyip rahat görünmeye çalışarak, "Ne kaçması hoca? Nerde biz de o şans?" diye gardiyana cevap verdi.

Gardiyan da gülümseyerek, "Biliyorum. O şansını yakalamak zor. Ama rüya işte" dedi.

Doktor, gardiyanın gözlerine bakarak gerçekten bir şey bilip bilmediğini anlamaya çalıştı. Ama gardiyan ya bir şey bilmiyordu ya da bir şey bildiği halde bunu çok iyi saklayacak düzeyde becerikli biriydi. Yaşı geçmekte olan ve etliye sütlye de pek karışmayan biri olan bu gardiyanın profesyonel bir ajan olma ihtimali olmadığı için Doktor, biraz daha rahatladı ve "İlginç bir rüya görmüşsün hoca. Bakarsın belki tahliye olurum da onu hissetmişsindir" dedi."

Gardiyan:

"İnşallah öyle olur" dedi gülümseyerek.

Doktor da, ona gülümseyerek karşılık verirken gardiyan odanın kapısını kapatarak başka odaların yemeklerini dağıtmaya devam etti.

Gardiyan, odadan çıkınca Diyar, “Bu adam bizim ile ilgili bir şey biliyor olabilir mi?” diye sordu.

Ozan:

“Sanmam. Kendi halinde yurtsever bir insan. Kendi başına böyle bir bilgiye ulaşamaz. Cezaevi idaresi de biliyor olsaydı herhalde bu gardiyan ile bize mesaj göndermez direkt odaya baskın yapardı.”

Doktor:

“İlginç bir tesadüf oldu. Ama ben de onun bir şeyler bildiğine pek ihtimal vermiyorum. Sadece rüya görmüş işte” deyince odadaki tüm tutsaklar masaya oturup öğle yemeğine başladı. Yemeğin ardından televizyonun karşısına kurulup çaylarını içmeye koyuldular.

Tünel odasındaki tutsakların tümü televizyonun karşısında oturdukları sırada Doktor Orhan son derece moralli ve sevinçli bir biçimde ayağa kalkarak, “Arkadaşlar önümüzdeki üç gün içerisinde hiç yağış olmayacak” dedi ve ekledi, “Bu yüzden daha fazla beklememize gerek yok. Bu akşam çıkacağız. Her arkadaş ona göre hazırlığını yapmalı. Akşam sayım alınıp oda kapıları kapandıktan sonra, çıkış için ne yapacağımızı konuşacağız.”

Doktor’un bu sözlerinden sonra herkes, yerinden kalkıp birbirlerine sarılarak başarı dileklerini ilettiler. Tüm tutsakların gözlerinde umut dolu bir ışıltı konmuş gibiydi. Bu sözcükleri çok uzun süredir bekliyorlarmış gibi derin bir oh çekmiş hafiflemişlerdi. Daha sonra heyecanla dışarıya çıkacakları zaman üzerlerine giyecekleri elbiseleri hazırlamaya koyuldular.

Doktor:

“Her arkadaş mümkün olduğu kadar ince kıyafetler giysin. Çünkü tünelin bazı yerleri çok dar. Herhangi bir arkadaş, tünelde tıkanırsa hepimiz risk altına girmiş oluruz” diye arkadaşlarını uyardı ve Diyar’a dönerek, “Diyar, sen de Agit’e tüneldeki dar yerleri ve oralardan nasıl geçeceğini tarif et” dedi.

Diyar:

“Tamam” diye cevap verdikten sonra Agit’in yanına gitti.

Doktor:

“Üst kattaki arkadaşlara da haber verelim. Onlar da hazırlansınlar.”

Agit ile beraber havalandırmaya çıkan Diyar, “Ben haber veririm” diyerek havalandırmadan üst kattaki odaya seslendi. Botan, onun sesini duyup pencereye çıkınca Diyar, “Ne yapıyorsunuz?” diye sordu.

Botan:

“Ne olsun? Biz de televizyondan hava durumunu takip ediyorduk” diye cevap verdi.

Diyar, gülererek, “Artık hava durumuna bakmanıza gerek yok. Bu akşam çıkıyoruz. Hazırlanın” dedi.

Botan, büyük bir heyecan ile “Tamam” dedi ve odasına geri dönerek diğer arkadaşlarına o akşam çıkacaklarını söyledi.

Onlar, çıkış için hazırlıklarını yapamaya başlamışken Diyar da, Agit’e tüneldeki dar yerleri ve oralardan nasıl geçeceğini tarif etmeye başlamıştı.

Akşam saat altıda, akşam sayımı alındı ve saat yedide ise havalandırma kapıları kapandı. Gardiyanlar, odanın bulunduğu koridordan çıktıktan sonra tutsaklar, çıkış için yapacakları son toplantıya oturdular. Üst kattaki odadan alt odaya inmiş olan Devrim de toplantıda çıkan sonuçları üst kattaki arkadaşlarına aktarmak için yapılan toplantıya katılmıştı.

İlk sözü alan Doktor Orhan, “Arkadaşlar bu akşam dışarıya çıkacağız. Ama öncelikle bazı konuları netleştirmek durumundayız” dedi. “Birincisi; tünelden çıktığımız esnada düşman ile karşı karşıya gelebiliriz. Bu yüzden tünelin içinde olan her arkadaş rahat ve sakin olmalıdır. Hızlı olmalıyız, fakat acele etmemeliyiz. Çıkış kapağından sonra çok zorunlu olmadığı müddetçe konuşulmamalı ve ses çıkarılmamalı. Elimizden geldiğince el işaretleri ile iletişim kurmaya çalışacağız. Ayrıca hiç kimse tünelin dışında sürünürken, kafasını kaldırmamalı. Düşmanın bizi fark etmemesi için çok hızlı, disiplinli ve dikkatli bir şekilde hareket etmeliyiz. Çünkü bir arkadaşın tek bir hatası tüm arkadaşları tehlikeye atabilir. Düşmanın bizi fark etmesi durumda bile paniğe kapılmamalıyız. Böyle bir durumda eğer halen tünelden çıkmamış olan arkadaşlar varsa onlara haber verilecek ve bu arkadaşlar daha hızlı bir şekilde tünelden çıkmaya çalışacaklar. Bu sebeple tünelden çıktığımız esnada her arkadaşın arasında en fazla yarım metrelik bir mesafe olmalıdır. Birbirimizden uzak olmamalıyız ki, rahat iletişim kurabilelim. İkincisi; herhangi bir deşifrasyon durumunda önceden belirlemiş olduğumuz gruplar bir araya gelecek ve hemen cezaevinden uzaklaşarak gidecekleri yerlere ulaşmaya çalışacaklar. Eğer düşmana fark ettirmeden tünelden çıkmayı başarabilirsek bizi almak için gelecek olan bir araç dışarıda bizi bekliyor olacak. Ama düşmanın fark etmesi durumunda bu aracı kullanamayız. Bu yüzden her grup deşifrasyon durumunda kendi imkanları ile kendini gideceği alanlara ulaşmaya çalışmalı. Her grup için bir grup komutanı belirledik. Bu arkadaşlar sorumlu oldukları grupları sağlam ve kayıpsız bir şekilde gidecekleri alanlara ulaştırmak için elinden gelenin en iyisinden daha fazlasını yapmalıdır. Yayladere grubunun komutanı; Lokman arkadaştır. Ferhan grubu komutanı; Agit arkadaş ve Lice grubu komutanı da benim. Her arkadaş bu arkadaşların vereceği talimatlara göre hareket etmeli ve ayrıca sorumluluk alarak içinde bulunduğu grubu korumalıdır.”

Doktor Orhan, bir süre susup arkadaşlarına baktı ve konuşmaya devam etti. “Eğer herhangi bir deşifrasyon durumu ile karşılaşmadan tünelden çıkarsak, ki öyle umuyor ve bekliyoruz; tünelden çıktıktan sonra sürünmeye devam ederek yolun kenarındaki bahçeye ulaşmaya çalışacağız. Tünel kapağı ile bahçe arasındaki şase yolu sürünerek geçmek için yolun üstüne bir çarşaf sereceğiz. Şu anda hazırlamış olduğumuz ve toprak renginde olan bu çarşafın altından geçerek bahçenin yanına ulaşacağız. Beş metre uzunluğunda olan bu çarşafı tünelden çıkmadan önce iyice çamura bulayacağız. Bizler çarşafın altından sürünürken çarşaf toplanmasın diye iki ucuna taş bağlayıp yere bırakacağız. Buraya kadar anlaşılmayan bir şey var mı?”

Kimseden farklı bir ses çıkmayınca Doktor Orhan devam etti. “Toplantıdan sonra iki arkadaş tünele girip tünelde birikmiş olan suyu boşaltacaklar. Boşuna ıslanmayalım” dedi ve güldü. “Tüneldeki su boşaltıldıktan sonra ben ve Lokman arkadaş, tünele girip çıkış kapağını hazırlamaya başlayacağız. Kapak yarım saat içerisinde hazır hale geleceği için saat dokuz buçukta eylemi başlatacağız. Saat dokuz buçuk olunca ben ve Lokman arkadaştan sonra gelecek olan arkadaşlar, belirlenen sıraya göre tünele girip çıkış kapağına gelecekler. Toplamda on sekiz arkadaş olduğumuz için hepimizin tünelden çıkması yaklaşık olarak bir buçuk saat sürecektir. Bir diğer konu hiçbir arkadaş koyu siyah renginde giysiler giymemelidir. Gri ve gri tonlarında giysiler giymemiz daha uygun olur. Çünkü dışarısı tam olarak karanlık değil. Cezaevinde projektörlerin ışığı tünelin çıkış kapağının bulunduğu alanı ve yolu aydınlatıyor. Benim anlatacaklarım bu kadar arkadaşlar. Farklı bir arkadaşın söylemek istediği bir şey var mı?”

Ozan:

“Doktor, çıkıştaki sıralamayı unuttun?” dedi.

Ona gülümseyerek karşılık veren Doktor, “Evet. Ben de heyecanlıyım. Kusura bakmayın” dedi ve tünelden çıkışta esas alınacak sıralamayı okumaya başladı, “Bu sıralama gruplara göre

düzenlenmedi. Üç grubu karıştırıp bir sıralama yaptık. Her arkadaş okuyacağım sıralamaya göre tünele girmeli ve çıkmalıdır. Sıralamayı okuyorum;

1-Doktor Orhan, 2-Lokman, 3-Ozan, 4-Diyar, 5-Devrim, 6-Agit, 7-Botan, 8-Erdal, 9-Emrah, 10-Diren, 11-Baran, 12-Rıdvan, 13-Ali, 14-Ramazan, 15-Şeref, 16-Hemik(Ahmet), 17-Cemil, 18-Canşêr.

Sıralama bu şekildedir. Her arkadaş önündeki ve arkasındaki arkadaştan da sorumludur. Eğer çok farklı bir şey yoksa son toplantımızı da bitireceğiz arkadaşlar.”

Herhangi biri söz istemeyince toplantı sona erdi ve tutsakların hepsi yerlerinden kalkarak son hazırlıklarını yapmaya koyuldular.

Tutsaklar, çıkış hazırlıklarına başlarken Doktor Orhan, “Arkadaşlar tüneldeki suyun boşaltılması gerekiyor. Emrah sen ve Canşêr tünele girip içerdeki suyun hepsini boşaltın. Siz çıktuktan sonra ben ve Lokman saat dokuzda tünele girip tünelin çıkış kapağını açacağız” dedi.

Emrah ile Canşêr, tünele girerlerken Devrim, “Doktor, ben yukarıya çıkıp arkadaşlara gerekli aktarımları yapmalıyım. Lokman’ı hemen göndereyim mi?” diye sordu.

Doktor:

“Evet Lokman aşağı insin. Ama hazırlanıp öyle gelsin. Bir daha yukarı çıkmayacak” diye cevap verdi.

Devrim, iki oda arasındaki bağlantı kapağından üst odaya çıkarken Doktor Orhan, odadaki tüm arkadaşlarına hitaben, “Her arkadaş, çıkarken yanına çikolata vb. küçük ama doyurucu bir şeyler alsın. Arazide yemeksiz kalabiliriz. Tedbirli olalım” dedi.

Diyar, gülerek, “Doktor, bence sen çikolata yerine fazladan sigara al” dedi. “Çünkü sana sigara yetiştirmek zor biliyorsun.”

Doktor da, Diyar'a gülümseyerek karşılık verip, "Merak etme sen. Ben bohçamı hazırladım bile" diye cevap verdi ve "Bir de iyi ki hatırlattın. Ben saat dokuz buçukta çıkış kapağını açmak için tünele gireceğim. Kefiyemi bir poşete koymuştum. Ayrıca sigaralarım da o poşetin içinde. Ben çıkış kapağını açarken ıslanabilirler. Poşeti burada bırakıyorum. Sen gelirken onu yanına al. Dışarıda bana verirsin" dedi.

Diyar:

"Tamam. Agit'in de elbiselerini çıkarmalıyım ama sorun değil senin poşeti de getiririm" diye cevap verdi. "Ama sigaralar da ortağız haberin olsun."

"Sen hiç tasalanma. Bizim her şeyimiz ortak zaten."

Saat dokuza onbeş kala, tüneldeki suyu boşaltmış olan Emrah ve Canşêr, odaya geri döndüler ve Emrah mutfakta bekleyen Lokman ve Doktor'a, "İçerdeki suyun hepsini boşalttık" dedi.

Tünelden erken dönmelerine şaşırان Doktor, "Çabuk döndünüz. Tünelde bir sorun yok değil mi?" diye sordu.

Emrah:

"Hayır hiçbir sorun yok. Ön tarafı da kontrol ettim. Her şey hazır. İçeride hiç su kalmadı" diye cevap verdi.

"İyi o zaman. Elinize sağlık. Şimdi sen ve Canşêr banyo yapıp hazırlanın. Saat dokuz buçukta başlayacağız. Ben ve Lokman, şimdi çıkış kapağını açmak için tünele giriyoruz."

Doktor Orhan ve Lokman, son sigaralarını da içip tünele girdikten sonra üst odadan Botan ve Devrim aşağıya inip mutfığa geldiler. İkisi de çıkış için hazırlanmış ve son derece heyecanlı durumdaydılar.

Devrim mutfakta bekleyen arkadaşlarına, "Nasıl gidiyor Genç Apocular? Halen tarih yazmaya başlamadınız mı?" diye sordu gülerek.

Ozan:

“Hayır. Daha tarihe nasıl bir not düşeceğimizi düşünüyorduk” diye cevap verdi.

Devrim gülerek, “Hadi hayırlısı olur inşallah” dedi.

İyice keyiflenen Diyar, “Son defa birer kahve içeriz değil mi?” diye sordu.

Devrim:

“Tabii ki” diye cevap verdi ve “Sıcak suyumuz var mı?” diye sordu.

Diyar:

“Var. Ben hazırlayayım” diye cevap verip mutfakta olan her arkadaşı için birer bardak kahve doldurduktan sonra, “Dışarıda uykusuz da kalabiliriz. İyi gelir. Zaten bu gece uyuyacağımızı hiç sanmıyorum” dedi.

O arada Doktor Orhan ve Lokman, çıkış kapağını açmış ve herkesin geçebileceği ölçüde genişletmişlerdi.

Cezaevinin dışında olan tele paralel olarak elli metre kadar aşağıya inildiğinde üç metre genişliğinde bir su kanalı ile karşılaşılıyordu. Bu kanal, cezaevinin giriş kapısının bulunduğu güney cephesinin önünden geçerken onlar cezaevinin batı cephesinden çıkmışlardı. Ayrıca tel ve tellerle paralel olarak kanala doğru giden şase yolun arasında, tellerin hemen dibinde yarım metre genişliğinde ve otuz santimetre derinliğinde bir su arkı açılmıştı. Doktor, etrafı iyice gözledikten sonra Lokman’a dönerek, “Sen burada bekle. Burada tünelin hemen dibinden kanala doğru giden bir su arkı var. Eğer bu arkın içinden kanala doğru sürünerek gidersek nöbetçi kulübeleri bizi görmeyebilir. Bahçeye girmemize gerek kalmadan kanalın kenarından geçerek bahçenin önünde olan küçük kulübeye ulaşabiliriz. Ben şimdi kanala kadar gidip kontrol ettikten sonra geri döneceğim” dedi.

Lokman:

“Tamam. Ama hızlı ol” diye cevap verdikten sonra Doktor Orhan, telin yanındaki su arkının içinden sürünerek büyük su kanalına kadar gitti ve etrafı iyice kontrol etmeye başladı.

Saat dokuzu yirmi beş geçe Ozan da, tünele girdi ve çıkışa doğru ilerlemeye başladı. Onun ardından tünele girmek isteyen Diyar, tünelin giriş kapağına girdiği sırada üst odada kalan arkadaşları da alt kata inmeye başlamışlardı.

Gelen arkadaşlarına dönen Diyar:

“Ben gidiyorum diğer arkadaşlar da sıraya göre tünele girsinler” dedi ve ardından tünele girdi. Diyar’ın arkasından Devrim, onun da arkasında Agit geliyordu. Agit, beklenenin aksine hiç zorlanmadan tünelin ön bölümüne kadar gelebilmişti.

Diyar, çıkış kapağının hemen öncesindeki son kapak olan ‘Dördüncü varil’e ulaştığında Ozan, çıkış kapağının önünde bekliyordu. Lokman da, dışarıya çıkmış ve çıkış kapağına yüzünü dönmüş bir biçimde halen dışarıyı kontrol etmekte olan Doktor Orhan’ı bekliyordu.

Aradan on dakika kadar geçtikten sonra Doktor, Lokman’ın yanına geri dönünce Lokman, ona, “Durum nedir? Gececek yer var mı?” diye sordu.

Dışarıdaki çamurun içinde sürünmekten saçlarının içine kadar çamura bulanmış olan Doktor, “Evet. Telin yanındaki su arkından sürünerek büyük kanala doğru gideceğiz. Bu yol orada sağa doğru dönerek bahçenin önünden geçiyor. Yolun sağa doru döndüğü yerde üç metrelik mesafede açık bir yer var. Ondan sonrası iyi. Nöbetçi kulelerine görüntü vermeden geçebiliriz” diye cevap verdi.

Lokman:

“Peki çarşafı kullanacak mıyız?” diye sordu.

Doktor:

“Gerek kalmadı çarşaf kalsın. Ben şimdi kanala doğru gidiyorum. Sen de burada bekleyip son arkadaş da tünelden çıkana kadar onları koordine et. Hepsi çıkınca sen de gelirsın. Ozan ve Diyar, beni takip etsinler. Diğer arkadaşlar da onların arkasında gelsinler. Kimse yolda beklemesin. Aramızda dört metre mesafe bırakarak ilerleyelim” dedi ve su arkının içinde geri dönerek kanala doğru sürünmeye başladı.

Doktor’dan sonra Ozan tünelden çıktı. Ozan’ın ardından Diyar, arkasındaki Devrim’e Agit’in elbiselerinin olduğu poşeti vererek Agit’e teslim etmesini istedi ve bir elinde kendisinin dışarda giyeceği montun olduğu poşet ile Doktor’un eşyalarının olduğu poşeti yanında götürerek çıkış kapağına gitti.

Lokman tünelden çıkan her arkadaşına öndeki arkadaşı ile arasında dört metrelik bir mesafe bırakarak ilerlemesini söyledi.

Tünelden dışarıya çıkan her tutsak, o sırada aynı duyguları yaşıyorlardı. Tünelden dışarıya çıkar çıkmaz, yüzlerine hoş bir esinti çarpıyor ve vücutlarındaki her hücre adrenalinle dolmuş haldeyken dışarıya bakıyorlardı. Bir yandan, “Tamam, artık özgürüz!” diyerek sonsuz ve tarif edilemez bir mutluluk ve sevinç yaşarlarken diğer yandan ise onlardan sadece altmış veya yetmiş metre kadar uzakta olan nöbetçi kulübelerine bakıyorlardı.

Bu kulübelerde onların tünelden çıktıkları cepheye bakan projektörler olduğu için ışığın yarattığı yansımadan dolayı nöbet tutmakta olan askerleri göremiyorlardı. Fakat kendilerinin kafalarını biraz daha kaldırması ve kulübedeki askerlerin de o cepheye bakmaları durumunda fark edilmemeleri işten bile değildi. Birbirinden çok farklı hatta tezat duyguları yaşadıkları o anlar onlar için sonu gelmeyecek kadar uzamıştı. Hepsi, bir an önce cezaevinden uzaklaşmak ve bin yıllardır Kürt halkı için tek savunma ve güven mekanları olan dağlara ulaşmak istegindeydiler.

Diyar, Ozan’ın arkasından yaklaşık elli metre kadar sürünüp ilerledikten sonra yolun su kanalının yanından sağa döndüğü

viraja ulaşmıştı. O dönemeç, diğer yerlere göre daha açıktaydı ve nöbetçi kulübelerine çok açık bir biçimde görüntü veriyorlardı. O dönemeç geçildikten sonra yolun kenarında küçük tepelikler olduğu için ilerledikleri alanda gölge olduğundan nöbetçi kulelerine görüntü verme ihtimalleri daha da azalıyordu.

Fakat Ozan, bu dönemeci geçtikten sonra dönemecin hemen bittiği yerde durmuş ve arkasında gelmekte olan Diyar'ı beklemeye başlamıştı. Diyar, onun vücudunun tamamını göremiyor sadece dönemecin sonunda kalmış olan ayaklarını görebiliyordu.

Diyar Ozan, Devrim ve Doktor tekrar harekete geçip ilerlemeye başlamışlarken daha önce bahçesine girmeyi planladıkları ve onlardan yirmi metre uzakta olan iki katlı evin kapısı açıldı. Bunu gören Doktor ve arkasındaki arkadaşları, durarak evin kapısına baktılar. Evin kapısından oniki yaşlarında bir kız çocuğu ve annesi çıktılar. Küçük kızın elinde defter ve kitaplar vardı. Anlaşıldığı kadarı ile küçük kız çocuğu kanalın diğer tarafındaki komşu eve ders çalışmaya gidiyordu. Küçük kız evden uzaklaşıp Doktor'un önünden geçerek kanalın üzerindeki yayalar için yapılmış olan köprüye ulaştığında annesi de evin kapısında durmuş ona bakıyordu.

Gece olduğu için korkan çocuk, annesine seslenerek, "Anne ben gidinceye kadar kapıda bekle" dedi ve annesi de "Tamam. Sen acele et. Ben burada sana bakıyorum" diye cevap verdi.

Küçük kız çocuğu komşu evin kapısını çalıp içeri geçtikten sonra annesi de evin kapısından ayrıldı. Derin bir nefes alan tutsaklar, küçük kız ve annesince fark edilmedikleri için rahatladılar ve sürünerek ilerlemeye devam ettiler.

Devrim virajı geçerken bu sefer de kanalın diğer tarafındaki yoldan iki genç yürüyerek onların yanlarından geçti. Bunun üzerine tutsaklar yine durdu ve bu iki gencin de geçip gitmelerini

beklediler. Neyse ki, iki genç kendi aralarında konuşup yürüdükleri için etraflarına bakmamış ve bu yüzden kanalın hemen öteki tarafında kendilerinden sadece beş metre uzaklıkta yerde uzanmış olan tutsakları görmeden geçmişlerdi.

İkinci tehlikeyi de atlatan tutsaklar yine sürünmeye devam etmişlerdi ki yine iki gencin geçtiği yoldan bu sefer orta yaşlarda, beyaz pantolon ve beyaz gömlek giymiş olan bir adam geldi. Tutsaklar, onun da geçip gitmesi için yine hareketsiz şekilde durarak geçmesini beklediler. Fakat yoldaki adam, tam olarak Diyar'ın hizasına geldiğinde onları fark etti. Aralarında sadece üç metre genişliğindeki kanal olduğu için sağ tarafına bakar bakmaz onları fark etmişti.

Adamın kendilerini fark ettiğini anlayan tutsaklar yine de hareket etmeden beklediler. Adam da yola devam edip az önce küçük kız çocuğunun geçtiği köprüden geçerek onların bulunduğu tarafa geçti. Köprüyü geçtikten sonra bu kez onlara doğru dönüp uzun uzun onlara baktı. Ne olduğunu anlamaya çalışan adamın çok korktuğu anlaşılıyordu. Adam daha önce kız çocuğunun çıktığı eve doğru giderken bir kaç kez daha arkasını dönüp cezaevinden firar etmekte olan tutsaklara baktı ve tekrar önlerinde durup beklemeye başladı.

Bu arada Diyar, sürünerek Ozan'ın yanına gelip, "Ozan, adam bizi gördü. Ne yapalım?" diye sordu.

Ozan:

"Bilmiyorum" diye cevap verdi.

"Acaba kalıp adamı yakalasak mı? Eğer ihbar ederse buradan kurtulamayız."

Bunun üzerine Ozan, Doktor'a yaklaşp ona "Adamı yakalayalım mı?" diye sordu.

Doktor:

“Hayır gerek yok. Bu mahallenin yurtsever olduğu bilgisini almıştık daha önce. Hem adamı yakalamaya çalışırsak bağırıp mahalleyi başımıza toplayabilir. Büyük ihtimalle yandaki evde oturuyor olmalı. Başkaları da bizi farkedirse ortalık tam karışır” dedi.

“Peki ne yapalım?”

“Durup adamın gitmesini bekleyeceğiz ve bizi ihbar etmemesini umacağız. Başka çaremiz yok. Belki de bizi eylem yapmakta olan bir gerilla grubu sanır ve korktuğu için evine girip bir daha çıkmaz. Ya da tatbikat yapan askerler olduğumuzu düşünerek karışmayabilir.”

O sırada onlara bakmakta olan adam anlaşıldığı kadarı ile onların ne yapmakta olduklarını anlamaya çalışıyordu. Bir süre daha bekledikten sonra yolda yürümeye devam edip eve girdi ve arkasından da kapıyı kapattı.

Doktor ve arkadaşları da, sürünmeye devam ederek virajdan yirmi beş metre uzaklıkta olan ve tavuk kümesi olduğu anlaşılan iki metre genişliğinde ve bir buçuk metre yüksekliğindeki bir yapının arkasına geçtiler. Bu kümesin arkasına geçtiklerinde artık cezaevinin nöbetçi kulübeleri onları görmüyordu.

Doktor, Ozan ve Diyar, bu kümesin arkasına geçip yerde oturduktan sonra Doktor, “Burada elbiselerimizi değiştirelim ve ayağa kalkıp yoldan geçen birileri gibi yürüyelim” dedi. “Eğer askerler bizi görürlerse bile mahalleden insanlar olduğumuzu zannedeceklerdir. Diyar, ben ve Ozan kanalın diğer tarafındaki yola geçeceğiz. Sen, burada Devrim ile Agit’i bekle. Onlar geldikten sonra siz de ayağa kalkıp yürüyerek kanalın diğer tarafına geçin. Ben sizden sonra gelen arkadaşları koordine edeceğim.”

Diyar, “Tamam” diye karşılık verince Doktor ve Ozan kanalın diğer tarafına geçerek yola çıktılar. Orada cezaevi niza-

miyesi ile aralarında yüzelli metrelik bir mesafe vardı ve çıktıkları yol buranın önünden geçiyordu.

Doktor ve Ozan cezaevi nizamiyesine doğru yürümeye başlamışken Devrim de Diyar'ın yanına gelerek oturdu ve “Şimdi ne yapıyoruz?” diye sordu.

Diyar:

“Elbiselerini değiştir. Agit'i bekleyeceğiz” dedi ve kendisi de sürünürken giydiği eşofmanları çıkararak yanında getirdiği ince montu ve pantolonu üzerine giyerek eşofmanlarını kümesin yanına bıraktı.

Agit de yanlarına gelince hemen üstündeki çamura bulanmış olan tişörtü ve kapriyi çıkartıp yanında getirdiği pantolon ile gömleği giydi. Üçü, ayağa kalkıp yürümeye başladıklarında Agit, heyecanlı bir şekilde koşmaya başladı. Ardından da Devrim koşunca Diyar da, arkalarından koşup bir süre sonra onlara yetişti ve koşmamalarını istedi. Çünkü mahallenin içine doğru koşarak yanlış yöne gitmeye başlamışlardı.

Bu arada Doktor Orhan ve Ozan da cezaevinin nizamiyesine kadar gitmişlerdi. Doktor'un yanında yürüyen Ozan, kısık sesle, “Doktor, buraya neden geldik? Askerler şu anda bizi görüyorlar biliyor musun?” diye sordu.

Ozan'dan daha rahat olan Doktor, “Sen merak etme kim olduğumuzu nereden bilecekler?” diye cevap verdi. “Mahallede dolaşmaya çıkmışız gibi yürümeye devam et.”

Doktor, cebinden sigara paketini çıkarıp bir sigara yaktı. O sırada cezaevi nizamiyesine iyice yaklaşmışlardı ve hem onlar askerleri hem de askerler onları çok rahat görüyorlardı.

Doktor'un uzunca uğraşları sonucu dışarı çıkmış olan grubu bir araya getirmiş, geri kalan arkadaşların çıkışını beklemeye koyulmuşlardı. Çok geçmeden karşıdan bir aracın da yaklaştığını gördüler. Bu araç onları almaya gelen aracın ta kendisiydi.

Doktor:

“Kenara geçelim. Araç ara sokağa girsın” diyerek arkadaşları ile beraber yolun aşağısındaki sokağa girdi.

Araç gelip yanlarında durarak ve farlarını söndürdükten sonra onları almaya gelen iki arkadaşları araçtan inip onlara sarıldılar. Onları karşılamaya gelmiş olan, fakat halen onların cezaevinden çıkmış olmalarına inanmayan gözlerle onlara bakan iki kişiyi daha önceden tanıyordu.

Araçtan inenlerden Birhat, “Doktor, şimdi ne yapıyoruz?” diye sordu.

Doktor:

“Henüz arkadaşların hepsi tünelden çıkmadılar. Onları bekliyoruz” diye cevap verdi.

Birhat:

“Kaç arkadaş çıktı ve tünelden çıkmakta olan daha kaç arkadaş var?” diye sordu.

Doktor:

“Şu anda sekiz arkadaş buradayız. Geriye kalan arkadaşların da sayısı da on” dedi.

Birhat:

“Anladım. Ama hepimizin burada toplanması iyi olmaz. Eğer siz de kabul ederseniz. Bir arkadaş burada kalsın biz diğer arkadaşları alıp buradan uzaklaştıralım. Onları sağlam bir yere bıraktıktan sonra geriye kalanları almak için geri döneriz.”

Doktor:

“Tamam. Siz buradaki arkadaşları alıp götürün. Ben burada kalıyorum” dedi ve “Ne zaman dönersiniz?” diye sordu.

Bu kez onları karşılamaya gelen diğer bir arkadaşları Herdem, “En fazla kırk veya kırkbeş dakikaya kadar dönmüş oluruz” diye cevap verdi.

Doktor:

“Tamam. Acele gidin ve geri dönün” deyince Doktor’un dışındakiler araca bindiler. Araçtaki koltukların hepsi, cezaevin-den çıkacak olanlar araçta oturup dışarıya görüntü vermesinler diye yerlerinden çıkartılmıştı. Hepsi araca bindikten sonra araç hareket edip cezaevinden uzaklaştı. Yaklaşık yirmi dakikalık bir yolculuğun ardından Bingöl şehrinin kuzeyinde bulunan dağlık alanın şehre bakan yamacında durup araçtan indiler. Araç, onları bıraktıktan sonra beklemeden geri döndü.

Araçtan inenler, o anda tekrar özgürlüklerine kavuştukları konusunda artık ikna olmuşlardı. Durdukları yerde Bingöl şehrinin tamamı aşağılarında kaldığı için her yeri görebiliyorlardı. Hatta Bingöl’ün güneyinde kalan ovayı ve Genç ilçesini de rahatlıkla görebiliyorlardı.

Bulundukları yerde gökyüzü cezaevinde olduğu gibi değildi. Sanki gökyüzü o gece yıldız kesmişti. Yıllar sonra dağlardan yıldızlara bakarken biraz yabancılik çeksele de gördükleri manzara onlara eşsiz bir mutluluk veriyordu.

Diyar, Botan ve Emrah, bir ağacın altında oturarak Bingöl’e bakmaya koyuldular.

O sırada tünelden son çıkanlar olan Şeref, Hemik, Cemil, Canşer ve Lokman da, dışardaki kümesin yanına yetişmişlerdi. Artık tünelin içinde kimse kalmamış ve hepsi sorunsuz bir şekilde dışarıya çıkmışlardı. En son kalanlar da ayağa kalkıp yürümeye başladıklarında yan taraflarındaki evin bahçesinden çıkan bir köpek havlayarak onlara doğru koşmaya başladı. Köpeği gören Şeref, biraz da panikleyerek koşmaya başladı ve diğer arkadaşları da onu takip ettiler.

Fakat onlar, Doktor’un kendilerini beklediği yere doğru değil, mahallenin içine doğru koşarlarken Doktor, koşarak önlerine çıktı ve onları durdurduktan sonra, “Nereye gidiyorsunuz?” diye sordu.

Nefes nefese kalmış olan Şeref, “Köpek bize doğru geldi ondan kaçıyorduk” diye cevap verdi.

Doktor, biraz da kızarak “Yanlış yöne gidiyorsunuz. Beni takip edin” diyerek önlerine geçti ve onları aracın geleceği yere götürdü. Orada bir süre bekledikten sonra onları almaya gelecek olan araç geri döndü. Beklemeden hepsi araca bindiler ve kendilerini Bingöl’ün kuzeyinde bekleyen arkadaşlarının yanına ulaştılar.

Hepsi bir araya gelip araçtan indikten sonra Ozan, “Şimdi ne yapacağız?” diye sordu.

Doktor:

“Bu araç ile hepimiz Ferxan’a gideceğiz” diye cevap verdi.

Diyar:

“Ama üç grup halinde dağılmamız gerekiyordu. Neden hepimiz aynı yere gidiyoruz” diye sordu.

Doktor:

“Elimizde sadece bir araç var ve bize en yakın yer Ferxan. Diğer alanlara gitmek için imkan bulamadık. Hepimiz Ferxan’a gideceğiz. Zaten oradaki arkadaşlar bizleri bekliyorlar. Onlara ulaştıktan sonra, bizleri uygun bir biçimde dağıtacaklarıdır” dedi ve Birhat ile Herdem’e dönerek, “Ferxan’da arkadaşlar var mı?” diye sordu.

Herdem:

“Evet. Arkadaşlar ile en son üç gün önce görüştük. Önümüzdeki bir hafta için randevu da aldık. Şu an randevu noktasında sizleri bekliyor olmalılar” diye yanıt verdi.

Lokman:

“O zaman burada daha fazla beklemeyelim. Hemen gidelim” dedi.

Hepsi, tekrar araca binerek yola çıktılar. Aracın içi daha o sırada bayram yerine dönmüştü bile.

Kırk dakikalık bir yolculuğun ardından, gece saat onbir kırkbeşte kendilerinin Ferxan dedikleri ve başkalarınca da Ortaçanak ve Karacehennem denilen dağlık bölgeye ulaştılar.

Hepsi orada, ormanlık alanın başladığı yerde araçtan indi ve Birhat, “Arkadaşlar, burada ayrılacağız. Gideceğiniz randevu noktasını Agit arkadaş biliyor. Randevu noktası, buradan on dakika mesafede. Başka bir isteğiniz yoksa biz geri döneceğiz” dedi.

Agit:

“Siz geri dönebilirsiniz. Her şey için sağolun” diye cevap verdi.

Birhat ve Herdem, ayrılacakları arkadaşları ile tek tek kucaklaşıp veda ettikten sonra tekrar araca binerek oradan ayrıldılar.

Yolun üzerinde durarak uzaklaşan araca bakarlarken Doktor, “Arkadaşlar bundan sonrasını yürüyerek gideceğiz. Agit arkadaş, alanı tanıdığı için öncü olacak. Biz de onu takip edeceğiz. Ama dikkatli olalım. Herhangi bir arkadaş gruptan kopmamalı. Ayrıca bir arkadaşın da artçı olup arkamızdan gelerek izlerimizi silmesi gerekiyor” dedi ve “Kim artçı olmak istiyor?” diye sordu.

Devrim:

“Ben artçı olurum” diye cevap verince yürümeye başladılar.

Devrim de, bir ağaç dalını keserek yürürken ağaç dalını arkasından sürükleyip çıkan ayakkabı izlerini silmeye başladı. O gece, dolunay çıkmış ve ay ışığı dağları aydınlatırken onlar da ormanın içinden yürümeye koyulmuşlardı.

Gerilla için gece ay ışığı altında yürümenin keyfi bir başkaydı. Gece karanlığına rağmen ay ışığı sayesinde yürüdükleri

araziyi rahatça seçebilir ve etraflarını görebilirlerdi. Çoğu, zindana girdikten sonra artık bir anı olarak kalacağını düşündükleri bu ay ışığı altındaki gece yürüyüşünü tekrar yaşarlarken, yaşamın o kadar da acımasız olmadığını, inanç ve irade korunduğu sürece, yaşamdan istenilen hiçbir şeye ulaşmanın imkansız olmadığı gerçeğine kani olmuşlardı.

Aslında hakikat düşündüklerinden daha cömertti. Doğru yer, zaman, düşünce ve eylem bir araya gelince, “olmaz” denilen şeyler de ‘olur’a çevrilebilirdi. Yaşam, onlara altın değerinde bir şans daha vermiş ve uğruna mücadele ettikleri ülkenin dağlarına, bazen aç kaldıkları, bazen soğuktan tir tir titreyip ölüme karşı direndikleri, savaşın en yoğun halini yaşadıkları, birçok arkadaşlarının savaş sırasında yanbaşılarında can verdiği mekanlar olan dağlara tekrar dönmüşlerdi. Fakat bu dönüş sıradan bir dönüş değildi. Yaşamın ve hakikatin gerçeklikleri kavranmış, mücadele ve savaş gerekçeleri iyice anlaşılmış, içselleştirilmiş ve kendileri ile bütünleşmiş bir halde dönüyorlardı. O aşamadan sonra tek istedikleri şey, bir an önce karşısına gerilla elbisesi giymiş ve elinde devrimin ve özgürlüklerinin teminatı olan silahı taşıyan yoldaşlarını bulmaktı.

Gerilla sözcüğü, kavram ve olgu olarak onlar için sadece savaşı ve savaşçılığı temsil etmenin ötesine geçmişti artık. Onlar birer aşıktı. Ama kendileri ne bir Ferhat veya Mecnun’du ne de aşık oldukları gerçeklik Leyla veya Şirin’di. Onlar birer gerillaydı ve maşukları da yine gerillanın ta kendisi, onun yaşam ve düşünce biçimiydi. Bu yüzden hepsinin yıllardır özlemini çektikleri maşuklarına bir an önce kavuşabilmek için tüm gayretleri ile durmadan ve hız kesmeden yürüyorlardı. Hiçbiri hayatlarının en önemli ve anlamlı randevusuna geç kalmak niyetinde değillerdi.

Yaklaşık on dakikalık bir yürüyüşün ardından randevu noktasına yetiştiler. Randevu noktası ve alanın tümü sık bir orman ile kaplıydı. Ormandaki ağaçların bazıları yirmi metre yüksekliğine kadar çıkmış, her tarafından suların aktığı cennetten bir

köşeydi sanki. Zaten hepsi, ilk gördükleri dereyi geçmeden önce derenin kenarında durup kana kana su içmiş ve karınlarını su ile doldurmuşlardı. Çoğu, susamamış olmasına rağmen zindanda yıllarca özlemini duydukları bir şeyi yapmak istemişlerdi. Bir ritüeli gerçekleştirmiş gibiydiler.

Fakat randevu noktasında görmeyi umdukları arkadaşlarını bulamadılar. Noktada hiç kimsenin olmadığını görünce dağlararak etrafı aramaya başladılar. Fakat yine de aynı sonuçla karşılaşınca tekrar bir araya geldiler.

Doktor Orhan, Agit'in yanına giderek, "Randevu noktasının burası olduğundan emin misin?" diye sordu.

Agit:

"Evet. Bana söyledikleri nokta burası. Bu bölgeyi çok iyi tanıyorum. Sanırım arkadaşlar randevu noktasına gelmemişler" diye cevap verdi.

Lokman:

"Peki ne yapacağız şimdi?"

Agit:

"Büyük ihtimal ile arkadaşlar bugün de gelmeyeceğimizi düşünerek bu akşam randevuya gelmemişler. Ama alanın içine doğru çekilmiş olabilirler. Bence biz de alanın iç taraflarına doğru gidelim. Orada muhakkak arkadaşları buluruz.

Doktor:

"Peki ne tarafa gideceğiz?"

Agit:

"Yukarı doğru çıkalım. Orada eski ve geniş bir patika var. Alanın ortasından geçiyor. Patikada biraz ilerledikten sonra arkadaşlara sesleniriz. Olmazsa eski noktalara bakarız."

Doktor:

"Tamam. Gidelim o zaman."

Tekrar ard arda verip bu kez alanın yukarısına doğru yürümeye başladılar ve Agit'in söylediği patikaya ulaştılar. Bu patika bir metreden fazla genişti ve yürüyüş için çok uygun olan rahat bir patikaydı. Bu patikada bir süre yürüyen grup sık sık arkadaşlara sesleniyor bir karşılık ve bir işaret bekliyorlardı.

Yaklaşık beş dakikalık bir yürüyüşün ardından patikanın alt tarafında kalan noktaya ulaştılar.

Noktaya girdiklerinde Doktor, "Arkadaşlar daha güneşin çıkmasına iki saat kadar var. Sabah olana kadar burada bekleyip dinleneceğiz" dedi.

Hepsi uygun bir yer bulup oturduğu sırada Diyar ve Diren de noktanın dışına doğru bir yerde oturdular. Diren iki sene önce o bölgede yaralı olarak esir düşmüştü.

Diyar:

"Mahir arkadaş ve grubunu şehit düştükleri yer yakın mı?" diye sordu.

Diren:

"Evet buraya yakın bir kış kampı var. Arkadaşlar şehit düştükleri zaman o kampta kalıyorduk" diye cevap verdi.

"Bizi karşılamaya gelmesi gereken arkadaşlar buradalar mı dersin?"

"Bu alan yaşanan kayıplardan sonra bir dönem için kullanılmadı. Ama yine de bizi karşılamak için gelmiş olmaları gerekiyor."

"Umarım onları çok geç olmadan bulabiliriz."

"Buluruz merak etme."

"Sence burada cephane bulamaz mıyız."

"Benim bildiğim eski cephane depoları var. Ama şimdi kullanıldıklarını sanmıyorum. Arkadaşlar, cephanenin yerini değiştirmişlerdir muhakkak."

“Arkadaşları bulmasaydık bile en azından cephaneye ulaşabilseydik yine de iyi olurdu. En azından operasyon geldiğinde zorlanmazdık.”

“Sabah eski noktaları arayabiliriz. Belki cephane de buluruz.”

O sırada Emrah da, yanlarına gelip oturdu. Diyar ve Emrah, sırt sırta verip uzandıktan sonra üzerlerini kefyeye ve şeleme ile örttüler. Sırt sırta verdikleri için birbirlerinin vücut sıcaklığını da hissedebileceklerdi. Bu yöntem gerillaların soğukla başa çıkma yöntemlerinden bir tanesiydi. Diren de, ikisinin yanına uzanarak yanındaki kefiyeyi üzerine örttü.

Fakat hava çok soğuk olduğu için üçü de, sabaha kadar uyuyamamışlardı. Diğer arkadaşları da, onlar gibi sabaha kadar uyuyamamış ve soğuktan tir tir titremişlerdi. Ama soğuk onlar için dert değildi. Dağdaki o soğuk havayı bilerek ve severek tekrar o dağlara dönmüşlerdi. Zindanda ara sıra ısıtılan sıcak odaların ve hücrelerin yanında o dağların soğuşuna seve seve katlanılabiliyordu...

Ertesi gün sabah saat beşte herkes yerinden kalkarak ayaklanmıştı. Nasıl olsa soğukta uyumaya çalışmanın bir anlamı yoktu.

Herkes, bir araya toplandığı sırada Doktor Orhan, “Bence burada beklemeyelim. Eski noktaların çoğu deşifre olmuş olabilir. Başka bir yere gidelim” dedi.

Agit:

“Biraz daha batıya doğru gidince buradaki yamaç daha fazla dikleşiyor. Operasyon yapılırsa asker oraları aramaz. Oraya gidelim” diye karşılık verdi.

Bunun üzerine Agit önde diğer arkadaşları arkasında onlardan yirmi dakika uzaklıkta olan yere gittiler. Onlar Agit’in bahsettiği o dik yamaca ulaştıklarında artık güneş de yavaş yavaş yüzünü göstermeye başlamıştı.

Yeni noktalarında oturduktan sonra onları karşılamaları gereken arkadaşlarını nasıl bulabileceklerini tartışmaya başladılar ve sonuçta birkaç grup halinde alanda bulunan arkadaşlarını arama konusunda karar kıldılar.

İki grup, farklı yönlelere giderek oradan ayrılırken Doktor, noktada kalan arkadaşlarına, “Biz ne yapalım?” diye sordu.

Diyar gülümseyerek, “Tabii ki en çok özlediğimiz şeyi!” diye cevap verdi.

Doktor:

“Ateş mi yakalım?”

“Evet.”

Aralarından üç kişi gidip birkaç kuru ağaç dalı topladıktan sonra geri döndü. Ama ateşi kimin yakacağı konusunda aralarında bir tartışma yaşanmıştı.

Doktor, ateşi kendisinin yakacağını söyleyince Diyar, ona karşı çıkarak, “Doktor, sen içerde yaşlandın. Duman çıkarmadan ateş yakmasını unutmuşsundur. Duman çıkartır ve yerimizi deşifre edersin şimdi. Ateşi benim yakmam gerekiyor” dedi.

Diyar’ın elindeki dal parçasını alan Devrim, “İkiniz de kenara çekilin. Burası Erzurum Eyaletine bağlı bir bölge olduğu için Erzurum ateşi yakmalıyız. Dolayısıyla eski bir Erzurum Eyaleti kadrosu olarak ateşi benim yakmam uygun düşer” dedi.

Üçünün arasındaki tartışmaya Ozan da dahil oldu. Fakat hiçbirisi Doktor’un inadını kırmayı başaramadığı için ateşi Doktor yaktı. Ateş harlanmaya başlayınca diğer arkadaşları da ateşin başında hem ısınmaya çalıştılar hem de yıllardır göremedikleri ateşin kızıl yalımlarına bakarak geçmişte kalan anılarına daldılar. Her biri esir düşmeden önce sayısız defa bu ateşin başında oturmuş ve yoldaşları ile unutamadıkları anlar yaşamışlardı. Bu da onların yaşadığı en güzel anılarından biri olacaktı muhakkak.

Saat dokuza doğru gelince Doktor yanındaki arkadaşlarına kimsede radyo olup olmadığını sordu.

Ali:

“Bende var” diye cevap verdi.

Doktor:

“Radyoyu aç da haberleri dinleyelim. Bizim ile ilgili haber şimdi basına verilmiş olabilir” dedi.

Ali, radyoda Kürtçe yayın yapan “Kürdistan’ın Sesi” kanalını açtı. Saat tam dokuz olunca haberler verilmeye başlandı ve ilk haber olarak Bingöl Cezaevinden onsekiz PKK’li tutsağın tünel kazarak firar ettiği haberi verildi ve haberin ayrıntılarının daha sonra verileceği söylenerek başka bir habere geçildi.

Haberi dinleyince keyiflenen Doktor, “Evet arkadaşlar, eylemimiz basına da yansıdı ve artık örgüte mal oldu. Tekrardan hepimizi tebrik ederim” dedi.

Ozan:

“Eğer basına da yansımış ise düşman operasyon başlatacaktır. Ama biz halen arkadaşlara veya silaha ulaşamadık” diyerek içinde bulundukları durumdan dolayı duyduğu kaygıyı dile getirdi.

Devrim:

“Haber radyoda verildiğine göre şimdi bizi karşılamaları gereken arkadaşlar da dinlemişlerdir. Onlar, firardan sonra buraya geleceğimizi biliyorlar. Haberi dinledikten sonra onlar da buraya geldiğimizi anlayıp bizleri aramaya başlayacaklardır. Bence akşama kadar bize ulaşacaklardır. Boşuna kaygılanmayın” diye karşılık verdi.

Doktor:

“Ben de öyle tahmin ediyorum. Ama düşman da buraya geldiğimizi düşünüp bu bölgeye operasyon düzenlerse arkadaşların bize ulaşmaları biraz zaman alabilir” dedi.

Saat onda tekrar radyoyu açarak haberleri dinlediler. Bu sefer haber daha ayrıntılıydı ve cezaevinden firar edenlerin hepsinin isimleri tek tek okunmuştu. Ayrıca askerin başlattığı operasyonlar ile ilgili de bilgi verilmiş ve yapılan operasyonların daha çok Bingöl şehir merkezi, Bingöl’ün güneyindeki ovada ve

Genç ile Lice kırsalında yoğunlaştığı söylenmişti. Bulundukları alan ile ilgili herhangi bir operasyon bilgisi geçmiyordu.

Ozan, haberleri dikkat ile dinledikten sonra, “Düşman Genç ve Lice taraflarına çekildiğimizi sanıyor. Oralara operasyon başlatmış” dedi ve “Bakalım buraya da operasyon yapacaklar mı?” diye sordu.

Ozan’ın tam konuştuğu sırada o alanın üzerinde insansız bir keşif uçağı gezmeye başladı. Keşif uçağının sesini duyan Doktor, “Arkadaşlar kimse hareket etmesin ve etrafta arazi renginin dışında bir şey bırakmayın” dedi.

Bunun üzerine hepsi bulundukları yerde oturup hareket etmeden beklemeye başladılar.

Doktor:

“Eğer hareket etmezsek bizi görmemesi gerekir” dedi.

Devrim:

“Biz cezaevine girmeden önce bu keşif uçakları çok fazla dolaşmıyordu” diye karşılık verdi.

Doktor:

“Evet. Ama aradan çok zaman geçti. Daha fazla keşif uçağı almışlar. Artık her operasyonda bunları kullanıyorlar” dedi.

Keşif uçağı, onların bulunduğu alanın üzerinde yaklaşık yarım saat dolaştıktan sonra alandan ayrıldı.

Keşif uçağının sesinin kesildiğini gören Doktor Orhan, “Keşif uçağı gitti. Buradan ayrıldığına göre bizi fark etmemiş demektir. Operasyonu tamamen Lice ve Genç taraflarına kaydırabilirler” dedi.

Ozan:

“Umarım bizler arkadaşlara ulaşmadan buraya operasyon yapılmaz. Hiçbirimizde silah yok. Bu durumda çatışamayız da” dedi.

Onları karşılamaya gelmeleri gereken arkadaşlarını aramaya çıkmış olan gruptan Agit ve Botan, birkaç eski noktayı kontrol etmiş ama kimseyi bulamamışlardı. Eski depolara da bakmışlar. Ama ne erzak ne de cephane bulamamışlardı. Sadece eski bir depoyu kontrol ettikleri sırada bir teneke zeytin bulabilmişlerdi.

O bir teneke zeytini de yanlarına alıp arkadaşlarının beklediği noktaya geri dönerlerken ormanın içinde yaşlı bir çoban ile karşılaştılar. Agit, o çobanı daha önce o bölgede görev yaptığı dönemlerden tanıyordu. Çoban da onu tanıyordu, fakat ya onların cezaevinden kaçan tutsaklar olduklarını bildiğinden korkuyor ya da gerçekten unuttuğu için Agit'i tanımamış gibi hareket ediyordu.

Agit ve Botan, çobanı ilk fark ettiklerinde onun kendilerini fark etmemesi için gizlenmek istemişler ama çobanın onları daha önceden fark ettiğini anlayınca onun yanına gitmeye karar vermişlerdi.

Onları görünce korktuğu anlaşılan çobanın yanına ulaştıklarında Agit, çobanın elini sıkarak, “Nasılsın amca? Burada ne yapıyorsun?” diye sordu.

Çoban:

“Hayvanları otlatmaya çıkarmıştım” diye cevap verirken tedirgin ve korkmuş olduğu görülüyordu.

Agit:

“Peki, burada hiç arkadaş gördün mü?” diye sordu.

Çoban:

“Hayır kimseyi görmedim” diye yanıtladı.

“Bak biz de arkadaşız. Buraya yeni geldik” diye yaşlı çobanı rahatlatmak isteyen Agit, “Eğer arkadaşları gördüysen bizlere söyle” diyerek ısrar etti.

Çoban yine, “Hayır kimseyi görmedim” diye cevap verdi ve “Buralara uzun zamandır kimse gelmiyor” dedi.

Çobandan bir şey öğrenemeyeceğini anlayan Agit, “Tamam. Bizi gördüğünü kimseye söyleme. Ama eğer bizim arkadaşlardan tanıdığın birini görürsen onlara bizi gördüğünü söyle. Bizi arasınlar” dedi.

Çoban:

“Tamam. Eğer onları görürsem söylerim” diye karşılık verdi.

Agit, tekrar çobanın elini sıkıp ona gülümseyerek, “Hadi allahaısmarladık kendine iyi bak” dedi ve Botan ile beraber yaşlı çobanın yanından ayrılarak arkadaşlarının beklediği noktaya doğru yürümeye devam etti.

Agit ve Botan, noktaya ulaştıklarında saat onbire geliyordu.

O sırada Diren ve Emrah da noktaya geri döndüler ve Emrah, “Etrafta kimse yok. Kimseyi bulamadık” dedi.

Doktor:

“Acaba alanda kimse yok mu? Burayı boşaltmış olabilirler mi?” diye sordu.

Agit:

“Bizim buraya geleceğimizi biliyorlar. Bu yüzden burayı terketmemeleri gerekiyordu. Ama alanın hemen hemen tamamını dolaşmamıza rağmen kimseyi bulamadık. Alan boşaltılmış olabilir” diye cevap verdi.

Lokman:

“Akşama kadar bekleyelim. Eğer buradalarsa radyodaki haberleri dinledikten sonra bizi arayacaklardır.”

Doktor:

“Peki gelmezlerse ne yapacağız?”

Lokman:

“Eğer akşama kadar da kimse gelmezse Yayladere veya Kızılağaç alanlarına gidebiliriz. O bölgelerde arkadaşlar vardır.”

Doktor:

“Yayladere ve Kızılağaç alanları buraya ne kadar uzaktalar?”

“Yayladere’ye yürüyerek üç gecede varabiliriz. Kızılağaç’a ise iki gecede varırız. Ama iyi yürümemiz durumunda Kızılağaç’a bir gecede bile ulaşabiliriz.”

“Şimdilik beklemekten başka çaremiz yok. Akşama kadar eğer kimse gelmez ise ne yapacağımızı tartışıp bir karara varabiliriz” diyen Doktor, yanlarında ekmek olmadığı halde zeytin yediği için susadığından dolayı “Buraya yakın su var mı?” diye sordu.

Diren:

“Onbeş dakika mesafede bir çeşme var” diye cevap verdi.

“Peki su getirebilir misiniz?”

“Evet bir arkadaş daha benimle gelsin gidelim.”

“O zaman Emrah’ı da yanına al ve git.”

Diren ve Emrah, tekrar noktadan ayrıldıktan sonra öğlen saat onikide, bir keşif uçağı daha bulundukları bölgenin üzerine gelerek dolaşmaya başladı. O sırada çoğu noktanın etrafında dolaşmışlardı. Keşif uçağının sesini duyan herkes, tekrar yerinde oturarak hareket etmeden beklemeye başladı.

Fakat aradan yarım saat geçmeden başka bir keşif uçağı da gelerek üzerlerinde uçmaya başladı. O sırada keşif uçakları beş saat boyunca üzerlerinde dolaştıktan sonra akşam beş buçuğa doğru alanın üzerinden ayrıldı.

Arkadaşları için su getirmeye gitmiş olan Emrah ve Diren, suyu pet şişelere doldurup noktaya geri döndükleri sırada keşif uçakları geldiği için noktaya ulaşmadan yerlerinde oturup

beklemeye başlamışlardı. Akşama doğru keşif uçakları gidince Diren, “Noktaya geri dönelim. Keşif uçakları gitti” dedi.

Onlar, noktaya yetiştikleri sırada diğer arkadaşları ne yapacaklarını tartışıyorlardı. Emrah ve Diren noktaya girince ilk önce tüm arkadaşları su içtiler ve acıktıkları için zeytinlerden yediler.

Hepsi közleri kalmış olan ateşin başında oturmuş ve ısınmaya çalışırken derinlerden bir sesin geldiğini duydular ve hepbirden ayağa kalktılar.

Lokman:

“Bu gelen ses de ne?” diye sordu.

Devrim:

“Sanırım Kobra helikopterleri geliyor. Yerimizi tespit etmiş olabilirler” diye cevap verdi.

Doktor, hemen ayağa kalktı ve sakinliğini korumaya çalışarak, “Ateşi söndürün ve dağılın” dedi.

Bunun üzerine ateşten geriye kalan közlerin üzerine toprak attıktan sonra noktanın etrafına dağıldılar. Onlar, noktanın etrafına dağıldığı sırada üç kobra ve iki skorsky tipi helikopter üzerlerinde uçarak manevra yapmaya başladılar. Onlar Kobra Helikopterinin kendilerine ateş açacağını düşünerek siper almaya çalıştığı sırada üç kobra birlikte noktayı taramaya başladılar.

Doktor, noktanın aşağısından arkadaşlarına bağırarak “Herkes bir ağacı siper alıp beklesin” dedi.

Bu arada keşif uçaklarının da sesi tekrar duyulmaya başlamıştı. Kobra helikopterleri, hava kararmaya başladığı için noktanın kenarlarına aydınlatma fişeği atarak noktanın üzerinde manevra yapmaya devam ediyordu.

Çok geçmeden Skorsky helikopterlerinin noktanın üst tarafında alçalmaya başladığını gören Diyar, yerinden kalkarak Doktor ve Lokman’ın yanına gitti ve “Doktor, skorsky üst tarafta

indirme yapıyor galiba. Noktadan çıkmamız lazım” derken Devrim, Ozan ve Agit de onların yanına geldiler.

Doktor, Agit’e dönerek, “İndirme yapıyorlar. Noktadan çıkmamız lazım. Nereye gidebiliriz?” diye sordu.

Agit:

“Bu alandan tamamı ile çıkmamız gerekiyor. Çünkü alanda hiç silahlı arkadaş yok galiba” dedi ve “Eğer Kızılağaç’a gidecek isek karşı taraftaki yamaca geçmeliyiz. Orada durumu tekrar değerlendirip gidebiliriz” diye ekledi.

Doktor, ayağa kalkarak noktanın etrafına dağılmış olan diğer arkadaşlarını çağırdı ve “Herkes buraya toplansın. Noktadan çıkacağız” dedi ve tüm arkadaşları toplanınca, “Heval şimdi buradan çıkacağız. Her arkadaş, önündeki arkadaş takip etsin. Birbirimizden kopmamalıyız” dedi.

Hepsi art arda vererek bulundukları yamacın aşağısına doğru koşmaya başladılar. Yaklaşık yarım saat sonra vadide almakta olan derenin yanına ulaştıklarında Kobra ve skorsky helikopterlerinin sesleri kesilmiş, sadece keşif uçaklarının sesleri gökyüzünde yankılanmaya devam ediyordu.

Agit, derenin kenarında durdu ve Doktor ile Lokman’ı yanına çağırdı. O sırada Devrim de yanlarına gelmişti.

Agit:

“Buradan karşı yamaca geçmemiz gerekiyor. Ama karşı yamacın ormanlık alanı diğer yamaç gibi sık değil. Mecburen ormanın arasındaki açıklıklardan geçmek zorunda kalacağız” dedi ve “Keşif uçağı da halen dolaşıyor. Ne yapalım?” diye sordu.

Doktor:

“Eğer karşı yamaçtaki orman sık değilse keşif uçakları bizi daha rahat izleyebilirler” dedi ve “Burada bekleyebilir miyiz?

Keşif uçakları uzaklaşınca veya buradan ayrılıp gitsek daha iyi olmaz mı?” diye sordu.

Lokman:

“Bence bekleyelim” diye cevap verdi.

Agit:

“Tamam bekleyelim” diye karşılık verince Lokman arkalarında beklemekte olan diğer arkadaşlarına dönüp, “Arkadaşlar, şimdilik burada bekleyeceğiz. Keşif uçakları giderse karşı yamaca çıkacağız. Şimdi herkes yerinde oturup dinlensin” dedi.

Hepsi, bulundukları yerlerde oturarak yine beklemeye koyuldular. O sırada kimse konuşmuyordu. Çünkü on sekiz ay boyunca büyük bir emek ve çaba harcayarak en sonunda nihayet cezaevinden kaçmayı başarmışlar, fakat gerilla alanlarına gelmelerine rağmen gerillaya ulaşamamışlar ve şimdi de silahsız ve savunmasız bir biçimde büyük bir operasyonun içinde kalmışlardı. Ama bu kez farklıydı.

Tutsakların etrafına yapılan yoğun ve ani indirmeler ile ardı arkası kesilmeyen kobra vuruşları karşısında çıplak bedenlerinden başka kendilerini savunabilecek hiç bir şeyleri yoktu. Bu kargaşa ve çatışma içinden fırsat bulup sadece bir arkadaşları özgürlüğüne kavuşabilmişti. Erdal adlı arkadaşlarının kurtuluşu çok küçük de olsa bir teselli gibiydi. Diğer tutsaklar ise yeniden esaretin acı yanıyla yüz yüze gelmiş, yakalanmışlardı. En büyük hayallerini gerçekleştirerek cezaevinden kaçmayı başarmışlar, fakat dağlarda yaşadıkları günler ve saatler tıpkı cezaevinde hemen her gece gördükleri ve tekrar dağlara dönüp birer gerilla olarak özgür ülke uğruna savaştıkları o güzel rüyalar gibi kısa sürmüştü.

Hepsi, yakalandıktan sonra bindirildikleri helikopterin içinden Bingöl’ün, ülkelerinin eşsiz güzellikteki dağlarına bakıp tekrar tutsaklığa doğru yol alırken, bin yıllardır Kürt halkının tek savunma mekanları olan dağlar, bu sefer Kürt halkının özgürlük

aşığı çocuklarını saklayıp korumayı başaramamış olmasından dolayı üzgün görünüyordu.

Ama her şeye rağmen dağlar, yine de onlar için “en sevgili” olandı ve dağlara küsmek, darılmak olmazdı.

Dağlara veda etmeyeceklerdi ve yine dağlara söz vereceklerdi;

“Sözümüz söz. Tekrar döneceğiz...”

II. KİTAP

AMED ZİNDANINDAN KAÇIŞ

*“İstediğince yalın görünsün göze
Kuşkuyla bakın en küçük olaya bile!
Sınayın gerekli olup olmadığını,
Hele «alışılagelmiş» türden ise!
Açıkça istiyoruz şunu sizden:
Sakın doğal bulmayın hep alışılageleni!
Çünkü artık hiçbir şeye doğal denmemeli;
Şu kanlı kargaşanın, şu düzenli geçinen düzensizliğin,
serserice başına buyrukluğun
ve insanla ilintisini yitirmiş insanlığın egemen olduğu
dönemlerde
kimse demesin: Doğaldır bu olup bitenler;
Böyle denmesin ki her şeyin değişebileceğine
inanılsın.”*

(Bertolt Brecht)

Bingöl Cezaevinden tünel kazarak firar eden, fakat kaçışlarının üzerinden iki gün geçmeden yine yakalanan onyediyi tutsak, helikopterler ile Bingöl Jandarma Alayına indirilirken pistin etrafını polis, asker ve gazeteciler doldurmuştu. Gazeteciler, çekingen bir şekilde çekim yapıp görüntü almaya çalışırken, tutsakları yakalamış olan birlikteki askerler ise sanki İstanbul'u yeniden fetheden orduymuş gibi karşılanmıştı.

Tutsaklara göre devlet çok kolay bir zafer kazanmıştı. Elllerinden kaçarak yenilgiye uğratmış oldukları düşmanları, onları yakalayarak tekrar başarıya ulaşmış ve silahsız, savunmasız olmalarına rağmen onları yakalayan askerler birer kahraman olmuşlardı. Ama tutsaklar en büyük hatanın kendilerinin olduğunu biliyorlardı. Tüneli kazdıkları onsekiz ay boyunca düşmanlarına tek bir kez olsun açık vermemişler, en sorunlu veya sevinçli anlarında bile disiplinlerinden şaşmamışlardı. Önceden düşünüp tedbir almadan tek bir adım bile atmamışlardı. Fakat cezaevinden dışarıya çıktıktan sonra hatalar zinciri başlamıştı. Kendi hataları, onların yine tutsak olmalarına sebep olmuştu. Bu yüzden kendilerine kızıyorlardı.

Tutsakların hepsi, alayın içinde onları bekleyen ring araçlarına bindirildiler. Bindikleri ring, öğle ortasında güneşin altında bekletildiği için ringin içi bir fırın gibi sıcaktı. Bir demir yığını olan bu araç, güneşin altında bir süre bekleyince her tarafı ateş gibi kızgınlamıştı. Ringde klima sistemi olmasına rağmen askerler klimayı açmamışlar ve bu şekilde işkenceye başlamışlardı.

Doktor Orhan, Devrim, Lokman, Diyar, Ozan ve Botan bindirildikleri ringin içinde aynı kabine alınmışlardı. Hepsi yaşadıkları durumun üzüntüsünü yaşarlarken diğer yandan da şaşırmış durumdaydılar. Onsekiz aylık bir çalışma ve emeğin sonucunda cezaevinden kaçıp özgürlüklerine ulaşmışlar, tekrar dağlara dönmüşler, hatta ilk gerilla ateşlerini de yakmışlardı. Ama şimdi yine ellerine kelepçe vurulmuş bir şekilde ringin içinde tutuluyorlardı. Hayat onlara yine kötü bir sürpriz yapmıştı sanki.

Terden sıırıslıklam olmuş tutsakların bazıları ringin küçük penceresinden dışarıya bakıyor, kimi ise oturmuş düşünüyordu. Her biri sanki üzerlerindeki elbiseler ile beraber su dolu bir havuza atlamışlar gibi ıslanmış durumdaydılar.

Bir süre sonra, ring araçları hareket etmeye başladı ve jandarma alayından çıktılar. Öğle saatlerinden sonra ring araçları ve onlara eskortluk yapan zırhlı akrep araçları kalabalık bir topluluğun toplanmış olduğu Devlet Hastanesinin bahçesinde durdu. Hastane önünde öyle bir kalabalık toplanmıştı ki, dışardan bakan birisi Bingöl şehrinin yarısı oraya toplanmış sanabilirdi.

Askerler, sırasıyla tutsakları araçlardan indirip doktor kontrolünden getirdikten sonra geri getirip ringe bindiriyordu. Tüm tutsaklar doktor kontrolünden geçtikten sonra ringin de içinde olduğu askeri araç konvoyu tekrar harekete geçti ve onbeş dakikalık bir yolculuğun ardından Bingöl Terörle Mücadele Polis Amirliğinin bahçesinde durdu.

Tutsaklar, karakola girerken karakoldaki polislerin hepsi silahları ile karakolun giriş salonunun iki tarafına dizilerek kori-

dor oluşturmuş bekliyorlardı. Aralarındaki en iğrenç suratlı ve tam bir Kürt düşmanı olduğu her halinden belli olan bir polis, son derece agresif bir şekilde tutsakların üstünü arayıp elbiselerini çıkarıyordu. Sadece iç çamaşırları ile kalan tutsakların bacak aralarına elleri ile sertçe vurup arama yapıyormuş gibi davranıyor, sonra da onların ağzının içini arama bahanesi ile parmağını ağızlarına koymak istiyordu.

Polisin bu tavrı, hem fiziki hem de psikolojik işkencenin bir çeşidi olmaktaydı. İnsanı en mahrem yerlerine kadar soyup hassas bölgelerine vurmak, karşıdaki insanın iradesini kırmaya yönelik yapılan bir işkenceydi. İşkencecilikte uzman olan Türk ordusu ve polisi 12 Eylül 1980 cuntası döneminde ellerindeki tutsakların vücutlarının çeşitli yerlerine ve özellikle cinsel bölgelerine elektrik de vererek türlü türlü sadistçe işkenceler yapmışlardı. Şimdi de her ne kadar elektrik vermiyor olsalar da yine tutsakların mahrem bölgelerine arama yapma bahanesi ile vuruyorlar ve onları iradi olarak zayıflatmak istiyorlardı.

Tutsakları arayan polis, Devrim'in elbiselerini çıkarıp ilk önce elbiselerini aradıktan sonra onun bacak aralarına sertçe vurup ardından ağzını açmasını istedi.

Devrim:

“Ağzımın içinde sadece dilim ve dişlerim var. Görüyorsunuz konuşuyorum” diye cevap verdi ve kararlı bir şekilde, “Senin o parmağını sokman için ağzımı açmam” dedi.

Polis Devrim'i arkaya doğru iterek, “Çok konuşma lan. Aç ağzını!” diye bağırdı.

Devrim, sakinliğini koruyarak, “Bağırmama gerek yok. Çünkü kendini yırtsan da sizin keyfinize göre hareket etmeyeceğiz. Doğru dürüst ve insan gibi arama yapacaksan yap” dedi.

Polis Devrim'i daha fazla aramaktan vazgeçerek onu kalacakları nezarethane tarafına doğru itti ve onun arkasındaki Doktor Orhan'ın üzerini aramaya başladı. Aranan tutsakların tümü

sadece üzerlerinde iç çamaşırları ile ve yalınayak bir şekilde nezarethane hücrelerine koyuluyorlardı.

Polis, Doktor'u da aynı biçimde aradı. Ama Doktor da ağzını açmayınca polis ona bağırarak, “Zorluk çıkarmayın teröristler. Yoksa hepinizi gebertirim” dedi ve Doktor'u da itti. Bunu gören diğer tutsaklar, o polise doğru yürüyerek ona bağırmaya başlayınca salonda bulunan diğer polisler silahlarının mekanizmaları ile oynayıp ses çıkararak tutsakları korkutmak istediler. O arada polis amiri olduğu anlaşılan biri araya girip ortamı sakinleştirmeye çalışıyormuş gibi rol yapıyordu.

Doktor, onu iten polise bağırarak, “Buradaki arkadaşlarımdan hiç biri şimdiye kadar sizin istediğiniz gibi yaşamadı. Burada da sizin isteklerinizi yerine getirmeyeceğiz. Boşuna ‘sizi gebertiriz’ diye tehdit etmeyin. Sizin, babalarınızdan emir almadan sincip bile vuramayacağınızı biliyoruz. Aramanızı insan gibi yapın” dedi.

Polisler, yine bekledikleri yerlere çekildiler ve aramaya devam ettiler. Aramayı yapan katil suratlı polis de artık işini ilk baştaki gibi hevesli bir şekilde yapmıyordu. Diyarı aradıktan sonra, onun ayaklarındaki botları çıkararak bağcıklarını bıçakla kesti. Diyar ona müdahale etmek istedi, ama polis bağcıkları çoktan kesince bu kez onların arasında bir tartışma çıktı.

Tüm tutsaklar, ayakkabısız ve sadece üstlerinde iç çamaşırları ile beraber nezaret hücrelerine konuldular. Nezarethanenin hepsi iki hücreden oluşuyordu. Hücrelerin önü demir parmaklıklar ile kapatılmıştı ve içlerinde pencere yoktu. Parmaklıklardan sonraki koridorda, kapıları hücrelere bakan iki tane tuvalet vardı. Hücrelerin içine L harfi şeklinde konulan, üzeri yapay deri ile kaplanmış bir ranza yerleştirilmişti.

Hücrelerden birine Doktor Orhan, Ozan, Diyar, Lokman ve Agit, diğer hücreye ise Devrim, Botan, Ramazan, Baran, Ali,

Hemik, Rıdvan ve Cemil yerleştirilmişti. Şeref, Emrah, Canşer ve Diren ise başka bir polis karakoluna götürülmüşlerdi.

Tutsaklar uzun bir süre daha hücrenin içinde beklediler. Dışarının gündüz mü yoksa gece mi olduğunu bilmiyorlardı. Bu sırada polisler hücreye gelip Doktor Orhan'ı alarak onu bir üst kattaki bir odaya götürdüler. Ardından Diyar ve sırasıyla tüm tutsaklar bu odaya götürülüp sorguya alındı. Tüm tutsaklar söz-birliği etmişçesine sorgu sırasında dayatılan onur kırıcı yaklaşımlara tavır almış, firar süreci ile ilgili konuşmamış yaptıkları eylemi siyasi politik yanlarıyla birlikte savunmuşlardı. Bu sorgu süreci ertesi gün de devam etmişti.

Sorgu sürecinin sürerken tutsaklar hücrelerde konuşmaya bu sorgu sürecini tartışmaya başlamışlardı. Onlar için bu süreçten sonra ne olacağı bir muammaydı, ama hepsinin aklında daha çok Bundan sonra ne yapacağız? Sorusu vardı. Bunu yüksek sesle dillendiren ilk Doktor oldu.

“Sanırım bizleri bir daha sorguya almayacaklar. Buradan sonra cezaevine götüreceklerdir. Cezaevine geri dönüyoruz yani. Dağa kadar gittik, ama yine yakalanıp esir düştük. Bir daha böyle bir fırsat bulabilir miyiz bilmiyorum. Bundan sonra ne yapacağız?” diye sordu.

Agit:

“Arayışımız sürmeli. Eğer zindanı kabullenirsek yenilmiş oluruz” diye cevap verdi.

Diyar:

“Doğru. Elimize geçen altın değerindeki fırsatı kaçırdık. Bu saatten sonra dövünüp duramayız veya bir günah keçisi arayamayız. Bu şekilde hiçbir şey kazanamayız. En doğru olacak şey bundan sonra nereye gidersek gidelim yine fırsat kollamak veya kendi fırsatlarımızı yaratmaya çalışmak olur. Tekrar tünel veya başka bir yol olabilir. Amacımızda net ve kararlı olursak

ben daha birçok fırsat yakalayabileceğimizi düşünüyorum” diye-
rek Agit’e destek verdi.

Doktor, düşünceli bir biçimde, “Bizi yine aynı yerlerde tutarlar mı?” diye sordu.

Ozan:

“Sanmıyorum” diye cevap verdi ve gülerek, “Bu grup on-
lara göre çok tehlikeli. Bizleri farklı cezaevlerine dağıtacaklardır”
dedi.

Doktor:

“En azından aramızdan bazıları aynı cezaevlerine gitseydi
iyi olurdu. Beraber olursak belki yine bir fırsat yakalayabilirdik”
dedi.

Agit:

“Farklı yerlerde olsak da herkes, karşısına çıkacak olan
fırsatları değerlendirmeli ve kendisi fırsat yaratmaya çalışmalıdır.
Düşmana pes etmediğimizi göstermeliyiz” diye karşılık verdi.

Akşama doğru, tutsakların hepsinin sorguları sona erince
onları karakoldan çıkarmaya başladılar. Ama çoğunun elbiseleri
geri verilmedi. Bazılarının üzerinde sadece atlet pantolon, bazıla-
rında ise pantolon yerine pantolon altına giyilen pijama altı vardı.
Hepsinin ayakkabılarındaki ipler kesilmiş bir şekilde ve ayakla-
rında çorap olmadan ringe bindirildiler. Düşmanları, onlardan bu
şekilde intikam alabileceklerini zannediyordu...

-28-

Tutsakların içinde oldukları ring araçları, beraberindeki güvenlik konvoyu ile beraber Bingöl adliyesinin önüne geldi ve ringlerdeki tutsaklar araçlardan indirilerek adliye binasının bodrum katındaki mahkum bekleme bölümüne götürüldüler. Hepsi oniki metrekarelik bir hücreye konularak hücrenin kapısı kapatıldı.

Askerler, hücreden çıkıp kapıyı kapattıktan sonra Ozan, “Adliyeye getirdiler” dedi ve “Acaba bizleri mahkemeye mi çıkaracaklar?” diye sordu.

Devrim:

“Sanırım firardan dolayı dava açacaklar. Onun için de bizleri mahkemeye çıkaracaklardır” dedi.

Doktor gülerek, “Acaba bizleri tahliye etmezler mi?” diye sordu.

Baran:

“Evet. Belki de hakim ‘Madem çok istiyorsunuz, ben de sizi serbest bırakıyorum!’ der. Değil mi Doktor?” dedi.

Diyar:

“Öyle hakimler sadece Yeşilçam filmlerinde olur. Şimdilerde de maalesef ortalıkta hiç Hulusi Kentmen karakterinde hakimler yok” diye karşılık verdi.

Baran:

“Belki de mahkeme başkanı Adile NAŞİT gibi anaç biridir. Nerden biliyorsun?” diye sordu.

Diyar:

“O zaman olur işte. Sen de Sadri ALIŞIK gibi ortaya atılır ve ‘Bu da mı gol değil?’ diye bağırsın. Belki hakim ‘Gol’ diyerek bırakır bizi ne dersin?” dedi.

Hücredeki tutsaklar, güldükleri sırada dışarıdaki askerlerden biri, kapı mazgalını açıp onlara ters ters baktı ve ardından mazgalı sertçe kapattı.

Bir süre sonra tutsaklar, hücreden alınarak bir üst katta bulunan mahkeme salonunun kapısına götürüldüler. Her biri sırayla sonucu önceden kararlaştırıldığı belli olan bir mahkeme oyununa çıkarıldıktan sonra tekrar hücrelerine dönmüşlerdi.

Tutsaklar, tek tek araçlardan indirilip eşyalarının olduğu bir odaya götürülerek hangi eşyanın kime ait olduğu anlaşıldıktan sonra tekrar ringe bindiriliyorlardı. Kimsenin orada fazla bir eşyası yoktu. Çoğunun elbisesi veya başkaca eşyaları da yoktu. Zaten yakalandıkları sırada daha arazideyken yakılmıştı. Jandarma alayında tutsaklara ait olan eşyalar olarak sadece kalem, çakmak, sigara, tespih vb. eşyalar vardı. Hepsi kendilerine ait olan eşyaları askerlere bildirdikten sonra tekrar ringe bindirilip beklemeye başladılar. Bir süre sonra askerler, onlara yemek olarak birer kek ve meyve suyu getirdiler. Hepsi, tüm gün yemek yememiş olmalarına rağmen, nereye götürülecekleri ve birbirlerinden ayrılıp ayrılmayacakları konusunda merakta oldukları için getirilen yiyecekleri yemeden beklemeye devam ettiler.

Hiçbiri, açıklıklarını düşünecek durumda değildi. Beraber o kadar şey yaşamışlarken ve aralarındaki yoldaşlık bağı her za-

mankinden daha güçlüyken, belki de o andan sonra bir daha hiç görüşemeyeceklerdi.

Aynı kabinde bulunan Doktor Orhan, Agit, Baran, Diyar, Şeref ve Botan'ın içinde oldukları kabin ring kapısının hemen önünde olduğu için onlar, askerlerin kendi aralarında yaptıkları konuşmaları duyabiliyorlardı.

O sırada, komutanlardan biri ringin önünde duran askerin yanına gelerek, “Bunlardan dördü Ankara’ya gidecekler. Onlar bu ringde beklesinler. Diğerlerini öteki ringe alın. Bu ringde kalacak olanları havaalanına götüreceğiz” dedi.

Askerlerin konuşmalarını duyan Doktor Orhan, “Aramızdan dört arkadaş, Ankara’ya gidecekmiş. Sincan Cezaevi’ne götürülecekler” dedi.

Ozan:

“Kimler acaba?” diye sordu.

O sırada askerlerin komutanı olan biri bulundukları kabinin kapısını açıp, “Okuyacağım isimler bu ringde kalsınlar. Diğerlerini öteki ringe alacağız” dedi ve Ozan, Botan, Hemik ve Şeref’in o ringde kalmalarını söyledi.

Tutsaklar, bulundukları kabinin içinde birbirleri ile veda-laştıktan sonra ayrılıp ayrı ayrı ringlere dağıtıldılar. Çok geçmeden Ankara’ya gidecek olan Botan, Şeref, Hemik ve Ozan’ın içinde bulundukları ring havaalanına doğru hareket ederken diğer tutsakların içinde oldukları ring de Bingöl şehrinin dışına çıkarak Muş’a doğru giden yolda ilerlemeye başladı.

İçinde bulundukları ring, şehirden çıktıktan sonra Doktor Orhan, “Bu yolun nereye gittiğini bilen var mı? Nereye gidiyoruz?” diye sordu.

Diyar:

“Bu yol Muş’a gidiyor. Ama bizi nereye götüreceklerini söyleyebilmek için daha erken” dedi.

Devrim:

“Erzurum’a götürebilirler mi?”

Diyar:

“Sanmıyorum. Eğer Erzurum’a götürselerdi Karlıova tarafından giderdik.”

Doktor:

“Belki de Diyarbakır’a götürürler.”

Diyar:

“Keşke oraya götürseler. Ama bunlar, Diyarbakır’a her zaman Kovancılar, Maden ve Ergani güzergahından gidiyorlar. Biz şu an oraya ters bir istikametteyiz.”

Emrah:

“Muş’tan Sonra Kulp üzerinden giderek Diyarbakır’a götüremezler mi?”

Diyar:

“O hattan gitmesi için Muş’tan sonra Şenyayla’dan ve Kulp’un dağlık bölgelerinden, Andok ve Dorşin’den geçmeleri gerekiyor. Ama bu bölgeler arkadaşların denetiminde olduğu için bu askeri konvoyu bizle beraber bu bölgelerden geçirmezler. Gerçi biz olmasak da kolay kolay bu bölgelere girmezler.”

Doktor:

“Doğru. Bizleri mahkeme için Diyarbakır’a götürdükleri zamanlarda da Lice üzerinden iki saatte Diyarbakır’a ulaşabilecekken orada arkadaşlar olduğu için Kovancılar, Maden, Ergani üzerinden gidip yolu dört saate çıkarıyorlar.

Devrim:

“Yani Diyarbakır Cezaevine gitme olasılığı bizler için artık zor değil imkansız oluyor.”

Diyar:

“Maalesef öyle!”

Devrim:

“Bence bizleri Karadeniz’deki bir cezaevine götürecekler. Kürt’ün deniz görmüş halini görürüz ve bir de bakarsınız Lazistan’ı da karıştırmışız. Ne dersiniz?”

Doktor:

“Biz fırsat bulalım da nereyi karıştıracığımız çok da önemli değil.”

Devrim:

“Ama Karedeniz gibi bir yerde cezaevinden kaçmak da iyi olurdu. Buranın asli halkları olan ama asimile edilip Türkleştirilerek, kendi kimliklerinin dışına çıkarılan Karadeniz halkını etkilemek iyi olurdu.”

Tutsaklar açıklarını ve yorgunluklarını unutup sohbete dalmış konuşurlarken saatler ilerlemiş ve onları taşıyan konvoy Muş şehir merkezinden geçip Muş E-Tipi Kapalı Cezaevi’nin önünde durmuştu. Hepsisi araçlardan indirilip cezaevi binasının girişindeki X-ray cihazından ve elle aramadan geçirildikten sonra içeriye alındılar. Onları getiren askerler de, kendilerini gardiyanlara teslim ettikten sonra oradan ayrılıp kendi kalacakları binaya gittiler. Gardiyanlar, tutsakları kapıdan alarak normalde kapalı görüş salonu olarak kullanılan salona götürdüler. Orada tutsakların gece kalmaları için yerlere yataklar serilmişti.

Muş Cezaevinde olmalarına sevinmiş olan Devrim, salona girdikten sonra, “Acaba burada mı kalacağız?” diye sordu.

Lokman: “Eğer burada kalırsak çok iyi olur. Bingöl Cezaevine benziyor. Ayrıca burada daha önceden Diyarbakır Cezaevinde birlikte kaldığımız arkadaşlar var” diye araya girdi.

Doktor Orhan gülererek, “Bir de bakarsınız bir tünel de burada kazarız” dedi.

Aslında hepsi eğer orada kalabilirlerse cezaevinden kaçabilmek için yine bir şeyler yapabileceklerini düşünürken Doktor Orhan ortak düşüncelerini dile getirmişti sanki. O anda hepsini bir sevinç aldı ve düşündüklerinin gerçekleşmesini umut ettiler.

Tutsaklar da bir süre daha kendi aralarında konuştuktan sonra salonda yere serilmiş olan yataklara uzanarak uyumaya çalıştılar. Ama bir süre sonra çoğu uyuyamamış ve yataklarından kalkıp salonun içinde volta atmaya başlamışlardı.

Saat sabahın beşi olunca gardiyanlar salonun kapısını açıp tutsakların hepsini tekrar bina dışına kadar çıkarıp kapıda bekleyen askerlere teslim etmişlerdi. Askerler ise hepsinin ellerini kelepçeleyip tutsakları tekrar ringe bindirdi.

O sırada çoğu, gece uyuyamadıkları ve yemek yemedikleri için yorgun ve halsiz düşmüşlerdi. Son iki gün içinde sadece jandarma alayında birer kek yemişlerdi.

İyice acıkmış olan Doktor Orhan, ringe bindirilip yerine oturduktan sonra “Bunlar bize yemek de vermiyorlar” dedi.

Devrim:

“Bunun için talimat almışlardır” diye karşılık verdi ve “Aman vermesinler. Hepimiz açlığa antrenmanlıyız” dedi gülerek.

Diyar:

“Zaten ring yolculuğunda yemek yiyince daha kötü oluyorum ben. Zıyanı yok” diyerek Devrim’e destek verdi.

Tutsakların içinde oldukları ringler, önlerindeki ve arkalarındaki zırhlı askeri araçlar ile beraber tekrar yola koyuldular. Çoğu ringin küçük penceresinden dışarıya bakabilmek için ayakta duruyorlardı. Kürdistan’ın eşsiz dağlarından sonra şimdi de uçsuz, bucaksız ovalarını, sarıya kesmiş buğday rengi düzlüklerini izliyorlardı. Ovaların da tıpkı dağlar gibi kendine özgü güzellikleri vardı. Tıpkı deryalar gibi...

Van gölü de, yerel halkın dediği gibi masmavi suyunu bir deryayı andırırcasına çarşaf gibi ovaya sermişti. Sanki şimdiye kadar hiç hareket etmeden özgürlüğün geleceği günleri bekliyor gibiydi. Muhteşem güzelliğinin yanındaki sessizliği, ne kadar hüznü dolu olduğunu anlatıyordu. Çoğu, Van gölünü ilk kez görmüş olan tutsaklar da büyük bir hayranlıkla gölün masmavi suyunu seyre dalmışlardı.

Erciş İlçesi'nin yanından geçerken Doktor Orhan, "Burası neresi?" diye sordu.

Diyar:

"Burası Erciş Doktor. Şu an Van sınırları içindeyiz."

Devrim:

"Yani nereye gidiyoruz?"

Diyar:

"Karadeniz ihtimali de bitti artık. Önümüzde sadece Van F-Tipi Cezaevi var. Buradan itibaren başka bir yere gitme ihtimalimiz yok zaten."

Devrim:

"Kesin olarak Van Cezaevine gidiyoruz yani?"

Diyar:

"Sanırım öyle."

Tutsakların çoğu, Van F-Tipi Cezaevi'ne gitmektense Karadeniz'deki cezaevlerinden birine gitmeye daha fazla sıcak bakıyorlardı. Çünkü Van Cezaevi eskiden beri cezaevi yönetiminin yaptığı baskıcı ve işkenceci uygulamalar ile gündeme gelmişti.

Bunları bilen Doktor Orhan, "Neyse nereye gideceksek gideriz. Bu saatten sonra artık her yer bizim için aynı. Bizi hiçbir yerde rahat bırakmayacaklar. En azından halen çoğumuz berabereyiz" dedi.

Devrim:

“Van Cezaevinde kaç arkadaş var peki?”

Diyar:

“Tam olarak bilmiyorum. Ama yüzelli veya ikiyüz civarında arkadaş olması lazım.”

Doktor:

“Sayıları bayağı varmış.”

Lokman:

“Ama çoğu yeni tutuklu olan arkadaşlardır. Bu çevrede tutuklanan arkadaşların mahkemeleri Van’da görülüyor. Ama hüküm giyen arkadaşların çoğu batıdaki başka cezaevlerine sürgün ediliyor.”

Devrim gülerek, “Artık Van Cezaevinde bizim için güzel bir karşılama töreni yaparlar” dedi.

Doktor:

“Ne demezsin. Gardiyan ve askerler şimdi sıra sıra dizilmiş seni bekliyorlardır.”

Diyar:

“Tabi copları ile beraber. Her karşılamada karanfil kullanılacak değil ya! Bunlar da postmodern işkenceciler. Biraz alışılmışın dışına çıkmaya çalışacaklardır.”

Devrim:

“O zaman alışılmışın dışında bir direniş ile de karşılaşır-lar.”

Doktor:

“Ona ne şüphe?”

Diyar:

“Desenize Van Cezaevinin de bizden çekecekleri var!”

Tutsakları taşıyan araçlar, Van Cezaevine ulaştığında tut-saklar, kabindeki küçük pencerelerden cezaevine bakıyorlardı. Van F-Tipi Cezaevi, şehir merkezinden yaklaşık olarak onbeş kilometre uzakta Van-Erciş karayolunun kenarında inşa edilmişti. Cezaevinin çevresinde yeni inşa edilmeye başlayan adli binalar dışında bir yapı yoktu.

Cezaevinin çevresi, ilk olarak tellerle çevrilmişti. Yine ana binanın tamamını çevreleyen dört metre yüksekliğindeki dış duvara bitişik olarak inşa edilen nöbetçi kulübeleri ve yirmi metre yüksekliğindeki direklerin üzerine monte edilmiş projektör lambaları konulmuştu. Ayrıca dış duvardan sonra cezaevi avlusu içinde duvarla arasında otuz metrelik bir mesafe olan tel örgüler vardı. Ana binanın kuş bakışı şekli bir dikdörtgeni andırmaktaydı. Birbirine bitişik üç blok olarak inşa edilen ana binada A-Blok binanın Kuzey tarafı olan sağ bölümünde, B-Blok orta kısımda, C-Blok ise sol cephede yer alıyordu. Tüm bloklar, aynı biçimde inşa edilmişlerdi. Her blok onsekiz odadan oluşan iki bölüm halinde ayrılmıştı. Her bölümde altı koridor, bu koridorların her birinde de üç oda bulunmaktaydı. Yan yana olan iki koridorun odaları birbirinden bağımsız iken birbirine daha uzak olan koridorların odaları da birbirine bitişikti. İki kattan oluşan her oda

toplamda üç tutsağın kalabileceği biçimde düzenlenmişti. Alt katta mutfak, yemek masası, televizyon ve lavabo varken, yatak-hane olarak kullanılan üst katta ise üç adet yatak ve üçer adet de metal elbise dolabı bulunmaktaydı. Alt katta biri koridora biri de havalandırmaya bakan iki kapı ile beraber yine havalandırmaya bakan tek kanatlı bir pencere varken üst katta havalandırma tarafına bakan, dört metre uzunluğundaki duvarı boydan boya saran ve bir metre yüksekliğinde, altı kanattan oluşan büyük bir pencere vardı. Her bloğun son koridorunda da ayrıca tek kişilik hücreler inşa edilmişti. Bu koridorlarda toplamda dokuz hücre vardı. Bazı bölümlerde iki hücrenin bazı bölümlerde ise üç hücrenin kapısı aynı havalandırmalara çıkmaktaydı. Bu tek kişilik hücrelerde, hücre cezası olan tutuklular ve ağırlaştırılmış müebbet cezası ile hüküm giymiş olanlar kalmaktaydı ve bu hücrelerin havalandırma kapıları genelde öğlen oniki ve bir saatleri arasında olmak üzere, günde sadece bir saat açık tutulmaktaydı. Cezaevi ana binasının alt katında ayrıca kapalı spor sahası, açık ve kapalı görüş salonları ve idari bölümler varken üs katta ise revir, el işi ve sohbet salonları bulunuyordu.

Tutsakları taşıyan konvoy, Van Cezaevinin kapısından içeri girdiğinde, ringin küçük pencerelerinden dışarıya bakmakta olan tutsaklar, cezaevi kapısının yanındaki duvara çizilmiş olan Van Gölü ve Van kedisi figürlerini gördüler. Bu resimler, onlar için Van'ın ve Kürdistan'ın eşsiz ve mahsum güzelliklerini simgeliyorlardı. Ama bu güzelliklerin resimlerinin, zindan gibi çirkin ötesi bir mekanın duvarlarına çizilmiş olması onlara Kayseri usulü tüccarlığın son şekli gibi gelmişti. Sömürgeleştirdikleri bir ülkenin güzelliklerini reklam aracı olarak kullanıp dışa ve o ülkenin insanına şirin mi görünmeye çalışıyorlardı? Bu manzarayı gören tutsaklar, o cezaevi duvarını da duvardaki tasvir şeklini de sevmemişlerdi.

Tutsakları taşıyan konvoy, cezaevi avlusuna girip ana bina kapısının önünde durunca askerlerden biri ringin kapısını açıp,

“Haydi beyler, son durak” diye bağırdı. O sırada asker tutsakların bulunduğu kabinin kapısını açıyordu. Hepsi teker teker ringden indirilerek ana binanın “mahkum kabul” kapısına götürüldüler. Bina kapısında, zaten bağcıkları kesilmiş olan ayakkabılarını çıkardıktan sonra X-Ray cihazından ve elle aramadan geçip giriş salonuna girdiler. Çoğunun üzerinde yarım yamalak giysi vardı ve o elbiselerle Bingöl cezaevindeki tünelden çıkıp arazide kaldıkları için üst ve başları çamur içindeydi.

Tutsakların alındığı salonda bulunan cezaevi ikinci müdürü gardiyanlara bağırp emirler yağdırarak tutsakları sıraya koymalarını istiyordu. Gardiyanlar ise son derece agresif tavırlar ile salonda gidip geliyor ve öfkeli gözlerle tutsaklara bakıyorlardı.

Bu gardiyanlar F-Tipi cezaevlerinde özel olarak oluşturulan ve görevleri siyasi tutsaklara işkence ve kötü muamele yapmak olan “A Takımı” olarak bilinen grubun elemanlarıydı. Çoğu eski asker veya Kürdistan’da yürütülen savaşta yakınlarını kaybetmiş olan faşist kitleden seçildikleri için PKK’lı tutsaklara karşı büyük bir kin taşıyorlardı. Gardiyanlık eğitimlerinde aldıkları düşmanlık referansları ile de bu kin ve öfkeleri perçinleniyor, düşünsel temellere oturtuluyordu. Onlar, bu aşamadan sonra artık kör ve sağır birer işkence makinasıydılar. Karşılarındaki insan ise sadece bir tutsak değil, varoluşlarına karşı en büyük tehlike olarak gördükleri ebedi düşmanlarıydı.

Gardiyanlar, kendi kendilerine heyheylenecek, tutsaklardan tek sıra halinde dizilmelerini isterlerken Devrim yanında bulunan Doktor Orhan’a dönerek, “Bunlar A takımını toplamışlar. Baksana hepsinin gözlerinden ateşler fışkırıyor” diyerek önüne bakarak gülümsedi.

Doktor, kaşlarını umursamaz bir yüz ifadesi ile yukarı kaldırıp, “Hımm, her biri aynı birer Tosun Paşa gibi” diye cevap verdi ve kendi kendine “Karın içerde, göğüs dışarda” diye mırıldandı.

O sırada gardiyanların içinde en iri yarı ve agresif olanı, tutsaklara dönerek, “Kendi aranızda konuşmayın. Burası Bingöl Cezaevi değil!” diye bağırdı.

Doktor Orhan:

“Evet biliyoruz. Burası Van” diye cevap verdi alaylı bir biçimde.

Gardiyan, bağırarak konuşmaya devam edip, “Burası F-Tipi. Bunu öğreneceksiniz” dedi.

Diyar:

“Bağırmana gerek yok” diye araya girdi ve “Ayrıca cezaevi cezaevidir. ‘F’ ise, sadece alfabedeki harflerden bir tanesi. F-Tipi denmesinin sebebi bu cezaevinin yapısını tarif etmek içindir. Burayı neden bambaşka bir şeymiş gibi yansıtmaya çalışıyorsun ki?” dedi.

Gardiyan, yine bağırtılarına devam ederek, “Burası F-Tipi, F-Tipi... Çok konuşma” diye karşılık verdi.

Tüm tutsakların, kemer, çakmak, sigara, kalem, gömlek gibi eşyalarının bir kısmı kendilerine teslim edildi. Diyar, eşyalarını alırken Bingöl cezaevinden kaçtıkları sırada yanında çıkardığı ikinci saat ve yeşil, sarı ve kırmızı işlemeli tespihi kendisine verilmemişti. Çok değer verdiği bir arkadaşı tarafından kendisine hediye edildiği için Diyar, o tespihi kesinlikle almak istiyordu. Ama çokça ısrar etmesine rağmen cezaevi ikinci müdürü üzerindeki renkleri bahane ederek tespihini ve ikinci saatini vermemişti.

Tutsakların giriş işlemleri sona erdikten sonra ikiye ayrılarak iki farklı bekleme odasına alındılar. Onlar, bu odalarda bulunan pencerelerden cezaevi avlusunu seyrederek gardiyanlar Doktor, Devrim, Diyar, Lokman, Emrah, Canşer ve Rıdvan’ın bulunduğu odaya girdiler ve biri Doktor’a yaklaşarak, emreder bir ton ile “Sen, kemerini çıkar ve bana geri ver” dedi.

Doktor:

“Neden?” diye sordu.

Gardiyan:

“Senin kemerin çok kalın, yasak. Geri ver hemen” diye karşılık verdi.

Doktor, artık sabrını yitirmiş bir şekilde elini sallayarak, “Vermiyorum. Ben bu kemeri diğer cezaevlerinde de kullandım. Hiçbir yerde yasak değildi de sadece burada mı yasak oldu?” dedi.

Gardiyan:

“Burası F-Tipi. Burada diğer cezaevlerinin kuralları geçerli değil” diye cevap verdi.

Devrim, araya girerek, “Sen de F-Tipine takmışsın. Sabahdan beri F-Tipi, F-Tipi diye ortalıkta dolanıyorsun. Anladık artık tekrar etme” dedi gülererek.

Gardiyan, Devrim’e, “Sen karışma” diye cevap verdi ve tekrar Doktor’a dönerek, “Kemerini çıkar” dedi.

Doktor:

“Çıkarmıyorum” diye cevap verdi ve “Eğer çok istiyorsanız zorla çıkarırsınız” dedi.

Bunun üzerine gardiyan, “Tamam o zaman” diyerek Doktor’un kemerine asılmak isteyince Diyar, onun önüne geçti ve sert bir tonla, “Sen buraya sorun çıkarmaya gelmişsin. Bizimle uğraşma ve buradan çık. Yoksa pişman olursun” dedi.

Bununla beraber odaya giren diğer gardiyanlar ve tutsakların arasında bir itiş kakış başladı. Gürültüyü duyan başgardiyanlardan biri odaya gelince ortam sakinleşti.

Sinirleri iyice gerilmiş olan Devrim, “Bilinçli olarak bizleri tahrik etmek istiyorlar” dedi.

Lokman:

“Sadece tahrik etmek için yapmıyorlar. Aynı zamanda irademizi sınamak istiyorlar. En küçük isteklerini bile kabul etmemeliyiz. Taviz verecek olursak daha fazlasını isteyeceklerdir.”

Doktor:

“Ne yaparlarsa yapsınlar. Bu süreci güçlü karşılamalı ve örgütsel anlamda herhangi bir zayıflık göstermemeliyiz.”

Devrim:

“Evet. Zaten yakalandığımız için zorlanacağız. Ama en azından eylemimize sahip çıkalım.”

Cezaevi yönetimi, gerçekten de daha tutsaklar oraya ayak basar basmaz keyfi uygulamalar ile onları yıldırma istiyordu. Böylece Bingöl Cezaevinde yaşadıkları yenilginin intikamını almak istedikleri açıktı. Bu durumun farkında olan tutsaklar, akşama doğru saat üçe kadar bekleme odalarında tutulduktan sonra teker teker odalardan çıkarılmaya başlandılar.

Van Cezaevinde A ve B bloklarda PKK’li tutsaklar, C-blokta ise adli ve Hizbullahçı tutuklular kalmaktaydı. Ama bekleme odalarından çıkarılmaya başlayan tutsaklar, nereye götürüldüklerini bilmiyorlardı. Cezaevi yönetimi, onları diğer arkadaşlarından tecrit etmek için C-Bloktaki odalara götürmüş ve üçerli olarak bu odalara yerleştirmişti. Bu odalar Hizbullahçılarla bitişik olan odalardı.

Tutsaklar, o gün bir şey yapmadan akşama kadar beklediler. Kendilerine akşam yemeği verildiğinde ellerinde yemek yemekte kullanacakları ne bir tabak ne de kaşıkları vardı. Yemeklerini odada bulunan iki küçük karavana koydular. Gardiyanlardan kaşık istemelerine rağmen kendilerine kaşık verilmedi. Zaten gardiyanlar onları odalara almadan önce odalardaki tüm kaşıkları alıp götürmüşlerdi. Tutsaklar bunun üzerine karavanalarda bulunan yemeklere ekmek banarak yemek zorunda kaldılar.

Diğer arkadaşları üç kişi bir hücreye yerleştirilmişken tek başına geceyi geçirmiş olan Diyar, sabaha karşı saat üçte alt katta

açılan kapının sesi ile uyandı. Gardiyanların o saatte odaya gelmelerinin normal olmadığını düşünen Diyar, yatağının üzerinde doğrularak oturduğu sırada gardiyanlardan biri merdivenleri çıkarak üst kata geldi ve odaya göz gezdirdikten sonra konuşmadan tekrar alt kata indi. Bunun üzerine alt kata inmek için yataktan çıkan Diyar, merdivenlere geldiğinde orada Orhan'ı gördü.

Orhan, Bingöl Cezaevinde kazdıkları tünelde onlar ile beraber çalışmış fakat tünelin son dönemlerinde odada yer kalmadığı için onu tünel odasından çıkarmışlardı. Orhan ise bu durumu son derece olgun bir şekilde karşılamış ve tünel odasından ayrılmıştı.

Orhan, Diyar'ın kaldığı odanın üst katına çıkınca ikisi birbirine sarıldılar ve Diyar, şaşkınlık ve sevinç karışımı bir duygu ile “Senin burada ne işin var?” diye sordu.

Uzun yoldan gelmesine rağmen halen dinç olan ve gülümsemeyi ihmal etmeyen Orhan, “Sizden sonra Bingöl Cezaevinde kalan arkadaşların tümünü farklı cezaevlerine sürgün ettiler. Yirmi arkadaşı da buraya getirdiler” diye cevap verdi.

Yaşanan duruma üzülen Diyar, “Öyle mi?” diyerek karşılık verdi ve “Arkadaşlar nerelere sürüldüler?” diye sordu.

“Her yere! Burası, Bolu, Erzurum, Sincan cezaevlerine gönderildiler. Anlayacağın Bingöl Cezaevinde hiç arkadaş kalmadı.

Bir süre susan Diyar, Orhan ile beraber yatağın üzerinde oturdu ve daha sonra, “Peki bizden sonra siz ne yaptınız? Cezaevinde neler yaşandı?” diye sordu.

Orhan, bir sigara yaktıktan sonra anlatmaya başladı. “Siz çıktığınız gün, zaten bana çıkacağınızı söylemişsiniz. Ben, o gece sabaha kadar uyuyamadım. Sabaha kadar bir şey olmayınca sizin sorunsuz bir şekilde çıktığınızı anladım zaten. Sabah sayım sırasında da gardiyanlarda hiçbir anormallik yoktu. Ama yarım saat sonra gardiyanların tümü telaşlı bir şekilde ikinci defa sayım al-

maya gelince sizin çıkmış olduğunuz konusunda iyice ikna oldum.” Orhan gardiyanların ikinci sayım sırasındaki telaşlı hallerini anlatırken gülmeye başlamıştı. “Gardiyanlar, bir taraftan sayım alıyorlar, diğer taraftan ise ‘Evimizi yaktınız, evimizi yaktınız!’ diye söyleniyorlardı. Ben ikinci defa sayım almaya gelen gardiyanlara neden ikinci kez sayım aldıklarını sorunca, başgardiyanlardan biri kendisine küfredip, ‘Ne olacak? A-5 ve A-6 odasındakiler firar etmişler’ dedi.”

“Ruh halleri nasıldı?”

“Hepsini dünyaları yıkılmış gibiydi. Gardiyanlardan sonra cezaevi müdürü odaları dolaşmaya başladı. Ona da bıçak vursan belki tek bir damla kanı akmazdı.”

“Peki arkadaşlar kaçışımızı nasıl karşıladılar?”

“Bir, iki kişi huysuzlandı. Ama arkadaşların geneli çok sevindiler.”

“Sana bir şey sormadılar mı? Senin tünel odasından yeni çıktığımı biliyorlardı çünkü.”

“Sormaz olurlar mı? Bizim iki odanın ismi söylenince arkadaşların tümü hayretle bana baktılar. Ben de olan biteni onlara anlattım. Zaten çok geçmeden saat dokuzda televizyondan sizin firar ile ilgili olarak haberler verilmeye başlandı. Bizim tünelin çıkış kapağının görüntülerini yayınlıyorlardı. Yine sizin resimleri filan gösteriyorlardı. Düşman çıldırmış gibiydi. İki gün boyunca cezaevinin altını üstüne getirdiler. Her tarafı aradılar ama toprağı bulmadılar. Siz yakalanana kadar asker ve polisler içerdeydiler. Tünel odalarının olduğu koridordaki tüm odaları boşaltıp arkadaşları diğer odalara dağıttılar.”

“Yakalandığımız zaman neler oldu?”

“Hiç sorma! Tam anlamıyla şok yaşadık. Arkadaşlar çok kötü oldular. Sizin yakalanma görüntülerinizi televizyonda verirken kül tablasını televizyona fırlattım. Televizyon kırıldı.”

Yakalanmış olmalarının diğer arkadaşlar üzerinde nasıl bir olumsuz etki yarattığını az çok tahmin eden Diyar, üzgün bir şekilde, “Kusurumuza bakmayın Orhan. Ama biz de bu şekilde bir sonuç ile karşılaşacağımızı hiç tahmin etmiyorduk” diye karşılık verdi.

Onu onaylayarak kafasını sallayan Orhan, “çok kötü oldu” dedi ve “Ama neden böyle oldu Diyar? Üç grup olarak ayrılmanıza karar verilmişti ve bana sizin grubun Lice taraflarına çekileceğini söylemiştin. Neden hepiniz Ferxan’a gittiniz? Arkadaşlara ulaşamadığınız doğru mu? Bu kadar emek ve umut neden boşa gitti?” diye sordu büyük bir hayıflanma ile.

Diyar:

“Hata yaptık ve hatalar birbirini izledi” diye cevap verdi ve “Doğru, üç grup olarak birbirimizden ayrılmamız gerekiyordu. Ama biz tünelden çıktıktan sonra bizi karşılamak için tek araç gelmişti. Biz de nasıl olsa arkadaşların yanına gidiyoruz diye gruplara ayrılmadık. Ama randevu noktasında kimse yoktu. İki gün boyunca arazide arkadaşları aradık ama onları bulamadık. Operasyon başlayınca kaldığımız nokta deşifre oldu. Uzun lafın kıyası cephane de bulamayınca yakalandık işte” dedi.

“Çok kötü olmuş.”

“Öyle oldu. Ama her şey bitmiş sayılmaz. Bundan sonra ne yapacağımız önemli.”

“Tabi ki bundan sonrası önemli olacak, ama altın bir fırsatı kaçırdık. Bir daha böyle bir şans yakalamak zor olacak.”

“O fırsatı kendimiz yarattık biliyorsun. Onsekiz ay boyunca her zorluğa karşı direnerek tüneli kazdık. Sen de işin içindeydin. Fırsatı biz, kendimiz yarattık. Bundan sonra zor olacağı kesin ama yine çalışıp başka fırsatlar yaratmaktan başka çaremiz yok.”

“Umarım dediğin gibi olur da yine dışarıya çıkma fırsatı bulabiliriz.”

Diyar, gülümseyerek, “Sen merak etme. Biz istedikten sonra yapamayacağımız hiçbir şey yok” dedi

O gün akşama doğru, Diyar ve Orhan’ın kaldığı odanın yanında kalan Emrah, iki oda arasındaki duvarda konuşmak için açtıkları küçük delikten seslenerek Diyar’ı çağırdı ve ona bir not verdi. Not Devrim’den gelmişti ve notta içinde bulundukları durumu tartıştıklarını, idarenin onlara açık bir tecrit politikası uyguladığını ve diğer arkadaşlarının kaldıkları A ve B bloklara geçmek için cezaevi idaresi ile görüşüp bu konuda tavır koymaları gerektiğini söylemişti. Ayrıca onlardan sonra Bingöl Cezaevinde, Van Cezaevine sürgün olan arkadaşların da yanlarına gelmesi ile beraber sayıları otuza çıkmıştı.

Notlar üzerinden yaptıkları tartışmalar sonucunca kendilerine uygulanan tecrit politikasını kırabilmek adına örgütlü bir şekilde hareket etmeleri gerektiği için onlar tarafından belirlenecek olan iki arkadaşlarının cezaevi idaresi ile görüşmeleri yönünde bir karar aldılar ve ertesi gün Devrim ile beraber Arif adındaki bir arkadaşları Cezaevi idaresi ile görüşmeye gittiler.

Görüşme odasında cezaevi birinci müdürü, ikinci müdür ve başgardiyan vardı.

Devrim ve Arif oturmak istediler fakat cezaevi müdürü, “Oturmanıza gerek yok. Zaten görüşmemiz kısa sürecek” diyerek ayakta durmalarını istedi.

Ama onların karşısında ayakta bekleyip görüşme yapmak tutsakların siyasi kimlikleri adına kabul edemeyecekleri bir şey olduğu için Devrim, “Olsun, biz yine de oturacağız” diye cevap verdi ve “C blokta kalan otuz PKK’li tutsağı temsilen buradayız. Oturacağız” dedi.

Cezaevi müdürü onların bu tavrı karşısında gardiyanlardan sandalye istemek zorunda kaldı ve Arif ile Devrim, getirilen sandalyelere oturduktan sonra Arif söze başladı ve “Bizi C blokta odalara dağıtmışsınız. Ama buradaki arkadaşlarımız A ve B

bloktaki odalarda kalıyorlar. Siz, bizleri Hizbullahçı, itirafçı ve adli tutukluların kaldığı blokta tutuyorsunuz. Bizler de A ve B bloklarındaki odalara geçmek istiyoruz” dedi.

Her halinden Gülen Cemaati’nden olduğu anlaşılan müdür, son derece kibirli bir eda ile koltuğuna kurulmuş tutsaklara bakarken, “A ve B-Bloklarda tadilat var. Sizi oraya alamayız. Bir süre daha burada bekleyeceksiniz” diye cevap verdi.

Müdürün verdiği cevaba kızan Devrim, “C-Blokta bize karşı savaşmış ve halkımıza karşı suç işlemiş kişiler var. Ayrıca orada bizlerin can güvenlikleri de yok. Eğer kaldığımız blokta bir sorun yaşanırsa bunun mesulü sizler olacaksınız. Biz orada kalmayı kabul etmiyoruz” dedi.

Müdür, umursamaz bir tavır ile yine “Şimdilik C-Blokta kalacaksınız” diye karşılık verdi.

Devrim de kendilerine uygulanan tecrit ve yalnızlaştırma politikasının sadece cezaevi idaresi ile ilgili bir durum olmadığını bildiği için konuyu daha fazla uzatmak istemeyerek, “Biz sizin dayattığınız bu uygulamaları kabul etmeyeceğiz” diye cevap verdi ve “Size isteklerimizi iletayım; birincisi, A ve B bloklardaki odalara geçmek istiyoruz. İkincisi F-Tipi adı altında uygulamak istediğiniz tecridi kabul etmiyoruz. Bingöl Cezaevinde gelen arkadaşlarımızın getirdikleri kitapların bir an önce verilmesini istiyoruz. Yine bizim Bingöl Cezaevinde kalan özel eşyalarımızın buraya getirilmesini istiyoruz. Ayrıca A ve B bloklarında kalan arkadaşlarımızın temsilcileri ile de görüşmek istiyoruz. Bu isteklerimiz kabul edilmez ise tavrımızı daha pratik yollar ile ortaya koyacağız” dedi ve Arif ile beraber idare odasından ayrıldı.

Devrim odasına dönünce odada onu bekleyen Doktor Orhan, “Cezaevi idaresi ile konuştunuz mu? Bizi A ve B bloktaki odalara almayı kabul ettiler mi?” diye sordu.

Devrim:

“Evet konuştuk, ama şimdilik burada kalacağımızı söylediler. Biz de diğer taleplerimizi sıralayıp görüşmeden çıktık” diye cevap verdi.

“Bizi iradi olarak yıldırım için burada tutuyorlar. Bir şeyler yapıp diğer arkadaşların kaldığı bloklara geçmeliyiz. Bizi itirafçıların ve Hizbullahçı çetelerin kaldığı bir blokta tutmaları bilinçli bir uygulamadır.”

“Biz, görüşmede tavrımızı ortaya koyduk. Bir, iki gün bekleyelim. Eğer bir gelişme olmazsa o zaman ne yapabileceğimizi konuşuruz.”

O sırada gardiyanlar, odanın kapısını açtılar ve Doktor Orhan ile Devrim’i avukat görüşmesine çıkardılar. Onların haricinde Diyar ve Lokman da avukat görüş salonuna çıkarılmış ve her biri ayrı kabinlere alınarak, Van Barosu ve İnsan Hakları Derneğini temsilen gelen avukatlarla görüşmüşlerdi. Görüşmeye çıkan tutsakların hepsi cezaevi idaresinin onlara karşı tecrit politikası uyguladıklarını, gardiyanlar yoluyla ile tutsaklara kötü muamelede bulunduğunu, en insani ihtiyaçlarının bile karşılanmadığını söylemişlerdi ve görüşmeden ayrılmışlardı.

İki gün sonra Arif ve Devrim, bu kez A ve B bloklarda kalan arkadaşlarının temsilcileri ile beraber yine cezaevi idaresi ile görüşmüşler ve isteklerini tekrar iletmışlerdi. Fakat o görüşmenin üstünden on gün geçmesine rağmen hiçbir talepleri kabul edilmemiş ve gardiyanların sözlü ve fiziki baskıları ile karşı karşıya kalmışlardı. Bu süreç içinde tutsakların birbirleri ile görüşmelerine de izin verilmemişti. Tutsaklar, içinde bulundukları durumun uzaması halinde normalleşeceğini bilerek kendilerine karşı yürütülen uygulamaları kırmak için pratik bir tutum belirleme kararı almışlardı. Onlar için beklemenin zamanı çoktan geçmişti artık...

Van Cezaevindeki tutsaklar, kendilerine karşı uygulanan tecrit ve yalnızlaştırma politikasını nasıl etkisizleştirecekleri konusunda birbirlerine not göndererek yaptıkları tartışmaların sonunda açlık grevine başlama kararı aldı. Bu kararla birlikte Bingöl Cezaevinden firar eden gruptaki tutsaklar, açlık grevine başladılar. Firar grubunda yer alan Cemil ve Ramazan rahatsız oldukları için eyleme katılmamışlardı. Fakat Orhan, firar grubunda yer almamasına rağmen, aynı odada beraber kaldığı Diyar'ı yalnız bırakmamak için eyleme katılmak istemişti. Diyar buna karşı çıkmış, fakat Orhan'ın ısrarı sonucu onun eyleme katılmasını kabul etmek zorunda kalmıştı.

O haftanın ikinci günü tutsaklar, Van Cezaevine geldiklerinden bu yana ilk görüşleri olan açık görüşe çıktılar. İlk olarak aynı koridorda bulunan Lokman, Diren, Baran, Diyar ve Orhan görüşe beraber çıkmışlardı. Sonraki saatte de diğer arkadaşları görüş salonuna çıkacaklardı.

Tutsaklar, görüşe çıktıklarında aileleri görüş salonuna gelmiş onları bekliyorlardı. Diyar salona girdiğinde ailesinin çoğunu görüşe geldiğini gördü. Kardeşleri, yengeleri amcası, halası ve yeğenleri gelmişlerdi. Tutsakların tümü, ilk önce arkadaşları-

nın aileleri ile tokalaştıktan sonra kendi ailelerinin oturdukları masaya geçtiler. Diyar, ailesinin yanına gidince hepsine teker teker sarıldı ve sandalyeye oturdu.

İlk olarak ablası Feleknaz, ona, “Nasılsın?” diye sordu.

Diğer arkadaşları gibi moralli görünme gayreti içinde olan Diyar, “İyiyiz. Bir sorun yok” diye cevap verdi ve “Sizler nasılsınız?” diye sordu.

Üzgün görünen ablası, yakalanmalarını kastederek, “Neden böyle oldu?” diye sordu.

O konu hakkında fazla konuşmak istemeyen Diyar, “Nedenini siz de biliyorsunuz. Hatalarımızın sonunda bu oldu” diye cevap verdi.

Yanında oturan amcası elini sırtına koyarak, “Neden bize hiçbir şey söylemediniz?” diye sordu.

Ona gülümseyerek karşılık veren Diyar, “Söylesek ne olacaktı ki? Bu konuda ailelerden bir şey istememiz doğru olmazdı zaten” dedi.

En küçük kardeşi olan Xezal, “Size bir şey olacak diye çok korktuk” derken gözleri yaşlar ile dolmuştu.

Diyar ve diğer arkadaşları, uzun süre boyunca yakalanmalarından dolayı son derece üzgün olan ailelerini teselli etmek ile uğraşmışlardı ve daha sonra da neden açlık grevine girdiklerini anlatmaya çalışmışlardı. Çünkü aileleri yakalanmalarının üzerinden daha iki hafta geçmeden ve yıpranmış haldelerken onların neden açlık grevine başladıklarını soruyorlardı. Gerekçelerini açıklamak ve ailelerin duygusal yaklaşımını aşmak zor olsa da tutsaklar yine de onların desteğini almışlardı.

Diyar’ın yüzüne dikkat ile bakan Feleknaz, “Burnunun durumu nasıl?” diye sordu.

Diyar:

“İyi. Bizi buraya getirdikleri günün ardından beni hastaneye götürdüler. Önemli bir şey yok. İyiyim şimdi” diye cevap verdi.

“Peki diğer arkadaşlar nasıllar? Doktor ve Devrim arkadaşlar iyiler mi?”

“Arkadaşların hepsi çok iyi. Bizden sonra Doktor ve Devrim de görüşe çıkacaklar. Sizlere de selamları var.”

Görüşme süreleri kırkbeş dakika sonra sona erince tutsaklar, aileler ile vedalaşırlarken onlardan sonra görüşe çıkacak olan arkadaşlarının aileleri görüş salonuna girmeye başladılar. Diyar, ailesi salondan çıktıktan sonra salona yeni gelen aileler ile toka-laştı. O sırada Devrim’in halası Reyhan, onu salonun köşesine çekerek onunla konuşmaya başladı.

Gardiyanlar, müdahale etmelerine rağmen Reyhan, onları ciddiye almayarak Diyar ile konuşmaya çalıştı ve “Devrim nasıl?” diye sordu.

Diyar:

“İyi, merak etmeyin. Zaten birazdan görüşe çıkacak” diye cevap verdi.

O sırada gardiyanlardan biri, “Diyar görüş bitti” diye seslenince Diyar, “Reyhan arkadaş, gardiyanlar sorun çıkarıyor. Ben gideyim” dedi.

Reyhan, omuz silkerek, “Boşver o alçağı” dedi ve “Sen nasılsın? Açlık grevinin sağlığını olumsuz etkilemesine izin vermiyorsunuz değil mi?” diye sordu.

“İyiyim, sağıl. Bir sorun yok. Açlık grevine de daha yeni başladık.”

“Sakın bu alçaklara karşı boyun eğmeyin. Biz sizlerin yanınızdayız.”

“Biliyoruz. Zaten direnmekten başka bir çaremiz yok. Yoksa yaşamamızın da bir anlamı kalmaz.”

Diğer aileler gibi Reyhan da yakınır bir biçimde onların nasıl yakalandığını sordu. Ama Diyar, meseleyi anlatabilmenin ne zamanı ne de yeri olmadığını bilerek sorusunu geçiştirdi ve onunla da vedalaşarak nihayet görüş salonundan çıkabildi.

Açlık grevinin birinci haftasında avukatlar sürekli olarak cezaevini ziyaret edip tutsaklar ile görüşmüşlerdi. Ayrıca siyasi partilerden bazı milletvekilleri de onlar ile görüşmeye gelmişlerdi. Çoğu, onlardan açlık grevine son vermelerini istemişlerdi, ama tutsaklar talepleri kabul edilinceye kadar eylemlerini sürdüreceklerini bildirmişlerdi.

Tutsakların çoğu, açlık grevleri konusunda tecrübeliydiler. Doktor Orhan, Devrim, Agit, Diyar, ve Emrah, daha önce elli güne kadar süren açlık grevlerine katılmışlardı. Fakat Van Cezaevi’ndeki grevin onuncu gününden sonra bedenleri zayıflamaya ve kilo kaybetmeye başlamışlardı. Bingöl Cezaevindeki tüneli kazarlarken zaten aşırı yorgunluk, kanalizasyon suyunun içinde çalışma, tünelde çalışırken belli dönemlere göre aşırı sıcak ve soğuğa maruz kalmaları ve cezaevinden firar ettikten sonra geçirdikleri süreç kendilerini iyice güçsüz düşürmüştü. Dolayısıyla bu açlık grevinde normalden daha çabuk bir şekilde halsiz düşmeye ve kilo kaybetmeye başlamışlardı.

Açlık grevinin onuncu gününde tutsaklar, ilk defa sohbet salonuna çıkarıldılar ve birbirleri ile görüşme fırsatı bulabildiler. Uzun süreden sonra bir araya gelen tutsaklar sohbet salonuna girerlerken birbirlerine sarıldılar. Hepsinin morali yerindeydi ve açlık hissini unutmuş gibiydiler.

Diyar’ın yanında oturan Devrim, ona doğru dönüp, “Diyar Kilo almışsın. On gündür ne yiyorsun?” diye sordu gülerek.

Ona gülümseyerek karşılık veren Diyar, “Sabahları Van kahvaltısı yapıyorum. Masada beş çeşit reçel, bal ve kaymak olu-

yor hep. Ayrıca otlu peynir ve tulumba peyniri olmasa kahvaltı yapmıyorum biliyorsun. Yine gözleme, pastırma ve kavurmalı yumurta da var tabi. Öğle yemeklerinde annemin bumbur dolması ve yengemin ustalık eseri karnıyarığı var. Akşam yemeklerinde ise genelde içli köfte ve kaburga dolmasının yanında soğuk ayran ve tatlı olarak da künefeyi tercih ediyorum. Ama kaymaklısından” diye cevap verdi ve “Bir de Orhan odada bana çok iyi bakıyor. O yüzden şimdiden on kilo aldım” dedi.

Diyar’ın bu iştah açıcı cevabı karşısında zaten aç olan ve daha fazla acıkan Doktor Orhan, “Allah seni bildiği gibi yapsın Diyar!” diye çıkıştı ve şaka ile karışık kızarak, “Bu kadar zamandır yemek yemeyen insanların yanında o yemeklerden bahsedilir mi hiç?” diye sordu.

Diyar:

“Neden bana kıızıyorsun Doktor? Devrim’e kız. O sordu ben de cevap verdim” dedi.

Tutsakların hepsi bir yandan açıklıklarını hatırlayıp diğer yandan gülerken Baran, Orhan’a dönüp, “Orhan, sahi sen nasılsın?” diye sordu.

Devrim, yanında oturan Orhan’ın sırtına dokunup, “Orhan, tam bir karabela! Nereye gidersek peşimizden geliyor” dedi ve gülerken, “Biz tünelden çıktıktan sonra sen de gelip Bingöl dağlarında bizi takip etmedin değil mi?” diye sordu.

Devrim’e tebessüm ile karşılık veren Orhan, “Aslında bunu düşündüm. Ama ne yazık ki tünele ulaşamadım” dedi.

Doktor Orhan, araya girerek, “Zaten düşman da Orhan’ı bizden ayırmıyor. Baksanıza onu da Diyar’ın odasına vermişler. Bizi herkesten tecrit ederlerken Orhan’ı bizimle beraber sohbete çıkarıyorlar. Gerçi kendisi de bizimle beraber açlık grevine girdi. Düşman da haklı” dedi.

Devrim:

“Diyar, greve girince kesin Orhan’ı da greve girmesi için zorlamıştır” dedi gülerek.

Diyar, alınmış gibi kafasını sağa sola çevirerek, “Haşa! Orhan, greve girmek için başımın etini yedi. Ben de kabul ettim” diye karşılık verdi ve “Hem iyi ki Orhan benim yanıma gelmiş. Buraya geldiğimiz zaman sizin için hava hoştu. Hepiniz üçer kişi olarak odalara dağıldınız. Sadece ben bir odada yalnız başıma kaldım. Eğer Orhan da yanıma gelmeseydi sıkıntıdan çıldıracaktım” diye yakındı

Devrim, Diyar’ın bir şey söylemesine fırsat vermeden, “Yalnız kalmışsan ne olmuş yani?” diye araya girdi ve “Zaten aldığın ceza temyiz aşamasında. Bugün yarın onaylanacak ve sen de ömrünün sonuna kadar bir hücrede tek başına kalacaksın. Şimdiden biraz alıştırma yapman iyi olmamış mı?” dedi.

Diyar, Devrim’in bu kehanetine karşılık olarak, “Birincisi, ben ömrümün sonuna kadar zindanda kalmayacağım. Belki elimizdeki bir şansı kaybettik, ama başka şanslar da yakalayacağım. Eninde sonunda zindandan çıkacağım ve sen tek başına bir hücrede iken, ben sana dağlardan selam yollayacağım” dedi.

Devrim:

“Ama sen dışardayken ben hücrede olmayacağım.”

Diyar:

“Peki nerede olacaksın mirim?”

Devrim:

“Senin önünde yürüyor olacağım tabi ki.”

Onların zindandan çıkacak olmaları fikri üzerine yaptıkları tartışmaya katılmadan edemeyen Doktor, “Bence ikiniz de susun. Hepinizden önce ben çıkacağım” dedi.

Doktor'un bu çıkışı karşısında Baran, "Doktor, sen artık yaşlandın. Bence bundan böyle yatağında uzan ve dinlen. Ya da kitap yaz, emekliye ayrıl" dedi gülerek.

Doktor:

"Benim emekliliğim ancak tabuta girersem başlar Baran arkadaş. Daha yapacağım çok iş var" dedi.

Doktor'u daha fazla kızdırmak istemeyen Devrim, konuyu değiştirerek, "Açlık grevini onuncu gününü de geride bıraktık. Ama cezaevi idaresi halen taleplerimizi kabul etmedi" dedi ve "Sizce bu durum daha ne kadar sürer?" diye sordu.

Baran:

"Taleplerimizi eninde sonunda kabul edecekler. Ama bu biraz daha zaman alabilir."

Agit:

"Ancak eylemimiz gündem olursa cezaevi idaresi mecbur kalır ve taleplerimizi kabul eder."

Diyar:

"Eylem zaten gündemde. A ve B bloklarda kalan arkadaşlardan yirmi arkadaş da bize destek amacı ile açlık grevine başlamışlar. Buradaki durum medyaya da yansımış."

Doktor:

"Medya dedin de aklıma geldi. Hiçbir odamızda televizyon yok. Bu yüzden gündemi de takip edemiyoruz. Bence her oda için birer televizyon almanın vakti geldi."

Diyar:

"Bence şimdilik gerek yok. Açlık grevi bitip bizler A ve B bloklara geçtikten sonra alırsak daha iyi olur. Odalarda merkezi sistem ile yayın yapan radyo sistemi var zaten. Oradan haber dinliyorum ben."

Baran:

“Sen ona radyo mu diyorsun? Sadece TRT-FM var ve akşama kadar pop şarkılar yayınlıyor.”

Diyar:

“Olsun ben her saat başı radyoyu açıp haberleri dinliyorum. Gerçi çoğunlukla Erdoğan’ın aksırıp tıksırmalarını veriyor. Ama haber haberdır.”

O sırada sohbet salonunun kapısı açıldı ve salona gelen gardiyanlardan biri, “Beyler, Bingöl Cezaevinde kalan eşyalarınız gelmiş. Cezaevinin giriş salonunda bir sürü elbise, defter-kitap, battaniye, televizyon, buzdolabı vb. eşyalar var. Hangi eşyanın kime ait olduğu belli değil. Bu yüzden sizleri teker teker eşyaların olduğu bölüme götüreceğiz. Orada size ait olan eşyalar hangileri ise bize göstereceksiniz” dedi.

Bingöl Cezaevinde kalan eşyalarının gelmiş olmasına sevinen tutsaklar, sırayla sohbet salonundan çıkıp eşyalarını seçmeye başladılar. Kendilerine ait olan eşyalar ile beraber gelen televizyonları da odalarına taşıdılar. Fakat sadece iki televizyon geldiği için televizyonsuz olan diğer odalara da cezaevi kantininden televizyon aldılar. Böylece sadece radyo dinleyip TRT-FM’e ve bu radyoda yayınlanan, sanat adına bir katliam olan pop şarkıları dinlemeye mahkum olmaktan kurtuldular. Tutsaklar, eşyalarını seçtikten sonra tekrar sohbet salonuna döndüler ve orada bir saat kadar daha kaldıktan sonra tekrar odalarına geldiler.

Açlık grevi eyleminin onbeşinci gününde, cezaevi idaresi tutsaklar ile görüşerek eylemi sonlandırmaları durumunda onların taleplerini kabul edeceklerini ve onları A ve B bloklarında kalan arkadaşlarının yanına vereceklerini söylediler. Ayrıca o süreçten sonra cezaevinde olan her tutsağa nasıl yaklaşıyorlar ise onlara da öyle yaklaşacaklarını, onlara özel tecrit politikasını kaldıracıklarını da belirttiler. Tutsaklar da, buna karşılık olarak kendi aralarında tartıştıktan sonra açlık grevi eylemini sonlandırma

kararı aldılar. O aşamadan sonra Bingöl Cezaevinden firar edip yakalanan tutsaklar da diğer arkadaşları gibi günlük yaşamlarına devam edebileceklerdi. Fakat bir farkla. Onlar yine havalandırma duvarlarının üstüne ve gökyüzüne bakmaya devam edeceklerdi.

Açlık grevi eyleminin sonlandırıldığı günün ertesi sabahında Bingöl'den gelen tüm tutsaklar, A ve B bloklarındaki odalara alınmaya başladılar. İlk olarak Bingöl Cezaevinden oraya gelenler daha sonra da firar grubundaki tutsakların odaları değiştirildi. C blokta en son Orhan ve Diyar kalmıştı. Çok geçmeden onların da kaldığı odanın kapısı açıldı ve gardiyanlar ikisini eşyaları ile beraber B bloğa götürdüler.

Bingöl'den gelen tüm tutsaklar, B-bloktaki odalara götürülmüşlerdi. Diyar ve Orhan'ı üzerinde B-57 yazan bir odaya götürdüler. Bu oda koridorun sonundaydı ve önünde iki oda olması gerekirken içinde en az yirmi kişinin kaldığı büyük bir oda vardı. İkisi bu odanın önünden geçerlerken bu odada kendi arkadaşlarının değil, adli tutukluların kaldığını anlamışlardı.

Gardiyanlar, yeni odalarının kapısını açıp onlardan içeri girmelerini isteyince Diyar, "Biz bu odada kalmayı kabul etmiyoruz. Yan tarafımızdaki büyük odada bizim arkadaşlarımız kalmıyor. Bizi kendi arkadaşlarımızın odalarının olduğu bir koridora götürün" dedi.

Gardiyan:

"Orası işçilerin kaldığı bir odadır. Onlar da adli ve bağımsız tutuklular. Bu odada sizden önce de sizin arkadaşlar kalıyordu" diye cevap verdi.

Diyar:

"Kim kalmışsa kalmış, ama ben bu odada kalmam. İşçi de olsalar yan odada adli tutuklular olacak. Ayrıca senin 'bağımsızlar' dediğin kişiler, bize ihanet etmiş olan itirafçılar oluyor. Biz onlar ile yan yana kalamayız" diyerek başka bir odaya geçmek için ısrar etti.

Ama gardiyanlar şimdilik odaya geçmelerini ve söylediklerini cezaevi idaresine ileteceklerini belirttikten sonra Diyar ve Orhan odaya geçtiler. İkisi, odaya girdikten sonra etraflarına göz gezdirmeye başladılar. Ama odanın pislik içinde olduğunu gördüler. Yemek masası ve sandalyelerin üstü, odanın zemini, mutfak tezgahı ve lavabonun içi ve üst kattaki yatakhaneinin tamamı kurumuş çimento ve toz ile kaplanmıştı. O odayı temizlemek bile en az iki günlerini alırdı.

İkisi, odayı dolaştıktan sonra çöp içinde olan havalandırmaya çıktılar. Bu havalandırma önceki odanın havalandırması gibi değildi. Havalandırma duvarının diğer tarafında başka bir odanın havalandırmasının olmadığı anlaşılıyordu. Odanın her tarafı diğer odalardan tamamıyla izole bir durumdaydı. Diyar, diğer arkadaşlarının nerde olduklarını öğrenebilmek için havalandırmada onlara seslendi. Ama hiçbir taraftan cevap alamadı. On dakika boyunca çağırmasına rağmen kimse cevap vermeyince tekrar gardiyanları çağırdı.

On dakika sonra yine kapıya gelen gardiyanlara “idare ile konuştunuz mu?” diye sordu.

Gardiyan, umursamaz bir tavır ile “Müdür bey sizin bu odada kalacağınızı söyledi. Başka boş oda yok” diye cevap verdi.

Gardiyanın verdiği cevap ile iyice sinirlenen Diyar, “Eğer on beş dakika içinde ikimizi bu odadan çıkarmazsanız odayı ateşe vereceğiz” diye karşılık verdi ve “Buraya geldiğimizden beri keyfi uygulamalarınıza maruz kalıyoruz. Yan taraftaki odalarda adliler ve itirafçılar var. Biz bu odada kalmayacağız. Gidin müdürünüze bunu söyleyin” diyerek kapıdan ayrıldı ve tekrar havalandırmaya çıktı.

Gardiyanlar, odanın kapısından ayrılınca Orhan, Diyar’ın yanına gitti ve “Eğer bizi bu odadan çıkarmazlarsa gerçekten odayı ateşe verecek miyiz?” diye sordu.

Diyar, ona bakıp gülümseyerek, “Ne ateşi Orhan?” diye sordu ve “Kendi başımıza böyle bir şey yapamayız” dedi.

Orhan:

“Ne bileyim? Sen gardiyanları o şekilde tehdit edince ben de gerçekten odayı yakacağız sandım.”

“Hayır sadece korkutmak istedim. Eğer öyle demezsek bizi buradan çıkarmazlar.”

Onbeş dakika sonra başgardiyan ile beraber altı gardiyan odaya geldiler ve başgardiyan, “Diyar, neden sorun çıkarıyorsunuz?” diye sordu.

Diyar:

“Sorun çıkaran sizlersiniz. Bizi yine adlilerin kaldığı bir koridora getirmişsiniz” diye cevap verdi.

“Bu blok size ait. Bloktaki odaların tamamında siyasiler kalıyor. Sadece yan odada işçiler var.”

“İşçi filan fark etmez. Sonuçta bizim arkadaşlarımız degiller. Biz, kendi arkadaşlarımızın olduğu bir koridorda kalmak istiyoruz.”

“Tamam, sizi A bloktaki bir odaya alacağız. Kabul ediyor musunuz?”

“Eğer siyasilerin kaldığı bir blok ise kabul ediyoruz.”

“Ama Bingöl’den beraber geldiğiniz arkadaşlarınızın hepsi B-blokta kalacaklar. Haberin olsun.”

“Sorun olmaz.”

Bunun üzerine gardiyanlar, Diyar ve Orhan’ı oradan çıkararak bu sefer A-bloktaki bir odaya götürdüler. Onlar A-bloktaki bulunan odaya geçtiklerinde hava kararmış ve havalandırma kapıları kapanmıştı. Yeni geldikleri oda temiz ve düzenliydi. Bunun üzerine ikisi eşyalarını odaya alıp yeni odaya yerleştiler. Artık yeni mekanlarına alışma ve kaldıkları yerden devam etme zamanı gelmişti...

2014 yazının sonlarına doğru Ortadoğu’da, kapitalist modernist sistemin yeni bir vahşet örgütünün ismi daha sık duyulur olmuştı. İlk olarak “Irak İslam Devleti” adı ile anılan bu çete ardından bilinen ismi DAİŞ ile tarihte eşine az rastlanır bir katliam süreciyle Ortadoğu’daki bir çok ülkeyi tehdit eder hale gelmiş, Suriye ve Irak başta olmak üzere bir çok ülkenin büyük bir kısmını ele geçirmişti. Bu gücün hedefindeki bir diğer coğrafya Kürdistan’dı. Türkiye devletiyle neredeyse ortak hareket eden bu katiller ordusunun Kürt özgürlük güçlerine karşı Türkiye’nin yeni silahı olarak devreye konulmak istenmişti. Rojava’da yaşanan devrimsel süreç, Kobani direnişi, Şengal Katliamı ve ardından buraların gerilla güçlerince kurtarılışı, Irak ve Güney Kürdistan alanlarında gerilla güçlerinin öncülüğünde geriletelen DAİŞ güçleri, Uluslararası alanda büyük bir sempati toplayan YPG-YPJ ve tabiki büyük Kobani Direnişi... Tüm bu gelişmeler Ortadoğu’da önemli devrimsel imkanlar ortaya çıkarmıştı. Bu zafer havası gittikçe Kuzey Kürdistan’a taşınıyordu.

O günlerde Van Cezaevinde bulunan tutsaklardan Diyar, Diren ve Ramazan, aldıkları hücre cezası sebebiyle yan yana olan tek kişilik hücrelerde kaldı. O döneme kadar tutsakların yaşamla-

rı da F-Tipi uygulamalarına karşı direnmek ile geçmişti. Van Cezaevine geldikten iki ay sonra oradaki arkadaşlarının istemi ile onların yönetiminde görev alan Lokman, Devrim, Diyar ve Ali devletin o cezaevindeki uygulamalarına karşı örgütlülüklerini daha da güçlendirmişler ama o süreç onlar açısından da sıcak geçmişti. Lokman ile Beraber tutsakların temsilciliği görevini yürüten Diyar, Lokman'ın aksine diplomatik tarza hiç alışamamış ve cezaevi idaresi ile sürekli kavgalı olmuş hatta bir keresinde cezaevi müdürünün kravatından çekip onu dövmeğe kalkışmıştı. Bu durum tutsaklar ile cezaevi idaresi arasında bir krize neden olsa da belli bir süre sonra kriz aşılmıştı.

Şimdi ise tek kişilik hücrede kalarak on günlük hücre cezalarının süresinin dolmasını beklerken Kobanê ve Şengal'de savaşan yoldaşlarını takip ediyorlardı. Tutsaklar, hücrede televizyon ve radyo yasak olduğu için gelişmeleri, hücrelerine getirilen Özgür Gündem ve Türkiye'de Kürtçe yayın yapan Azadiya Welat gazetelerinden takip edebiliyorlardı.

Bu dönem belki de tutsaklar için cezaevinde geçirdikleri en zor süreçti. Halklarının özgürlüğünü sağlama adına savaşa girişmişlerken, şimdi Şengal'de Kobanê'de Kürtler katlediliyor, çocukları ve kadınları öldürölüp köle pazarlarında satılıyor ve kendileri buna karşı hiçbir şey yapamıyorlardı. Onlar adına zamanın ve mekanın cehennem olduğu anlardı o anlar. Hücre duvarlarının yüreklerini ve beyinlerini bir mengene gibi sıkıştırdığı mahşer zamanlarıydı.

Özgürlükleri için savaşa başladıkları insanlar katledilirken kendileri, sadece o hücrelerin içinde bekleyebiliyorlardı. Yaşananlar için hem büyük bir öfke duyuyorlar hem de gazetede resmini gördükleri iki yaşındaki ağlayan Kobanêli Kürt kızından, Şengal'de DAİŞ zulmünden kaçmak isterken Şengal dağından bazı insanları çıkaran, içinde yer kalmadığı için helikoptere sarılıp kurtulmak isteyen, ama helikopter yerden onlarca metre yüksekte iken helikopteri daha fazla tutamayıp yere çakılan ve bedede-

ni paramparça olan Türkmen kadınının görüntülerini hatırladıkça utanıyorlardı. Kendilerini de suçlu görüyorlardı. Çünkü insanlık düşmanlarının eline esir düşerek halklarını koruma görevlerini yerine getirememişlerdi ve bu durum onlar için büyük bir utançtı.

Diyar ve Diren on günlük hücre cezasını bitirip Emrah ile beraber kaldıkları odaya döndüler. Üçü kısa süre önce aynı odaya geçerek bir araya gelmişlerdi.

Odaya girdiğinde Emrah'ın moralsiz olduğunu gören Diyar ona, “Neyin var? Neden moralsizsin?” diye sordu.

Sandalyede oturan Emrah, ona bakarak “Baran, şehit düşmüş!” diye cevap verdi.

Onlar ile beraber Bingöl Cezaevindeki firarda yer alan ve üç ay öncesinden cezaevinden tahliye olan Baran'ın bu kadar kısa sürede şehit düşebileceğine inanmak istemeyen Diyar, sadece, “Bizim Baran mı?” diye sorabildi.

Emrah kafasını iki yana sallayarak, “Evet bizim Baran” diye yanıtladı onu.

“Ama o cezaevinden çıkalı daha üç ay oldu. Nasıl olur böyle bir şey? Kimden öğrendin bunu?”

“Yan taraftaki odada kalan arkadaşlar söyledi. Onlar da haberi televizyondan öğrenmişler.

“Sen de izledin mi o haberi?”

“Hayır izlemedim. Televizyona baktım, ama haberi geçmediler. Eğer haber doğru ise akşam haberlerinde tekrar vereceklerdir.”

Diyar, gülümseyerek zorla da olsa iyimser olmaya çalıştı ve “Bence yan odadaki arkadaşlar yanlış biliyorlardır. Baran'ın, cezaevinden çıktıktan sonra Rojava'ya gittiğini biliyoruz. Ama Kobanê'de olduğuna dair bir bilgi almamıştık. Haber doğru değildir” dedi.

Emrah, buna karşı bir şey söylemedi. Aslında Diyar da haberin doğru olabileceğini biliyor, ama hem kendisi inanmak istemiyor hem de Emrah'a moral vermeye çalışıyordu. Şengal ve Kobanê'den sonra Baran'ın şehadeti onlara çok ağır gelecekti.

Akşam saatlerine kadar pek bir şey yapmadan televizyondan Kobanê savaşı ile ilgili haberleri izlediler. Ama akşam haberlerinde spiker, Baran'ın şehadeti ile ilgili haberi okumaya başladı ve "25 Eylül 2013 tarihinde Bingöl Kapalı Cezaevinden tünel kazarak firar ettikten sonra tekrar yakalanan on yedi tutsaktan biri olan Baran GÜNANA'nın Kobanê'de DAİŞ ile yaşanan çatışma sırasında yaralandığı ve tedavi için sınırdan geçirilerek Türkiye'ye getirildiği, fakat ambulans ile Adıyaman'a götürüldüğü sırada yaşamını yitirdiği bildirildi" dedi. Haber sırasında Baran'ın Bingöl Cezaevi'ndeki yoldaşları ile beraber çektiği bir fotoğrafı da ekrana verilmişti. Haberde Baran'ın cenazesinin defnedilmek üzere Kars'a götürüldüğü söyleniyordu.

O anda Baran'ın yoldaşları için yaşam durmuş gibiydi. Birlikte mücadele ettikleri ve yaşamlarının en önemli anlarını birlikte yaşadıkları yoldaşlarından birinin Kobanê'de DAİŞ'e karşı verilen savaşta şehit düşmüş olması, onlar için inanmakta ve kabul etmekte zorlandıkları acı bir sürpriz olmuştu.

Diyar, hiç bir şey söylemeden susup üst üste sigara içerken Emrah, "Daha çok erkendi" dedi.

Diyar:

"Her ölüm erken değil mi sanki?"

"Onun dağa gidip gerillaya katılma hayali vardı. Ama Rojava'da şehit düştü. Daha cezaevinden çıkalı bile üç ay olmuştu. Böyle olmamalıydı."

"Baran, istediği zamanı istediği yerde yaşadı. Onurlu bir savaşta da şehit düştü. En azından kendisi mutludur şimdi."

Emrah, gözleri dolmuş bir şekilde, "Cezaevinden çıktığı zaman bizi bekleyeceğini söylemişti. 'Bu sefer kaçtığınızda dağ-

da sizi ben karşılayacağım' demişti. Böyle olmasını kabullene-miyorum” derken, isyanı aslında Baran’ın zamansız bir şekilde şehit düşmesine değil, o savaşta kendilerinin de onun yanında olamamalarındaydı.

Yaşanan durum karşısında en az Emrah kadar üzgün olan Diyar, yine de ona destek olmaya çalışarak, “Bak Heval, hepimiz bu olay sebebi ile olumsuz bir şekilde etkileneceğiz. Ama ağlayıp sızlayarak da ona cevap olamayız. Ancak onun ve onun gibi bin-lercesinin hayallerini gerçekleştirmek için mücadele ederek onun anısına sahip çıkabiliriz. Sen de biliyorsun ki, Baran sürekli mor-ralli ve güler yüzlü bir insandı. Bu hareketin başarısına da sonuna kadar inanıyordu. Kobanê’de savaşırken bu başarıyı sağlamak istiyordu” diye cevap verdi ve bir süre bekledikten sonra “Yolu açık olsun” dedi.

“Onu özleyeceğiz.”

“Tüm gidenleri özlediğimiz gibi...”

Ocak ayının başlarına doğru Diren, Emrah ve Diyar odalarında oturmuş, televizyondaki haber programını seyredelerken cezaevinin başgardiyanı odanın kapısına gelerek Diyar'ı çağırdı.

Diyar, masadan kalkıp kapıya gittikten sonra, “Buyur hoca, ne oldu?” diye sordu.

Gardiyan gülümseyerek, “Sevk var Diyar” diye cevap verdi.

“Kimler gidecek?”

“Sen ve Diren.”

Türkiye'nin batısındaki veya Karadeniz'deki cezaevlerinden birine sürgün edileceklerini düşünen Diyar, “Nereye gidiyoruz?” diye sordu.

O cezaevinde normalde tutsakların nerelere sürgün olacaklarını söylenmezken gardiyan, “Diyarbakır'a” dedi.

Diyar, gardiyanın kendilerinin sürgün olmalarına itiraz edip sorun çıkarmamaları için yalan söylediğini düşünüyordu. Ona göre kesin olarak ya Marmara ya da Karadeniz'e gideceklerdi. Bu yüzden gardiyanlara ciddi bir ifade ile bakıp, “Bırak

numarayı başefendi. Gerçekten nereye gideceğimizi söyle. Korkma sorun çıkarmayacağız” dedi.

Gardiyan iki elini yana açıp, “Diyar, vallahi Diyarbakır’a gideceksiniz. Biz de buna şaşırdık, ama bakanlıktan yazı gelmiş sizin Diyarbakır’a sevk edildiğinizi bildirmişler.

Yine de gardiyana inanmayan Diyar, “Kaç kişiyiz?” diye sordu.

Gardiyan:

“Yedi.”

“İsimleri nedir?”

Gardiyan kafasını arkaya atıp “Onu söyleyemem” diye karşılık verdi.

Diyar:

“Zaten yarın kiminle gideceğimizi öğreneceğiz. Senin söylemenden ne olacak. Söyle kimler var?” diye ısrar etti.

Gardiyan, bir süre bekledikten sonra, “Sen, Diren, Agit, Doktor Orhan, Devrim, Ramazan ve Orhan.”

Diyar, cezaevi idaresinin onlara gidecekleri yer hakkında yalan söylediğinden emin bir şekilde, “Bu arkadaşların hepsi Bingöl Cezaevi’nden firar edenler. Bize Ali Cengiz oyunu mu yapıyorsunuz başefendi?” dedi ve “Bakanlık bu grubu neden Diyarbakır’a göndersin? Bu adamlar, akıllarını peynir ekmek ile mi yemişler?” diye sordu.

Gardiyan:

“Biz de şaşırdık, ama bize iletilen talimat bu” diye cevap verince Diyar, “Tamam hoca gidebilirsin” dedi ve odaya döndü.

Diyar, sandalyesine otururken Diren merakla, “Acaba gerçekten Diyarbakır’a götürebilirler mi?” diye sordu.

Diyar:

“Sanmıyorum, ama adam da öyle diyor. Ben de anlamadım” diye karşılık verdi.

Emrah:

“Umarım Diyarbakır’dır. Orada rahat edersiniz” dedi.

Bu haber eğer gerçek ise Diyarbakır Cezaevine gidecek olan tutsaklar için sevindirici bir haber olacaktı. Çünkü Diyarbakır’ın onlar açısından hem sembolik bir önemi vardı hem de daha önce kaldıkları bir cezaevine dönecekleri için zorluk çekilmeyecekti.

Diyarbakır’a gidecek olmaları konusunda şüpheleri olsa da Diren ve Diyar, akşam yemeğinden sonra odanın üst katındaki yatakhaneye çıkarak ertesi sabahki yolculuk için eşyalarını hazırlamaya başladılar.

Ertesi sabah kendileri için beklenen ringe nereye gideceklerine olan şüphelerle giren tutsaklar yolculuğun bu çekilmezliğini sıcak sohbetlerle aşmak için sıkı bir tartışma başlatmıştı bile. Bir yandan kendi aralarında bu tartışmaları yaparken diğer yandan Van gölünün eşsiz güzelliğini seyretmek için ayakta durup, kabinin küçük camından dışarıya bakıyorlardı. Van Gölü’nün doğal güzelliğinin yanında bu göl, tarihi ve tarihte yaşanmış büyük direnişleri yansıtıyordu. Gölün etrafındaki geniş ovalar, öylesine sessizlerdi ki, sanki, “Ben, binyıllardır nice savaşlar, kıyımlar acılar gördüm. Bazen işgalcilerin atlarının nalları bazen de tanklarının paletleri altında ezildim, kana bulandım. Bağıma gömdüğüm çocuklarımın yasını tutuyorum” der gibiydi. Ovaların çevresini sarmış olan dağlar ise birer direniş kalesi gibi gözlerini dikmiş isyancı çocuklarına bakıyorlardı. Özellikle Çatak ve Bahçesaray hattı boyunca dizilen yalçın dağlar, adeta, “Ben zalimin zulmüne baş eğmedim, direnişe devam ediyorum” diye dilleniyordu.

Tutsaklar, hem gölü hem ovayı hem de dağları selamlayarak geçiyorlardı o kadim topraklardan. Kendilerini oradan geçen birer yabancı gibi değil, o coğrafyanın bir parçası olarak görüyorlardı. Çoğu yaşamlarında ilk defa Van topraklarına basmasına rağmen kendilerini o topraklara yabancı hissetmiyor, sanki yıllardır orada yaşamış ve o toprakları karış karış gezmiş gibiydiler.

Yol boyunca her taş, kayaya ve toprağa, gölün her ayrıntısına büyük bir sevgi ve özlem ile bakarak ilerliyorlardı. Hiçbiri oturmak istemiyor, ringin küçük penceresinden dışarıya bakıyorlardı. Yol kenarında dizilmiş olan her ev onların eviydi, evlerin önlerinde oturan veya çalışmakta olan analar onların analarıydı, gençler ise kardeşleriydi. En çok da çocuklara bakmak istiyorlardı. Kirlenmemiş zihin ve kalpleri ile seilmeyi savunulmayı en çok hak edenler elbette ki çocuklardı. İnsan o coğrafyayı ve üzerinde yaşayan zulüm altındaki insanları görünce, onların karşısına çıkmak ve “seni çok seviyorum ülkem, senin üzerinde yaşayan halklar için savaşmaya, direnmeye ve hatta kendi özgürlüğünden vazgeçmeye değer” diye bağırarak istiyordu ki, o ülke mutlu ve umutlu olsun.

Tutsakları taşıyan ring, iki saat boyunca göl kenarında ilerledikten sonra Erciş, Adilcevaz ve Ahlat’dan sonra Tatvan yoluna girdi.

Bunu gören Diyar, keyifle, “Arkadaşlar, bizim Amed’e gitme meselesi sanırım olacak gibi” dedi.

Doktor:

“Neden?” diye sordu.

Diyar, kabin penceresinden dışarıya bakmaya devam ederek, “Tatvan’a doğru gidiyoruz. Ondan sonra da Bitlis yoluna gireceğiz. Bu yola girdiğimize göre Kürdistan’dan çıkmayacağımız kesin diyebiliriz” diye cevap verdi.

Doktor, omuz silkerek, “Biz Amed’e gitmeyene kadar ben yine de oraya gideceğimizden emin değilim” diye karşılık verdi.

Onları taşıyan ring beraberindeki askeri araç ile beraber Tatvan’a yetişmeden önce Bitlis yoluna girdi. Bitlis şehir merkezine ulaştıklarında ring şehirdeki bir benzin istasyonunda durdu ve tutsaklar da burada su ve sigara içip lavaboya götürüldüler. Ardından yine hareket edip ilerlemeye devam ettiler. Fakat bu sırada Diyar ve Agit’in mideleri bulanmış ve askerlerden aldıkları poşetlere kusmuşlardı. İki de her ring yolculuğunda kusuyor ve halsiz düşüyorlardı.

Onları taşıyan araç, Siirt’in Baykan ilçesini geçip, Batman, Silvan ve Sason arasındaki Üçyol’dan sonra Malabadi’ye ulaştı. Tutsakların çoğu, Malabadi suyunu ve Malabadi köprüsünü ilk defa görüyorlardı. Bu köprü tarihte birçok efsaneye konu olmuş, bölgede yaşayan Kürt halkı, kültürlerini, direnişlerini ve aşklarını o köprü üzerinden efsaneleştirerek tarihe mal etmişlerdi. İsmi, Mervani Kürt Devleti’nin temellerini atan ve kendi döneminin önemli askeri komutanlarından olan Bad Bin Dostik’ten alan Malabadi Köprüsünün inşası da bir aşk hikayesi ile dilden dile aktarılmıştı.

Tutsakları taşıyan ring, Malabadi Köprüsünün hemen yanındaki beton köprüünün üzerinden geçerken Agit, “Burası neresi?” diye sordu.

Diyar, köprüyü işaret ederek, “Bu Malabadi köprüsü. Şimdi içinden geçeceğimiz köy de Malabadi köyü” dedi.

Agit:

“Demek öyle” diye karşılık verdi ve Diyar’a bakarak, “Yıllar sonra tekrar memleketine geldin desene Diyar. Buraları tekrar görebildiğin için şanslı sayılırsın” dedi.

Daha çocuk yaşta iken faşist ve sömürgeci Türk Ordusu tarafından ailesi ile beraber zorla köylerinden çıkarılan Diyar’ın

köyü de Malabadi'ye yakın bir köydü ve çocukluğu bu topraklarda geçmişti. Önlerindeki dağlar ile birleşen geniş ovalara bakan Diyar, "Evet, ama ben bu şekilde dönmeyi hayal etmemiştim" diye karşılık verdi acı bir gülümseme ile.

Doktor:

"Nasıl dönmek isterdin?"

Diyar:

"Bu topraklar özgür bir ülke haline geldiğinde, özgürlüğü getiren başarıya katkı sunmuş biri olarak elimde silahım ile dönmek isterdim."

Doktor:

"O hayali elimizden kaçırmış değiliz henüz. Daha nihai başarıya ulaşamamış olsak da mücadelemiz devam ediyor."

Diyar:

"Bununla teselli arayacak isek bulunduğumuz konuma razı olduğumuz anlamına da gelir. Sonuçta halen sömürge konumunda olan bir ülkenin insanlarıyız" derken Batman ve Silvan arasındaki bereketli ovaya bakmaya devam ediyordu.

Ring, Malabadi'yi geçtikten sonra Hasuni Mağaraları'nın önünden geçti. Silvan kırsalına Bağlı Albat Dağı'nın başlangıç noktasında olan bu bölge doğal mağaraların dışında binlerce yıl önce insan eli ile yapılmış olan mağaraların bir araya getirdiği bir kent gibiydi.

Diyar, henüz dağa çıkıp gerilla mücadelesine katılmadan önce sayısız defa bu bölgeye geldiği ve tüm mağaraları tek tek dolaştığı zamanları hatırladı ve kendini o dağ yamacındaki bir mağaranın önünde oturarak uçsuz bucaksız ovayı seyrederken düşündü. O anda sanki gerçekten de elle oyulmuş olan bir mağaranın önünde oturmuş ve Malabadi suyunun ortadan ikiye böldüğü ovaya bakıyor gibiydi.

Diyar, aynı kabinde olduğu arkadaşlarına Hasuni mağaralarının öyküsünü anlattıktan sonra sustu ve bu sefer daha büyük bir dikkat ile önündeki ovaya bakmaya başladı. Çünkü Hasuni mağaralarını geçtikten hemen sonra yolun güneyinde bulunan kendi köyünü görmüştü. Köy, yola yakındı ve kendisi köydeki yapıları, kendisinin çocukluğunu ilk dönemlerinin geçtiği ve şimdi yıkık halde olan eski evlerin bir bölümünü, yine köy meydanında oynayan çocuklar ve çalışan köylüleri görebiliyordu.

Köy yoluna ulaştıkları sırada aile mezarlıklarında bulunan büyük ağacı görmüştü, o ağacın hemen yanında anne ve babasının mezarlarının olduğunu hatırladı ve onları düşünmeye başladı. Acaba onlar, oradan geçen mavi ringin içinde kendi çocukları ve yoldaşlarının olduklarını biliyor ve görüyorlar mıydı diye geçirdi aklından. Acaba onları görmeleri mi iyi olurdu yoksa görmemeleri mi? Bu konuda ikircikte kaldı. Çünkü kelepçeli elleri ile hiç de iyi durumda görünmüyorlardı. Onlar, bunu görürse muhakkak üzülürlerdi diye düşündü. Annesi kesin ağlardı. Acaba babası ne yapardı? Buna kesin bir cevap veremedi. Çünkü onu tanıyacak kadar birlikte kalmamıştı onunla. Güler miydi? Ağlar mıydı? Bağrına basıp kucağına mı alırdı? Yoksa kendisine kızar mıydı? Bir devrimci olarak düşmanın eline esir düştüğü için ona öfkelenir miydi? Tarihin büyük intikamını alarak özgür ülkeyi kuramadıkları için belki de onlara bakmazdı bile. Ellerindeki kelepçeyi de kabul etmezdi muhakkak.

Annesini hatırlıyordu. Çünkü o dağa çıkmadan önce annesini kaybetmişti. Ama babasını hatırlamıyordu. Çünkü o daha çok küçükken gitmişti. Ama bazen gözlerinin önünde babası ile ilgili silik bir anının canlandığı olurdu. Babası eve dönerken ona oyuncak bir tabanca getirmiş, onu kucağına alıp öptükten sonra oyuncak tabancasını ona veriyordu. Bu anı gerçekten yaşanmış mıydı? Yoksa tüm yaşamı boyunca yokluğunu çok ağır biçimde hissettiği babasını hep aradığı için bu anı sadece onun bir kurgu-

su muydu, tam olarak bilemiyor, buna kesin bir cevap veremiyordu.

Annesi ve babasının mezarları üzerinde yükselmiş olan fakat kış mevsiminden dolayı yaprakları dökülmüş, sadece mezarların üzerine sarkan dalları ve kalın gövdesi görülen ağaca baktı. Orada yatanları o ağaçta canlandırdı ve elini kaldırarak onlar ile vedalaşır gibi salladı. Bu bir çocuğun işe giden babasına ve kendisi okula giderken annesine salladığı eldi. Ağaçta can bulanlar da orada ayağa kalkmış ve çocuklarına el sallayarak gülümsüyorlardı. Babası hiç gitmemiş gibiydi sanki. Sömürgeciliğin ve ihanetin kirli kurşunu bedenini delip parçalamamıştı ve gömleğinde kan da yoktu. Başı dik ve yakışıklıydı. Kendisi de on yıl boyunca cezaevinde kalmış, hatta iki defa firar etmek istemiş ama iki seferde de bir aksilik yaşandığı için cezaevinden firar etmeyi başaramamıştı. Diyar'ın sadece cezaevindeyken çektiği fotoğraflardan hatırladığı gibi yine gülümseyerek bakıyordu onlara.

Diyar, birden rahatladı ve derin bir nefes aldı. Çünkü babası, onlara kızgın olamazdı. Eğer kızgın ve üzgün olsaydı onlara el sallayıp gülmezdi. Annesi hiç değişmemişti ve saçları halen simsiyahtı. Saçlarını açmış ve binbir renkteki fistanını giymişti. Birçok Kürt kadını ve anası gibi güçlü ve direngendi. Çektiği tüm acıları daima kendisi ile tutmuştu. Şimdi acı ve kederden arınmış yüreğinin yansıması olan yüzü pak ve gamze gamzeydi. Demek ki özlediği ve olmak istediği yer ve zamandaydı. Hakikati bulmuş onunla beraber yaşamaya devam ediyordu.

Annesi Diyar'a hep takım elbise giymesini söylerdi. Çünkü ona göre takım elbise giyince babasına benzerdi. Takım elbise giydiği zamanlarda çoğu defa annesinin onun arkasından “Wekî bavê xwe lê hatiye. (Tıpkı babası gibi olmuş)” dediğini duymuş ve annesine belli ettirmeden gülmüştü. Babasına benzetilmek onu mutlu ediyordu. Çünkü kahramanı oydu ve ancak ona benzeyebilirdi. Yine gülümsedi ve annesine sarılır gibi hissetti. Kendisinin

içinde olduğu ring onlara uzaktı, ama o anda kendisi onların yanındaydı. Sanki ellerini uzatsa yine onlara dokunabilecek gibiydi.

Ama dokunmak istemedi. Çünkü dokunmak istediğinde ikisinin de kaybolacağını biliyor, bu yüzden havada kalan elini bile indirmekten korkuyordu. Elleri havada asılı kalmışken içinden, “Bir dahaki gelişimde ellerimde kelepçe değil özgür ülkeyi kazandırmış olan silahım olacak” dedi ve içinde olduğu ring, yoldaki yokuştan inince mezarlıktaki ağaç gözden kayboldu.

Onun bu şekilde uzun süre ellerini havada tutup gülümsemediğini gören Doktor Orhan, “Ne oldu Diyar?” diye sordu.

O sırada ring kendileri ile köy arasındaki tepesi geçince yeniden görünen köylerini parmağı ile işaret eden Diyar, “Burası bizim köy Doktor” diye cevap verdi ve “Köyün hemen yukarısındaki büyük ağacın altında babam ve annemin mezarları var” dedi.

Doktor:

“Anıların mı canlandı?” diye sordu ona gülümseyerek.

Diyar, kabin penceresinden dışarıya bakmaya devam ederek, “Evet. Ama onları şimdi bile yanımda hissediyorum. Sanki hiç gitmemişler gibi geldi bir an için” diye cevap verdi ve Doktor’a dönerek, “Buraya tekrar geleceğim Doktor” dedi.

O sırada ring, Silvan şehir merkezine girdi. Şehre girdiklerinde Diyar, büyük bir dikkat ile yolun çevresine bakmaya başladı. Çünkü geçtikleri yolun üzerinde ailesinin, akrabalarının ve arkadaşlarının dükkanları ve işyerleri vardı. Bu işyerlerini görüyordu, ama tanıdık hiç kimseyi görmemişti. Yolun kenarında gençler ve çocuklar vardı, ama onları da tanıyamayacağını biliyordu. Bir, iki simayı tanır gibi oldu ama kim olduklarını hatırlayamadı. Geçtikleri yerler onda birçok anının yeniden canlanmasına neden olmuştu.

İçinde oldukları ring ve askeri araç, Diyarbakır-Silvan yolunun geçtiği Feridun mahallesine ulaştığında birden müthiş bir

gürültü koptu. Yol kenarında toplanmış olan yirmi kadar çocuk ellerindeki taşları ringe ve askeri zırhlı araca atıyorlardı. O sırada araçlara yağmur gibi taş yağıyordu adeta.

Ringin küçük penceresinden gülümseyerek çocuklara bakan Diyar da, sesinin onlara gitmeyeceğini bilmesine rağmen, “Atın çocuklar, atın” diye bağırıyordu.

Taşların çıkardığı gürültü ile irkilip ayağa kalkan Agit, şaşkınlıkla, “Ne oluyor?” diye sordu.

Diyar:

“Ne olacak? Çocuklar askeri araç gördükleri için ringe ve akrebe taş atıyorlar” diye cevap verdi.

Doktor:

“Tamam ama ringe neden taş atıyorlar ki? Sadece akrebe atsalar ya!” dedi.

Diyar, gülerek, “Doktor, çocuklar ringin ne olduğunu nerden bilecekler?” diye sordu ve “Onlara göre askeri renkteki her araç düşman. O yüzden taş atıyorlar” dedi.

Agit:

“Ringin içinde bizim, hem de hemşerilerinin olduğunu bilselerdi ne olurdu acaba?”

Diyar:

“Bilmem. Ama keşke bilselerdi. Belki de bizi bu çocuklar kurtarırdı.”

Doktor, kendilerini taşıyan araçların peşinden koşarak taş atan çocuklara bakıp, “Bugün taş atıyorlar. Ama büyüdüklerinde sömürgecilere kurşun atıp devrimci olacak bunlar” dedi.

Ramazan:

“Zaten bu yüzden Türk Devleti Kürt çocuklarından bu kadar korkuyor ya!” derken tutsakların tümü ringin küçük pence-

resinden çocuklara bakıp gülüyorlardı. Ama Maalesef çocuklar onları göremiyordu.

Onları taşıyan ring, Silvan'dan çıkıp Diyarbakır'a kadar uzanan ovada ilerlemeye başladı. Diyarbakır'a vardıklarında akşamüstü olmuş ve saat beşe geliyordu. Şehri geçip Diyarbakır D-Tipi Cezaevinin bulunduğu Üçkuyular mevkiine ulaştıklarında karanlık çökmüştü.

Diren dışında, tutsakların tümü daha önce bu cezaevinde kalmışlardı. Ama aradan geçen üç yıl içerisinde o bölge çok değişmişti. Daha önce şehrin dışında kalan cezaevinin çevresinde, şimdi yeni yerleşim yerleri, siteler, Bölge Eğitim ve Araştırma Hastanesi inşa edilmiş ve yeni yollar yapılmıştı.

Ringin şoförü, Diyarbakır cezaevinin yolunu bilmediği için yanındaki askeri zırhlı araç ile beraber bir saatten fazla o bölgede dolaşmış ama cezaevini bulamamıştı ve iki defa şehre girip geri çıkmıştı. Şoförün yolu bilmediğini anlayan tutsaklar, ringin içinde daha fazla kalmaya tahammülleri kalmadığı için askerlerin komutanını çağırıp cezaevine giden yolu bildiklerini ve kabin kapısını açıp arkadaşlarından birini şoförün yanına almaları durumunda kendilerine yolu tarif edebileceklerini söylediler. Bunun üzerine asker, hem kabin kapısını hem de kabinlerin bulunduğu koridor ile şoför arasındaki ara kapıyı açarak tutsakların yolu tarif etmelerini istedi ve tutsakların yaptıkları tarif sonucunda nihayet Diyarbakır Cezaevine ulaştılar.

Devrim kaldığı kabinden bağırarak, “Arkadaşlar tekrar Amed’e geldik. Gözümüz aydın” dedi.

Doktor da aynı şekilde yüksek sesle bağırıp gülerek, “Yeni mi fark ettin Devrim?” diye sordu.

Onları taşıyan araç cezaevinin avlusuna girerken halen pencereden dışarıya bakan Diyar, “Umarım bizim için iyi olur” dedi.

Doktor Orhan:

“İyi olacak. Hem de çok iyi olacak. Bingöl’de kaybettiklerimizin telafisini burada yapacağız” dedi ve gülen gözler ile Diyarbakır Cezaevine bakmaya devam etti.

Bu cezaevinin kendilerine özgürlüğü getirecek mekan olup olmayacağını zaman gösterecekti...

Diyarbakır D Tipi Cezaevi, Diyarbakır şehrinin batısında kalan ovada, Ergani ve Elazığ'a giden ana yola yakın bir bölgede inşa edilmişti. 2004 yılından itibaren özellikle siyasi tutsakların tutulduğu bu cezaevi tipi bir tanesi de Denizli'de olmak üzere sadece iki şehirde inşa edilmişti ve özellikle de siyasi tutsakların tecrit edilebilmesi amacı ile düzenlenmişti. Cezaevinin en alt katında, yerin altına inşa edilmiş yüzlerce hücre bulunuyordu. Bu hücreler ağır ceza almış olan tutsakların hapsedilmesi için yapılmış, dışarıyı ve güneşi göremeyecek biçimde tasarlanan işkence mekanlarıydı ve tam olarak da bir işkence tezgahı gibiydi.

Türk Devletinin de taraf olduğu uluslararası insan hakları sözleşmelerine aykırı olarak inşa edilmiş bu cezaevi, öncelikle siyasi tutsakların mücadeleleri ve uluslararası hukuk heyetlerinin cezaevinde yaptıkları incelemeler sonucunda yapılan anlaşmalara aykırı bir yapı olduğu savunusu ile en alt kata hiçbir tutsağın konulmaması istenmiş ve Türk Devleti de mecbur kalarak bu işkence katını iptal etmek zorunda bırakmış ve tutsakları yer üstünde bulunan iki kata yerleştirmek zorunda kalmışlardı.

Yaklaşık olarak yüzyirmi bin metrekarelik bir alanın üzerinde inşa edilmiş olan cezaevi kuş bakışı ile bir H harfini andırı-

yordu. Cezaevinin tutsaklara kapalı olan ve asker denetiminde olan genel avlusunun etrafı dört metre yüksekliğindeki duvarlar ile çevrilmişti. Bu duvarlara bitişik olarak, yaklaşık yetmiş veya doksan metre arası bir mesafe ile inşa edilmiş olan nöbetçi kuleleri de cezaevinin her tarafına hakim olmaları için on metreden daha fazla bir yüksekliğe sahipti. Cezaevinin girişinde ilk olarak askerlerin kaldığı bir bina ve subayların aileleri ile birlikte kaldıkları lojmanlar vardı. Bu lojmanlardan bir duvar ile ayrılan cezaevi ana binası, toplamda dokuz bloktan oluşan büyük bir yapıydı. Her blok, dörder kısım, her kısımda ise üçer odanın bulunduğu iki kattan oluşuyordu ve bu odalar üç veya dört kişinin kalacağı biçimde düzenlenmişlerdi. Alt katta aralarına örülmüş olan duvarlar ile ayrılan odaların her birinin içinde kendilerine ait olan ve havalandırmaya çıkan bir kapıları vardı. Bu odalardaki tutsaklar sadece aynı odada beraber kaldıkları arkadaşları ile beraber aynı havalandırmaya çıkabiliyorlardı. Bu kattaki havalandırma kapıları, sabah açılır ve akşam olmadan önce kapatılırdı. İkinci kattaki odalar da, yine üç veya dört kişinin kalabileceği biçimde düzenlenmiş, fakat daha küçük bir yapıya ve basık bir tavana sahipti. Bu katta bulunan birinci ve ikinci odaların arasında bir ortak yemekhane yapılmıştı. Bu yemekhanenin diğer kapısı alt katta bulunan ve yine ortak olarak kullanılan üçgen şeklinde bir havalandırmaya çıkıyordu. Alt kattaki odaların koridor kapıları sürekli kapalı tutulur ve tutsaklar birbirleri ile görüştürülmezlerken üst kattaki odaların havalandırması ortak olduğu için üç odanın kısım içindeki kapıları akşama kadar açık tutulur ve akşam havalandırma saatleri sona erince bu kapılar da kapatılırdı.

Cezaevinin dış güvenliğinden bir taburdan oluşan bir asker birliği sorumluydu. İç güvenlik ise gardiyanların sorumluluğundaydı. Cezaevinin iç kısımları alt ve üst kat koridorlarının tamamında ikişer adet güvenlik kamerası takılmıştı. Ayrıca cezaevinin ana koridorlarının tamamı da yine bu kameralar ile gözetleniyordu. Cezaevinin çatısında da her kısmın üstüne yerleştiril-

miş olan kameralar ile çatı ve genel avlu gözetleniyordu. Bu kameraların bazıları tutsakların çıktıkları havalandırma duvarlarının üst kısmını da görececek şekilde yerleştirilmişlerdi. Cezaevinin tamamı, toplamda altı yüzü aşkın güvenlik kamerası ile sürekli olarak izlenmekteydi. Ayrıca tutsakların kaldıkları odaların havalandırma duvarları ile cezaevinin dış duvarı arasında kalan ve askeri alan olan avlunun her cephesinde bu kameraların yanı sıra toplamda onbeş ve yirmi arası termal ve gece görüş kameraları mevcuttu. Cezaevi avlusunu saran dış duvarın iç ve dış taraflarında da normal, gece görüş ve termal kameraları yerleştirilmiş böylelikle cezaevinin çevresi de sürekli olarak gözetim altına alınmıştı.

Cezaevinin dış duvarı ile ana bina arasında kalan ve ana binanın dört tarafını saran avlunun orta kısmında ana binanın çevresini saracak biçimde, iki metre yüksekliğinde baklava dilimli bir tel örgü çekilmişti. Alt ve üst kısmında ayrıca çelikten yapılmış olan alman telleri ve dikenli teller vardı. Bu teller ayrıca bir alarm sistemi ile desteklenmişti. Alarm sistemi temasa duyarlı olarak çalışıyor ve en ufak bir temasta bile harekete geçerek cezaevi çevresindeki sirenlerden yüksek seste alarm çalmasına sebep oluyordu. Ayrıca tutsakların kaldıkları odaların havalandırma duvarlarının etrafını saran yedi metre yüksekliğindeki duvarların üstü de alman ve dikenli teller ile kaplanmıştı.

Diyarbakır Cezaevi, Türk Devleti için bir kale gibiydi. Onlara göre bu cezaevinde, kendi iradeleri ve denetimi dışında bir kuş bile giriş veya çıkış yapamazdı. Bu yüzden en çok güvendikleri cezaevi tiplerinden biriydi. Tutsaklar açısından ise böylelerine sıkı gözetlenen ve korunan bir cezaevinden kaçmak imkansız sayılırdı. Bu yüzden o cezaevinde onüç yıldan beri binlerce tutsak kalmasına rağmen hiç kimse oradan firar girişiminde bile bulunmamıştı. “Buradan kaçış olmaz.” algısı hem devlette hem de tutsaklarda iyice yerleşmiş durumdaydı.

Bu cezaevinin yapımı kararı, 2010 yılında yapılan anayasa değişikliği referandumu mitingi için Diyarbakır'a gelen Tayyip Erdoğan tarafından, Diyarbakır halkına bir müjde gibi açıklanmıştı ve ironinin doruğuna ulaşılmıştı. Halen Diyarbakır 5 No'lu Askeri Cezaevinde kendi çocuklarına uygulanan işkence, vahşet ve katliamı unutmayan ve bunun öfkesini taşıyan Diyarbakır halkına, yeni cezaevi yapımı haberini bir müjde gibi veren Erdoğan, bu ahmaklığının bedelini çok geçmeden Kürdistan ve Diyarbakır halkının Referandumdaki Erdoğan ve faşizm karşıtı tavrı ve kararı ile ödemişti. Erdoğan Amed halkından hak ettiği bir cevap almıştı.

Diyarbakır'a yeni gelen tutsaklar, Cezaevi kapısından geçtikten sonra ana binanın "mahkum kabul" kapısının önünde ringden indirilerek içeri alındılar ve askerlerin yaptıkları elle aramadan sonra X-Ray arama cihazının da aramasından geçip gardiyanların bulunduğu bölüme geçtiler. Oradaki gardiyanların çoğu, onları daha önce o cezaevinde kalmış olmalarında dolayı tanıyorlar ve Bingöl Cezaevindeki firardan sonra onları merak ediyorlardı.

Devrim eşyalarını X-Ray cihazından aldıktan sonra orada bekleyen başgardiyana dönüp, "Bizleri hangi kısımlara alacaksınız?" diye sordu.

Gardiyan:

"Daha net değil. Sizin arkadaşlar ile bu konuyu görüştükten sonra belli olacak" dedi.

Devrim:

"Arkadaşların, bizim buraya geldiğimizden haberleri var mı?"

Gardiyan:

"Evet. Temsilcilere haber vermiştik."

Doktor:

“Peki, bu akşam kısımlara gidecek miyiz?”

Gardiyan:

“Mesai saati geçti. Bu akşam işlemlerinizi yapıp kısımlara alamayız. Bu yüzden misafirhanede kalacaksınız. Yarın sabah işlemlerinizi yapıp hepinizi kısımlara alacağız.”

Agit:

“Bu akşam kısımlara geçemez miyiz? Biz misafirhanede kalmak istemiyoruz.”

Gardiyan:

“Maalesef hayır. Biz de sizi kısımlara almak isterdik. Ama sayınız fazla olduğu için işlemleri yapmadan kısımlara veremeyiz. Müdür böyle söylemiş ve sizin temsilcilerin de bundan haberleri var.”

Tutsaklar, gardiyanı daha fazla zorlamak istemeden misafirhanede kalmayı kabul ettiler ve misafirhaneye geçip oturdular. Otuzbeş metrekarelik misafirhanede yedi adet çift katlı ranza, bir masa ve sandalyeler vardı.

Yaklaşık bir saat sonra onları kapıda karşılayan gardiyan, yanında bir televizyon, sigara ve yiyecek getirerek misafirhaneye geldi ve “Bunları sizin arkadaşlar gönderdiler. Sizlere selamları var” dedi.

Tutsaklar, gardiyanın getirdiği yemeği yemeye başlarlar-ken gardiyan da onlara Bingöl Cezaevinde yaşadıklarını sormuştu. Fakat kendileri o konuda fazla bir şey konuşmayı istemedikleri için gardiyanın sorusunu geçiştirerek karşılık vermişlerdi. Aslında o andan itibaren Bingöl’de gerçekleştirdikleri firarın artık unutulmasını istiyorlardı. Çünkü bu mesele unutulmadığı müddetçe orada da gözlerin hep üzerlerinde olacağını ve bu yüzden rahat hareket edip yeni bir firar fırsatı yaratamayacaklarına inanıyorlardı. Bu yüzden artık firar gibi bir konudan uzak duracakları izlenimini vermek istiyorlardı.

Gardiyan, bunu da pek anlamayarak, “Buradan da kaçmayı düşünüyor musunuz?” diyerek gülerек kendince bir şaka yapmıştı.

Bunun üzerine Devrim sakinliğini de koruyarak, “Ne fırırı hoca? Biz dersimizi aldık. Artık böyle şeyler yok. Hem bu cezaevinden kaçmak da imkansız biliyorsun” diye cevap verdi.

Gardiyan:

“Doğru. Burası başka cezaevlerine benzemez. Burada tünel kazılamaz. Ayrıca hem içeriden hem de dışarıdan çok iyi korunuyor. Burada böyle bir şeyi denemek bile anlamsız olur” dedi.

Agit de gardiyanın bu düşüncesine katıldıklarını göstermek adına, “Böyle şeyler ancak bir defa olur. Biz bir kere denedik ama olmadı” dedi.

Gardiyan, bir süre daha onların yanında oturduktan sonra ve tutsaklar da televizyonu kurup haber bültenini izledi. Ardından kendi aralarında sohbet etmeye başladılar. Ama çoğunun aklından geçen tek şey pek de yabancı olmadıkları Diyarbakır Cezaevinden nasıl kaçabilecekleri konusuydu. Daha ilk saatlerinden itibaren o cezaevinin yapısına bu düşünceler ile bakmaya başlamışlardı bile.

Gecenin ilerleyen saatlerinde Devrim, Doktor, Agit ve Diyar masanın etrafında oturmuşlarken Doktor Orhan, “Burada yapabileceğimiz bir şeyler var, ama acele etmememiz gerekiyor. Belli bir süre buradaki yapıyı ve arkadaşların durumunu izlemeliyiz. Daha önce burada kalmış olsak da aradan üç yıl geçti. Muhtakak değışen bir şeyler olmuştur. Bu cezaevinin genel durumu hakkında belli bir düşünceye ulaştıktan sonra bir planlama yapıp harekete geçebiliriz” dedi.

Diyar:

“Doktor haklı. Hemen işe girişerek bir sonuca ulaşamayız ve göze batırız. Belli bir dönem için dikkatleri de üzerimizden atmalıyız. Bizlerin Bingöl’de yaşadıklarını merak eden ve belki

de cezaevinden kaçmak için bizden yardım isteyebilecek arkadaşlar da olacaktır. Bu konuda biraz duyarlı davranmalı böyle konuları herkes ile konuşmamalıyız” diye Doktor’a katıldı.

Doktor:

“Öncelikle firar meselesini gündemimizden tamamı ile çıkardığımız algısını yaratmalıyız. Sadece önceden tanıdığımız ve güvenebileceğimiz arkadaşlardan bilgi alabiliriz. Eğer böyle yaparsak belli bir süre sonra gözler üzerimizden çekilir ve biz de rahat bir planlama ve keşif yapabiliriz. Özellikle cezaevi idaresinin dikkatini çekmemeliyiz.”

Devrim.

“Evet. Cezaevi idaresi gündemimizde firar gibi bir konunun olmadığına inanmalı. Ayrıca yapacağımız planlamayı buradaki örgüt yönetimine kabul ettirmek zorundayız. Yönetimin desteğini almadan bir şey yapmamız, zor biliyorsunuz.”

Diyar:

“İşte o konu biraz zor olacaktır. Yönetimi böyle bir işe ikna etmek zor olacak. Eğer bizim Bingöl grubundan bazı arkadaşlar yönetime alınabilselerdi işimiz daha kolay olurdu. Ama hepimiz ağırlaştırılmış müebbet aldık ve cezalarımız yakın zaman sonra onaylanacak ve bizler tek kişilik hücrelere alınacağız. Bu yüzden böyle bir şansımız da yok.”

Doktor:

“Doğru tek çaremiz iyi ve ikna edici bir planlama yapmak olacak. Bunun için her arkadaş iyi ve doğru gözlemler yapmaya çalışmalıdır.”

Agit:

“Ne olursa olsun buradan çıkmalıyız. Tünel kazarız veya başka bir yol buluruz. Orasını bilemem ama bu gruptan bazı arkadaşların çıkmaları gerekiyor. Yaşadıklarımızın son olmadığını ve pes etmediğimizi göstermeliyiz. Bu konuda toplu olarak bir

şeyler yapma şansı bulamazsak da bireysel çabalar bitmemeli ve fırsat kollamalıyız.”

Doktor:

“Zaten öyle olması gerekiyor” diyerek Agit’i destekledi ve “Neyse, büyük bir ihtimal ile yarın her birimiz farklı kısım ve odalara dağılacğıız. Ama belli bir süre sonra zaten bu cezaevinin genel durumu hakkında bir bilgi sahibi oluruz ve belli bir planlama yapmak için tekrar bir araya gelir ne yapabileceğimizi tartışabiliriz” dedi.

Tutsaklar, o konuşmalarından sonra uyumaya çekildiler ve ertesi sabah, bir üst katta bulunan revire götürölerek sağlık kontrolünden geçirildiler. Onlar, revirdeyken bir dönem Bingöl’de yanlarında kalan ve tünelde çalışan, ama daha sonra Diyarbakır Cezaevine sevk edilen Dilêr de onların yanına geldi. Bu arada Diler, o cezaevindeki tutsakların üç temsilcisinden biriydi. Bu yüzden yanlarına ilk olarak Dilêr gelmişti.

Dilêr, tüm arkadaşları ile tek tek kucaklaştıktan sonra sohbet etmeye başladılar. Kimlerin hangi kısım ve odalara gideceğini aktarmak için gelmişti. Tutsaklar, sağlık kontrolünden sonra tekrar misafirhane odasına geldiler ve eşyalarını da alarak gidecekleri odaların yolunu tuttular. Devrim, Orhan ve Ramazan C ve D bloklarındaki kısımlara, Doktor Orhan ve Agit, Dilêr’in kaldığı F-7 kısmına, Diren H-7’ye, Diyar ise H-8 kısmına gidecekti. Her biri daha önceden tanıdıkları arkadaşlarının istekleri üzerine o odalara gönderilmişlerdi.

Diyar, daha önceden hem Diyarbakır Cezaevinden hem de Bingöl Cezaevinde tanıdığı Alican ve Dirok adındaki arkadaşlarının bulunduğu H-8 kısmına girerken bu kısmın üst katındaki odalarda bulunan arkadaşları tarafından karşılandı. Bu kısmın alt katı hücrelerden oluşuyordu. Alt katta aynı havalandırmaya bakan üçer hücreden oluşan üç odanın oluşturduğu toplamda dokuz hücre bulunmaktaydı. 2008 yılında Bingöl merkezde gerçekleştir-

rilen silahlı eylemde yaralı olarak esir düşen ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası olan Dirok da cezası onandığı için bu hücrelerden birinde kalmaktaydı.

Diyar, kısmın üst katındaki yemekhaneye girip oturduktan sonra yanına oturan Alican'ın sorusu üzerine oraya kimlerle beraber geldiklerini anlattı.

Onların tekrar Diyarbakır Cezaevine dönmelerine oldukça sevinmiş olan Alican, “Devrim nerde? Ben senle onun buraya gelmesini istemiştım” dedi.

Diyar:

“Devrim D-8 kısmına gitti sanırım. Ama cezası onaylandığında hücreye geçmek için bu bloğa gelecek zaten” diye cevap verdi.

Alican:

“Senin Dosyan temyiz aşamasındaydı değil mi? Sonuçlanmadı mı?”

Diyar:

“Sonuçlandı ve onaylandı. Yakında tebligatname gelince ben de hücreye geçmek zorunda kalacağım.”

Alican:

“Üzıldüm. Ama moralini bozma. Buradaki hücrelerde çok fazla yalnızlık çekmezsınız. Diğer cezaevlerine göre biraz iyileştirmeler yapıldı burada. Alt katta aynı havalandırmaya bakan üç hücre yan yana ve bu hücrelerin ara koridora çıkan kapıları sürekli açık olduğu için buradaki arkadaşlar yirmi dört saat boyunca bir arada durabilirler. Ayrıca havalandırma kapılarının da günde bir veya üç saat arası açık bırakılması gerekirken buradaki hücrelerin havalandırma kapıları sabah açılıyor ve akşama kadar açık tutuluyorlar. Anlayacağın burada pek fazla zorlanmayacaksınız. İyi ki buraya geldiniz.”

Diyar:

“Evet biliyorum. Burada hücrede kalan arkadaşlar ile mektuplaşıyordum. Buranın durumundan az çok haberim var.”

Kısımda bulunan diğer tutsaklar da Diyar’ın etrafında toplanmış ona sorular soruyorlardı. Bunların çoğu genç tutsaklardı ve doğal olarak Bingöl’de kazdıkları tüneli ve neden tekrar ele geçtiklerini merak ediyorlardı. Diyar da onların bu sorularına cevap veriyor ve onlarla sohbet ediyordu.

Bunun üzerine Alican, diğer tutsaklara dönerek, “Tamam. İlk günden çok yormayın arkadaş. Zaten burada konuşacak çok zamanımız olacak” dedi ve Diyar’a dönerek, “Sen de gel pence-reye çıkıp Dirok ile konuşalım. O da alt kattaki hücrede kalıyor” diyerek Diyar ile beraber kısmın ana koridoruna çıktı ve koridorun alt kattaki hücrelerin havalandırmalarına bakan pencerelerinden birine gitti.

Diyar bir süre de Dirok ile sohbet ettikten sonra kalacağı odaya geçti ve dinlenmeye çalıştı.

Ertesi gün Van Cezaevinden oraya gelen tutsaklar, futbol sahasına çıkarıldı. Onları eskiden tanıyan yirmiye yakın arkadaşları da onlar ile görüşebilmek için futbol sahasına gelmişlerdi. Büyük sahada bazı tutsaklar yürüyerek sohbet ediyorlar, bazıları da gruplar halinde sahanın bir köşesinde oturmuşlardı.

Doktor Orhan, Devrim ve Diyar, eskiden tanıdıkları Dilêr, Bahoz, Hüseyin ve Bawer ile beraber sahanın bir köşesinden diğer köşesine giderlerken sohbet ediyorlardı.

2008 yılından beri cezaevinde olan Bawer, gülerek, “Vay vicdansızlar vay! Bizi bu zindanlarda bırakıp kaçacaktınız ha?” diyerek arkadaşlarına takılmak istedi.

Ona gülümseyerek karşılık veren Devrim, “Maalesef kaçamadık Bawer. Fazla üzme kendini” diye karşılık verdi.

O cezaevindeki bir diğer temsilci olan Bahoz, “Bawer yakalanmanıza değil, onsuz kaçtığınıza üzüldü” dedi.

Yirmi üç yıl önce yakalanıp zindana giren ve Silvanlı bir tutsak olan Ahmet, “Buraya gelmenize çok sevindik. Sizin için iyi oldu. Burada hücrelere alınsanız bile fazla bir sıkıntı çekmezsiniz” dedi.

Diyar:

“Biz buraya gelebileceğimizi hiç tahmin etmiyorduk. Ama düşman bazen böyle hatalar yapabiliyor” diye cevap verdi gülerek.

“Bingöl badiresinin olumsuz etkilerini atlatabildiniz mi bari?”

“Atlattık. Hem atlatmasak dahi dövünerek bir yere varamayız değil mi?”

“Atlatabilmeniz iyi olur. Bu arada senin dosyanın durumu nedir?”

“Aldığım ceza onaylandı. Bingöl grubundaki arkadaşların çoğunun da onaylandı. Yakında tek kişilik hücrelere geçeceğiz.”

Aile olarak da yakın olan Diyar ve Ahmet’in aralarındaki konuşma bir süre daha uzadı ve daha sonra Diyar, onun yanından ayrılarak Doktor Orhan’ın yanına gitti ve onunla beraber sahanın bir köşesine gidip oturdular.

Eski arkadaşlarını gördüğü için morali yerinde olan Diyar, elini Doktor’un sırtına değdirerek “Nasıl gidiyor Doktor’um? Nasılsın?” diye sordu.

Doktor, ona bakıp gülümseyerek, “Ne olsun iyiyim” diye cevap verdi ve “Senin gittiğin kısım nasıl?” diye sordu.

“İyidir, bir sorun yok” diye cevap veren Diyar, “Eee, sen-ce burada bir şeyler yapabilecek miyiz?” diye sordu.

“Muhakkak yapacağız. Ama acele etmeyin. Buranın durumunun ne olduğunu iyice anlattıktan sonra harekete geçeceğiz.”

“Haklısın ama fazla zamanımız olmayabilir Doktor. Bu cezaevinden Batıya sürekli olarak sürgünlerin yaşandığını biliyorsun. Eğer geç kalırsak da daha hiçbir şey yapamadan buradan ayrılmak durumunda kalabiliriz.”

“Merak etme ben durumu anlamaya çalışıyorum. Siz de hem düşmanı hem de buradaki arkadaşları izleyin. Ne yapabileceğimizi daha sonra konuşuruz. Ama çok da geç kalmayacağız.”

Tutsaklar, o günden sonra Diyarbakır Cezaevini izlemeye, hem yapısal durumu hakkında bilgi edinmeye hem de o cezaevinde olan hangi arkadaşlarından destek alabileceklerini anlamaya çalıştılar. Bu yüzden ilerleyen süreç içerisinde neler yapabileceklerini netleştirmek amacı ile sık sık başka odaları ziyaret edip oradaki arkadaşları ile konuşuyor ve bir görüş sahibi olmak için çabalıyorlardı.

Diyarbakır Cezaevine gelmelerinin üzerinden bir hafta geçtikten sonra Diren, Diyar’ı kendi kaldığı H-7 kısmına misafirlğe çağırdı ve Alican ile Diyar, öğle yemeği zamanında o blokta görevli olan gardiyanları ikna ettikten sonra Diren’in kaldığı kısma gittiler. O kısımda Diren’in dışında, 2012 kışında Diren ile beraber Türk Ordusunun eline esir düşmüş olan Zindan, Doktor Cihan ve Dıjwar kalıyordu.

Diyar ve Alican, kısma gelip odaya geçerek oturduktan sonra onlar ile tokalaşıp yanlarına oturan Diren, Diyar ile kısımdaki arkadaşlarını tanıştırdı. Diyar, o arkadaşlarını 2012 yılında Diyarbakır Cezaevine ilk geldikleri dönemde görmüş, ama onlarla konuşma fırsatı bulamadan Bingöl Cezaevine gitmişti. Tutsaklar, yemek yiyip bir süre sohbet ettikten sonra Diren, Zindan ve Diyar kısmın alt katındaki havalandırmaya çıktılar. Diren, oraya geldiğinden beri daha çok Zindan ile o cezaevinden firar etmek

için neler yapabilecekleri konusunda görüş alışverişinde bulunmuş ve ulaştıkları sonuçları Diyar ile paylaşmak istemişlerdi.

Üçü, havalandırmaya çıktıktan sonra Diren, Diyar’a bakarak, “Diyar, biz Zindan arkadaş ile beraber senin de bildiğin konu hakkında konuştuk biraz. Zindan’ın da o konuda bazı fikirleri var. Bence doğru bir şekilde hareket edersek onun fikirlerinden yararlanabiliriz” dedi.

Diyar, anladığını belirtmek için kafasını salladıktan sonra Zindan’a döndü ve “Peki sence burada neler yapabiliriz?” diye sordu.

Zindan:

“Zaten sen de daha önce bu cezaevinde kaldın. Buranın yapısını biliyorsun. Bence burada tünel kazabiliriz.”

Diyar:

“Nasıl tünel kazacağız? Biliyorsun bizim kaldığımız alt kısımdaki odaların altında bodrum katı var.”

Zindan:

“Evet. Ama düşman, bodrum katına hiç inmiyor. Orası çok rutubetli ve kötü koktuğu için asker veya gardiyanlar orada detaylı kontroller yapmıyorlar. Biz, alt kattaki odalardan bodrum katına kapak açıp oraya inebiliriz. Bodrumdan da cezaevinin altına bir kapak daha açarız ve tünele başlarız. Bizi zorlayacak olan tek sorun buranın arazi yapısı.”

Diren:

“Bu cezaevinin yapıldığı arazi siyah kayalıklardan oluşuyor. Çok az toprak var. Bu yüzden tünel kazmak için elverişli olup olmadığı konusunda tereddütte kaldık. Sen bu konuda ne düşünüyorsun?”

Diyar:

“Bence arazi yapısı çok fazla sorun olmaz. Biz Bingöl Cezaevine gitmeden önce burada bir araştırma yapmıştık. Arazi-

nin kayalık olduğu doğru. Ama cezaevi inşa edilirken bölge kazılmış ve kazılan yerlere toprak dökülmüş. Ayrıca dış duvara yakın olan alarmlı tele kadar cezaevinin altı tamamı ile beton ile kaplanmış. Bu yüzden fazla derine inmeden beton zeminin hemen altından ilerleyebiliriz. Alarmlı tel ile dış duvar arasındaki elli metre genişliğindeki alanda biraz zorlanabiliriz. Ama orası da kazılabilir. Bingöl Cezaevindeki tünelde de karşımıza büyük taşlar çıkmıştı. Hepsini bir şekilde aştık. Bence burada bize engel olabilecek başka bir konu var.”

Zindan:

“Nedir?”

Diyar:

“Destek tabii ki. Bingöl’deki yönetim tünel konusunda bizim yanımızdaydı ve destek veriyordu. Biz buraya yeni geldik ama bu cezaevinin yönetiminde yer alan arkadaşların hepsini eskiden beri tanıyoruz. Firar konusundaki tavırlarının olumlu olacağı konusunda çok emin değiliz.”

Zindan, Diyar’ın bu hesabı karşısında gülümseyerek, “O konuda çok düşünmemize gerek yok. Bu cezaevinin yönetimi böyle bir şeye kesinlikle müsaade etmez” dedi.

Diyar:

“Ben de öyle tahmin ediyordum. Ama tünel kazabilmek için kesin olarak örgütsel desteğe, yani yönetimin onayına ihtiyacımız var. Yoksa istediğimiz oda düzenlemelerini bile yapamayız ve düşmanı kontrol altında tutamayız.”

Zindan:

“Ben bu konuda pek umutlu değilim. Bence kendi imkanlarımız ve inisiyatifimiz ile bir şeyler yapmaya çalışırsak daha iyi olur. Sadece tünelde çalışabilecek arkadaşları bulabilirsek bizim için yeterli olur.”

Diyar:

“Başka çaremiz olmazsa zaten öyle yapacağız. Ama teknik olarak bu çok zor olur. Burada kazabileceğimiz bir tüneli, yönetimin de haberi olmadan tüm arkadaşlardan gizlemek imkansız sayılır. Çünkü yönetimdekiler her gün odalarımızı ziyaret ediyorlar. Ayrıca iş uzarsa gizlemek çok zor olur. Yine cezaevi idaresinin sürekli olarak takip edilmesi de ancak yönetimin desteği ile olabilir.”

Zindan:

“Ne olursa olsun bizin buradan çıkmamız gerekiyor.”

Diyar:

“Doğru, fakat bunun için çalışırken dikkatli olmalıyız. Bu konuda düşmana veya diğer arkadaşlarda herhangi bir şüphe uyandırmamalıyız. Siz de, şimdilik neler yapabileceğimiz konusunda belli bir süre daha ortamı izleyin” diyen Diyar o cezaevinde kendileri dışında da başka arkadaşlarının firar konusunda arayış içinde olmalarından dolayı sevinmişti. Özellikle Zindan’ın bu konudaki kararlı duruşu umut vericiydi.

Zindan, genelde de arkadaşları tarafından sevilen tutsaklardan birisiydi. Gerilla da kaldığı dönemde de cesaretli duruşu ile tanınmıştı. O günden sonra Diyar, sık sık Zindan ile görüşüp onunla fikir alışverişi yapıyordu. İlerleyen zamanlarda aralarındaki yoldaşlık ilişkisi firar konusunu konuşmasının ötesine geçip daha da güçlenmişti.

Mart ayının başında, daha önce göğsünden aldığı yaradan dolayı ameliyat olup cezaevine dönen Diyar iki gün sonra aldığı cezanın onaylanmış olduğuna dair tebligatname aldı. Artık tek kişilik hücreye geçmesi gerektiği için Dirok ve Kenan'ın bulunduğu odaya indi. Bu oda üç tek kişilik hücreden oluşuyordu ve diğer cezaevlerinin aksine üç hücre arasındaki kapılar sürekli olarak açık olduğu için bu hücrelerdeki üç tutsak sürekli olarak görüşebiliyorlardı. Sadece kitap okuyacakları veya uyuyacakları zaman kendi hücrelerine çekiliyor, onun dışındaki zamanlarda sürekli olarak birlikte kalıyorlardı. Bu hücreden de kısa bir süre sonra yeri değiştirilmiş, temmuz ayının başında H-5 kısmının alt katında bulunan hücreye geçmişti. Hücresinin bulunduğu odada onunla beraber ayrıca Agit ve Serhat adındaki arkadaşları vardı. Silvanlı bir tutsak olan Serhat 2009 yılında Sason'da esir düşmüş ve o da ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almıştı. Diyar'ın abisi Kenan da, H-5 kısmının üst katına geçmişti.

Doktor Orhan da cezası onaylandığı için H-6 kısmının alt odasındaki bir hücreye alınmıştı. Orada Ersan isminde bir arkadaş ve Şırnak Cezaevinden yeni gelmiş olan Ulaş ile beraber kalmaktaydı. Ulaş da, almış olduğu ağırlaştırılmış müebbet ceza-

sı onandığı için Doktor ile aynı odada bulunan hücreye geçmişti. Ulaş, Diyarbakır Cezaevine gelir gelmez, Doktor Orhan ile beraber cezaevinden nasıl firar edebileceklerini konuşmaya başlamış ve kendisinin de o konuda onlar ile beraber hareket edeceğini söylemişti. Böylece Doktor Orhan'ın oluşturmak istediği ortam gün geçtikçe güç kazanıyordu, ama yine de tam olarak istediğini yaratabilmiş değildi.

Doktor Orhan ve Ulaş da, yapacakları firar planı ile ilgili ayrıntıları netleştirme çabası içerisindeydiler. Konuştukları konuyu onlarla beraber kalan Ersan ile de paylaşmışlardı, fakat Ersan, kendine göre sebepler ile konuya sıcak bakmamıştı.

Buna rağmen arayışlarını sürdüren Doktor Orhan, havalandırmada Ulaş ile beraber volta atarken ona dönerek, “Eğer burada tünel kazarsak, tüneli cezaevinin dışına kadar götürmeden de çıkabiliriz” dedi.

Doktor'un söylediği şeye şaşırان Ulaş, “Nasıl?” diye sordu.

“Net bir bilgi değil, ama bir arkadaştan öğrendiğim kadarı ile cezaevinin kanalizasyon boruları, ana binanın dışına çıktıktan sonra içinden bir insanın geçebileceği şekilde genişliyormuş. Eğer tünel kazarak bu borulara ulaşabilirsek, boruların içinden geçerek cezaevinden çıkabiliriz.”

“Kesin mi peki?”

“Kesin değil. Sadece bir bilgi.”

“Madem tünel kazacağız, neden kanalizasyon borusuna gidelim? Tüneli dışarıya doğru devam ettirmek daha iyi olmaz mı?”

“Kanalizasyon boruları bize zaman açısından avantaj sağlayacak. Cezaevinin dışına ulaşabilmemiz için yüzelli metrelik bir tünel kazmamız gerekiyor. Ki, içinde bulunduğumuz durumda bu çok zor görünüyor. Ama eğer kanalizasyon boruları ile ilgili aldığımız bilgiler doğru ise en fazla yirmi metrelik bir tünel ka-

366

zarsak istediğimiz noktaya ulaşmış olacağız. Bu durum bize her açıdan büyük avantajlar sağlayacaktır.”

Ulaş, bir süre konuşmadan bekledikten sonra Doktor’a dönerek, “Bu aşamada önümüzde iki sorun var” diye karşılık verdi ve “Birincisi, bu kanalizasyon borularının içinden bir insanın geçebileceği kadar geniş olup olmadığını kesin bir biçimde öğrenmeliyiz. Bunu netleştirmeden önce harekete geçemeyiz. İkincisi, yirmi metrelik kısa bir tünel kazacak olsak bile, bu işe yönetimin onayı olmadan başlayamayız. Biliyorsun tünel işi için beraber çalışacağımız arkadaşların çoğu ağır müebbet hükümlüsü ve ayrı ayrı hücrelerde tutuluyorlar. Bu arkadaşların düzenlemelerini yapmak için bile yönetimin onayına ihtiyacımız var” dedi.

Doktor Orhan, ellerini iki yana açarak, “Ama biliyorsun yönetimle bu konuyu konuştuk, fakat kabul etmediler” diye karşılık verdi ve “Onları bu iş için ikna etmemiz imkansız” dedi.

“Olsun. Biz yine de sağlam bir planlama ile karşılırlarına çıkıp tekrar öneri yaparız. Eğer planlamamızın başarı şansı yüksek olursa, onların üzerinde daha rahat baskı kurabiliriz. Diğer arkadaşlar da, bizden haberleri yokmuş gibi yönetimden böyle istemlerde bulunsunlar. Olmazsa biz de planlamamızı genel örgüte sunarız ve onlardan onay isteriz.”

“Buradan sonuç çıkacak olsa bile çok fazla zamanımızı alacaktır. Biliyorsun dışardaki arkadaşlar ile haberleşmek çok fazla zaman istiyor.”

“Başka çaremiz yok. O da olmazsa herhangi bir odada bulunan üç arkadaş olarak kendi inisiyatifimiz ile işe başlarız. İş biraz ilerledikten sonra durumu yönetime anlatırız. O zaman kabul etmek zorunda kalacaklardır. Özetle bizim şu an yapacağımız iş, kanalizasyon borularının ne kadar geniş olduğu netleştirmek. Senin bu konuda bir fikrin var mı?”

Ulaş'ın bu sorusu karşısında bir süre düşünen Doktor, "Eğer istersen bu konuyu Diyar ile konuşayım. Belki o dışarısı ile ilişki kurup bu konuda bilgi elde edebilir" dedi.

Ulaş:

"Tamam. Onunla konuş ama istediğimiz bilginin erkenden alınması gerekiyor haberin olsun" diye yanıt verdi.

O arada Diyar da Zindan ile beraber cezaevinin bodrum katı ile ilgili olarak bazı bilgilere ulaşmışlardı. Aldıkları bilgiye göre, bodrum katında tünelin giriş kapağını açmak ve tünelden çıkacak olan toprağı saklamak için uygun yerler vardı. Ayrıca Diyar da tünel kazmaları konusunda cezaevi yönetiminde bulunan bir arkadaşı ile konuşmuş, yaptıkları planlamayı ona aktarmıştı.

O dönemde Agit ile aynı dosyadan ağırlaştırılmış müebbet cezası alan Devrim de cezası onaylandığı için H-8 kısmının alt katında bulunan Mizbah ve Özgür'ün hücrelerinin de bulunduğu bir odaya geçmişti. Devrim'in de bulundukları bloğa gelmesi ile beraber Diyar ve Zindan'ın yaptıkları firar planlamasına o ve Özgür de katılmışlardı. Özgür, 2008 yılında Dirok ile beraber Bingöl'de gerçekleştirdikleri bir eylem sırasında yaralı olarak esir düşmüştü.

Diyar, Devrim ve diğer arkadaşları ile konuşmak üzere onların kaldığı odayı ziyaret etmek için o günün vardiyasındaki bir gardiyanı zorla ikna ettikten sonra onların odasına gitti.

Diyar odaya girerken Özgür ve Mizbah ile beraber odanın ara koridorunda oturmuş televizyon izlemekte olan Devrim ayağa kalkıp, "Kimler gelmiş? Sen nerelerdesin Diyar?" diye sorarak ona sarıldı.

Diyar, Özgür ve Mizbah ile de tokalaştıktan sonra oturdu ve "Evet Devrim efendi, ben senden önce hücreye indim. Ama senden hiçbir selam bile alamadık" diye şaka ile karışık çıktı ve gülerek, "Bak sen de en sonunda kürkçü dükkanına geldin" dedi.

Devrim, alingan bir biçimde kafasını sallayarak, “Ben sana her zaman selam yolladım vefasızlık yapma” diye karşılık verdi.

Ona, “Neyse senin ile daha sonra hesaplaşacağız” diyen Diyar, Özgür’e dönüp, “Sen nasılsın Özgür? Nasıl Gidiyor?” diye sordu.

Özgür, imalı bir şekilde, “Ne olsun? Sizden haber bekliyoruz” diye cevap verdi.

Diyar, gülererek “Haberler sizde” dedi ve “Zindan şimdi nerede?” diye sordu.

Özgür:

“Bilmem. Ama herhalde şimdi kendi kısmındadır.”

Diyar:

“Peki onu da buraya çağırabilir miyiz?”

Özgür:

“Çağırılalım” diye cevap verdi ve Mizbah’a dönerek, “Mizbah, Zindan’ın kısmına git ve Zindan’a onu beklediğimizi söyle” dedi. Mizbah çamaşırcı olduğu için istediği zaman istediği kısım ve odaya gidiyordu. Mizbah, onların gündemlerinde ne olduğunu tahmin etmesine rağmen kendileri ona bu konuda bir şey söylemediklerinden bir şey sormuyor ve arkadaşları kendi aralarında konuştuklarında odadan çıkıyordu.

Mizbah, odadan çıkarak Zindan’ı çağırdı ve on dakika sonra Zindan da odaya geldi. Tutsaklar, bir süre kendi aralarında günlük konularda konuştuktan sonra sözü firar planlamalarına getirdiler ve Devrim, “Ben buraya geldikten sonra Özgür ile genel durumu konuştum. Tartışmalarınızın genelinden haberim var, ama ayrıntıları bilmiyorum” dedi ve “Durum nedir?” diye sordu.

Diyar:

“Tünel için bazı araştırmalar yapıyoruz. Ama daha net bilgilere ulaşamadık” diye cevap verdi.

Devrim:

“Ne tür bilgiler?”

Diyar:

“Eğer tüneli bodrumdan kazarsak, belirleyeceğimiz bir odanın zeminini delerek bodruma inmemiz gerekiyor. Bodrum zemininden de tünelin giriş kapağını açacağız.”

Devrim:

“Desene Bingöl tüneline olduğu gibi yine her tarafı de-leceğiz!”

Diyar:

“Öyle ama Bingöl’deki tünelin giriş kapağı, odanın içinde olduğu içi bizim kontrolümüz altındaydı. Düşman, sadece aramalarda odaya geliyordu ve biz de buna göre tedbir alıyorduk. Ama burada durum aynı değil. Tünelin giriş kapağı bodrumda olacak ve tünelden çıkacak olan toprağı da oraya saklayacağız. Eğer düşman, bodrumda tünelin giriş kapağı ve toprağın bulunduğu odaya girerse bu iş biter. Bu yüzden düşmanın bodrum katına ne sıklıkta indiğini ve nereleri kontrol edip nerelere bakmadığını öğrenmek zorundayız.”

Özgür Diyar Devrim ve Zindan’ın bodrumdan başlayacak firar planı üzerinde uzun bir süre duran tutsaklar. Burası ile ilgili bilgi toplama keşif yapma faaliyetine çoktan girişmişlerdi. Eğer koşullar ve ortam uygunsa bu bodrumdan tutsakları özgürlüğe götürecek olan tünelin giriş kapısı açılacaktı.

Doktor Orhan ve Ulaş, bir yandan tünel için hazırlık yaparken diğer yandan ise tünelin kazılmasına uygun şartlara kavuşamamaları ihtimaline karşı cezaevinden firar etmek için alternatif yöntemler bulmaya çalışıyorlardı. İkisinin kaldığı hücre aynı odada olduğu için sık sık havalandırmaya çıkıp durum değerlendirilmesi yapıyorlardı. Ama onlar ile aynı odada kalan Ersan'ın durumu fark etmemesine de dikkat ediyorlardı. Çünkü Ersan, cezaevinden kaçmak için herhangi bir eylem yapılması taraftarı değildi.

Doktor Orhan'ın Diyar ile görüşmesinden sonraki sabah Doktor ile beraber havalandırmaya çıkıp volta atmaya başlayan Ulaş, “Diyar ile konuştun mu. Kanalizasyon boruları hakkında bizim için gerekli olan bilgiye ulaşabilecek mi?” diye sordu.

Doktor Orhan:

“Evet konuştum. İstedüğimiz konudaki bilgiye ulaşabilir miş. Ama bu onbeş yirmi gün kadar sürecekmiş. Yine cezaevinin alt ve üst yapısının krokisini de ayarlamaya çalışacak” diye karşılık veren Doktor, “Ayrıca Diyar, Devrim ve Özgür ile beraber bir gardiyanı konuşturarak ondan cezaevinin bodrum katı hakkında

bazı önemli bilgiler almışlar. Özetle, bodrum katı düşman tarafından çok fazla kontrol edilmiyormuş ve tünelin kapağını açıp tünelden çıkan toprağı saklayabileceğimiz yerler varmış” dedi.

“Çok iyi. Eğer öyleyse tüneli çok rahat bir şekilde kazabiliriz.”

“Evet öyle.”

Ulaş, bir süre konuşmadan volta attıktan sonra Doktor’a dönüp, “Ama bir sorun daha var. Tünele başlamamız için en uygun odalar bizim kısmın altındaki odalar. Tünelde çalışacak olan arkadaşları, özellikle bizim odanın yan tarafında olan ve Ramazan’ın kaldığı üçüncü odaya almalıyız. Çünkü bodruma inecek olan kapağı oradan açacağız. Yine bizim odaya da tünelde çalışacak olan arkadaşları getirmeliyiz ve bunun için Ersan’ı buradan göndermeliyiz. Ramazan’ın odasında da Ersan’ın amcası olan Remzi var. Onun da bu odadan çıkarılması lazım” dedi.

“Ersan’ı bu odadan göndermekte zorlanabiliriz. Ayrıca Ersan burada olduğu sürece Remzi de yandaki odadan çıkmak istemeyecektir.”

“Evet. Bu yüzden farklı alternatiflerimiz de olmalı.”

“Nasıl alternatifler.”

Ulaş, sigara paketinden bir sigara çıkarıp yaktıktan sonra, “Bizim esas yoğunlaşacağımız konu tünel olacak. Ama tünele başlama fırsatı bile bulamayabiliriz. Çünkü Ersan, esas niyetimizi az çok bildiği için buradan çıkmak istemeyebilir. Bu durumda Diyar ve Devrim’i veya Bingöl grubundan başka arkadaşların bizim yanımıza gelmelerini istersek yönetimin şüpheleri yargıya döndürür ve istediğimiz hiçbir oda değişikliğine müsaade etmezler. Düzenlemeleri yapamazsak tünele de başlayamayız. Bu yüzden bu cezaevinden firar etmek için ikinci bir yol olarak başka bir seçenek üzerinde de çalışmalıyız. Örneğin havalandırmanın duvarını geçerek cezaevi avlusuna çıkmak oradan da bir şekilde

dış duvara ulaşım orayı da geçerek kaçma seçeneğini gündemimize koyabiliriz” dedi.

Doktor Orhan, Ulaş’ın söylediklerini iyice dinledikten sonra, “Farklı bir alternatifimiz olması konusunda haklısın. Ama bu cezaevinden senin söylediğin biçimde kaçmak çok zor. Hatta imkansız bile denilebilir” diye cevap verdi.

“Neden? Bu cezaevine hiç bu şekilde kaçma düşüncesi ile baktın mı?”

“Evet. Ben Bingöl’e gitmeden önce de bu cezaevimdeydim ve senin söylediğin tarzda bir yöntem üzerinde çalışmışım. Ama Bingöl’e sevke gitme konusu çıkınca tereddüt göstermeden o çalışmadan vazgeçip Bingöl’e gittim. Çünkü senin söylediğin yöntem ile buradan çıkmak olacak gibi bir iş değil.”

Ulaş gülümseyerek, “Neden? Nasıl zorlukları var?” diye sordu tekrar.

Doktor Orhan, ilk önce bulundukları havalandırma duvarlarında uzun uzun göz gezdirdi ve “Her açıdan çok zor. Bunun için ilk önce bu duvarı aşmalıyız” diyerek, yedi metre yüksekliğindeki havalandırma duvarını işaret etti ve ardından, “bu duvarı, çatılarda bulunan kameralara ve nöbetçi kulübelerine herhangi bir görüntü vermeden aştık diyelim, bundan sonra askerin denetiminde olan cezaevi avlusu geliyor. Bu avludan cezaevinin dış duvarına doğru yüz metre sonra ana binayı çepeçevre saran ve üzerinde alarm sistemi olan bir tel var. Bu tel, iki metre yüksekliğinde ve alt ile üstünde alman telleri var. Telin üstünden geçmek istersek alman tellerine takılırız ve kulübelere de açık hedef oluruz. Ayrıca tellere değince alarm çalar. Telin altından geçmek istesek de o teli kesmemiz lazım. Bu durumda da alarm çalacak. Bu telden elli metre sonra cezaevinin dış duvarı geliyor. Dış duvar da, yaklaşık olarak dört metre yüksekliğinde olmalı. Ayrıca bu duvarda birbirlerinden yetmiş veya seksen metre uzaklıkta olan nöbetçi kuleleri var. Askerler, bu kulübelerde sürekli olarak

nöbet tutuyorlar. Tüm bunların dışında her taraf yirmi dört saat boyunca kameralar ile izleniyor” diyerek uzun bir açıklama yaptı.

Ulaş, Doktor’un anlattıklarından o cezaevinden tünel dışında bir kaçışın imkansız olduğunu sonucunun çıkacağını gördü. Kendini tutamayarak sorusunu sordu:

“Peki, hiç mi şansımız yok? Tünel kazmak için bize gerekli olan koşulları bulamayabiliriz. Tünel olmazsa, elimizde başka çare kalmaz” dedi ve “Denemeye değmez mi?” diye sordu.

Doktor:

“Buradan kaçabilmek için her şeyi yapmaya değer. Ben sadece var olan durumu anlatmaya çalışıyorum. Tünele başlayamaz isek en riskli yolları bile deneyeceğiz. Ben her şeye hazırım. Ama bu şekilde, adeta düşmanın gözünün önünden geçerek ve ona görünmeden kaçmaya çalışacağız. Eğer bunu yaparsak da sayıyı fazla tutamayız haberin olsun. Bu iş ancak tek bir kişi ile olur. Olmazsa en fazla üç kişi olur. Bu şekilde dışarıya çıkarmak istediğimiz arkadaşların hepsini çıkaramayız” diye cevap verdi.

Ulaş, yine bir süre için cevap vermeden bekledikten sonra, “Neyse, ben sadece aklında olsun diye düşündüm. Şu anda ilk planımızda tünel var. Ona göre hareket edelim” dedi ve ikisi bir müddet daha konuştuktan sonra odaya geçtiler.

Onların bu konuşmasının üzerinden geçen onbeş gün boyunca tünel için yaptıkları araştırma ve hazırlıklara devam ettiler. Diyar, kanalizasyon boruları ile ilgili beklediği bilgileri almış fakat durum beklediği gibi çıkmamıştı. Bunun üzerine durumu Doktor Orhan’a bildirmek üzere onun ve Ulaş’ın kaldığı odayı ziyaret etmeye hazırlanırken bulunduğu kısmın üst katında bulunan Hüseyin adlı arkadaşı, üst katın koridorundaki pencereye çıkıp onların havalandırmasına seslenerek Diyar’ı çağırdı.

Kendisinin çağırıldığını duyan Diyar, havalandırmaya çıkınca abisi Kenan’ın da Hüseyin’in yanında olduğunu gördü ve “Buyur Hüseyin Heval. Beni mi çağırdın?” diye sordu.

Hüseyin:

“Evet. Seni çağırdım” diye cevap verdi ve “Maalesef sana kötü bir haberim var” dedi.

Hüseyin’in ne söyleyeceğini merak eden Diyar, “Ne oldu? Kötü haber ne?” diye sordu.

“Sürgün var?”

“Yapma. Kimler sürgün olacakmış peki?”

“Toplamda altmış arkadaş. Rize, Kalkandere ve Gümüşhane cezaevlerine sürgün olacaklar.”

“Listede biz de var mıyız.”

“Sen yoksun. Ama birçok eski arkadaş gidecek maalesef. Bingöl grubundan Doktor Orhan arkadaş da, Kalkandere Cezaevi’ne gönderilecek.”

Diyar, sürgüne gönderilecek olanların içinde Doktor’un da olduğunu öğrenince ani bir şok yaşadı ve “Gerçekten Doktor da sürgün listesinde var mı?” diye sordu ve Hüseyin’e, “Şaka yaptığını söyle” dedi.

Hüseyin üzgün bir şekilde, “Ne yazık ki şaka yapmıyorum” dedi.

O sırada Hüseyin’i duyan Agit ve Serhat da, havalandırmaya çıktılar ve Agit, Diyar’a, “Ne oldu?” diye sordu.

Diyar, en moralsız hali ile “Sürgün var ve bizim Doktor da Kalkandere’ye gönderilecekmış” diye cevap verdi.

Agit:

“Çok kötü olmuş” diye karşılık verdiğinde onun da bayağı üzülmüş olduğu görülüyordu.

Halen pencerede bekleyen Hüseyin, “Sanırım Bingöl grubunu yavaş yavaş dağıtacaklar” dedi.

Diyar:

“Öyle görünüyor” diye karşılık verdikten sonra, “Peki, sürgüne gidecek olan arkadaşları ne zaman gönderecekler?” diye sordu.

Hüseyin:

“Yarın gönderilecekler.”

Diyar:

“Hüseyin Heval eğer zahmet olmazsa Dilêr’i çağırabilir misin? Onunla bir işim var.”

Hüseyin:

“Zaten Dilêr de koridordaydı. Birazdan onu çağırır ve size uğramasını söylerim” dedikten sonra pencereden ayrıldı ve Diyar, Agit ve Serhat da havalandırmada volta atmaya başladılar. Aradan belli bir süre geçtikten sonra odanın kapısının açıldığını ve içerden Dilêr’in sesinin geldiğini duydular.

Beklemeden kapıya giden Diyar, Dilêr’in elini sıkarken, “Doktor gidiyormuş. Doğru mu?” diye sordu.

En az Diyar kadar üzgün olduğu görülen Dilêr, “Doğru, yarın gidecekler” dedi.

Diyar:

“Peki bir şekilde Doktor’un sürgününü durduramaz mıyız?” diye sordu ve “Eğer Doktor giderse iyi olmaz” dedi.

Dilêr:

“Biz de onun sürgününü durdurmak veya ertelemek için uğraşıyoruz şu an. Zaten Doktor şu an avukat ile görüşmeye çıkmış. Döndüğünde size de uğrayacaktır. Ben de gideyim. Belki Doktor için bir çare buluruz” dedi ve oradan ayrıldı.

O sırada sürgüne gidecek olan tutsaklar da, cezaevi idaresinin verdiği izin ile diğer odalarda bulunan arkadaşlarını ziyaret ederek onlar ile vedalaşmaya başlamışlardı. Sürgüne gönderile-

cek bazı arkadaşlarından sonra Doktor Orhan da, Agit, Serhat ve Diyar'ın bulunduğu odaya geldi. Ersan da onun yanında odaları dolaşmaya çıkmıştı. Doktor, oraya gelince kısmın üst katında kalan Hüseyin ve Kenan da o odaya gelmişlerdi. Hepsi havalandırmaya çıkıp oturmuşlardı.

Doktor'un yanına oturan Agit, ona, "Demek gidiyorsun Doktor ha! Nerden çıktı bu sürgün?" diye sordu.

Oradan ayrılacağı için oldukça üzgün olan Doktor, "Düşman her zamanki gibi düşmanlığını yapıyor" diye cevap verdi.

Kenan:

"Hastaneye gidecektin. Ne oldu? İzin vermediler mi?" diye sordu.

Doktor, acı acı gülümseyerek, "Hayır. Cezaevi idaresi kesin olarak bu cezaevinden gitmemi istiyor. Hastaneye randevusu olan iki arkadaşın sevkini durdurdular, ama benim için izin vermediler" dedi.

Diyar, konuşmadan Doktor Orhan'a bakıyordu. Aslında daha çok da o durumda ne söyleyeceğini bilmediği için sessiz kalmıştı. Doktor'a büyük bir yoldaşlık duygusu ile bağlıydı ve onunla beraber tekrar cezaevinden kaçacağına kesin olarak inanıyordu. Fakat o sırada karşı karşıya kaldığı durumdan duyduğu üzüntü sebebiyle donakalmış bir biçimde konuşmadan oturuyordu.

Doktor, bir süre daha odada toplanan arkadaşları ile konuştuğundan sonra oturduğu yerden kalkıp Diyar ile beraber havalandırmanın diğer köşesine giderek volta atmaya başladı.

Doktor, kendisinin sürgün olmasını bir tarafa bırakıp onu teselli etmek isteyerek, "Çok fazla üzme kendini. Böyle bir şeyin olabileceğini bekliyorduk zaten" dedi.

Diyar:

“Buradan birlikte çıkmayı düşünüyorduk” diye cevap verdi.

“O konuda kendinizi daraltmayın. Tedbirli olun yeterlidir. Ben gidiyorum, ama sizin bu işi başaracağınızı biliyorum. Fakat bu arada siz de sürgün olmamak için tedbir alın.”

“Ne yapabiliriz ki?”

“Ben avukatlara benim sürgünümün neden yapılmış olabileceğini sordum. Avukatın söylediğine göre, Bingöl grubundan olan arkadaşlar, herhangi bir cezaevinde bir yıldan fazla tutulmayacaklarmış. Devlet, bizim ile ilgili kendince böyle bir tedbir almış. Gittiğimiz her cezaevinde bir yıl tutup başka bir cezaevine gönderecekmiş. Sanırım Van’dan da bu yüzden gönderildik. Benden sonra sizleri de buradan göndermek isteyeceklerdir.”

“Tamam söylediğin gibi yaparız. Ama bu tünel işi zor görünüyor Doktor. Haberin olsun.”

“Neden?”

“Kanalizasyon boruları ile ilgili istediğimiz bilgi geldi. Sana gelen bilgi doğru değilmiş. Yani kanalizasyon boruları, içinden bir insanın geçebileceği kadar geniş değilermiş.”

“Kesin mi?”

“Evet. Kısımlardan çıkan kanalizasyon borularının birleştiği boruların genişliği sadece yirmi santimetreymiş. Düşman, böyle bir tedbiri bile almayacak kadar ahmak değilmiş anlaşılan. Bu yüzden tünel işi zora girmiş durumda.”

Doktor Orhan, bir süre bir şey söylemeden bekledi ve sonra, “Eğer kanalizasyon boruları istediğimiz gibi olsaydı sadece yirmi metre uzunluğunda bir tünel kazacaktık. Ama yine de bir şeyler yapabilirsiniz. Dış duvara ulaşabilmek için yüzelli metre uzunluğunda bir tünelin kazılması gerekiyor. Bunun için çalışın. Boş durmaktansa onunla uğraşmanız daha iyi olur. Çok fazla

zorlanacaksınız ve bu tüneli bitirebilme ihtimaliniz çok düşük olacak, ama siz yine de vazgeçmeyin” dedi.

“Tamam Doktor. Sen merak etme biz gereken ne ise yapıp buradan çıkacağız.”

“Eğer tünel olmazsa bile başka yöntemler üzerinde çalışabilirsiniz. Çok riskli ve zor görünüyor, ama başka bir yolla da buradan çıkabilirsiniz. Bu konu ile ilgili olarak Ulaş ile konuşun. Farklı bir hazırlığınız olsun. Ama çok dikkatli olun en ufak bir hata yaparsanız darbe yersiniz. Dolayısıyla örgüt de darbe yemiş olur.”

“Sen merak etme Doktor, düşünmeden ve sonuçlarını iyice hesaplamadan hiçbir adım atmayız. Bingöl’den gerekli dersleri çıkardık.”

“Size inanıyorum. Buradan çıkacaksınız.”

Diyar, Doktor’a bakıp gülümseyerek, “Peki sen ne yapacaksın Doktor?” diye sordu ve “Rize’de böyle işler ile uğraşmak zor olacak” dedi.

Doktor:

“Zor olacak, evet. Ama insan, doğru açıdan bakabilirse her yerde fırsat yaratabilir. Bir de gideceğim cezaevinde kalan birçok eski arkadaş var. Belki onlardan destek alıp bir şeyler yapabilirim” diye cevap verdi.

Diyar:

“Bak Doktor, biz burada bir şeyler yapmak için elimizden geleni yapacağız. Ama biliyorsun uygun fırsatı yakalayamama ihtimalimiz daha yüksek. Bu yüzden sen, Kalkandere Cezaevini iyice gözlemlle. Eğer bizim için uygun bir yerse bana haber yolla. Ben de sevkimi isteyip oraya gelirim. Belki beklediğimiz koşulları orada bulabiliriz” dedi.

“Eğer uygun bir yer ise zaten size haber veririm. Ama bunun için bir parolamız olmalı.”

“Sen gittikten sonra zaten sürekli mektuplaşırsınız. Ama eğer bizim oraya gelmemiz gerekiyorsa, bana uzun bir mektup yaz. Mektupta daha çok havadan sudan meselelerden bahsedersin. Ama mektubun bir yerinde benimle futbol oynamayı özlemedin mi, diye yaz. Ben o zaman durumu anlar ve Kalkandere’ye sevkimi isterim.”

Doktor Orhan, Diyar’ın bu fikrine gülererek karşılık verip, “Ama ben futbol oynamayı çek sevmiyorum. Düşman şüphelenmesin sakın?” diye sordu.

Diyar:

“Olabilir ama ben seviyorum. Sen benim söylediğim gibi yap” diye cevap verdi.

İkisi, gülererek havalandırmada oturmuş olan diğer arkadaşlarının yanına dönüp tekrar oturdular ve Doktor, orada bir süre daha oturduktan sonra Ersan ile beraber ayrılıp kendi odasına döndü.

Yorgun bir şekilde odasına dönen Doktor, yemek yedikten sonra kendi hücresinde uzanmış olan Ulaş’ın yanına gidip, “Eee Ulaş arkadaş, maalesef buradan gidip seni yalnız bırakacağım. Kusura bakmıyorsun değil mi?” diye sordu.

Doktor’un gidecek olmasından dolayı oldukça üzgün olan Ulaş, yerinden doğrulup oturarak, “Doktor, zaten öfkeliyim. Sende böyle konuşup beni daha da kızdırma ne olur” diye cevap verdi.

Doktor, gülererek “Tamam kızma hemen. Şaka yaptım” dedi.

“Yarın sabah gideceksin biliyorsun. Tüm arkadaşlar ile vedalaştın mı bari?”

“Çoğu arkadaşşı gördüm. Bu arada Diyar ile de konuştum. Kanalizasyon boruları ile ilgili beklediğimiz haber gelmiş. Ama

durum olumsuz. Borular, bir insanın geçemeyeceği kadar darmış. Diyar, gelen bilginin kesin olduğunu söylüyor.”

“Kötü haber! Ama bekliyordum. Devlet yaptığı tüm cezaevlerini elinden geldiği kadar firarı engelleme perspektifi ile inşa ediyor. Böyle bir hata yapmış olmaları ilginç olurdu zaten.”

“Peki ne yapmayı düşünüyorsun?”

“Vazgeçemeyiz. Bir şekilde bu işi yapacağız. Ben de bu hafta odamı değiştirip yan taraftaki odada kalan Rojhat arkadaşın yanına geçeceğim. Artık burada kalmamın bir anlamı kalmadı. En azından Rojhat ile bir şeyler yapabilirim diye düşünüyorum...”

“Bence de öyle yapman daha iyi olur. Ayrıca Diyar ve Devrim ile de iletişiminiz olsun. Onlara güvenebilir, beraber iş yapabilirsiniz.”

“Zaten öyle yapacağız. Ben birinci odaya Rojhat’ın yanına geçeceğim. Bu odaya da Diyar veya Devrim’in gelmesi için uğraşacağım. Son odada zaten bizim Ramazan var. Eğer Ersan’ın amcası Remzi’yi o odadan çıkarabilirsek oraya da Agit ve Serhat’ın gelmesini düşünüyorum. Onlar, o odada çalışmaya başlarlar. Bizler de Ersan ve diğerleri bu kısımdan çıktıktan sonra odalar arasında bağlantı açıp sonra onlara destek sunarız.”

“Ama oda değişiklikleri konusunda zorlanacaksınız.”

“Biliyorum. Ama eğer dediğin gibi olursa biz de tünel işini rafa kaldırmak zorunda kalırız ve farklı yollar üzerinde yoğunlaşırız. Bu hafta Diyar, Devrim, Rojhat ve Dilêr arkadaşlar ile konuşup belli bir planlama yapacağız.”

Doktor Orhan, elini Ulaş’ın omuzuna koyup gülümseyerek, “Tamam. Artık ben de sizden gelecek güzel haberleri bekliyorum olacağım” dedi.

Ulaş da, ona gülererek karşılık verip, “Yakın zamanda bir haber alacağın kesin. Ama bu haber iyi mi olur kötü mü bile-

mem. Ne de olsa düşman ile tekrar savaşa başladık ve her şey olabilir” dedi.

Ertesi sabah saat altıda Doktor Orhan, eşyaları ile beraber odadan ayrılarak, cezaevinin çıkış kapısına gitti. Sürgüne gidecek olan altmış tutsak kendilerini havaalanına götürecektir olan ringlere binmeyi bekliyorlardı.

Tutsakların tümü, ringlere bindirilip yola çıkarlarken Doktor Orhan, ringin küçük penceresinden Diyarbakır Cezaevine bakıyordu. Bir an için kendisini yalnız hissetti. Beraber özgürlük yemini ettiği yoldaşlarının bir kısmı Van Cezaevinde bazıları da Diyarbakır Cezaevinde kalmışlardı. Botan ve Rıdvan tahliye olup cezaevinden çıkmışlar, Baran ise cezaevinden çıktıktan sonra Kobanê’de insanlık onuru adına insanlık düşmanlarına karşı savaşırken şehit düşmüştü. Doktor, yaşamın çok garip ama garip olduğu kadar da güzel olduğunu düşündü ve ona göre güzel olan yaşam, özgürlüğe ulaşmak adına yaşanan yaşamdı. İçinden, “ben yaşıyorum ve güzel yaşamaya devam edeceğim!” dedi. Sonra acaba ilk önce o mu yoksa Diyarbakır Cezaevinde bıraktığı yoldaşları mı, firar edip özgür mekan ve zamanlara ulaşacaktı diye düşündü.

2013 yılı baharında Kürt Halk Önderi Abdullah ÖCALAN'ın barış çabaları sonucunda başlayan Kürt Sorununa dönük siyasi çözüm süreci fiili olarak sona ermişti. Kürt halkı başta olmak üzere Türkiye'deki tüm halklar ve demokrasi mücadelesi yürüten güçler, savaşın bitmesini umut ederken AKP ve Erdoğan rejimi, ÖCALAN ile yürütülen görüşmeleri durdurmuş ve gerilla alanlarına yönelik başlattığı hava saldırıları ve askeri operasyonlar ile iki yıldan fazladır durmuş olan savaşı tekrar başlatmıştı. Öte yandan şehirlerde ilan edilen özyönetim alanlarını savunmak isteyen Kürt halkı da direniş pozisyonuna geçmişti.

Kürdistan'ın birçok şehri büyük bir saldırı ve soykırım planı yürüten AKP, Diyarbakır-Sur, Silvan, Bağlar, Cizre, Silopi, Nusaybin, Şırnak, Derik, Dargeçit, Gever gibi kentleri adeta yıkıp yıkmış, büyük bir katliam gerçekleştirmişti.

Televizyonda verilen saldırıları tüm arkadaşları gibi büyük bir öfke ile izleyen Agit, “Artık bu savaşın kuralı yok. Yaşlı kadınlar ve çocuklar öldürülüyor” dedi. “Ama biz elimiz kolumuz bağlı biçimde izlemekten başka bir şey yapamıyoruz!”

Gözünü televizyon ekranından ayırmayan Diyar, “Zindanda olduğumuz sürece de bu şekilde izlemeye devam edeceğiz” diye karşılık verdi.

Serhat, iki yoldaşına bakarak, “Gerçekten size inanamıyorum. Bingöl’de cezaevinden kaçtınız ama boş yere yine yakalandınız. Eğer böyle olmasaydı o savaşın içinde olabilirdiniz” dedi.

Diyar:

“Evet haklısın. Kendi yaptığımız hatalar yüzünden şimdi esir durumdayız ve bu savaş bizim açımızdan en ağır ceza oluyor” diye karşılık verdi.

Tutsakların asıl kızgınlıkları kendilerineydi. O savaşa katılamayıp, katil bir gücün kendi toplumlarına yönelik yürüttüğü bu katliama karşı fiziki olarak direnememelerinin asıl sebebi esaret durumlarıydı ve bu esaretin sebebi de yine kendi hatalarıydı. Bu yüzden ne yapıp edip bir an önce o zindandan çıkmaları ve tekrar birer gerilla olarak sömürgeciliğe karşı aktif savaşa katılmaları gerekiyordu.

Ulaş, Doktor Orhan’ın Kalkandere Cezaevine gittikten sonraki pazartesi günü, Diyar ve Devrim’e haber gönderip kaldıkları bloğun ana koridorunda onlarla görüşmek istediğini bildirdi. Tutsaklar, her haftanın pazartesi günlerinde ailelerine telefon açtıkları için kaldıkları kısımlardan koridora çıkıyorlardı. Burada telefon ile konuşmadan önce veya sonra koridorda dolaşıp başka kısımlarda kalan arkadaşları ile konuşma fırsatı bulabiliyorlardı.

Diyar, telefon görüşmesi yapmak için koridora çıktığı sırada Ulaş’ın da orada beklediğini gördü ve onun yanına gitti.

Ulaş, yanına gelen Diyar’ın elini sıkarak, “Merhaba, nasılsın?” diye sordu.

Diyar:

“İyiym sağol. Senin durumun nasıl?” diye karşılık verdi.

Ulaş:

“İyi sayılırım. Ben de bu hafta odamı değiştirdim ve yan taraftaki odaya geçtim. Şimdi ben Rojhat ve Salih arkadaşlar beraber kalıyoruz” diye cevap verdi ve “Bu arada ben Devrim’i de çağırmıştım. O da çıkmadı mı?” diye sordu.

Diyar:

“Sanırım halen çıkmamış. İstersen odasına gidip çağırırım” dedi.

Ulaş:

“Çağır. Uygun bir yere gidip konuşmamız lazım” deyince Diyar, Devrim’in kaldığı kısmın kapısına gidip Devrim’i çağırdı ve sonra tekrar Ulaş’ın yanına döndü.

Bir süre sonra yanlarına gelen Devrim, “Gardiyanlar beni odadan geç çıkardılar. O yüzden geç kaldım. Kusura bakmayın” diyerek neden geciktiğini anlattı.

Ulaş:

“Sorun değil” diye karşılık verdi ve “Biraz konuşmamız lazım, ama burası uygun değil, nereye gidebiliriz?” diye sordu.

Diyar:

“Bence, bizim kütüphaneye gidelim. Bu saatte orada kimse yoktur.”

Devrim:

“Ama kütüphane anahtarını ayarlamamız lazım.”

Diyar:

“Siz kütüphanenin kapısında bekleyin. Ben anahtarı bulup yanınıza geleceğim” diyerek onların yanından ayrıldıktan sonra Devrim ve Ulaş da üst katta bulunan kütüphanenin kapısına giderek beklemeye başladılar.

Diyar, bir süre sonra elinde kütüphanenin anahtarı ile geldi ve üçü kütüphaneye girip kapıyı üzerlerine kilitledikten sonra birer sandalyeye oturdular.

Ulaş, dikkatle kütüphanenin içine göz gezdirdikten sonra “Burası konuşmamız için uygun mu?” diye sordu,

Devrim:

“Uygundur. Daha önce de burada toplanmıştık” dedi.

Ulaş, tekrar etrafına baktıktan sonra, “Tamam. O zaman biz işimize bakalım” dedi. “Sizi çağırmamın sebebini az çok biliyorsunuzdur. Biz Doktor Orhan arkadaş ile beraber bu cezaevinden firar etmek için bir süredir bir planlama yapıyorduk. Doktor’un aktardığına göre sizin de böyle bir düşünceniz var. Zaten şimdiye kadar birbirimizden haberdardık. Doktor, buradan gittiği için bundan böyle birlikte hareket etmeli ve ne yapacaksak elimizi çabuk tutmalıyız. Çünkü buradan her an başka sürgünler de olabilir.”

Devrim:

“Ben de aynı fikirdeyim. Ama nasıl bir planlamaya göre hareket edeceğimiz konusu net değil. Hakeza bu işin içinde kimlerin olacağını da bilmiyoruz.”

Ulaş:

“Bu işte bizimle olacak arkadaşlar şunlardır; ikiniz, ben, Dilêr, Agit, Rojhat, ve Ramazan. Bunların dışında sizin önereceğiniz arkadaşlar varsa söyleyebilirsiniz. Şu andan itibaren sizin de haberdar olduğunuz tünel planlamasını devreye koymaya çalışacağız. Ama biliyorsunuz ki, buradaki yönetim bu iş için onay vermiyor. Bu yüzden ne yapacaksak yönetimden dolayısıyla da buradaki herkesten gizli yapacağız. Bu konuyu bizimle beraber eyleme katılacak olan arkadaşlar ve dışardan ilişki kuracağımız arkadaşlar dışında kimse bilmeyecek. Tüneli bizim kısmın alt katındaki üçüncü odadan kazacağız. Orada bizim Ramazan kalıyor. Ayrıca yanında Ersan’ın amcası Remzi ve genç bir arkadaş

kalıyor. Ramazan'ın tünel konusundan haberi var. O tünelin kapağının açılmasında çalışacak ve işin içinde olacak. Diğer ikisinin konudan haberleri yok ve onları o odadan çıkarıp yerlerine bizim belirleyeceğimiz iki arkadaşı göndereceğiz. Artık kimlerin bu iş için uygun olup olmadığını da buna göre belirleyeceğiz. Sizce Ramazan'ın yanına kimleri alabiliriz?”

Diyar:

“O odada kapak açılacağı için ilk etapta üç arkadaş kapak açılana kadar işi götürebilirler. Ama kapak açıldıktan sonra, tünelin kazımı için daha fazla arkadaşın çalışması gerekecek. Biz Bingöl Cezaevi tüneline yönetimin bilgisi dahilinde çalıştığımız için onsekiz arkadaş ile beraber çalışıyorduk. Ama yönetimin verdiği tüm destek ve olanaklara rağmen yine de zorlanıyorduk. Burada ise elimizdeki imkanlar çok daha kısıtlı. Bu yüzden tünelin kazımında en az altı arkadaş çalışmalı. Sizin ve Ramazan'ın odasının arasında olan ikinci odaya da üç arkadaş alalım. İleriki zamanda bu iki oda arasında bağlantı açıp, tünelde çalışan arkadaşların sayısını altıya çıkarabiliriz. Bu arada ben, Ramazan'ın odasına gidip kapağın açılması çalışmasına katılabilirim. Benim ile beraber, şimdi aynı odada kaldığım Serhat arkadaş da, bu odaya gelmek için uygundur.”

Ulaş:

“Bizim kısımdaki ikinci oda için söylediklerinde haklısın ama şu an o oda hakkında bir sorununuz var. Ersan, orada kalıyor ve o burada olduğu sürece o odayı tünel çalışmasına dahil edemeyiz. Ama kendisi ne yapmak istediğimizi bildiği için oradan çıkmak istemiyor. Bu yüzden onun yanına şimdilik bizden bir arkadaşı göndereceğiz. Bir süre sonra Ersan'ın kendisi o odadan çıkmak isteyecektir. O zaman, ikinci odaya da istediğimiz iki arkadaş daha alabiliriz. Bir de Ramazan'ın odası için seni gönderebiliriz. Çünkü senden şüphelenebilirler. Ramazan'ın odasına Agit ve Serhat'ı gönderelim. Ben ve Rojhat'ın odasında Salih arkadaş var. Onu odadan göndereceğiz. Diyar, sen onun yerine

ben ve Rojhat'ın yanına geleceksin. Ersan'ın odasına da şimdilik Devrim'i göndereceğiz. İlerleyen zamanlar da Dilêr'i de onun yanına alırız."

Devrim:

"Tamam. Ama sen Ersan'ın ne yapmak istediğimizi bildiğini söyledin. Bu durumda benim de onun odasına ne için gitmek istediğimi bilecektir. Bu durumda ben, yönetime hangi gerekçe ile Ersan'ın odasına geçmek istediğimi söyleyeceğim?"

Ulaş:

"Orasını da artık sen düşün. Uygun bir zamanda Ersan ile konuş ve o odaya geçmek istediğini söyle. Bir süre onunla beraber kalmak istediğini söylersin. Ne de olsa uzun zamandır tanışıyorsunuz."

Devrim'in herhangi bir şey söylemediğini gören Diyar, Ulaş'a, "Heval biz bu konu için şimdiye kadar Zindan ve Özgür arkadaşlar ile de konuşuyorduk" dedi ve "Bu arkadaşları da gruba dahil edemez miyiz?" diye sordu.

Ulaş:

"Şu an sahip olduğumuz imkanlar kısıtlı olduğu için tüneli en fazla altı arkadaş ile kazabiliriz. Eğer tüneli kazmayı başırırsak da tünel kazımında yer alan arkadaşların kaldığı iki oda ile bizim oda arasında bağlantı açıp toplamda dokuz arkadaş olarak dışarı çıkacağız. Zaten bu işten haberi olan arkadaşlar ile beraber toplamda sekiz arkadaşız. Dokuzuncu arkadaş için Sofi, Zindan veya Özgür'den birini gruba dahil edeceğiz. Ama şimdilik saydığımız arkadaşlar dışında kimsenin bu işten haberi olmamalı."

Devrim:

"Özgür ve Zindan için ileride tekrar konuşmalıyız. Çünkü bu arkadaşlar, en az bizim kadar arayış içindeler. Onları yüzüstü bırakmamız doğru olmaz."

Ulaş:

“Bu konuyu zamanı geldiğinde yine tartışabiliriz” diye karşılık verdi ve “Şimdi farklı bir konu hakkında konuşmalıyız. Bu tünel işinin mümkün olmaması ihtimaline karşı alternatif olarak başka bir planlamamız olmalı. Doktor ile de bu şekilde konuşmuştuk. Tünele başlamak için istediğimiz, yani Ramazan’ın kaldığı odayı bile bize vermeme ihtimalleri çok yüksek. Kısacası tünele hiç başlamayabiliriz de. Eğer tünel planlamasını hayata geçiremezsek, bu cezaevinden kaçabilmemizin tek bir yolu kalır. O da, havalandırma duvarını geçip oradan bir şekilde cezaevinin dış duvarına ulaşmaya çalışmak ve dış duvarı da geçerek buradan çıkmak. Bu konuda çok fazla hazırlığımız yok. Sadece bizim odanın havalandırmasının, cezaevinin dış duvarı ile nöbetçi kulübelerinin olduğu yöne bakan duvarında küçük bir delik açtık. Oradan dışarıya bakarak askerlerin nöbet değişimlerini kontrol edebiliyoruz. Ama oradan, cezaevi avlusunun çok küçük bir kısmı görünüyor. Kısacası, havalandırma duvarımızın arkasında tam olarak neler var bilmiyoruz. Bu konuda da bir keşif ve hazırlık çalışması içinde olmalıyız. Kendimizi sadece tünel çalışmasına bağlayamayız. Çünkü tünele başlayamama ihtimalimiz çok yüksek” dedi.

Diyar: “Eğer tünel konusunda bir şey elde edemezsek, tek çare olarak senin söylediğin planlamayı hayata geçirebiliriz” diye cevap verdi ve “Ama bu cezaevinden o şekilde kaçmak çok zor olacak. Çünkü cezaevinin her tarafında kameralar var. Nöbetçi kulübelerinde de sürekli olarak nöbet tutan askerler var ve bunlar cezaevi avlusunu yirmi dört saat boyunca gözetim altında tutuyorlar. Ayrıca cezaevinin dış duvarına ulaşabilmek için avludaki alarmlı teli geçmek zorundayız. Bu tele en ufak bir temas olması halinde cezaevinin alarm sistemi hemen devreye giriyor” dedi.

Ulaş:

“Biliyorum. Ama iyi bir hazırlık yaparsak bu planlamanın risklerini azaltabiliriz. Şimdi bunun için ilk iş olarak cezaevinde-

ki kamera sistemi ile ilgili olarak bilgi toplamalıyız. Cezaevinin neresinde ne çeşit kameralar var ve bu kameraların ne gibi özellikleri var? vb. konularda bilgi toplamalıyız. Siz bu konuda bir şeyler bulabilir misiniz?”

Devrim:

“Bodrum katı ile ilgili konuşturup bilgi aldığımız gardi-yandan kameralar ile ilgili de bilgi alabiliriz sanırım. Adamın çenesi düşük her konuda konuşuyor. Ama bunun için Özgür’dan yardım almamız gerekecek. Çünkü bu gardiyanların Özgür ile araları daha iyi.”

Ulaş:

“Olur, Özgür’dan yardım alın. Ama ona bu konudan bahsetmeyin. Sadece kamera sistemi ile ilgili bilgiye ihtiyacınız olduğunu söylerseniz yeterli olur. Bu konuyu da geçtikten sonra yapacağımız iş, bizim geçiş hattımızdaki kameraların nerelere yerleştirilmiş olduğunu netleştirmek ve cezaevinin genel yapısı hakkında bilgi toplamak olacak. Çıkacağımız odaların havalandırma duvarlarına bakan kameraların yerlerini tespit ederek, onların görüş açılarına göre havalandırma duvarına tırmanabiliriz. Ya da bir şekilde bu kameraların görüşünü engellemeye çalışabiliriz. Cezaevinin avlusu ve çatısının görüntülerine ulaşabilseydik kameraların yerlerini daha kolay tespit edebilirdik. Acaba çatı ve avlunun görüntülerini çekmek için içeriye bir kamera sokabilir miyiz?”

Diyar:

“Bende daha önce bir tane kamera vardı. Ama bozuldu. Bildiğim kadarı ile başka bir arkadaşta bir tane kamera var.”

Ulaş:

“O kamerayı isteyebilir misin peki?”

Diyar:

“İsterim. Ama bu konuyu ona açmamız uygun olur mu?”

Ulaş:

“Ne için istediğini sorarsa odada bir kaç fotoğraf filan çekeceğini söyle. Asıl konudan söz etme tabi.”

Diyar:

“Olur. Kamerayı birkaç güne kadar getiririm o zaman.”

Ulaş:

“Bu arada ikinci planlamayı şu an için sadece üçümüz, Rojhat ve Dilêr biliyor. Bu konuyu diğer arkadaşlar bilmesin. Önceliği tünele vereceğiz. Eğer tünel olmaz ise ikinci planlamaya göre yapacağımız çıkış çok fazla riskli olacak. Bu yüzden sayıyı fazla tutamayız. Bu şekilde en fazla beş veya altı arkadaş olarak çıkabiliriz.”

Devrim:

“Bence de ikinci planlamaya göre yapacağımız bir çıkışta sayıyı olabildiğince küçük tutmalıyız.”

Ulaş:

“Öyleyse her arkadaş, konuştuğumuz gibi önümüzdeki hafta oda değişikliklerini yapmak için yönetimden istemde bulunsun. Diyar, sen birazdan odana döndüğünde Agit ve Serhat ile konuş ve onlara tünel konusunu aktar. Eğer gruba bu işe dahil olmayı kabul ediyorlarsa ikisi Ramazan’ın odasına geçmek için yönetim ile konuşsun. Sen de bizim odaya gelmek için yönetim ile konuşacaksın. Ben ve Rojhat da senin için yönetimden istemde bulunuruz. Devrim, sen de ilk olarak Ersan ile konuş. Bakalım ne diyecek?”

Devrim, kafasını sağa sola çevirip, “Ne yapalım? Başa gelen çekilir” diye karşılık verdi ve “Şimdi saat oniki. İsterseniz Diyar, benimle bizim odaya gelsin. İkimiz Özgür ile konuşup, bir gardiyanı çağırarak ondan kameralar konusunda bilgi almaya çalışabiliriz” dedi.

Ulaş:

“Olur. Ama dikkat edin. Gardiyanın herhangi bir şeyden şüphelenmemesi gerekiyor. Zaten ikiniz Bingöl’den sabıkalısınız. Bırakın Özgür konuşsun. Siz çok fazla soru sormayın” diye cevap verdi.

Üçü, kütüphaneden çıkıp alt kattaki koridora indiler. Yemek saati olduğu için koridorlar sakindi. Ulaş, kendi odasına giderken Diyar ve Devrim o vardiyadaki bir gardiyan ile konuşup onu ikna ettikten sonra beraber Devrim’in kaldığı odaya geçtiler. İkiisi odaya girdiklerinde Zindan ve Diren’in de oraya misafirliğe geldiğini gördüler.

Diyar, Özgür ile beraber yemek yiyen Zindan ve Diren’i görünce, “Bizden önce misafirlerin gelmiş Özgür, istersen ben çıkayım” dedi gülerek.

Özgür, yerinden kalkıp, “Olur mu hiç? Hepinize yetecek kadar yerimiz var. Düşmanın verdiği yemek yetmeyebilir, ama sadece benim yaptığım salata bile size yeter” diye karşılık verdi.

Diyar ve Devrim, yemek masasına oturduktan sonra Zindan, “İkiniz nerelerdeydiniz?” diye sordu. “Ben ve Diren, sizi görmek için gelmiştik. Sabahtan beri cezaevinin koridorlarında sizi aradık. Kısımlara bile sorduk, ama sizleri bulamadık. Hayırdır cezaevinde kaçıp geri mi geldiniz?”

Diyar, gülümseyerek, “Bir daha kaçıp tekrar geri gelmek mi? Yok artık!” diye cevap verdi.

Devrim:

“Kütüphanede idik. Orada Dilêr ve Ulaş arkadaşlar ile oturup sohbet ettik biraz.”

Özgür:

“Sohbet etmek için iyi bir yer bulmuşsunuz. Kütüphaneye kimse uğramazdı bugün. Hayırdır, yeni bir şey mi var?” diye sordu ve “Sanırım Ulaş da bir şeyler yapmak istiyor” dedi.

Devrim:

“Yok nerde. Onlar bir şeyler yapmak isteseler bile yönetimden habersiz bir işe girişmezler. Öyle havadan sudan konuştuk” dedi.

Tutsaklar, bir süre konuşmadan yemek yediler. Yemek bittikten sonra Özgür çayları getirirken Diren, Diyar’a dönüp gülümseyerek, “Ee Diyar, ne oldu bu Kartaca meselesi?” diye sordu.

Diyar, Diren’e bakıp, “Büyük ordumuz, yakında o barbarların sonunu getirecektir” diye cevap verdi ve “Diren, biz şu anda 2015 yılındayız ve Kürdistan’da yaşıyoruz. Zamana ve mekana uygun sorular sor” dedi.

Diren:

“Neden bahsettiğimi biliyorsun. Bir yol bulamadınız mı hala?”

Diyar:

“Bulдум, bulдум. Ama geçiş çok pahalı. Bu yolun gişelerinden geçmek için can istiyorlar.”

Diren:

“Senin de bugün aksiliğin üstünde. Gerçekten bir gelişme yok mu?”

Diyar:

“Daha sonra detaylı konuşuruz. Ama şimdilik bir şey yok.”

Ulaş, onları uyardığı için yaptıkları planlamayı onlara anlatamazlardı. Bu yüzden özellikle Devrim kendini çok zor bir durumun içine düşmüş gibi hissetti. Ama durumu toparlamak istedi ve “Hayır oturmayacağız tabi. Ama şimdilik beklemek durumundayız. Biraz daha gözlem yapıp ne yapabileceğimizi düşünmeliyiz” dedi. Devrim, zamanı geldiğinde onların da gruba

katılmaları için Ulaş ve diğer arkadaşlarını zorlamayı düşünüyor-
du.

Devrim'den sonra söze giren Diyar, “Yemek yedik. Ben-
ce havalandırmaya çıkıp biraz volta atalım. Sonra yine içeri geçip
otururuz” dedi.

Özgür ve Zindan, odada kalıp masayı toparlarken Diyar,
Devrim ve Zindan, havalandırmaya çıkıp volta atmaya başladılar.
Bir süre sonra Zindan da lavaboya gidince Devrim, “Diyar, ka-
mera meselesi için Özgür ile konuşmamız gerekiyor. Ama Zin-
dan ve Diren de buradalar. Ne yapalım?” diye sordu.

Diyar:

“Yarın hafta sonu olduğu için ben birkaç güne kadar tek-
rar buraya gelemem. Bu yüzden gardiyanı bugün çağırıp konu-
şmalıyız. Zindan ve Diren'in burada olmaları çok sorun olmaz.
Zaten onlar ile de tünel hakkında konuşuyoruz. Onlara ve Öz-
gür'e cezaevi hakkında bilgi toplamaya çalıştığımızı söyler ve
Ulaş ile diğer arkadaşlardan bahsetmeyiz” dedi.

Devrim:

“O halde içeri geçelim ve çok geç olmadan gardiyanı ça-
ğıralım.”

Odaya gelen gardiyanlarla Devrim ve Diyar yeterince
sohbet etmiş, cezaevinde bulunan kamera sistemine ilişkin bazı
bilgiler edinmişti. Bu bilgiler işlerinin çok zor olduğunu gösteri-
yordu. Cezaevinin hemen her yerini görecektir şekilde çok fazla
sayıda kamera vardı. Bu kameraların tümü çoğunluğu kadın gar-
diyanlardan oluşan bir ekip tarafından kamera gözetleme odası
adı verilen yerden takip ediliyordu. Üstelik kameraların gece
görebilme kabiliyeti de vardı.

Gardiyanın odadan çıkmasından sonra Diren, “Adamlar
her yere kamera takmış” dedi.

Özgür:

“Evet. Ama bu normal bir durum. Bu cezaevinde altıyüzden fazla PKK’li var. Adliler ve Hizbullahçılar ile beraber bu sayı bini aşıyor. Bir şehir kadar büyük olan bu cezaevinin güvenliğini başka türlü sağlayamazlardı zaten” diye karşılık verdi.

Zindan:

“Ne olursa olsun bu cezaevinden kaçmamız şart” diyerek cezaevinden firar etme konusundaki kararlılığını dışa vurdu.

Özgür:

“Öyle ama bu iş çok zor olacak. Baksana tünel işi de zora girdi” diye karşılık verdi ve Diyar’a bakarak, “Baksana Diyar da bize iyi haberler getirmedi” dedi.

Zindan:

“Buradan kaçmak için tek yol tünel kazmak mı?” diye sordu ve “Geceleri havalandırma kapılarının kilidini açarak havalandırmaya çıkabiliyoruz. Bu bile kendi başına büyük bir avantaj. Havalandırma duvarını geçip avluya, oradan da dışarıya ulaşabiliriz” dedi.

Zindan’ın bu sözleri sonrasında Diyar, Devrim’e baktı. Kendileri daha önce de bu yöntem üzerinde tartışıp ne yapabileceklerini konuşmuşlardı. Ama daha birkaç saat önce Ulaş, bu yöntemin tünele alternatif yöntemleri olacağını söylediği için bu konuyu gündeme getiremezlerdi.

Bunun üzerine Devrim Zindan’a bakarak, “Biz daha önce de bu konuyu tartışmıştık. Ama o yöntem ile bu cezaevinden kaçmak çok zor. Biliyorsun cezaevi avlusu gece-gündüz sürekli olarak gözetim altında tutuluyor. Ayrıca avluda alarm teli de var. Ondan sonrası da zaten askerin denetiminde olan bir alan. Gardiyanı duymadın mı? Askerlerin elinde termal kameralar bile varmış” dedi.

Zindan:

“Ne yapacağız peki? Yerimizde oturup cezaevinde çürümeyi mi bekleyeceğiz?” diye sordu.

Özgür:

“Fevri bir şekilde hareket edip ne kendimizin ne de başka arkadaşların yaşamlarını riske koyacak bir eylemin içinde olmayız. Ama Zindan da haklı. Artık bir şeyler yapmamız lazım. Sizin Van’dan buraya gelmenizin üzerinden on ay geçti ama halen bir ilerleme sağlayamadık” dedi.

Diyar:

“Ama hiçbirimiz yerinde beklemedi ki, tünel için hazırlık ve araştırma yaptık” diye cevap verdi ve “Ben önümüzdeki günlerde Ulaş ve Rojhat’ın kaldığı odaya gideceğim. Belki onlardan da destek alıp bir şekilde tünele başlayabiliriz. Ama o zamana kadar biraz sabırlı olmamız gerekiyor” dedi.

Cezaevinden çıkabilmek için her şeyi göze alabilecek karakterde olan Zindan’ın çok düşünülmeden yapılacak olan bir firar girişimi içine girme ihtimali yüksekti. Onu sakinleştirmek kolay olmamıştı. Fakat beş arkadaş bir süre daha tartıştıktan sonra nihayet ortak noktayı bulmuşlardı ve tutsaklar kendi odalarına dağılmışlardı.

O günden sonra Devrim ve Diyar için zor bir dönemin de başlangıcı olacaktı. Çünkü Özgür, Zindan ve Diren’i beraber kaçabilecekleri arkadaşlarının sayısını fazla tutamadıkları için Ulaş, Dilêr, Rojhat ve Agit ile beraber oluşturacakları firar grubuna dahil edemeyecekler ve kendilerini onları geride bırakmış gibi hissederek vicdani bir zorlanma yaşayacaklardı...

Diyar, Özgür ve Devrim'in kaldığı odadan çıkıp kendi odasına gittiği sırada Agit ve Serhat da odanın havalandırmasına çıkmış beraber volta atıyorlardı. Diyar, onlara katılıp bir süre onlar ile beraber volta attıktan sonra Ulaş'ın kendisine söylediği şeyleri de aktarmak istedi ve Agit'e Dönerek, "Agit, Bingöl'de yaptığımız benzeri bir işte yer alır mısın? diye sordu.

Agit, heyecan içinde, "Varım tabi ki!" diye cevap verdi ve "Ne yapacağız?" diye sordu.

O sırada en az Agit kadar heyecanlanmış olan Serhat, "Ben de var mıyım?" diye sordu.

Serhat'ın bu sorusuna gülümseyerek karşılık veren Diyar, "Sen de olmasan niye senin yanında konuşayım?" diye cevap verdi ve sonra "Neyse, birazdan gardiyanlar havalandırma kapısını kapatmak için odaya gelirler. Şimdi içeri geçip yemek yiye- lim. Akşam konuşuruz" dedi.

Üç arkadaş beraber odaya geçip ara koridordaki yemek masasına oturup yemek yerken gardiyanlar odaya geldiler ve üç hücrenin de havalandırma kapılarını kapatıp tekrar odadan çıktılar.

Üçü, yemek yiyip masayı topladıktan sonra tekrar oturdu-
lar ve Agit, Diyar’a, “Anlat bakalım Diyar, durum nedir?” diye
sordu.

Diyar:

“Belki daha önce sizinle bu konu hakkında hiç konuşma-
dık ama biz, bir süredir bazı arkadaşlar ile beraber burada tünel
kazabilmek için hazırlık yapıyoruz. Doktor Orhan arkadaş bura-
dayken onunla da bazı tartışmalarımız olmuştu. Ayrıca Doktor,
Ulaş, Diler ve Rojhat arkadaşlar da bu konuda bir planlama yap-
mışlardı. Ben, Devrim, Zindan ve Özgür de bu konuda belli bir
hazırlık ve keşif çalışması yapmıştık. Bu konu ile ilgili olarak
hem ben hem de Doktor ve Ulaş arkadaşlar buradaki yönetim ile
konuştuk. Ama yönetim böylesi bir işe müsaade etmeyeceği ce-
vabını verdi. Biz de, bu işi yönetimden izinsiz olarak kendi inisi-
yatifimiz ile yapma kararı aldık. Ama biliyorsunuz Doktor arka-
daş Rize’ye sürgün edildi. Biz de bugün Devrim ile beraber Ulaş
arkadaş ile konuştuk. Belli bir planlama yaptık ve bu planlamayı
hayata geçirmek için odalarımızı değiştirmeliyiz” dedi.

Serhat:

“Tünel, hangi odada kazılacak?”

Diyar:

“Ulaş’ın kaldığı kısmın üçüncü odasında. Yani bizim
Korsan Ramazan’ın kaldığı odada. Bunun için ikinizin o odaya
gitmesi gerekiyor. Şu anda o odada Ramazan, Remzi ve genç bir
arkadaş kalıyor. Ramazan odada kalacak siz de diğer ikisinin
yerine geçeceksiniz.”

Agit:

“Odadan çıkacak olanların bu konudan haberleri var mı?”

Diyar:

“Hayır sadece Ramazan biliyor.”

Agit:

“Anladım. Peki bu konuda tam olarak nasıl bir planlama yapıldı?”

Diyar:

“Siz Ramazan’ın odasına geçtikten sonra oradan bodrum katına inmemiz için bir kapak açmaya başlayacaksınız. Bodrum katına indikten sonra zaten genel zeminin altına inmiş olduğumuzdan dolayı bodrumdaki bir odanın duvarından dışarıya doğru başka bir kapak açarak tüneli kazmaya başlayacağız. Bu arada ben de Ulaş ve Rojhat’ın kaldığı odaya geçeceğim. Devrim, Ersan’ın odasına Mirxan adlı arkadaşın yerine geçecek. O odada kalan Ersan ve Mirxan’ın bu planlamadan haberleri yok. Bu yüzden Devrim, o odaya gittikten belli bir süre sonra o ikisini odadan çıkarıp yerlerine bizim belirleyeceğimiz ve tünel kazımına dahil olacak iki arkadaş göndermeye çalışacağız. Böylece sizin kalacağınız üçüncü oda ile Devrim’in kalacağı ikinci oda arasında bir bağlantı açabileceğiz. Bu iki odada kalan altı arkadaş, tünelde çalışacaklar. Tünelin sonlandırılması durumunda ben, Ulaş ve Rojhat’ın kaldığı birinci oda ile ikinci oda arasında da bağlantı açıp cezaevinden toplamda dokuz arkadaş olarak kaçacağız.”

Serhat:

Oda değişiklikleri ne zaman olacak?”

Diyar:

“Pazartesi günü hepimiz, yönetime gitmek istediğimiz odaları bildirip değişiklik önerisinde bulunacağız. Gerekçe olarak da herkes gitmek istediği odadaki bir arkadaşla aynı odada kalmak istediğini söyleyecek. Benim için Ulaş, sizin için de Ramazan yönetimle konuşup, bizim onların odasına geçmemizi istediklerini söyleyecekler. Devrim, Ersan ile konuştuktan sonra, eğer Ersan kabul ederse o odaya geçmek istediğini söyleyecek. Eğer

sizin için de uygunsa ve bu çalışmaya katılmayı kabul ediyorsanız bu planlamayı hayata geçireceğiz.”

Agit:

“Ben varım. Ama yönetimin onayı ve desteği olmadan böyle bir işi yapıp bitirme şansımız çok düşük.”

Diyar:

“Senin söylediklerinin hepsini tartıştık. Biz bu işte yalnızız.”

Agit:

“Bodrum katı tünel kazmak için uygun mu? Düşman orayı kontrol etmek istediği zaman nasıl bir tedbir alacağız?”

Diyar:

“Bodrum ile ilgili olarak biraz bilgi topladık. Düşman arama günlerinde bile bodrum katını detaylı kontrol etmiyormuş. Tünel kapağını açmak için bodrumun en kuytu köşelerinde olan hücrelerden birini seçeceğiz. Ayrıca Bingöl’de yaptığımız gibi, tünel kapağının üstünü kamufle edeceğiz. Düşman kapağa baksa bile ilk bakışta anlamayacaktır.”

Pazartesi günü, tünel kazma hazırlığında olan tutsaklar, istedikleri odalara geçmek için yönetimde yer alan arkadaşları ile konuştular. Serhat ve Diyar’ın istekleri kabul edildi. Ama Ramazan’ın odasındaki Remzi odadan ayrılmayı kabul etmediği için Agit’in Serhat ile beraber Ramazan’ın odasına geçme isteği kabul edilmedi. Bu durum onların yaptıkları planın daha başlamadan bitmesi anlamına geliyordu.

Diyarbakır Cezaevindeki ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü tutsaklar, o cezaevinde olan diğer arkadaşları ile aynı haklara sahip değillerdi. Tutsakların geneli, normal odalarda kalırken ağır müebbet hükümlüsü tutsaklar sadece tek kişilik hücrelerde kalabilirlerdi. Yine diğer arkadaşları, haftada bir sefer telefon açma ve görüş hakkına sahip olup haftanın üç günü sohbet ve

spor alanlarına çıkabilirlerken onlar, telefon açma ve görüşe iki haftada bir olmak üzere çıkabiliyor ve sohbet salonlarına hiç çıkarılmazlarken, ayda bir defa olmak üzere futbol sahasına çıkabiliyorlardı.

O haftanın Cuma günü de, tüm ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü tutsaklar, futbol sahasına çıkarılmışlardı ve Ulaş, Agit, Devrim, Diyar, Dilêr ve Rojhat, diğer arkadaşlarından ayrılarak futbol sahasını bir uçtan diğer uca yürüyerek sekteye uğramak üzere olan tünel planları üzerinde konuşmaya başlamışlardı.

Etrafına bakıp onlara yakın başka arkadaşlarının olmadığını emin olan Ulaş, “Yönetim ile oda değişimleri için konuştunuz mu?” diye sordu.

Diyar:

“Konuştuk. Ben ve Serhat’ın sizin kısma gelmemize onay verdiler. Ama Agit’in değişiklik önerisi kabul edilmedi” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Neden?” diye sordu.

Agit:

“Remzi, odadan çıkmak istemiyormuş. Bu yüzden kabul etmediler” dedi.

Aldığı haber yüzünden suratı asılan Ulaş, Devrim’e dönerek, “Devrim, sen ne yaptın?” diye sordu.

Devrim:

“Henüz bir şey yapmadım. Bugün Ersan ile konuşacağım” dedi.

Ulaş:

“Tamam, Ersan ile konuş. Eğer senin de oda değişikliğini kabul ederler ise sadece Agit kalıyor. Artık onu da bir şekilde Ramazan’ın odasına almaya çalışacağız” dedi.

O sırada diğer arkadaşları onları çağırıp futbol maçı yapacaklarını söyleyince onlar da arkadaşlarının yanına gittiler ve iki takıma ayrılarak futbol maçı yaptılar. Maç sona erdikten sonra yorulmuş olan tutsaklar, sahanın beton zemininde oturarak sohbet etmeye başladılar.

Diyar'ın odasını değiştirerek, Ulaş ve Rojhat'ın kalacağı kısma geleceğini öğrenen Ersan, Diyar'a, "Diyar, bizim kısma gelecekmişsin doğru mu?" diye sordu.

Diyar:

"Evet. Ulaş ve Rojhat'ın kaldığı odaya geleceğim" diye cevap verdi.

Ersan:

"Peki seninle beraber Kenan da gelecek mi?"

Diyar:

"Hayır. O şimdi kaldığı kısımda kalacak. Ama Serhat da sizin kısma geliyor. Ramazan'ın odasına geçecek."

Ersan:

"Haberim var. İyi olur, gelin. Bizim kısımda bazen bir araya gelebiliriz."

Ulaş:

"Ağır müebbet hükümlüsü arkadaşların ara sıra oda değişikliği yapmaları iyi olur. Zaten akşama kadar o hücrelerde hareketsiz kalıyoruz ve sohbet salonuna çıkamıyoruz. Buraya bile sadece ayda bir defa getiriyorlar. Bu yüzden bazen oda değişikliği yapmalıyız."

Konuyu açmak için uygun fırsatı yakaladığını düşünen Devrim, "Evet, haklısın" diye karşılık verdi ve Ersan'a bakarak, "Ersan, senin de odanı değiştireceğini duydum. Doğru mu?" diye sordu.

Ersan:

“Niyetim vardı ama vazgeçtim” diye cevap verdi ve gülümseyerek, “Orası şimdilik benim için daha uygun” dedi.

Devrim:

“Ben de odamı değiştirmek istiyordum. Biraz gezeyim diyordum.”

Ersan:

“Hangi odaya geçmek istiyorsun?”

Devrim:

“Sizin odaya geçmek istiyordum. Hem Diyar da sizin kısma geliyor. Ben de bir süre için seninle aynı odada kalmak istemiştim.”

Ersan:

“Senin bizim odaya gelmen iyi olurdu. Ama şu an için zor görünüyor. Zaten Mirxan arkadaş odaya daha yeni geldi. Muhammed de bana yazı işlerimde yardım ediyor. Şimdilik olmaz gibi görünüyor, ama ilerde olabilir.”

Ersan’ın tüm arkadaşlarının içinde kendisine böyle bir cevap veremeyeceğini düşünen Devrim, aldığı bu cevap karşısında içten içe çok sinirlense de bunu yansıtmayıp gülümseyerek, “Öyle mi? O zaman bir süre için kalsın” dedi.

Tutsaklar, futbol sahasında bir süre daha oturup sohbet ettikten sonra sahadan ayrılarak, kısımlarına dönmek üzere cezaevinin genel koridorunda toplu şekilde yürümeye başladılar.

O sırada Diyar, Ulaş’ın yanına yaklaşıp koluna girerek, “Şimdi ne yapacağız?” diye sordu ve “Oda değişiklikleri istediğimiz biçimde yapılmayacak” dedi.

Ulaş, kısık bir sesle, “Bu konuyu oturup konuşmamız gerekiyor. Bu yüzden sen ve Devrim şimdi bizim odaya gelin” diye cevap verdi ve “Bugünün vardiyasındaki gardiyanlarla konuşursan ikinizi bizim odaya misafirliğe getirirler mi?” diye sordu.

Diyar:

“Bu vardiyadaki bir gardiyandan ikimizi sizin odaya getirmesini isteyebilirim. Sanırım kabul edecektir” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Tamam o zaman. Sen git gardiyan ile konuş, eğer izin verirse direk bizim odaya gelin. Dilêr de gelecek. Orada konuşuruz” deyince Diyar, onun yanından ayrıldı.

Sözünü ettiği gardiyanı bularak ondan Devrim ile beraber Ulaş’ın kaldığı odaya gitmek istediğini söyleyen Diyar, gardiyanın ilk önce kabul etmemesine rağmen ısrar etmiş ve Devrim ile beraber Ulaş ve Rojhat’ın kaldığı odaya gitmişti. Onların dışında Dilêr de o odaya gelmişti.

Hepsi odaya geçip beraber öğle yemeğini yedikten sonra havalandırmaya çıkıp oturarak içinde bulundukları durum hakkında konuşmaya başladılar.

İlk olarak söz alan Rojhat, “Agit ve Devrim arkadaşların oda değişikliği yapmaları kabul edilmedi” dedi ve “Bu durumda yaptığımız tünel planlamasını hayata koymak zor olacak. Ne yapacağız?” diye sordu.

Kızgınlığı halen geçmemiş olan Devrim, “Kabul etmeyecekleri baştan belliydi zaten. Tüm arkadaşların içinde boş yere şu Ersan’dan öyle bir cevap aldık ya, ona yanıyorum ben” dedi.

Ulaş, Devrim’i de sakinleştirmeye çalışarak “Kendini çok fazla daraltma. Bu işi sonuca götürebilmek için gerekirse bazı şeyleri sineye çekeceğiz. Çünkü söz konusu olan bizim özgürlüğümüz” diye karşılık verdi ve “Bizim bu cezaevinden kaçıp örgüte ulaşmamız durumunda bunları unuturuz” dedi.

Dilêr:

“Devrim’in, Ersan’ın odasına geçmeyecek olması işe başlayabilmemiz açısından şimdilik çok büyük bir sorun değil. Asıl

sorun, Agit'in Serhat ile beraber Ramazan'ın odasına geçemeyecek olması olacak. Çünkü Remzi o odada olduğu sürece bodruma inmek için açacağımız kapakla bile uğraşamayız" diye araya girdi.

Devrim, omuz silkerek, "Arkadaşlar, boşuna kendimizi kandırmayalım. İstedüğimiz oda değişimlerini yaptıramayacağız" dedi.

Diyar:

"Tüm bunlar doğru, ama bunun karşısında ne yapabileceğimizi belirlemeliyiz. Eğer istediğimiz oda düzenlemelerini yaptıramazsak tünel işi olmaz. Ayrıca zaman da ilerliyor. Tüneli bu kış kazabilirsek ne ala. Ama bu sene elimizdeki fırsatı değerlendiremezsek seneye hepimizin buradan sürülme ihtimali çok yüksek."

Bir süredir konuşmadan arkadaşlarını dinleyen Ulaş, araya girerek, "Benim farklı bir fikrim var ama sizin de onay vermeniz lazım" dedi.

Devrim:

"Nedir?" diye sordu.

Ulaş:

"Göründüğü kadarı ile tünel işi zor görünüyor. Bu yüzden bence esas yoğunlaşmamızı daha önce konuştuğumuz plan olan cezaevindeki duvarları geçerek firar etme konusuna verelim diyorum" diye cevap verdi ve "Çok riskli ama sanki başka çaremiz yok gibi. Siz ne diyorsunuz?" diye sordu.

Devrim:

"Bu yol çok riskli. Deşifre olma ve yakalanma ihtimalimiz neredeyse yüzde doksan dokuz. Ama kimsenin bu cezaevinden böyle bir şekilde kaçmak isteyeceği cezaevi idaresinin aklına gelmeyeceği için avantajları da var. Herkes, bizim tünel için bir

şeyler yapmamızı bekliyor çünkü” diye cevap verdi ve tereddüt-süz bir şekilde, “Ben kabul ediyorum” dedi.

Devrim’in ardından Diğer arkadaşları da Ulaş’ın yaptığı öneriye katıldıklarını söylediler. Kabul ettikleri öneri, cezaevin-den kaçabilmek için çok riskli ve başarı şansı çok düşük bir yön-tem olmasına rağmen, onlara göre başka çareleri kalmamıştı ve bu yüzden tüm riskleri göze almak gerekiyordu.

Hepsi, Ulaş’ın yaptığı öneriye katıldıklarını belirtince Rojhat, “Peki tünel planlaması ne olacak? O planlamayı durdura-cak mıyız?” diye sordu.

Ulaş:

“Hayır. Bence tünel planlamasını gündemimizden tama-men çıkarmayalım. Zaten Diyar bizim odaya, Serhat da Rama-zan’ın odasına geçecekler. Eğer ilerde Remzi o odadan çıkmayı kabul ederse bizden birini oraya gönderip bodruma açılan kapağı açmaya başlayabiliriz. Esas uğraşımız, şimdi kabul ettiğimiz ikinci plana göre hareket etmek olacak, ama tünel konusunu da gündemimizden tamamen çıkarmayalım. Çünkü ilerleyen dö-nemde şartlar değişebilir” diye cevap verdi.

Rojhat:

“Şimdiki durumda Diyar, bizim odaya gelecek. Yani ben Ulaş ve Diyar bu odada kalacağız. Zaten bizler, yaklaşık bir aydır bu odanın havalandırma duvarında açtığımız delikten bakarak düşmanın nöbet değişimlerini ve askerlerin genel hareketliliğini izliyoruz. Bu yüzden üçümüzün çıkacağı oda burası olacak. Ben-ce gruba dahil edeceğimiz altıncı arkadaş seçmeden önce Dev-rim, Dilêr ve altıncı arkadaşın hangi odaya geçeceklerini netleş-tirmeliyiz.”

Dilêr:

“Bu kısımdaki bir odaya geçseydik iyi olurdu. Ama ne Ersan’ın ne de Ramazan’ın odasına geçemeyeceğiz. Bu yüzden belirleyeceğimiz oda en azından size yakın bir kısımda olmalı.”

Ulaş:

“H-8 veya H-7 kısımlarının alt odalarından biri olmaz mı?

Diyar:

“Bence iki kısım da olmaz. Çünkü bu kısımların alt odaları cezaevinin doğu cephesine bakıyorlar. Ama bu oda kuzeye bakıyor. Yani birbirlerine böyle zıt bir konumda olan iki odadan cezaevi avlusuna çıkıp bir araya gelmeye çalışmak çok riskli olur. Çünkü arada uzun bir mesafe var ve avluda geçilmesi gereken bazı yerler, nöbetçi kulelerine çok yakın. O kadar mesafeyi geçip toplanana kadar zaten askere veya kameralara görüntü vermiş oluruz. Bence diğer odamız, şu an ben, Agit ve Serhat’ın kaldığı oda olsun. Zaten ben ve Serhat oradan çıkıyoruz. Geriye Agit kalıyor. Devrim ve Dilêr de o odaya giderler ve altıncı arkadaş da Agit olur. O oda dış duvara uzak olduğu için yönetim oradan tünel konusunda şüphelenmez ve Devrim ile Dilêr’i oraya göndermeyi kesin kabul eder.”

Ulaş:

“İyi o zaman, ikinci odamız orası olsun. Peki diğer arkadaşlar da bu odaya geçmeyi kabul ediyorlar mı?”

Dilêr:

“Eğer o oda Diyar’ın söylediği gibi ise ben kabul ediyorum.”

Devrim:

“Bence de uygundur.”

Yaptıkları planlama yavaş yavaş belli bir şekle kavuşmaya başladığı için sevinen Ulaş, “O halde ikiniz yarın ilk iş olarak yönetim ile konuşup Agit’in odasına gitmek istediğinizi söyleyeceksiniz. Diyar ve Serhat, o odadan çıktıklarında siz de onların yerlerine geçersiniz” dedi ve gülerek, “Ama bu sefer yönetimi kesin ikna edin. Yoksa siz dışarıda kalırsınız ve ben, Rojhat ve Diyar ile beraber yalnız firar ederiz” dedi.

Devrim:

“Bu sefer sorun çıkmaz. İkimiz de, yönetime Agit ile beraber kalmak istediğimizi söyleriz” diye karşılık verdi.

Diyar:

“Bu durumda gruba katacağımız altıncı arkadaş Agit oluyor değil mi? Zaten kendisi de o odada kalıyor” dedi.

Firar planlaması konusunda daha önce defalarca Ulaş ile konuşmuş olan ve kafasında belli bir plan olan Rojhat, “Planın ana hatları belli, ama şu an netleştirmedığımız ayrıntılar var” diye devam etti.

“Şu an için sadece askerlerin gece nöbetlerini izleyebiliyoruz. Havalandırma duvarının, cezaevi dış duvarına bakan tarafında küçük bir delik açtık. Havalandırma kapısının kilidini açabildiğimiz için geceleri havalandırmaya çıkıp nöbet değişimlerini izleyebiliyoruz. Dış duvar ve bu duvara bağlı olan nöbetçi kulübesi ile aramızda yüzelli metrelik bir mesafe var. Duvarda açtığımız delik küçük olduğu için dışardaki görüş alanı çok dar ve biz dış duvarda sadece otuz veya kırk metrelik bir alanı görebiliyoruz. Nöbetçi kulübesinin kapılarını görmesek de nöbet değişimleri sırasında oradan geçen askerleri görebiliyoruz. Nöbet değişimleri çift saatlerde olmak üzere iki saatte bir yapılıyor. Nöbet aralarındaki tek saatlerin başında ise cezaevinin çevresini saran tüm duvar boyunca devriye geziyor ve bu devriyeyi yapan subay bazen nöbet kulübelerindeki askerleri çağırıp tekmil alıyor. Nöbet değişimleri de bir subayın gözetiminde yapılıyor. Subay, yeni saatlerde nöbet tutacak askerleri yanına alarak, onları tek tek nöbet tutacakları kulübelerin kapısına götürüyor ve kulübenin kapısında nöbet değişimi yaptırıyor. Devriyeler ise, genelde biri subay olmak üzere iki askerce atılıyor” dedi.

Ulaş:

“Ama planımızın ayrıntılarını tam olarak netleştirememiş durumdayız” diyerek araya girdi. “Şimdiye kadar sadece askerle-

rin nöbet değişimlerini izleyebildik. Önümüzde nasıl engeller olduğunu siz de az çok biliyorsunuz, ama ben yine her arkadaşın üzerinde yoğunlaşabilmesi için bazı ana noktaları aktarabilirim. İlk husus kaldığımız odaların havalandırma duvarlarını aşıp cezaevi avlusuna geçme konusudur. Havalandırma duvarına tırmanmak için yatak çarşaflarından ip yapıp bu ipleri ile duvara tırmanacağız. Ayrıca duvarın üstünde alman telleri var. Alman telinin önünde de birbirlerine paralel olarak çekilmiş dört şerit dikenli tel var. Bir şekilde bu telleri keserek duvarı geçmeye çalışacağız.”

Alman tellerinin kesilmesinin zor olduğunu bilen Dilêr, “Eğer pense veya keski gibi bir şey bulabilirsek dikenli telleri kesebiliriz, ama alman telleri çelikten yapılmış. O telleri, elimizde pense olsa dahi kesemeyiz” dedi.

Ulaş:

“Doğru, şu an için bu konuda bir çare bulamadık. Ama üzerinde çalışıp bir çaresini bulacağız” diye cevap verdi ve konuşmasına devam etti. “Havalandırma duvarları yaklaşık olarak yedi metre yüksekliğinde ve duvarın üst bölümü hem nöbetçi kulübelere hem de çatıya yerleştirilmiş olan bazı kameralara görüntü veriyor. Bunların görüşlerini engellemek için duvarın onlara bakan cephelerinde olan alman tellerinin üzerine çöp poşeti atacağız. Eğer bu poşetleri, rüzgar yüzünden uçup tellere takılmış gibi yerleştirebilirsek şüphe de çekmez. Havalandırma duvarını geçtik diyelim, cezaevinin dış duvarı ile bizim havalandırma duvarının arasındaki alanı ikiye bölüp, araya iki metre yüksekliğinde bir tel örgü çekmişler. Bu tel örgünün üstünde ve altında alman telleri var. Tel örgünün üstünden geçmek hem alman tellerinin olması yüzünden zor olur hem de o açıklıkta ayağa kalkacağımızdan dolayı asker ve kameralara görüntü verme ihtimalimizi artırır. Bu yüzden telin alt kısmında geçebileceğimiz genişlikte bir yer açmalıyız. Tabi cezaevi avlusunu sürünerek geçeceğimizi belirtmeliyim.”

Devrim:

“Bu tel örgüde alarm sistemi var ve en ufak bir temasta bile alarm çalıyor. Telleri nasıl keseceğiz?” diye sordu.

Kafasını sallayıp Devrim’i anladığını belirten Ulaş, “Netleştiremediğimiz önemli meselelerden biri de bu zaten” diye yanıt verdi ve “Bu tellerdeki alarm sisteminin nasıl bir temas ile devreye girdiğini bilmiyoruz. Eğer teli hiç sarsmadan, yavaş bir biçimde kesersek de alarm çalar mı bilmiyoruz. Bu konuyu netleştirmeye çalışıyoruz” dedi.

Ulaş’ın susması ile üzerinde konuştukları planı anlatmaya devam eden Rojhat, “Eğer herhangi bir sorun yaşamadan bu tel örgüyü de geçebilirsek, önümüzde son engel olarak cezaevinin dış duvarı kalıyor. Bu duvar bize uzak olduğu için tam olarak ne kadar yüksek olduğunu bilmiyoruz. Ama tahminime göre en fazla dört metre yüksekliğinde olmalı. Bu duvarın üstünde alman teli yok. Sadece dört şerit halinde dizilmiş olan dikenli teller var. Bu duvara da tırmanmamız gerekecek. Hepimizi duvara çıkabilmesi için öncelikle bir şekilde aramızdan bir arkadaşı duvarın üstüne çıkarmalıyız. Duvarın üstüne çıkan arkadaş yanında götürdüğü ipi bu duvarın üstündeki dikenli tellerin sabitlendiği demire bağlar. Diğer arkadaşlar da bu ip ile duvara tırmanırlar ve duvarın diğer tarafına inmek için bağlayacağımız ip ile de aşağı inip dışarıya çıkarlar. Bu duvardan sonraki alanda tam olarak ne var bilmiyoruz. Ama dışardan getirdiğimiz görüntülerde cezaevinin dışında, çeşitli yerlerde yere döşenmiş olan alman tellerini olduğu görülüyor. Cezaevinin dışı, ayrıca projektörler ile aydınlatılıyor. Bu bölümü de sürünerek geçmek zorundayız. Eğer bu bölümü de bir sorun yaşamadan geçebilirsek yola ulaşacağız. Yola ulaştıktan sonra ayağa kalkıp yürüyebilir veya koşabiliriz artık” dedi.

Ulaş:

“Plan kaba hatları ile böyle. Gördüğünüz gibi daha işin başındayız ve üzerinde çalışmamız gereken birçok konu var. Öncelikle detaylı bir keşif çalışması yapmalıyız. Bunu için de cezaevinin çatısı ile cezaevi avlusundan geçeceğimiz yerlerin görüntülerine ulaşmalıyız. Bu sayede çatıdaki kameraların yerlerini tespit edip görüş açılarını kapatacağız. Avlunun da görüntüsüne detaylıca bakarak geçmemiz için en uygun olacak hattı belirleyeceğiz” dedi ve Diyar’a dönerek, “Diyar, bu iş için bir kamera ayarlayacaktın. Ne yaptın?” diye sordu.

Diyar:

“Kamera tamamdır. Bu odaya geldiğim zaman yanımda getireceğim” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Çok iyi, keşif için bize çok faydası dokunacaktır” dedi.

Ulaş ve Rojhat’ın anlattığı planı dinleyen ve cezaevi avlusunu görüntü vermeden geçebilmeleri konusunda kaygıları olan Diyar, “Önümüzde birçok engel var. Ama bunların arasında en zor olanı dış duvara tırmanma konusu olacak. Yanımızda götüreceğimiz ipi, bu duvara asabiliriz. Ama dış duvarda da kameralar var. Ayrıca bu duvara, iki kulübe arasındaki bir yerden tırmanmaya çalışırsak iki kulübenin de bize olan uzaklıkları sadece otuz veya kırk metre civarında olacak. Kulübedeki askerin, bizim olduğumuz tarafa bakması ihtimalinde bizi görmeme ihtimali çok az. Oranın aydınlatması da çok iyi olduğu için kameralar da bizi görebilirler. Bu nedenle altı kişi olarak ve bu şekilde, o duvarı düşmana herhangi bir görüntü vermeden aşmak çok zor görünüyor” dedi ve “Bence duvara tırmanmak yerine nöbetçi kulübesine girelim” diyerek kendi görüşünü söyledi.

Rojhat:

“Peki askeri ne yapacağız?” diye sordu.

Diyar.

“Ben daha önce de bu konu üzerinde düşünmüştüm” diye cevap verdi ve “Askerin kulübede beklediği kabin, dış duvardan çok daha yüksekte ve kulübe merdiveninin birinci katı, dış duvarla aynı yükseklikte yani bu duvara yapışık biçimde. Askerin beklediği kabine girmeyip kulübenin birinci katından direk dışarıya inebiliriz. Eğer kuledeki askerin bizi fark etmesinden önce o bölgeyi geçebilirsek zaten sorun çıkmaz. Ama askerin bizi fark etme riskini göze alamaz isek de iki arkadaş, askerin nöbet tuttuğu kabine sızıp oradaki askeri etkisiz hale getirebilir. Böylece onun silahını da alabiliriz ve bir deşifransyon durumunda bu silah sayesinde belli bir süre çatışabilir ve cezaevinden uzaklaşabiliriz” dedi.

Diyar’ın söylediklerini pek benimsemeyen Ulaş, “Birincisi; kulübenin kapısı kapalı olduğu için kulübeye girmek zor olur. Kapı açık olsa dahi, eğer oradaki askeri etkisiz hale getirsek bile erken deşifre oluruz. Bu cezaevi şehrin dışında ve bizim gitmek istediğimiz yere ulaşabilmemiz için en az üç veya dört saatlik bir zaman gerekecektir. Nöbet değişiminde bizim kaçtığımız kulübeye giren askerler, cezaevinde firar olduğunu anlarlar ve polis ile askere haber verip hemen operasyon başlatırlar. Zaten düşman, şu an Sur’daki özyönetim direnişinden dolayı, Amed’in her yerinde olağanüstü tedbirler almış durumda. Her yere asker ve polis yığınağı yapılmış. Eğer biz kendimizi sağlama almadan önce, firar ettiğimiz anlaşılır ise kurtulma şansımız yok denecek kadar az olur” diyerek nöbetçi kulübesine girmelerinin doğru olmayacağını söyledi.

Kendisi de, Ulaş’ın anlattığı risklerin farkında olan Diyar, “Bence biz, yine de bu alternatifi gündemimizden tümünden çıkarmayalım. Çünkü duvarı tırmanma işi de bizi aynı riskler ile karşı karşıya bırakacaktır” dedi.

Ulaş:

“Haklısın ama bunu da önümüzdeki süreçte netleştireceğiz. Şu an, nasıl hareket edeceğimiz konusunda daha kesin bir şey yok” diye karşılık verdi.

Devrim:

“Bence işin dışardaki ayağını iyi örgütlemeliyiz” diyerek araya girdi ve devamında, “Biz, Bingöl’de dışarıyı iyi örgütlediğimizi zannediyorduk, ama gerçekte öyle olmadığı için yakalandık. Buradan çıkmak kadar, dışarda sağlam bir yere ulaşmak da önemli” dedi ve “Mesela nereye gideceğimiz konusu belli mi?” diye sordu.

Rojhat:

“Bu konuda önümüzde iki seçenek var. Birincisi; Sur’a ulaşmak! Biliyorsunuz şu anda Sur’da çatışmalar var ve düşman Sur’a giremiyor. Biz buradaki arkadaşlarla iletişime geçip Sur’a ulaşabilirsek hem arkadaşlara hem de silaha ulaşmış oluruz ve oradaki direnişe de katılabiliriz. İkinci seçeneğimiz ise Urfa üzerinden sınırı geçip Rojava’ya ulaşmak” dedi.

Devrim:

“Dağa ulaşamaz mıyız?” diye sordu.

Ulaş:

“Çıkacağımız zaman, kış aylarına veya baharın erken zamanlarına denk gelecektir. Bu ihtimalde dağdaki arkadaşlara ulaşmamız zor olabilir. Çünkü arkadaşlar o dönemde kış üslenmesinde olacaklar. Onlara ulaşabilirsek bile arkadaşların bizden sonra başlayacak operasyonlarla karşı karşıya kalmaları iyi olmaz. Bu yüzden elimizde şimdilik bu iki alternatif var” diye cevap verdi.

Dilêr:

“Bizler, cezaevinden çıkacağımız günü, dışardaki arkadaşlara önceden bildiremeyeceğiz. Çünkü çıkmamız için uygun

olan şartların ne zaman oluşacağını bilmiyoruz. Bu yüzden bizi karşılamak için de kimse gelemeyebilir” dedi ve “Böyle bir durumda gitmek istediğimiz yerlere nasıl gideceğiz?” diye sordu.

Ulaş:

“Bu işin zor olacağını biliyoruz. Ama durum bu. Eğer çok zor durumda kalırsak şehre girip bir araba alıkoyabiliriz” dedi. “Aranızda araba kullanmasını bilen var mı?” diye sordu.

Diyar:

“Ben biliyorum” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Tamam. Eğer çok zor durumda kalırsak bir arabaya el koyarız” diye karşılık verdi ve devamla “Şimdi aramızda Amed şehrini sadece Dilêr, Rojhat ve Diyar tanıyorlar. Eğer araba bulamasak da, üç gruba ayrılacağız ve yaya olarak Sur’a ulaşmaya çalışacağız. Ama bu kesin olarak verdiğimiz bir karar değil. Çünkü elimizden geldiği kadar Rojava’ya ulaşma konusunun üzerinde duracağız. Bunun için bizi Suruç’a kadar götürecek olan birilerini bulmalıyız. Suruç’ta, bizleri karşılayıp sınırdan geçirebilecek ilişkilerimiz var, ama asıl mesele oraya ulaşmak olacaktır” dedi ve “Aranızda Urfa’yı bilen var mı?” diye sordu.

Diyar:

“Ben biliyorum. Urfa’da okudum” dedi.

Ulaş:

“Suruç’a kadar anayollara girmeden gitmemizi sağlayacak köy yolları var mı?” diye sordu.

Diyar:

“Ben Urfa’ya hep ana yol üzerinden gittim. Ama köy yolları üzerinden Siverek’ten sonra Hilvan ve Bozova’ya kadar olan köy yollarından bir iki defa geçtim. Bozova’nın Yaylak beldesi üzerinden de Suruç’a gidebiliriz. Ama aradan uzun zaman geçti.

Bu yolları tekrar kontrol ettirmemiz gerekecek. Şimdiki savaş şehirle taşıdığı için yollar daha sıkı kontrol ediliyordur” dedi.

Rojhat:

“Uygun bir yol hattı bulabiliriz, ama şu an en önemli sorunumuz, dışarıya çıkacağımız günü dışardaki arkadaşlara bildirmek oluyor” diye araya girdi ve “Eğer bu sorunu halledebilirsek, dışardakiler bizim için uygun bir yol hattı bulabilirler. Ama hiç yardım almadan kendimiz gidersek çok riskli olur. Her yer fazlası ile değişmiş ve hepimiz en az on yıldır bu yollardan hiç geçmedik. Amed şehri bile eskisi gibi değil, hem büyümüş hem de değişmiş” dedi.

Ulaş saatine baktı ve “Neyse geç oldu. Birazdan gardiyanlar gelip sizi odalarınıza götürecek. Oda değişiklikleri olunca kendi aramızda tartışıp ortak sonuçlar çıkarabiliriz. Şimdi dağılım” dedi.

Devrim:

“Bundan sonra da sürekli bir araya gelmeliyiz” diye karşılık verdi.

Ulaş:

“Pazartesi günleri, telefon günü olduğu için toplu şekilde olmasa da bir araya gelip konuşabiliriz. Vardiyanın uygun olduğu günlerde de görüşebiliriz” diye cevap verdi ve “Unutmadan, bu iş bizi fiziki olarak baya zorlayacak. Bu yüzden duvarlara tırmanma konusu ve dışarda karşılaşacağımız zorluklar karşısında bedensel olarak hazır hale gelmeliyiz. Bu aşamadan sonra her arkadaşın fiziki olarak hazır hale gelmesi için spor yapmalıyız. Duvarlara tırmanıp uzun mesafeleri sürünebilmek için, özellikle kol ve bacaklarımız güçlendirmeliyiz” dedi.

Devrim:

“Bence sporun yanında diyet de yapmalıyız. Ben şeker ve ekmek gibi şeyler tüketmiyorum. Diğer arkadaşlar da, bundan sonraki süreçte diyet yapmalı” dedi.

Ulaş:

“Evet, diyet de yapmalıyız tabi. Bundan sonra her arkadaş beslenmesine dikkat etmeli ve bol bol meyve ve sebze türü gıdalar almalı” diye karşılık verdi.

Devrim’e bakıp gülümseyen Diyar, “Ama bence Devrim, bizim uygulayacağımız diyetin tersini uygulamalı” diye araya girdi ve “Devrim son zamanlarda baya zayıfladı. Onun, bizim tersimize ekmek yemeye başlaması lazım” dedi.

Diyet yapmaktan öte, kendi bedenini daha iyi tanımak amacıyla olan ve yemek konusunu neredeyse tümünden kesip daha çok sıvı gıdalar alıp bir tür perhize girmiş olan Devrim, Diyar’a ters ters bakıp, “Şimdi bunun sırası mı?” diye sordu kızarak.

Diyar:

“Bence tam sırası. Senin bu işe bedensel olarak hazır hale gelmen gerekiyor” diyerek karşılık verdi.

Ulaş:

“Doğru. Devrim, senin de artık yemek yemeye başlaman gerekiyor” diyerek Diyar’a destek verdi ve Dilêr’e dönerek, “Dilêr, siz yeni odanıza geçtikten sonra Devrim’i kontrol edeceksin. Şimdiden uyaralım bu iş için belirleyeceğimiz kurallar bizim başarıya ulaşmamızı sağlayacak ve belirleyeceğimiz kurallara uymayan arkadaş olursa kabul etmeyeceğiz” diyerek bir nevi Devrim’i uyarmak istedi.

Morali bozulmuş olan Devrim, bunun üzerine, “Tamam, merak etmeyin. Yemek yiyeceğim” diye karşılık verdi.

O sırada, gardiyanlardan biri odanın kapısını açıp havalandırmadaki tutsakların yanına geldi ve tutsakların ellerini sık-

tıktan sonra, “Sohbete doydunuz mu? Sizleri kendi odalarımıza alabilir miyiz?” diye sordu.

Diyar:

“Evet hoca, kendi odalarımıza geçebiliriz” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Hoca, zaman zaman bir araya gelmek isteyebiliriz. Bundan sonra da bizi idare edebilirsiniz iyi olur” diyerek ilerdeki dönemler için gardiyanın söz almak istedi.

Gardiyan:

“Zaten idare ediyoruz Ulaş” diye cevap verdi ve “Ama cezaevi idaresi bizi bu konuda çok zorluyor. Sizleri farklı odalara götürmemiz sıkıntı oluyor” dedi.

Ulaş:

“Biz çok abartılı bir istekte bulunmuyoruz” diye karşılık verdi ve “Burada gördüğün arkadaşların hepsi uzun zamandır birbirlerini tanıyorlar. Ama sen de biliyorsun ki, infaz koşullarımızdan dolayı çok fazla görüşme imkanımız olmuyor. Spora bile sadece ayda bir defa çıkarıyorsunuz. Bazen sizden isteklerimiz olabilir. Siz de bize yardımcı olun” dedi.

Olumlu bir cevap vermediği sürece, Ulaş’ın elinden kurtulmasının zor olduğunu bilen gardiyan, “Sorun değil. Sizin için zaten bir şey demiyoruz. Eğer durumumuz uygunsa sizi her zaman görüştürürüz” dedi ve Devrim, Dilêr ve Diyar ile birlikte odadan ayrılarak onları kendi odalarına götürdü.

Ulaş ve Rojhat’ın odasından ayrılan üç arkadaş, cezaevinin koridorlarında yürürken, yüzlerinde kendilerinin de çok farkında olmadıkları bir tebessüm belirmişti. Yapmak istedikleri şey, onların dışındaki birine sorulursa, zor değil imkansız cevabı ile karşılanırdı. Ama onlar, tüm zorluklara rağmen başaracaklarına şimdiden inanmışlardı. En azından o aşamadan sonra ne yapa-

caklarını biliyorlardı ve bu işte kendilerinin dışında kimseden bir beklenti içinde değillerdi. Bu durum, kendilerine derin güven duyup huzurlu hissetmelerine sebep olmuştu...

Son konuşmalarından bir hafta sonrasına kadar hiç bir araya gelemeyen tutsakların her biri yaptıkları firar planı üzerinde düşünüyor, ayrıntıları üzerinde yoğunlaşıp önlerindeki engelleri nasıl aşacakları konusunun muhasebesini yapıyorlardı. Bazen odalarından dışarı çıkıp cezaevi avlusuna bakabildikleri çamaşırhane odası ve ikinci katta bulunan kütüphaneye uğruyor, buradan cezaevi avlusundan dışarıya çıkacakları hattı kontrol ediyorlardı. Cezaevinin ikinci katında olan kütüphanenin penceresi, Ulaş ve Rojhat'ın kaldıkları hücrelerin üst katına düştüğü için oradan hem kendi havalandırma duvarlarının dış kısmını hem de cezaevi avlusundaki alarmlı tel örgüyü, nöbetçi kulübelerinden üçünü ve dış duvarı görebiliyorlardı.

Son olarak bir araya geldikleri günden bir hafta sonra kendi istekleri doğrultusunda oda değişimleri yapıldı ve Diyar, Ulaş ve Rojhat'ın kaldığı odadaki hücreye, Devrim ve Dilêr de, Diyar ve Serhat'ın oradan ayrılması ile boşalan ve Agit'in hücresinin bulunduğu odada yer alan iki hücreye geçtiler.

Serhat ise tünel kazacakları beklentisi ile Ulaş, Diyar ve Rojhat'ın kalacağı odanın aynı kısımda bulunan odaya geçmişti. Ama Ramazan ile beraber o odada kalan ve tünel konusundan

haberi olmayan Remzi'nin odadan çıkmayı kabul etmemesinden dolayı tünel kazımına başlanamayacağını bilen Serhat, oda değişimleri yapıldığı sırada keyifsizdi.

Taşınma işleri sırasında Ulaş, Diyar'a eşyalarının hepsini getirip getirmediğini sorup Diyar'dan tüm eşyalarını getirdiği cevabını aldıktan sonra Dilêr'e döndü ve "Dilêr, şimdi sen yeni odana gider gitmez, Devrim ile konuş ve ikiniz beraber yapmış olduğumuz planlamayı Agit'e anlatıp bu gruba katılıp katılmayacağını sorun" dedi.

Rojhat:

"Eğer kabul etmez ise ne yapacağız" diye sordu.

Ulaş:

"Eğer kabul etmezse yapacak bir şey yok. O durumda kendisi ile konuşup odadan çıkmasını isteyeceğiz ve onun yerine başka bir arkadaşı getireceğiz" diye cevap verdi.

Diyar:

"Agit, gruba dahil olmayı kabul edecektir" diyerek onların boşuna kaygılanmamaları gerektiğini söyledi.

Bunun üzerine Ulaş, tekrar Dilêr'e dönerek, "O halde biz, sizden bu konuda haber bekliyoruz. Şimdi sen de odana dön" dedi ve "Ama dikkatli olun kısımda kalan diğer arkadaşlara başka herhangi bir şey hissettirmemelisiniz. Spor ve yemek konusunda da konuştuğumuz gibi yaparsınız" diyerek onu uyardı.

Dilêr, onların yanından ayrılıp kendi odasına gittikten sonra Diyar ve Rojhat beraber Diyar'ın kalacağı hücreye girip eşyalarını yerleştirdiler ve akşam yemeğinden sonra bu kez üç arkadaş, gardiyanlarca kilitlenmiş olan havalandırma kapısını açıp tekrar havalandırmaya çıktılar.

Üç arkadaş, havalandırmaya çıktıktan sonra Ulaş, Diyar'a bakarak, "Diyar Heval, istersen sana bu oda ile ilgili birkaç bilgi vereyim" dedi ve onu havalandırma duvarında açtıkları ve onunla

askerlerin nöbetlere geliş-gidişlerini izlediklerini madeni para genişliğindeki küçük deliğin yanına götürerek, “Öncelikle bu duvardaki delikten bahsetmeliyiz” dedi.

Tutsaklar, havalandırma duvarına açtıkları bu deliğin aramalar sırasında asker ve gardiyanlarca farkedilmesini engellemek için, deliğin içini çekpas sapından kestikleri bir tahta parçası ile kapatmışlar ve üzerine ekmek hamuru bastırıp siyah ayakkabı boyası sürmüşlerdi. Duvarda açmış oldukları o deliğin göze çarpmasını engellemek için de duvarın o bölgesine ayakkabı boyası kullanarak minyatür bir futbol kalesi çizmişler ve kalenin üst çizgisi duvar deliğinin üzerinden geçirilmişti. Bu sayede asker veya gardiyanlar, her aramada havalandırma duvarının tamamını kontrol etmelerine rağmen, tutsakların kendilerini izlediği o deliği fark edemeyeceklerdi.

Ulaş, deliğin etrafındaki kurumuş hamuru kaldırdıktan sonra deliğin içine yerleştirmiş oldukları tahta parçasını da çıkardı ve Diyar’a, “İşte, askerlerin nöbetlerini kontrol ettiğimiz delik burası. İstersen sen de bak” dedi.

Bunun üzerine Diyar, yüksekliği yüzyirmi santimetre civarında olan deliğin önünde eğilerek oradan dışarıya, yani cezaevi avlusuna bakmaya başladı. Avlunun tamamı, çok sayıda projektör ile aydınlatıldığı için cezaevinin dış duvarı ve onun öncesindeki alarmlı telleri çok rahat görebiliyorlardı. Bir süre cezaevi avlusuna bakan Diyar, daha sonra doğrularak, “Nöbet değişimlerini ve devriye geçişlerini izlemek için iyi. Ama çok dar bir alanı görüyor. Nöbetçi kulübelerinin kapısını ve nöbet tutulan kabinleri de görebilseydik iyi olurdu” dedi.

Rojhat:

“Onun için ancak havalandırma duvarına çıkabiliriz. Biz de zaten ilk başta duvarın üstüne çıkarak askerlerin gidiş-gelişlerini kontrol ediyorduk. Yatak çarşaflarından ördüğümüz ipten ve çekpas saplarından yaptığımız merdiven ile duvarın üst

bölümüne kadar çıkıp dışarıya bakıyorduk. Ama böylesi çok riskli. Çünkü hem kulübedeki askerlere hem de çatıdaki kameralara görüntü verebiliriz. Bu yüzden nöbetleri bu delikten bakarak takip ediyoruz” dedi.

Rojhat’tan sözü alan Ulaş, “Nöbet saatleri çift saatlerde olmak üzere iki saatte bir yapılıyor. Bizler saat sekiz, on ve oniki nöbetlerindeki değişimleri takip ediyoruz. Ama bazen sabaha karşı iki ve dört nöbetlerini de izlediğimiz oluyor. Devriyeler ise nöbet değişimlerinin arasındaki saatlerde atılıyor. Bizler de, saat dokuz, onbir, bir ve üçteki devriye geçişlerini takip ediyoruz” dedi.

Diyar:

“Nöbet ve devriyeler için gelen askerler, her zaman tam saatlerinde mi geliyorlar?” diye sordu.

Rojhat:

“Hayır, çoğunlukla tam saatin ya öncesinde ya da sonrasında geliyorlar” diye cevap verdi ve “Bazen onbeş dakika erken veya geç gelebiliyorlar. Bizler de örneğin saat sekize yirmi kala delikten dışarıya bakıyoruz. Askerler en geç belirlenen saatlerinden yirmi dakika sonra geliyorlar. Nöbetler, düzenli olarak değiştiriliyor ama devriye geçişleri bazen yapılmayabiliyor. Sanırım o gece görevli olan subaya göre değişen bir durum söz konusu” dedi.

Diyar, kafasını sallayarak, “Anladım” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Bundan sonra bu nöbet değişimleri veya devriye geçişleri saatlerinde üçümüz dönüşümlü olarak burada nöbet tutmaya ve dışarıyı gözlemeye başlayacağız. Her saat başına yirmi dakika kala üçümüzden biri buraya geleceğiz ve askerler geçinceye kadar dışarıyı gözetleyeceğiz. Askerlerin geçtikleri sırada kaç kişi olduklarını ve tam olarak hangi saatte geçtiklerini birbirimize söyleyeceğiz. Ayrıca nöbet ve devriye geçişlerini not tuttuğumuz

bir defterimiz var. Her nöbet ve devriye geçişini askerlerin sayısı ve tam saati ile beraber bu deftere de yazıyoruz” dedi.

Diyar:

“Bu notlar ne işe yarayacak?” diye sordu.

Ulaş:

“Bu notlar, işin sonunda nöbet ve devriye geçişleri ile ilgili olarak bizde genel bir görüş oluşması için yardımcı olacak. Bu aynı zamanda bir istatistik olacak ve bizler bu notların toplamından askerlerin çıkacağımız gece de nasıl hareket edebileceklerini az çok kestirip ona göre bir planlama yapabileceğiz. Yani eğer bu cezaevinden kayıp vermeden çıkmak niyetindeysen düşmanın her hareketini izlemeliyiz” diye cevap verdi ve “Eğer istersen duvara tırmanmak için yaptığımız merdiven ve duvarın diğer tarafına inmek için kullanacağımız ipi görelim” dedi.

Diyar, “Olur” diye cevap verince Rojhat, odaya girip elbise dolabının üstüne koydukları karton bir koliyi indirip Diyar’ın hücreesine götürdü ve Diyar ile Ulaş da havalandırmadan bu odaya gittiler.

Rojhat, yere bıraktığı koliyi açtı ve kolinin üst kısmında bulunan bir kaç nevresim takımını kaldırdıktan sonra en alta sakladıkları merdiven ve ipi çıkardı. Hem ip hem de bu ipten yapılmış olan merdivenin uzunluğu altı metre civarındaydı.

Tutsaklar, ilk olarak merdiveni alarak havalandırmaya çıktılar. Bu merdiven yatak çarşaflarının üç parçaya bölünüp birbirlerine örülmesi ile elde ettikleri iki ipin arasına bağladıkları, onbeş santimetre uzunluğunda kesilen çekpas sapı parçaları ile yapılmıştı ve merdivenin iki tarafındaki ipler en üst noktada birbirlerine bağlanmışlardı. Buraya da içine çelik tel yerleştirmiş oldukları beş metre uzunluğunda ve bir parmak kalınlığında olan bir su hortumu bağlamışlardı. Çelik teli, hortumun içine bu hortumun duvara sürtünüp kopabilecek olmasına bir tedbir olarak yerleştirmişlerdi. Tutsaklar, bu merdiveni havalandırmanın batı

duvarına yani havalandırmadan cezaevi avlusuna çıkacakları duvara asıyorlardı. Bu duvarların üstündeki Alman tellerinin sabit durabilmeleri için duvarın üstüne monte edilen ve büyük bir ‘V’ harfi biçiminde olan demirler bulunuyordu. Tutsaklar da, ellerindeki merdivene bağlı olan hortumu, havalandırma duvarının bina duvarı ile birleştiği noktada bulunan bir demirden geçirip aşağıya çektikten sonra hücre kapısının cam penceresinin önünde olan demir parmaklıklara bağlıyorlardı.

Tutsaklar, merdivene bağlı olan hortumu duvarın üstündeki demirden geçirebilmek için, ilk olarak hücre kapısının üzerine çıkıyorlar ve kapının üzerinde ayağa kalkıp üst katın koridorunda bulunan son pencerenin demir parmaklıklarına tutunup beş metre yüksekliğindeki pencereye çıkararak, orada bir elleri ile pencereye tutunup diğer elleri ile de onlardan bir metre uzakta olan havalandırma duvarının üzerindeki demire uzanarak hortumu arkasından geçiriyor ve aşağıya sarkıtarak merdivenlerini bağlamış oluyorlardı.

Rojhat, merdiveni duvara asmak için Diyar ve Ulaş’ın yardımı ile hücrenin kapısına çıktı ve kapının üzerinde doğrularak üst katın koridorundaki pencereye tırmandıktan sonra merdivenin ucuna bağlamış oldukları hortumu havalandırma duvarının üstündeki demirin arkasından geçirip aşağıya sarkıttı. Ulaş da, hortumu kapıya bağladıktan sonra Rojhat, pencerenin üzerinden merdivene geçip tekrar havalandırmaya indi.

Aşağıya inen Rojhat, Diyar’a dönerek, “Bak Diyar bu merdiven ile duvara çıkacağız” dedi ve hücrede bıraktıkları ipi kastederek, “O ipi de duvarın üstündeki demire bağlayıp avluya sarkıtarak diğer tarafa, avluya ineceğiz. Ama şimdilik ipi bağlamaya gerek yok. Çünkü daha avluya inecek kadar hazırlık yapmadık ve iple rahat tırmanabilmemiz için biraz alıştırmaya yapmalıyız” dedi.

“Anladım” diye cevap veren Diyar, “Peki merdivenle duvara tırmanabilir miyim?” diye sordu.

Ulaş:

“Duvara tırmanabilirsin, ama duvarın üstündeyken kafanı fazla kaldırma. Hem nöbetçi kulübeleri hem de kameralar duvarın üstünü görüyor” diye cevap verince Diyar, merdivene tırmanarak duvara çıktı.

Duvarın üst kısmına çıkınca da cezaevi avlusunun tamamını gördü. Gördüğü bölüm, çok büyük bir alan olan cezaevi avlusunun sadece kendi odalarının kaldığı cephedeki küçük bir bölümüydü. Avlu gayet iyi aydınlatılmıştı. Diyar, avlunun genelinde ve sonrasında alarmlı tel ile cezaevinin dış duvarıyla bir olan nöbetçi kulübelerine baktıktan sonra tekrar aşağıya indi.

Duyduğu heyecan, yüzünden okunan Diyar, “Zor olacak ama bu işi başaracağız. İçimde öyle bir his var” dedi.

Ulaş, ona bakıp gülümseyerek, “Tabi başaracağız. En azından bu işe başladık artık” diye cevap verdi ve “Biliyor musun, yaklaşık oniki yıldır bu cezaevinde tutuklu ve hükümlüler var. Ama şimdiye kadar hiç kimse bu duvarın diğer tarafına bile bakmamış” dedi.

Diyar da, buna aynı şekilde gülümseyerek karşılık verdi ve “Burada, birçok ilki beraber yaşayacağız” dedi.

Rojhat:

“Bir ilk olacak ve hem düşman hem de bizimkiler bayağı şaşıracaklar” dedi büyük bir inanç ile.

Diyar:

“PKK’nin her eylemi düşmanı şaşırtıyor zaten” diye cevap verdi.

Odadan, duvara tırmanmakta kullanacakları ipi getiren Ulaş “Diyar sen daha önce de spor yapıyordun değil mi? Bu iple de tırmanabilir misin?” diye sordu.

Diyar:

“Hiç denemedim ama sanırım tırmanabilirim” dedi.

Ulaş:

“O zaman ipi üst katın penceresine asalım ve biraz alıştırmaya yapalım” dedi. “Çünkü bu hazırlık sürecince avlunun diğer tarafına gidip geleceğiz ve avlu tarafında görüntü vermemek için merdiven kullanmayacağımızdan dolayı bu iple avluya inip yine bu ipe tırmanarak odaya döneceğiz. Bu yüzden her birimizin ipe rahatça ve hızlı biçimde tırmanacak duruma gelmesi gerekiyor.”

Rojhat:

“Ben, bir aydan fazladır iple tırmanarak çalışıyorum. İlk dönemlerde çok zorlandım. Çünkü tırmanma yöntemini bilmiyordum. Ama deneye deneye daha rahat tırmanacak duruma geldim. Sadece kolların güçlü olması yetmiyor. Çünkü belli bir yükseklikten sonra artık kollardaki güç tükeniyor ve böyle olunca, insan haliyle daha fazla tırmanamıyor. Kolların çok fazla yorulmaması için ayaklardan da destek almak gerekiyor” dedi.

Diyar:

“Nasıl?” diye sordu.

Rojhat:

“Bu ipi üst kattaki pencereye asayım da sana pratik olarak göstereyim” dedi ve tekrar üst katın penceresine çıktı ve ipi pencerenin parmaklıklarına bağladıktan sonra ipe tutunup aşağıya indi. Ardından nasıl tırmanılacağını göstermek için bu sefer ip ile pencereye çıkmaya çalıştı. İlk önce iki eli ile ipi sıkıca kavrayan Rojhat, elleri ile hamle yapıp kendini yukarı çektikten sonra ipin aşağıda kalan kısmını iki ayağı arasında sıkıştırıyordu. Bu sayede ipin, onun sağ ve sol ayaklarını dış kısımları arasında sıkışması ile çok rahat bir biçimde tırmanabiliyor. Hatta sanki kollarından hiç güç almıyor gibi görünüyordu.

Üst üste birkaç hamle ile pencereye çıkan Rojhat, yukarıdan Diyar’a bakarak, “Eğer aşağıya inmek için kendini iple direk bırakırsan kolların yorulabilir ve kontrolsüz bir şekilde yere düşebilirsin. Kontrollü inmek için yine ipi iki ayağını arasına ala-

caksın. Böylece aşağıya istediğin hızla inebilir veya istediğin yerde durabilirsin” dedi ve aşağıya inerken bu kez ipi sol ayağının üstüne getirdi ve sağ ayağını tabanı ile de ipe bastırarak yavaş bir biçimde aşağıya indi. İneceği yüksekliğin yarısına geldiğinde Diyar’a nasıl durulacağını görmesi için de hızını keserek ipten asılı kaldı ve sonra havalandırmaya indikten sonra Diyar’a bakıp gülümseyerek, “Sıra sende” dedi.

Diyar:

“Yapabilir miyim bilmiyorum” diyerek belli bir kararsızlık yaşadktan sonra iki eli ile ipi kavrayıp tırmanmaya çalıştı. Fakat, Rojhat’ın yaptığı gibi ipi ayakları ile tutamadığı için ilk denemesinde başarısız oldu. Ancak üst üste bir kaç denemeden sonra amacında muvaffak olan Diyar, sevinçli bir şekilde çıktığı pencereden ip yardımı ile indi ve Ulaş’a dönüp, “Sen de yapabiliyor musun Ulaş Heval?” diye sordu.

Ulaş:

“Ben bir türlü bu ipi Rojhat’ın yaptığı gibi çıkamıyorum. Ama başka bir yöntemle çıkıyorum” diye cevap verdi.

Bunun üzerine Diyar ona, “Çıksana. Senin de nasıl tırmandığını göreyim” deyince Ulaş da iple pencereye tırmandı.

Ama kendisi, ipe Rojhat ve Diyar’ın yaptığı gibi değil, ayaklarını duvara dayayarak tırmanmıştı. Bu yöntem çok zor ve yorucu olsa da ipi ayakları ile tutmayı bir türlü beceremeyen Ulaş için durumu kurtaracak kadar etkili bir yöntem olmuştu.

Ulaş, pencereden inince Diyar, “Tırmanabiliyorsun ama ayaklarından hemen hemen hiç destek alamıyorsun” dedi ve “Bu şekilde kolların yorulmuyor mu?” diye sordu.

Ulaş:

“Yorulmaz olur mu?” diye cevap verdi ve gülerek, “Pencereye tırmanana kadar artık kollarımda derman kalmıyor. Ama ben o ipi bir türlü ayaklarımın altına alamıyorum” dedi.

Rojhat:

“Buradan çıktığımız zaman biraz zorlanacak. Ama sonuçta çıkabiliyor.”

Diyar:

“Bu şekilde tırmanmayı diğer arkadaşlara da öğretmeliyiz.”

Rojhat:

“Zaten onlar ilk iş olarak kendilerine bir merdiven ve tırmanma ipi yapmalılar. Ama bir ara onların yanına gidip nasıl tırmanabileceklerini göstermemiz gerekecek.”

Saatine bakınca saatin gece ona geldiğini gören Ulaş, “Geç oldu. İp ile merdiveni kaldıralım” dedi.

Bir kere daha cezaevi avlusuna bakmak isteyen Diyar, “Merdiveni indirmeden önce ben bir kere daha avluya baksam olur mu?” diye sordu.

Ulaş:

“Tamam bak. Ama dikkatli ol görüntü verme?” diye cevap verince Diyar, tekrar merdivene tırmanarak havalandırma duvarının üstüne çıktı.

Diyar, bir süre havalandırmaya baktıktan sonra tekrar aşağıya inmeye çalışırken havalandırmanın zeminine ulaşmasına bir buçuk metre kaldığı sırada merdiven ile hortumu birbirine bağladıkları ip koptu ve Diyar yere düştü. Ama düştüğü yükseklik çok fazla olmadığı için ayakları üzerinde durabilmiş ve herhangi bir sakatlık geçirmemişti.

Merdivendeki ipin kopması ile yere düşünce küçük bir şok yaşayan Diyar, şaşkınlık içerisinde, “Ne oldu?” diye sordu.

“Merdiven Koptu” diye cevap veren Rojhat, Diyar’ın kolunu tutup, “iyi misin?” diye sordu.

Diyar:

“İyiym, bir şey olmadı” diye cevap verdi.

Merdivendeki ipin kopmasına en az Diyar kadar şaşırın ve biraz da tedirgin olan Ulaş, “Nasıl olur bu? Merdiven nerden koptu?” diye sordu.

Merdiveni eline alıp inceleyen Rojhat, hortum ile merdivenin birbirine bağladıkları ucu göstererek, “Hortumun içindeki çelik teli merdivene bağladığımız ip kopmuş” diye cevap verdi ve “Sanırım duvardaki saçağa sürtüne sürtüne yıprandığı için koptu” dedi.

Yaptıkları ihmale kızdığı görülen Ulaş, “Neden kontrol etmediniz Heval?” diye sordu ve “Eğer Diyar, duvarın üstündeyken kopsaydı herhangi bir yeri kırılabilirdi ve hatta daha kötü bir sonuçla da karşılaşabilirdik. Şansı varmış ki yere indiği sırada düştü” dedi.

Gerçekten de Diyar’ın yedi metre yüksekliğindeki duvardan düşmesinin kötü sonuçları olabilirdi ve o yükseklikten düşüp yere çakılması onu ölüm ile de yüz yüze bırakabilirdi.

Rojhat, daha fazla beklemeden pencereye çıktı ve pencereye bağladıkları ipi çözerek tekrar havalandırmaya indi ve ip ile merdiveni karton kolinin içine yerleştirerek kaldırdı.

Üç arkadaş, havalandırmada volta atarlarken saat on ikiye yaklaştığı için Ulaş, nöbet değişimlerini kontrol etmek için duvarda açmış oldukları delikten avluya bakmaya başladı. Bir süre sonra askerler, nöbet değişimi için avludan geçtikleri sırada Ulaş, diğer iki arkadaşına dönerek, “Nöbetçiler değişti” dedi.

Rojhat:

“Kaç kişiydiler?”

Ulaş:

“Ben sekiz asker saydım.”

Diyar:

“Yanılmıyorsam burada on tane nöbetçi kulübesi var. Sayının daha fazla olması gerekmiyor mu?” diye sordu.

Rojhat:

“Bunun sebebini tam olarak bilmiyoruz” diye cevap verdi ve “Ama nöbet değişimleri bazen nizamiye kapısının solundaki kulüben başlayıp geliyor. Bazen de sağdaki kulübeden başlayıp ters yönden geliyorlar. Sanırım böyle olunca, askerler bizim baktığımız kulübeye geldikleri sırada sayıları da değişiyor. Fakat aynı yönden yaptıkları geçişlerde de sayıları değişebiliyor. Bu yüzden sayının her seferinde neden değiştiğini tam olarak bilmiyoruz” dedi.

Ulaş:

“Bu yüzden nöbetleri not alıyoruz zaten. İşin sonuna doğru bu geçişlerin tamamından bir sonuç çıkarmaya çalışacağız” dedi.

“Anladım” diye cevap veren Diyar, gündüz odaya gelmeden önce Devrim ile yaptığı konuşmayı hatırladı ve “Bu arada Devrim, bana yarın Özgür ve Zindan’ın odasına gitmemiz gerektiğini söyledi. Biliyorsunuz onlar benim de kendilerinin kaldığı kısıma gitmemi bekliyorlardı. Bunun tersine Devrim de oradan ayrılacağını söyleyince kızmışlar. Zindan da, Özgür’ün kaldığı odaya geçmiş. Bu yüzden Devrim, hazırlıksız bir eyleme girişmelerini engellemek için onlarla konuşmamız gerektiğini söyledi” dedi.

Ulaş:

“Neden kızmışlar ki? Devrim, bir süreliğine Agit ile beraber kalmak için gittiğini ve sonra onların yanına geri döneceğini söylememiş mi?” diye sordu.

Diyar:

“Söylemiş! Ama biliyorsun, böyle durumlarda önceliklere göre hareket edilir. Bu yüzden Devrim’in öne sürdüğü gerekçe ile

pek tatmin olmamışlar sanırım. Bu konuda dikkatli olmamız lazım. Bu arkadaşlar eğer bizden şüphelenirlerse ne yaptığımızı anlayabilirler. Ya da kendileri de durumu aceleye getirip çıkmak için bir girişimde bulunabilirler” dedi.

Ulaş:

“Peki, eğer çıkmayı denerlerse başarabilirler mi? Kurtulma şansları nedir?” diye sordu.

Diyar, çok fazla muhasebe yapma gereği bile duymadan, “Eğer şansları varsa kurtulabilirler” diye cevap verdi ve “Ama ben buna pek ihtimal vermiyorum. Çünkü bu iş için hiçbir hazırlıkları, gözlem veya keşifleri yok. Sadece kararlı bir biçimde ‘Buradan çıkacağız!’ diyorlar. Örneğin biz, belli bir plan ve hazırlık yaptık. Ayrıca keşif çalışmasını da sürdürüp durum uygun olunca çıkmayı deneyeceğiz. Ama bu arkadaşların elinde daha hiçbir şey yok. Ayrıca kaldıkları kısmın havalandırma duvarının konumu da Devrimlerin kaldığı diğer oda gibi uygun değil. O kısımdaki odaların duvarları ile nöbetçi kulübeleri birbirlerine çok yakın. Yani duvarın üstüne çıkar çıkmaz da askerler tarafından fark edilebilirler. Bu durumda bir girişimde bulunmaları onlar adına sadece görkemli bir intihar olur” dedi.

Ulaş:

“Bu arkadaşları kontrol altında tutmamız gerekiyor. Elimizde imkan olsaydı onları da bu gruba dahil eder ve uygun bir odaya çektikten sonra beraber çıkardık. Ama bu tarz bir firarda değil sayıyı arttırmak, altı kişi ile çıkmaya çalışmamız bile çok riskli olacak. Bu yüzden sen ve Devrim, onları kontrol altında tutmalı en azından bahara kadar bizden habersiz bir şey yapmalarını sağlamalısınız” dedi.

Onlar, Özgür ve Zindan hakkında ne yapabileceklerini tartışıp geceyi sonlandırırken, o gece Devrim ve Dilêr de, gittikleri yeni odalarında Agit ile konuşarak ona firar için yaptıkları

planı aktarmış ve Agit’e kendilerinin bir araya getirdiği firar grubuna dahil olmayı kabul edip etmediğini sormuşlardı.

Agit, kendisine sorulan soruya, “Bu cezaevindeki güvenlik sistemini biliyorsunuz. Sizin söylediğiniz yöntem ile hem de toplu olarak buradan kaçmayı başarmak çok zor olur” diye cevap verdi.

Dilêr:

“Karşı karşıya olduğumuz risklerin farkındayız. Zaten eğer bu işi başarırız bir ilk olacak. Daha önce kimse, hiçbir cezaevinden bu şekilde ve toplu olarak kaçmadı. Denenmemiş ve riskli bir yol ama bizim de elimizden bu yolu denemekten başka bir şey gelmiyor” dedi.

Bunun zerine Agit, başka bir şey söylemeden gruba dahil olmayı kabul ettiğini söyleyince neşelenen Dilêr, “O zaman ekip tamam” diye sevincini belli etti ve “Bu günden sonra, üçümüz de düzenli olarak spor yapmalıyız. Ağırlık çalışması, koşu vb. sporlar yapmalıyız. Ayrıca diyetle başlayacağız” dedi.

Agit:

“Ben zaten spor yapıyorum. Ama halen fazla kilolarım var. Yapacağımız diyet ile o fazla kiloları da atabilirim” diye karşılık verdi.

Üç arkadaş, gecenin geç saatlerine kadar, yaptıkları firar planı hakkında konuşup önlerindeki engelleri nasıl aşabileceklerinin tartışmasını yaptılar. Her detay ve sorun üzerine farklı yorum ve çözüm önerileri öne sürüyor, ama daha planlarının tüm detayları net olmadığı için belli bir karara gidemiyorlardı. Özellikle Agit ve Devrim, Bingöl’de yaşadıklarından sonra yine benzer bir fırsat yakaladıkları için çok sevinçliydi. Ne de olsa özgürlük paha biçilemez kadar değerliydi ve kaybedilen özgürlük şansının sık sık aynı insanların önüne çıkmaması gibi bir huyu vardı...

Ertesi sabah Diyar, kahvaltıdan sonra Zindan ve Özgür'ün kaldığı odayı ziyaret etmek için gardiyanı çağırdı ve ona Özgür ile görüşmesi gerektiğini söyledi. Her zaman olduğu gibi ilk başta gönülsüz davranan gardiyan, daha sonra ikna olup Diyar'ı Özgür ve Zindan'ın kaldığı odaya götürdü.

Burada Devrim ve Diyar uzun sohbetlerin ve tartışmaların ardından Özgür ve Zindan'ı firar konusunda acele etmemeleri ve öncelikle hazırlık sürecine girişmeleri ve zamana yaymaları konusunda ikna edebilmişti.

Bu tartışma ve sohbetin akşamı Ulaş, Rojhat ve Diyar, akşam yemeklerini yedikten sonra havalandırma kapısını açıp havalandırmaya çıktılar ve beraber volta atarlarken Ulaş Diyar'a dönerek, “Zindan ve Özgür ile konuştunuz mu? Ne diyorlar?” diye sordu.

Diyar:

“Evet konuştuk” diye cevap verdi ve “Şu an için çok ciddi bir sorun yok. O arkadaşlara, bahara kadar beklemelerini söyledik. Onlar da kabul ettiler” dedi.

Rojhat:

“Başka bir şey söylemediler mi?”

Diyar:

“Ben ve Devrim’in onların kaldığı kısma geçmemizi istiyorlar. Ama biz şu anda oraya gitmemizin bir anlamı olmadığını ve firar için gerekli hazırlıkları bitirdikten sonra oraya gidebileceğimizi söyledik.”

Ulaş:

“Senin bu odaya neden geldiğini merak etmiyorlar mı peki?”

Diyar:

“Ben daha buraya gelmeden önce nedenini sormuşlardı. Ben de sizinle tünel hakkında konuşmak ve sizden destek alabilmek için buraya geleceğimizi söylemiştim. Bugün sizin firar konusundaki tavrınızı sordular. Ben de sizlerin yönetimden habersiz yapılacak bir işin içine girmeyeceğinizi filan söyledim. Zaten Rojhat da üst yönetimde yer aldığı için bu işe kesinlikle karşı çıktığını ve sizden beklediğim desteği alamadığımı söyledim.”

Ulaş:

“İyi yapmışsın. Bizim, özellikle de Rojhat’ın bu konudaki tutumunu kimsenin bilmemesi gerekiyor.”

Diyar:

“Zaten şu an için sizden şüphelenmiyorlar” diye cevap verdi ve gülerek, “Ben de sizin yönetimden gizli iş yapacak kadar cesaret sahibi olmadığınızı söyledikten sonra artık sizden hiç şüphelenmezler, belki de nefret ederler” dedi.

Diyar’ın bu sözü ile ona ters ters bakan ve alınmış gibi bir yüz ifadesi takınan Rojhat, “Vcdansıza bakar mısın. O arkadaşları şüphelendirmeyeyim derken onlara bizi kötölemiş” dedi.

Diyar, iki elini yana açarak, “Ne yapayım? Başka türlü inanmazlardı ki?” diye cevap verip, “Dışarıdan bakan her arkadaş, benim buraya sizin ile beraber firar konusunda bir şeyler

yapmak için geldiğimi düşünüyor. Bu Bingöl olayı üzerimize yapıştı. Bizi gören her arkadaşın aklına hemen firar geliyor ve bizle konuştuklarında lafı hep o konuya getiriyorlar. Bu algıyı yıkmak için bazı kurbanlar gerekiyordu o kurbanlar da siz oldunuz maalesef” dedi.

Ulaş:

“Sorun değil, eğer üzerimizdeki şüpheleri dağıtabileceksek bizi de suçlayabilirsin. Zaten nasıl olsa bu işin sonunda bizler buradan çıktığımız zaman, herkes neyi ne için yaptığımızı anlayacak ve buna anlam verecekler” diyerek, başarıları için kendilerinin farklı tanınmasına bile razı olduğunu söyledi.

Havayı dağıtmak isteyen Rojhat, “Madem grup tamam, o halde bundan sonra keşif ve diğer hazırlıklara daha fazla ağırlık vermeliyiz. Kış mevsimine girdik sayılır. Eğer uygun bir hava yakalarsak ve hazırlıklarımız tamam ise çıkabiliriz” dedi.

Ulaş:

“Sizce çıkış için en uygun hava ne olur?”

Diyar:

“Kışın hava koşulları anlamında üç seçeneğimiz olacak; Yağmur, kar ve sis. Ama Amed’de daha çok yağmur yağıyor. Sis kısa süreli aralıklarla olur ve cezaevinin olduğu yerin yüksekliği çok fazla olmadığı için ciddi bir kar da yağmaz.”

Rojhat:

“Karlı havada çıkmamız uygun olurdu. Biz de kara uygun olarak beyaz renkte kamuflaj giyebilirdik. Ama burada yağan kar bir, iki gün sonra hemen eriyor.”

Diyar:

“Eğer fırsat yakalayabilseydik en iyisi sisli havada çıkmak olurdu. Çünkü siste cezaevindeki gündüz kameraları, termal ve gece görüş kameraları tamamı ile işlevsiz olurdu. Bu çevrede çok az sis çıkıyor, ama oluşan siste de görüş mesafesi bazen on

metreye kadar düşüyor. Böyle bir siste hem nöbetçi askerler hem de kameralardan rahatça saklanabilirdik ve avludaki telin alarmı çalsaydı bile böyle bir siste bizi kimse göremezdi. Ama sisin ne zaman düşeceği ve ne kadar süreceği konusunu önceden bilmek bizim için sorun.”

Ulaş:

“Aslında önümüzdeki en büyük engel şu an için alarmlı tel gibi görünüyor. O telin içinden geçeceğimiz kadar bir alan kesmeden dış duvara ulaşamayız. Yani her ihtimalde o tele dokunacağız. Bu yüzden öncelikle bu konuya bir çare bulmak zorundayız. Her arkadaşın bu konu üzerinde düşünüp bir çare araması gerekiyor.”

Rojhat:

“Bence hazırlık çalışmasını da belli bir düzen içerisinde yapmalıyız. Sadece pazartesi günlerinde koridora çıkıp rahatça dolaşabildiğimiz için ancak bu sırada cezaevi ile ilgili bilgi toplayabiliyoruz. Bu yüzden her haftanın pazar akşamında her arkadaşın ertesi gün ne yapacağı ile ilgili görevlendirme yapalım. Pazartesi akşamları da her iki odada kalan arkadaşlar, tekmil alıp gün boyu ne yaptıklarını aktarırlar. Böylece daha sistemli bir şekilde hazırlık yapabiliriz.”

Diyar:

“Katılıyorum, bu yöntem ile daha düzenli bir çalışma yapabiliriz ve kimin ne yapacağı belli olduğu için elde ettiğimiz bilgiler de hava da kalmaz. Çünkü mevcut şekilde topladığımız bilgiler bir havuzda toplanmadığı için hazırlık çalışması ağır işliyor. Bu konuda bence elde ettiğimiz bilgilerin tek elde toplanması ve eylem planının daha anlaşılır olması için aramızdan bir arkadaş yapacağımız firar eyleminin koordinasyonu olarak belirleyelim. Bu arkadaş tüm hazırlık sürecini ve çıkış zamanında yapacaklarımızı koordine eder.”

Rojhat:

“Bence de bu şekilde daha hızlı çalışabiliriz. Zaten tüm kararlarımızı ortak bir şekilde alıyoruz. Ama görevlendirmelerin düzenli yapılması ve sonuçlarının ne olduğunun bilinmesi için, bu çalışmanın koordine edilmesi gerekiyor.”

Ulaş, yapılan bu önerilere karşılık olarak, “Yarın pazar. Madem öyle diyorsunuz, yarın hem pazartesi günü için gerekli görevlendirmeleri yaparız hem de bir koordine seçeriz” dedi.

Tutsaklar, sohbetin ardından odaya geçtiler ve gece saat ikiye kadar havalandırma duvarından avluya bakarak askerlerin nöbet değişimlerini ve devriye geçişlerini kontrol ettiler.

Ertesi gün her altı arkadaş da belirledikleri hazırlık planına göre öğleden sonra odalarının havalandırmasında spor yapıp hazırlıklarını sürdürdüler. Akşam ise, duvara tırmanacakları ipi üst katın penceresine bağlayıp tırmanma alıştırmaları yaptılar. Tutsaklar, yaptıkları bu spor ve alıştırmaları çıkacakları güne kadar her gün devam ettirip kendilerini bedensel olarak hazır hale getireceklerdi.

Ulaş, Rojhat ve Diyar, yaklaşık iki saat boyunca iple duvara tırmanıp alıştırma yaptıktan sonra Rojhat’ın kaldığı hücreye geçip ertesi gün için firar planlarına hazırlık olarak yapacakları görevlendirmeleri belirlemek üzere konuşmak için oturdular.

İlk olarak söz alan Ulaş, “Yarın pazartesi olduğu için arkadaşlar koridora çıkacaklar” dedi ve “Yarın ne yapabiliriz?” diye sordu.

Diyar:

“Şu an için çok fazla yapacak bir şey yok” diye cevap verdi ve sonra “Ama keşif çalışmasına devam edebiliriz. Yarın Ben ve Devrim kütüphaneye gideceğiz. Kütüphane odasının penceresinden bakıldığında dışarıya çıkacağımız hat rahatça görülüyor. İkimiz oradan bir süre cezaevi avlusunu gözleyebilir ve askerlerin gündüzleri nöbet değişimlerini nasıl yaptıklarını da görebiliriz” dedi.

Rojhat:

“Şu an için başka yapacağımız bir şey yok sanırım” dedi.

Ulaş, bir süre için düşündükten sonra, “Madem öyle, yarın sen ile Devrim kütüphaneye gider ve avluyu gözetim altına alırsınız. Bizim de burada Serhat ve Ramazan ile konuşmamız gerekiyor. Onlar, halen tünel kazmak beklentisi içerisinde ve bizi her gördüklerinde ne yapacağımızı soruyorlar. Ben ve Rojhat, yarın onlar ile konuşup beklemelerini söyleyeceğiz” dedi ve yerinden kalktı.

Bunun üzerine Rojhat, ona tekrar oturmasını söyleyerek, “Eylemin koordinesini belirlemedik” dedi.

Ulaş, tekrar yerine oturdu ve “unutmuştum” diye cevap verdikten sonra, “arkadaşlar bu konu hakkında önerilerini yapsınlar. Biz de ona göre bir arkadaş koordine olarak belirleriz” dedi.

Rojhat:

“Ben Ulaş arkadaşını öneriyorum” diyerek kendi önerisini dile getirdi.

Diyar:

“Zaten Ulaş arkadaşın eylemi pratik olarak koordine etme durumu var. Bence de Ulaş arkadaş uygundur” diyerek Rojhat’a destek verdi.

Ulaş:

“Madem öyle ben yürütürüm” diye karşılık verdi ve “Ama diğer arkadaşlarında fikrini almalıyız. Diyar, sen yarın Devrim’e de durumu aktar. Onlar da koordine için bir arkadaş belirlesinler ve kararlarını bize bildirsinler” dedi ve üç arkadaş kalkıp kendi hücrelerine çekilerek dinlenmeye başladı.

Ertesi sabah saat dokuzda, bulundukları kısmın alt katındaki üç odanın kapısı açıldı. Kısımın üst katındaki üç odanın kendi aralarındaki kapı her gün açılıyorken alt kattaki odaların

kapısı sadece telefon günlerinin sabahında açılıyor ve öğle yemeğinin dağıtılması ile birlikte tekrar kapatılıyordu.

Ulaş, Diyar ve Rojhat, havalandırmada volta attıkları sırada kaldıkları odanın kapısı açıldı ve açılan kapının sesini duyan Diyar, “Kapı açıldı çıkalım” diyerek odanın kapısına yöneldi.

Diyar, odadan havalandırmadan odaya geçmeden öce Ulaş ona, “Diyar, sen şimdi koridora çık ve yanına Devrim’i de alarak kütüphaneye git. Askerlerin saat ondaki nöbet değişimlerini izlemeniz lazım” dedi.

Yeni planlamaların ardından geçen birkaç gün içerisinde tutsaklar gözlem keşif faaliyetlerini arttırmış yine son toplantılarında kararlaştırdıkları gibi herkes üzerine düşen somut görev üzerine yoğunlaşmıştı. Nöbet değişimlerinin takip edilmesiyle ilgilenen Diyar ve devrim yaptıkları keşfin ardından alarmlı tellerin dışarıdan kimi arkadaşların devreye girmesiyle birlikte gerçekleşecek bir elektrik kesintisi sırasında kesilebileceğini ve buradan bir geçiş açılabileceğini düşünmüştü. Bu fikir tüm tutsaklarca tartışılmış dışarının böyle bir imkanının olup olmadığının anlaşılması için Diyar görevlendirilmişti. Ayrıca telleri kesebilmek için pense vb. kimi malzemelere de ihtiyaç olacaktı.

Tüm bu hazırlıklar tutsakların her birini pratik olarak firar eyleminin içine çekiyor, bu hareketlilik ve organizasyonun yarattığı tarifsiz hisler özgürlük umutlarını büyütüyordu.

Tutsaklar için dışarıdaki hazırlıklara da artık başlanması gerekiyordu. Bu kez işin bu kısmına daha fazla önem veriyor, Bingöl firarında yaşanan akıbetle karşılaşmak istemiyorlardı. Bu hususu tartıştıkları bir sırada Rojhat:

“Bu işin dışarı ayağı için de sağlam bir örgütlenme yapmamız gerekiyor” diyerek konuya girdi ve devamla, “Bence ağırlığı daha çok Sur’a ulaşabilme konusuna verelim. Çünkü Sur hem bize çok yakın hem de oraya ulaşmamız durumunda hemen arkadaşlara da ulaşmış olacağız. Bu arada dışarıdan gelen bilgiye

göre Çiyager arkadaş Sur'a gelmiş. Onu daha önceden tanıyoruz. Eğer ilişki kurabilirsek bize gerekli destek ve yardımı verecektir."

Ulaş:

"Peki aldığın bu bilgi kesin bir bilgi mi?"

Rojhat:

"Evet, örgüt kanalından gelen bir bilgidir."

Bir süre için cevap vermeyen ve volta atarak düşünen Ulaş, "Eğer Sur'un içine sorun yaşamadan girebilirsek bizim için en iyisi olur. Bu yüzden vakit kaybetmeden Çiyager arkadaş ile irtibata geçelim. Ama bu işin yayılmaması konusunda uyarı yapmalıyız."

Rojhat:

"Merak etme. Ben sağlam bir kanal bulup öyle haber yollar ve cevap isterim. İşin yayılmaması konusunda da arkadaşlar gerekli dikkati gösterirler" deyince Ulaş, Rojhat'tan Sur'a girip giremeyecekleri konusunu netleştirmesini söyledi ve üçü birlikte Diyar'ın hücreesindeki televizyonu açarak cezaevinin dışarıdan çekilmiş olan video görüntülerini ve fotoğraflarını inceleyerek cezaevi dış duvarının ne kadar yüksek olduğunu anlamaya çalıştılar.

Ama ellerindeki görüntülerden cezaevinin dış duvarının ne kadar yüksek olduğu tam olarak anlaşılamadığı için Ulaş, Diyar'ın yanındaki kamerayı kullanarak bu sefer cezaevinin içerden görüntülerini çekmeleri gerektiğini söyledi.

Diyar:

"Eğer isterseniz yarın gerekli görüntülerin çekimini yapabiliriz" diye cevap verdi ve "Zaten ben de bu konu ile bağlantılı olarak sizinle bir fikrimi paylaşmak istiyordum."

Ulaş:

“Nedir?” diye sordu.

Diyar:

“Bence içerden çekeceğimiz görüntülerin yanında bize cezaevinin tüm yapısının kuş bakışı bir görüntüsü lazım olabilir. Çünkü buradan çıkacağımız gün, telleri kesmeye giden arkadaşlar yerlerine ulaştıkları sırada bizim de havalandırma duvarını aşıp avluya inerek zaman kaybetmememiz için avlunun uygun bir yerinde gizlenip beklemeli ve elektrik kesildiği gibi tellere doğru gitmeliyiz. Böylece tellere zamanında ulaşmama gibi bir sorununumuz olmaz. Cezaevi avlusunda beklememiz için uygun olan ve kameralara yine nöbetçi kulelerine görüntü vermeyecek bir yeri de ancak elimizde böyle bir görüntü olursa belirleyebiliriz” dedi.

Ulaş:

“Peki böyle bir görüntüyü temin edebilir miyiz gerçekten? Cezaevinin kuş bakışı görüntüsünü nereden bulacağız?” diye sordu.

Diyar:

“Ben daha gerillaya katılmadan önce sık sık internetten bir program sayesinde Kürdistan’ın uydudan çekilmiş görüntülerine bakıyordum. Aradan o kadar sene geçti. Bu programın şimdi daha fazla geliştirilmiş olması gerekiyor. Dışarıdakilerden cezaevinin uydu görüntülerini getirebiliriz” diye cevap verdi.

Rojhat:

“Bence iyi fikir. Ben de birkaç defa bu programı kullanmıştım. Cezaevinin uydu görüntüleri ile beraber Sur veya Suruç’a gitmek için kullanacağımız güzergahtaki yolların da görüntülerini isteyebiliriz. Bu yolları bizim için işaret ile belirtebilirler de. Eğer elimizde böyle imkanlar olursa buradan çıktığımız zaman bizleri karşılamaya kimse gelmezse bile bizler bu görüntülere göre bizim için en uygun olan yollardan istediğimiz yere gidebiliriz” dedi.

Arkadaşlarının söylediklerine şaşırın Ulaş, “Gerçekten böyle bir imkan var mı?” diye sordu.

Diyar, ona bakıp gülümseyerek, “Sen dağda ve zindan-dayken teknik çok fazla ilerledi ihtiyar” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Eğer öyleyse o görüntüleri kesin isteyelim” dedi ve “En geç ne zaman gelir?” diye sordu.

Diyar:

“Suruç’a giden yolları kontrol etmek için göndereceğimiz arkadaşlar işlerini bitirdikten sonra cezaevinin uydu görüntüleri ile beraber kullanabileceğimiz güzergahtaki yolların da görüntülerini göndermelerini isteriz. Sanırım en geç yirmi güne kadar istediklerimizin tamamı elimize ulaşır” dedi.

Ulaş:

“Sorun değil. Sağlam gelsin de nasıl olsa daha zamanımız var. Ama sadece Sur ve Suruç’un değil gitme ihtimalimiz olan her yerin hem yollarının hem de arazinin görüntülerini alsınlar. Örneğin; Lice, Bingöl, Genç, Silvan, Hazro, ayrıca Mardin taraflarına gitmemiz ihtimali için de Çınar, Bismil ve Mardin’e giden ana yolları ve köy yollarını da alsınlar” dedi ve “Olur değil mi?” diye sordu.

Diyar, kafasını sallayarak, “Olur, sorun olmaz” diye cevap verdi.

Ulaş, bu duruma şaşırdığı kadar sevinmişti de. Cezaevinde olmalarına rağmen, ellerindeki olanakları zorlayarak hiç ummadığı yerlerden yardım alabiliyor olmaları ondaki inancı daha fazla arttırmıştı.

Bu inancın verdiği sevinç ile kendi kendine gülümseyen Ulaş, havalandırmada kendisi ile beraber volta atan iki arkadaşına bakarak, “Bu tekniği hep düşman, bize karşı kullanacak değil ya. Biraz da biz teknik ile onlara vuralım!” dedi.

Ertesi günün sabahında Dilêr, arkadaşları ile görüşmek üzere Ulaş, Rojhat ve Diyar'ın kaldığı odaya geldi ve dördü ara koridordaki masaya oturdular.

Dilêr'i odaya çağırmış olan Ulaş ona, “Nasıl gidiyor? Spora başladınız mı?” diye sordu.

Dilêr:

“Evet başladık. Her gün iki, üç saat spor yapıyoruz” dedi.

Rojhat:

“Bence kendiniz için bir tırmanma ipi ve merdiven de yapmaya başlasanız iyi olur. Hem onlarla alıştırma yaparsınız hem de ani bir fırsat yakalayacak olursak en azından duvara tırmanacak durumda olmalısınız. Bizde ip ve merdiven var. Siz de kendiniz için bir ip ve merdiven yapın” diyerek, Dilêr'e duvara tırmanmakta kullanacakları ip ve merdiveni nasıl yapabileceklerini tarif etti.

Kendileri kullandıkları merdivenin ucuna bağladıkları içinde çelik tel olan hortumu havalandırma duvarındaki demirden geçirmek için üst katın penceresine tırmanıyorlardı. Ama Diler'in kaldığı odadan avluya çıkacakları havalandırma duvarı, üst kattan

bağımsız olduğu için üst katın penceresine çıkıp merdiveni duvara atma şansları olmadığından dolayı kendileri için bir kanca yapmaları gerekiyordu. Ulaş da, bu yüzden Diler'e kendileri için kanca olarak kullanabilecekleri bir demir parçası bulup yapacakları merdivenin ucuna bağlamalarını ve üç çekpas sapını uç uca bağlayıp uzattıktan sonra bu merdivenin ucuna taktıkları kancayı duvar yüksekliğine kaldırıp duvarın üstündeki demire takmaları gerektiğini söyledi.

Diler, merdiveni nasıl yapacaklarını ve o merdiveni havalandırma duvarının üstündeki demir parçasına nasıl takabileceklerini anladıktan sonra, "Tamam, anladım. Biz bu akşam merdiven ve ipi yapacağız. Bunun için bize gerekli olacak kadar yatak çarşafımız var" diyerek karşılık verdi ve "Bu arada bizden çalışmanın koordinesi için bir arkadaş belirlememizi istemiştiniz. Bu konu ile alakalı olarak biz de Ulaş arkadaşın uygun olduğunu düşünüyoruz" dedi.

Ulaş:

"Ben genel koordine işini yaparım. Ama biliyorsunuz ben bu odada kaldığım için sizin oda ile sürekli olarak iletişim kurma imkanım yok. Bu yüzden siz kendi odanız için de bir koordine seçin. Sizin odadaki işleri ve çalışmayı o arkadaş koordine eder ve bana gerekli aktarımları yapar" dedi.

Diler:

"Olur. Bu konuda söylediklerini Agit ve Devrim'e de aktarır ve sonucu size aktarız" dedi.

Diyar, havalandırmayı kontrol edip masaya otururken, Ulaş, "Bugün kamera ile istediğimiz çekimleri yapabilir miyiz?" diye sordu.

Diyar:

"Evet. Ne zaman isterseniz yapabiliriz" dedi.

Ulaş:

“Bugün yapalım. Ama avlu ile çatıyı nasıl kameraya alacağız?” diye sordu ve “Gündüz olduğu için şimdi duvarın üstüne de çıkamayız” dedi.

Diyar:

“Çekpas saplarını havalandırma duvarının üstüne gelecek biçimde uç uca bağlayabiliriz. Kamerayı da bu çekpas saplarının bir ucuna bağlayıp çekim yapabiliriz” dedi.

Rojhat:

“Peki üst kattaki arkadaşları ne yapacağız? Çünkü her an pencereye gelip bizim havalandırmaya bakma ihtimalleri var” dedi.

Ulaş:

“Onlar bu saatte toplu okuma yapıyorlar. Ana koridora çıkmazlar” diye cevap verdi ve “Ama tedbir olarak bizden bir arkadaş, havalandırmanın pencereleri karşıdan gören köşesinde bekleyip üst katı gözlesin. Eğer üst kattaki arkadaşlardan biri koridora çıkacak olursa bizi uyarır” dedi.

Bunun üzerine dört arkadaş, beraber odanın havalandırmasına çıktılar ve Diyar, üç tane çekpas sapını birbirine bağlayıp uzattıktan sonra onların bir ucuna da kamerayı bağladı. Ama nöbetçi kulelerinde bekleyen askerlerin veya güvenlik kameralarından bakacak olan gardiyanların çekpas saplarını ucunda ne olduğunu görmemeleri için kameranın etrafına mavi renkte bir çöp poşeti sardı ve kameranın çekim yapabilmesi için de sadece objektif kısmını açık bıraktı.

Diyar, kameranın çekimini başlatmadan önce Rojhat eline aldığı voleybol topunu çatıdaki tellerin arasına atıp tellere takılmasını sağladı. Eğer birileri tarafından fark edilecek olursalar toplarını almaya çalıştıklarını söyleyeceklerdi.

Diyar'a dönen Ulaş, "Diyar başlayalım. Ama önce çatıyı çekelim" dedi ve Rojhat'a, "Rojhat sen de üst katı gözle. Eğer üst kattaki arkadaşlardan biri koridora gelecek olursa bizi uyar" dedi.

Rojhat, üst katın pencerelerini daha rahat görebilmek için havalandırma duvarının köşesine giderken Diyar da elindeki çekpas saplarını havaya kaldırarak cezaevi çatısının kamera görüntüsünü çekmeye başlamıştı. Ulaş'ın da yardımı ile çatıda kameraların bulunabileceği de görüntüye almaya çalışan Diyar, belli bir süre cezaevinin çatısını kameraya alıp çekim yaptıktan sonra kamerayı indirmeden havalandırmanın diğer köşesine geçti ve bu sefer de cezaevi avlusunun görüntüsünü çekmeye başladı.

Yaklaşık on dakika boyunca ellerindeki kamera ile cezaevinin dört bir tarafının kamera görüntülerini alan tutsaklar, daha sonra odaya geçip görüntülerin kaydedildiği bellek kartını televizyona takarak çektikleri görüntüleri izlediler. Ama yaptıkları çekimlerde özellikle çatı bölümü tam olarak çıkmadığı için tekrar havalandırmaya çıkıp bu kez daha uzun bir kamera çekimi yaptılar.

İkinci kez çektikleri görüntüleri dikkat ile izleyen Rojhat, "Bu görüntüler daha iyi. İstedğimiz yerlerin hepsini çekmişiz" dedi.

Çatıdaki kameraların önlerini kapatabilmek için ilk olarak o kameraların nerede olduklarını tespit etmeleri gerektiğini bilen Ulaş, "Evet bu görüntüler bayağı işimize yarayacak" diye karşılık verdi ve "Çatının neresinde kamera olduğuna bakın. Bizim odanın havalandırma duvarını gören tüm kameraların yerlerini tespit etmeliyiz" dedi.

O ana kadar gözlerini televizyondaki görüntülerden ayırmayan Diler, çatıdaki iki tane kamerayı gördü ve televizyonun yanına gidip ekranda parmağı ile işaret ederek, "İşte, bu odanın çatısında iki kamera var. Kameralardan biri normal güvenlik ka-

merası, ama diğeri yuvarlak bir şeydir. Nasıl bir kamera olduğu tam olarak anlaşılmıyor” dedi.

Görüntüyü durduran Rojhat, “Evet, gördüm” dedi ve “Sanırım bu kamera, etrafını üçyüzaltmış derece ile görebiliyor” dedi.

Bundan sonra tutsaklar, kısımlarındaki ikinci ve üçüncü odaların üstünde birer, üçüncü odanın havalandırma duvarı ile kaldıkları kısım ile bitişik olan futbol sahası arasında da bir tane olmak üzere, üç kameranın daha yerini tespit ettiler.

Cezaevi çatısındaki hangi kameraların çıkacakları havalandırma duvarını gördüklerini iyice kavrayan Rojhat, oturduğu yerden kalkarak, “Çıkacağımız bölgeyi gören kameralar bunlar. Bundan sonra havalandırma duvarına çıkmadan önce bu kameraların bizi gören açılarının önünü kapatmamız gerekiyor. Bu kameraların önlerine düşen duvarların üstündeki alman tellerinin üzerine çöp poşeti asabiliriz” dedi.

Ulaş:

“Tüm kameraların bizi gören açılarını kapatacağız” diye karşılık verdi ve “Ayrıca çıkacağımız duvar ile bizim odanın karşısına düşen nöbetçi kulesinin de önündeki telleri poşet ile kapatmalıyız. Çünkü duvarın üstüne çıktığımız zaman kulenin nöbet kabinini görebiliyoruz ve eğer biz orayı görebiliyorsak orada nöbet tutan askerinde bizi görmesi gerekir” dedi.

Diler:

“Tellerin üzerine bu kadar çok çöp poşeti atarsak şüphe çekmez mi?”

Rojhat:

“Çok şüphe çekeceğini zannetmiyorum. Çünkü zaten tellerin üzerinde rüzgar ile havalanıp tellere takılmış olan bir sürü çer çöp var.”

Bu arada Diyar Ulaş'ın yanına döndü ve ona "Heval, biliyorsun cezaevinin elektriklerini kestirip kestiremeyeceğimizi netleştirmek için dışardaki arkadaşlara haber göndermiştik. Beklediğimiz cevabın bugün gelmiş olması gerekiyor. Bu yüzden üçüncü odadan çıktıktan sonra ana koridora uğrayacağım. Başka bir kısma gidip bir arkadaş göreceğim ve beklediğimiz cevabı alacağım" dedi.

Kendisine bilgiyi getirecek bir başka arkadaşıyla görüştüktan sonra tekrar Rojhat ve Ulaş'ın yanına geri dönen Diyar iyi haberler getirmişti.

Gülümseyerek Rojhat ve Ulaş'a yaklaşan Diyar, "Bizim elektrik işi tamam. Bahsettiğim arkadaş ile görüştüm" diye cevap verdi.

Rojhat, çok da ses çıkarmamaya dikkat ederek alkış çalıp gülerken Ulaş, heyecan ile "Kesin mi?" diye sordu ve "Bir yanlış anlaşılma yok değil mi? Elektriği kesebilecekler yani" dedi.

Diyar:

"Evet kesin. Az önce görüştüğüm arkadaş, haber beklediğim kişinin bana selamı olduğunu söyledi. Şifremiz buydu. Bir yanlış anlaşılma olma olanağı yok zaten" diye cevap verdi.

Duyduğu sevinç, gözlerinden okunan Ulaş, "Bu çok iyi oldu. Bundan sonrası için artık işimiz çok daha kolay olacak" dedi.

Rojhat:

"Peki elektriği nasıl keseceklermiş?"

Diyar:

"Ben işin orasını biliyorum. Zaten çok da önemli değil."

Rojhat:

"Öyle ama sadece cezaevinin elektriği kesilmez ise daha iyi olur. Çünkü eğer sadece cezaevinin elektriği kesilir ve çevredeki diğer yerleşimlerin elektriği olursa bu şüphe çekebilir."

Diyar:

“Bu bölgede zaten cezaevinden başka bir şey yok. Yakınımızda sadece bir benzin istasyonu var. Bölgede ayrıca bir köy, hastane ve bu hastane çevresindeki binalar var. Ama bunlar cezaevine çok da yakın sayılmazlar. Aynı elektrik hattı üzerinde olamayabilirler.

Ulaş:

“Neyse, bizim için önemli olan elektriğin kesilmesi” dedi ve “Peki, elektriği ne zaman kesecekler?” diye sordu.

Diyar:

“Orası bize bağlı. Biz hazırlıklarımızı bitirince dışardaki arkadaşlara zaman verimiz. Onlar da ona göre elektriği keserler” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Buradan çıkacağımız geceden önce, alarmlı tel örgüden geçeceğimiz yerdeki tellerin bir kısmını kesebilmek için en az bir defa olmak üzere elektriği kestirmeliyiz. Çıkacağımız gece de elektriği en az iki defa kestirmeliyiz. Ayrıca çıkacağımız gece hava şartlarının da çıkış için uygun olması gerekiyor.”

Diyar:

“Dışardakiler ile anlık olarak iletişim kuramıyoruz. Çıkacağımız günü, ancak üç veya dört gün öncesinden onlara bildirme olanağımız var. Bu durumda çıkış için bildireceğimiz gece yağış olmama ihtimali de var.”

Rojhat:

“Dışardaki arkadaşlar ile günlük olarak haberleşebilseydik çok iyi olurdu” dedi ve bir süre düşündükten sonra, “Acaba içeriye bir telefon sokamaz mıyız?” diye sordu. “İçeriye kamera getirttiysek, telefon da getirebiliriz. Eğer elimizde bir telefon olursa dışardakiler ile anlık olarak iletişim kurabiliriz.”

Diyar:

“Bu çok zor ve riskli olur. Bir şekilde telefon ayarlayabilsek bile cezaevinin içindeyken telefon ile konuşamayız. Çünkü bu cezaevi ile dışarısı arasında cep telefonu ile bağlantı kurulduğu zaman sinyal alan alıcılar var. Eğer düşman, cezaevinde telefon olduğunu anlar ise bütün odalara baskın yapar. O zaman işimiz zorlaşır.”

Ulaş:

“Bence de telefon işi olmaz. Bu riski almaya değmez.”

Ertesi günün sabahı kahvaltının hemen ardından Diyar ve Ulaş masadan kalkıp Devrim, Agit, ve Diler’in kaldığı odaya gitmek üzere hazırlanmaya başladılar.

Hazırlıkları bitince Ulaş, Diyar’a, “Kamerayı da yanına aldın mı?” diye sordu.

Diyar:

“Evet aldım, yanımda” diye cevap verdi.

Diyar ve Ulaş, zorla da olsa ikna ettikleri gardiyan ile beraber kendi odalarından çıkıp diğer üç arkadaşlarının kaldığı odaya gitmek üzere cezaevinin ana koridoruna çıktılar. O sırada ana koridorda onlardan başka kimse olmadığı için gitmek istedikleri odaya rahatça girebilmişlerdi. Onlar, odaya girdikleri sırada Devrim, Dilêr ve Agit, odanın ara koridorunda oturmuş ve televizyon izliyorlardı.

Ulaş, odadaki arkadaşları ile tokalaşıp masanın yanındaki sandalyelerden birine oturduktan sonra Devrim’in omuzuna dokunarak, “Nasıl gidiyor?” diye sordu.

Devrim, ona bakıp gülümseyerek, “İyidir, bir sorun yok” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Duvara tırmanmak için size lazım olacak ip ve merdiveni yaptınız mı?” diye sordu.

Dilêr:

“Evet yaptık. Duvarın rengine uygun renkte çarşafımız yoktu. Biz de uygun renkte çarşaf bulana kadar hazırda bulunsun diye elimizdeki çarşafılar ile bir tırmanma ipi ve bir de ipten merdiven yaptık” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Peki, bu odadaki çalışmaları koordine edecek olan arkadaşşı belirlediniz mi?”

Dilêr’:

“Evet, bu görev için Devrim arkadaşşı uygun gördük.”

Ulaş:

“İyi o zaman. Devrim, artık bu odadaki çalışmaları sen koordine eder ve bana da gerekli aktarımları yaparsın.”

Devrim:

“Olur. Zaten sizin odadan keşif yapılıyor ve işin dışardaki ayağını da siz örgütlüyorsunuz. Biz, kendi açımızdan gerekli olan hazırlıkları yapmak ile uğraşırız.”

Ulaş:

“Öyle ama yine de kendinizi genel hazırlığın dışında görmeyin çünkü hep beraber hareket edeceğiz” diye cevap verdi ve “Dün elektrik konusu ile ilgili beklediğimiz cevabı aldık. Dışardaki arkadaşlar cezaevinin elektriğini kestirebileceklerini söylüyorlar” dedi.

Agit:

“Çok iyi olmuş. Bu durumda işimiz yarı yarıya daha kolay olacak” dedi.

Ulaş:

“Evet ama yine de biz, elektriğin kesilememesi ihtimaline göre de hazırlık yapmalıyız. Çünkü şu anda dışardakilere anlık bilgi ulaştırarak olanaklara sahip değiliz. Eğer havanın uygun

olduğu bir günü onlara önceden bildirebilirsek biz buradan çıkar-ken elektriği keserler. Ama eğer istediğimiz iletişim imkanını bulamazsak elektriği kestirmeden de buradan çıkış yapabiliriz.”

Diyar:

“Elektriklerin kesilmesi durumunda cezaevi avlusundaki aydınlatma sistemi iki dakikalığına ışık sağlayamayacağı için biz avantaj yakalar ve havalandırma duvarından alarmlı tel örgüye kadar koşarak hızla gidebiliriz. İkinci kesintide de teli geçip hızlı bir biçimde dış duvara ulaşırız. Ama eğer elektrik kesintisi olmaz ise cezaevi avlusu gündüz gibi aydınlık olacağından dolayı dış duvara kadar sürünerek ve yavaş bir tempoda gidebiliriz. Tabi bu durumda hem kameraların hem de nöbet kulelerindeki askerlerin de bizleri fark etmemeleri için üzerimize atmakta kullanabileceğimiz kamuflejlar da hazırlamalıyız.”

Ulaş:

“Zaten elektrik kesilmez ise ancak o yöntem ile çıkabiliriz” diye cevap verdi ve oturduğu sandalyeden ayağa kalkıp odanın ara koridorunda kısa voltalar atmaya başlarken, “Benim aklımda iki plan var” dedi. “Birincisi, cezaevinden elektriklerinin kesilmesine göre uygulayacağımız plan, ikincisi ise elektriğin kesilmemesine göre uygulanacak olan plan. Bizler iki plan için de aynı anda hazırlanacağız ve çıkış gününde hangisinin uygulama koşulları varsa onu uygulayacağız. Ben, şu anda planlamanın son şeklini hazırlamaya çalışıyorum. Pazartesi günü yine bir araya gelir ve iki planlama hakkında da tartışırız.”

Devrim:

“Her iki ihtimal için de bir planlamamızın olması, bence de iyi olur” diyerek Ulaş’ın söylediklerine katıldığını söyledi.

Ulaş:

“Her duruma karşı, her zaman için ikinci bir planımız olmalı. Çünkü hesaba katmadığımız şeylerle de karşılaşabiliriz. Çıkış zamanında da beklemediğimiz bir şeyle karşılaşacak olur-

sak paniğe kapılmadan ve tıkanma yaşamadan, o duruma göre başka bir plana geçebilmeliyiz. Yoksa istediğimiz yere ulaşamayız” diye karşılık verdi ve “Neyse, bu konuyu daha sonra da konuşabiliriz. Biz, buraya esas olarak sizin kısmın çatısını ve avlunun kamera görüntülerini çekmek için geldik. Havalandırmaya çıkalım. Bu arada üst kattakiler ne yapıyorlar?” diye sordu.

Devrim:

“Onlar bu saatte toplu okuma yapıyorlar. Şimdi ara koridora çıkmazlar” diye cevap verince beş arkadaş, istedikleri kamera görüntülerini çekebilmek için beraber havalandırmaya çıktılar.

Diyar; kendi kısımlarında yaptığı gibi uç uca bağlamış olduğu çekpas saplarının bir ucuna taktığı kamera ile çatının görüntülerini alırken diğer arkadaşları da ona yardım ediyor ve Agit de üst katta kalan arkadaşlarının üst koridorda ne yaptıklarını görmeleri ihtimaline karşı nöbet tutarak orayı gözlüyordu.

Çok geçmeden, görüntü alma işlerini bitiren tutsaklar, odaya geçerek çektikleri görüntüleri televizyonda izlemeye başladılar. Bu görüntüleri izleyerek kaldıkları kısmın çatısında ve çevrede onların havalandırma duvarını gören kaç kamera olduğunu ve bu kameraların yerlerini tespit ettikten sonra yine bu kameraların görüş açılarının dikkate alarak havalandırma duvarının neresine tırmanıp cezaevi avlusuna inmelerinin daha uygun olduğunu da belirlediler. Duvara asacakları merdiven için en uygun yerin, kendi odaları ve yan taraflarında olan birinci odanın havalandırma duvarlarının birleştiği bölge olduğuna karar verdiler.

Merdiveni duvarın neresine asacaklarını belirledikten sonra televizyonu kapattılar ve Ulaş, Devrim’e, “Merdiveni duvara asmak için kanca bulabildiniz mi?” diye sordu.

Devrim:

“Evet bulduk. Benim kaldığım hücrenin kapısının içini açtık ve kapının içindeki kilit mekanizmasından kanca biçiminde

bir demir parçası çıkardık. Onu merdivenin ucuna bağlayacağız” diye cevap verdi.

Aralarından birinin duvardan düşüp bir yerini kırması veya daha kötü bir durumla karşılaşabilmelerinden korkan Ulaş, şüphe ile “Sizi taşıyabilir değil mi?” diye sordu.

Devrim:

“Bizi taşır. Sağlam bir şeye benziyor” diye yanıtladı onu.

Diyar:

“Peki kapının içini nasıl açtınız?”

Dilêr:

“Daha önce elimizdeki kalemler ile bir tornavida yapmıştık. Bu tornavida ile kapıdaki vidaları açtık. Zor oldu ama kapının kilit sisteminin içinden o kanca benzeri parçayı çıkarabildik.”

Ulaş:

“Peki, sağlam olup olmadığını hiç denediniz mi?”

Agit:

“Hayır, çatıdaki kameraların yerlerini bilmediğimiz için siz gelmeden önce merdiveni havalandırma duvarına asmak istemedik. Ama bu akşam, duvarı gören kameraların önlerini perdeleyip hem merdiveni hem de tırmanma ipini deneyeceğiz.”

Devrim:

“Aslında tırmanma ipini dün akşam üst katın koridorundaki pencereye asarak denedik. Ama o iple duvara tırmanmak çok zor. Ayaklarımızı duvara dayayıp tırmanmaya çalışınca çabuk yoruluyoruz. Sizin dediğiniz biçimde ayaklarımızı ipe dolamayı da beceremedik bir türlü” diye cevap verince Ulaş, hazırladıkları ipi getirmelerini ve üst katın koridoruna asmalarını söyledi.

Dilêr, duvara tırmanmak için yaptıkların ipi getirdikten sonra beşi tekrar havalandırmaya çıktılar ve üst kattaki koridorda

hiçbir arkadaşlarının olmadığından emin olunca Devrim, arkadaşlarının yardımı ile üst kattaki koridorun penceresine tırmanıp ipi pencerenin parmaklıklarına bağlayıp tekrar aşağıya indi. Diyar ve Ulaş da, her gece kendi odalarında iple duvara tırmanırken ayaklarını nasıl kullandıklarını ve ipi ayakları ile nasıl kavrayabileceklerini o odada kalan arkadaşlarına da tarif etti. Uzun birkaç denemeden sonra Dilêr, ip ile duvara nasıl tırmanabileceğini hemen öğrenmiş ve birkaç sefer üst üste pencereye kadar çıkıp inmişti. Devrim, duvara Dilêr'den biraz daha geç tırmanabilmiş ama Agit ikisinden de daha iri yapılı olduğu için ilk günden kolları, kendi ağırlığını taşıyamamış ve duvara tırmanmayı başaramamıştı. Ama o da yaptığı spor ve diyet sayesinde o günden kısa bir süre sonra artık duvara çok rahat bir biçimde tırmanacaktı.

Ertesi gün firar eylemine katılacak tutsakların tümü bir araya gelip genel durumu ve elektriğin kesilebilmesi ile birlikte planda yapılması gereken değişiklikleri tartışmaya başladılar. Ulaş, “Planlamamızı tartışmaya devam edelim” diyerek ilk planlarına dair aldığı notlarını okumaya başladı. “Birinci planlamaya göre biz, eyleme başladıktan sonra aramızdan bir arkadaş, akşam saat yedide cezaevi avlusuna inip alarmlı tel örgülerin yanına kadar sürünerek gidecek. Saat sekiz dolaylarında nöbet değişimi yapılacağı için cezaevinin elektrikleri saat sekizi onbeş veya yirmi geçe kesilecek. Ama saat sekizden önce arkadaşların tümü de avluya inmiş ve avlunun uygun bir yerinde gizlenerek elektriklerin kesilmesini bekleyecekler. Elektrikler kesildiği gibi hepimiz, hızlıca ama alarmlı tel örgünün yanına koşacağız. Ama bu arada da ses çıkarmamaya dikkat etmeliyiz. Bizler, tellerin yanına giderken oraya önceden ulaşmış olan arkadaş da elektrikler kesildiği gibi, tel örgüde önceden kestiğimiz tellerden geriye kalanlarını da kesecek ve telin arkasında, yere döşenmiş olan alman tellerinden de geçmemiz için uygun bir yer açacak. Tüm bunları yapmamız için iki dakikamız var.”

Dilêr:

“Elektrikler kesilmeden önce hepimizin avluya inmesi riskli olmaz mı?” diye sordu ve “Sonuçta o sırada avlu tamamen aydınlık olacak” dedi.

Ulaş:

“Eğer elektrikler kesildiği sırada avluda değil de her iki odanın havalandırmalarında bekliyor olursak, hepimizin iki dakika içinde havalandırma duvarına tırmanıp cezaevi avlusuna inmesi ve alarmlı tel örgülerin yanına yetişmesi gerekir. Ama ne kadar hızlı olursak olalım hepimiz iki dakika içinde havalandırmalardan avluya inip tellere ulaşamayız. Çünkü zaman çok az ve aşmamız gereken engeller zorlu. Bu yüzden elektrikler kesildiği sırada avluda hazır olmamız bizim için zaman kazandıracaktır” diye cevap verdi ve “Neyse devam edelim. Elektrikler kesildikten sonra henüz projektörler avluyu aydınlatmaya başlamamışlarken hepimiz, tellerin yanına ulaşmış olacağız. Orada, daha önce hazırlamış olduğumuz kamuflajları üzerimize atıp tellerin yanındaki otların arasına gizlenerek ikinci elektrik kesintisinin yapılmasını beklemeye başlayacağız” dedi.

Diyar:

“İkinci kesintinin ne zaman olacağı belli değil. Tel örgünün yanında uzun bir süre beklememiz iyi olmaz. Çünkü eğer saat dokuz veya ona kadar ikinci kesinti olmazsa askerler, devriye geçişleri ve nöbet değişimleri için o bölgeye gelecekler. Ayrıca avludaki köpeklerin de oraya gelme ihtimali var” dedi.

Devrim:

“Köpeklerin kokumuzu almamaları için sanırım burunlarımızı kapatmamız işe yarayacaktır” diye Diyar’a cevap verdi.

Ulaş:

“İkinci kesintinin olması için düşmanın kesinti sebebinin tespit edip elektriği tekrar bıraktırması gerekiyor. Ama bu işin

uzun sürebileceği doğru. Artık burada elimizden gelen bir şey olmadığından şansımıza güvenmekten başka çaremiz yok” dedi.

Ulaş’ın bu sözü karşısında elinde olmadan gülen Agit, “İşimiz şansa kaldıysa bu iş zor” diyerek şanslarına güvenmelerinin işlerine pek de yarayacak bir dayanak olmayacağını belirtti.

Elini kaldırıp arkadaşlarına kendisinin anlatacaklarını birtirmesini beklemelerini işaret eden Ulaş, “Riskleri en aza indirebilmek için elimizden gelen her şeyi yapacağız. Ama elimizde olmayan faktörleri de değiştirme şansımız yok” diyerek konuşmasına kaldığı yerden devam etti. “İkinci elektrik kesintisinde hızlıca alarm takılı olan ve geçmek için yer açtığımız telleri geçeceğiz. Ama telin içinden geçtiğimiz sırada, oradan sürünerek geçeceğimiz için her arkadaş tellere dokunmamaya dikkat etmeli. Çünkü eğer tellerdeki alarm çalarsa asker ve kameralar, bizim olduğumuz bölgeye bakmaya başlayabilirler. Tellerden geçmek için önceden belirlediğimiz sıralamaya göre hareket edeceğiz. Dış duvara ulaştıktan sonra ben, Agit’in omuzuna çıkıp duvardaki telleri keseceğim. Duvarın üstündeki teller kesildiği gibi yanımızda götürdüğümüz ipin bir ucunu duvarın diğer tarafına sarkıttıktan sonra Agit ipi içerden tutacak ve ben de ip yardımıyla duvarın dış tarafına ineceğim. Bizden sonra alarmlı teli sırasıyla geçmiş olan Diyar, Rojhat, Devrim ve Dilêr arkadaşlar da, dış duvara ulaştıktan sonra Agit, Diyar’ın omuzuna çıkacak duvarı geçecek. Diyar, İçerden ipi tutarken Agit iple tutunarak benim yanıma inecek. Şunu unutmayın! Hangi arkadaş duvarın dış tarafına iniyorsa içerde kalan arkadaş ipin içerdeki ucunu tutup dışarıya inen arkadaşın düşmemesini sağlamalı. Diyar, Agit’den sonra Rojhat ve Devrim’i de omuzlayıp duvarın üstüne çıkmalarına yardım edecek” dedi ve Diyar’a bakarak, “Bu üç arkadaşı da omuzlayacağın için yorulmazsın değil mi?” diye sordu.

Zaten zayıf olan Devrim ve Rojhat’tan çok Agit’i nasıl kaldıracağını düşünen Diyar, Agit’e bakıp gülümseyerek, “Sanırım bu konuda sorun yaşamam” diye cevap verdi.

Beklediği cevabı alan Ulaş, “Benden sonra gelecek olan Agit, duvarın dış tarafına indiği gibi nöbet kulelerine de görüntü vermemeye dikkat ederek cezaevinin önünden geçen asfalt yolun diğer tarafına gidecek ve orada nöbet kulelerini gözleyerek kendisinden sonra gelecek olan arkadaşları koordine edecek. Eğer biz, yola doğru giderken kulelerde nöbet tutan askerlerden biri ayağa kalkacak olursa Agit kendisine doğru gelen arkadaşına taş atarak onu uyaracak. Ama burada kime taş gelirse olduğu yerde yere uzanması ve yanındaki kamuflajı üzerine atarak beklemesi gerekiyor. Kendisine ikinci bir taş atıldığında ise durumun uygun olduğunu anlamalı ve tekrar harekete geçmeli” dedi.

Diyar:

“Bizler, dış duvarı geçtiğimiz gibi asfalt yola doğru mu gideceğiz?” diye sordu.

“Evet dış duvarı geçen herkes asfalt yolu geçmeye çalışacak” diye cevap veren Ulaş, devamla “Yalnız ben, tüm arkadaşlar dış duvarı geçene kadar duvarın dışarıdaki tarafında bekleyip onlara orada ne tarafa gitmeleri gerektiğini söyleyeceğim ve tüm arkadaşlar Agit’in yanına ulaştıktan sonra ben de oradan ayrılıp sizin yanınıza geleceğim. Bu arada Rojhat ve Devrim de cezaevinin dış duvarını geçtikten sonra içerde sadece Diyar ve Dilêr kalmış olacaklar. Bu durumda da Diyar, Dilêr’in omuzuna çıkarak duvarı geçecek. En son içerde kalacak olan Dilêr’i omuzlamak için kimse kalmayacağı için ben, duvardaki ipi dışardan tutarken Dilêr de, iple duvarın üstüne tırmanıp dış tarafa atlayacak ve ipi de duvarın üstünden çekip yanına alarak asfalt yola doğru gidecek. Hepimiz Agit’in yanına ulaşınca cezaevinden tamamı ile çıkmış ve eylemi başarı ile gerçekleştirmiş olacağız. Ama buradan sonra da disiplini elden bırakmadan duyarlı bir biçimde cezaevinden uzaklaşmak için ovaya gireceğiz” dedi ve arkadaşlarına bakıp derin bir nefes aldıktan sonra, “Birinci planımız böyle. Tekrar edilmesi gereken bir yer veya ekleyeceğimiz bir şey var mı?” diye sordu.

Söz alan Devrim, “Birincisi, dışarıdakilerin elektriği hangi gün kesecekleri konusunda kendilerine nasıl haber gönderebileceğimiz konusu net değil. Ayrıca bizi karşılamaya gelecek olan arkadaşların nerede bekleyecekleri de belirlenmiş değil” diye planda eksik kalan yerlere işaret etti.

Diyar:

“Eğer dışardakilere, çıkacağımız gün için elektriği kesmeleri haberi ulaştırabilirsek zaten onlar bizim o gece çıkacağımızı bilecekleri için onlara önceden bildireceğimiz randevu noktasına da gelirler. Ama onlara nasıl bilgi vereceğimiz konusunu netleştirmemiz gerektiği doğru” dedi.

Ulaş:

“Randevu noktasını belirlemek zor değil. Onu sonra da netleştirip dışardakilere bildirebiliriz. Ama bence randevu noktasını dışardakiler belirlesinler. Çünkü onlar, dışarıda oldukları için randevu noktası için neresinin daha uygun olacağını bizden daha iyi bilecek şansa ve olanağa sahipler. Çıkacağımız gün için de onlara ancak iki veya üç gün öncesinden haber yollayabiliriz” dedi.

Agit:

“Ama yağışlı bir havada çıkmamız gerekiyor. Eğer çıkacağımız günü dışardakilere üç gün öncesinden bildireceksek o gün yağış olacağını nereden bileceğiz” diye sordu ve “Televizyondaki hava durumlarında üç günlük hava raporları veriliyor, ama bazen o raporda söylendiği gibi yağış olmuyor” dedi.

Ulaş:

“Elimizde başka bir imkan yok. Ancak bu şekilde bir yöntemle başvurabiliriz” diye Agit’e cevap verdi.

Devrim:

“Eğer elektrikler kesilecek olursa zaten cezaevinin tamamı karanlık olacak. Çıkacağımız saatte yağış olmasa da çok sorun olmaz” dedi.

Cezaevi avlusunu, yağışsız havada fark edilmeden geçmelerinin çok zor olduğunu düşünen Agit, “Mesele sadece projektörlerin iki dakika boyunca çalışmaması değil. Avluda gece görüşü ve termal özelliği olan kameralar da var. Eğer kesin olarak yağışlı bir havada çıkarsak en azından bu kameraların bizi fark etme ihtimallerini azaltmış olacağız” diyerek bu şekilde bir yöntemin risklerine dikkat çekmek istedi.

Buna karşılık olarak Diyar, “Termal kameralara karşı tedbir için üzerimize atacağımız kamuflajları ıslatabiliriz. Ayrıca her arkadaş, dışarda giyeceği elbiselerin üzerine sauna cinsi eşofman da giyecek. Bu eşofmanlar ısının büyük kısmını içerde tutuyor. Belki termal kameraları tamamı ile devre dışı bırakamayız, ama bu şekilde kısmi bir tedbir almış oluruz. Ayrıca üzerimize atacağımız kamuflajların üzerine ot da dikebiliriz. Zaten cezaevi avlusunun bazı yerlerinde ot var. Hem normal kamuflaj hem de termal kamera için ot da kullanabiliriz” diye karşılık verdi.

Ulaş:

“Evet, avluda ot var. Çıkacağımız günden önce zaten alarmlı tel örgüyü kesmek ve avluyu kontrol etmek için avluya ineceğiz. Bu sırada avludan ot da toplayıp odalarımıza getirebiliriz” diyerek bu yöntemle katıldığını belirtti ve devamla, “Ama iyi ki hatırlattınız. Çünkü kamuflaj meselesi önemli” diyerek, cezaevinden çıkarken kendilerini gizlemek için nasıl bir kamuflaj biçimi uygulayabileceklerini anlatmaya başladı ve “hepimiz dışarda giyeceğimiz elbiselerin üzerine ayrıca sauna eşofman giyeceğiz. Bu eşofmanlar hem termal kameralar için hem de soğuktan etkilenmemiz için iyi olacak. Ama bu eşofmanlar çok geniş oldukları için bizler, havalandırma duvarının üzerindeki ve alarmlı

tel örgüdeki alman tellerinden geçerken bizim için sorun yaratabilir. Bunu önlemek ve bu eşofmanların üzerimizde yayılıp bir yerlere takılmamalarını sağlamak için eşofmanın üstüne de birer tayt ve dar tişört giyeceğiz. Bunlar, sauna eşofmanının üzerine giyilince onu daraltacaklardır. Tabi üzerimize atacağımız kamuflajların da rengi ve biçimi önemli. Bu kamuflajları, gri renkte beton ile kaplı olan cezaevi avlusunda sürünürken veya yürürken üzerimize atacağımız için hepsinin gri renkteki yatak çarşaflarından yapmalıyız. Ayrıca üzerine ot dikip yer yer avludan getireceğimiz toprak ile yaptığımız çamuru süreceğimiz bu kamuflajları ıslattıktan sonra kullanacağız. Eğer bu şekilde bir kamuflaj yaparsak yağışsız bir havada bile çıkarsak çok sorun olmaz diyoruz” dedi ve “Eğer daha farklı bir şey yoksa ikinci plana geçelim” diyerek cebinden ikinci plana ait olan notları çıkardı.

Devrim:

“Farklı bir şey yok ikinci plana geçebiliriz” dedi.

Ulaş, elindeki kağıtlara uzun uzun göz gezdirdikten sonra ikinci planı anlatmaya başladı. “Arkadaşlar, bu planı cezaevinin elektriğinin kesilmemesi ihtimaline göre hazırladık. Dışardakiler cezaevinin elektriğini kesebilecekleri bilgisini gönderdiler. Ama biz yine de tedbir olarak bu planı da gündemimizde tutmalıyız. Eğer elektrikler kesilmez ise cezaevinin avlusu tamamı ile aydınlık olacak. Projektörlerin ışık vermesi durumunda cezaevi avlusu gündüz gibi aydınlık oluyor. Bu durumda hem kulelerde nöbet tutan askerler hem de kameraların bizleri fark etme ihtimalleri çok yüksek. Bunun için de eğer elektrikler kesilmez ise kesinlikle yağışlı bir havada işe başlamalıyız. Yağmur, kar yağışı veya yoğun bir sis işimize yarayacak olan hava durumudur. Ama bu bölgenin iklimini göze alarak büyük bir ihtimal ile yağmurlu bir havada çıkacağımızı söyleyebilirim. Bu plana göre de bizler, çıkacağımız günden önce alarmlı tellerden geçeceğimiz yerin bir kısmını açmış olacağız ve eylemi gerçekleştireceğimiz gün de geriye kalan telleri kesmek için bir arkadaş önceden gönderece-

ğiz. Eğer elektriklerin kesilmeyeceği konusunda bir bilgi alırsak artık uygun yağışın olacağı bir günde buradan çıkacağız. Ben, Rojhat ve Diyar zaten aynı odadayız. Durum uygun olduğunda havalandırma duvarını geçip avluya ineriz. Tabi sizin de her yağışlı akşamda o akşam çıkacakmışız gibi hazır olmanız gerekiyor. Bizden haber aldığınız gibi zaman kaybetmeden avluya ineceksiniz.”

Dilêr:

“Eyleme başlamak için durumun uygun olup olmadığına siz karar verip avluya ineceksiniz, ama bu arada bize nasıl haber vereceksiniz?”

Ulaş:

“Eğer, herhangi bir günün çıkış için uygun olduğuna karar verirsek bizim odadan bir arkadaş, alarmlı tellerin yanına gidip biz ona yetişmeden önce tel örgüde geçmek için açacağımız yeri tamamı ile açacak ve kesilmesi gereken diğer tel bağlantılarını da kesecek. Bu iş için Rojhat’ın gitmesi uygun olur diye düşünüyoruz. Rojhat alarmlı tellere giderken Diyar da avluya inip sizin odanın havalandırma duvarının dibine gelerek duvara vuracak ve sizin havalandırmaya da taş atacak. Bunun için sizler de artık en az gece on ikiye kadar sırayla havalandırmada nöbet tutmalısınız. Çıkış için en uygun saat, akşam saat sekizdir. Ama yağış durumuna göre saat on veya onikide de çıkma ihtimalimiz var. Eğer sizin havalandırma duvarına vurulduğunu duyar veya havalandırmaya dışardan taş atıldığını görürseniz siz de merdiveninizi havalandırma duvarına asıp en azından avluda ne olduğuna bakacaksınız. Eğer Diyar, orada size o akşam çıkacağımızı söylerse siz de hızlıca avluya inersiniz.”

Devrim:

“Bizler havalandırmada bekleyebiliriz. Ama tedbir olarak başka bir haberleşme sistemi daha belirlersek iyi olur.”

Farklı bir haberleşme sistemi için nasıl bir yöntem uygulayacakları konusunu düşünen Ulaş, “Nasıl bir yöntem bulabiliriz ki?” diye sordu.

Buna karşın Diyar, “Eğer eylemi başlatmaya karar verirsek, gardiyanlardan birini buraya gönderip bu arkadaşlardan bir şey isteyebiliriz. İsteyeceğimiz şey de aramızdaki şifre olur” dedi.

Devrim:

“Bu şekilde bir yöntem belirleyebiliriz” dedi ve “Ama belirli bir şey istemelisiniz ve gardiyan da bundan şüphelenmemeli. Buna göre isteyeceğiniz şey ne olabilir?” diye sordu.

Bir süre düşünen Ulaş, “Ben, migren ilacı kullanıyorum” diyerek cebinden iki tane hapın olduğu küçük bir ilaç paketi çıkardı ve “Eğer gardiyanlardan biri, sizin odaya gelip benim bu ilaçları istediğimi söylerse siz, bu ilacı ona vereceksiniz ve o gardiyanın geldiği saatten sonraki saatin başında eylemi başlatacağımızı bileceksiniz. Gardiyanın getireceği ilaç bize ulaştığında da biz, haberin sizlere ulaştığını bileceğiz. Gardiyanın gidip gelmesi en fazla beş dakika süreceği için zaman kaybı da yaşamış olmayız. Ama her ihtimale karşı Diyar, yine de sizin odanın havalandırma duvarına gelip duvara vuracak ve havalandırmaya taş atacak” diyerek elindeki ilaç kutusunu Devrim’e verdi.

Devrim, ilacı alıp cebine koyduktan sonra Ulaş, kaldığı yerden ikinci planı anlatmaya devam etti. “İkinci planımızın başarılı olması, tamamı ile kamuflaja ve iyi gizlenebilmemize bağlı olacak. Bunun için çok dikkatli ve disiplinli bir şekilde hareket etmeliyiz. Çıkış kararının her arkadaşla ulaşması ile beraber Rojhat telleri kesmeye gidecek ve bizler de avlunun uygun bir yerinde bir araya gelip toplanacağız. Avluda bekleyeceğimiz yerin neresi olacağını belirlemek için cezaevinin kuş bakışı görüntülerini istedik. Bu görüntüler bize ulaştıktan sonra avlunun neresinde bekleyebileceğimizi netleştireceğiz. Bizler, belirlenen yerde

toplandıktan sonra, önceden hazırlamış olduğumuz kamuflajlar ile üzerimizi örtüp Rojhat'ın arkasından sürünerek tellere doğru gitmeye başlayacağız. Önden ben gideceğim ve benden sonra da sırası ile Agit, Diyar, Devrim ve Dilêr gelecekler. Sürünme sırasında her birimizin arasında en az bir metre en fazla da iki metrelik bir mesafe olacak. Rojhat'ın bizi beklediği tellerin yani sürüneceğimiz mesafenin uzunluğu yaklaşık olarak yüz metre civarındadır. Bu mesafeyi geçerken çok yavaş bir biçimde sürüneceğiz ve hiç acele etmeyeceğiz. Örneğin; sürünürken hep beraber bir hamle yapıp yarım metre kadar ilerleyeceğiz ve ardından hiç hareket etmeden on saniye kadar bekledikten sonra yine bir hamle daha yapacağız.”

Agit:

“Avluda hızlıca sürünüp tellere ulaşmaya çalışmamız daha iyi olmaz mı?” diye sordu ve “Avlu açık ve aydınlık olacağı için orada ne kadar zaman harcarsak deşifre olma ihtimalimiz o kadar artar” dedi.

Diyar:

“Bu şekilde sürünmeyi güvenlik kameralarına karşı bir tedbir olarak belirledik” diye cevap verdi ve yavaş sürünecek olmalarının sebebini, “Bu cezaevindeki güvenlik kameralarının sistemi hakkında aldığımız bilgilere göre, kameradan alınan görüntülerin izlendiği odada yaklaşık olarak otuz civarı monitör varmış. Bu monitörlerden bazıları iki bazıları ise dört kameradan gelen görüntüleri yansıtacak biçimde düzenlenmiş. Yani aynı anda en fazla yüz veya yüzelli civarı kameradan gelen görüntüleri izleyebilirler. Ama bu cezaevinde yaklaşık olarak altıyüz tane güvenlik kamerası var. Bu sebeple kameralara belli aralıklar ile dönüşümlü olarak bakıyorlar. Aradaki sürenin tam olarak ne kadar olduğunu öğrenemedik ama tahminimize göre izlenen kameralar, on veya onbeş saniyede bir otomatik olarak değişiyor olması” şeklinde açıklamaya çalıştı.

Ulaş:

“Evet, bu kameralar için bir tedbir. Ayrıca nöbetçi kulelerindeki askerlere karşı da bir tedbir olacak. Eğer cezaevi avlusunda aralıksız bir hareket olmaz ise askerlerin ne olduğu anlama ihtimalleri de azalır. Askerin bize en uzak olacağı mesafe yüzelli metre civarı olacak ve biz ilerledikçe onlara yaklaşacağız. En sonunda askerin kaldığı kulenin altına kadar gideceğiz. Ama asker avluya on metre yüksekte olan kulenin içinden yani yukardan baktığı yerde kamufrajların altında bekleyen bizleri görmesi kolay olmayacak. Kamera ile çektiğimiz cezaevi avlusunun görüntülerini hepimiz izledik. Avlunun bir çok yerinde beton zeminin arasında ve alarmlı telin dibinde azımsanmayacak kadar ot bitmiş. Bu durum, bizim için büyük bir avantaj olacak. Ama her şeye rağmen yine de kameraları izleyen veya kulelerde nöbet tutan askerlerce fark edilme ihtimalimiz de çok yüksek. Bu yüzden her şeye hazırlıklı olmalıyız.”

Devrim:

“Ben, eğer üzerimize atacağımız kamufrajları iyi yapabilirsek sorun yaşamayacağımızı düşünüyorum” diye başaracaklarına dair olan inancını paylaştı.

Ulaş:

“Ben de öyle düşünüyorum. Ama gerçekte ne olacağını pratikte tecrübe edeceğiz” diye cevap verdi ve “Evet arkadaşlar, sürünme şeklimiz böyle” diyerek planı anlatmaya devam etti. “Bu plana göre de, hepimiz alarmlı tele ulaştıktan sonra Ben ve Agit, teli önden geçip dış duvara ulaşacağız. Dış duvar ile alarmlı tel arasındaki elli metrelik mesafeyi de aynı şekilde yavaş bir biçimde sürünerek geçmemiz gerekiyor. Bizden sonra diğer arkadaşlar da teli geçerek dış duvara doğru sürünmeye başlayacaklar. Ben ve Agit duvara yetiştikten sonra ben Agit’in omuzuna çıkıp duvardaki dikenli telleri keseceğim. Ama ikinci plana göre elektrikler kesilmeyeceği için o bölge aydınlık olacak. Bu yüzden

biz duvara tırmanırken eğer üzerimizdeki giysiler ile duvarın rengi arasında bariz bir fark varsa deşifre olma ihtimalimiz daha yüksek olur. Bundan dolayı sauna eşofmanların üzerine giyeceğimiz tayt ve tişörtlerin rengi de duvarın rengine uyumlu olarak açık krem renginde olmalı. Bundan sonrasını ayrıca anlatmaya gerek yok. Çünkü Ben ve Agit’in dış duvarı aşmasından sonra yapacağımız şeyler, birinci planlamada anlattıklarımız ile aynı.”

Devrim:

“Peki dışarı çıktıktan sonra arkadaşlara ulaşamayınca olusacak gruplar ne şekilde olacak?” diye sordu.

Ulaş:

“Aramızdan sadece üç arkadaş, yani Rojhat, Dilêr Diyar, Amed’i tanıyorlar. Eğer iki gruba ayrılacak olursak; Ben, Devrim ve Diyar bir grup, Dilêr, Rojhat ve Agit de bir grup olacaklar. Üç gruba ayrılacağımız zaman da Ben ve Dilêr bir grup, Agit ve Rojhat bir grup ve Diyar ile Devrim de bir grup olacak. Her ne biçimde gruplara ayrılırsak Rojhat, Diyar ve Dilêr arkadaşlar yanlarındaki arkadaşları sağlam bir yere ulaştırmak ile sorumludurlar” diye Devrim’in sorusuna cevap verdi ve devamında, “Öncelikle ulaşmak isteyeceğimiz yerlerin başında Sur ve dağ olacak ama eğer bizi karşılamak için kimse gelmez ise şehre de gidebiliriz. Bu yüzden şehirde kalabileceğimiz yerlerin nereler olabileceğini de tespit etmeliyiz. Her arkadaş bu ihtimale karşı sadece kendisinin kalabileceği evler de ayarlayabilir. Çünkü eğer deşifre olur ve çok zor durumda kalırsak birbirimizden teker teker de ayrılabiliriz. Bu ihtimalde artık her arkadaş kendisini sağlam bir yere ulaştırmaya çalışmalıdır” dedi.

Ulaş, elindeki kağıtları kontrol ettikten sonra her iki plan için de anlatacak fazla bir şey kalmadığını gördü ve “Evet arkadaşlar, ikinci plan da bu şekildedir. Hazırlık anlamında havalandırma duvarlarının üzerindeki telleri kesmeliyiz. Bunun için de bugün bir pense getireceğiz. İlk olarak bizim odanın havalandır-

ma duvarının üzerindeki telleri açacağız. Biz, pense ile olan işimizi bitirdikten sonra penseyi size göndereceğiz. Siz de penseyi alınca duvarın üstündeki tellerin arasından geçebileceğiniz kadarlık bir yer açarsınız” dedi.

Dilêr:

“Peki, penseyi nereden getireceğiz?”

Diyar:

“Başka kısımda kalan bir arkadaşta pense var. Geçici bir süre için ondan ödünç alabiliriz.”

Ulaş:

“Ayrıca dışarıdan da iki tane pense istedik. Koli ile gelecekler. Ama bu penseleri düşmana fark ettirmeden, uygun bir şekilde kolilerden çıkarmalıyız.”

Agit:

“Cezaevine dışarıdan gelen koliler, X-Ray cihazından geçiyor. Penseler metal olduğu için daha kapıdayken fark edilebilir.”

Diyar:

“Onun tedbiri alınabilir. Eğer penselerin etrafı alüminyum folyo kağıt ve naylon poşetler ile sarılır ve şeklini de bozacak bir kabın içine koyulursa X-ray cihazından bakarak ne olduğunu anlayamazlar. Ayrıca penselerin olduğu kolinin içine metalden yapılma kalem, tırnak makası, vs. eşyalar da koyulursa penseyi fark etmeleri daha da zorlaşır. Ama koliler dağıtılmadan önce bir şekilde o koliye ulaşip içindeki penseleri çıkarmamız gerekiyor. Eğer biz kolinin içindeki penseleri çıkarmayı başaramazsak, kolinin dağıtıldığı sırada gelen eşyaları kontrol eden asker ve gardiyanlar penseleri bulacaklardır.”

Ulaş:

“Sizin ile paylaşmamız gereken son bir şey daha var. Rojhat, havanın uygun olduğu bir gecede cezaevi avlusuna ine-

cek. Bu sayede hem ilk defa avluya inip bir adım da olsa pratik ilerleme sağlayacağız hem de Rojhat, alarmlı tel örgüye uzaktan taş atıp tellerdeki alarm sisteminin nasıl bir dokunma şiddeti ile çalıştığını ölçmüş olacak.”

Ulaş’ın söyledikleri ile heyecanlanan Devrim, içten bir gülümseme ile, “Desenize ilk defa cezaevi avlusuna ineceğiz!” dedi.

Ulaş:

“Evet ilk defa olacak ama bu sayede biz de, psikolojik bir eşiği atlamış olacağız” diye karşılık verdi.

O gün için tartışacak başkaca bir şey kalmadığını düşünen Diyar, ayağa kalkıp, “Neyse, ben çıkayım. Geç olmadan penseyi alacağımız arkadaş görmeliyim” dedi.

Ulaş:

“Tamam sen çık. Penseyi aldıktan sonra odaya dönersin.”

Diyar odadan çıktı ve penseyi alacağı arkadaşının kaldığı kısmın yolunu tuttu. Penseyi aldıktan sonra hiç oyalanmadan kaldığı odaya döndü ve Rojhat ile havalandırmaya çıkıp volta attığı sırada Ulaş da odaya geldi ve havalandırmadaki arkadaşlarının yanına giderek voltaya katıldı.

Ulaş, havalandırmaya çıkar çıkmaz Diyar’a, “Penseyi getirdin mi?” diye sordu.

Penseyi alırken pense sahibi arkadaşının durumu fark etmemesi için farklı bahaneler uydurup, dil döktükten sonra ancak amacında muvaffak olan Diyar, “Getirdim ama bir hafta sonra geri vermemiz gerekiyor” diye cevap verdi.

Rojhat:

“Toplantı nasıl geçti? Her iki planlamayı da arkadaşlara anlattınız mı?” diye sordu.

Ulaş:

“Planlamayı biliyorsun zaten. O çerçevede tartıştık. Arkadaşlar da iki planlamaya onay veriyorlar. Ama netleşmeyen bazı konular var. Onları da önümüzdeki süreçte çözmeye çalışacağız” diye cevap verdi.

Rojhat, kafasını sallayarak, “Anladım” dedi.

Havalandırmanın köşesine geçip bir sigara yaktıktan sonra havalandırma duvarının üzerindeki tellere bakan Ulaş, “Bu akşam duvardaki telleri kesip geçebileceğimiz biçimde ayarlayacağız. Haberiniz olsun” dedi.

...

Diyarbakır Cezaevinden firar hazırlığı içerisinde olan altı yoldaş, artık geri dönülmez yola girmişlerdi ve bu yolun sonuna ulaşabilmek için kendilerini hem zihinsel hem de fiziksel olarak çok daha fazla zorlamaları gerekecekti. Onlar için özgürlük amacı ve isteği, fiziki acı ve zorluğun önüne geçmek zorundaydı...

İki ayrı odada firar hazırlığı yapan tutsaklar, son toplantılarının ardından gece sürünme ve iple tırmanma alıştırmalarına başlayarak, bu denemelerinde harcadıkları süreyi de ölçmeye başladılar. Diyar, Rojhat ve Ulaş, akşam havalandırmaya çıkmış ve dışarıya çıkacakları zaman üzerlerine giyecekleri sauna eşofmanları giydikten sonra havalandırmanın ıslak beton zemininde sürünme yapmaya hazırlanmışlardı. O gece yağmur yağdığı için havalandırmanın çeşitli yerlerinde su birikintileri oluşmuştu.

Ulaş:

“İp ve merdivene tırmanmadan önce sürünme yapmayı deneyelim.”

Diyar:

“İyi ama yağmur yağdığı için havalandırmanın birçok yerinde su birikintisi var.”

Ulaş:

“Daha iyi ya. Buradan çıkacağımız gün de yağmur yağacak. bizim için gerçekçi bir tatbikat olur.”

Rojhat:

“Sürünmeyi nasıl yapacağız peki?”

Ulaş:

“İlk olarak üçümüz arka arkaya dizilip yavaş bir biçimde sürüneceğiz. Bu sürünme sırasında on saniyede bir hamle yapacağız ve bu şekilde havalandırmayı dört kez turlayacağız. Çünkü, havalandırmayı dört kez turlarsak yüz metreye yakın bir mesafeyi sürünmüş olacağız. Bu mesafe de havalandırma duvarımız ile alarmlı tel örgü arasındaki mesafeye denk geliyor. Sonra yapabildiğimiz en hızlı biçimde sürünerek dört tur daha döneceğiz. Bu arada harcadığımız süreyi de ölçeceğiz tabi. İkiniz de sürünme kurallarını da biliyorsunuz” dedi.

Her iki odada kalan tutsaklar, o günden itibaren de her gün hem sürünme hem de ip ve merdiven ile duvara tırmanma denemelerine devam ettiler. Bu çalışmalardan yaklaşık bir hafta sonra beklenen zaman gelmiş deneme için Rojhat havalandırma duvarının diğer tarafına geçmeye hazırlanmıştı.

Saatine bakınca saatin ona geldiğini gören Diyar, Ulaş’ı, “Saat 10’a geliyor. Birazdan askerler nöbet değiştirecekler” diye uyararak, “Siz işinize bakın. Ben, askerlerin geçişini kontrol ederim” dedi ve havalandırma duvarında açtıkları delikten askerlerin nöbet değişimleri ve devriye geçişlerinde kullandıkları yolu gözlemeye başladı.

Merdiveni kullanarak havalandırma duvarına tırmanan Rojhat, duvarın üstünden çatıdaki kameraları ve nöbetçi odalarının tam karşısına düşen nöbetçi kulesinin görüş açılarını Ulaş’a tarif ederek onun çöp poşetlerini duvarın uygun yerlerine asmasına yardımcı oldu.

Rojhat, havalandırmaya inmeye hazırlanırken askerlerin geçtikleri yola bakan Diyar, Ulaş’a dönerek, “Durun, askerler geçiyor” dedi ve Rojhat’a döndüğü sırada Rojhat’ın, duvarın üstünden tutunduğu merdiven ile beraber büyük bir hızla havalan-

dırmanın zeminine düştüğünü gördü ve askerleri gözlemeyi bırakarak Rojhat'ın yanına koştu.

Rojhat'ın düştüğünü gören Ulaş da, onun yanına geldi ve askerlerin, Rojhat'ın düşmesi ile havalandırmadan çıkan sesleri duyabilmiş olacaklarını düşünerek Diyar'a, "Sen askerlere bak. Rojhat düşerken çok ses çıktığı için askerler sesleri duymuş olabilirler" deyince Diyar tekrar havalandırma duvarının yanına giderek bu duvarda açmış oldukları delikten askerleri gözlemeye devam etti.

Askerler sesleri duymuş olacaklar ki, yürümeye son vererek oldukları yerde durup ve etraflarına bakarak seslerin nereden geldiğini anlamaya çalışıyorlardı. Neyse ki, aralarından hiç kimse o seslerin tutsakların bulunduğu havalandırmalardan gelebileceğini düşünmüyordu.

Askerlerin bu halini gören Diyar, o sırada Rojhat'ın durumunu kontrol eden Ulaş'a dönüp, "Askerler çıkan sesleri duymuş olmalılar. Sen Rojhat'ı hücreğine götür" dedi.

Ulaş, yerde uzanmış olan Rojhat'ın kafasına herhangi bir darbe alıp almadığını kontrol ettikten sonra, kafasını yere çarpmamış olduğunu görünce biraz da olsa rahatladı ve ona, "Bir yerinde kırık var mı?" diye sordu.

Yüzündeki ifadede acıdan çok şaşkınlık olan Rojhat, "Bilmiyorum ama ayağımda bir acı var. Kırılmış olabilir" diye cevap verdi. Yattığı yerden doğrulduktan sonra, "Neyse odaya girelim. Gardiyanlar da gürültüyü duymuşlarsa odayı kontrole gelebilirler" dedi ve Ulaş'ın yardımı ile ayağa kalktıktan sonra tek ayağı üzerinde sekerek kendi hücresinin havalandırma kapısına gitti. Ama ipleri kırık ayağına dolanan merdiveni de hücre kapısına kadar kendisi ile beraber sürüklemişti.

Bir süre daha etraflarını dinleyen askerler seslerin nereden geldiğini netleştiremedikleri için yollarına devam edince Diyar da havalandırmadan ayrılp Rojhat'ın hücreğine gitti ve

onlara “Askerler gitti. Sesleri duydular ama sanırım ne olduğunu anlamadılar” diyerek askerlerin gittiği haberini verdi ve yatağına oturmuş vaziyette bekleyen Rojhat’ın omuzuna dokunarak, “Sen nasılsın Rojhat? Bir tarafında kırık yok değil mi?” diye sordu.

Ayağındaki kırığın acısını yeni yeni hissetmeye başlayan Rojhat sadece, “Ayağım!” diyebildi.

Rojhat’ın ne kadar acı çektiğini yüzünden okuyan Diyar ve Ulaş, ayağından ayakkabıyı çıkararak kontrol ettiler. Yedi metrelik bir yükseklikten beton zemine düşen Rojhat’ın sağ ayağının topuğu kırılmış ve topuk kemiğinin bir kısmı içe doğru gömülmüş çok feci bir biçimde ezilmişti. Kırılmış olan topuğun arka tarafına düşen dış kısımdaki kemik de sanki topuk ile bir bağı kalmamış gibi arkaya doğru kaymıştı.

Rojhat, yaralı olarak esir düştüğü zaman, Türk askerlerince infaz edilmek istenmiş ve askerler tarafından vücudunun her yeri baştan ayağa kurşunlanmıştı. Kafasına ve çenesine aldığı kurşunlar yüzünden çene kemiğinin bir kısmı kopmuştu. Bu yüzden zindan da olduğu beş yıl boyunca Rojhat, katı yiyecekler tüketemiyor sadece tıbbi mama ve bu mamanın içinde erittiği kek ve bisküvi gibi gıdalar ile beslenebiliyordu. Ayrıca karnı ve ayaklarından da yara alan Rojhat’ın sağ ayağı, sol ayağına göre güçsüzleşmiş ve kısalmıştı. Bu yüzden hafif bir biçimde topallayan Rojhat’ın ne şanssızlıktır ki yine sağ ayağının topuğu kırılmıştı.

Rojhat’ın kırık topuk kemiğine elleri ile dokunan Diyar, boğuk bir ses ile, “Çok kötü olmuş!” diyerek Ulaş’ın yüzüne baktı ve devamında, “Zaten kırık olan ayağının topuk kemiği kırılmış. Hemen gardiyanları çağıralım. Acilen hastaneye kaldırılması lazım” dedi.

Feci bir acı çeken ama çektiği acının yanında halen firar için yaptıkları hazırlıklarının bu durumdan kötü biçimde etkilenmemesini isteyen Rojhat, “Gardiyanları şimdi çağıramayız” diye karşılık verdi ve “Merdivene kanca olarak taktığımız asma kilit

duvarın üstündeki demire asılı kaldı. Onu aşağı indirmeden senin hücrenin kapısını kapatamayız” dedi.

Ulaş:

“Doğru söylüyor. Gardiyanlar burada ne olduğunu anlamak için üç hücreyi de kontrol etmek isteyebilir. Bu yüzden onları çağırmadan önce duvarın üstünde kalan kilidi indirmeliyiz” diyerek Rojhat’a katıldı.

Diyar:

“Kilidi indirdik diyelim, ama gardiyanlara ve diğer arkadaşlara ne diyeceğiz?” diye sordu ve “Rojhat’ın ayağının nasıl kırıldığını herkes soracaktır” dedi.

Cevap vermeden önce bir süre için düşünen Ulaş, “Rojhat’ın, kendi hücreesindeki tuvaletin ampulünü değiştirmek için tuvalette sandalyenin üstüne çıktığını ve ampülü sökmek isterken sandalyeden düştüğünü söyleriz” dedi.

Uzun uğraşlar sonucu tutsaklar duvarın üzerinde asılı kalan kilidi kurtarıp tekrardan havalandırmalarını kapamayı başardı. Ardından Ulaş Diyar ile beraber üç hücrenin de havalandırma kapılarını kilitleyip merdiven ve tırmanma ipini sakladıktan sonra odadaki çağrı butonuna basarak gardiyanları çağırdı.

Çok geçmeden gardiyanlardan biri odanın kapısına geldi ve kapıda bekleyen Ulaş, ona, “Rojhat arkadaşımızın ayağı kırıldı. Acilen hastaneye kaldırılması gerekiyor” dedi.

Şaşırmış olan Gardiyan, odaya girip hücreesindeki yatağın üzerinde uzanmış olan Rojhat’a bakarak, “Nasıl oldu?” diye sordu.

Öne sürecekleri gerekçeyi önceden belirlemiş olan Ulaş, “Kendi hücresinin banyosundaki ampul yanmış. O da sandalyenin üzerine çıkıp ampülü değiştirmek isterken sandalye devrilince yere düşmüş” diye cevap verdi.

Gardiyan, Rojhat'ın ayağının topuktan kötü bir biçimde kırıldığını görünce daha fazla soru sormadı ve Ulaş ile birlikte Rojhat'ın omuzunun altına girerek onu cezaevinin mahkum kabul kapısına kadar götürüp çağırdıkları sağlık görevlilerinin gelmesini beklemeye başladı.

Gardiyan, yanlarından uzaklaşıp başka bir gardiyan ile konuştuğu sırada Rojhat'ın yanında olan Ulaş, kısık sesle, "Ayağın kötü bir biçimde kırılmış. Eğer doktorlar da sorarlarsa banyoda sandalyeden düştüğünü söylersin" diyerek onu uyardı.

Ayağındaki acı sebebi ile yüzü sararmış olan Rojhat, "Merak etme. Onları şüphelendirecek bir şey söylemem" diye cevap verdi.

Ertesi gün akşama doğru, Rojhat hastaneden döndü. Ayağı alçıya alınan Rojhat'ı görmek ve ziyaret etmek için diğer arkadaşları da odaya gelmişlerdi. Rojhat, yatağına yatırıldıktan sonra bir süre odada kalan ve Rojhat ile sohbet eden diğer tutsaklar odadan çıkınca Diyar ve Ulaş Rojhat'ın odasına geçip oturdular.

Rojhat'ın ne zaman ayağa kalkabileceğini merak eden Ulaş, "Şimdi biraz iyi misin? Ağrın var mı?" diye sordu.

Rojhat:

"Biraz ağrı var ama iyiyim" diye cevap verdi.

Diyar:

"Peki nasıl bir kırık olduğunu öğrendin mi? Doktor ne zaman ayağa kalkabileceğini söyledi?" diye sordu.

Rojhat:

"Topuk kemiği ikiye ayrılmış. Ama doktorun dediğine göre eğer ayağımı zorlamazsam bir aya kadar iyileşebilirmişim. Bir ay sonra alçıyı çıkaracaklar. Sonrasında bir dönem için koltuk değneği kullanacakmışım" dedi.

Ulaş:

“Bir ay sonra ipe tırmanıp koşabilir misin peki?” diye sordu.

Ulaş’ın bu sorusuna gülümseyerek karşılık veren Rojhat, “Merak etmeyin sorun yaşamam. Zaten alçıyı daha erken söktürüp egzersiz yapacağım. Beraber yakalamış olduğumuz bu şansı kaybetmeye hiç de niyetim yok” dedi.

Rojhat’ın tek düşündüğü şey bir an önce ayağa kalkıp yürüyebilmek ve ipe duvara tırmanabilmektir. Cezaevine girdikten beş yıl sonra yakalamış olduğu firar fırsatını ne olursa olsun değerlendirmeliydi. Onun temel perspektifi, hiçbir aksiliğin veya engelin özgürlüklerinin önüne engel olmaması gerektiği idi...

Ocak ayının ilk haftasında, tüm Diyarbakır'da yoğun bir kar yağışı başlamıştı. Tutsakların kaldıkları odaların havalandırmaları geceden başlayan kar ile beyaza bürünmüştü ve bu kar yağışının birkaç gün daha aralıklı bir şekilde süreceği belirtiliyordu.

Sabah yedide yatağından kalkıp kahvaltı için çayı demleyen Diyar, havalandırmaya çıkınca havalandırmanın kar ile dolduğunu gördü. Avluya yapacakları ilk iniş için uygun bir fırsatın doğduğundan içinde bir sevinç dalgası hissetti ve tekrar odaya dönüp Rojhat ve Ulaş'ı da uyandırdı. Kendisi ile Ulaş, kahvaltıya oturmadan önce kahvaltısı için tıbbi mamanın içine rendelediği muz ve kek karışımını hücreesindeki yatakta oturmuş olan Rojhat'a götürdü. Çenesinin durumu yüzünden cezaevinde verilen yemeklerin hiçbirini yiyemeyen Rojhat, tekrar ayağa kalkana kadar Diyar, ona her öğün bu karışımdan hazırlayacak ve yemesi için kendisine verecekti. Rojhat'ın kahvaltısını verdikten sonra kahvaltıya oturan Diyar ve Ulaş, kahvaltılarını bitirir bitirmez havalandırmaya çıktılar.

Havalandırmada yaklaşık yirmi santimetre kalınlığa ulaşmış olan karda yol açarak Diyar ile beraber volta atan Ulaş, Diyar'a, "Kar yağışı gece saat kaçta başladı?" diye sordu.

Diyar:

"Askerlerin gece oniki nöbetlerine kadar da hava kapalıydı ama yağış yoktu. Sanırım saat birden sonra başlamış olmalı" diye cevap verdi.

Ulaş:

"Peki kaç gün daha yağacakmış?"

"Hava durumlarına göre birkaç gün daha yağacakmış" diye cevap veren Diyar, "Bu kar yağışı buradan çıkmamız için iyi bir fırsat olabilirdi. Ama halen hazır değiliz. Dışardakilere elektiriği kesecekleri günü bildirmedik. Rojhat'ın da durumu ortada. O iyileşmeden bir şey yapamayız" dedi.

"Daha önümüzde zaman var. Belli bir zamana kadar hazırlıklarımızı bitirebiliriz. Ama bu kar yağışının bizim için iyi bir fırsat olduğu doğru. Daha önce uygun bir havada Rojhat'ın cezaevi avlusuna inerek alarmlı tel örgüye taş atmasını kararlaştırmıştık. Ama şimdi ayağının durumundan dolayı onu da yapamıyoruz."

"Avluya ben de inebilirim."

"Peki bunu yapabilir misin gerçekten? Bu durumda avluya ilk olarak incek olan sen olacaksın. Orada farkedilme ihtimalin de oldukça yüksek biliyorsun."

"Sonuçta bir gün o avluya gitmek zorundayız. Kimin önce gittiği önemli değil. Rojhat'ın durumu malum. Sen de iple duvara tırmanmakta zorlanıyorsun. Bu durumda benim avluya inmem en doğrusu olur. Ama bunun öncesinde merdivenimizi duvara asabilmek için bir kanca bulmamız lazım."

Diyar'ı avluya inip inmemesi konusunu bir süre düşünen Ulaş, sonunda, "Tamam avluya sen in" diye cevap verdi ve "Ama

bugün bir kanca bulabilseydik iyi olurdu. Eğer bugün bir kanca bulabilirsek bu akşam duvarın üzerindeki telleri içinden geçmek için keser ve hazırlanırdık. Sen de yarın akşam avluya inebilir-din” dedi.

Merdivenin ucuna bağlayacakları kancayı nereden ve nasıl bulabileceklerini daha önce düşünmüş olan Diyar, “Ben birazdan gardiyanlardan birini çağırıp çamaşırhaneye gideceğim. Şu anda Mizbah çamaşırhanede olmalı. Onunla beraber, bizim kullanmadığımız veya fazla eşyalarımızın olduğu depoya bakarız. Belki orada kanca olarak kullanabileceğimiz bir şeyler bulabilirim” dedi. Ardından gardiyanı çağırarak çamaşırhanede işim var gerekçesi ile odadan çıktı.

Diyar, odaya geri dönünce Rojhat’ın hücrelerinden odanın ara koridoruna çıkan Ulaş, Diyar’a, “Kancayı bulabildin mi?” diye sordu.

Elindeki poşetin içine sakladığı demir çerçeveyi poşetten çıkaran Diyar, onu Ulaş’a göstererek, “Mizbah ile beraber depodun altını üstüne getirdik ama orada kanca olarak kullanabileceğimiz bir şey bulamadık. Biz de idareye ait depodan bu pencere camı çerçevesini getirdik. Bunun bir kenarını sökerek kanca yapabiliriz” diye cevap verdi.

Başka çareleri olmadığı için ellerindeki pencere çerçevesini bir kanca haline getirmek zorunda olan Diyar ve Ulaş, birlikte havalandırmaya çıktılar ve çerçevenin yirmi santimetre uzunluğundaki bir kenarını çerçeveden söktükten sonra, o demir parçasını Diyar’ın hücrendeki banyonun penceresindeki demir parmaklıkların arasına koyup bükerek bir kanca haline getirdiler.

Ama bu kancanın görünümü daha çok bir “S” harfine benziyordu. Bunun nedeni yaptıkları kancanın bir ucunu merdivene bağlamak diğer ucunu da havalandırma duvarının üzerindeki demir aparata asmak istemeleriydi. Kancanın merdivene bağlanacak olan ucu da bir kanca dibi kıvrımlı olduğundan dolayı,

merdivenin bu kancaya takılması durumunda onu merdivene bağlamak için kullanacakları iplerin kopması ihtimalinde bile merdiven ipi “S” şeklindeki kancanın alt tarafını tutmaya devam edecekti.

Akşam, gardiyanların havalandırma kapılarını kapatıp kısımdan ayrılmalarının ardından Ulaş ve Diyar, tekrar havalandırmaya çıktılar ve saat altıda yapılan nöbet değişimlerini izledikten sonra yeni yapmış oldukları kancayı üst kısmına bağladıkları merdivenin havalandırma duvarına astılar.

O gece, duvarın üstünden geçebilmeleri için duvardaki alman telleri ve dikenli tellerin içinde bir yer açmaları gerekiyordu. Bunun için elinde pense ile merdiveni tırmanıp duvarın üst bölümüne kadar çıkan Diyar, ilk olarak Alman telinin önüne çekilmiş olan dört dikenli telden altta olan ikisini kesti. Açılan bu aralıktan geçilebileceği için üstte kalan iki dikenli teli kesmeye gerek duymamıştı. Dikenli tellerden iki tanesini kestikten sonra elindeki pense ile Alman tellerini de kesmeye çalışan Diyar, ne yapıp ettiyse de bu telleri kesmeyi başaramadı. Çelikten yapılmış olan bu telleri elindeki pense ile kesmesi imkan dahilinde değildi.

Bir süre için Alman tellerindeki bağlantı parçalarını kontrol eden Diyar, tekrar havalandırmaya, Ulaş’ın yanına indi ve ona Alman tellerini kesmeyeceklerini ama bağlantı parçalarını açmayı denerlerse Alman tellerinin içinden geçebilecekleri genişlikte bir alanı açabileceklerini söyledi. Bir süre havalandırmada bekleyip dinlendikten sonra da Alman tellerinin bağlantı parçalarını açabilmesi için buzdolabının içindeki ızgaradan söktükleri ve ucunu sivriltiltikleri bir şişi alıp tekrar havalandırma duvarına tırmandı. Çok geçmeden de telin bağlantı parçalarından bir tanesini açmayı başardı.

Havalandırmaya elinde bir tane bağlantı parçası ile inen Diyar, onu Ulaş’a göstererek, “İşte tüm mesele bunları açabilmekmiş” dedi gülerek.

Gececekleri alanı açabilmiş olmalarından dolayı sevinçli olan Ulaş, “Alman tellerini açabilmemiz iyi oldu. Diğer odadaki arkadaşlar da duvardaki dikenli telleri kesmişler, ama Alman telini kesememişlerdi. Biz, şimdiye kadar Alman tellerini yukarı kaldırıp altından geçmeyi düşünüyorduk. O yöntemle de çok zorlanacağımız kesindi. Ama telleri bu şekilde açabilmemiz bize avantaj sağlayacak” diye karşılık verdi ve Diyar’ın elindeki bağlantı parçasını alarak, “Bunu diğer odadaki arkadaşlara verelim de onlar da tellerdeki bağlantının nasıl açılabileceğini öğrenip telleri açsınlar” dedi.

Ulaş’ın heyecanından heyecan alan Diyar ona gülümseyerek, “Teller de tamam. Artık ben yarın cezaevi avlusuna ineblirim” dedi.

Kafasını sallayıp, “Evet ineblirsin” diye karşılık veren Ulaş, “Yarın Dilêr’i buraya çağıralım ve onunla konuşup Alman tellerinin arasındaki bağlantıları nasıl açacaklarını göstereyim. Ayrıca yarın onların odasından bir arkadaşın da cezaevi avlusuna inmesini söyleyelim” dedi.

Diyar:

“Ben avluya inince onlardan biri de benim yanıma mı gelecek?” diye sordu.

Ulaş:

“Hayır. Buraya kadar gelmelerine gerek yok. Çünkü kar yağdığı için avluda fazla hareket olursa çok fazla iz de çıkacak” diye cevap verdi ve “Onlardan avluya inecek olan arkadaş sadece kendi havalandırma duvarlarının dibine kadar inip sonra tekrar odaya geri dönecek. Sadece avluya inme konusundaki psikolojik sınırı aşmaları için bu gerekli. Sen de avluya indikten sonra çok fazla hareket edip iz çıkmasına neden olmamalısın. Avluya indikten sonra, bir süre orada bekleyip etrafı gözler ve orasının ayrıntılarını görmeye ve tanımaya çalışacaksın. Ardından da alarmlı tel örgüye taş atıp alarmin çalıp çalmadığını veya ne kadar şiddette

bir temas ile çaldığını kontrol edersin” dedi. Bir süre konuşmadan bekleyen Ulaş, tekrar Diyar’a dönüp, “Sence diğer odadaki üç arkadaştan hangisinin avluya inmesi daha uygun olur?” diye sordu.

Cevap vermeden önce biraz düşünen Diyar, “Agit, sakın biri onun inmesi uygun olurdu, ama daha yeni yeni ipe tırmanmaya başladı ve diğer iki arkadaşına göre daha ağır. Avludan geri dönerken sadece ipe duvara tırmanırsa şimdilik zorlanabilir. Bu yüzden Devrim veya Dilêr’den birinin inmesi daha iyi olur” dedi.

Ulaş: “İyi, o halde avluya Devrim insin” diye karşılık verdi.

Devrim’in yükseklik korkusu olduğunu hatırlayan Diyar, gülerek, “İyi olur. Belki bu sayede yükseklik korkusunu da atlatır” dedi.

Ona aynı şekilde gülümseyerek karşılık veren Ulaş, “Hiç-birimizin herhangi bir korkusu veya fobisi olmamalı. Aksi taktirde bu işi başaramayız” diyerek Diyar ile birlikte havalandırmada volta atmaya başladı.

Bir süre sonra havalandırmadaki soğuk havaya daha fazla dayanamayan iki yoldaş, Rojhat’ın odasına geçip onunla beraber oturmaya başladılar. Rojhat ise bu arada yavaş yavaş toparlanmış ve bazen havalandırmaya bile çıkıp koltuk değnekleri ile beraber ağır aksak da olsa yürümeye başlamıştı.

Her iki hücrede de akşam yemeğinden sonra cezaevi avlusuna inmek için hazırlıklara başlandı. Üzerine giydiği elbise içliğin üstüne sauna eşofman giyen Diyar, hem geniş olan sauna eşofmanını sıkıştırıp daraltması hem de avludaki karın içinde göze çarpmamak için eşofmanın da üstüne beyaz renkte bir tayt ve uzun kollu dar bir tişört giymiş kafasına da beyaz bir bere geçirip Ulaş ile beraber havalandırmaya çıkıp saatin sekiz olmasını

bekledi. En az onlar kadar heyecanlı olan Rojhat da yatağında oturmaya daha fazla devam edemedi hücresinin havalandırma kapısının önünde koltuk değneklerine dayanarak onların volta sırasındaki sohbetlerine katılmıştı.

Saat sekize doğru Ulaş ve Diyar, merdiveni havalandırma duvarına astılar ve duvarda açtıkları gözetleme deliğinden avluya bakan Ulaş, nöbet değişimine gelecek olan askerlerin geçişlerini beklemeye başladı.

Saat sekizi beş geçe askerler nöbet değişimini yapıp o bölgeden ayrılınca Ulaş, Diyar’a “Askerler nöbet değişimini yaptı. Avluya inebilirsin” dedi.

Bunun üzerine Diyar, hızlıca merdivenleri tırmanıp duvarın üst bölümüne kadar çıktı ve aşağıya bakarak Ulaş’ın tırmanma ipini kendisine fırlatmasını istedi. Ulaş’ın fırlattığı ipi tutup merdivenin asılı olduğu demir aparata bağladıktan sonra duvarın tam üstüne çıkıp alman tellerinin arasından avluya baktı. Ardından tırmanma ipini avlu tarafına sarkıttı ve havalandırmada onu izlemekte olan Ulaş’a dönerek, “Her şey hazır. Ben iniyorum” dedi.

Aşağıdan Diyar’a bakmakta olan Ulaş, “Tamam sen in, ben de duvarın üstüne çıkıp seni izleyeceğim” dedi.

Bunun üzerine Diyar, ellerindeki eldivenleri avluya indiği sırada tutunacağı ipten kaymasını diye çıkarıp ağzı ile tuttu ve duvarın üzerine çıkıp alman tellerinin içinde ayaklarını avlu tarafına uzattıktan sonra elleri ile ipe tutundu. Avluya dengeli bir biçimde inebilmek için ayaklarını ipe doladıktan sonra hızlıca aşağıya kayd ve cezaevi avlusuna indi.

İlk defa kaldıkları odanın ve cezaevi ana binasının dışına, yani yasaklı bir alana gittiği için heyecanlıydı. Ama içinde nereden kaynaklandığını bilemediği bir güven hissi de vardı. Havalandırma duvarının üstünden ipe avluya kaydığı sırada özgürlüğe ulaşmak adına sağlam bir adım attıklarını biliyordu.

Yirmi santimetre kalınlığında bir kar tabakasının biriktiği avluya iner inmez yüzüstü yere uzandı ve ağzında tuttuğu eldivenleri tekrar ellerine taktı. Karın içinde sürünerek havalandırma duvarının köşesine kadar gitti. Duvarın tam köşesine vardığında karşısına çıkan nöbetçi kulübesini görünce bir hamle ile geriye doğru çekilip kulenin görüş açısından çıktı ve daha odadayken eşofmanının cebine koyduğu taşları çıkardıktan sonra alarmlı tel örgüye baktı. Tel örgü, kendisi havalandırma duvarının üstünde değil de aşağıdayken daha uzakta görünüyordular. Cebinden çıkardığı taşları yere, karın üstüne bıraktıktan sonra o taşlardan birini sağ eline alıp, taşı daha rahat atabilmek için sol kolunun üzerine yatarak tel örgüye doğru fırlattı. Fakat attığı taş alarmlı tel örgüye yaklaşmadı bile.

O sırada havalandırma duvarının üstünden Diyar'ı izleyen Ulaş, kısık bir sesle ona seslendi ve Diyar'ın başını çevirip kendisine bakması ile yine kısık sesle "Nasıl gidiyor?" diye sordu.

Diyar da, sesinin çok fazla çıkmamasına dikkat ederek, "Teller uzak olduğu için taşı uzanarak rahat atamıyorum" dedi ve "Ayağa kalkıp atsam daha iyi olmaz mı?" diye sordu.

Ulaş:

"Hayır, hava açık ve eğer ayağa kalkacak olursan kulelerdeki askerler seni görebilirler. Ayrıca senin tam karşında gardiyan odalarından birinin penceresi var. Şu anda içerde oturmuş olan gardiyanları görüyorum. Revirin üç penceresi de sana bakıyor" diye cevap verdi ve "Bir de taşı sapanla atmayı denesene" dedi.

Ulaş'ın sözünü ettiği sapanı Rojhat, daha duvardan düşüp ayağını kırmadan önce avluya indiğinde kullanmak için çatal biçiminde bir metal parçasına bağladığı bulaşık yıkama eldivenleri ile yapmıştı. Diyar, avluya inmeden önce Rojhat'dan aldığı bu sapanın şeklini yadırgasa da onu eşofmanının cebine koyarak yanında götürmüştü.

Diyar, eşofmanının cebindeki sapanı çıkarmaya çalışırken diğer arkadaşlarının kaldığı odada Devrim, Dilêr ve Agit de merdivenlerini duvara astıktan sonra Alman tellerinin arasından geçebilecekleri boşluğu açmışlar ve Devrim, avluya inmek için havalandırma duvarının üstüne çıkmıştı. Ama yükseklik fobisi kabaaran Devrim, duvarın üstünde dönüp ayağını avluya atacağı sırada aşağıdaki Agit ve Dilêr'e bakıp, "Bu taraf çok yüksek yapamıyorum" dedi. Duvarın avlu tarafı gerçekten de odanın havalandırmasına göre bir metre daha yüksekti.

Devrim'i rahatlatmak isteyen Agit, "Kendini sıkma. İpe tutun ve kendini avluya bırak. Merak etme düşmezsin" dedi.

Devrim, avluya inebilmek için bir hamle yaptı ama yine duvarın üstünden düşeceği hissine kapılarak avluya inmeden arkadaşlarına bakıp, "Hayır yapamıyorum" dedi.

Devrim'in zorlandığı gören Dilêr, bunun üzerine ona, "Sorun değil sen buraya in. Ben avluya inerim. Zaten geç oldu. Birazdan devriye de gelebilir" diyerek kendisinin avluya ineceğini söyledi.

Devrim, havalandırmaya döndükten sonra Dilêr, hemen hücre sine gidip hazırlandıktan sonra havalandırma duvarının üzerine çıktı ve duvarın üzerinde ters dönüp ayaklarını avlu tarafına sarkıtmış oldukları ipe dolayarak aşağıya inmeye başladı. Avlu zemininden bir metre yüksekte olan beton çıkıntıya yetişince oraya basarak durdu ve karla kaplı olan avlu zeminine basıp iz çıkarmamak için avlu zeminine tam olarak inmeden tekrar duvara tırmandı ve kaldığı odanın havalandırmasına geri döndü.

Dilêr'in kısa sürede geri döndüğünü gören Agit, ona, "Ne yaptın?" diye sordu.

Dilêr:

"İndim ama avlunun zeminine basmadım. Avluda çok kar birikmiş. Orada iz çıkarmamak için avludan bir metre yüksekte olan çıkıntıda durup geri geldim" diye cevap verdi.

Cezaevi avlusunun nasıl bir yer olduğunu merak eden Agit, “Keşke avluya inip biraz etrafa baksaydın” dedi.

Dilêr:

“Arkadaşlar avluda dolaşmamamızı söylemişlerdi” diye cevap verdi ve “Ama ben indiğim yerden de etrafa göz attım. Bizim avluya ineceğimiz bölgeyi tam karşıdan gören bir gardiyan odası var. Ayrıca revirin pencereleri de bu tarafa bakıyor. Ama nöbetçi kuleleri görünmüyor. Bizim avluya indiğimiz yerde dış duvarın sadece otuz metre uzunluğunda bir kısmı görünüyor” dedi.

Avluya inemediği için üzgün olan Devrim, “Benim avlu-ya inmem gerekiyordu” dedi.

Dilêr:

“Sorun değil. Sen de başka bir sefere inersin” diye karşılık verdi ve “Ama bu yükseklik fobini bir an önce aşman gerekiyor” dedi.

Devrim, “Gelecek sefere ineceğim” demek ister gibi kafasını sallarken Agit, “Hiç alarm sesi gelmedi. Acaba Diyar ne yaptı?” diye sordu.

Devrim:

“Alarmlı tel örgü onların tarafından da bayağı uzakta kalıyor. Bu yüzden attığı taşların tellere ulaşmama ihtimali var” diye cevap verdi ve “En iyisi ben duvarın üstüne çıkıp o tarafa bakayım. Belki bir şeyler görebiliriz” dedi.

Dilêr:

“İyi olur. Avluyu denetim altına almamız gerekiyor. Eğer bir terslik olursa en azından erken haberimiz olur” dedi ve bunun üzerine Devrim, merdivenlere tırmanıp havalandırma duvarına çıkarak cezaevi avlusunu gözetlemeye başladı.

O sırada elindeki sapan ile alarmlı te örgüye iki taş atan Diyar’ın attığı taşların hiçbirisi tellere ulaşmamıştı.

Attığı taşların o şekilde tellere ulaşamayacağını anlayan Diyar, duvarın üstünde bekleyen Ulaş'a dönüp, "Bu sapan, taşları dengesiz bir biçimde atıyor. Bence ayağa kalkarsam daha iyi olur. Eğer ayakta çok beklemesem kuledeki askerler beni fark etmezler. Sen, gardiyan odası ile revirin pencerelerini gözle ve eğer biri o pencerelere gelecek olursa bana haber ver" dedi.

Başka çareleri kalmadığını anlayan Ulaş, "Tamam ama kulağın bende olsun" diye cevap verdi ve "Eğer ben sana 'yat' dersem hemen yere uzanıp hareket etmeden bekle" dedi.

Ulaş'tan olur alan Diyar, etrafını iyice kolaçan ettikten sonra ayağa kalkarak alarmlı tel örgülere bir taş daha attı. Fakat o taş da tellere ulaşmadı. İkinci denemesinde attığı taş tellerin hemen önündeki kara saplandı ve üçüncü denemesinde de aynı şey olunca sinirli bir şekilde "Olmuyor" dedi.

Duvarın üstünden hem nöbetçi kuleleri, gardiyan odası ve revirin pencerelerini gözleyen hem de Diyar'ı izleyen Ulaş, ona "Yetişmiyor değil mi?" diye sordu.

Tekrar yere uzanmış olan Diyar, "Hayır. Mesafe çok uzak. Ama son attığım taşların tele yetişmeleri için iki veya üç metre kalmıştı" diye cevap verdi ve "Eğer istersen bir kaç metre daha öne çıkayım. Belki oradan vurabilirim" dedi.

Çok fazla risk aldıklarını düşünen Ulaş, "Eğer bir metre dahi ileriye çıkacak olursan kuledeki asker seni görebilir. Boşuna risk almamıza gerek yok" diyerek ona karşı çıktı ve bir süre daha cezaevi avlusuna baktıktan sonra, "Neyse bu kadarı yeter. Odaya geri dön" dedi.

Ulaş'ın telkini ile beraber Diyar, geri geri sürünüp avluya geri dönerken diğer yandan da basmış olduğu yerlerin üstüne kenarlardan kar atıp kamufle ederek çıkarmış olduğu izlerin üzerini kapatmaya çalıştı. Tırmanma ipine tutunup bir ayağı ile duvardaki beton çıkıntının üzerine çıkarak diğer ayağı ile en son basmış olduğu yerin üstüne de etraftaki kardan attıktan sonra

hızlıca iple duvara tırmanmaya başladı. Diyar'ın duvara tırmandığını gören Ulaş da merdivenle avluya indi ve Diyar'ın yanına gelmesini bekledi.

Havalandırmaya indiği sırada elleri soğuktan ağrımaya başlayan Diyar, eldivenlerden çıkardığı ellerini ağzına götürüp üfleterek, “Ellerim dondu. İçeri geçelim” diyerek havalandırma da beklemeden odaya girdi ve çay semaverinde sıcak suyla bir miktar soğuk suyu karıştırıp ılıklaştırdıktan sonra ellerini içine soktu. Soğuğa maruz kaldığı zaman elleri hemen ağrımaya başlayan Diyar, o anda sanki ellerine binlerce iğne batırılıyormuş gibi bir acı hissediyordu.

Neyse ki bir süre sonra ellerindeki ağrısı geçen Diyar, Ulaş ve Rojhat ile beraber odanın ara koridoruna geçip oradaki sandalyeye oturdu ve “Avluya boşuna indik. Attığım hiçbir taş tellere ulaşmadı” dedi.

Ulaş:

“Hayır boşuna değildi. Biz tellerdeki alarmin temas sırasında çaldığını zaten biliyorduk. Bir kuş da konsa, rüzgar da çıkarsa alarmin çaldığını duyuyoruz” diye cevap verdi ve “Esas amacımız, bizden bir arkadaşın ilk defa avluya inip odaya geri dönmesini denemektir. Bu akşam bir eşik atlادık ve artık hepimizin de avluya inmesi durumunda, eğer çok aykırı bir tarzda hareket etmezsek düşmana görüntü vermeyeceğimizi biliyoruz” dedi.

O konuda Ulaş kadar iyimser olmayan Diyar, “Öyle ama alarmin nasıl çalıştığını netleştiremedik. Tel örgüdeki alarmin ne ölçüde bir temas ile çalıştığını öğrenmek bizim için iyi bir avantaj olacaktı” diye karşılık verdi.

Rojhat:

“Ulaş arkadaş haklı. Bugün önemli bir adım attık. Şimdi sıradaki adımı atacağız. Bundan sonraki adım da tel örgünün yanına kadar gitmek olacak.”

Ulaş:

“Evet. Bundan sonraki avluya inişte alarmlı ter örgüye kadar gideceksin Diyar. Ama bunu yapabilmemiz için cezaevindeki elektriklerin kesilmesi gerekiyor.”

Diyar:

“O halde daha fazla beklememizin bir alemi yok. Bir an önce dışardakilere cezaevi elektriğini kesmeleri için haber göndereyim.”

Ulaş:

“Önümüzdeki hafta için onlara gün verebiliriz. Eğer bir aksilik yaşar ve bizim istediğimiz günde elektrikleri kesemezler ise bir sonraki gün için de deneme yapsınlar.”

Diyar:

“Zaten daha fazla beklemek bizim için zaman kaybı anlamına gelir.”

O gecenin geç saatlerine kadar hem askerlerin nöbet değişimlerini ve devriye geçişlerini gözetleyen hem de ilk defa cezaevine inmiş olmanın verdiği moral ile uyuyamadan birbirleri ile sohbet eden tutsakların Diyarbakır cezaevinden çıkacaklarına dair inanç ve umutları bir kat daha artmış ve bununla özgürlüğe bir adım daha yaklaşmışlardı...

Diyar'ın cezaevi avlusuna inmesinden iki gün sonra onların odasını ziyarete gelen ve cezaevine girdiği ilk günden itibaren firar arayışı içerisinde olan Sofi, gergin bir durumdaydı.

Ulaş ve Diyar ile beraber Rojhat'ın hücrelerine geçip oturan Sofi son derece sınırlı bir şekilde, “Neden tünel kazarak buradan firar etmek için girişimlere başlamıyoruz ki?” diye sordu ve “Dışarıda savaş var ve düşman her gün başka bir şehri yakıp yıkıyor, çocukları katlediyor. Biz de buna karşı bir şeyler yapmalı ve bunun için de buradan çıkmalıyız” dedi.

Sofi'nin yine kızgın olduğunu anlayan Ulaş, “Tabii ki bizler de bu savaşa katılıp düşmana karşı durmak isteriz. Ama durumu sen de biliyorsun Sofi. Bizim için tünel konusu kapandı sayılır. Yönetimin desteği olmadan bu cezaevinde böyle bir çalışma yürütemeyiz” diye karşılık verdi.

Rojhat:

“Bizler de bu durumu kabul etmeyip arayışımızı yoğunlaştırıyoruz. Ama bizim de yapabileceklerimizin bir sınırı var. Sonuçta buradaki yönetimin izni olmadan bir şey yapma olanağımız yok.”

Sofi:

“Neden yokmuş ki? Onlardan gizli bir plan yapıp hayata geçirebiliriz. Olmaz mı?”

Diyar:

“Onu da yapmak istedik. Ama olmadı.”

Ulaş:

“Sofî, bence sen biraz sakın ol ve kimse ile bu konu hakkında konuşma. Biz de bu konuda ne yapabileceğimizi tartışıp sana da bilgi vereceğiz.”

Ulaş’ın bu sözü ile biraz da olsa umutlanan Sofî heyecan ile “Ne yapacağız ki?” diye sordu.

Ulaş:

“Şu an için belli bir şey yok. Sadece bir şeyler yapabilir miyiz diye tartışacağız. Biz de bu şekilde beklemememiz gerektiğini düşünüyoruz” diye cevap verdi.

Biraz rahatlayan Sofî, “Tamam sizden gelecek olan haberi bekleyeceğim” dedi.

Sofî’nin firar konusunu kapatmasından sonra tutsaklar, öğlene kadar oturup sohbet ettiler ve öğle yemeğinden sonra Sofî kendi odasına dönünce Ulaş, Rojhat ve Diyar tekrar oturup bu kez Sofî’nin durumu hakkında tartışmaya başladılar.

Bir şekilde Sofî’yi de firar gruplarına katıp dışarıya çıkarmaları gerektiğini düşünen Ulaş, “Arkadaşlar, Sofî’nin durumunu gördünüz. Bu şekilde giderse buradakiler ile ciddi sorunlar yaşayabilir” dedi ve “Onu da gruba dahil edemez miyiz?” diye sordu.

Rojhat:

“Onu gruba nasıl alabiliriz ki?” diye başka bir soru ile cevap verdi ve “Elimizde sadece iki oda var altı tane hücreye sahip olan bu odalarda zaten altı arkadaş kalıyoruz. Sofî’yi alabileceğimiz yer yok” dedi.

Ulaş tereddütlü bir şekilde “Başka bir odayı daha mı alsak?” diye sordu.

Diyar:

“Daha önce Zindan ve Özgür için başka bir odayı alıp almama konusunu konuşmuştuk, ama sayımız çoğalacağı için bunu uygun görmedik” diye cevap verdi. Özgür, Zindan ve Diren’i kastederek, “Eğer gruba başka arkadaşları alacaksak bence onlar bu arkadaşlar olmalı” dedi. “Çünkü siz de biliyorsunuz ki bu arkadaşlar ile halen firar konusunu konuşuyoruz ve onlar da planladıkları eylemi yaşama geçirmek için ben ve Devrim’in kendi kısımlarına geçmesini bekliyorlar. Onların dışında Serhat ve Ramazan da var. Onlar halen tünele başlayacağımız umudu ile bekliyorlar. Ben Sofi’nin de gruba katılmasını isterim, ama bu durumda uygun olur mu bilmiyorum.”

Ulaş:

“Ama Sofi de bu konu hakkında sadece bizimle konuşmuş ve bizden yana bir beklenti içinde. Senin saydığın arkadaşlar birlikte hareket ettikleri için onlardan birini değil hepsini gruba dahil etmek zorundayız. Ama Sofi, bu konuda sadece bizimle ilişki içerisinde. Eğer onu gruba dahil edersek sayımız sadece bir kişi artar ve yedi kişi oluruz. Bu sayı da bizi güvenlik anlamında şimdiki sayımızdan daha fazla zorlamaz.”

Rojhat:

“Öyle ama kaldığımız odalarda yer yok. Eğer Sofi’yi başka bir odaya alıp o odadan gruba dahil edecek olursak, onun ile aynı odada kalan arkadaşları da gruba dahil etmemiz gerekecek. Bu durumda sayımız en az dokuza çıkar ve bu sayı, buradan çıkmak için uygulayacağımız plan ve yöntem için çok fazla. Karşı karşıya olduğumuz riskleri katbekat arttıracak bir sayı. Bu durumda Sofi’yi gruba dahil etme şansımız yok.”

Sofi’nin firar gruplarına katılmasının koşulu olmadığını anlayan Ulaş, “Ben sadece bu konuda bir şey yapabilir miyiz diye sormak istemiştım” dedi ve ekledi:

“Sofi’nin özel bir durumu var. Düşman onu yakaladığı zaman kendi basını ile onun üzerinden çok fazla propaganda yap-

tı. Eğer Sofi'yi de dışarı çıkarabilseydik, bu düşman için güzel bir cevap olurdu. Ama anlaşılan bunu yapma şansımız yok. Eğer Sofi için başka bir oda açarsak da sayımız çoğalır. Bunun büyük bir risk olacağı doğru.”

Bunun üzerine üçü tartışmalarına son verince Diyar, havalandırmaya çıkıp volta atmaya başladı ve yarım saat sonra kendi hücresinde yatağa uzanıp dinlenmekte olan Ulaş'ın yanına gitti.

Havalandırmada volta attıkları sırada az önce tartıştıkları konu hakkında düşünen Diyar, Ulaş'a, “Benim, Sofi'yi gruba dahil edebilmemiz için bir fikrim var. Ama olabilecek bir şey mi bilmiyorum” dedi.

Sofi'yi gruba almak için işe yarayabilecek her yolu denemeleri gerektiğini düşünen Ulaş, “Anlat sen. Belki olur. Nasıl bir fikrin var?” diye sordu.

Diyar:

“Geçenlerde H-7 kısmından bir arkadaş ile konuştum. O arkadaşın söylediğine göre, bizim gibi ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsü olan Neytullah amca ve başka iki arkadaşın kaldığı odaya dördüncü bir arkadaşı daha almışlar” dedi.

Ulaş:

“O odada üç hücre yok mu? Dördüncü kişiyi nasıl almışlar? Ayrıca düşman bunu nasıl kabul etmiş?” diye sordu.

Diyar:

“Evet orada da üç hücre var. Ama biliyorsun kısımların alt katındaki ikinci odaların tümündeki orta hücreler, diğer iki hücreye göre daha genişler. O hücreye iki yatak sığabilir. Bu yüzden Neytullah amcanın kaldığı odaya alınan arkadaş da bu orta hücredeki arkadaş ile beraber aynı hücrede kalıyor” diye cevap verdi ve “Benim Sofi için düşündüğüm de şu; bizim gruptaki diğer üç arkadaş da H-5 kısmının alt katındaki ikinci odada

kalıyorlar ve Devrim'in kaldığı orta hücre de iki yatak alabilecek kadar geniş. Bence Sofi, yönetim ile konuşup o odaya geçmek istediğini söylesin. Eğer yönetim zorluk çıkarırsa ki çıkaracaktır, o zaman Sofi de Neytullah amcaların odasını örnek olarak gösterip ısrar etsin. Eğer yönetim kabul ederse Sofi'yi Devrim'in yanına alabiliriz" dedi.

Ulaş, sevinçli bir şekilde yatağından kalkıp, "Çok iyi bir fikir. Gel Rojhat'a da anlatalım. Bakalım o ne diyor" dedi ve iki arkadaş, hücreesindeki yatakta oturmuş olan Rojhat'ın yanına giderek durumu ona da anlattılar.

Onları iyice dinleyen Rojhat, "Ben de Neytullah amcanın odasına dördüncü bir arkadaşın alındığını duydum. Bence Sofi için bunu deneyebiliriz. Ama cezaevi idaresi bunu kabul eder mi sizce?" dedi.

Sofi'yi gruba dahil edebilmek için fırsat yakaladığını düşünen Ulaş, iki arkadaşına, "Bizim yönetim kabul ettikten sonra cezaevi idaresi karşı çıkmaz" diye cevap verdi ve "İkiniz Sofi'nin bu şekilde gruba dahil edilmesini kabul ediyor musunuz?" diye sordu.

Rojhat:

"Bence uygundur."

Diyar:

"Ben de kabul ediyorum."

Ulaş:

"Ben de kabul ediyorum. Ama diğer üç arkadaşın da onayını almamız gerekiyor. Bence Dilêr'i çağıralım ve ona Sofi ile ilgili önerimizi aktaralım. Onlar da oylama yapıp bize bilgi versinler. Eğer tüm arkadaşlar onaylarsa Sofi'yi de gruba dahil edebiliriz" dedi.

Bu fikri diğer odadaki arkadaşlarıyla da paylaşan Ulaş onların da onayını aldıktan sonra Sofi'yle tüm bu hususları konuşa-

rak Devrimlerin kaldığı odaya geçmek için yönetimle konuşmasını istedi. Aldığı haberin heyecanı ile hiç zaman geçirmeden yönetime ulaşan Sofi uzun süren ikna çalışmalarının ardından Devrim'in kaldığı hücreye geçmek için onayı aldı.

Sofi'nin odaya gelmesi ile beraber Dilêr, yatağını Devrim'in kaldığı hücreye götürüp o günden sonra Devrim ile aynı hücrede kalmaya başladı ve Sofi ise Dilêr'den boşalan hücreye yerleşti. Sofi'nin yanlarına gelmesi ile moral kazanan tutsaklar, onun eşyalarını hücreesine yerleştirdikten sonra Sofi ile beraber havalandırmaya çıkıp volta atmaya başladılar.

Sofi, o odada ne yapacaklarını çok merak ediyor ve aslında ne yapılacağına çoktan karar verilmiş olduğunu ve Dilêr'in ona tedbiren daha ne yapacakları konusunu belirlemediklerini söylediğini biliyordu. Ama yine de bir türlü onlara firar konusu ile ilgi olarak aklındaki soruyu sormuyor ve onların konuyu açmalarını bekliyordu. Çok zaman geçmeden Sofi'de firar ile ilgili tüm planlamadan haberi oldu. Ayrıca hazırlanmak için hızla spor yapması zayıflaması gerektiği söylendi. Daha ilk birkaç denemesinde ipe tırmanma ile ilgili hiç de iyi bir sınav vermeyen Sofi bu konu üzerinde çok sıkı çalışmalıydı.

Sofi'nin aralarına katılmasından iki gün sonra Rojhat, Ulaş ve Diyar'ın kaldığı odada heyecan en üst seviyeye çıkmıştı. Çünkü o günün akşamında cezaevinin elektrikleri kesilecek ve Diyar, cezaevi avlusuna inerek alarmlı tel örgüye kadar gidip tel örgünün içinden geçecekleri yerin bir kısmındaki telleri kesmeye çalışacaktı.

Üç arkadaş, kaldıkları odanın havalandırmasına çıkıp volta atmaya başlarken Ulaş, Diyar'a, "Bu akşam elektrikler kesin kesilecek değil mi?" diye sordu.

Diyar:

"Evet kesilecektir. Biz bugünün tarihini verdik. Eğer hesap edemediğimiz farklı bir sorun yaşanmaz ise bu akşam saat

sekizi onbeş geçtiğinde cezaevinin elektrikleri kesilecek” diye cevap verdi ve “Elektrikler kesildiği gibi telleri kesmeye başlayabilmem için de benim sekizden önce avluya inip alarmlı tel örgüye kadar sürünerek ulaşmam ve orada elektriklerin kesilmesini beklemem gerekiyor” dedi.

Havaya bakınca yıldızları gören Ulaş, “Hava bugün açık. Bu havada projektörler ile aydınlatılan avluya inip tel örgüye kadar görünmeden sürünemezsin. Bence bu riski almayalım” dedi.

Diyar:

“Peki ne yapacağız?” diye sordu ve “Elektrikler kesildikten sonraki dört saniye içinde cezaevinin jeneratörü devreye giriyor. Alarmin çalmaması için benim bu dört saniye içinde kesildiğim kadar teli kesmem lazım” dedi.

Ulaş:

“Öyle ama onu havanın yağışlı olması ihtimaline göre konuşmuştuk. Bugün ise hava açık. Eğer sen avluda farkedilecek olursan şimdiye kadar verdiğimiz tüm emek ve çabalar boşa gidecek.”

Rojhat:

“Bence de bu riske girmeyelim. Diyar, elektrikler kesildikten sonra avluya insin. Zaten elektrikler kesildikten sonra jeneratör devreye girse dahi avludaki projektörler iki dakika boyunca ışık vermeyecekler. Diyar, elektrikler kesildiği gibi havalandırma duvarından avluya inip tel örgüye koşarak giderse en fazla kırk saniye sonra tellere ulaşır ve kalan zamanda da telleri kesebilir.”

Diyar:

“Tamam ama tel örgüye bağlı olan alarm sistemi, sadece elektrikler kesilince jeneratörün dört saniye sonra devreye girmesine kadarki süre içinde devre dışı kalıyor. Eğer ben elektrikler

kesilmeden önce tel örgünün yanına gitmezsem, elektrikler kesildikten sonra havalandırma duvarından avluya inip tel örgüye ulaşana kadar jeneratör devreye girecek ve dolayısıyla teli kestiğim sırada da alarm çalacak.”

Ulaş:

“Doğru söylüyorsun ama o tel örgüdeki alarm zaten her gün çalışıyor. En ufak bir rüzgarda veya yağmurda bile alarm çalışıyor. Ayrıca ben başka kısımda kalan bir arkadaşla, her gün kaldığı odanın havalandırmasına çıkmasını ve oradan tellere taş atmasını söyledim. Onun kaldığı odanın havalandırması tellere sadece yirmi metre uzaklıkta. Sanırım birkaç defadır da attığı taşlar tellere değdiği için alarm çalışıyor. Eğer tel örgüdeki alarm her gün böyle çalışırsa ki çalışıyor, düşman da artık bu alarm seslerini çok fazla dikkate almayacaktır. Sen de telleri kestiğinde alarm çalsa bile orası karanlık olacağı için askerler seni görmeyeceklerdir. Ama elektrikler kesildikten sonraki iki dakika dolmadan önce geri dönmelisin.”

Elektrikler kesildikten sonra tel örgünün yanına yetişmesi ve telleri kesmesi durumunda alarmın çalacağını bilen Diyar, her şeye rağmen cezaevi avlusu karanlık olacağı için rahatı ve “Madem öyle diyorsunuz tamam. Söylediğiniz gibi yapalım” dedi.

Rojhat:

“Ama sen her ihtimale karşı yine de çok dikkatli ol. Çok fazla ses çıkarmamaya dikkat et.”

Diyar:

“O konuda sorun çıkacağını sanmıyorum. Beton zeminde çok ses çıkarmayacak, dibi yumuşak bir ayakkabı giyeceğim.”

Gardiyanlar, akşam odaya gelip havalandırma kapılarını kapattıktan sonra yemeklerini yiyecekler, o akşamki çalışmaları için hazırlanmaya başladılar ve Diyar da avluya ineceği sırada üzerine giysilerini giyerek dışarı çıktı. Ama eşofmanın üstüne bu sefer cezaevi avlusunda kar olmadığı için beyaz değil avlu-

nun beton zeminine uygun olan açık gri renginde bir tayt ve tişört ayarlamıştı.

Diyar, hazırlıklarını bitirip havalandırmaya çıkınca Ulaş, ondan yüzünü de kapatmasını istedi. Bunun üzerine Diyar, tekrar hücreesine dönüp daha önceden hazırlamış olduğu siyah bir maskeyi kafasına geçirdikten sonra havalandırmaya döndü.

Rojhat, kendi hücresinin açık havalandırma kapısında koltuk değnekleri ile ayakta beklerken havalandırmada Ulaş ile beraber merdiveni havalandırma duvarına asan Diyar, saatine bakıp saatin sekize geldiğini görünce, “Duvarın üzerine çıkayım mı?” diye sordu.

Ulaş:

“Sekiz nöbeti geçtikten sonra duvara çıkarsın” diye cevap verdi ve “Elektrikler saat sekizi onbeş geçce kesilecek. Ben şimdi askerlerin geçişlerini gözleyeceğim. Askerler geçtikten sonra benim işaretim ile duvara çıkarsın ve elektrikler kesildiği gibi de avluya inersin” diyerek havalandırma duvarında açmış oldukları delikten cezaevi avlusuna bakarak askerlerin nöbet değişimi için gelmelerini beklemeye başladı.

Askerlerin nöbet değişimini yapıp Diyar’ın avluya ineceği cepheyi terketmeleri ile beraber Ulaş Diyar’a dönüp eli ile işaret ederek Diyar’ın havalandırma duvarının üstüne çıkmasını istedi ve Diyar’ın havalandırma duvarının üstüne tırmanmasından sonra merdivenin altına gelerek ona “Askerler nöbet değişimini yaptılar. Birazdan elektrikler de kesilecektir. Hazır ol” dedi.

Ona “Olur” demek ister gibi kafasını sallayarak cevap veren Diyar, duvarın üstünde durarak cezaevinden elektriklerin kesilmesini bekledi. Saat sekizi onbeş geçtiği sırada da tüm cezaevinin elektriği kesildi ve bunu gören Diyar, havalandırma duvarının tam üstüne çıkıp oradaki alman tellerinin içinde ters dönerek ayağını avlu tarafına sarkıttı. Hızlı bir içimde iple avlunun zeminine kaydı ve avluya iner inmez de hafif bir şekilde eğilerek

tel örgülere doğru koşmaya başladı. Tellerin yanına ulaştığında yere uzandı ve bir ipe bağlayıp boynuna astığı penseyi boynundan çıkarmaya çalıştı. Fakat yaşadığı heyecanın da etkisi ile elbiselerinin altında kalan penseyi çıkarana kadar biraz vakit yitirdi ve kendi kendine, “Bu pense yüzünden çok zaman kaybettim. Keşke elimde tutup getirseydim” diye mırıldandı.

Bu arada Diyar, daha havalandırma duvarından Cezaevi avlusuna indiği sırada cezaevinin jeneratörleri çalışmaya başlamış ve avludaki projektörler yavaş yavaş ışık yayarak cezaevi avlusunu aydınlatmaya başlamışlardı.

Diyar fazla zaman harcadığının farkındaydı. Penseyi eline aldıktan sonra önünde yükselmiş olan otları kenara iterek yavaşça alarmlı tele dokundu. Ama tele yavaşça dokunmuş olmasından olacak ki tel örgüdeki alarm çalmadı. Dokunduğu teli kesmek için elindeki penseyi tele uzattığı sırada cezaevi avlusu birden aydınlandı ve o anda saatine bakan Diyar, elektrik kesintisinden sonra bir dakika elli saniyelik bir sürenin geçtiğini gördü. Eğer teli kesecek olursa alarmin çalacağını biliyordu. Ama cezaevi avlusunun o kadar aydınlık iken kendisinden sadece elli metre uzaklıkta olan askerlere veya kameralara görünmeden havalandırma duvarına kadar gitmesi bile zordu. Bir de alarm çalarsa içinde bulunduğu durumu çok daha fazla zorlaşacağını bildiğinden geri döndü.

Ama tel örgüden havalandırma duvarına kadar olan yaklaşık yüz metre uzunluğunda ve projektör ışıkları ile aydınlatılmış olan açık bir alanı, ayağa kalkıp koşarak geçmesi çok riskliydi. Havalandırma duvarına kadar sürünerek gitmeyi düşündü ama bu durumda da üzerinde kamuflaj olmadan tel örgülerden havalandırma duvarına kadar sürünürken çok fazla zaman harcayacağını ve dolayısıyla asker veya güvenlik kameralarını izleyen gardiyanların onu fark etme olasılıklarının daha da artacağını düşünerek, bir yandan da şansının yaver gitmesini umarak yarım bir biçimde ayağa kalktı ve kendini eğerek havalandırma duvarı-

na doğru koşmaya başladı. Eğer havalandırma duvarının köşesine kadar kimseye fark ettirmeden yetişirse oradan sonra nöbetçi kuleleri ile arasına havalandırma duvarı girecek ve fark edilme ihtimali oldukça azalacaktı. Havalandırma duvarının köşesine yetiştiği sırada yerde oluşan buz nedeniyle kayıp yere düştü. Ama yerde zaman kaybetmeden tekrar ayağa kalktı ve duvarın köşesini dönerek avluya indiği yere ulaştı.

Ulaş, Diyar'ın avluya inmesinden sonra havalandırma duvarının avlu tarafında asılı kalan ipi avludan geçmeleri muhtemel olan veya nöbetçi kulelerinde beklemekte olan askerlerce görülememesi için duvarın havalandırma tarafına çekmişti. Diyar, havalandırma duvarına ulaşınca eliyle duvara vurup ona işaret verdi. Ulaş, havalandırma duvarının üzerine çıkıp ipi tekrar avluya doğru sarkıttı ve duvarın üstünde bekleyerek Diyar'ın yukarıya tırmanmasını bekledi.

Avluya indiği sırada ellerindeki eldivenleri çıkarmış olan Diyar, avluya indikten sonra aceleden eldivenleri tekrar eline geçirmemiş ve tel örgüye doğru koşmaya başladığı için geri dönene kadar elleri keskin bir soğuğa maruz kalmış ve ağrımaya başlamıştı. Elleri ile ipi iyice kavrayamadığı için havalandırma duvarına tırmanırken ilk denemesinde başarısız oldu ve tekrar cezaevi avlusuna inmek zorunda kaldı. Bundan sonra birkaç deneme daha yaptı ama uyuşan elleri ile ipe tırmanması mümkün olmadığı için duvarda onu izleyen Ulaş'a kendisinin avluda biraz daha bekleyip ellerini ısıttıktan sonra duvara tırmanmayı deneyeceğini söyledi ve havalandırma duvarının köşesinde oturup ellerini koltuk altlarına koyarak ısıtmaya ve ellerindeki uyuşukluğu gidermeye çalıştı.

Fakat Diyar, bundan sonraki iki denemesinde de ellerindeki uyuşukluk yüzünden havalandırma duvarına tırmanmayı başaramayınca Ulaş, ona beklemesini ve kendisini merdiveni avlu tarafına sarkıtacağını söyledi. Ardından Ulaş, tırmanma ipini tekrar kaldıkları odanın havalandırmasına çekti.

Ulaş, o ana kadar duvara astıkları merdivenin basamaklarına basarak duvarda bekliyordu. İpi havalandırmaya çekmesi ile beraber merdivenin basamaklarında olana iki ayağını ipe dolayarak ipi ayakları ile kilitledi ve sol eli ile asılı kaldığı ipe tutunurken sağ eli ile de havalandırma duvarının üstüne çektiği merdiveni cezaevi avlusuna sarkıttıktan sonra, ipe aşağıya kayarak kaldığı odanın havalandırmasına indi.

Cezaevi avlusunda beklemekte olan Diyar da merdiven yardımı ile havalandırma duvarının üstüne tırmanıp havalandırma tarafındaki ipe tutunarak avluda kalan merdiveni de havalandırmaya çektikten sonra Ulaş'ın yanına indi ve hemen odaya koşup yine ellerini bir kabın içine doldurduğu ılık suyun içine koyup uyuşukluğunun ve ardından da acının geçmesini bekledi.

Ellerindeki ağrı geçtikten sonra odada bekleyen Ulaş ve Rojhat'ın yanına gidince Ulaş, ona, “Neden duvara tırmanırken takıldın?” diye sordu.

Diyar:

“Avluya indiğim sırada eldivenleri çıkarmıştım ve dönene kadar da takmadım. Bu yüzden ellerim soğuktan ağrımaya ve uyuşmaya başladı. Hal böyle olunca ellerim ile ipi kavrayamadım” diye cevap verdi.

Ulaş, gülerek, “Sen yine bana dua et bence. Eğer sana merdiveni yollamasaydım. Avluda kalacaktın. Artık devriye gezen askerler seni odaya getirirlerdi” dedi.

Dudağını ısırarak karşılık veren Diyar, “Hiç sorma. Ben de odaya dönemeyeceğim diye çok korktum” dedi ve “Her şey bir yana ama ben senin sadece ipe tutunarak merdiveni avluya sarkıtabileceğine inanmıyordum. Nasıl becerdin?” diye sordu.

Ulaş, ellerini iki yana açıp, “İnsan zor durumda kalınca her şeyi yapar!” diye cevap verdi.

Cezaevi avlusundaki tel örgünün durumunu merak eden Rojhat, “Peki dışarda ne yaptın? Telleri kesebildin mi?” diye sordu.

Kafasını iki yana sallayan Diyar, “Maalesef hayır” diye cevap verdi ve “Tele yavaşça dokundum ve alarm çalmadı. Ama tam penseyi çıkarıp telleri keseceğim sırada ortalık aydınlandı. Ben de o aydınlıkta alarm çalmasın diye telleri kesmeden geri döndüm” dedi.

Ulaş:

“İyi ki kesmemişsin. Eğer avlu aydınlıkken alarm çalsaydı düşmanın seni fark etme ihtimali yüksek olurdu. Ama ben yetişemeyeceğini tahmin etmiştim. Çünkü havalandırma duvarının üzerinde dönerken çok zaman kaybettin” dedi.

Diyar:

“Alman tellerinin içindeyken vücudumu döndürmek kolay olmadı. Zaten aceleden az daha düşüyordum. Neyse ki sadece çenemi duvara vurarak kurtardım” diye cevap verdi ve “Boyunumdaki penseyi almaya çalışırken de bayağı zaman harcadım” dedi.

Ulaş:

“Neyse sağlık olsun. Bu durumda artık başka bir sefere elektrik kesilmeden önce avluya inmemiz gerektiğini öğrendik. Bugün de bizim için bir deneme oldu.”

Diyar:

“Evet. Eğer bir dahaki sefere en azından avluda olursam elektrikler kesildiği gibi tellere koşar ve hemen kesmeye başlarım.”

Ulaş:

“Olur bir dahaki sefere dediğin gibi yaparız artık.”

Ulaş, o gün aralarından birinin açık avludaki alarmlı tel örgüye kadar gidip nöbetçi kulelerinin dibinden dönebildiği için daha fazla umutlanmış ve dışarıya çıkacaklarına dair inancı artmıştı.

En az Ulaş kadar umutlu olan Diyar, “Burada yaptığımız şey ile son şansımızı deniyoruz. Eğer bu sefer de başaramazsak bizim için tekrar dağa ulaşma konusu kapanır” dedi.

Ulaş:

“Başarısız olmamız için düşmanın bizi fark etmesi lazım ve eğer bizi fark ederlerse de Bingöl’de size yaptıkları gibi tekrar tutuklamaz ve hepimizi yakaladıkları yerde infaz ederler” diye cevap verdi ve gülümseyerek, “Yani düşman bizi fark etse de fark etmese de zindan defteri bizler için sonsuza kadar kapana-cak” dedi.

Diyar:

“Bu cezaevinden çıkıp tekrar yakalanmaktansa senin söylediğin şey, insana daha cazip geliyor. Hiçbirimiz ikinci defa aynı durumu yaşamayı kaldıramayız” diye karşılık verdi.

Derin bir nefes alan Ulaş, “Biz yine de olumlu düşünelim” dedi.

Aslında onların elinde olan ve tek şey de oydu. Umut! Onları tutsak edenlerin elindeki silahlar ve gelişmiş güvenlik sistemlerine karşı, bedenlerinin yanında sahip oldukları bir de umutları vardı ve ancak bu umuda sıkı sıkıya sarılıp umut ettikleri şeylerin gerçekleşmesi için çaba harcamak, kendileri için başarıyı getirebilirdi...

Cezaevinin elektriklerini kestirip cezaevi avlusundaki tel örgüye kadar gittikleri günden bir hafta sonra cezaevinin uydu görüntüleri ile beraber, istedikleri yol güzergahlarını gösteren fotoğraf ve video görüntülerinin kayıtlı olduğu bellek kartı tutsaklara ulaştı. Diyar, Ulaş ve Rojhat da kendilerine ulaşan bu görüntüleri kontrol etmek için bellek kartını televizyona takıp izlediler.

Bu görüntülerde cezaevi ana binasının kuş bakışı görüntüleri vardı. Ayrıca cezaevi binası büyük bir “H” harfini andırıyordu. Bu “H” harfinin etrafını da en az onun kadar devasa bir duvar sarıyordu. Tutsakların ellerindeki bu görüntülerde hem odalar ve havalandırmaları hem nöbetçi kuleleri ve hem de cezaevi avlusunun diğer ayrıntıları ile beraber dış duvarın tamamı rahat bir biçimde görülüyordu.

Cezaevi ana binasının yukardan bakıldığında büyük bir “H” harfi gibi görünmesine şaşırان Ulaş, “Ana binanın çok ilginç bir yapısı var” diyerek şaşkınlığını dile getirdi.

Onun bu şaşkınlığına gülümseyerek karşılık veren Diyar, “Evet ilginç bir yapı. Ama ilginçliğinin yanında çok büyük bir

yapı. Bu büyüklük, düşman açısından bir güç simgesi. Bizim açımızdan ise avantaj olacak” dedi. “Çünkü böylesi yapılar ne kadar büyük olurlarsa o kadar güvenlik boşluğu yaşarlar.”

Rojhat:

“Bizim avluda nöbetçi kuleleri ve kameralara görüntü vermeden bir araya gelebileceğimiz bir yer bulmamız gerekiyor” dedi ve görüntülere daha dikkatli bakarak, “Acaba bunun için en uygun yer neresi olur?” diye sordu.

Rojhat ile beraber televizyondaki görüntülere bakan Diyar, parmağı ile kendi odalarının havalandırma duvarının ve kaldıkları kısmın yanında bulunan futbol sahası ile duvarının dış bölümlerinin kesiştiği köşeyi göstererek, “Bence burası olur” dedi.

Diyar’ın gösterdiği yer, gerçekten de adeta tutsakların orada bir araya gelmeleri için yapılmıştı. Çünkü üçgen biçiminde bir köşe olan o bölge ile askerlerin devriye gezdikleri yolun arasını futbol sahasının duvarı kapatıyordu ve o bölgenin tam köşesine gidildiğinde projektör ışıklarının aydınlatmasından ve güvenlik kameralarının görüş açılarından kurtulabilirlerdi. Bu yüzden o bölge avluya indikleri sıralarda bir araya gelip saklanmaları için biçilmiş kaftandı.

Diyar’ın gösterdiği bölgeyi benimseyen Ulaş, ona, “Peki oraya gidene kadar nöbetçi kulelerine görüntü vermez miyiz?” diye sordu.

Diyar:

“Kuleler, ip ile avluya indiğimiz bölgeyi görmüyorlar. Ama karşı taraftaki gardiyan odasının pencereleri ve devriye yolunun bir kısmından görülüyor. Yani avluya indiğimiz yerde bekleyemeyiz. Şimdi belirlediğimiz yere ulaşıp beklemek için avluya indikten sonra havalandırma duvarına bitişik bir biçimde duvarın köşesine doğru ilerleyeceğiz. Duvarın tam köşesinde durursak nöbetçi kulelerindeki askerlerce farkedilebiliriz. Bu köşeden dö-

nüp ilerlersek geleceğimiz bu noktada sadece dört metrelik bir kısmı kuleleri karşıdan görüyor. Eğer bu dört metrelik arayı, kulelerdeki askerlere farkedilmeden geçebilirsek gitmek istediğimiz üçgene ulaşmış oluruz” diye cevap verdi ve “Yani o üçgene ulaşmak için gideceğimiz kısa mesafede sadece dört metrelik bir alan tehlike arz edebilir” dedi.

Ulaş:

O dört metrelik mesafe de riskli. Eğer biz oradan geçerken kuledeki asker oraya bakıyor ise biz hızlı bir şekilde geçsek bile bizi görecektir” dedi.

Rojhat:

“Buna tedbir olarak oradan geçerken kendimiz ile kule arasında perdeleme yapsak nasıl olur?” diye sordu.

Ulaş:

“Ben de ona benzer bir tedbir düşünüyordum” diye Rojhat’ın söylediğine katıldığını belirtti ve “Önünden geçeceğimiz duvar ile aynı renkte olan bir çarşafı önümüzde tutup ve eğilerek oradan hızlıca geçsek daha iyi olur. Asker o sırada geçtiğimiz bölgeye bakıyor olsa bile en azından insan olduğumuzu anlamaz. Çünkü önümüzde duvar ile aynı renkte olan bir çarşaf olduğu için asker göz yanılması yaşamaması yaşadığını bile zannedebilir. Bence en iyi yöntem bu olur” dedi ve Rojhat’a “Elimizde duvar ile aynı renkte çarşaf var mı?” diye sordu.

Rojhat:

“Evet var. İp için kullandığımız çarşaftan birkaç parça kalmıştı” diye cevap verdi.

Ulaş:

“İyi o halde. Her arkadaş kendisi için bir parça ayırsın. Diğer odadaki arkadaşlara da söyleyelim. Onlar da bu bölgeden geçecekleri sırada kullanmak için duvar ile aynı renkte üç parça çarşaf bulsunlar” dedi.

Diyar:

“İyi olur. Onlar da yavaş yavaş hazırlıklarını bitirmeliler” diye karşılık verdi ve o odaya yeni gitmiş olan Sofi’yi hatırlayarak, “Bu arada Sofi’den haber var mı? Spora filan başlamış mı bari?” diye sordu.

Ulaş:

“Ben Sofi ile konuşup ona artık cezaevi koridorunda dolaşmamasını ve mecbur kalmadıkça odadan ayrılmamasını söyledim” diye cevap verdi.

Tutsaklar, bu tartışmaların ardından bir kere daha cezaevi avlusuna inebilmek için cezaevinin elektriklerini hangi gün kestireceklerini kararlaştırdılar. Çünkü cezaevinin uydu görüntülerinin ellerine ulaşması ile beraber avluda rahatça saklanabilecekleri bir yer bulmuşlar ve artık avluya daha rahat bir biçimde inip geri dönecek duruma gelmişlerdi.

Dört gün sonrasındaki akşam, yine cezaevinin elektrikleri kesileceği için Diyar, tel örgüdeki bağlantıları kesmek üzere tekrar cezaevi avlusuna inmek için hazırlandı ve akşam saat sekiz de askerlerin nöbet değişimini gerçekleştirmesinden sonra avluya indi. Üçüncü defadır cezaevi avlusuna giden Diyar, artık bu konuda biraz daha rahatlamış ve bu avlu ziyaretlerinde daha rahat hareket eder duruma gelmişti. Kendi odalarının havalandırma duvarının köşesine kadar yürüdükten sonra yanında götürmüş olduğu çarşaf ile kendisi ile nöbetçi kulesi arasında perde kurup eğildikten sonra hızlıca nöbetçi kulesinin görüş açısına giren dört metrelik arayı geçti ve uydu görüntülerinden gördükleri, saklanmak için avludaki en uygun yer olan üçgene vardı. Elektriklerin kesilmesi için bekleyen Diyar uzun bir süre orada gizlenmeyi sürdürdü. Ancak o gece bilemedikleri bir sebepten dolayı elektrikler kesilmemişti.

O gece, umdukları gibi geçmeyen tutsakların morali bozulmuş ve keyifsizleşmişlerdi. Çünkü cezaevinin elektriklerini

kestirebilmeleri, onlar açısından önemli bir avantaj yaratmışken bu sefer elektriklerin kesilmemiş olması, onların kazandıkları bu avantajı kaybetme ihtimallerinin olduğunu düşündürüyordu.

...

Elektrik kesintisi konusunda yaşadıkları beklenmedik durumdan sadece birkaç gün sonra akşam, havalandırma kapıları kapanır kapanmaz Diyar askerlerin saat altıdaki nöbet geçişlerini kontrol etmek için Ulaş ile beraber havalandırmaya çıktı. Havalandırma duvarında açtıkları küçük delikten keşfini sürdüren Diyar bir ara Ulaş'a dönerek, "Nöbet geçişlerini havalandırma duvarında açtığımız küçük delikten izlediğimiz için askerlerin kuleye girdiği sırada ne yaptıklarını görmüyoruz. Bu yüzden bence bu akşam merdiveni havalandırma duvarına asıp duvarın üstüne çıkarak nöbet değişimlerini oradan izleyelim. Bu sayede askerlerin kuleye giriş ve çıkışlarını da görebiliriz" dedi.

Ulaş:

"Askerleri nöbet kulesine girerken görmemizin bize ne gibi bir faydası olacak?" diye sordu.

Diyar:

"Belki askerler kulenin giriş kapısını kapatmıyorlardır. Eğer kapıyı kapatmıyorlarsa daha önce de söylediğim gibi buradan çıkacağımız gün kuleye girebiliriz. Kulenin ilk katı dış duvarın yüksekliği ile aynı hizada. Oraya varabilirsek askere fark ettirmeden kuleden dışarıya atlayabilir veya iple aşağıya inebiliriz. Dış duvarı bu şekilde geçmek, önceki mevcut plana göre daha güvenli ve hızlı olur. Çünkü her birimizin iple dış duvara tırmanıp diğer tarafa inmesi sırasında hem açıkta kalacak hem de çok fazla zaman harcayacağız" diye cevap verdi.

O sırada havalandırmaya gelen ve Diyar'ın söylediklerini dinleyen Rojhat, "Bence de denemekte yarar var. Bu akşamki nöbet değişimlerini havalandırma duvarının üzerine çıkıp izleyelim. Gündüz saatlerinde kütüphaneden nöbetleri izlediğimiz za-

man askerlerin kule kapılarını bazen kapattıklarını bazen de açık bıraktıklarını görmüştük. En azından kule kapısının kapatılıp kapatılmadığını netleştirmiş oluruz” deyince Ulaş da kabul etti ve üç arkadaş saat altıya on kala merdiveni her zaman duvara astıkları yerin sağında kalan ve kuleleri de gören kuzey duvarına astılar.

Diyar, hemen duvarın üstüne çıkıp askerlerin nöbet değişimi için gelmelerini beklemek istedi ama Ulaş, ona kendisinin duvarda açtıkları delikten askerlerin gelmelerini bekleyeceğini ve askerler gelince ona haber vereceğini söyledi. Ulaş, yaklaşık beş dakika boyunca havalandırma duvarındaki küçük delikten dışarıya bakıp askerlerin gelmelerini bekledi ve saat tam altıda askerler görününce Diyar’a dönüp askerlerin geldiğini ve kendisinin duvara çıkabileceğini söyledi. Diyar, hiç beklemeden hızlıca merdivene tırmanıp duvarın üst bölümüne kadar çıkıp askerlerin nöbet kulesine doğru yürümelerini izlemeye başladı.

Toplamda başlarında bir subay ve sekiz asker nöbet kulesinin altına yetiştiklerinde askerlerin başındaki subay o sırada kulede olan askere seslenerek kuleden aşağı inmesini istedi. Kuledeki asker, basamaklardan aşağıya inip dışarıya çıkmak için kapıdaki kilidi çekince Diyar kapıdan çıkan metalik sesi duydu ve kule kapısının nöbetçi askerinin kuleye girmesinden sonra içerden kilitlendiğini anladı. Bu kendisinin istemediği bir olasılığı ve üzgün bir şekilde kafasını iki yana salladı. Ama yine de askeri izlemeye devam etti.

Asker kule kapısından dışarı çıkıp diğer askerlerin arasına karıştığı sırada hiç beklemediği bir şey gördü. Kuleden çıkan asker, kule kapısını arkasından çekip kapattı ama onun yerine başka bir asker kuleye girmeden askerlerin tümü yürümeye başlayıp oradan uzaklaştılar. Nöbet kulesinin boş bırakıldığını anlayan ve bu duruma hem çok şaşırان hem de kendileri için bir fırsat olabileceğini düşünen Diyar, odanın havalandırmasında kendisini izleyen arkadaşlarına baktı.

Ulaş askerlerin geçmiş olmaları gerektiğini düşünüp kendisine bakan Diyar’a, “Askerler gitti mi? “diye sordu.

Durumu netleştirmeden önce onlara bir şey söylemek istemeyen Diyar, “Evet gittiler. Ama ben biraz daha bekleyeceğim ve nöbetlerini devreden askerlerin de geçmelerini izleyeceğim” diye cevap verdi ve yolu izlemeye devam etti.

Tüm kulelerde nöbetleri devralan askerlerin hepsi nöbet kulelerine girdikten sonra nöbeti devretmiş olan askerler de başlarındaki subay ile beraber geldikleri istikametten dönüp askeri binaya gidiyorlardı. Havalandırma duvarında beklemeye devam eden Diyar, bu askerlerin de dönmelerini izlemek ve o cezaevinden kaçmayı planladıkları hattın tam üzerinde olan kulenin kesin olarak boş bırakılıp bırakılmayacağını anlamak istiyordu. Kendisi, yaklaşık on dakika boyunca duvarın üstünde askerleri bekledikten sonra nöbetleri devreden askerler ile beraber bir subay boş bırakılmış olan kulenin önünden geçip gittiler ve kimse nöbet tutmak için o kuleye girmede.

Durumu anlayan Diyar, son derece sevinçli bir yüz ifadesi ile havalandırmaya indi ve onun bu sevinçli halini gören Ulaş, kule kapısının açık bırakılıyor olabileceğini düşünerek, “Kulenin kapısını kapatmadılar mı?” diye sordu.

Diyar:

“Kulenin kapısı içerden kilitleniyor” diye cevap verince Ulaş ve Rojhat umduklarını bulmamışlar gibi başlarını üzgün bir biçimde önlerine eğince Diyar, “Ama ondan daha önemli bir şey gördüm” diyerek ikisinin tekrar kendisine odaklanmalarını sağladı ve devamla, “Belki inanmayacaksınız ama bizim çıkış hattımızın üzerindeki nöbet kulesinde şuan kimse yok. Kuleyi boş bıraktılar. Nöbeti devreden askerin yerine kuleye giren başka bir asker olmadı” dedi.

Diyar'ın söylediklerine şaşırmak ile sevinmek arasında bir yerlerde kalan Ulaş, biraz da inanamayarak, “Nasıl olur? Kule kapısını hiç boş bırakırlar mı?” diye sordu.

Onun bu sorusuna dudaklarını bükerek karşılık veren Diyar, “Bende şaşırdım ama nöbeti devreden askerin yerine başka bir asker kuleye girmede ve askerler kaldıkları binaya döndüler. Kendi gözlerim ile gördüm. Nöbet kulesi şuan boş” dedi.

Ulaş, daha da heyecanlanarak, “Emin misin?” diye sordu.

Diyar:

“Adım gibi eminim” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Tamam anlaşıldı. Bu bizim için bir fırsat” dedi ve parçalı bulutlu olan havaya bakıp heyecan ile “Hava parçalı ama tam da kapatabilir. Eğer bu akşam yağmur yağarsa buradan çıkacağız” dedi. Ulaş'ın aldığı bilgi ile cezaevinden çıkacaklarına dair inancı daha da artmıştı. Konuşurken nefes nefese kalan Ulaş, Diyar'a bakıp, “Diyar, sen hemen hazırlan ve avluya in avluya iner inmez de diğer arkadaşların kaldığı odanın havalandırma duvarının olduğu yere git ve duvara vurup onlara işaret ver. Onlar, havalandırma duvarına vurulduğunu görünce merdivenlerini duvara asıp seni görecektirler. Ama duvara vuranın sen olduğundan emin olmaları için de havalandırmalarına bir taş at” dedi ve hemen odaya gidip gardiyanı çağırmak için çağrı butonuna bastı.

Ulaş'ın gardiyanı çağırdığını gören Diyar ve Rojhat da, hücrelerine dönüp gardiyanın durumu fark etmemesi için hücrelerinin havalandırma kapılarını tekrar kilitlediler. Diyar, o gece dışarıya çıkabilecekleri ihtimaline göre üstünü değiştirdikten sonra hücresinde oturup gardiyanın gitmesini bekledi.

Ulaş'ın çağrı butonuna basması ile odanın kapısına gelmiş olan gardiyan, kapıyı açmadan kapı mazgalında bekleyen Ulaş'a, “Hayırdır Ulaş? Bir isteğin mi var?” diye sordu.

Ulaş, başında büyük bir ağrı varmış gibi başını tutup gözlerini ovuşturduktan sonra, “Başım çok kötü ağrıyor hoca. Benim migrenim var” diye cevap verdi ve “Ama ilacım bitti. H-1 ikinci odada kalan Devrim’de migren ilacı var. Bir zahmet onun odasına gidip ilaç istediğimi söyleyebilir misin?” diye sordu.

Ulaş’ın feci bir baş ağrısı çektiğine inanan gardiyan, “Geçmiş olsun. Ben birazdan ilacı getiririm” diyerek kapıdan uzaklaştı.

Gardiyanın, Devrim’in yanına olabildiğince erken gitmesini isteyen Ulaş, ona, “Biz zahmet acele edersen iyi olur. Durumum çok kötü deyince gardiyan hızlı adımlar ile odanın kapısından ayrıldı.

Gardiyanın gittiğini gören Diyar, kendi hücresinin kapısına çıkıp ara koridorda gardiyanın dönmesini bekleyen Ulaş’a “Gardiyan gitti sanırım. Ben çıkayım mı?” diye sordu.

Ulaş:

“Hayır bekle” diye cevap verdi ve “Gardiyan ilacı getirmek için dönecek. Belki kapıyı açıp içeri girer. Eğer sen burada olmazsan da senin yokluğunu farkedebilir. Boşuna risk almayalım” dedi.

Bunun üzerine Diyar, tekrar hücreindeki yatağa oturup sabırsızlıkla dizlerini sallayarak gardiyanın dönmesini beklemeye başladı.

Beş dakika sonra gardiyan odaya dönüp Devrim’den aldığı migren ilacını Ulaş’a verip oradan ayrılınca Ulaş, Diyar’ın yanına gelip ona “Hemen avluya in ve diğer arkadaşların odalarının havalandırma duvarının dibine gidip onlara işaret ver. Onlar, duvara çıkınca Dilêr’in senin yanına inmesini söyle ve onun ile beraber üçgene gidip bekleyin. Eğer yağmur yağacak olursa biz de çıkış için avluya inip sizin yanınıza geleceğiz” dedi.

İkisinin yanına gelen Rojhat, “Peki tel örgüyü ne yapacağız. Daha tel örgüden geçebileceğimiz yeri açmadık. Bu akşam nasıl çıkacağız?” diye sordu.

Ulaş:

“Eğer yağmur yağacak olursa Diyar ve Dilêr tellerde geçeceğimiz kadar yer açmak için önden giderler. Eğer alarm çalarsa bile onlar telleri kesmeye devam ederler. Ama alarm sesi kesilene kadar orada yere uzanıp kamuflajlarını üzerlerine atıp beklerler. Alarm sesi kesildikten sonra biz de onların yanına gider ve teli geçiriz” dedi. Ulaş, nöbet kulesinin o gece boş olmasının kendileri açısından bulunmaz bir fırsat olduğunu ve bu fırsatı kaçırmamaları gerektiğini düşünüyordu. Ama gökyüzüne her baktığında yağmurun yağma ihtimalinin az olduğunu görüyor ve kulenin boş olmasından duyduğu sevinç, yerini kaygı ve tedirginliğe bırakıyordu.

Ulaş’ın Rojhat’a verdiği cevaptan sonra Diyar, hızlıca avluya çıktı ve merdiveni kuzey duvarından indirip cezaevi avlusuna indikleri batı duvarına astıktan sonra merdiven ile duvarın üstüne çıkıp yine duvara astıkları ip ile avluya indi. Avluya iner inmez de hiç beklemeden Devrim, Agit ve Dilêr’in kaldığı odanın havalandırma duvarlarının olduğu yere doğru koşmaya başladı ve duvara ulaştıktan sonra etrafını kontrol edip eli ile iki defa duvara vurup diğer üç arkadaşının kaldığı havalandırmaya bir de taş attı.

Kendilerinden ilaç istemeye gelen gardiyan ile konuşup ona Ulaş’ın istediği migren ilacını veren Devrim, gardiyanın kapıdan ayrılmasından sonra odanın ara koridorunda oturmuş televizyon izlemekte olan Sofi, Agit ve Dilêr’in yanına gelip onlara, “Ulaş gardiyanı gönderip migren ilacı istemiş. Bu bizim aramızdaki çıkış parolasıydı” dedi ve “Cezaevinin elektrikleri kesilmedi ve alarmlı tel örgüden geçeceğimiz yeri de daha açmamış durumdayız. Acaba neler oluyor?” diye sordu.

Agit:

“İlacı istediklerine göre demek ki farklı bir şeyler var” diye cevap verdi.

Dilêr, oturduğu sandalyeden kalkıp, “Neyse zaten ne olduğunu öğreniriz. Ama şimdi acele edelim de havalandırma duvarına merdiveni asalım” dedi.

Onlar, merdiveni havalandırma duvarına astıktan sonra kaldıkları hücreye dönüp her ihtimale karşı üzerlerini değiştirecekleri sırada Diyar’ın havalandırma duvarına vurduğu an çıkan sesi duydular ve tekrar havalandırmaya çıktılar. Havalandırmaya çıktıkları gibi de avludan havalandırmaya bir taş atıldı.

Havalandırma duvarına vurup içeriye taş atanın diğer odada kalan arkadaşlarından biri olduğunu anlayan Dilêr, hemen merdivene tırmanıp duvara çıktı ve avluya bakınca havalandırma duvarlarının dış tarafında yerde çömelmiş olan maskeli birini gördü.

Maskeli kişinin Diyar olduğunu anlayan Dilêr, duvarın üzerinden aşağıya doğru eğilip kısık bir ses ile “Ne oldu Diyar? Çıkıyor muyuz?” diye sordu.

Fazla zamanları olmadığını bilen Diyar, “Bak Dilêr beni iyi dinle. Nöbetçi kulesinde şimdi asker yok. Eğer yağmur yağarsa bu gece çıkacağız. Şimdi sen bu akşam çıkacakmışız gibi giyin ve benim yanıma in. Diğer arkadaşlar da hazırlanıp bizden gelecek haberi beklesinler” dedi.

Şaşkın durumda olan Dilêr, “Nöbetçi kulesi boş mu?” diye sordu.

Diyar:

“Evet boş. Ama şimdi bir şey sorma” diye cevap verdi ve “Hadi çabuk hazırlanıp yanıma in seni bekliyorum” dedi.

Konuşacak fazla zamanları olmadığını anlayan Dilêr tekrar havalandırmaya indi ve diğer üç arkadaşını da kendi hücresi-

ne götürüp bir yandan onlara durumu anlattı diğer yandan da üzerindeki elbiseleri değiştirmeye çalıştı. Onların sorduğu sorulara da cevap vererek hazırlanıp kendilerini beklemelerini söyledikten sonra cezaevi avlusunda kendisini beklemekte olan Diyar'ın yanına gitti.

Gülümseyerek yanına gelen Dilêr'e bakan Diyar, ona, "Dilêr, şimdi ben ve sen üçgene gidip orada bekleyeceğiz. Ama hızlı gitmeliyiz. Beni takip et" dedi ve yerinden kalkıp arkasında Dilêr ile beraber avluda saklanmak için belirledikleri ve kendilerinin üçgen adını verdikleri yere doğru koşmaya başladılar.

Cezaevi avlusunun, tutsakların kaldıkları odalar arasındaki kısmı avlunun iç tarafı olduğu için nöbetçi kulelerince görünmüyordu ve tutsaklar duvar diplerinden yürüdüklerinde veya koştuklarında çatılardaki güvenlik kameralarının da görüş açılarının dışına çıkıyorlardı. Bu yüzden o bölgede nispeten daha rahat hareket edebiliyorlardı.

Diyar'ın kaldığı odanın havalandırma duvarının altından geçtikleri sırada duvarın üstünde onların oradan geçmelerini bekleyen Ulaş'ın "Diyar, bekle!" diye seslenmesini duyunca oldukları yerde dizlerinin üzerine çömelip oturdular.

Diyar, havalandırma duvarının üst kısmına bakıp oradaki Ulaş'ı görünce ona, "Dilêr, geldi. Biz şimdi üçgene gidiyoruz" dedi.

Ulaş:

"Tamam. Ama dikkatli olun. Hava şuanda parçalı ama tam kapatma ihtimali de var. Eğer yağış olursa sen beklemeden telleri kesmeye git. Dilêr de geri dönüp kendi odasındaki arkadaşlara haber verip avluya inmelerini söylesin" dedi.

Diyar, "Olur" demek ister gibi kafasını sallayıp üçgene doğru ilerlemeye devam etti. İki arkadaş üçgene ulaştıktan sonra yerlerinde oturup havaya baktılar, ama o gece yağmur yağacak gibi görünmüyordu.

Dilêr, Diyar’a dönüp kısık bir ses ile “Bu gece yağmur yağacağını sanmıyorum” dedi.

Diyar:

“Umarım yağar. Yoksa altın bir fırsatı kaçırmış oluruz” diye cevap verdi ve daha çok kendi kendisi ile konuşur gibi, “Nöbetçi kulesini nasıl boş bırakabilirler halen anlamış değilim” dedi.

Dilêr:

“Sahi, bu mesele nedir? Kulenin boş olduğunu nasıl fark ettiniz? Kulede gerçekten asker olmadığından emin misin?”

Diyar:

“Evet eminim.

Dilêr.

“Belki başka bir defa daha kuleyi boş bırakabilirler ve o zaman yağmur da yağabilir. Daha ocak ayındayız ve önümüzdeki iki ayda da kar ve yağmur yağışı olacaktır.”

Diyar:

“Umalım da dediğin gibi olsun Dilêr.”

İki arkadaş, bulundukları yerde hareket etmeden beklemeye devam ettiler. Ama yağmur yağmadı ve saat sekizde nöbet değişimi için kulelerin altındaki yoldan geçen askerlerin sesini duyan Dilêr, Diyar’a bakıp, “Acaba kuleye asker koyarlar mı?” diye sordu.

Diyar:

“Bilmiyorum. Ama Ulaş, duvarın üstünden onları seyrediyor olmalı. Kulenin doldurulup doldurulmadığını bize haber verecektir” diye cevap verdi.

Askerlerin geçişlerinden on dakika sonra havalandırmanın Kuzey duvarına astığı merdiven ile duvarın üstüne çıkıp nöbet değişimini izleyen Ulaş, üzerinde olduğu duvarın avlu tara-

fındaki dibine düşen üçgende bekliyor olan Diyar ve Dilêr'e seslenince ikisi ayağa kalkıp duvarın üzerinde kendilerine bakıp gülümsemekte olan Ulaş'a döndüler.

Duvarın üzerindeki Ulaş'ı gören Diyar, kısık bir ses ile ona, "Nöbetçiler gitti mi?" diye sordu.

Ulaş:

"Evet gittiler" diye yanıt verdi ve "Ama kuleye asker girmedi. Siz burada beklemeye devam edin" dedi.

Diyar ve Dilêr de, bunun üzerine saat ona kadar avluda beklediler ama ne yazık ki bu sırada da yağmur yağmadı ve saat onda tekrar havalandırma duvarına çıkıp onlara seslenen Ulaş, askerlerin kuleye girdiği haberini verip odalarına geri dönmelerini istedi. Her iki arkadaş da tıpkı oraya geldikleri gibi dikkatle odalarına döndüler.

Diyar, üstünü değiştirip havalandırmada volta atmakta olan Ulaş ve Rojhat'ın yanına döndükten sonra üzgün bir biçimde, "Şansızlığa bakın. Eğer bu gece yağmur yağsaydı belki de şimdi dışarıydık" dedi.

Rojhat:

"Belki düşman, zaten çoğu kez o kuleyi boş bırakıyordur. Ama biz de daha yeni fark etmişizdir. Çünkü şimdiye kadar sadece duvar deliğinden baktığımız için askerlerin nöbet kulesine girip girmediklerini görmüyorduk" diye karşılık verdi.

Ulaş:

"Evet Olabilir. Bu yüzden artık merdiveni o tarafı gören duvara asıp duvarın üzerine çıkarak nöbetleri izleyeceğiz. Eğer kule boş bırakılırsa da merdiveni oradan alıp avluya indiğimiz duvara asarız."

Diyar:

"Umalım da uygun bir havanın olacağı bir zamanda da kuleyi boş bıraksınlar. Çünkü kulede asker olmaması durumunda

o kuledaki askerin bizi görme ihtimali ortadan kalkıyor. Yine kulenin kapısı kapalı olsa dahi bizden biri kulenin içine girip geriye kalanlar için kulenin kapısını açabilir.”

Ulaş:

“Nasıl?”

Diyar:

“Mevcut planımıza göre cezaevinin dış duvarına tırmanmayı düşündüğümüz yer ile kulübenin ilk katının yüksekliği aynı. Biz de duvara tırmanmak yerine kulenin ilk katına girebileceğimiz duvara tırmanabiliriz. Böylece kuleye girmiş olan arkadaş, kulenin giriş kapısına inip kapıyı açar ve geriye kalan arkadaşlar da kulenin içine girerler. Sonra hepimiz kulenin ilk katına çıkıp oradan dışarıya, dış duvarın diğer tarafına inebiliriz. Ayrıca kulenin içinden dış duvarı geçeceğimiz için de etrafımız kule duvarları ile kapalı olacak ve farkedilme ihtimalimizde azalacak. Yine hepimizin açık bir alanda dış duvara tırmanmasından ise aramızdan sadece birinin kule duvarına tırmanması ve diğerlerinin ise kapıdan kuleye girmesi farkedilme riskini daha da azaltmış olur.”

Ulaş:

“Sanırım böylesi daha iyi olacak. Bir de cezaevinin elektriğini kestirebilirsek ve yağışlı bir hava yakalayacak olursak, buradan çok rahat bir biçimde çıkabiliriz.”

Ulaş’ın aşırı iyimserliğini gülümseyerek karşılayan Rojhat, “İyi diyorsun, ama hem nöbetçi kulesinin boş olmasını, hem yağmuru ve hem de elektrik kesintisini aynı güne nasıl denk getireceğiz? Şimdiye kadar elektrik kesintisi ile yağışlı havayı bile aynı güne nasıl denk getireceğimiz konusunda bir çare bulamadık. Çünkü dışardakilere günlük olarak haber gönderemiyoruz” dedi.

Ulaş:

“Doğru söylüyorsun. Ama ben sadece olabilecek bir ihtimali söylüyorum. Şu anda elektrik kesintisi ile yağışlı havayı denk getiremiyoruz, ama eğer nöbetçi kulesi boş olur ve hava da yağışlı olursa cezaevinin elektriğini kestirmeden de buradan çıkabiliriz” diye karşılık verdi.

...

Ertesi gün akşam tutsaklar yine havalandırmanın kuzey tarafına düşen duvara çıkıp askerlerin nöbet değişimlerini izlediler. O gece de akşam saat sekizden sonraki nöbet değişimi sırasında kuleye nöbet tutmak için hiçbir asker girmeyince Ulaş, Diyar’a hazırlanmasını ve avluya inmesini ve Devrim’i de çağırmasını söyledi.

Yine cezaevi avlusuna ineceğini öğrenen Diyar, Ulaş’a, “Eğer bu gece yağmur yağarsa çıkacak mıyız?” diye sordu.

Ulaş:

“Hayır çıkmayacağız” diye cevap verdi ve “Anlaşılan askerler nöbetçi kulesini sık sık boş bırakıyorlar. Eğer yağmur yağarsa sen tel örgüye gidip telleri keser ve geri dönersin” dedi.

Havaya bakınca gökteki yıldızları gören Rojhat, “Ama hava açık. Bu gece yağmur yağmaz” dedi.

Ulaş:

“Olsun. Biz yine de avluya inelim. Oraya ne kadar çok inersek o kadar ayrıntı görür ve oraya aşına oluruz. Bu sayede buradan çıkacağımız gün daha rahat oluruz” dedi.

Rojhat ve Ulaş, kendi aralarında konuşurken Diyar, giysilerini değiştirip hazırlandıktan sonra avluya indi. Devrim’in kaldığı odanın havalandırma duvarına vurarak o odada kalan arkadaşlarına nöbetçi kulesinde yine asker olmadığını ve Devrim’in avluya inmesini söyledi.

Devrim, nihayet yükseklik fobisini yenip çok geçmeden avluda kendisini bekleyen Diyar'ın yanına indi ve ikisi beklemeden üçgene gidip orada beklemeye başladılar.

Üçgene ulaştıktan sonra etrafına bakıp kontrol eden Devrim, geldikleri yerin ne kameralara ne de nöbetçi kulesi ve askerlerin devriye geçişleri ve nöbet değişimleri için kullandıkları yoldan görünmediğini görünce, “Buranın konumu sahiden iyiymiş. Hiçbir yere görüntü vermiyor” dedi.

Diyar, ona, “Evet, çıkacağımız gün de hepimiz burada toplanacağız” diye karşılık verdi.

İki arkadaş, saat ona kadar üçgende beklemeye devam ettiler ve saat onu beş geçtiği sırada askerlerin nöbet değişimlerini yapmasının ardından Ulaş, askerleri izlediği duvarın üzerinden Diyar ve Devrim'e seslenerek Askerlerin nöbet değişimini yapıp gittiklerini ve nöbet kulesinin yine boş bırakıldığını söyledi.

Diyar ve Devrim saat on ikiye kadar da cezaevi avlusunda beklemeye devam ettiler ve gece oniki nöbetinin de devredilmesinden sonra Ulaş duvarın üstünden onlara seslendi. Ulaş'ın nöbetçi askerlerden birinin nöbetçi kulesine girdiğini söylemesi ile beraber avludan ayrılarak kaldıkları odalara döndüler.

Cezaevinden çıkmayı planladıkları nöbetçi kulesinde zaman zaman nöbetçi olmaması, onlar açısından cezaevinden çıkabilmeleri için değerlendirilmesi elzem olan bir fırsatın oluşmasına zemin olmuştu. Fakat nöbetçi kulesinin o hafta boyunca her gece bazen iki saat bazen de dört saat boş bırakılmıştı. Ancak tutsakların beklediği yağmur yağmamıştı. Bu yüzden tel örgünün içinden geçmek için açmayı planladıkları bölgeyi kesememişlerdi. Buna rağmen, özgürlüğe dair umut ve inançları her zaman-kinen daha güçlüydü ve özgür dağlara döneceklerine mutlak olarak inanıyorlardı...

Çıkış için önemli bir mesafe kat eden tutsaklar geçen bir kaç gün içerisinde tartışmalarla planlamalarını yeniden gözden

geçirmişlerdi. Bu arada dışarıdan iki pense içeriye koymayı başarmış, ayrıca dışarıya ulaşıldıktan sonra da yapılacaklar planlamışlardı. Yine çıkış için önemli bir konu olan iletişim sorununa çözüm olarak çıkış hatları üzerinde yer alan cezaevinin dışındaki bir elektrik direğini, onları bekleyecek arkadaşlarına tarif etmişlerdi. Tarif edilen yere bir telefon ve yeni hat saklanacaktı. Böylelikle arkadaşlarının kendilerine ulaşabilme sorununu çözeceklerdi. Ancak elektriklerin kesilmesi ile ilgili gelişmeler umdukları gibi değildi. Dışarıdan gelen bilgiler bu konuda sıkıntı yaşayacakları yönündeydi. Bu durum kesintinin devre dışı bırakıldığı planlamanın devreye konulmasına yol açacaktı.

Ertesi günün akşamında askerler, tutsakların gözetlediği nöbetçi kulesini boş bırakınca Diyar ve Dilêr, avluya inip üçgene giderek tel örgüdeki telleri kesebilmek için yağmurun yağmasını beklemeye başladılar.

Üçgene gidip beton zemine oturduktan sonra Dilêr, Diyar'a bakıp, "Sence bu akşam yağmur yağar mı?" diye sordu.

Gökyüzüne bakan Diyar, "Hava bulutlu ama yağar mı yağmaz mı bilmiyorum. Bizdeki de şanssızlık işte. Nöbetçi kulesinin dolu olduğu gecelerde sabaha kadar yağmur yağıyor, ama kulenin boş olduğu gecelerde de hava durgun oluyor" dedi.

"Umarım bu gece yağar. Çok zamanımız kalmadı biliyor-sun."

"Umarım."

"Diyar, sence biz buradan çıktıktan sonra Lice taraflarına, yani daha önce arazisini tanıdığımız yerlere gidebilir miyiz?"

"Eğer o yolda bir sorun yoksa gidebiliriz. Zaten Sur'un dışında gitmemiz için en uygun yer Lice tarafları olur. Ama kış mevsiminde olduğumuz için o arazide zorlanabiliriz."

"Bence kış koşulları bizim için çok sorun olmaz. Şehit Kendal ve Apê Musa bölgelerinde kış çok sert olmuyor ve bu yüzden kış üslenmesine girmeyip dışarda arazide kalan arkadaş-

lar da oluyor. Eğer bu bölgelerdeki arkadaşlara ulaşabilirsek hiçbir sıkıntı yaşamayız.”

“Artık onu buradan çıktıktan sonra göreceğiz Dilêr. Bakalım bu yol bizleri nereye götürecektir?”

Nöbetçilerin değiştirilmesini bekleyen tutsaklar saat onu geçtikten sonra Ulaş’ın havalandırma duvarının üstüne çıkıp kendilerine askerlerden birinin nöbetçi kulesine girdiğini söylemesinden sonra üçgenden ayrılıp kendi odalarına döndüler.

Ertesi günün akşamında gardiyanların havalandırma kapılarını kapatıp odadan ayrılmasından sonra tutsaklar, havalandırma kapılarını tekrar açıp havalandırmaya çıktılar. O gün daha gündüz saatlerinden itibaren kar yağışı başlamış ve cezaevi avlusunda ince bir kar tabakası oluşmuştu.

Askerlerin saat sekiz nöbetindeki nöbet değişimlerini izleyen Diyar, gözetlediği nöbetçi kulübesine hiçbir askerin girmediğini görünce yine cezaevi avlusuna inmek için hazırlanmaya başladı, Ulaş ve Rojhat da havalandırmanın kuzey duvarına asmış oldukları merdiveni duvardan indirip Diyar’ın avluya ineceği batı duvarına astılar.

Diyar, havalandırma duvarının üstüne çıkmak için merdivenin yanına geldiği sırada Ulaş, ona, “Sıkı giyindin mi?” diye sordu ve “Hava soğuk olduğu için yine avluda kilitlenmeyesin” dedi.

Üzerine giydiği sauna eşofmanının üstüne bir de kar örtüsünde göze çarpmamak için beyaz bir tişört ve tayt giymiş olan Diyar, “Merak etme eldivenim yanımda” diye cevap verdikten sonra duvarın üstüne tırmanıp cezaevi avlusuna indi ve oradan diğer arkadaşlarının kaldığı odanın havalandırma duvarının yanına gidip duvara inerek Dilêr’in de avluya inmesini söyledi.

Bir süre sonra avluya inip Diyar ile beraber yine avludaki üçgene giden Diler, kar yağışının kesildiğini görünce Diyar’a dönüp, “Kar durdu. Ne yapacağız?” diye sordu.

Diyar:

“Ara ara yağar yine” dedi ve “Eğer kar yağışı tekrar başlarsa tel örgünün yanına gidip telleri kesmemiz gerekiyor” dedi.

Dilêr:

“İkimiz beraber mi gideceğiz?” diye sordu.

Diyar:

“Eğer kar yağışı yoğun olursa ikimiz de sürünerek tel örgüye kadar gidebiliriz” diye cevap verdi ve “Ama eğer daha hafif bir yağış olursa ben tek başıma tel örgüye gidip telleri keseceğim ve sen de üçgenin uç kısmına gelip beni ve avluyu gözetleyeceksin. Eğer asker veya köpekler benim olduğum yere doğru gelirler ise bana kar topu atıp uyaracaksın” dedi.

İki arkadaşın bir saate kadar beklemesinden sonra saat dokuzda hafif bir kar yağışı başladı ve kar yağışının başladığını gören Diyar, Dilêr’e, “Ben tellere gidiyorum. Sen de gözcülük yap” diyerek olduğu yerde yere uzanıp sürünmeye başladı. Üçgenin kuzey tarafında bulunan futbol sahasının duvarını geçip cezaevinin dış duvarlarının olduğu yere doğru dönünce nöbetçi kulelerinin tam karşısına geldi ve yavaş yavaş sürünmeye devam etti. O sırada Dilêr de sürünerek üçgenin uç kısmına kadar gelmiş ve etrafı gözetlemeye başlamıştı.

Ama Diyar, çok fazla ilerlemeden kar yağışı durdu ve Dilêr, henüz kendisinden çok fazla uzaklaşmayan Diyar’a seslenerek ona, “Kar yağışı durdu. Geri dön” dedi.

Bunun üzerine Diyar, geriye doğru dönüp sürünerek üçgene geri döndü. Sulu biçimde ve düzensiz aralılarla yağan kar yağışı iki arkadaşın da ıslanmasına ve soğuktan dolayı takatsiz düşmelerine sebep olmuştu.

Saat onda Ulaş, nöbetçi kulesini gözetlediği duvarın üstüne çıkarak Dilêr ve Diyar’a askerlerin nöbetçi kulesine yine gir-

mediği haberini verdi ve onların soğuktan titrediklerini görünce onlara gülümseyerek, “Nasıl gidiyor gençler?” diye sordu.

Diyar:

“Bir ara kar yağışı oldu ama daha ben tellere yetişmeden durduğu için geri döndüm” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Ama saat on ikiye kadar da nöbetçi kulesi boş olacak. O zamana kadar bekleyin eğer kar yağışı yine başlar ise tel örgüye gidirsiniz” dedi ve elindeki iki çikolatayı Diyar’a attı.

Çikolataları havada tutan Diyar, Dilêr’in de eli ile ona sigara işareti yapması ile Ulaş’a karın üstünde sürününce ıslandıkları için üşüdüklerini ve bu yüzden kendileri için iki tane de sigara göndermesini istedi.

Onların bu isteğine şaşırان Ulaş, “Askeri alanda sigara mı içeceksiniz?” diye sordu.

Diyar:

“Bu üçgende bizi kimse görmüyor. Merak etme bir şey olmaz” deyince Ulaş, cebindeki sigara paketinin içinde iki tane sigara bırakıp pakete bir de çakmak koyduktan sonra tutması için Diyar’a fırlattı ve duvardan indi.

Ulaş’ın duvardan inmesinden sonra Dilêr ve Diyar birer çikolata yiyip sigaralarını içtikten sonra biraz da olsa ısındılar, ama üzerindeki elbiselerin tamamı ıslandığı için çok geçmeden yine soğuktan titremeye başladılar.

Saat on birde tekrar hafif bir biçimde kar yağmaya başlarken Diyar, tel örgülere doğru sürünmeye başladı, fakat kar yağışı çok sürmeden yine durunca Diyar, yeniden üçgene dönmek zorunda kaldı.

Saat on ikide Ulaş, tekrar duvarın üstüne çıkıp onlara seslenerek, “Durumunuz nasıl?” diye sordu.

Soğuktan titremekte olan Dilêr, “Çok soğuk soğuktan hareket bile edemeyecek duruma geldik” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Nöbetçi kulesi tekrar boş bırakıldı ve saat ikiye kadar da boş bırakılacak” diyerek onlara, “O saate kadar da bekleyebilir misiniz?” diye sordu.

Islak bir biçimde karla kaplı olan avluda iki saat daha bekleyemeyeceklerini bilen Diyar, “İslandık Heval Ulaş. Hava da çok soğuk” diye cevap verdi.

Diyar’ın söylemek istediğini anlayan Ulaş, “O halde siz odalarınıza geri dönün. Sizin yerinize de ben ve Devrim, avluya ineriz” diye karşılık verdi ve Dilêr’e, “Dilêr sen de odaya döndükten sonra Devrim’e üzerine uygun bir şeyler giyip avluya inmesini söyle” dedi.

Dört saattir karla kaplı olan cezaevi avlusunda bekleyen iki arkadaş avludan ayrılarak odalarına döndüler. Diyar, odaya döner dönmez yine soğuktan ağrımaya başlayan ellerini ılık suyun içinde bekletip biraz rahatladıktan sonra üzerindeki elbiseleri değiştirip o arada avluya inmek için hazırlanmış olan Ulaş’ın yanına gitti.

Yanına gelen Diyar’ın halen üşüdüğünü gören Ulaş, “Çok mu ıslandınız?” diye sordu.

Diyar:

“Sulu kar yağıyor. Sürünmeye başlayınca eşofmanım su geçirdi ve baştan aşağıya ıslandım” diye cevap verdi.

Bir saate yakın havalandırmada Diyar ile konuşan Ulaş, kar yağışının başlaması ile merdiveni tırmanıp havalandırma duvarına çıktı. Duvarın üstündeyken cezaevi avlusuna inmiş ve kendilerinin kaldığı odanın havalandırma duvarının altına gelip beklemeye başlamış olan Devrim’i gördü.

“Devrim geldin mi?” diye söylenen Ulaş da hemen cezaevi avlusuna indi.

Ulaş’ın avluya inmesi ile beraber merdiven ile havalandırma duvarının üstüne çıkan Diyar da, duvarın dibinde bekleyen Ulaş ve Devrim’i izlemeye başladı.

Tam o sırada kar yağışı şiddetlenerek fırtınaya dönüştü ve rüzgarın şiddeti ile sallanan tel örgülerdeki alarm çalmaya başladı.

Alarm sesini duyan Ulaş, tel örgülere doğru baktı, ama kendilerinden yaklaşık yüz metre uzaklıkta olan tel örgüler yoğun kar nedeni ile görünmüyordu.

Ulaş, yanında bekleyen Devrim’e dönerek, “Bu bizim için iyi bir fırsattır. Çok yoğun bir kar olduğu için ne asker ne de güvenlik kameraları bizi göremez. Ayrıca rüzgar nedeniyle tellerdeki alarm çaldığı için biz tellere dokunurken alarm çalsa bile sorun olmaz. Hemen gidelim” dedi.

Devrim:

“Sürünerek mi gideceğiz?” diye sordu.

Ulaş:

“Gerek yok. Bu yağışta bizi kimse göremez. Tellere doğru koşarak gidelim” diye cevap verdi ve Ulaş önde Devrim arkada tel örgülere doğru koşmaya başladılar.

Tel örgünün yanına ulaştıktan sonra Ulaş, yanındaki pense ile tellerin içinden iki tane bağlantıyı kesti ve iki arkadaş yine koşarak geri döndüler. Aslında Ulaş, tel örgüden geçebilecekleri kadar bağlantıyı kesmeyi tasarlıyordu, ama tellerin yanında saatine bakınca saatin biri on beş geçtiğini gördü. Her an devriye gezen askerlerin oraya gelebileceklerini düşünerek Devrim ile beraber geri dönmüşlerdi. Bu arada Ulaş tellerden iki tanesini kestiğinde alarm çalmış, ama yoğun kar nedeniyle Devrim ile beraber rahatça odalarına geri dönmüşlerdi.

Devrim, hemen kaldığı odaya dönerken Ulaş da iple havalandırma duvarına tırmanıp havalandırmada kendisini bekleyen Rojhat ve Diyar'ın yanına indi ve Diyar ve Rojhat'a bakıp gülerek, “Tel örgüden iki tane teli kestik” dedi.

Tel örgüden geçebilecekleri kadar bir yer açamamış olsalar da tellerdeki alarm çalmış olmasına rağmen asker ve güvenlik kameralarına fark ettirmeden geri dönmüş olabilmelerinin bir başarı olduklarını bildikleri için haklı bir sevinç yaşadılar. Rojhat ise gülerek, “bu iş bitmiştir” dedi.

17 Şubat günü akşam, havalandırma kapılarını kapatan gardiyanların bloktan ayrılmalarından sonra tutsaklar, o gece cezaevinden kaçmak için hazırlık yapmaya başladılar. Dışarıda ara ara kar yağıyor ve bu yağışın gecenin ilerleyen saatlerinde daha artacağı görülüyordu. Kulübenin boş bırakılması durumunda da o gece cezaevinden çıkış için gerekli koşulların hazır olduğu anlamına gelecekti.

Akşam saat yedide giyinip hazırlanan tutsaklar, cezaevi avlusunda sürünürlerken üzerlerine atacakları kamuflajları havalandırmada birikmiş olan suyun içine koyup cezaevi avlusundaki termal kameralara karşı tedbir olarak ıslattılar. Öte yandan da o geceki planlar üzerinde tartışmalarını sürdürdüler.

Ulaş, tel örgüden geçecekleri yeri kesecek olan Diyar ile beraber havalandırmada volta atarken ona, “Diyar, bak hepimiz üçgende toplandıktan sonra eğer yağmur yağarsa sen önden gidip telleri kesmeye başlayacaksın. Biz de o arada sürünerek senin yanına geleceğiz” dedi ve “Tellerin tamamını kesmek ne kadar zamanını alır?” diye sordu.

Diyar:

“Eğer tellerin yanına ulaşabilirsem hepsini kesmek fazla zamanımı almaz” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Planın gerisi, önceden konuştuğumuz gibi olacak. Ama telleri geçerken Sofi, senin ve Devrim’in arasına girecek” dedi.

O sırada üstünü değiştirip onların yanına gelen Rojhat, “Diğer arkadaşlar da hazırlanmış mıdır?” diye sordu.

Ulaş:

“Onlara da çıkış için hazır olmaları haberini gönderdim” diye cevap verdi ve “Zaten Diyar, avluya indikten sonra gidip onları da çağıracak” dedi.

Rojhat:

“Peki dışardakiler hazır mı?” diye sordu.

Ulaş:

“Onlar, bizim bugün çıkacağımızı bilmiyorlar. Ama telefonu istediğimiz yere bırakmışlar. Biz cezaevinden çıktıktan sonra telefonu bulup onları arayacak ve randevu yerine gelmelerini söyleyeceğiz” diye cevap verdi.

Diyar:

“Hava yağışlı olduğu için dışardakiler de zaten cezaevine yakın bir yerde bizleri bekliyor olmalılar. Biz onlara daha önceden bu yönde haber göndermiştik” dedi.

Tutsaklar, askerlerin nöbet değişimlerini izlemek için saat sekizde merdiveni havalandırmanın kuzey duvarına astılar ve Diyar, duvarın üstüne çıkıp askerlerin gelişlerini beklemeye başladı.

Saat altı ve sekiz arasındaki nöbetçilerin yerine nöbet kulübesine yine asker girmeyince Diyar, hızlıca duvardan indi ve

“Kulübe boşaltıldı. Başlayabiliriz” deyince Ulaş ve Rojhat merdiveni o duvardan alıp avluya inecekleri duvara astılar.

Diyar, duvara tırmanmadan önce Ulaş ona, “Avluya indikten sonra ilk olarak diğer arkadaşlarının kaldığı odanın havalandırma duvarının yanına gidip duvara vurarak onlara avluya inmelerini söyle ve üçgene git. Biz de oraya geleceğiz” dedi ve “Kamuflajın yanında mı?” diye sordu.

Diyar, içine kamuflaj bezi ile penseyi koyup boynuna astığı heybeyi göstererek, “Evet buradalar” diye cevap verdi ve havalandırma duvarını tırmanarak cezaevi avlusuna indi. Ardından koşarak diğer dört arkadaşının kaldığı havalandırma duvarına ulaştı ve sertçe birkaç kez duvara vurdu.

O sırada hazırlanıp havalandırmaya çıkmış olan Devrim, Agit, Sofi ve Dilêr de merdivenlerini havalandırma duvarına asmışlardı ve duvarın vurulduğunu duyan Dilêr, hemen merdiven ile duvarın üstüne çıktı.

Duvarın üstüne çıkan Dilêr’i gören Diyar, ona kısıp bir ses tonu ile “Hepiniz üçgene gelin” diyerek üçgene doğru giderken Dilêr de havalandırmada kendisine bakan arkadaşlarına dönüp onlara, “Arkadaşlar ben avluya iniyorum. Siz de arkamdan gelin ve beklemeden avludaki üçgene gelin” dedikten sonra ipe tutunarak kendisini cezaevi avlusuna bıraktı.

Yedi arkadaşın hepsi cezaevi avlusundaki üçgende toplandıktan sonra daire biçiminde bir araya gelip yere oturdular ve yağışın başlamasını beklediler.

Saatine bakan Ulaş, “Şimdi saat sekizi on beş geçiyor. Saat dokuzda devriye gelebilir. Bu yüzden ne yaparsak bu kırk beş dakika içinde yapacağız. Diyar, sen şimdi kamuflajını üzerine at ve sürünerek üçgenin uç kısmına gidip orada bekle. Eğer kar veya yağmur yağışı başlarsa hiç beklemeden tellere doğru sürünmeye başla. Dilêr, sen de Diyar’ın hemen arkasından gidersin ve onun yanına yetiştiğinde eğer tellerin hepsi kesilmemiş ise ona

telleri kesmesinde yardım edersin. Tel örgüyü açtıktan sonra onun arkasındaki alman tellerini de açarsınız” dedi.

Bunun üzerine Diyar, yüzü koyun yere uzandı ve Devrim’in kamuflaj bezini üzerine örtüp kamuflajın üstüne de yerde bitmiş olan otları attıktan sonra sürünerek üçgenin uç kısmına gitti. Tam karşısındaki nöbetçi kulesi ve askerlerin geçtiği yola bakarken tek eliyle de bir tutam otu yüzünün önünde tutup beklemeye başladı.

Tutsaklar, o gün yağış olacağı düşüncesi ile cezaevinden kaçma kararı almışlardı. Fakat havanın kapalı olmasına rağmen istedikleri yağış yağmıyordu. Sadece çok kısa aralıklar ile yağmur dalgaları geliyor ve onlar tam harekete geçtiği sırada yağmurun yerini yağışsız bir hava alıyordu.

Saat dokuza kadar istedikleri yağış olmayınca Ulaş Diyar’ı da yanlarına çağırdı devriye için gelecek olan askerlerin geçmesinden sonra devam edeceklerini söyledi. Bunun üzerine tutsaklar, tekrar bir araya toplanıp askerlerin devriye geçişlerinin yapılmasını beklediler.

Saat dokuz kırk beşte iki asker ve subayın devriye geçişini yapmasından sonra Ulaş, saat onda yapılacak olan nöbet değişimine az bir süre kaldığı için arkadaşlarına, “Saat onda nöbet değişimi yapılacak. Eyleme şimdi başlasak bile saat ona kadar buradan çıkamayız. Bu yüzden şimdi üç arkadaş odalara dönsünler. Çünkü gardiyanların odalarımıza gelme ihtimalleri var” dedi.

Eğer hafta içerisinde tutsaklardan birinin hastane randevusu veya mahkemeye gitme durumu varsa gardiyanlar, bir gece öncesinden tutsakların kaldığı odaya gelip ertesi sabah hastane veya mahkemeye gideceklerini bildiriyorlardı. Gardiyanlar, genelde de akşam saat sekiz ile on arasında odaya geldikleri için tutsakların kaldığı odaların uzun süre boş kalması bir risk oluştuyordu. Ayrıca gardiyanlardan bazıları tutsaklar ile sohbet etmek için de akşamları bu iki odaya gelebiliyorlardı. Ulaş, bu

yüzden aralarından birilerinin odalara geri dönmesini ve tel örgüdeki teller kesilince tekrar cezaevi avlusuna dönmelerini istiyordu.

Sofi, odaya neden döneceklerini sorunca Ulaş, ona cevapla, “Eğer gardiyanlar odaya gelirlerse boş odayı görürler. Biz de o durumda daha cezaevinden bile çıkamadığımız için buradan kurtulamayız” diye cevap verdi ve “Sofi, sen ve Devrim kendi odanıza dönüp bizden haber bekleyin eğer gardiyanlar odaya gelirlerse içeri girmelerine müsaade etmeyin. Ne diyeceklerse kapıda söyleyip gitsinler. Ben de bizim odaya gideceğim” dedi.

Rojhat:

“Peki bu akşam çıkmayacak mıyız?” diye sordu.

Ulaş:

“Odalara dönenler dışında kalan diğer arkadaşlar burada kalsınlar. Eğer saat ondan önce yağmur yağar ve biz de telleri kesebilirsek çıkarız” diye cevap verdi ve “Ama eğer saat ona kadar telleri kesemezsek bu gece çıkmayacağız. Bu durumda eğer saat ondan sonra yağmur yağarsa Diyar ile Dilêr telleri kesmeye gitsinler. Sen ve Agit de burada bekleyip onlara gözcülük yaparsınız” dedi.

Sofi, Devrim ve Ulaş odalarına dönerlerken diğer dört arkadaşları üçgende kalıp yağmurun yağmasını umarak beklemeye koyuldular. Ulaş, Sofi ve Devrim’den ayrıldıktan sonra iple havalandırma duvarına tırmanıp kaldığı odanın havalandırmasına indi.

Sofi ve Devrim de kaldıkları odanın havalandırma duvarına ulaştıktan sonra Devrim, havalandırma duvarının üstünde duvara tırmanırken zorlanacağını bildiği Sofi’yi beklemek ve gerek olursa ona yardım etmek için onun önünden havalandırma duvarına tırmandı ve duvarın üstünde durarak Sofi’nin de tırmanmasını bekledi.

Sofi, yeteri kadar spor ve ipe tırmanma alıştırması yapmadığı için iple tırmanırken ayaklarını da kullanmasını öğrene-

memişti ve bundan dolayı da sadece kollarından güç alarak yedi metre yüksekliğinde olan duvara tırmanmaya çalışıyordu. Fakat fazla kilosu olduğu için vücudu kollarına ağır geliyor ve duvara tırmanırken ciddi bir biçimde zorlanıyordu.

Sofî, zor bela duvarın en üstüne kadar tırmandıktan sonra daha tam olarak duvarın üstüne çıkıp kendini sağlamalamışken artık kollarında takat kalmadı. Duvarın üstünde kendisine bakan Devrim’e, “Devrim, kollarım tutmuyor düşeceğim” dedi ve Devrim elini Sofî’nin yakasına atıp onu tutmasına fırsat kalmadan Sofî’nin ipi tutan kolları çözüldü ve Sofî, büyük bir gürültü ile yedi metre yükseklikteki duvardan avlunun beton zeminine çakılarak sırtüstü yatakaldı.

Havalandırma duvarının üzerinde çaresizce Sofî’nin yere düşmesini seyreden Devrim, hemen avluya, Sofî’nin yanına indi ve ilk olarak sersemlemiş olduğu görülen Sofî’nin kafasını kaldırarak kafasından bir darbe yiyip yemediğini kontrol etti. Sofî, yere düşerken başının arkasını yere çarpmış ama neyse ki sadece kafasındaki küçük bir kırık tek görünüyordu.

Sofî, yavaş yavaş kendine gelmeye başlayınca Devrim, “Sofî, iyi misin?” diye sordu.

Acı çekip çekmediği şaşkın yüz ifadesinden çok da anlaşılmayan Sofî, “Ayağımda bir sorun var sanırım” dedi.

Devrim, Sofinin her iki ayağını da kontrol edince sağ ayağının kırılmış olduğunu ve ayağındaki iki kemiğin ayak derisini yırtarak dışarı çıktığını gördü.

Sofî’nin durumunun ciddi olduğunu anlayan Devrim, onu korkutmaktan da sakınarak, “Sofî, ayağın kırılmış. Ama merak etme iyileşeceksin” diyerek ona durumu anlatmaya çalıştı ve “Ben şimdi arkadaşları çağırmaya gidiyorum. Sen burada kırıdamadan yat” dedi.

Rojhat ve Diyar’a haber veren Devrim kısa bir süre sonra arkadaşları ile birlikte Sofî’nin yanına ulaştılar.

Tutsaklar, bu şekilde kırılmış bir ayak ile Sofi'yi yedi metre yüksekliğindeki duvarın üstünden nasıl geçireceklerini düşünürlerken Devrim, "Kafasını da çarpmış" dedi.

Sofi'nin elini tutan Diyar, "Heval Sofi, başında ağrı var mı?" diye sordu.

Artık ayağındaki acıyı hissetmeye başlayan Sofi. "Var ama daha çok ayağım ağrıyor" diye cevap verdi.

O sırada Sofi'nin ayağından akarak yerde toplanmaya başlayan kanı gören Rojhat, "Sofi'yi bir an önce odaya geçirmeli ve hastaneye göndermeliyiz" dedi.

Devrim:

"Peki odaya nasıl geçireceğiz? Kendimiz bile ipe zor tırmanırken hepimizden ağır olan Sofi'yi yedi metre yüksekliğindeki duvarın üstüne nasıl çıkaracağız?" diye sordu.

Rojhat:

"Bir şekilde duvarın diğer tarafına geçmeli. Aksi taktirde birazdan devriye gelecek ve burası devriye yolunun tam karşısına düştüğü için askerler bizi fark edecektir" dedi.

Diyar:

"Askerler fark etmeseler dahi, eğer Sofi'yi havalandırmaya geçiremezsek yarın sabah sayımında düşman Sofi'nin eksik olduğunu anlar ve onu burada bulur. Yani ne yapıp edip onu havalandırmaya almalıyız" diye karşılık verdi.

Sofi'nin düştüğü yer, ayrıca gardiyanların kaldığı odanın penceresinin tam karşısındaydı ve gardiyanlardan birinin pence-reye çıkması durumunda onları fark etmesi işten bile değildi.

Durumun ciddiyetinin farkında olan Dilêr, "Eğer Sofi'yi havalandırmaya geçiremezsek bu iş biter" dedi.

Gözleri ile geniş cezaevi avlusunu tarayan Diyar, "Burada bu kadar fazla bir sayı ile beklememiz çok riskli. Asker veya gardiyanlar, bizi her an fark edebilirler" dedi ve Rojhat'a dönerek,

“Rojhat, sen odaya dön. Biz burada Sofi ile ilgilenir ve onu bir şekilde havalandırmaya geçirmenin bir yolunu buluruz” dedi. “Eğer hiçbir şey yapamazsak Sofi’nin kendisi duvara tırmanmak zorunda kalacak” dedi.

Diyar’ın söylediklerini hayret ile karşılayan Rojhat, “Sofi sağlam ayakla duvara tırmanamadı. Bu kırık ayakla nasıl çıkacak?” diye sordu.

Diyar:

“Duvarın diğer tarafındaki merdiveni bu tarafa sarkıtırsak Sofi, tek ayağı ile yavaş yavaş da olsa duvarın üstüne kadar çıkabilir” diye cevap verdi.

Rojhat, başka bir şey söylemeden oradan ayrılıp kendi odasına, Ulaş’ın yanına dönerken Devrim, şüphe ile Sofi’ye bakıp, “Sofi, merdiven ile de olsa duvarın üstüne kadar çıkabilir mi sizce?” diye sordu.

Diyar:

“Çıkmak zorunda. Aksi bir durumda her şey biter” diye cevap verdi ve Dilêr’e dönerek, “Dilêr, sen duvarın üstüne çık ve merdiveni bu tarafa attıktan sonra ip yardımı ile duvarın üstüne tutunup Sofi’nin yukarıya kadar çıkmasını bekle” dedi.

Dilêr, beklemeden ipe tırmanıp havalandırma duvarının üstüne çıktı ve duvarın havalandırma tarafına geçip tırmanma ipini de kendi bulunduğu tarafa çektikten sonra ayaklarını ipe dolayarak kilitledi ve merdiveni cezaevi avlusuna sarkıttı.

Merdivenin avluya sarkıtıldığını gören Diyar, Sofi’ye doğru eğilerek, “Sofi, askerler birazdan devriye ve nöbet değişimleri için tam karşımızdaki yoldan geçmeye başlayacaklar. Karşı taraftaki odada olan gardiyanlar da eğer pencereye çıkarlar ise bizi kesin olarak görürler” diyerek içinde bulundukları durumun vahametini anlatmaya çalıştı ve “Bu yüzden senin bu duvarı aşip havalandırmaya geçmen gerekiyor. Duvara rahat tırmana-

bilmen için merdiveni bu tarafa aldık. Hadi kalk da bir dene” diyerek Sofi’nin kollarından tutarak onu kaldırmaya çalıştı.

Ama yerinden kalkmakta zorluk çektiği görülen Sofi, “Hareket edemem. Ayağım çok ağrıyor” diye cevap verdi ve yerinden kıpırdamadı.

Sofi’nin yanına oturan Devrim, “Sofi, bak eğer kalkmazsan bu iş deşifre olur ve tüm emeklerimiz boşa gider” diyerek onu ayağa kalkması için motive etmeye çalıştı.

Diyar:

“O da bir yana eğer düşman seni burada görürse hiç te reddüt etmeden sana zarar verecektir” dedi.

Ama yerinden kalkmamakta ısrar den Sofi, biraz da kendini bırakarak, “Ne yaparlarsa yapsınlar. Ben yerimden kalkamıyorum” diye cevap verdi ve “Siz gidin. Ben bu duvara çıkamam” dedi.

Ne yapıp edip Sofi’yi hareket etmesi için ikna etmek zorunda olduklarını düşünen Agit, ona kızdığını da belli ederek, “Nereye gideceğiz Sofi?” diye sordu ve “Bu gece artık dışarı da çıkamayız. Seni burada bırakırsak elimizdeki her şeyi kaybederiz” dedi.

Agit’dan sonra Diyar ve Devrim de uzun süre Sofi’ye dil dökererek ayağa kalkması için ikna etmeye çalıştılar ve Sofi nihayet ikna olup, “Tamam deneyeceğim. Ama ayağım ağrıdığı için hızlı çıkamam” dedi.

Diyar:

“Sorun değil. İstedğin gibi tırman. Yeter ki buradan çıkalım” dedi ve Devrim ile Agit’in de yardımı ile Sofi’nin kolunun altına girip onu ayağa kaldırarak merdivenin yanına götürdüler.

Ayağındaki iki kemik de kırılıp deriyi parçalayarak dışarı çıktığı için Sofi’nin ayağı sanki kendisinden bağımsız bir par-

çaymış gibi aşağıya sarkmıştı. Bu yüzden inanılmaz bir acı çekiyordu.

Sofi, merdivenin yanına geldikten sonra iki eli ile merdivenin iki tarafındaki iplere tutundu ve Diyar, ona, “Sofi, biz şimdi seni kaldırıp merdivenin ilk basamağına çıkaracağız. Ama ondan sonrasını kendin çıkmalısın. Kırık ayağını kullanmasan da iki elinle kendini yukarı çekip sağlam ayağını bir sonraki basamağına koyabilirsin. Her basamağı çıktığında durup dinlenirsin” diyerek Sofi’yi motive etmeye çalıştı.

Sofi’nin, “Tamam, hazırım” demesi ile beraber Diyar, Agit ve Devrim, onu kolundan tutup kaldırarak sağlam ayağını yerden bir buçuk metre kadar yüksekte olan merdivenin ilk basamağına koydu. Sofi, merdivene çıkar çıkmaz boşlukta sallanmaya başlayan kırık ayağından dolayı bağırdı ama nerede ve ne durumda olduğunu hatırlayarak sustu ve iki eli ile kendisini yukarı çekerek sağlam ayağı ile merdivenin ikinci basamağına basmaya çalıştı. Ama ayağını merdivenin basamağına yerleştiremediği için bu denemesinde yine düşme tehlikesi atlattı ve ancak ikinci denemesinde bir sonraki basamağına çıkmakta muvaffak oldu.

Merdivenin üçüncü basamağına çıkarken yine düşme tehlikesi atlatınca aşağıda onu seyreden üç arkadaşı onun altına gelip en azından Sofi’nin yine düşmesi durumunda, daha beton zeminde çarpmadan kendisini yakalamayı amaçladılar.

Cezaevi avlusundan havalandırma duvarına çıkmaya çalışan Sofi’nin ayağını bakan arkadaşları için o anlar çok zor ve katlanılmaz geliyordu. Çünkü Sofi’nin kırık ayağı, boşlukta öyle bir sallanıyordu ki, sanki o ayak çoktan kopmuş da pantolon sayesinde yerinde durabiliyor gibi geliyordu onlar için. Hem cezaevi avlusundayken deşifre olma ihtimali ve tüm emeklerinin boşa gidip özgürlük umutlarının belki de on yıllar sonrasına bırakılması kaygısı hem de yoldaşlarından birini çektiği acı yüzünden tutsaklar, cehennemi yaşıyorlar gibi hissediyorlardı.

Saat on bir olduğunda Sofi, merdivenin orta basamaklarından birine çıkmış ve orada bekleyip dinlenmeye çalışırken üç asker ve bir subay tam karşılarında çıktılar ve Diyar, askerlerin geldiğini görünce Devrim ve Agit’e, “Yere uzanın askerler geldi” dedi ve yere uzandıktan sonra merdivendeki Sofi’ye dönüp kısık bir ses tonu ile “Sofi, askerler geçiyor. Hiç hareket etme” dedi.

Askerlerin geçtikleri yolun tam karşısındaki yüksek duvarın üzerinde bekleyen Sofi’nin askerler tarafından fark edilememesi tutsaklar açısından büyük bir şanstı. Çünkü adeta gündüz gibi aydınlatılan cezaevi avlusundaki en küçük bir hareket bile göze çarpabilecekken askerlerin Sofi’yi veya avlunun açık yerinde yere uzanmış olan diğer tutsakları görmeme olasılıkları çok düşük bir ihtimaldi ve neyse ki o ihtimal gerçekleşmişti.

Tutsaklar, yaklaşık beş dakika boyunca hiç hareket etmeden bekledikten sonra askerlerin gittiklerinden emin olunca uzandıkları yerden kalkıp dizleri üzerinde oturdular. Sofi de tırmanmaya devam etti.

Yaklaşık kırk beş dakika boyunca çabalayan Sofi nihayet duvarın üstüne kadar çıktı ve Dilêr’in de yardımı ile duvarın üstündeki Alman tellerinin içinde dönerek ayağını odanın havalandırmasına doğru sarkıtmayı başardı. Sofi, ayaklarını havalandırmaya doğru uzatmış ve karnının üstüne yatarak duvarın en üst bölümünde beklerken Dilêr, iple aşağı kayarak havalandırmaya indi ve Sofi’nin havalandırmaya indiği sırada yine düşebileceğini düşünerek hücreesindeki yatağı getirip duvarın dibine bıraktı.

Sofi, havalandırma duvarının üstüne çıktıktan sonra Diyar, arkadaşlarına, “Ben odaya dönüyorum. Siz de Sofi’yi odaya aldıktan sonra gardiyanları çağırır ve Sofi’yi hastaneye kaldırmalarını söylersiniz” dedi.

Devrim:

“Peki düşmana Sofi’nin ayağının nasıl kırıldığı ile ilgili olarak ne diyeceğiz?” diye sordu.

Agit:

“Banyoda düştüğünü söyleyebiliriz” dedi.

Diyar:

“Zaten başka türü izah edemeyiz bu durumu. Sofi’nin ayağı çok kötü kırılmış ve hem düşman hem de kendi arkadaşlarımız bu gece vaktinde Sofi’nin ayağının bu şekilde nasıl kırıldığını merak edeceklerdir” diye karşılık verdi ve “Neyse artık onları inandırmak da size kalmış” diyerek kendi odasına döndü.

Sofi, havalandırma duvarının üstünde karnının üzerine uzanmış beklerken havalandırmada onun aşağıya inmesini bekleyen Dilêr, ona, “Sofi, ellerin ile ipe tutunarak aşağıya kaymaya çalış” dedi.

Sofi, Duvarın üzerindeki demir aparata bağlanmış olan ipi tutarak havalandırmaya inmeye başladı. Ama havalandırmanın zeminine ulaşmasına dört metre kaldığı sırada kollarındaki gücün tamamı tükendiği için yine düştü. Neyse ki bu sefer Dilêr’in yere serdiği yatağın üzerine düşmesi başka bir yerinin kırılmasına engel oldu fakat Sofi yere düştüğü sırada kırık ayağından duyduğu acı ile gayri ihtiyari olarak bağırınca ne kadar acı çektiğini hem Dilêr hem de halen cezaevi avlusunda olan ve Sofi’nin düşünce çıkan sesi duyan Devrim ve Agit, çok rahat tahmin edebiliyorlardı.

Sofi’nin odanın havalandırmasına inmesinden sonra Devrim ve Agit de hızla havalandırmaya geldiler ve hızlıca duvardaki merdiven ve ipi yerlerinden sökerek kaldırdılar. Üç arkadaş, daha sonra Sofi’yi hücreğine taşıyıp üç hücrenin de havalandırma kapılarını kilitlediler üzerlerindeki giysileri değiştirdiler.

Dilêr, Agit ve Devrim, kendi aralarında tartışıp gardiyanlara ne diyeceklerini tam olarak kararlaştırdıktan sonra Sofi’nin üzerindeki tüm giysilerini çıkarttılar ve Sofi’nin banyodan çıkmış gibi görünmesi için saçlarını ve vücudunun farklı yerlerine su dökerek ıslattılar.

Sofi'nin üzerindeki giysiler çıkartılınca ayağının durumu daha iyi görülüyordu. Ayağının iki kemiği de kırılmış ve ayağındaki deride yaklaşık onar santimlik iki yırtık açarak dışarıya çıkmışlardı. Bu yüzden ayağında azımsanmayacak derece bir kanama da vardı.

Devrim, tüm hazırlıklarının bittiğinden emin olduktan sonra odadaki çağrı butonuna basarak gardiyanları odaya çağırdı. Gelen gardiyanı inandırmak için uzunca bir çaba sergileyen Devrim sonunda başardı ve Sofi hazırlandıktan sonra hastaneye kaldırıldı.

Sofi'nin bacağının böylesi bir şekilde kırılması ile ilgili olarak firar hazırlığı içindeki tutsakların bu durum için uydurdıkları gerekçe ne cezaevi idaresine ne de onların kendi arkadaşlarına pek inandırıcı gelmemişti. Cezaevi idaresi, tutsakların yönetiminde yer alan arkadaşları ile yaptıkları görüşmelerde bu konuyu sürekli gündeme getirmiş ama ellerinde somut bir veri olmadığı için dört-beş gün sonra konuyu gündemlerinden çıkarmak zorunda kalmışlardı. Fakat onların arkadaşları ve yönetimlerinde yer alanlardan bazıları sürekli olarak Sofi'nin bacağının nasıl kırıldığını sorguluyordu.

Bu sebepten dolayı Sofi daha hastanedeyken yaptıkları hazırlığın sonlarına gelmiş olan altı arkadaş, bir süre bekleme kararı aldılar. Aradan geçen bir haftanın ardından Sofi hastaneden dönünce Diyar, Ulaş ve Rojhat, onun odasını ziyarete gittiler. Üçü Sofi'nin hüccesine geçip o odada kalan dört arkadaşları ile beraber oturdular. Bu arada Sofi'nin bacağına platin takılmış ve bacağındaki kırık yerlerin sabit durması için bacağının birçok yerinden dışarıya şişler çıkarılmıştı.

Sofi'nin hemen yanına oturmuş olan Rojhat, ona, "Hastanede çok azla kaldın. Neden?" diye sordu.

Sofi:

“Ameliyattan sonra bekletmek istediler. Ama bir hafta geçtikten sonra ben cezaevine dönmek istedim. Yoksa doktorlar bir hafta daha hastanede kalmam gerektiğini düşünüyorlardı” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Dönmekle iyi yapmışsın. Biz de senin durumunu merak ediyorduk” dedi ve “Peki askerler ve tedavini yapan doktor durumdan şüphelendiler mi?” diye sordu.

Sofi:

“Doktor, durumu çok fazla kurcalamadı. Ama sanırım askerler inanmadılar. Beni hastaneye götördükleri sırada subaylardan biri kırık bacağımın resmini çekmek istedi. Ama ben engel oldum” dedi.

Devrim:

“Düşmanın ne düşündüğü bizim açımızdan çok sorun değil. Zaten onlar bizim ne yaptığımızı tahmin bile edemezler. Ama yönetim öne sürdüğümüz gerekçeye inanmıyor ve konuyu çok fazla kurcalıyor. Sofi, hastanedeyken birkaç defa buraya gelip bize tekrar tekrar durumu sordular. Bizim tünel kazdığımızı düşünüyorlar. Biz de, onlara bir insanın bacağının tünel kazarken bu şekilde nasıl kırılabileceğini sorunca sustular. Ama bizi bir süre takip altına alacakları kesin.”

Ulaş:

“Bize de aynı soruları sordular. Ama biz konuyu bilmediğimizi ama Sofi ağır olduğu için tuvalette bile düşerse bacağının kötü bir biçimde kırılabileceğini söyledik. Yine de bu tuvalet meselesi çok inandırıcı olmadı sanırım.”

Devrim:

“Ne yapalım gecenin o saatinde başka bir gerekçe uydu-ramazdık. İki metrelik hücrenin içinde durup dururken kimsenin bacağı iki yerden kırılmaz.”

Diyar:

“Rojhat’ın da ayağı kırıldığında onun tuvalette düştüğünü söylemiştik” diye karşılık verdi ve gülerek “Sofi ile ilgili olarak da adamın biri bana tuvalette ne yaptığımızı sordu. Ben ona uygun bir cevap verdim, ama bu konu bir süre için başımızı ağrıta-cak” dedi.

Ulaş, omuz silkerek, “Neyse boş verin siz onları” diye konuyu kapatmak istedi ve “Şüphelenseler de ellerinde hiç bir şey yok. Bizim de bu cezaevinde geçireceğimiz çok fazla zamanımız kalmadı. Biz buradan çıkınca kendilerinin ne yapacağını artık kendileri bilir. Biz işimize bakalım” dedi ve bir süre sessiz kalıp Sofi’nin ayağına baktıktan sonra Sofi’ye, “Eee Sofi, şimdi ne yapacağız? Bir fikrin var mı?” diye sordu.

Oldukça üzgün ve moralsiz olduğu görülen Sofi, sadece, “bilmiyorum” diye cevap verdi.

Sofi’nin düştüğü durumun başlıca sorumlusunun yine Sofi olduğunu düşünen Ulaş, “Biz seni kaç defa duvara tırmanırken zorlanmadan için spor yapman gerektiği konusunda uyardık. Ama sen bizi dinlemedin Sofi. Biz de her gün spor yapıp geceleri havalandırmaya çıkıp yerlerde süründük. Ama hiçbirisi boşuna değildi. Bak sen kendini bu konuda hiç zorlamadığın için başına bunlar geldi” dedi ve “Şimdi seni buradan çıkarabilmek için ne yapacağız, söyler misin?” diye sordu.

Sofi, cevap vermeyip sessiz kalınca Ulaş, çok kızgın olduğu fakat içinde bulunduğu zor durumdan dolayı daha fazla zorlamak istemediği Sofi’ye “Sofi bizimle beraber çıkmak istiyor musun?” diye sordu ve “Biz de ona göre bir planlama yapacağız” dedi.

Zorla konuşan Sofi, “Çıkmak istiyorum, ama bu şekilde sizi de riske atacağımı biliyorum. Bacağımdaki şişler tellere takılabilir. Ayrıca bunlar ayağımdayken yerde sürünüp duvarlara da tırmanamam” dedi.

Agit:

“Bu bacak ile çıkması mümkün değil. Havalandırma duvarını bizim yardımımız ile geçti diyelim. Avluda sürünme yapıp tel örgünün arasından tellere değmeden geçmesi ve dış duvardan dışarıya inmesi çok zor olur.”

Ulaş:

“Ne yapabiliriz peki?”

Devrim:

“Bence Sofi’yi çıkarmamızın önündeki en büyük engel bacağının kırık olmasından çok kendisinin bacağından dışarıya çıkarılan kocaman şişler yüzünden hareket edememesi. Bu yüzden bence Sofi, yine hastaneye gitsin ve bacağındaki şişleri çıkarttırsın. Eğer ayağında sadece platin kalırsa en azından avluda sürünebilir. Eğer dışarıya çıkmayı başarırsak dışarıda onu sırtımızda da taşıyabiliriz. Eğer dışarıda araba da bulursak zaten sorun kalmaz.”

Sofi:

“Bence buradan firar edeceğimiz gün siz, benden önce çıkın. Ben, sizin sağlam bir şekilde buradan çıkmanızdan sonra tek başıma çıkmayı denerim” diyerek kendince onun yüzünden arkadaşlarını riske atmayı istemediğini anlatmaya çalıştı.

Ona gülümseyerek karşılık veren Ulaş, “Gülünç olma Sofi. Tek başına havalandırma duvarını bile geçemeyeceğini sen de biliyorsun. Bu işi bu kadar basite alma. Eğer düşman, seni buradan kaçmaya çalışırken yakalar ise seni zaten infaz ederler. Bizim de kaçığımızı anlayıp biz daha bu cezaevinin olduğu odayken hepimizi keklik gibi avlarlar. Eğer çıkacaksan bizim ile

çıkacaksınız. Ama bunun için bacağındaki şişleri çıkartmalıyız” dedi.

Sofi:

“Tamam o halde. Zaten bu hafta kontrol için yine hastaneye gideceğim. O zaman doktora da bacağımdaki şişleri çıkarmasını söylerim. Bu konuda onu ikna etmeye çalışırım” dedi.

Ulaş:

“Doktoru bir şekilde ikna etmek zorundasın” diye karşılık verdi ve “Neyse biz kalkıp odamıza dönelim. Bu arada Sofi’nin durumu netleşene kadar biz de telleri hazır hale getirmek için uğraşacağız” dedi. Diyar ve Rojhat ile beraber oradan ayrılarak kendi odalarına döndüler.

Sofi’nin bacağının kırılması ile beraber tutsakların işleri artık eskisinden daha zor ve riskli olacaktı. Sofi’yi o zindanda bırakıp çıkmak istemiyorlardı, ama mevcut durumunun da kendileri açısından büyük bir risk oluşturduğunun farkındaydılar. Kısa bir süre sonra hem kendileri hem de Sofi için zor bir seçim yapmak zorunda kalacaklardı...

Sofi, o hafta bacağına takılmış platinden dışarıya çıkan ve hareket etmesini neredeyse imkansız hale getiren şişleri çıkarmak üzere hastaneye gitti ve nihayet doktorları ikna edip ayağındaki şişleri çıkarttırmayı başarabildi. Fakat bu sefer Sofi'nin kırık bacağını her hareket ettirmesinde bacağındaki dikiş yerlerinde kanama başlıyor ve Sofi bu yüzden çok büyük bir acı hissediyordu. Dolayısıyla Sofi'nin o durumda da hareket etmesi ve buna ek olarak havalandırma duvarına tırmanıp cezaevi avlusuna inmesi ve sonrasında tutsakların cezaevinden kaçacakları sırada aşmak zorunda kalacakları engelleri aşması zor değil, imkansız görünüyordu.

Sofi'nin hastaneden dönmesi ile beraber onun kendileri ile çıkıp çıkamayacağından emin olmak için ayağını kontrol etmek üzere onun kaldığı odayı ziyaret eden Ulaş ve Diyar, Sofi'nin o bacak ile zindandan firar etmesi bir yana tek başına lava-boya gitmesinin bile çok zor olacağını anladılar. Bu yüzden oda da bulunan diğer arkadaşları Dilêr, Devrim ve Agit ile beraber Sofi ile konuşmaya karar verdiler.

Sofi'yi mevcut durumu ile yanlarında dışarı çıkaramayacaklarından kesin olarak emin olmuşlardı. Ama kendilerinin o

cezaevinden kaçıp kurtulmaları durumunda odaya gelip kendilerinin kaçtığını öğrenecek olan Türk askerinin ve cezaevi idaresinin tüm hınçlarını ayağı kırık olan Sofi'den çıkaracaklarını ve belki de onu infaz edip, Sofi'nin cezaevinden kaçmak istediği sırada vurulduğunu söyleyebileceklerini de biliyorlardı.

Sofi'nin hayatını riske atmayı göze alamayacakları için Sofi'nin odadan ayrılması yönünde bir karar aldılar ve Sofi'ye Serhat ve Ramazan'ın kaldığı odaya geri gitmesini söylediler. Ayrıca Sofi'ye eğer onlar çıkmadan önce bacasında düzelse olursa kendisini yine o odaya alacaklarını, o olmazsa ve gerekli koşullar sağlanırsa gideceği yeni oda Ulaş, Diyar ve Rojhat'ın odası ile aynı kısımda olduğu için belki de onunla beraber Serhat ve Ramazan'ı da gruba dahil edebileceklerini söylediler. Ama Sofi'nin ayağı iyileşmeden önce eğer uygun bir fırsat yakalayacak olurlar ise cezaevinden kaçacaklarını ve kendisini bekleyemeyeceklerini ekleyip kendisinin zaten bu ihtimalde odada yalnız kalmasına tedbir olarak odasını değiştirmesi gerektiğini söylediler.

Sofi, kesinlikle o odadan ayrılmak istemiyordu. Çünkü kendisinin o odadan ayrılmasından sonra arkadaşlarının fırsat bulup o cezaevinden kendisi olmadan kaçacaklarını biliyordu. Ama onların söylediğinin dışındaki başka bir şeyde ısrar etmenin de hem kendisinin hayatını hem de arkadaşlarını tehlikeye atmak anlamına geleceğini bildiği için onların almış olduğu bu karara uyacağını belirtti. Sofi, duvardan düşüp bacasını kırmadan önce arkadaşlarının kendisine spor ve diyet yapması için yaptığı uyarılara kulak asmadığı için bu durumu yaşamak zorunda kaldığını biliyordu. Bu yüzden kendisini suçluyor ve bunu her konuşmasında da üzerine basa basa dile getiriyordu.

Ulaş ve Diyar'ın Sofi'yi ziyaret etmek için diğer arkadaşlarının kaldığı odaya yaptıkları ziyaretin üzerinden iki gün geçtikten sonra Diyarbakır genelinde yoğun bir yağmur yağışı olaca-

ğını öğrenmişlerdi ve o günün akşam üstü saatlerine, o gece ne yapacaklarını tartışmak üzere havalandırmaya çıkmışlardı.

Avluya çıkınca havaya bakan Ulaş, havalandırmada beraber volta atmakta olan Diyar ve Rojhat'a bakarak, "Bu akşam yağmur ve fırtına var. Rüzgardan dolayı tel örgüler sallanacak ve teldeki alarm sık sık çalacak. Bu yüzden düşman alarmın çalışıyor olmasını çok fazla dikkate almaz. Biz de bu fırsattan yararlanıp tel örgüden geçebileceğimiz kadarlık bir alanı kesebiliriz" dedi.

Diyar:

"Ben ve Dilêr, beraber mi gideceğiz yoksa ben tek mi gidiyorum?" diye sordu.

Ulaş:

"Bu akşam sen ve Dilêr, odada kalacaksınız" diye cevap verdi ve "Ben, Agit ve Devrim avluya inip gözetleme yapacağız. Rojhat da telleri kesecek" dedi.

O zamana kadar Dilêr ile birlikte telleri kesmek üzere görevlendirilen Diyar, "Ben gitsem daha iyi olmaz mı?" diye sordu.

Ulaş:

"Rojhat şimdiye kadar sadece bir defa avluya indi. Avluya alışması için onun gitmesi daha iyi olur. Ayrıca o, sen ve Dilêr'e göre daha kısa boylu olduğu için avluda daha rahat hareket edebilir. Ben, Devrim ve Agit de Rojhat'ın tel örgüye doğru sürüldüğü güzergahın üzerinde belli aralıklarla yerde uzanıp etrafı gözetleyeceğiz" dedi.

Diyar:

"Peki ben ne yapacağım?"

Ulaş:

"Dilêr, odasında Sofi'nin yanında kalacak. Sen de bu odada kalıp odaya gardiyan filan gelirse karşılayıp odaya girmesine müsaade etmeden geri göndereceksin. Ayrıca arada sırada havalandırma duvarının üzerine çıkıp avluyu da gözleyecek ve

bizi kontrol edeceksin. Eğer avluda bir anormallik fark edersen bize doğru taş atıp bizleri uyuracaksın.”

Diyar:

“Anladım.”

Ulaş:

“Unutmadan, biz avludan odaya döndüğümüzde tırmanma ipi yerine avluya merdiveni sarkıt. Ben merdivenle duvara tırmanacağım. Sofi’nin başına gelenlerden sonra risk almasak daha iyi olur.”

Rojhat:

“Peki ben telleri kestikten sonra tellerin arkasındaki Alman tellerini de açacak mıyım?”

Ulaş:

“Evet Alman tellerini de açacaksın. Biliyorsun tel örgü, baklava dilimli tellerden oluşuyor. Bu tellerin alt kısmı da yere döşenmiş olan bir demir şişe bağlanmış durumda. Bu telden hepimizin geçeceği ölçüde bir yer açmalısın. Yani geçeceğimiz yerin üç tarafını hesap edersek toplamda otuz beş veya kırk arası tel kesmen gerekecek. Teldeki işin bittikten sonra da tel örgünün arkasında yere döşenmiş olan Alman telini açacaksın. Ama işin bittikten sonra her iki teli de tekrar kapatarak kamufle etmelisin. Biz buradan çıkana kadar askerler tellerdeki kesik yerleri fark etmemeli.”

Tutsaklar, akşamki planlamaları hakkında uzun uzun tartıştıktan sonra hava kararmaya başlarken, gardiyanlar odaya gelip havalandırma kapılarını kapattı. Kapıları açıp tekrar havalandırmaya çıkmadan önce Diyar, Rojhat’ın tel örgüdeki telleri kestikten sonra açılan yeri tekrar kapatıp kamufle edebilmesi için pencere önünden kestikleri birkaç tane küçük kanca yaptı ve kancaları Rojhat’a teslim ettikten sonra üçü elbiselerini değiştirip havalandırmaya çıktılar.

Saat sekize yirmi kala Rojhat, avluya inip üçgene giderek askerlerin nöbet değişimini yapmalarını beklemeye başladı. Diyar ve Ulaş da, Rojhat'ın avluya inmesinden sonra merdiveni havalandırmanın kuzey duvarına astılar ve Diyar merdivenle duvarın üstüne çıkıp nöbetçi kulesini gözlemeye başladı. Saat sekizde yapılan nöbet değişimlerinde, saat altı ve sekiz arasında kulede nöbet tutan askerin yerine başka bir asker nöbet tutmak için kuleye girmedi ve kule boş bırakıldı.

Kulenin boş bırakıldığını gören Diyar, duvarın üzerinden avluya doğru eğilerek üçgende beklemekte olan Rojhat'a seslenip ona nöbetçi kulesinin boş olduğunu ve tellere doğru sürünmeye başlayabileceğini söyledi.

O sırada yoğun bir yağmur da olduğu için Rojhat, yanında götürdüğü kamuflejı üzerine atarak yavaş bir biçimde tel örgüye doğru sürünmeye başladı.

Rojhat'ın harekete geçtiğini gören Diyar, havalandırmaya inip Ulaş'a, "Nöbetçi kulesi boş. Rojhat da tellere doğru sürünmeye başladı" dedi.

Ulaş:

"İyi o halde merdiveni diğer duvara asalım da ben de avluya ineyim" deyince Diyar, uç uca bağladıkları çekpas saplarının yardımını ile merdiveni o duvardan indirdi ve avluya inmekte kullandıkları duvara astı.

Ulaş'ın avluya inmesinden sonra Diyar, havalandırma duvarının üstüne çıkıp cezaevinin avlusunu gözetlemeye başlamışken Ulaş, koşarak diğer arkadaşlarının kaldığı odanın havalandırma duvarının yanına gitti. Duvara vurup onlara Devrim ve Agit'in avluya inmelerini söyledi. O sırada avluya inceklerini bilen ve bunun için hazırlanmış olan devrim ve Agit de beklemekten hızlıca duvara tırmandılar ve avluda bekleyen Ulaş'ın yanına indiler.

Üçü, koşarak üçgene doğru giderlerken Rojhat ise yolu yarılıyarak yetmiş metre uzunluğundaki bir mesafeyi sürünerek geçmiş ve futbol sahasının duvarını geçerek tel örgü ile cezaevi ana binası arasındaki açıklığa ulaşmıştı.

Üçgene ulaşır ulaşmaz Rojhat'ın nerede olduğuna bakan Ulaş, daha sonra yanındaki Devrim ve Agit'e dönerek onlara kendilerinin ne yapacaklarının anlattı. "Rojhat, tellere varmak üzere. Agit, şimdi de sen Rojhat'a doğru sürünmeye başla. Ama futbol sahasının duvarının bittiği yerde, yani Rojhat'ın şuan bulunduğu yerde dur. Sen ve Rojhat'ın arasında yaklaşık otuz metrelik bir mesafe olacak. Sen orada kamuflej bezinin altında yere uzanıp hiç hareket etmeden etrafı kollayacaksın. Senin gideceğin yerden cezaevinin bu cephesinin tamamı ve ayrıca üç tane de nöbetçi kulesi görünüyor. Eğer bu bölgede veya nöbetçi kulelerinde bir hareket göreceksin olursan Rojhat'a bir taş atıp onu uyarsacaksın ve ikiniz de hareket etmeden yerinizde bekleyeceksiniz. Ben ve Devrim de on metre aralıklar ile senin arkanda olacağız ve seninle beraber etrafı kontrol altına alacağız. Aramızdan biri, herhangi bir hareketlilik veya anormallik görürse önündeki arkadaşta taş atarak onu uyacaktır."

Ulaş'ı iyice dinleyen ve ne yapacaklarını anlayan Agit ve Devrim ile beraber Ulaş da sürünerek konumlanacakları yere doğru gitmeye başladılar. Önden giden Agit, futbol sahasının duvarının bittiği yerde durdu ve tam karşısına düşen üç nöbetçi kulesi ile avlunun genelini gözetlemeye başladı. Ulaş ve Devrim ise on metre aralıklar ile onun arkasında yere uzanmış ve etrafı gözlüyorlardı.

Daha önceden planladıklarından biraz daha hızlı sürünmeyi tercih eden Rojhat, yaklaşık yirmi dakika sonra tel örgülerin yanına ulaşmıştı. Tel örgünün önünün otlar ile kaplandığı bir yerde durup etrafına baktı. Bulunduğu yerde, nöbetçi kulesi ve bu kulenin hemen önünde olan köpek kulübesi, onun tam karşısında, kendisinden sadece elli metre uzaklıktaydılar.

Etrafta herhangi bir anormallik olmadığını gören Rojhat, bardaktan boşalırcasına yağın yağmuru da fırsat bilerek elindeki pense ile telleri kesmeye başladı. Teli her kesişinde alarm çalıyor ama yağmurun sert biçimde yağmasından dolayı cezaevindeki görevlilerin şüphelenmeyeceklerini düşünerek telleri kesmeye ara vermedi ve çok geçmeden tel örgünün içinden, her kenarı yaklaşık kırk santimetre genişliğinde olan bir geçit açtı.

Tel örgüdeki geçidi açtıktan sonra telin diğer tarafına yere döşenmiş olan Alman telinin içinden geçebilmeleri için onun da iki tarafındaki bağlantı parçalarını açtı. Etrafını iyice kontrol edip içinden geçecekleri alanı tam olarak hazırladığından emin olduktan sonra da yanında getirdiği küçük kancaları kullanarak hem Alman telini hem de alarmlı tel örgüde kesmiş olduğu telleri tekrar bir araya getirip açtığı geçidi kapattı ve hazırladığı yerin etrafını ot ile kapatıp kamufle etti.

Rojhat, tellerin etrafını ot ile kapattıktan sonra sağ elini havaya kaldırarak arkasında beklemekte olan Agit'e işaret verince Agit, Ulaş ve Devrim oldukları yerden geri çekilmeye başladılar. Rojhat da, onların arkasından sürünerek üçgene doğru yola çıktı.

Üç arkadaş, toplamda iki saat içinde tel örgüden geçebilecekleri bir açıklık açmış ve üçgene gelip toplanmışlardı. Üçü de özgürlüklerine kapı aralayacak kadar önemli olan bir işi sorun çıkarmadan sonuca ulaştırdıkları için heyecan ve sevinç içerisindeydiler.

Sevinçten yerinde duramayan Devrim, "Bu iş bitmiştir! Artık önümüzde önemli bir engel kalmadı" diyerek sevincini arkadaşlarına da yansıttı.

Yağmur suyunun içinde yaklaşık bir saat boyunca süründüğü için sıırıslık olan Rojhat, Devrim'in sevincine katılarak, "Zor oldu ama başardık" derken soğuktan titriyordu.

...

Tutsaklar, o günden sonra cezaevinden çıkacakları günün hazırlığını yapmak ile uğraştılar ve nöbetçi kulesinin boş bırakılacağı ve aynı zamanda da yağışlı havanın olacağı bir günü beklemeye başladılar. Sofi'nin odadan ayrılması kararı aldıkları için Sofi yeni odasına gitmeden önce cezaevinden çıkmayacaklardı bu süre içerisinde askerlerin nöbet değişimlerini gözetlemek ile uğraşacaklardı. Ama bir türlü yağışlı havanın ve nöbetçi kulesinin boş bırakılması durumu aynı zamana denk gelmiyor, kulede asker olmadığı zamanlarda yağışlı hava olmuyor, yağışlı havalarda ise nöbetçi kulesi dolu oluyordu.

Ayrıca o günlerde askerler, çoğunlukla nöbetçi kulesine giriyor ve kuleyi boş bırakmıyorlardı. Daha önce her gün ya saat sekiz ve on veya on ve oniki nöbetleri sırasında boş bırakılan nöbetçi kulesi şimdi çoğunlukla dolu oluyordu.

Tellerden geçebilecekleri yeri kesip hazırlamalarının üzerinden geçen dört günün ardından Sofi, odasını değiştirerek Rojhat, Ulaş ve Diyar'ın kaldığı oda ile aynı kısımda olan ve Serhat ile Ramazan'ın kaldığı odaya geçti. Sofi, o odaya geçmeden önce Ersan, Silivri Cezaevi'ne sürgün edildiği için Ersan'ın amcası olan Remzi de nihayet o odadan ayrılmayı kabul etmiş ve Sofi ondan boşalan hücreye yerleşmişti.

Sofi, kendisinin yanlarından ayrılması ile firar hazırlığının yapıldığı odada kalan arkadaşlarının ilk buldukları fırsatta dışarı çıkmaya çalışacaklarını biliyor, ama bir umut kendisinin ayağı iyileşene kadar arkadaşlarının çıkmamalarını ve kendisinin de tekrar firar edecek gruba katılmasını bekliyordu.

2 Mart günü Dilêr ve Devrim, diğer arkadaşlarının kaldığı odayı ziyarete geldiler. Diyar, Rojhat ve Ulaş ile beraber son planlamalarını gözden geçirmek için bir toplantı yaptılar. Rojhat'ın hücresinde toplanan beş yoldaşa tarif edilemeyecek derecede büyük bir heyecan ve bir an önce o zindandan çıkıp özgür dağlara ulaşma istemi vardı.

İlk söz, alan Ulaş, “Arkadaşlar, hazırlıklarımız bitti sayılır” diye başladı ve “Sofî’yi de sağlam bir odaya aldık. Bu yüzden bundan sonra artık her an bu cezaevinden dışarı çıkma olasılığımız var. Dolayısıyla bundan sonra her gece havalandırma kapıları kapandıktan sonra çıkış için giyeceğimiz elbiseleri giymeli ve o gece çıkacakmışız gibi hazırlanmalıyız. Bu sebep ile de planlamamızı son bir defa gözden geçirirsek iyi olur” dedi.

Beş arkadaş, üç saat boyunca çıkış günü için nasıl bir yol izleyip ne tür bir yöntem uygulayacakları konusunda uzun uzun tartışılar. Çıkış günü, üzerlerine ne giyeceklerinden, yanlarında dışarıya çıkarıp çıkarmamaları gereken eşyalara, cezaevi avlundayken köpek ile karşılaşınca ne yapabileceklerinden, kendileri kuleye gireceği sırada gelmesi muhtemel olan devriyeye karşı nasıl bir önlem alabileceklerine, sürünme yapacakları sırada birbirleri ile nasıl iletişim kuracaklarından, üzerlerine atacakları kamuflajların biçimine yine çıkış sıralamasından dışarda belirledikleri yere bırakılmış olan telefona ve randevu yerine nasıl ulaşabileceklerine kadar her konu üzerinde uzun uzun tartışılar ve planlamalarına son şeklini verdiler ve toplantı bittikten sonra odalarına dönen Dilêr ve Devrim, konuştuklarının tamamını Agit’e de aktardılar.

O akşam, saat yedide çok yoğun bir şekilde olmasa da bir saatlik bir yağmur yağışı oldu. Ama nöbetçi kulesinde asker olduğu için tutsaklar, çıkış denemesi yapamadılar. Ertesi gün de hem hava açıktı hem de nöbetçi kulesi doluydu.

5 Mart Cumartesi gününün sabahında tutsaklar güneşli bir güne uyandılar. Kahvaltıdan sonra da bahar güneşinin sıcaklığı ile ısınmak için havalandırmaya çıkıp volta atmaya başladılar.

Güneşe bakınca gözleri kamaşan Rojhat, “Bugün hava açık. Anlaşılan bugün de çıkamayacağız” dedi.

Diyar:

“Bahar mevsimindeyiz. Havanın ne zaman bozacağı belli olmaz. Belki akşama doğru hava kapanır” diyerek o gün de yağış olabileceğini anlatmak istedi.

Ulaş:

“Umarım öyle olur” diye karşılık verdi ve “Dün akşam nöbetçi kulesi doluydu. Bu akşam kulenin boş bırakılma ihtimali var. Eğer yağmur yağmazsa bu geceki fırsatı da kaçıracağız” dedi.

Tutsaklar, o gün hücrelerine çekilip zamanlarını kitap okuyarak geçirdiler. Akşamüstü havalandırmaya çıkınca havanın kapatmış olduğunu gören Ulaş, heyecan ile odaya dönüp Diyar ve Rojhat’ı odanın ara koridoruna çağırdı ve onlara “Hava kapatmış arkadaşlar. Yağmur yağabilir” dedi.

Üç arkadaş, beraber havalandırmaya çıkınca Diyar, Ulaş’a dönüp, “Yağmur yağar mı dersin?” diye sordu.

Havaya bakıp gülümseyen Ulaş, “Kesin yağar” diye cevap verdi ve “Kapkara bulutlar toplanmış” dedi.

En az Ulaş kadar heyecanlanan Rojhat, “Eğer öyle olursa bu akşam çok iyi bir fırsat yakalayabiliriz” dedi.

Ulaş, Diyar’a dönerek hazırlıklarımızda eksik kalan bir şey var mı?” diye sordu.

Diyar:

“Hazırlıklarımız tamam sayılır. Sadece kamuflajların üzerine ot dikmemiz gerekiyor” diye cevap verdi.

Ulaş:

“O zaman kamuflajları da hazır hale getirelim” dedi ve “Peki elimizde ot var mı?” diye sordu.

Diyar:

“Cezaevi avlusundan koparıp getirdiğim ot var” diye cevap verdi ve üç arkadaş, kendileri için hazırladıkları üç kamuflajın üzerine ot dikmek için iğne ve iplik getirip havalandırmada oturdular. İlk olarak Ulaş ve Diyar, iğne ve iplik alarak kamuflaj olarak kullanacakları yatak çarşaflarının üzerine tutam tutam ot dikmeye başladılar. Onlar, kendi kamuflajlarının üzerine ot ile kapattıktan sonra bu kez Rojhat, iğne ve ipliği eline aldı ve kendi kamuflajını hazırlamaya koyuldu.

Diyar ve Ulaş havalandırmada volta atarlarken Rojhat, üst katta kalan arkadaşlarının kendisini görmemeleri için duvarın dibine oturmuş çalışıyordu. O sırada üst kattaki odalardan birinde kalan ve yirmi yıla yakın bir zamandır cezaevinde olan Mehmet Sait adlı arkadaşları, Diyar ve Ulaş ile sohbet etmek üzere üst katın koridor penceresine çıktı.

Pencereye çıkınca Diyar ve Ulaş'ın havalandırmada volta attıklarını gören Sait, onlara seslenerek, “Merhaba arkadaşlar. Nasılsınız ne yapıyorsunuz?” diye sordu.

Üst kattaki pencereye bakınca Sait'i gören Ulaş, ona gülümseyerek, “Sağol Sait arkadaş, bizler iyiyiz. Ne yapalım işte biz de hazırlanıyorduk” diye cevap verdi.

Sait:

“Neye hazırlanıyorsunuz?” diye sordu.

Ulaş:

“Bugün bu cezaevinden çıkacağız da onun hazırlığını yapıyoruz” dedi.

Tutsaklar, o güne kadar cezaevinden kaçabilmek için büyük bir gizlilikle hazırlık yapmışlarken Ulaş'ın Sait'e böyle bir cevap vermesi Diyar ve Rojhat'ı hem şaşırtmış hem de korkutmuştu.

Cezaevinden kaçacağı sırada üzerine atacağı kamuflajı dikmekle uğraşan Rojhat'ı görmeyen Sait, Ulaş'ın kendisine şaka yaptığını düşünüp gülerek, “Peki ne zaman çıkmayı düşünüyorsunuz?” diye sordu.

Dudağını bükerek karşılık veren Ulaş, “Eğer kısmetse bugün çıkmayı düşünüyoruz” dedi.

Ulaş'ın verdiği cevap üzerine kahkaha atıp gülen Sait, “Üçünüz de ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası almışsınız. Ama buna rağmen hala buradan çıkabileceğinizi düşünmeniz ilginç doğrusu” dedi.

“Sen bu gece nasıl çıkacağımızı görürsün!” demek istercesine kafasını sallayan Ulaş, “Ne yapalım umut fakirin ekmeğidir derler” diye cevap verdi ve “Biz de umut edip zindanda geçecek olan ömrümüzün tamamlanması sürecinin daha katlanılır olmasını sağlıyoruz” dedi.

Sait'in herhangi bir şeyden şüphelenmediğini gören Diyar ve Rojhat, biraz olsun rahatlayıp derin bir nefes aldı. Sait, bir süre daha onlar ile sohbet ettikten sonra pencereden ayrılıp odasına gitti.

Havalandırmada volta atmaya devam eden Ulaş havaya bakıp, "Diyar, hava iyice kapanıyor" dedi.

Kapkara bulutların toplandığını gören Diyar, "Evet, yağmur yağacak" diye karşılık verdi.

Ulaş:

"Sence bu akşam çıkabilir miyiz?" diye sordu.

Diyar:

"Yağmur yağacağı kesin gibi. Eğer nöbetçi kulesinde de asker olmaz ise çıkarız" diye cevap verdi. "Ama son günlerde kulede sürekli olarak asker bulunduruyorlar" diye ekledi.

Ulaş, o gün cezaevinden kaçacakları yönünde sebebinin bilmediği bir iyimserlik ile dolmuştu ve Diyar'a bakarak, "Ben bugün buradan çıkacağımıza inanıyorum" dedi.

Saat beşte tutsakların tümü, dışarıya çıkmak için üstlerini değiştirerek hazırlanmaya başladılar. Çoğunlukla saat altıda havalandırma kapıları kapandığı için o gece eğer koşulları uygun ise saat altı ve sekiz arasındaki nöbet sırasında çıkabileceklerini de düşünüyorlardı. Her biri, dışarıda giyecekleri elbiseleri ve bu elbiselerin de üstüne sauna eşofmanları giydikten sonra gardiyanların odaya gelip havalandırma kapılarını kapatmalarını beklemeye başladılar.

Saat altıya on dakika kala, gardiyanlardan biri havalandırma kapılarını kapatmak üzere odaya girdi ve o sırada rahat bir şekilde televizyon karşısında oturmuş olan Diyar, Ulaş ve Rojhat'a bakarak, "Arkadaşlar bir ihtiyacınız var mı?" diye sordu.

Ulaş, gardiyana dönüp, “Sağol hoca herhangi bir ihtiyacımız yok” diye cevap verince gardiyan havalandırma kapılarını kilitleyip odadan çıktı.

Gardiyanın odadan ayrılması ile beraber Ulaş, oturduğu sandalyeden kalkıp Diyar’a bakarak, “Diyar, hemen merdiveni duvara asıp nöbet değişimini izlememiz lazım. Çok az bir zaman kaldı” deyince Diyar, hemen hücreğine gidip eşofmanın üzerine cezaevi avlusunun beton zemini ile aynı renkte olan bir tişört ve tayt giydi.

O sırada diğer odada kalan Devrim, Dilêr ve Agit de havanın bozulduğunu görünce odalarının havalandırma kapıları kapanır kapanmaz hazırlanmaya başlamışlardı.

Diyar ile Ulaş, merdiveni havalandırmanın kuzey tarafındaki duvara astıkları sırada sağanak bir yağmur yağmaya başladı. Diyar, merdiven ile duvara tırmanıp nöbetçi kulesini izlemeye koyuldu. Beş dakika sonra içi askerle dolu olan bir minibüs nöbetçi kulesinin önüne gelerek orada durdu. Normal şartlarda askerler yaya olarak nöbetçi kulelerine gelip nöbet değişimini yaparlarken bu kez aşırı yağmur nedeniyle ıslanacaklarını bildikleri için komutanları, askerleri minibüs ile nöbetçi kulelerine kadar getirmişlerdi. Keşfini bitiren Diyar sonuçta askerlerin kuleye girmediklerini görünce bu mükemmel haberi arkadaşlarına vermek üzere havalandırmaya indi. Bu haberin hemen ardından hazırlıklar hız kazandı.

Üç arkadaş, merdiveni asılı olduğu duvardan alıp cezaevinin avlusuna indikleri duvara astılar ve Ulaş, Diyar’a, “Sen önden git ve diğer arkadaşları çağır. Ben ve Rojhat da senden sonra avluya ineceğiz” dedi.

Kafasına siyah bir maske geçiren Diyar, “Anladım. Ben gidiyorum” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Ben ve Rojhat, tellere doğru sürünmeye başlayacağız. Diğer üç arkadaş da avluya indikleri gibi direk üçgene gelsinler. Ama kimse orada beklemesin ve tellere doğru sürünmeye başlasın. Sürünme sırasında nasıl hareket edeceğimizi daha önce konuşmuştuk. Herkes planlamaya göre hareket etsin” dedi.

Diyar:

“Merak etme. Söylediğin konularda sıkıntı yaşamayacağız” diye karşılık verdi ve cebine bir paket karabiber koyup, burununu mandal ile kapattıktan sonra duvara tırmandı. Karabiberi cezaevini dışına çıktıklarında cezaevi köpeklerinin gittikleri yönü bulamaması için yere dökceklerdi.

Cezaevi avlusuna inen Diyar, hiç zaman kaybetmeden diğer üç arkadaşlarının kaldıkları odanın havalandırma duvarının olduğu yere doğru koşmaya başladı. O sırada cezaevi avlusunda şiddetle yağan yağmurun sesi yankılanıyordu. Havalandırma duvarına yetişen Diyar, orada dizlerinin üstüne çöküp iki defa eliyle duvara vurdu ve yerden aldığı bir taşı duvarın üstünden havalandırmaya attı.

Diyar, havalandırma duvarının yanına ulaştığı sırada Devrim, Agit ve Dilêr de her akşam yaptıkları gibi çıkışa hazırlanmış ve havalandırmaya çıkarak arkadaşlarından gelecek olan haberi beklemeye koyulmuşlardı. Havalandırma duvarından gelen yumruklama seslerini duyup havalandırmaya atılan taşı görünce Dilêr, daha önceden duvara asmış oldukları merdiven yardımı ile duvarın üstüne tırmanıp avluda bekleyen Diyar’a baktı.

Diyar da, duvarın üstüne çıkan Dilêr’i görünce ona, “Başlıyoruz. Çabuk hepiniz avluya inin” dedi.

“Başlıyoruz” sözünün, cezaevinden o akşam çıkacakları anlamına geldiğini bilen Dilêr, heyecanlanarak, “Nöbet kulesinde asker yok mu?” diye sordu.

Acele eden Diyar, “Kule boş” diye cevap verdi ve “Çabuk olun. Sen hemen aşağı in diğerleri de senin arkandan gelsinler” dedi.

Bunun üzerine Dilêr, havalandırmada bekleyen Agit ve Devrim’e dönüp, “Arkadaşlar, çıkıyoruz. Ben avluya ineceğim. Siz de arkamdan gelin” dedi ve beklemeden duvarın diğer tarafına dönüp aşağıya indi.

Dilêr’in ardından Devrim ve Agit de avluya indiler ve üç arkadaş da kafalarına maske geçirip burunlarına çamaşır mandalı taktıktan sonra Diyar’ın arkasından üçgene doğru koşmaya başladılar. O sırada Rojhat ve Ulaş, avluya inip tel örgüye doğru sürünmeye başlamışlardı. Fakat yavaş bir biçimde süründükleri için üçgenden sadece yedi veya sekiz metre kadar uzaklaşabilmişlerdi.

Diğerleri de üçgene ulaştıktan sonra ilk olarak Devrim yüzüstü yere uzanıp, üzerine ot dikip ıslattığı kamuflajı üzerine attı. Kamuflaj haline getirdikleri bu yatak çarşaflarının dört ucuna, el ve ayaklarını geçirebilmek için dört tane küçük kese yapmışlardı. Bu sayede yerde süründükleri sırada sırtlarında olan kamuflajları bir yerlere takılıp üzerlerinden kaymayacaktı. Devrim el ve ayaklarını kamuflajdaki küçük keselere geçirdikten sonra Ulaş ve Rojhat’ın gittiği yöne doğru sürünmeye başladı.

Arkada kalan üç arkadaşları o sırada dikkatle sürünmekte olan Devrim, Ulaş ve Rojhat’a baktılar. Bu üç arkadaşlarının kendilerine çok yakın bir mesafede olmalarına rağmen, hareket etmedikleri sürece göze çarpmaları veya farkedilmeleri çok zordu. Anlaşılan üzerine ot dikip ıslatarak hazırladıkları kamuflajları işe yaramıştı ve yerde sürünmekte olan arkadaşları bazı bölgele- rinde parça parça ot bitmiş olan beton zeminli avlu ile birmiş gibi görünüyorlardı. Bu durumda kulelerde nöbet tutan askerlerin veya güvenlik kameralarını izleyen gardiyanların da onları fark etmeleri çok zordu. Çünkü sürünme sırasında yaklaşık on saniye- de bir hamle yapan tutsaklar, neredeyse hiç hareket etmiyorlar-

miş gibi görünüyorlardı. Ayrıca kamuflajlarını ıslattıkları için ve yağmakta olan yağmur nedeniyle cezaevi avlusuna ve çevresine yerleştirilen termal kameralar da işlevsel olmayacaklardı.

Devrim, üçgenden bir buçuk metre kadar uzaklaştıktan sonra onun ardından gelen Agit de aynı biçimde yere uzanıp kamuflajını üzerine attıktan sonra sürünmeye başladı. Agit'in ardından da sırasıyla Diyar ve Dilêr tel örgülere doğru sürünmeye başladıkları sırada saat altıyı yirmi dakika geçiyordu.

Tutsaklar birer metre aralıklar ile çok yavaş bir biçimde sürünüyorlardı ve tüm hamlelerini hemen hemen aynı anda yaptıkları için hamleden sonra durduklarında on saniyeye yakın bir süre içinde avluda hiç hareket yokmuş gibi görülüyordu. Sadece yağmurun beton zemine çarparken çıkardığı ses duyuluyor ve yağmur damlalarının yere düşüp parçalanmaları görülüyordu. Yaklaşık yirmi dakika kadar süründükten sonra hepsi futbol sahası duvarının yani cezaevi ana binasının tel örgülere en yakın olan son duvarını da geçmiş ve tel örgü ile ana bina arasındaki yirmi metre genişliğinde olan boş alana ulaşmışlardı.

İlk olarak tel örgüye ulaşan Rojhat, daha önceden tel örgüdeki telleri keserek hazırladığı geçidi aramaya başladı. Çok geçmeden Rojhat, telde açmış olduğu geçidi buldu. Aradığı yer aslında tel örgüye ilk olarak ulaştığı noktadaydı ama heyecandan ve tellerin önünde biten otlardan dolayı ilk bakışta görememişti.

Tel örgüyü geçecekleri yeri bulan Rojhat, hemen arkasından bekleyen Ulaş'a dönerek, "Tamam buldum. Buradan geçeceğiz" dedi.

Ulaş:

"Bağlantıları aç o halde" diye karşılık verdi.

Rojhat:

"Diğer tarafa şimdi geçecek miyiz?" diye sordu.

Ulaş, cevap vermeden önce yağmur durduğu için yavaş yavaş açılmaya başlayan gökyüzüne baktı. Gökyüzündeki bulutlar dağılmaya başlamış ve bu bulutların arasından yer yer yıldızlar görünüyordu.

Bu durum, onlar adına kötü bir şansın habercisiydi adeta. Onlar yağmura güvenerek oraya kadar gelmişlerdi, ama avludaki en tehlikeli bölgeye geldikleri gibi yağmur sesi kesilmiş ve gökyüzüne baktıklarında bulutların arasından sıyrılmaya çalışan yıldızları görmüşlerdi.

İçinden yağmura da açık havaya da ve yıldızlara da lanet okuyan Ulaş, saatine baktı ve yedi olduğunu gördü. O saatte her an için devriye gezen askerler, onların bulunduğu bölgeye gelebilirlerdi. Çünkü altı ay boyunca yaptıkları gözlemler sırasında şahit oldukları gibi devriye geçişleri nöbet saatleri içindeki tek saatlerin ya beş dakika öncesinde veya beş ile on dakika sonrasında yapılıyordu.

Devriye gezen askerlerin her an için oraya gelebileceklerini düşünen Ulaş, Rojhat'a dönerek ona, "Sen teli aç ama biz şimdi geçmeyeceğiz. Biraz bekleyeceğiz" dedi.

Rojhat:

"Neden?" diye sordu.

Ulaş:

"Devriye saatindeyiz. Askerler her an buradan geçebilirler. Ayrıca yağmur da durdu. Telden sonrası düz ve açık bir alan. Devriye geçişleri de oradan yapılıyor. Eğer biz o bölgedeyken devriye gelirse bizi kesin farkederler. Bu yüzden saat yedi buçuğa kadar bekleyelim. Eğer o zamana kadar devriye gelirse zaten askerlerin buradan gitmelerinden sonra teli geçeriz, ama saat yedi buçuğa kadar gelmezlerse o zaman devriyenin gelmeme ihtimali olduğu için yine telleri geçeriz" dedi.

Daha son cümlesini bitirmeden önce tel örgünün diğer tarafından onlara doğru gelen bir köpeği gören Ulaş, elindeki taşla-

rı arkasında bekleyen arkadaşlarına atarak onları uyardı ve hepsi köpeği fark edince kafalarını kamuflajın altına çekip hiç hareket etmeden beklemeye başladılar.

Çaresiz bir biçimde hareket etmeden bekleyip köpeğin kendilerini fark etmemesini ummaktan başka bir çareleri yoktu.

Bariz bir şekilde iri bir hayvan olan o köpek, bir süre etrafı koklayıp tutsakların yanına kadar geldi. Fakat onları fark etmeyip geri döndü ve askerlerin kaldıkları binaya doğru giderek gözden kayboldu.

Köpeğin oradan ayrılması ile rahat bir nefes alan Diyar, köpeğin gitmiş olmasına rağmen neden hala beklediklerini merak edince sürünerek Agit'in yanına ulaştı ve ona "Neden bekliyoruz?" diye sordu.

Agit, orada beklemelerinin ve tel örgüyü geçmemelerinin sebebini bilmediğini söyleyince Diyar, ona Devrim'e sormasını söyledi. Agit, sürünerek Devrim'in yanına gidip ona neden beklediklerini sorduktan sonra tekrar Diyar'a yaklaştı ve ona, "Devriye saatinde olduğumuz için her an devriye gelebilirmiş o yüzden bekliyoruz" diye cevap verdi.

Agit'in bu cevabı üzerine Diyar'ın aklına askerlerin nöbet değişimini minibüsle yapmaları geldi. Yoğun yağmur sebebi ile askerler minibüse binerek nöbet kulelerine gelmiş ve bu şekilde nöbet değişimini gerçekleştirmişlerdi. Bu durumda yaya dolaşması gereken devriyenin de gelmeme ihtimali vardı.

Diyar, havalandırma duvarının üzerinden havalandırmaya inip Ulaş'a nöbet kulesinde asker olmadığını söylediği anda çok heyecanlı olduğu için ona askerlerin minibüs ile geldiklerini söylememişti.

Diyar'a göre hiç gelmeme ihtimali yüksek olan devriyeyi beklemelerinin bir anlamı yoktu. Yağmur sebebiyle devriyelerin iptal edilmiş olması kuvvetli bir ihtimaldi. Saat yedi buçuğa kadar beklemeleri de başlı başına bir risk olacaktı. Çünkü saat seki-

ze on dakika kaldığında da nöbet değişimleri yapılabilir ve kendileri eğer yedi buçukta harekete geçip tel örgüyü geçerlerse yirmi dakika içinde nöbet kulesine girip dış duvarı geçmeleri zor olabilir ve nöbet değişimine gelen askerler onları fark edebilirlerdi. Bu yüzden bir an önce harekete geçmeleri en doğrusu olacaktı.

Diyar, bu düşünceler ile tekrar Agit'e yaklaştı ve ona "Ulaş'a beklememize gerek olmadığını söyleyin. Çünkü yağmur nedeniyle nöbet değişimini yapan askerler buraya minibüs ile geldiler. Bu yüzden devriye de gelmeyebilir" dedi.

Agit:

"Bence sen beni ve Devrim'i geçip ve durumu Ulaş'a kendin anlatsan daha uygun olur. Kendin daha iyi izah edersin" deyince Diyar, Agit ve Devrim'in yanından sürünerek geçip Ulaş'ın yanına gitti.

Ulaş, Diyar'ın geldiğini görünce ona dönüp, "Ne oldu? Neden buraya geldin?" diye sorunca da Diyar, ona durumu anlattı ve devriye geçişinin yapılmaması ihtimali olduğu için orada beklemelerinin bir anlamı olmadığını bir an önce harekete geçmeleri gerektiğini söyledi.

Ulaş:

"Düşmanın askerleri minibüs ile getirdiğini neden daha önce söylemedin?" diye sordu.

Ulaş'ın bu sorusu karşısında mahcubiyet duyan Diyar, "Hem aceleden hem de heyecandan!" diye cevap verdi.

Ulaş:

"O halde telleri geçelim" diye karşılık verdi ve Diyar'a yerine dönmesini söyledi.

Diyar, tekrar yerine dönerken Rojhat tel örgüden sonra gelen Alman teline taktıkları kancaları da söküp teli açtı ve aralarından geçti. Tutsakların alarmlı tel örgü ve alman tellerini geçer-

lerken bu tellere hiç temas etmemeleri gerekiyordu. Çünkü en küçük bir temas durumunda teldeki alarm çalacaktı.

Rojhat, büyük bir dikkat ile tellerde geçtikten sonra nöbetçi kulesine kadar olan elli metre genişliğindeki alanı hızla sürünerek geçmeye başladı. O bölgedeki otlar yeşil olduğu için üzerlerindeki kamuflaj ile uyumlu bir renkte değildi ve projektör ışıkları altında iyice aydınlatıldığı için nöbet kulelerindeki askerlerin onları fark etme ihtimalleri yüksekti. Bu yüzden o bölgeyi hızlıca geçmeleri gerekiyordu.

Rojhat'tan sonra diğer arkadaşları da telleri geçip hızlıca nöbet kulesine doğru sürünmeye başladılar. Yalnızca en arkadaki Dilêr, telleri geçtikten sonra tekrar geriye doğru dönerek telleri kapatıp kamufle etmesi gerektiği için orada bir süre beklemek durumunda kaldı.

Dilêr, telleri kamufle edeceği sırada, diğer beş arkadaşı da dış duvar ile bitişik olan nöbet kulesinin dibine ulaşmışlardı. Hemen üstlerindeki kameranın tersi yönde ilerleyip nöbet kulesine iyice sokuldular ve Ulaş'ın kuleye girmesini planladıkları için kulenin yan tarafındaki açıklığın ne kadar yüksek olduğunu kontrol ettiler. Daha önceki planlamalarında Ulaş'ın, Agit'in sırtına çıkıp kuleye girmesini kararlaştırmışlardı. Ama şimdi gördükleri kadarı ile duvar düşündüklerinden daha yüksekti ve Ulaş'ın, Agit'in sırtına çıkarak kuledeki boşluğa yaklaşması zor görünüyordu.

Durumu gören Devrim, Ulaş'a dönerek, "Duvar çok yüksek. Sadece Agit'in sırtına çıkarak oraya yetişmezsin. Bu yüzden ben ve Agit, kollarımızı yukarı kaldırır ve sen kollarımıza basarsan duvarın üst bölümüne yetişebilirsin" dedi.

Kulenin kenarındaki boşluğun önüne çekilmiş olan Alman tellerini göre Rojhat, "Önünde Alman telleri var. Kesecek misin?" diye sordu.

Ulaş, ona, “Gerek yok. Tellerin içinden geçerim” diye cevap verdikten sonra Agit’in omuzuna çıktı ve kollarını yukarıya doğru kaldırmış olan Agit ve Devrim’in ellerine basarak kulenin kenarındaki boşluğa uzandı. Tek bir hamlede kendisini yukarı çekmeyi başardı, ama kulenin kenarından dışa doğru asılan Alman telleri onun kuleye tırmanmasını engelleyince tek eliyle de Alman telini tutup kendisini yukarıya doğru çekmeye çalıştı.

Jilet kadar keskin olan Alman telleri Ulaş’ın ellerini kesiyor ve dayanılmaz bir acı duymasına sebep oluyordu. Buna rağmen Ulaş, duyduğu acıya direnerek Alman tellerinin arasından geçerek kulenin ilk katına çıkmayı başardı. Ulaş’ın her iki eli de kesilmiş ve kanlar içinde kalmıştı. Ama kuleye girer girmez duyduğu acı geçti. Çünkü artık özgürlük ile aralarındaki tüm engelleri aşmış sayılırlardı.

İçini büyük bir sevinç ve heyecan kaplamış olan Ulaş, hızlıca kulenin içindeki merdivenlerden aşağıya inerek kulenin giriş kapısını açtı. Kapının açıldığını gören diğer arkadaşları da aynı sıra ile kuleye girdiler. O sırada Dilêr de telleri kapatıp kamufle etmiş ve onlara yetişmişti. En son kuleye giren Dilêr, kule kapısını kapatıp beş arkadaşı ile beraber kulenin bir üst katına çıktı.

Beş arkadaş, nöbetçi kulesinin dış duvar ile bitişik ve aynı yükseklikte olan birinci katına çıktıktan sonra iki taraflarındaki kulelere bakarak bu kulelerdeki askerlerin ne yaptıklarını kontrol ettiler. Oldukları yer iki tarafı açık küçük bir balkon gibiydi ve cezaevinin dışına bakan tarafının önünde bir metre yüksekliğinde bir duvar vardı. Bu duvarın üstüne de dört şerit biçiminde dikenli tel çekilmişti.

Agit, etrafı kontrol ettikten sonra yanında getirdiği ve yatak çarşaflarından ördükleri beş metre uzunluğundaki ipi duvarın üstündeki tellerin bağlandığı demir parçasına bağladıktan sonra ilk olarak Rojhat, önce üzerine attığı kamufleji aşağı attı sonra da kendisi ipe tutunup aşağıya yani cezaevinin dışına indi.

Cezaevinin dışına çıkmış olan Rojhat, ilk önce etrafına baktı ve nerede olduğunu anlamaya çalıştı. Kendisi için inanması zor olsa da nihayet dışardaydı ve özgürdü. Türk Devletinin güçlü görünen fakat özünde yozlaşmış bir sistemin ürünü olan güvenlik engellerini, yüksek duvarlarını, askerlerini ve güvenlik kameralarını geçmiş ve olmak istediği yere varmıştı. Kendisi için o saatten sonra o duvarın dibinde vurulması bile dert olmazdı. Çünkü bu onun için komutan Çiyager'in de dediği gibi ancak "muhteşem son" olurdu.

Rojhat, Diyarbakır'dan Elazığ'a giden yola bakarken Ulaş da onun yanına indi ve ikisi beraber yola doğru koşmaya başladılar. Onların ardından Devrim ve Agit, aşağıya inip onların arkasından koştukları sırada Diyar, duvardan inmeye uğraştı ama duvardan aşağıya ipe tutunarak inmedi. İpe tutunup zaman kaybetmek istemeyerek aşağıya özgürce bir atlayış yapmıştı.

Onun ardında da Dilêr, aşağıya atladıktan sonra yerdeki kamuflajını alıp koştu. Amaç önlerindeki asfalt yolu geçmekti. Çünkü yoldan sonrası, yaşamdı, yoldaşlardı, ülkeydi, savaştı ve özgürlüktü. İnsana ve yaşama duyulan aşktı ve sevdıydı...

Koşar adım özgürlüğe doğru ilerleyen altı arkadaş, Diyarbakır Cezaevinin önündeki geniş yolu geçerlerken onlar için zaman ve mekan farklı anlamlara bürünmüştü. Her biri sanki dünya koşullarında yaşanılmayacak bir zamanın içerisinde ve ideal olarak yaşanabilecek bir mekanda hakikate doğru koşuyorlardı.

Bir yandan koşup cezaevinden olabildiğince uzaklaşmaya çalışırken diğer yandan da etraflarına bakıp içinde bulundukları durumu anlamaya çalışıyorlardı. Yağmur yüzünden çamur tarlasına dönmüş ve keskin taşların döşeli olduğu Diyarbakır ovasında koşmak, onları haddinden fazla bir biçimde yormuştu. Bu yüzden asfalt yoldan biraz uzaklaştıktan sonra durup ellerindeki kamuflajları ovadaki taşların altına sakladılar.

Cezaevinden çıkmış olduğunun sanki yeni farkına varan Diyar, Devrim'e sarılarak ona, "Yine dışardayız!" dedi.

Devrim:

"Evet yine dışardayız ve hep de dışarda kalacağız" derken karanlık gecede bile yüzündeki büyük tebessümü görmek mümkündü.

Koşmaktan nefes nefese kalmış olan Ulaş, arkadaşlarına, “Şimdi ne yağıcağız?” diye sordu.

Arkalarında kalan cezaevine bakan Diyar, “Daha cezaevinden en fazla üçyüz metre uzaklaşmış durumdayız. Biraz daha gidip ilerde önümüze çıkacak olan toprak yığınlarının olduğu yerde durabiliriz” diye cevap verdi ve etrafına göz atıp, “Bu arada polis, zırhlı araçlarla devriye geziyor veya bir yerde durmuş araziye gözlüyor olabilirler. Çabuk olalım” dedi.

Bununla beraber altı arkadaş, yine koşmaya başlayarak toprak yığınlarının olduğu yere kadar gidip cezaevinden altı yüz metre kadar uzaklaştılar. Toprak yığınlarına ulaştıktan sonra soluklanıp üzerlerindeki dar tişört ve taytlar ile kafalarındaki maskeleri çıkarıp oradaki taşların altına sakladılar.

Biraz soluklanan Ulaş, Rojhat ve Diyar’a dönerek, “Arkadaşlar, planlamaya göre ikinizin gidip telefonu bulmanız gerekiyor. Telefonu bulduktan sonra da arkadaşları arayıp randevu yerine gelmelerini söyleyeceksiniz ve onlar ile buluştuktan sonra araca binip buraya dönerek bizleri de alacaksınız. Biz sizi burada bekleyeceğiz” dedi.

Rojhat:

“O halde biz hemen gidelim” diye karşılık verdi.

Ulaş:

“Peki en geç ne zaman dönersiniz?” diye sordu.

Diyar:

“Telefonun altına bırakıldığı elektrik direği buraya iki veya üç dakikalık bir mesafede. Arkadaşlar her yağmurlu gecede bu çevrelere gelip bizi bekledikleri için en fazla on beş dakikaya kadar randevu yerine gelirler. Yani yarım saat sonra döneriz” diye cevap verdi.

Ulaş:

“İyi. Siz de çabuk gidin o zaman. Biz burada sizi bekliyor olacağız. Bu arada dikkatli olun” dedi.

Ulaş, son uyarısını yaparken Diyar ve Rojhat, toprak yola girip telefonun bırakılmış olduğu bilgisini aldıkları elektrik direğine doğru koşmaya başlamışlardı bile. Toprak yol, bulundukları yerden altı yüz metre sonra şehir merkezine giden çift şeritli asfalt bir yola çıkıyordu.

Diyar ve Rojhat uzun süren arayışlarına rağmen belirlenen elektrik direğinin hatta etrafında bulunan diğer direklerin altında iletişim için kullanacakları telefonu bulamamışlardı. Zaman gittikçe ilerliyordu. Diğer üç arkadaşı ile birlikte onları bekleyen Ulaş telaşlanmıştı.

...

Ulaş:

“Çok geç kaldılar. Bence gidip kontrol etmeliyiz” deyince pek tartışmaya gerek duymadan dört arkadaş da hızlı adımlar ile şase yola çıkıp Diyar ve Rojhat’ın gittikleri yere doğru yürümeye başladılar.

Onlar, yola koyulurlarken yine ince bir yağmur yağmaya başlamış ve etraf iyice karanlık olmuştu. Arkadaşları, Diyar ve Rojhat’ın yanından geçtikleri sırada ikisi, yolun altındaki bir menfezin içine girmiş ve bir umut telefon orada olabilir diyerek menfezin içini arıyorlardı. Hem Rojhat ve Diyar hem de diğer dört arkadaşları, çok sessiz bir biçimde hareket ettikleri için birbirlerini fark etmediler. Diğer dört arkadaşları çift şeritli asfalt yola kadar gitmelerine rağmen Rojhat ve Diyar’ı görmeyince tekrar onlardan ayrıldıkları yere geri döndüler. Ama toprak yığınlarının yanına döndüklerinde yine onların geri dönmediklerini gördüler.

İyice kaygılanmaya başlayan Ulaş, biraz da sinirli bir ses tonu ile kendi kendine, “Nerede bunlar?” diye söylendi.

Devrim:

“Arabayı almaya gitmiş olamazlar mı?” diye sordu ve “Bence biraz daha bekleyelim” dedi ve dört arkadaş ıslak toprağın üzerinde oturarak beklemeye devam ettiler.

Ama saat ona kadar da Diyar ve Rojhat’ın dönmemesi üzerine Ulaş, “Eğer arabayı almaya gitmiş olsalardı dahi şimdiye kadar çoktan geri dönmeleri gerekirdi. Kesin bir sorun var” dedi.

Devrim:

“Nasıl bir sorun olabilir ki?” diye sordu ve “Hiç silah sesi duymadık. Eğer polis onları fark etmiş olsa mutlaka vurmak isterdi. Hem ortalık da sakın görünüyor” dedi.

Dilêr:

“Bence burada daha fazla beklemeyelim” dedi.

Devrim:

“Nereye gideceğiz ki?” diye sordu merakla.

Dilêr:

“Şehre girelim. Orada bir telefon bulup arkadaşları arayabiliriz” diye yanıt verdi.

Devrim:

“Ya Diyar ve Rojhat ne olacak?” diye sordu ve “Geri döndüklerinde bizi burada bulamazlarsa bizim başımıza bir şey geldiğini düşünerek panikleyip hata yapabilirler” dedi.

O sırada ne yapacakları konusunu düşünmekte olan Ulaş, en sonunda bir karara varıp, “Bence de burada daha fazla beklememiz iyi olmaz. Çünkü cezaevinden çıkmamızın üzerinden iki saat geçmesine rağmen cezaevinden ancak altıyüz metre kadar uzaklaşabilmiş durumdayız. Kaldığımız hücreler dört saattir boş. Eğer gardiyanlardan biri odalarımıza giderse durumu anlar ve hemen bu ovada operasyon başlatırlar. Böyle bir durumda şehrin girişi ve çıkışlarını da kapatırlar ve biz bu ovadan bile çıkamayız. Bu yüzden ben de şehre girelim diyorum” dedi.

Agit:

“Ya Diyar ve Rojhat ne olacak?” diye sordu.

Ulaş:

“İkisi de Amed’i ve bu çevreyi tanıyorlar. Buraları tanımayanlar bizleriz. Merak etmeyin eğer çok ciddi bir sorun ile karşılaşmazlarsa başlarının çaresine bakabilirler” dedi ve Dilêr, önde diğer arkadaşları arkada Diyarbakır Bölge Araştırma Hastanesi istikametinden şehir merkezine doğru yürümeye başladılar.

Onlar, şehir merkezinin yolunu tutarlarken Diyar ve Rojhat da, telefonda umutlarını keserek arkadaşlarından ayrıldıkları yere geri döndüler. Fakat döndükleri yerde kimseyi bulamayınca şaşırın Rojhat, “Nerede bunlar?” diye sordu.

İki arkadaş, zaman kaybetmeden bulundukları ovada arkadaşlarını arayıp onlara seslendiler. Yüksek sesle bağırıp birbirlerini çağırmanın yarattığı tehlikenin farkında olsalar bile her seslenişlerinde karşıdan bir cevap gelmeyince daha yüksek bir ses ile bir defa daha bağırıyor ve arkadaşlarına sesleniyorlardı. On beş dakika boyunca ovanın içinde dolaşıp bağırmalarına rağmen arkadaşlarını bulamayınca onlardan ayrıldıkları toprak yığınlarının olduğu bölgeye geri döndüler.

Yorgun bir biçimde yere oturan Diyar, “Anlaşılan gitmişler” dedi.

Rojhat, hayretle, “Nereye gitmiş olabilirler ki?” diye sordu.

Diyar:

“Bilmiyorum, ama sanırım biz geç dönünce gitmişler. Yanlarında telefon da yok. Bu durumda gidebilecekleri tek yer şehir merkezi” dedi.

Rojhat:

“Peşlerinden gidelim mi?” diye sordu.

Diyar:

“Gitsek de onları bulamayız” diye cevap verdi ve “Derya kadar geniş bir ovadayız ve yağmur da yağıyor. Bu durumda izlerini de takip edemeyiz. Zaten şehre girerlerse de onları bulmamız imkansız olur” dedi.

Rojhat, “Peki ne yapacağız?” diye sormadan şehir merkezi yönünden gelen bir otomobil ikisinin doğusunda kalan tarafta kendilerine iki yüz metre bir mesafe kala durdu ve farlarını söndürerek beklemeye başladı. Fakat arabanın içinden kimse inmeyince Diyar ve Rojhat refleksel bir hareket ile yere oturup gizlenmeye çalıştı.

O yağmurlu havada çamur ile dolan araziye kimlerin gelebileceğini düşünen Rojhat, “Kim bunlar?” diye sordu.

Diyar:

“Kim olduklarını bilmiyorum, ama bu saatte ve bu havada kimse buraya sıradan bir iş için gelmez” diye cevap verdi.

Rojhat:

“Devriye gezen sivil polisler de olabilirler.”

Diyar:

“Herkes olabilir. Buraya içki içmeye gelen birileri veya bizimkiler de olabilirler. Daha önceden bize gönderdikleri notta yağmurlu havalarda bazen cezaevi çevresine gelip beklediklerini söylemişlerdi.”

“Eğer bizimkiler ise yanlarına gitmemiz gerekiyor.”

“Ama eğer polis ise bizi fark etmeleri de bizim açımızdan büyük bir felaket olur. Sivil polisler de burada bekliyor olabilirler.”

“Ne yapacağız peki?”

Cevap vermeden önce bir süre düşünen Diyar, “Sanırım ilk defa işi şansa bırakacağız” diye cevap verdi ve “Arabanın yanına gidelim. Eğer polis ise buradaki köyden olduğumuzu ve evimize gittiğimizi söyleriz. En olumsuz durumda oradan kaç-

rak şehre girmeye çalışırız. Eğer buraya içki içmek için gelen sivil insanlar ise onlardan telefonlarını isteriz. Ama eğer bizimkiler ise zaten arabaya biner ve gideriz” dedi.

Rojhat, biran önce oradan çıkmaları gerektiğini düşünerek, “Sanırım başka şansımız yok” dedi ve “Arabaya nasıl yaklaşıcağız?” diye sordu.

Diyar:

“Üstümüz başımız çamur içinde. İlk önce üstümüzdeki çamuru silelim” dedi ve ikisi yerdeki yağmur suyu birikintilerindeki su ile üzerlerindeki eşofmanlara bulaşmış olan çamuru temizleyip üzerlerini düzelttiler.

İki arkadaş arabaya doğru yürümeye başladılar. Fakat arabaya yaklaştıkları sırada o zamana kadar hareket etmeden duran araba hareketlenip oradan uzaklaşmaya başladı ve bir süre sonra da gözden kayboldu.

İki arkadaş, yaşanan duruma karşı biraz da şaşırmış bir halde yerlerinde durarak karşılık verirken Rojhat, “Neden gitti ki?” diye sordu.

Diyar:

“Bizim onlara doğru yürüdüğümüzü görünce gittiler.”

Rojhat:

“Polis olabilirler mi acaba?” diye sordu.

Diyar:

“Sanmam. Polis olsalar bizi durdurup kim olduğumuz sorarlardı” diye cevap verdi.

Rojhat:

“Bence geri dönelim. Belki arkadaşlar onlardan ayrıldığımız yere geri dönmüşlerdir” dedi ve ikisi tekrar toprak yığınlarının olduğu bölgeye geri döndüler.

Geldikleri yerde yine kimseyi bulamadılar ve bu sefer de batı taraflarındaki araştırma hastanesine yakın bir yerde başka bir otomobilin durduğunu fark ettiler. İkisi, o arabayı da kontrol etmek için arabanın yanına gidip gitmemeyi tartışırlarken o araba da hareketlenip oradan uzaklaştı.

Cezaevinden kaçmalarının üzerinden yaklaşık olarak üç saate yakın bir zaman geçmiş olan iki arkadaş ilk defa umutsuzluğa kapılmışlardı. Diyar, Bingöl Cezaevi firarından sonra yaşadıklarını tekrar yaşayabileceği düşüncesi ve kaygısına kapılmış, bu yüzden bir an önce oradan ayrılmak istiyordu.

Bir süre konuşmadan orada bekledikten sonra Diyar, sinirli bir şekilde, “Yani buradan ayrılan arkadaşların da yaptığı iş mi şimdi? Bizi beklemeden buradan nasıl ayrılabilirler?” diye sordu.

Rojhat:

“Onların bizden kopmaları iyi olmadı. Ama yapacak bir şey yok. Biz de başımızın çaresine bakmak zorundayız” diye cevap verdi ve “Saat onbire geliyor. Burada daha fazla bekleyemeyiz. Eğer kaçtığımız anlaşılırsa bu ovanın etrafını sararlar” dedi.

Diyar, ayağa kalkarak, “Doğru. Burada öylece bekleyerek kurtulamayız. Artık arkadaşlar da buraya geri dönmezler. Bence köye gidelim ve orada bir telefon bulup arkadaşları arayalım” diyerek onlardan yaklaşık bir kilometre uzaklıkta olan köye gitmeyi önerdi.

Rojhat:

“Peki ya köylüler durumu anlar bizi ihbar ederlerse ne yaparız?” diye sordu.

Diyar:

“Bu riski göze almamız lazım. Başka bir seçeneğimiz şehre girmek olur, ama o daha riskli olur” dedi.

Köye gidip gitmeme konusunda uzun bir tartışma yaptıktan sonra ellerindeki tek seçenek o olduğu için köye gitmeye karar verip köye doğru yürümeye başladılar. Çamurlu ve sivri taşlar ile örtülü oavadan yaklaşık bir kilometre uzaklıkta olan köye kadar yürümek, bir ayağı beş yıl önce yaşadığı çatışmada sakat kalmış olan Rojhat için tam bir işkenceye dönüşmüştü. Rojhat'ın durumunu bilen Diyar, onun elinden tutarak en azından jilet gibi keskin olan taşların üzerine düşmesini engellemek istedi.

İki arkadaş, köye girmek üzereyken onları fark eden köpeklerin havlama seslerini duyan Rojhat, “Hangi eve gidelim” diye sordu.

“İlk eve gidelim” diye cevap veren Diyar, “Nasıl olsa işi şansa bıraktık” dedi gülerek.

Köyün girişindeki ilk eve yaklaştıklarında evin önündeki iki köpek havlayarak onlara doğru koştu. Köpeklerden uzaklaşmak isterlerken yerde oluşmuş olan su birikintilerine giren iki arkadaşın üstü yine çamur ile kaplandı. Gözlerine kestirdikleri evin kapısına ulaştıklarında köpekler, onlara saldırmak için fırsat kollarken Rojhat, evin önündeki üç basamaklı merdivenin ilk basamağında durdu ve Diyar da, merdivenin üst basamağına çıkıp kapı ziline bastı.

Tek katlı evin ışıkları yanıyor ve içerden de televizyon sesi geliyordu. Fakat Diyar defalarca kapı ziline basmasına rağmen ne evin içinden bir cevap duyabildi ne de kapıyı açan oldu. Diyar ve Rojhat, o evin kapısının açılmasından umudu kestikleri sırada birden evin içinden “Kapıyı açma” diye bağırان bir kadının sesini duydular ve kadının sesi ile beraber evin kapısı açıldı. Ama onlar, karşılarında üç veya dört yaşlarında şaşırmış, biraz da korkmuş küçük bir çocuk gördüler. Aslında çocuğun onlardan korkmaması normal olamazdı.

Kapıyı açan çocuğun arkasında koşan ve onun annesi olduğu anlaşılan yirmili yaşlarda gösteren genç kadın da karşısında

Rojhat ve Diyar ikilisini görünce belki de çocuğundan daha fazla korkmuş bir halde, fal taşı gibi açılmış gözler ile onlara baktı. Genç kadın, ikisini tehlike olarak görüp çocuğunu korumak istencesine onu omuzlarından tutup arkasına çektikten sonra hızlı bir hamle ile demir kapıyı tekrar kapattı.

Şaşkın biçimde Rojhat'a bakan Diyar, bir anlık duraksamadan sonra tekrar kapıyı çaldı. Fakat yine kapı açılmadı ve genç anne, kapının yanındaki camları kapalı olan pencerenin önüne gelip perdeyi aralayarak onlara baktı

Kadının çok korkmuş olduğunu anlayan Diyar, en yakın halini takınmaya çalışıp onunla konuşmaya çalıştı ve "Kardeşim kusura bakma. Sizi rahatsız etmek istememiştik" diyerek kadını da sakinleştirmek istedi ve "Evde konuşabileceğimiz başka biri var mı?" diye sordu.

Fakat çok korktuğu her halinden görülen genç anne, sadece "Bilmiyorum" diyebildi.

Kadını sakinleştirmenin zor olduğunu bilen Diyar, "Bak, korkmana gerek yok. Sadece evde senden başka biri var mı onu söyle" dedi. Ama kadının cevabı "Bilmiyorum" oldu.

O evden kendilerine herhangi yarar gelmeyeceğini anlayan Diyar, Rojhat'a dönerek, "Kadın çok korkmuş. Anlaşılan evde başka kimse de yok. Başka bir eve gidelim" dedi ve tekrar kadına dönüp, "Seni korkuttuysak özür dileriz. Ama korkmana gerek yok gidiyoruz" dedi. Rojhat ile beraber o evin kapısından ayrılarak oradan otuz metre uzaklıkta olan ve önünde üç tane araba bekleyen başka bir evin kapısını çaldı. Fakat bu evden de hiçbir ses alamadılar. Bir süre sonra kapısının önünde bekledikleri evin karşısındaki iki katlı evin üst katının kapısı açıldı ve kırkbeş yaşlarında olan bir adam evin merdivenlerinden aşağıya indi. Arkalarından gelen sesi duyan Diyar ve Rojhat, adama doğru dönüp ona doğru yürüdüler, ama onların kendisine doğru yürü-

düklerini gören adam merdivenleri tam indiği sırada geri dönmek istedi.

Bunun üzerine adımlarını hızlandırarak adama yaklaşan Diyar, “Kardeş bekler misin?” diyerek ondan durmasını istedi.

Korktuğunu belli etmek istemeyen adam arkasına dönüp kaygılı gözler ile Diyar’a bakarak, “Hayırdır bu saatte ne istiyorsunuz?” diye sordu.

Adamın tedirgin olduğunu gören Diyar, onu da sakinleştirmek isteyerek, “Kusura bakma bu saatte rahatsız ediyoruz, ama yardımınıza ihtiyacımız var” dedi.

Köylü:

“Ne yardımı? Ne istiyorsunuz?” diyerek sorusunu tekrarladı.

Köye varana kadar köylülerden yardım isterken öne süreceği bahane üzerinde düşünmüş olan Diyar, “Biz, cezaevinden tahliye olduk ve şehir merkezine gitmemiz lazım. Ama Batmanlıyız ve bu şehri bilmiyoruz. Cezaevinden çıktıktan sonra şehre gitmek istedik, ama yağmur yağınca geceye kaldık ve kaybolduk” derken köylü adamın karanlıkta zar zor seçilen yüzüne bakarak adamın sakinleşip sakinleşmediğini anlamak istedi ve devamla, “Kısacası bir telefon açmamız gerekiyor. Ailemiz Batman’da oturuyor ve eğer bize telefonunuzu verirseniz ailemizi arayıp buraya gelmelerini ve bizi almalarını isteyeceğiz” dedi.

Durumdan şüphelenmiş olan köylü, “Tamam ama cezaevinden biri tahliye olduğunda, devlet onu en azından gideceği yerin arabalarının kalktığı yere kadar götürür. Sizleri neden şehir merkezine götürmediler?” diye sordu.

Rojhat, Diyar’ın o gece yalan söylemekten yorulmuş olabileceğini düşünerek, “Biz, beş yıldır cezaevindeydik. Tahliye olduğumuzda cezaevi idaresi bizi şehre götürmek istedi ama biz yürümek istediğimizi söyleyerek cezaevinden ayrıldık. Yağmura

yakalanınca da kaybolduk ve mecburen buraya geldik” diye cevap verdi.

Üst başları çamur içinde kalmış olan Diyar ve Rojhat’ı gözleri ile iyice süzen yaşlı köylü, “Peki bu haliniz ne böyle? Neden çamur içinde kalmışsınız?” diye sordu.

Ona gülümseyerek karşılık veren Rojhat, “Köye girdiğimiz sırada köpekler saldırdı. Köpeklerden kaçarken yere düşünce de üst başımız çamura bulandı” dedi.

Çok fazla zaman kaybettiklerini ve meraklı köylünün de haddinden fazla soru sorduğunu düşünen Diyar, “Eğer telefonunu verirsen biz ailemizi ararız ve sorun da çözülmüş olur” diyerek adamdan telefon istedi.

O sırada genç yaşlarda bir köylü daha yanlarına gelerek, yaşlı köylüye, “Bunlar kim? Ne istiyorlar?” diye sordu.

Yaşlı köylü:

“Cezaevinden tahliye olmuşlar. Bizden de ailelerini aramak için telefon istiyorlar” dedi.

Genç köylü de diğer adam gibi ayrıntılı sorular sorduktan sonra kendi telefonunu Diyar’a verdi ve Diyar köylülerden birkaç adım uzaklaşarak dışardaki arkadaşlarının kendisine gönderdiği bir numarayı tuşladı. Ama bir kaç arama yapmasına rağmen karşı tarafa ulaşamayınca Diyar, solgun bir yüz ile Rojhat’a dönüp, “Ulaşılmıyor” dedi.

Durumdan iyice şüphelenen genç köylü Diyar’a, “Siz cezaevine adli suçtan dolayı mı yoksa siyasiden mi girdiniz? Diye sordu.

Diyar:

“Siyasi” diye cevap verince genç köylü onun koluna girip kendisi ile beraber yaşlı köylüden biraz uzaklaştıktan sonra ona, “Bak Heval, söylediğiniz şeyler doğru veya yalan olabilir. Bu beni ilgilendirmez” diyerek kaygılı gözler ile etrafına bakındı ve

tekrar Diyar'a bakarak, "Ama buralarda her zaman sivil polisler dolaşıyor. Dikkat edin" diye uyardı ve yaşlı köylüye bakarak, "Bu adam da benim akrabam ama pek tekin biri değil. Bence telefon ile işinizi çabuk bitirip buradan uzaklaşın ve bu köye bir daha gelmeyin" dedi.

Genç köylünün samimi bir uyarı yaptığına inanan Diyar, "Senin kaygılanmana neden olacak bir durum yok. Zaten son bir numarayı daha arayıp gideceğiz" diye cevap verdi ve Rojhat'ın yanına gidip ona, "Sende de bir numara daha olacaktı. Onu aramayalım mı?" diye sordu.

Rojhat, kafasını sallayarak "arayalım" diye cevap verip cebinden telefon numarasının olduğu kağıdı çıkarıp Diyar'a verdi ve Diyar, bu sefer o kağıdın üzerindeki numarayı tuşladı ve Rojhat ile beraber iki köylüden biraz uzaklaştıktan sonra konuşması için de telefonu Rojhat'a verdi.

Karşıdaki telefon iki defa çaldıktan sonra karşıdan ses gelince Rojhat, "Amca nasılsın? Dün gece seni rüyamda gördüm ve arayayım dedim" dedi ve karşıdaki ses "On beş dakika sonra söyledığınız yerdeyim" diye cevap verdi.

Sevincinden içi içine sığmayan Rojhat, telefonu kapatıp köylüler ile konuşmakta olan Diyar'ın yanına giderek ona "Amca ile konuştum. Gelip bizi yol üstünden alacak" dedi ve elindeki telefonu genç köylüye verdi.

Diyar:

"İyi o halde gidelim" diye karşılık verdi ve iki köylüye dönerek, "Size de yardımcı olduğunuz için çok teşekkür ederim. Rahatsız ettiğimiz için kusura bakmayın" dedi.

Genç köylü:

"Eğer yardımımız dokunduysa sorun yok. Kendinize iyi bakın" diye cevap verdi.

Diyar, eli ile köye geldiklerinde kapısını ilk çaldıkları evi işaret ederek, “O ev kimin?” diye sordu.

Genç köylü:

“Orası abimin evi. Evdeki kadın da benim yengem” dedi.

Diyar, elini genç köylünün omuzuna atarak, “Biz köye geldiğimizde ilk o evin kapısına gittik, ama sanırım yengen bizden biraz korktu. Ona kusurumuza bakmamasını ve evde ondan başka kimsenin olmadığını bilmediğimizi söyle” dedi.

Ona gülümseyerek karşılık veren genç köylü, “Sorun değil. İşiniz hallolmuşsa sıkıntı yok” diye cevap verdi ve Diyar ile Rojhat, iki köylünün ellerini sıktıktan sonra hızlı adımlar ile köyden çıktılar.

İki arkadaş, köyden çıkarlarken köylülerin onların gittiği yönü bilmemeleri için ilk önce cezaevinin önünden geçen yola doğru yürüdüler ve köyden yeterince uzaklaştıktan sonra da geri dönüp şehre yakın bir kavşak olan randevu noktasına doğru gitmeye başladılar.

İki arkadaş biraz yürüdükten sonra su kanalına ulaştılar. Bir buçuk metre derinliğindeki kanala girdikten sonra kanalın içinden yaklaşık ikiyüz metre kadar doğruya doğru yürüyüp kandan çıktılar.

Rojhat:

“Randevu noktası çok uzak değil. On dakikaya kadar oraya ulaşırız” dedi ve “Önce yola çıkmalıyız. Sonra da doğuda olan kavşağa doğru yürümeliyiz” dedi.

Çift şeritli anayola çıkmadan önce yolun yakınındaki arazide birikmiş olan yağmur suyu ile üstlerindeki çamuru temizleyen Diyar ve Rojhat, yola çıkıp kendilerinden beş yüz metre kadar uzaklıkta olan kavşağa doğru hızlı ama sakın adımlar ile yürümeye başladılar.

Çift şeritli yoldan çok sayıda araç geçerken çevrede kendilerinden başka hiç yaya olmadığını gören Diyar, Rojhat'a dönerek, "Sanırım yola çıkmak ile iyi yapmadık. Keşke araziden yürüyüp kavşağa çıksaydık" diyerek kuşkuyla gözlerle yanlarından süratle geçen araçlara ve çevreye bakıp devamında, "Baksana ortalıkta bizden başka hiç yaya yok. Bizi bu saatte şehrin dışındaki bu yolda yürürken görenler ya deli olduğumuzu ya da haliyle PKK'li olduğumuzu anlarlar" dedi.

Rojhat:

"Ne yapalım yola çıktık artık. Yapacak bir şey yok" diyerek omuz silkti ve Diyar'ı biraz olsun rahatlatmak için, "Hem zaten kavşağa çok az kaldı" dedi.

Diyar:

"O halde koşmayalım ama biraz daha hızlı yürüyelim" diyerek adımlarını hızlandırdı ve Rojhat'a, "Bizi karşılamaya gelecek olan aracı nasıl tanıyacağız?" diye sordu.

Rojhat:

"Bizi bekleyen araç dakikada bir korna çalacak" diye cevap verdi.

Diyar:

"İyi bari bunu akıl etmişler. Çünkü biliyorsun o kavşakta bazen birden fazla aracın beklediği yönünde bir bilgi almıştık. Hatta bu araçlardan bazılarının sivil polislere ait olabileceğini de söylemişlerdi" dedi.

Oraya kadar çok zor geldiklerini düşünen Rojhat, "Umarım orada bizimkilerin dışında kimse yoktur" dedi.

Diyar:

"Umarım."

Bir hayli yorulmuş olan iki arkadaş, üç yolun birleştiği kavşağa yaklaştıklarında cezaevinin bulunduğu güney yönünden kavşağa çıkan yoldan polislerin kullandığı akrep diye tabir edilen

bir zırhlı aracın kavşağa doğru geldiğini gördüler. Zırhlı araç güneyden onlar da batıdan kavşağa yaklaşıyorlardı ve akrebin hızına baktıklarında onlarla aynı anda kavşağa ulaşacaklarını biliyorlardı.

Akrep aracının yavaş bir hızda kavşağa doğru geldiğini gören Rojhat, “Şimdi faka bastık. Akrep geliyor” dedi.

O sırada zaten zırhlı araca bakmakta olan Diyar, gözünü ondan ayırmayarak, “Gördüm” diye cevap verdi ve “Devriye olabilir” dedi.

Rojhat:

“Geri mi dönsek acaba?” diye sordu.

Diyar:

“Bizi muhakkak görmüşlerdir ve eğer geri dönersek bizi farkederek ve şüphelenirler. Aracın hızına bakılırsa aynı anda kavşağa varacağız. Buna rağmen geri dönmemiz iyi olmaz” diye cevap verdi ve “Sarhoşmuşuz gibi yürümeye devam edelim” diyerek sağ elini Rojhat’ın omzuna atıp yalpalar bir şekilde yürümeye devam etti. “Umarım kimlik sormak için durmazlar!”

...

Cezaevinden çıktıktan sonra Diyar ve Rojhat’dan ayrılan arkadaşları da yaklaşık bir buçuk saatlik bir yürüyüşün ardından Diyarbakır’ın kuzeybatı girişinde bulunan İplik semtine yaklaşmışlardı.

Şehre yaklaştıklarını gören Ulaş, yanında yürümekte olan Dilêr’e, “Burası neresi?” diye sordu.

Dilêr:

“İplik olmalı” diye cevap verdi.

Ulaş:

“Buradan şehre girebilir miyiz?” diye sordu.

Dilêr:

“Buradan girmeyelim. Arazinin içinden biraz da ilerleyip mahallenin içene girelim. Çünkü buralardaki binaların çoğu ev değil. Burada daha çok işyerleri var” dedi. Ulaş’ın da “Tamam” demesi ile önde Dilêr, arkada Ulaş, Devrim ve Agit dört arkadaş olanın içinden yürümeye devam ederek doğuya doğru ilerlediler.

Bu sırada tekrar yağmur yağmaya başladığı için hava tam olarak karanlığa kesmişti. Bu yüzden Dilêr, tam olarak nereye gittiklerini kestiremiyordu. Fakat çok geçmeden üzerinde dikenli tellerin olduğu bir duvarın yanına geldiler.

Tellerin üzerindeki levhayı gören Devrim biraz da paniklemiş bir durumda Dilêr’in yanına geldi ve ona, “Dilêr, sen bizi nereye getirdin?” diye sordu ve “Duvarın üstünde askeri bölge işareti olan bir levha var” dedi.

Devrim’in söylediklerini şaşkınlık ve kaygı karışımı bir duygu ile karşılayan Ulaş, “Askeri bölge mi?” diye tepki verdi ve Dilêr’e dönerek, “Dilêr burası neresi?” diye sordu.

En az Ulaş kadar şaşırmış olan Dilêr, önlerindeki duvarın arkasında olan binalara dikkatle baktıktan sonra “Kızmayın ama sanırım açık cezaevinin yanına gelmişiz” dedi.

“Açık cezaevinin yanında ne işimiz var?” diye soran Ulaş’ın ses tonundan hem kızdığı hem de bayağı kaygılandığı anlaşılıyordu. Ulaş, Dilêr’e iyice yaklaşp, “Biz yüksek güvenlikli bir cezaevinden kaçıp açık cezaevine mi gideceğiz?” diye ironik bir soru daha sordu.

Devrim, Ulaş’ın sinirle sorduğu soru karşısında kendisini tutamayp gülerken Dilêr, “Buralarda açık cezaevi olduğunu biliyordum. Yanından geçip gideriz diye düşünmüştüm ama çok karanlık olduğu için ne olduğunu bilmeden buraya kadar gelmişiz” diye cevap verdi.

Orada durup tartışmanın kendilerine bir faydası olamayacağına bilen Ulaş, “Tamam neyse, buradan çıkalım. Bu cezaevi-

nin etrafını dönelim” dedi ve dört arkadaş açık cezaevinin etrafından dolaşarak mahalleye girdiler.

Mahallenin girişinde duran Dilêr, Ulaş’ın yanına yaklaşarak, “Şehre girdik sayılır. Ne yapalım?” diye sordu.

Ulaş:

“Bir yerlerden telefon veya araba bulmalıyız” diye cevap verdi.

Mahallenin aydınlık bölgesine gelince üstlerindeki çamuru daha iyi gören Devrim, “Ama ilk önce üst başımızı temizleyelim. Bu halde şehre girersek çok geçmeden tüm dikkatleri üzerimize çekeriz” dedi.

Gözleri ile uygun bir yer arayan Ulaş, hemen karşılarında olan bir sokağa bakarak, “Şu sokağın başındaki evin saçağından yağmur suyu dökülüyor. Orada üstümüzü temizleyebiliriz” diye cevap verince hepsi, Ulaş’ın işaret ettiği bahçeli evin yanına gidip evin çatısından akan yağmur suyu ile üstlerindeki çamuru silip temizlenmeye çalıştılar.

Evin çatısındaki su borusundan aşağıya akan yağmur suyunu avuçlayıp temizlenirlerken birden beyaz bir otomobil hızla sokağa girip hemen yanlarında durdu. Aracı görünce gayri ihtiyari olarak sokağın diğer tarafına doğru koşan dört arkadaş, çok fazla kaçamadan sokağın sonundaki duvara rastlayınca o sokağı çıkmaz bir sokak olduğunu anlayıp sokağın girişini kapatan araca doğru geri dönmeye başladılar. O durumda artık kaçabilecekleri bir yer kalmamıştı.

Devrim, Ulaş, Agit ve Dilêr çıkmaz bir sokakta kaçacak yerleri kalmamış bir biçimde sokağı kapatmış olan araca doğru giderlerken Diyar ve Rojhat ise kollarını birbirlerinin omuzlarına atmış ve sarhoşlarmış gibi yalpalayıp yürüyerek kendileri ile aynı anda randevu noktası olarak belirledikleri yere ulaşacak olan zırhlı polis aracına doğru yürüyorlardı. Çok geçmeden de kavşağa ulaştıklarında zırhlı araç ile kafa kafaya geldiler.

Rojhat, sadece ikisinin duyabileceği bir ses ile zırlı araca hitaben “Durma, durma!” derken Diyar’ın aklından Bingöl Cezaevinden fırlar etmelerinden sonra Bingöl dağlarında yaşadıkları gelmişti. Ama bir daha aynı şeyi yaşamayacağını biliyordu. Çünkü Sur’da, Cizre’de Kürt halkının çocuklarını katledip sivil insanları diri diri yakılırken Türk Devletinin onlara neler yapabileceklerini çok iyi biliyordu.

İki arkadaş, artık sarhoş taklidi yapmayı bırakmış ve birbirlerinin omuzlarına attıkları kolları ile yanındaki arkadaşını korumak istercesine onu sıkıca sararken kavşağa ulaştılar ve zırlı polis aracı, iki metre önlerinden yavaşça geçip şehir merkezine doğru giden yola girdi.

Zırlı aracın uzaklaşması ile derin bir nefes alan ve bu sefer şansın yanlarında olduğuna inanmaya başlayan Diyar, Rojhat’a bakıp gülümseyerek, “Sanırım bizi ciddiye almadılar” dedi.

Yüz ifadesinden hala tam olarak rahatlamamış olduğu anlaşılan Rojhat, “iyi ki de almadılar” diye cevap verdi.

Etrafına bakınca kendileri için gelmesi gereken aracın bekleyeceği kavşakta beklemekte olan dört ayrı aracı gören Diyar, “Burada dört tane araç var. Bizimkiler hangisi?” diye sordu.

Araçlara bakan Rojhat, “Bilmiyorum. Ama bizimkilerin olduğu aracın dakikada bir korna çalması gerekiyor” diye cevap verdi.

Cezaevinden kaçan arkadaşlarını karşılamak için o kavşağa gelip aracın içinde bekleyen Çekdar, karşısında Diyar ve Rojhat’ı görünce onların gerçekten dışarıda olabileceklerine çok da inanmadığı için şoka uğramış bir şekilde sadece kendisinin kornaya basmasını bekleyen arkadaşlarına bakmaya başlamış ve korna çalmayı bile unutmuştu. Diyar ve Rojhat ise beş dakikayı aşkın bir süredir kavşakta beklemelerine rağmen hiçbir araçtan korna sesi gelmeyince tedirginleşmişlerdi.

Orada daha fazla beklemelerinin bile risk olduğunun farkında olan Diyar, “Neden korna çalmıyor? Acaba bizimkiler gelmediler mi?” diye sordu.

Rojhat:

“Bana onbeş dakikaya kadar gelirim demişti. Şimdiye kadar çoktan gelmiş olması lazımdı. Çünkü yarım saatten fazla oldu” dedi.

Onları karşılaması gereken arkadaşlardan yavaş yavaş ümidi kesen Diyar, “Burada daha fazla bekleyemeyiz. Eğer zırhlı araç buraya tekrar döner ve bizi görürse o zaman işimiz zora girer” dedi.

Sesinden ne kadar yorgun olduğu anlaşılan Rojhat, “Ne yapalım?” diye sorabildi sadece.

Diyar, sinirli bir şekilde “Mecburen şehre gireceğiz artık” diye cevap verdi ve “Bu durumda yapacak başka bir şey yok. Artık şehre girdikten sonra uygun bir çay ocağı veya dükkana girip yardım isteyeceğiz. Buradan hemen ayrılmalıyız” dedi.

Tam şehre doğru giden yola girip yürümeye başladıkları sırada arkalarında kalan kavşaktan gelen korna sesini duydular. Arkalarına dönüp kavşaktaki araçlara baktıklarında ikinci korna sesini duyunca da kavşakta bekleyen araçlardan hangisinin kendilerini karşılamak için geldiğini anlayıp o araca doğru yürümeye başladılar.

Diyar, aracın arka kapısını açıp araçtan içeri girdiğinde hem sevinçli hem de sinirli bir ruh halindeydi ve o ruh haliyle aracın direksiyonunda duran Çekdar’a “Neden şimdiye kadar korna çalmıyordun?” diye sordu.

Yaşadığı şok durumunu daha yeni atlatmış olan Çekdar, “Hiç sormayın! Sizi karşımda görünce donakaldım” diye cevap verdi.

Rojhat:

“Tamam ama sen de görüyorsun her taraf polis kaynıyor ve burada senden başka kim olduklarını bilmediğimiz üç tane araç daha var. Şimdi şoka girmenin sırası mı?” diye sordu ve Diyar’a dönerek, “Diğer arkadaşları da bulmalıyız. Cezaevi tarafına gidelim değil mi?” dedi.

Diyar:

“Evet onlardan ayrıldığımız yere geri dönüp diğer arkadaşları aramalıyız” diye cevap verdi.

O sırada yaşadığı şaşkınlığı atlatıp arabayı çalıştıran Çekdar, “Diğer arkadaşlar nerede ki? Nereye gidiyoruz?” diye sordu.

Rojhat:

“Cezaevine giden toprak yola gir. Belki geri dönmüşlerdir diye onları cezaevine yakın bir yerde arayacağız” diye cevap verdi ve “Üç saate yakındır arkadaşlar ile birbirimizden koptuk. Onları bulmalıyız” dedi.

Çekdar:

“Orada olduklarından emin misiniz? Çünkü sizden ayrılmalarının üzerinden çok zaman geçtiği için başka bir yere gitmiş olabilirler. Bizim şimdi cezaevine yakın bir yere gitmemiz de riskli olur. İsterseniz sizi sağlam bir yere bıraktıktan sonra geri dönüp onları arayayım” dedi.

Rojhat, kesin bir tavır ile “Hayır olmaz. Onlar olmadan buradan çıkamayız” diye cevap verdi.

Diyar:

“Evet, eğer arkadaşları bulamazsak ve onların başına bir şey gelirse bizim kurtulmamızın da bir anlamı kalmaz. Cezaevi tarafına geri dönelim” dedi.

“Siz bilirsiniz” diye karşılık veren Çekdar, arabanın hızını arttırarak cezaevinin önüne çıkan toprak yola doğru ilerlemeye başladı.

Çıkamaz sokağın başında bekleyen otomobile doğru yürüy-en Agit, Devrim, Ulaş ve Dilêr, arabadan inen dört adamın yanına ulaştıklarında en az onlar kadar şaşkın görünen ve arabanın şoförü olan zayıfça bir adam, onlara, “Burada ne arıyorsunuz?” diye sordu.

Kendilerinin bir şeylerden kaçıyormuş gibi görünmemeleri gerektiğini düşünen Ulaş, “Siz kimsiniz?” diye başka bir soru ile karşılık verdi.

Zayıf adam:

“Biz bu evde oturuyoruz” diye cevap verdi ve tekrar “Siz kimsiniz ve burada ne arıyorsunuz?” diye sordu. Zayıf adamın hem korktuğu hem de evinin etrafında dolaşan bu dört kişiyi görünce rahatsız olduğu her halinden anlaşılıyordu.

Onu biraz sakinleştirmeleri gerektiğini düşünen Ulaş, “Hiç sorma kardeş! Arabamız bozuldu. Yardım arıyorduk” dedi.

Zayıf adam:

“Arabanız nerede peki?” şüphe ile sordu.

Ulaş:

“Arabamız yolun aşağısında” dedi.

Zayıf adam:

“Peki burada ne arıyorsunuz?” diye sordu tekrar.

Ulaş, sakin görünmeye çalışarak, “Yardım çağırmanız için telefon lazım” dedi.

Durumdan iyice şüphelenen zayıf adam, “Dördünüzün de telefonu yok mu?” diye sorunca bu soru karşısında afallayan dört arkadaş, ne cevap vereceklerini bilemeden sustular. Öyle ki içinde oldukları zamanda yedi yaşındaki çocukta bile telefon varken kendilerinin telefonunun olmadığını veya dördünün birden telefonunun bozulduğunu söylemeleri pek de inandırıcı bir cevap olmayacaktı.

Durumu anlayan ama onların, cezası bir yılın altına düşen hükümlülerin kaldığı açık cezaevinden kaçtıklarını düşünen zayıf adam, Ulaş'a yaklaşp kısık bir ses ile “Siz cezaevinden kaçtınız değil mi?” diye sordu.

Agit, konuyu daha fazla uzatmanın bir anlamı olmadığını düşünerek, “Evet cezaevinden kaçtık ve yardıma ihtiyacımız var” dedi ve “Sen telefonunu verecek misin?” diye sordu.

Dört arkadaşın açık cezaevinden kaçtıklarını sandığı için yanlış bir şey yaptıklarını düşünen zayıf adam onlara hayıflanarak, “Neden böyle bir şey yaptınız kardeşim? Şimdi boş yere infazınız yanacak ve eğer yakalanırsanız aldığınız cezanın tümünü tekrar yatacaksınız” dedi.

Zayıf adamın, kendilerinin açık cezaevinden kaçtığı sandığı için bu kadar hayıflandığı anlayan Devrim, “Ne infazı? Biz D-Tipi kapalı cezaevinden kaçtık. PKK’liyiz biz ve hepimiz ağırlaştırılmış müebbet hükümlüsüyüz. Yani yanacak bir infazımız yok” diye cevap verirken her zamanki gibi gülüyordu.

Devrim’in verdiği cevap ile beraber irkilen ve gözleri fal taşı gibi açılan zayıf adam, önce yanındaki kardeşleri mi yoksa arkadaşları mı oldukları anlaşılmayan üç adama sonra da dört arkadaşına baktıktan sonra, “PKK’li misiniz?” diye sordu ve ilk şaşkınlığı biraz atlatır gibi olunca sorularına devam etti. “O cezaevinden nasıl kaçtınız? Sizi kimse görmedi mi? Buraya kadar nasıl geldiniz peki?”

Artık saklayacakları bir şeyleri olmadığını bilincinde olan Ulaş, “Şimdi sana nasıl kaçacağımız anlatacak kadar zamanımız yok. Zaten bizi gören olsaydı da buraya kadar gelemezdik” diye cevap verdi ve adama biraz daha yaklaşp, “Senin korkmana gerek yok. Eğer bize yardım edersen de hiçbir zarar görmeyeceksin” dedi.

Zayıf adamın yanındaki üç kişi, şok geçirmiş bir halde Ulaş ve diğer üç arkadaşına bakarlarırken zayıf adam, bir süre için

cevap vermeden düşündü ve kendine geldiği anlaşıldıktan sonra Ulaş'ın koluna dokunarak, "Yardım ne demek? Eğer bizler böyle bir durumda size bile yardım etmezsek ne işe yarıyoruz ki?" dedi ve Ulaş'ın yüzüne bakıp gülümseyerek, "Şimdi söyleyin. Bizden tam olarak ne istiyorsunuz?" dedi.

Ulaş:

"Çok fazla bir şey değil. Sadece telefonunu verirsen birini arayıp bizi buradan almasını isteyeceğiz" diye cevap verdi.

Zayıf adam:

"Tamam ama sizin sesinizin telefon kaydına girmesi ilerde sorun olabilir. Bu yüzden numarayı bana ver ben konuşacağım" dedi.

Ulaş, cebinden bir telefon numarasının yazılı olduğu kağıdı çıkararak zayıf adama verirken, "Sorun değil sen konuş ve buraya gelmesini söyle. O bizim burada olduğumuz anlar" dedi ve zayıf adam Ulaş'tan aldığı kağıtta yazılı olan telefon numarasını tuşlayıp telefonu kulağına dayadı.

Rojhat ve Diyar'ın içinde olduğu araç, ikisinin diğer dört arkadaşlarından ayrıldığı ve cezaevine yakın olan toprak yığınlarının olduğu yere gelince ikisi kafalarını aracın camından dışarıya çıkarıp Devrim, Ulaş, Dilêr, ve Agit'in isimlerini zikrederek bağırma başladılar.

"Ulaaaş, Devriim!"

"Dilêr, Egiit!..."

Ama dışarıdan herhangi bir cevap gelmeyince tekrar kafalarını aracın içine çekip oturdular.

İkisinin moralinin bozulduğunu gören Çekdar, onlara, "Ne yapalım şimdi?" diye sordu.

Yorgunluktan zor konuşur halde olan Rojhat, "Arkadaşları bulmamız lazım" diye cevap verdi ve kaygılı gözler ile Diyar-

bakır Cezaevinin önünde uzanan geniş ovaya bakarak, “Ama neredeler?” diye sordu.

O durumu yaşamalarındaki asıl sebebin arkadaşların kendilerini beklememiş olmaları olduğunu düşünen Diyar, onlara duyduğu kızgınlık ile kendi kendine, “Arkadaş, ne vardı yani buradan gidecek. Şimdi sizi nerede bulacağız?” diye söylenirken Çekdar’ın yanındaki telefon çalmaya başladı ve telefonun sesini duyan Diyar, Çekdar’a, “O telefon bu iş için ayarladığın telefon mu?” diye sordu.

Çekdar:

“Evet” diye cevap verdi.

Rojhat ve Diyar, bu cevap üzerine arayanların kendilerinden ayrılan arkadaşları olduğunu anlayıp birbirlerine bakıp gülmeye başladılar ve Diyar, Çekdar’ın omuzuna dokunup, “Telefonu açsana. Arayanlar bizimkiler olmalı” dedi.

Çekdar, telefonda karşı tarafta konuşan kişiden nerde olduğunu öğrenip telefonu kapattı ve arabayı süratle kendisine tarif edilen yere doğru sürmeye başladı.

Çekdar’ın telefonu kapatmasından sonra Rojhat, sevinç ve merak ile “Arayanlar bizimkilerdi değil mi? Neredelermiş?” diye sordu.

Ona gülümseyerek karşılık veren Çekdar, “Evet bizimkiler. İplik mahallesi taraflarındalarmış” diye cevap verdi ve “Şimdi onların yanına gideceğiz” dedi.

Artık önlerinde hiçbir sorun kalmadığını düşünerek rahatlayan Diyar, arabanın koltuğuna iyice yaslanarak, “Oh be! Onları bulamayacağız diye çok korkmuştum” dedi.

Ona “Bir de bana sor!” diye karşılık veren Rojhat’ın hayatının en mutlu anını yaşadığı görülmüyordu.

O anda arabada cezaevinden kaçmış olan arkadaşları ile beraber olduğuna halen inanamayan ve sevinçten ne söyleyece-

ğini bilemeyen Çekdar, “Arkadaş! Siz ne yaptınız böyle? Kaç aydır çıkacağız diyordunuz ama ne yalan söyleyeyim ben sizin o zindandan kaçabileceğinize çok da inanmıyordum” dedi ve “Nasıl kaçtınız oradan?” diye sordu.

Çekdar’ın bu şaşkınlık dolu sözleri karşısında gülen Diyar, “İnanmadığın için kornaya basmadın değil mi? Senin inançsızlığın yüzünden polislere yem oluyorduk” diye karşılık verdi.

Çekdar:

“Ama şoka girmekte haksız da değildim. Sizin oradan kaçacağınızı başkasına söylersem bana deli derlerdi ve kimse inanmazdı” dedi.

Rojhat:

“Merak etme PKK’liler inanırdı. Çünkü böylesini ancak PKK’liler yapabilir” diye karşılık verdi.

En az Rojhat kadar PKK’li olmaktan, yani başarılamaz denileni başaran bir devrimci hareketin kadrosu olmaktan onur duyan Diyar, “Neyse Çekdar, sen şimdi bunları bırak da arkadaşları aldıktan sonra bizi nereye götüreceğini söyle” dedi.

Arabanın dikiz aynasından arka koltukta oturmuş olan Diyar’a bakıp gülümseyen Çekdar, “Çok güzel bir yere gidiyoruz” diye cevap verdi.

Diyar:

“Dışarıda her yer güzel!” dedi ve “Peki yol sağlam mı?” diye sordu.

Diyar ve Rojhat’ın yanına gelmeden önce onları Lice kırsalındaki yoldaşlarının yanına götürmek için tüm hazırlıkları yapmış olan Çekdar, “Siz işin orasını hiç merak etmeyin. Şuan önümüzde bir eskort araç daha var ve tüm yolları da kontrol ettirdik. Her şey yolunda” diye cevap verdi ve “Siz sadece arkanıza yaslanıp keyfinize bakın” diyerek Diyar’a bir sigara uzattı.

Araç, şehre girip Ulaş, Devrim, Agit ve Dilêr'in beklediği sokağın önünden geçen caddede ilerlerken Çekdar'ı arayan zayıf adam yolun kenarından araca işaret edip sokağa girmesini istedi. Çekdar aracın direksiyonunu sağa kırıp sokağın başına ulaşınca aracın geldiğini gören Devrim, Ulaş, Agit ve Dilêr de, hızlıca araca doğru koşup araca bindiler.

Onların arabaya binmeleri ile beraber Ulaş'a dönen Çekdar, ona zayıf adamı işaret edip, "Bu adam kim onunla konuşmamız gerekiyor mu?" diye sordu.

Bir an önce oradan ayrılmak isteyen Ulaş, elini öne doğru sallayarak, "Gerek yok. Gazla sen. Hemen gidelim" diye cevap verince Çekdar, aracı sokağın başından çıkarıp zayıf adam ile hiç konuşmadan hızla sürmeye başladı.

Birbirlerinden kopmuş olan altı arkadaş, aracın içinde tekrar bir araya gelmiş olmanın sevincini yaşarlarken onları taşıyan araç hızlanmış ve özgür dağlara doğru yol alıyordu.

Diyarbakır'ın genelinde kadayıfı ile ünlü olan bir pastanenin önünden geçerlerken Çekdar, son derece keyifli ve gülümser bir yüz ifadesi ile "İsterseniz burada durup bir tatlı yiyelim" dedi.

Ulaş, Çekdar'ın bu konuda şaka mı yaptığını yoksa ciddi mi olduğunu çok anlamadan onun omuzuna dokunarak, "Sen aracı sürmeye devam et Çekdar, bizim için en güzel tatlı dağların havası, suyu, ormanı olacak" diye cevap verdi.

Çekdar elindeki telefonu göstererek, "Peki bunu ne yapacağız?" diye sorunca Diyar, onun elindeki telefonu alıp gülümseyerek, "Tabii ki kıracağız" dedi ve telefonu kırarak içindeki kart ile beraber yol kenarındaki çimlerin arasına fırlattı.

Özgür tutsakları taşıyan araç, Diyarbakır şehrinden çıkıp Lice'ye giden yola girerken altı yoldaş, suskunluk içinde arabanın camından dışarıya bakıyorlardı ve o günden sonra hiç kopmayacakları özgür dağları, ormanları ve gerilla yoldaşlarını dü-

şünüyor, özgür bir ülkede beraber yaşayacakları özgür Önderliğin hayalini kuruyorlardı. Hayal etmenin başarmak için yeterli ilk adım olduğu konusunda kendilerini ikna etmişlerdi çünkü her birinin kafasından aynı düşünce geçiyordu: “Bundan böyle esaret yok.”

“Ya özgür ülke ya da özgür ülke!...”

